

National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex. A.

S. O. U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1938:14
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

SKOLÖVERSTYRELSENS ORGANISATION

AVGIVNA AV
INOM ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM
1938

Statens offentliga utredningar 1938

Kronologisk förteckning

1. Betänkande angående omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m. Idun. (4), 107 s. **S.**
2. Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. Av E. Eidem. Uppsala, Almqvist & Wiksell. vij, 303 s. **E.**
3. Byggnadsindustrien i Sverige. 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster. Idun. vij, 198 s. **S.**
4. Byggnadsindustrien i Sverige. 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar. Idun. vij, 202 s. **S.**
5. Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen. Marcus. 314 s. **Jo.**
6. Betänkande i näringsfrågan. Marcus. 173, 251* s. **S.**
7. Betänkande angående barnbeklädnadsbidrag m. m. Marcus. 133, 18* s. **S.**
8. 1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm. Hæggström. viij, 455 s. **E.**
9. Utlåtande rörande flottans fartygstyper m. m. Norstedt. 71 s. **Fö.**
10. Byggnadsindustrien i Sverige. 1. Allmän översikt, yttranden och förslag. Idun xvj, 741 s. **S.**
11. Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. Av F. Schmidt. Norstedt. 64 s. **Ju.**
12. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. Hæggström. 89 s. **Fi.**
13. Betänkande angående förvärvsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnsbörd. Marcus. 52 s. **S.**
14. Betänkande och förslag angående skolöverstyrelsens organisation. Hæggström. x, 395 s. **E.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1938: 14
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

ANGÅENDE

SKOLÖVERSTYRELSENS ORGANISATION

AVGIVNA AV
INOM ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1938
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A.B.

372948

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet.

Genom beslut den 29 maj 1936 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning och avgiva förslag angående skolöverstyrelsens organisation.

I det yttrande till statsrådsprotokollet, varmed Herr Statsrådet anmälde berörda ärende, anförde Herr Statsrådet bland annat följande.

»Den bärande tanken vid tillskapandet av såväl 1904 års läroverksöverstyrelse som 1913 års folkskolöverstyrelse var, att de sålunda bildade centrala ledningarna för skolväsendet i första rummet skulle verka såsom en *pedagogisk* överledning: i denna egenskap skulle de verkställa inspektion av de underlydande läroanstalterna, alltså utöva en övervakande verksamhet och stå i en personlig levande kontakt med arbetet i skolorna; de skulle därjämte följa alla de frågor, som rörde undervisningen och därmed ägde samband, samt för Kungl. Maj:t föreslå alla de åtgärder, som kunde i sådant avseende anses behövliga och gagneliga, alltså utöva en initiativtagande och främjande verksamhet. Men de skulle tillika verka som en *administrativ* överledning. Den senare verksamheten var dock den sekundära.

I början av sin tillvaro kunde ämbetsverken ej utan framgång tillgodose de anspråk, som statsmakterna uppställt på den rent pedagogiska ledningen, men med utvecklingen kommo de administrativa ärendena att taga allt större utrymme på bekostnad av ämbetsverkens huvuduppgifter. När sedermera 1919 den gemensamma skolöverstyrelsen med dess tre avdelningar tillkom, yppades farhågor för att en dylik organisation genom sin storlek och tyngd skulle komma att förkväva skolledningens centrala och primära uppgifter. I sitt utlåtande över ett av särskilda sakkunniga avgivet förslag till denna sammanslagning yttrade dåvarande läroverksöverstyrelsen bland annat, att man byggt upp ett ämbetsverk, som i fråga om oformlighet i proportioner, heterogenitet i sammansättningen och tyngd i arbetssättet sökte sitt motstycke, och att då detta verk av sina funktionärer krävde en kvantitet mekaniskt arbete, som eljest ginge över det rimliga måttet, byråkratiseringsprocessen borde försiggå både snabbt och grundligt.

Det kan ej förnekas, att de farhågor, som sålunda kommo till uttryck, blivit i ej ringa grad besannade. Den utomordentligt kraftiga utveckling, skolväsendet i sina olika delar under de sista decennierna undergått, har medfört en sådan ansvällning av de på skolöverstyrelsen vilande rent administrativa göromålen, att den initiativtagande, den inspekterande och pedagogiskt ledande verksamheten kommit att skjutas i bakgrunden. Samtidigt med att de anstalter, som kräva en sådan ledning, starkt vuxit i antal och underkastats en omdaningsprocess, som än ytterligare skärpt behovet av pedagogisk omvårdnad från den centrala skolmyndighetens sida, har överstyrelsen kommit att belastas med en mångfald löpande detaljbestyr, som taga en stor del av ledamöternas tid och krafter i anspråk för skrivbordsgöromål. I samma riktning har ock verkat överstyrelsens uppgift att tjäna såsom remissinstans åt Kungl. Maj:t i skolärenden. Utredningsverksamheten har blivit en av huvudparterna av överstyrelsens arbetsbörda. Ej heller bör förglömmas, att nya viktiga arbetsuppgifter under årens lopp tillkommit, t. ex. befattningen med det statsunderstödda fria folkbildningsarbetet. Det alltjämt växande administrativa och expeditionella arbetet har lämnat endast relativt ringa tid övrig till inhämtande av den önskvärda kännedomen om personliga och lokala förhållanden vid olika läroanstalter. Förhållandenas egen makt har sålunda för överstyrelsen försvårat upprätthållandet av den förbindelse med arbetet ute i skolorna och förvärvandet av den samlande och överblickande erfarenhet, som torde få anses såsom oundgängliga förutsättningar för en verkligt ledande verksamhet från överstyrelsen på det pedagogiska området.

Under den närmare framtiden komma säkerligen mycket stora krav att ställas på överstyrelsen i dess egenskap av centralt ledar- och tillsynsorgan. Den omdaning av det inre arbetet vid läroverken, som utgjorde ett av huvudsyftena med 1927 års skolreform men som hittills kommit att i viss mån få stå tillbaka för de erforderliga organisatoriska åtgärderna, måste, sedan dessa åtgärder i huvudsak slutförts, numera träda i förgrunden och bliva föremål för överstyrelsens särskilda uppmärksamhet. Ett eventuellt avskaffande av studentexamen kommer vidare att nödvändiggöra en intensifiering av överstyrelsens inspekterande och kontrollerande verksamhet. Inom folkskoleväsendet påkallar 1935 års statsbidragsreform men framförallt 1936 års beslut om den obligatoriska sjuåriga folkskolans införande en medverkan och ett uppmärksamt övervakande från överstyrelsens sida, som för visso komma att fordra en anspänning av dess krafter, för att reformerna må kunna på ett lyckligt sätt omsättas i verkligheten. Likaså tenderar utvecklingen inom det tekniska undervisningsväsendet och yrkesskoleorganisationen därhän, att kanske än mer än tillförne påfordra en kraftig ledning och tillsyn från den centrala skolmyndighe-

tens sida. Det må anses nog med dessa exempel för att visa, att överstyrelsen, långt ifrån att kunna vänta en minskning av sin arbetsbörda, snarare torde stå inför en period, fylld av särdeles viktiga och krävande uppgifter.

Det sätt, varpå överstyrelsen under de gångna åren strävat att fullgöra sitt värv, är värt allt erkännande. Den insiktsfullhet, plikttrohet och grundlighet, som präglat dess verksamhet, äro desto mera berömvärda, som arbetet ofta måst utföras under svåra förhållanden. Det är icke överstyrelsens skuld, att arbetsmängden antagit sådana mått, att ovan påpekade olägenheter framträtt. I den situation, som föreligger, och med tanke på den framtida utvecklingen synes det mig icke kunna undvikas att ställa frågan, vad som bör göras för att sätta skolöverstyrelsen i stånd att fullt bemästra sina huvuduppgifter. Spörsmålet om en mera ändamålsenlig organisation av överstyrelsen synes mig vara av en för hela vårt undervisningsväsen så betydelsefull beskaffenhet och samtidigt av så omfattande och svårbedömlig natur, att det bör hänskjutas till utredning genom särskilda sakkunniga. Dessa sakkunniga synas i främsta rummet böra undersöka, genom vilka anordningar skolöverstyrelsen må kunna beredas möjlighet att i erforderlig omfattning ägna sina krafter åt uppgiften att vara en pedagogiskt ledande och initiativtagande styrelse. Härvid bör beaktas, bland annat, utvägen att till underordnade organ decentralisera prövningen och avgörandet av mindre viktiga ärenden. Det vill förefalla, som om den av årets riksdag beslutade reformen av domkapitlens organisation ävensom de av statsmakterna på sistone understödda strävandena att förse folkskolinspektörerna med erforderlig arbetshjälp skulle vara ägnade att underlätta en avlastning från överstyrelsen på nämnda myndigheter av en del av här avsedda göromål. Vidare torde böra övervägas, om ej för uppgifter av administrativ och mera expeditionell art kunde i större utsträckning än hittills anlitas för dylika uppgifter speciellt utbildad och väl kvalificerad kanslipersonal. Överhuvudtaget bör det eftersträvas att från sysslor av sistberörda slag så långt möjligt frigöra undervisningsråden och sådana åtgärder komma i betraktande, som bereda trygghet för att innehavarna av dessa tjänster äro i en oavlåtlig kontakt med skolans liv och aktuella förhållanden och ej hindras att upprätthålla sambandet härmed genom betungande rutinarbete och en mångfald löpande småbestyr. Det synes ock böra övervägas om icke lämpligen några befattningar inom överstyrelsen borde tillsättas allenast på förordnande för viss tid, såsom fallet var beträffande samtliga ledamöter av den tidigare läroverksöverstyrelsen, i syfte att jämväl härigenom en närmare kontakt med skolans liv må upprätthållas.

Arbetsuppgifternas och arbetskrafternas fördelning på de olika avdelningarna inom överstyrelsen synes även böra bliva föremål för de sakkun-

nigas uppmärksamhet. I den mån ändringar härutinnan kunna göra överstyrelsens organisation mera ändamålsenlig och effektiv, äro de naturligtvis önskvärda, likaväl som eventuellt förefintliga möjligheter till rationalisering och kostnadsbesparingar böra tillvaratagas. Vid utredningen bör jämväl komma under övervägande den redan tidigare dryftade frågan, huruvida den statistiska avdelningen alltjämt skall tillhöra överstyrelsen eller möjligen överflyttas till statistiska centralbyrån.»

Den 29 maj 1936 tillkallade Herr Statsrådet såsom sakkunniga generaldirektören och chefen för skolöverstyrelsen Otto Samuel Holmdahl, statssekreteraren i ecklesiastikdepartementet Börje Anders Olof Knös samt ledamoten av riksdagens första kammare, lektorn vid folkskoleseminariet i Göteborg Hakon Lauritz Edgar Sjödahl, varjämte åt Knös uppdrogs att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar.

Den 16 juni 1936 uppdrog Herr Statsrådet åt andre kanslisekreteraren i nämnda departement Georg Zacharias Topelius att tjänstgöra såsom sekreterare hos de sakkunniga.

Vissa förarbeten i anledning av det de sakkunniga givna uppdraget igångsattes omedelbart och bedrevos under sommaren 1936, varefter de sakkunniga från och med den 2 september 1936 började mera regelbundna sammanträden. I mitten av oktober 1937 hade de sakkunniga i huvudsak slutfört det uppdrag, som enligt de den 29 maj 1936 givna direktiven anförtrotts dem.

Genom beslut den 22 oktober 1937 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla ytterligare en sakkunnig för att inom departementet biträda med utredning av frågan om skolöverstyrelsens organisation.

Av det yttrande till statsrådsprotokollet, varmed Herr Statsrådet anmälde detta ärende, inhämtas bland annat, att Herr Statsrådet, efter samråd med chefen för finansdepartementet, ansåg, att de sakkunniga borde i samband med det utredningsuppdrag, som tidigare anförtrotts dem, jämväl till utredning upptaga frågan om överförande till skolöverstyrelsen av utbetalandet och redovisandet av anslag för undervisningsändamål, vilka hittills utbetalats och mot budgeten redovisats av statskontoret och länsstyrelserna. För behandlingen av denna fråga syntes det ändamålsenligt att vidga de sakkunnigas krets till att omfatta jämväl en representant för den kamerala sakkunskapen.

I berörda yttrande anförde Herr Statsrådet vidare bland annat följande:

»Skolöverstyrelsen har från och med innevarande budgetår erhållit ställning såsom huvudförvaltning, så att ämbetsverket numera har dragningsrätt å statsverkets checkräkning i riksbanken i fråga om de anslag, över vilka det tidigare blott haft att disponera.

Under den utredning, som föregick framläggandet av förslag om ändrad ställning i räkenskapsavseende för, bland andra, skolöverstyrelsen, hade diskuterats frågan om överförande till skolöverstyrelsen jämväl av vissa anslag för undervisningsändamål, över vilka dittills statskontoret och länsstyrelserna disponerat. En sådan överflyttning i den utsträckning, som skulle följt av de allmänna principerna för det framlagda förslaget om tillskapande av nya huvudförvaltningar, ansågs icke böra ifrågasättas. Anledningen härtill torde väsentligen hava varit, att överflyttningen skulle inneburit en ökning av verkets arbetsbörda, som med hänsyn till dess primära uppgifter icke kunde ifrågakomma utan en avsevärd förstärkning av verkets kamerala organisation.

De skäl, som motiverat tillskapandet av nya huvudförvaltningar, ha väsentligen varit av kameral art och hängt samman med önskvärdheten av en rationalisering av utbetalningsförfarandet och av ökad reda och överskådlighet i det statliga redovisningsväsendet. Hänsyn har även tagits till de möjligheter till förbättrad kontroll över användningen av anvisade medel, som erhållas vid decentraliserad medelsförvaltning, där de närmast sakkunniga myndigheterna utanordna medlen. Man får icke heller bortse från, att den direkta befattningen med medelsförvaltningen kan vara ägnad att stärka verkens kontakt med vederbörande förvaltningsområden och skänka dem ökade möjligheter till kritisk granskning av anslagsäskanden och organisationsförslag berörande dessa.

Vid den nu pågående utredningen av skolöverstyrelsens organisation torde jämväl här angivna synpunkter böra beaktas och de frågor, som väckts i samband med förändringen av verkets ställning i räkenskapshänseende, böra upptagas till prövning. Med fasthållande av de riktpunkter för de sakkunnigas arbete, som framgå av givna direktiv, torde det, om en ytterligare överföring av anslag till skolöverstyrelsen skall ske, vara nödvändigt att förstärka verkets administrativa organisation. Skall överstyrelsen kunna handhava sina primära uppgifter samtidigt som nya kamerala åligganden tillföras styrelsen, torde de kamerala uppgifterna närmast få tänkas koncentrerade till en särskild avdelning.

Om lämpligheten av den här diskuterade fördelningen av kamerala uppgifter mellan skolöverstyrelsen och andra verk liksom av de därav betingade organisationsförändringarna kunna delade meningar råda. Önskvärt är emellertid under alla förhållanden att få frågan allsidigt belyst, samtidigt med att övriga sidor av skolöverstyrelsens organisation och uppgifter upptagas till omprövning.»

Den 25 oktober 1937 tillkallade Herr Statsrådet såsom sakkunnig byråchefen i riksräkenskapsverket Karl Adolf Viktor Arvidsson.

På framställning av de sakkunniga tillkallade vidare Herr Statsrådet den 12 januari 1938 med anledning av omförmälda utvidgade uppdrag revisorn

i riksräkenskapsverket Sten Axelsson von Porat att såsom särskild expert stå till de sakkunnigas förfogande med särskild uppgift att biträda vid sekreterargöromålens fullgörande.

De sakkunniga hava genom utrikesdepartementets försorg från ett antal europeiska stater införskaffat uppgifter om vissa förhållanden i ifrågavarande länder, som sammanhänga med av utredningen berörda spörsmål.

De sakkunniga hava i fråga om olika detaljer beträffande skolöverstyrelsens organisation m. m. upprepade gånger haft överläggningar och samråd med ledamöter av överstyrelsen och därstädes anställda inspektörer och konsulenter. Vidare hava de sakkunniga överlagt och samrått i fråga om utvidgad konsulent- och inspektionsverksamhet med avseende å de högre undervisningsanstalterna med lektorn I. H. E. Pauli såsom representant för studentexamenssakkunniga, i fråga om väckt förslag rörande inrättandet av ett pedagogiskt institut och dess ställning till skolöverstyrelsen med f. d. undervisningsrådet N. H. Hänninger, rektorn S. H. Samuelsson och framlidne rektorn K. H. E. Ågren såsom representanter för 1936 års lärarutbildningssakkunniga, i fråga om yrkesskolavdelningens allmänna ställning med f. d. undervisningsrådet N. Fredriksson och chefen för industriförbundets arbetsledarinstitut G. Ekelöf, i fråga om den administrativa behandlingen av ärenden rörande fria skolluncher med professorn K. G. Myrdal, t. f. aktuarien R. Sterner och hovrättsassessorn I. Lindell såsom representanter för befolkningskommissionen, i fråga om anställande hos skolöverstyrelsen av en skolöverläkare med generaldirektören och chefen för medicinalstyrelsen J. A. Höjer samt i fråga om skolöverstyrelsens lokalbehov med intendenten i byggnadsstyrelsen M. O. E. L. Hökerberg.

Till de sakkunniga har av Kungl. Maj:t överlämnats ett antal framställningar att tagas i övervägande vid fullgörandet av det åt de sakkunniga lämnade uppdraget, vilka framställningar torde få anses besvarade genom vad i föreliggande utredning anförts, nämligen:

1) en till Kungl. Maj:t ställd, den 28 juli 1927 dagtecknad skrift från numera f. d. undervisningsrådet A. Johansson, varöver skolöverstyrelsen den 6 juli 1936 avgivit utlåtande;

2) en av skolöverstyrelsen med eget yttrande den 10 juli 1936 till Kungl. Maj:t överlämnad underdånig framställning från Sveriges slöjdlärarinneförening angående tillsättande av en sakkunnig konsulent för den kvinnliga slöjdundervisningen;

3) en till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ställd, den 27 december 1936 dagtecknad framställning från Sveriges industriförbund, Sveriges hantverksorganisation och Sveriges köpmannaförbund angående utredning av frågan om förstärkning av skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning med en råds- eller fullmäktiginstitution m. m.;

4) en till Kungl. Maj:t ställd, den 2 januari 1937 dagtecknad framställning från styrelsen för föreningen för psykologisk-pedagogiska institutet angående inrättande av en skolöverläkarbefattning inom skolöverstyrelsen;

5) en till Kungl. Maj:t ställd, den 29 januari 1937 dagtecknad framställning från Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, svenska landsbygdens kvinnoförbund och hembiträdesföreningarnas samarbetskommitté angående utredning i fråga om förstärkning av skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning med en råds- eller fullmäktiginstitution m. m.;

6) en till Kungl. Maj:t ställd, den 13 mars 1937 dagtecknad framställning från svenska skolkökslärarinnornas förening angående inrättande av en avdelning för undervisning i hushållsgöromål i skolöverstyrelsen m. m.;

7) skolöverstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 juni 1937 angående utredning av gymnastikinspektionens slutliga ordnande; samt

8) en till Kungl. Maj:t ställd, den 13 juli 1937 dagtecknad framställning från slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund angående anställande hos skolöverstyrelsen av en konsulent för slöjd och annat praktiskt arbete för gossar.

Framställningar i olika spörsmål hava inkommit till de sakkunniga från

1) Sveriges slöjdlärarinneförening angående kompetensvillkor för slöjdlärarinnor;

2) Sveriges husmodersföreningars riksförbund angående besättande av en eller flera undervisningsrådsbefattningar med kvinnliga innehavare;

3) teckningslärarnas riksförbunds verkställande utskott angående inspektion av teckningsundervisningen m. m.;

4) svenska gymnastiklärarsällskapets centralstyrelse angående inrättandet av en undervisningsrådsbefattning för handläggning av frågor rörande gymnastik med lek och idrott; samt

5) svenska gymnastiklärаresällskapets centralstyrelse angående inspektion av gymnastikundervisningen m. m.

Sedan de sakkunniga nu avslutat det förelagda arbetet, få de sakkunniga härmed vördsamt till Herr Statsrådet överlämna betänkande och förslag angående skolöverstyrelsens organisation.

Särskilda yttranden av undertecknade Knös och Holmdahl bifogas.

Stockholm den 13 juni 1938.

Vördsamt

BÖRJE KNÖS

V. ARVIDSSON OTTO HOLMDAHL EDGAR SJÖDAHL

/ *Georg Z. Topelius.*

Historik.

Genom beslut av 1919 års riksdag erhöll skolöverstyrelsen i stort sett sin nuvarande organisation. I syfte att åvägabringa en för det allmänna skolväsendet central ledning skedde då en sammanslagning av den förutvarande läroverksöverstyrelsen och den år 1918 nyskapade skolöverstyrelsen, vilken sistnämnda i sig inrymde den tidigare folkskolöverstyrelsen och den i samband med 1918 års reform angående praktiska ungdomsskolor tillkomna centrala ledningen av yrkesundervisningen.

Läroverksöverstyrelsen leder sitt upphov från år 1904. I proposition nr 50 till detta års riksdag föreslog Kungl. Maj:t en ny läroverksorganisation och i samband härmed upprättandet av ett centralt ämbetsverk — en överstyrelse för rikets allmänna läroverk — på vilken skulle i väsentlig omfattning överflyttas den befattning i avseende å läroverken, som dittills utövats av domkapitlen och i viss utsträckning den, som utövats av ecklesiastikdepartementets läroverksbyrå. Överstyrelsen skulle bestå av en ordförande och fyra ledamöter, vilka skulle av Kungl. Maj:t förordnas för en tid av fem år i sänder.

Riksdagen biträdde detta förslag, och instruktion för överstyrelsen utfärdades av Kungl. Maj:t den 28 oktober 1904.

Frågan om en central ledning för folkundervisningen, som sedan länge varit föremål för uppmärksamhet inom härför intresserade kretsar, framfördes år 1909 motionsvis i riksdagen, därvid yrkades, att Kungl. Maj:t måtte underkasta ifrågavarande spörsmål en allsidig prövning. Motionen föranledde visserligen intet uttalande från riksdagens sida, men frågan upptogs av folkundervisningskommittén, som den 20 december 1912 avgav förslag till inrättandet av en gemensam skolöverstyrelse. Det föreslagna ämbetsverket skulle främst representeras av en chef med generaldirektörs ställning. Under honom skulle sortera närmast de två stora huvudavdelningarna — läroverksavdelningen och folkundervisningsavdelningen — med var sin avdelningschef, vilken tillika skulle vara ledamot på vederbörande avdelning. Den blivande läroverksavdelningen skulle i stort sett motsvara den dåvarande läroverksöverstyrelsen samt omfatta fyra byråer med var sin byråchef. Folkundervisningsavdelningen skulle likaledes inrymma fyra byråer under var sin byråchef. Befattningarna såsom chef och ledamöter borde enligt kommitténs mening besättas med ordinarie innehavare.

Genom proposition nr 204 till 1913 års riksdag framlade Kungl. Maj:t — i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer folkundervisningskommittén angivit — förslag om utvidgande av överstyrelsen för rikets all-

männa läroverk till en överstyrelse för skolväsendet i riket. Föredragande departementschefen framhöll, att detta ämbetsverk borde uppföras på ordinarie stat och samtliga tjänster, för vilka lön komme att upptagas å ordinarie stat, besättas med ordinarie innehavare. Med hänsyn till den då aktuella frågan om en departementalreform syntes emellertid de anslag, som upprättandet av en gemensam skolöverstyrelse skulle erfordra utöver de å läroverksöverstyrelsens dåvarande ordinarie stat redan uppförda, böra äskas å extra stat för år 1914.

Förslaget om inrättandet av en gemensam skolöverstyrelse ansåg sig riksdagen för det dåvarande böra avvisa men beslöt inrättandet av en särskild överstyrelse för folkundervisningen med en organisation i huvudsaklig överensstämmelse med läroverksöverstyrelsens. Det nya ämbetsverket — folkskolöverstyrelsen — uppfördes på extra stat för år 1914. Instruktion för ämbetsverket utfärdades av Kungl. Maj:t den 21 november 1913.

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag beslöt 1914 års senare riksdag att dels uppföra folkskolöverstyrelsen på ordinarie stat, dels ock bereda de båda ämbetsverkens chefer och ledamöter ordinarie anställning.

Genom proposition nr 96 framlades för 1918 års riksdag förslag om upprättandet av praktiska ungdomsskolor. Beträffande den centrala ledningen av de skolor, som skulle hava till uppgift att tillgodose den lägre tekniska undervisningen, den lägre handelsundervisningen och undervisningen i husligt arbete, innebar Kungl. Maj:ts förslag inrättandet av en särskild yrkesskolöverstyrelse. Detta ämbetsverk skulle — förutom vederbörlig kanslipersonal — organiseras med en överdirektör såsom chef och tre ledamöter samt en konsulent för husligt arbete.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag vann icke riksdagens bifall. Riksdagen ansåg nämligen, att den tilltänkta centrala ledningen av yrkesundervisningen och folkskolöverstyrelsen hade så många uppgifter, som skulle bliva gemensamma, att övervägande skäl talade för ett sammanförande av den föreslagna yrkesskolöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen till ett gemensamt ämbetsverk med två relativt självständiga avdelningar under en gemensam verkschef. Riksdagen beslöt i enlighet med denna uppfattning upprätta ett dylikt ämbetsverk med benämning skolöverstyrelsen. I fråga om ämbetsverkets organisation beslöts bland annat, att verkschefen skulle erhålla generaldirektörs ställning, en ledamot å vardera avdelningen uppehålla befattning såsom avdelningschef, folkskolavdelningen bestå av fyra ordinarie och två extra ledamöter samt yrkesskolavdelningen omfatta tre ordinarie ledamöter och en konsulent för husligt arbete. Instruktion för skolöverstyrelsen utfärdades av Kungl. Maj:t den 29 november 1918.

Den centrala ledningen av undervisningsväsendet skulle, efter det 1918 års riksdag fattat sitt ovan berörda beslut, alltså bliva fördelad på två

ämbetsverk, nämligen läroverksöverstyrelsen och skolöverstyrelsen. Då en närmare prövning av frågan om åstadkommande av en enhetlig ledning av undervisningsväsendet syntes angelägen, tillkallades år 1918 särskilda sakkunniga för att verkställa utredning i ämnet. De sakkunniga funno, att kravet på enhetlighet i ledningen av vårt lands undervisningsväsen på mest tillfredsställande sätt skulle kunna tillgodoses genom upprättandet av en gemensam skolöverstyrelse, innefattande såväl den dåvarande läroverksöverstyrelsen som den av 1918 års riksdag beslutade skolöverstyrelsen.

I proposition nr 52 till 1919 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag angående organiserandet av en gemensam skolöverstyrelse. Föredragande departementschefen uttalade sin obetingade anslutning till 1918 års sakkunnigas ståndpunkt i fråga om de dåvarande överstyrelsernas sammanslagning till ett ämbetsverk. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle ämbetsverket omfatta tre relativt självständiga avdelningar: en läroverksavdelning, en folkskolavdelning och en yrkesskolavdelning. Chefen för ämbetsverket skulle hava generaldirektörs ställning. Å staten för överstyrelsen skulle uppföras 13 ledamöter, avsedda 5 för läroverksavdelningen, 5 för folkskolavdelningen och 3 för yrkesskolavdelningen. Därjämte skulle en extra ledamot avses för folkskolavdelningen och en konsulent för husligt arbete för yrkesskolavdelningen. Inom var och en av de tre avdelningarna skulle en ledamot vara avdelningschef. Den ordinarie kanslipersonalen skulle bestå av 3 sekreterare, 5 notarier, 1 registrator och aktuarie, 2 kvinnliga biträden av tredje graden, 5 av andra graden och 6 av första graden samt 1 förste vaktmästare och 2 vaktmästare. Vidare skulle på ordinarie stat uppföras en förste och en andre bibliotekskonsulent. Förutom nämnda personal skulle till ämbetsverket knytas vissa inspektörer och konsulenter med särskilda arvoden samt viss icke ordinarie och extra arbetskraft.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag vann riksdagens bifall, och instruktion för skolöverstyrelsen utfärdades den 31 oktober 1919, vilken instruktion med sedermera vidtagna ändringar alltjämt är för ämbetsverket gällande.

Vid 1920 års riksdag beslötos vissa ändringar beträffande skolöverstyrelsens organisation och arbetskrafter. Sålunda uppfördes den extra ledamoten å folkskolavdelningen nu på ordinarie stat. Härjämte beslöts, att från ett till förstärkande av överstyrelsens arbetskrafter anvisat anslag å 15 000 kronor skulle utgå arvode till en extra notarie. Vidare fattade riksdagen beslut om överflyttande till skolöverstyrelsen av ecklesiastikdepartementets statistiska avdelning. Avdelningen, vars stat skulle ingå såsom en särskild avdelning under skolöverstyrelsens ordinarie stat, skulle omfatta följande ordinarie tjänstemän: 1 byråchef, 1 förste aktuarie, 2 aktuarier, 2 kvinnliga biträden av tredje graden, 3 av andra graden och 5 av första graden samt 1 vaktmästare. För avdelningen skulle vidare avses viss

extra arbetskraft. Detta beslut föranledde ändring av skolöverstyrelsens instruktion, vilken utfärdades genom kungörelse den 8 april 1921.

I samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts till 1921 års riksdag framlagda förslag till ny definitiv lönereglering för befattningshavare vid statsdepartement och vissa centrala ämbetsverk (= den allmänna civilförvaltningen), innefattande bland andra verk även skolöverstyrelsen, beslöt riksdagen — som fattade beslut i löneregleringsfrågan — fastställa ny tjänsteförteckning för överstyrelsen. Å denna tjänsteförteckning, som i formellt avseende anpassades efter det nya lönesystemet, uppfördes överstyrelsens förutvarande ordinarie tjänstemän ävensom ytterligare en ny expeditionsvaktsbefattning. I skolöverstyrelsens instruktion vidtogos genom kungörelse den 31 december 1921 vissa ändringar, vilka icke inneburo någon förändring i sak beträffande överstyrelsens organisation utan allenast avsågo meddelande av sådana administrativa föreskrifter, som ägde samband med den beslutade löneregleringen.

Sedan 1925 års riksdag, efter i ärendet av Kungl. Maj:t framställda förslag, beslutat vissa i anledning av behörighetslagens tillkomst föranledda ändringar av de i 1921 års avlöningsreglemente för den allmänna civilförvaltningen intagna löneplanerna, fastställde riksdagen ny tjänsteförteckning för skolöverstyrelsen.

Genom beslut av 1929 års riksdag erhöll skolöverstyrelsen en ny andre bibliotekskonsulenttjänst, vilken uppfördes på extra stat, ävensom viss förstärkning av den för bibliotekskonsulenterna avsedda icke-ordinarie personalen.

Till 1932 års riksdag framlades under åttonde huvudtiteln förslag om omorganisation av gymnastikinspektionen, innebärande att de tidigare förefintliga lokala gymnastikinspektörerna skulle ersättas av en central konsulentorganisation, ansluten till skolöverstyrelsen. För ändamålet skulle anvisas ett extra anslag, av vilket skulle bestridas bland annat kostnaderna för anställande hos överstyrelsen av en förste och en andre gymnastikkonsulent. Detta förslag vann riksdagens bifall.

I enlighet med därom av Kungl. Maj:t till 1933 års riksdag framställt förslag beslöt riksdagen en nedsättning av det extra anslaget till gymnastikkonsulenterna. Andre gymnastikkonsulentens lön skulle tills vidare besparas.

Sedan 1934 års riksdag fattat principbeslut angående ändrad uppställning av riksstatens utgiftssida, förelades 1935 års riksdag förslag till ny personalförteckning för skolöverstyrelsen. I samband härmed framlade Kungl. Maj:t jämväl förslag till en nedskärning av den tidigare organisationen för överstyrelsens statistiska avdelning. Sistnämnda förslag innebar bland annat, att den då vakanta byråchefsbefattningen skulle indragas, varvid förste aktuarien skulle bliva chef för avdelningen samt att vid upp-

komna ledigheter vissa andra tjänster ävenledes skulle indragas. Ifrågavarande förslag blev av riksdagen bifallet. Riksdagen beslöt tillika godkänna såväl den av Kungl. Maj:t föreslagna personalförteckningen för skolöverstyrelsen som de ändringar i överstyrelsens avlöningsstat, vilka voro föranledda av de nya principerna för riksstatsuppställningen.

I anledning av berörda beslut i fråga om ändrad organisation av den statistiska avdelningen befunnos vissa ändringar i överstyrelsens instruktion erforderliga, vilka utfärdades genom kungörelse den 28 juni 1935.

Genom beslut av 1936 års riksdag uppfördes ånyo på skolöverstyrelsens personalförteckning en andre gymnastikkonsulentbefattning på extra stat.

Förutom de ändringar i skolöverstyrelsens personaluppsättning, för vilka ovan redogjorts, torde här få erinras om att antalet till överstyrelsen knutna sakkunniga biträden (inspektörer och konsulenter), avseende särskilda under ämbetsverkets inseende stående verksamhetsområden, vid olika tidpunkter växlat med hänsyn till organisationens omfattning och av statsfinansiella orsaker påkallade besparingsåtgärder.

En närmare redogörelse för de förändringar i skolöverstyrelsens organisation, som under åren vidtagits, ävensom motiven härför komma de sakkunniga att, i den mån de finna en sådan redogörelse erforderlig, lämna vid behandlingen av olika specialfrågor i det följande.

Skolöverstyrelsens nuvarande arbetsuppgifter och organisation.

Skolöverstyrelsens arbetsuppgifter framgå av den för överstyrelsen gällande instruktionen av den 31 oktober 1919 (nr 812) med däri sedermera vidtagna ändringar (nr 246/1921, nr 866/1921, nr 138/1925, nr 312/1925, nr 492/1926, nr 394/1935 och nr 486/1936). Överstyrelsen har att, i enlighet med instruktionen och i övrigt gällande föreskrifter samt i den mån särskilda bestämmelser ej annat föranleda, hava inseende över *den högre allmänna skolundervisningen* samt *folkundervisningen* och *yrkesundervisningen* i riket samt omedelbart vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå åtgärder, som kunna finnas erforderliga för att anstalterna skola motsvara sitt ändamål. Överstyrelsen har vidare att sammanhålla och leda verksamheten inom de olika grenarna av det allmänna folkbildningsarbetet i landet.

De anstalter, som stå under överstyrelsens inseende, äro

beträffande *den högre allmänna skolundervisningen:* rikets allmänna läroverk; kommunala gymnasier, flickskolor och mellanskolor; vissa privatläroverk (enskilda mellanskolor, flickskolor, högre goss- och samskolor samt övriga enskilda läroverk, som genom beslut av Kungl. Maj:t blivit ställda under överstyrelsens omedelbara inseende); statens högre lärarinneseminarium samt fortbildningskurser för lärare vid ovannämnda skolor,

beträffande *folkundervisningen:* folkskolor (småskolor och egentliga folkskolor); fortsättningsskolor och högre folkskolor; anstalter för abnormundervisningen (läroanstalter för dövstumma, för blinda, för bildbara sinnesslöa och för fallandesjuka) i vad avser det i dessa anstalter bedrivna undervisnings- och uppfostringsarbetet; vissa enskilda läroanstalter, i vilka meddelas undervisning åt barn i folkskolåldern; folkskoleseminarier och småskoleseminarier; anstalter för utbildning av dövstumlärare, blindlärare och sinnesslölärare; fortbildningskurser för lärare vid skolor, tillhörande folkundervisningen; anstalter för allmän folkbildning i övrigt (folkhögskolor, folkbibliotek, populärvetenskapliga föreläsningar, anordningar för idrott och allmän fysisk utbildning samt andra anordningar för folkundervisning och folkuppfostran); kustsanatorier och vanföreanstalter samt med dem jämförliga anstalter, i vad avser det vid dem bedrivna undervisningsarbetet; ävensom skyddshem och uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare, i vad avser det vid dem bedrivna undervisnings- och uppfostringsarbetet m. m.,

beträffande *yrkesundervisningen:* tekniska läroverk; handelsläroverk; kommunala lärlings- och yrkesskolor; statsunderstödda kommunala eller enskilda anstalter för friare organisation för lärlings- och yrkesutbildning (avseende hantverks- och industriella yrken, handelsyrket och husligt arbete); vissa särskilda anstalter för teknisk och annan yrkesundervisning (tekniska skolan i Stockholm m. fl.) ävensom anstalter för utbildning av lärare för yrkesundervisningen, samt

beträffande den för sagda läroanstalter *gemensamma lärarutbildningen:* provårskurser vid läroanstalter, anstalter för utbildning av lärare i övningsämnen samt fortbildningskurser för lärare.

Skolöverstyrelsen äger att befordra de ovannämnda läroanstalternas ändamålsenliga utveckling, öva tillsyn och ledning av det i dem bedrivna undervisnings- och uppfostringsarbetet samt med uppmärksamhet följa och främja frågor angående ungdomens religiösa, sedliga, intellektuella och fysiska fostran.

Det åligger överstyrelsen att verkställa *inspektion* av de under ämbetsverkets inseende ställda anstalterna. Inspektionen skall avse att förskaffa överstyrelsen kännedom om ifrågavarande anstalters tillstånd och behov, att övervaka, att gällande författningar vid dem efterlevas samt att genom upplysningar och råd understödja och främja det vid anstalterna bedrivna arbetet.

De uppgifter, som beträffande sagda läroanstalter i övrigt ankomma på skolöverstyrelsen, finnas angivna i §§ 4—12 och §§ 14—17 av ämbetsverkets instruktion. De sakkunniga komma att i det följande vid behandlingen av överstyrelsens olika avdelningar ingå på de uppgifter, som hänföra sig till dessa avdelningar, och ärendenas fördelning inom avdelningarna.

Vad angår *folkskolinspektionen* torde här få erinras, att bland överstyrelsens arbetsuppgifter ingår att sammanhålla, stödja och leda denna inspektionsverksamhet, att genom anordnande av sammankomster och möten med inspektörerna eller på annat lämpligt sätt främja samarbetet mellan överstyrelsen och inspektörerna samt mellan dessa inbördes, att handlägga ärenden angående folkskolinspektörerna samt att mottaga och granska deras redogörelser och berättelser.

Beträffande samtliga grenar av undervisningsväsendet, över vilka skolöverstyrelsen har att öva inseende, tillkommer det ämbetsverket att på grundval av insamlat statistiskt primärmaterial utarbeta och från trycket utgiva fortlöpande *statistiska berättelser.*

I övrigt har överstyrelsen att handlägga alla de ärenden, som, utan att vara uttryckligen i dess instruktion nämnda, enligt gällande författningar åligga överstyrelsen.

Beträffande skolöverstyrelsens organisation må här i korthet erinras om följande. Ämbetsverket är uppdelat i tre avdelningar för undervisningsärenden, nämligen *läroverksavdelningen, folkskolavdelningen* och *yrkesskolavdelningen*. Inom dessa avdelningar fördelas ärendena allt efter sin beskaffenhet på särskilda *arbetsrotlar*. Vidare finnas inom överstyrelsen en *statistisk avdelning* och ett visst antal *inspektörer* och *konsulenter* för olika grenar av ämbetsverkets verksamhetsområde.

I spetsen för överstyrelsen står en *generaldirektör och chef*. Generaldirektören, som i likhet med cheferna för vissa andra större centrala ämbetsverk icke är tillsatt genom förordnande på viss tid utan utnämnes av Kungl. Maj:t, åtnjuter lön enligt lönegraden A 3. Generaldirektören skall enligt överstyrelsens instruktion såvitt möjligt deltaga i handläggningen av alla större och viktigare frågor, framför allt sådana av principiell och grundläggande natur, ävensom i handläggningen av befordringsfrågor, disciplinfrågor och för ämbetsverkets olika avdelningar gemensamma frågor, samt äger, där han så finner lämpligt, själv övertaga föredragning i överstyrelsen av viktigare ärenden. Generaldirektören har ensam beslutanderätt i de ärenden, i vilkas handläggning han deltager, med undantag av vissa i instruktionen närmare angivna, vilka handläggas kollegialt.

Någon ställföreträdare för generaldirektören, som i dennes frånvaro med full befogenhet äger utöva generaldirektörens åligganden, finnes icke förordnad. Det ankommer på Kungl. Maj:t att från fall till fall på förslag av skolöverstyrelsens chef meddela dylikt förordnande.

Överstyrelsens *ledamöter* utgöras av undervisningsråd, vilka efter förslag av generaldirektören utnämnas av Kungl. Maj:t och åtnjuta lön enligt lönegraden B 30. Ledamöterna äro efter Kungl. Maj:ts bestämmande fördelade på de tre avdelningarna för undervisningsärenden och föreslå var sin arbetsrotel.

En av ledamöterna inom var och en av dessa avdelningar är efter förslag av generaldirektören av Kungl. Maj:t på viss tid förordnad att såsom *avdelningschef* och generaldirektörens närmaste man inom avdelningen föreslå densamma. Avdelningschef åtnjuter i denna egenskap ett särskilt arvode, vilket är fastställt till 500 kronor för år. Vid förfall för avdelningschef utser generaldirektören annan ledamot att förrätta avdelningschefs åligganden. Avdelningschef äger att i generaldirektörens ställe och med den befogenhet, som eljest tillkommer denne, handlägga ärenden inom avdelningen, som enligt av generaldirektören efter samråd med avdelningschefen fastställda grunder överlämnas till den sistnämndes avgörande. Avdelningschefen föreslår såsom ledamot jämväl en rotel inom avdelningen. Vid bestämmandet av de ärenden, som överlämnas till honom för föredragning eller avgörande, skall skälig hänsyn tagas till omfattningen av hans göromål såsom avdel-

ningschef. Han bör såvitt möjligt närvara vid föredragningen av viktigare ärenden, vilka tillhöra övriga föredragande inom avdelningen.

Antalet *undervisningsråd* är för närvarande 14, inberäknat de tre avdelningscheferna. Av dessa äro fem avsedda för läroverksavdelningen, sex för folkskolavdelningen och tre för yrkesskolavdelningen. Undervisningsråd åligger bland annat, att bereda och föredraga eller själv jämlikt § 33 av instruktionen avgöra till hans rotel hörande ärenden, att verkställa inspektion, att öva tillsyn över honom biträdande tjänstemän samt att ansvara för att utgående expeditioner i hans rotel tilldelade ärenden överensstämma med fattade beslut och bliva vederbörligen expedierade m. m.

Enligt instruktionen skola i överstyrelsens *kansli* vara anställda sekreterare, notarier och andra ordinarie befattningshavare av den tjänstegrad, som blivit i vederbörlig ordning bestämt, ävensom efter behov och i den mån anslagna medel sådant medgiva amanuenser och andra icke-ordinarie tjänstemän. Överstyrelsens ordinarie kanslipersonal består för närvarande av följande tjänstemän: tre sekreterare i lönegraden B 24, fem notarier i lönegraden B 21, en registrator och aktuarie i lönegraden B 21, två kansliskrivare i lönegraden B 11, en förste expeditionsvakt i lönegraden B 7, fem kanslibiträden i lönegraden B 7, tre expeditionsvakter i lönegraden B 5 och sex kontorsbiträden i lönegraden B 4. Å indragningsstat finnes uppförd en kanslistbefattning i lönegraden B 18. Från anslaget till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal bestridas kostnaderna för avlönande av en extra notarie i lönegraden B 21. Härjämte står till överstyrelsens förfogande ett antal amanuenser och övrig icke-ordinarie personal. Beträffande kanslipersonalens fördelning till tjänstgöring å överstyrelsens olika avdelningar lämnas närmare redogörelse i det följande. Här må allenast omnämnas, att innehavaren av en kansliskrivarbefattning tjänstgör såsom bokhållare (redogörare) för hela ämbetsverket och har till sitt biträde under vissa tider ett extra ordinarie kanslibiträde. För skötseln av telefonväxel finnas anställda två telefonister, båda icke-ordinarie tjänstemän. Sekreterarbefattningarna — för vilka såsom kompetensvillkor föreskrivits, att vederbörande, därest ej Kungl. Maj:t för särskilt fall finner skäl medgiva undantag, skall hava avlagt examen, som berättigar till inträde i rikets rättegångsverk, samt äga förfarenhet i domarvärv — tillsättas av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen. De övriga ordinarie tjänsterna i överstyrelsens kansli tillsättas av ämbetsverket.

Förutom de tre undervisningsavdelningarna och den till desamma hänförliga kanslipersonalen ingår inom skolöverstyrelsen den *statistiska avdelningen* såsom en relativt självständig enhet. Chefskapet för denna avdelning utövas — under generaldirektören — av en förste aktuarie i lönegraden B 26. Avdelningens ordinarie personal består vidare av två aktuarier i lönegraden B 21, två kansliskrivare i lönegraden B 11, tre kanslibiträden i

lönegraden B 7, en expeditionsvakt i lönegraden B 5 och fem kontorsbiträden i lönegraden B 4. Kungl. Maj:t har föreskrivit, att vid första uppkommande ledighet i följande tjänster, nämligen en andre aktuariebefattning, en kansliskrivarbefattning, en kanslibiträdesbefattning och två kontorsbiträdesbefattningar, sådan befattning skall indragas, ävensom att vid första sålunda skeende indragning av någon av nämnda utav kvinnlig tjänsteman innehavda tjänster skall för den statistiska avdelningen uppföras en skrivbiträdestjänst i lönegraden B 2.

Förste aktuariebefattningen tillsättes av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen, medan övriga ordinarie befattningar inom avdelningen tillsättas av överstyrelsen.

Förste aktuarien åligger enligt överstyrelsens instruktion bland annat, att leda arbetet inom statistiska avdelningen, att med uppmärksamhet följa sådana frågor, som höra till avdelningens verksamhetsområde, att söka vinna närmare kännedom om läroanstalternas organisation m. m. och att i den mån det visar sig härför erforderligt besöka läroanstalter av olika slag, att bereda, föredraga eller själv jämlikt § 33 av instruktionen avgöra de ärenden, som höra till avdelningen, att öva tillsyn över honom biträdande tjänstemän samt att ansvara för att utgående expeditioner i de ärenden, som föredragits eller avgjorts av honom, överensstämma med fattade beslut och bliva vederbörligen expedierade m. m. I den mån sådant är möjligt, bör förste aktuarien närvara vid föredragning av sådana till avdelning för undervisningsärenden hörande frågor, som beröra även den statistiska avdelningen.

För handläggning av *folkbiblioteksväsendet* berörande frågor har överstyrelsen till sitt förfogande en ordinarie förste bibliotekskonsulent i lönegraden B 26, en ordinarie andre bibliotekskonsulent i lönegraden B 21 och en andre bibliotekskonsulent å extra stat i lönegraden B 21. Förste bibliotekskonsulentbefattningen, för vars arbetsuppgifter några närmare bestämmelser icke äro angivna i instruktionen, tillsättes efter förslag av skolöverstyrelsen av Kungl. Maj:t, de övriga bibliotekskonsulenttjänsterna av ämbetsverket. Bibliotekskonsulenterna biträdas av viss extra ordinarie personal.

Gymnastikinspektionen handhaves av två gymnastikkonsulenter, en förste i lönegraden B 26 och en andre i lönegraden B 21, båda på extra stat. Förordnande å förstnämnda tjänst meddelas, efter förslag av överstyrelsen, av Kungl. Maj:t, å sistnämnda tjänst av ämbetsverket. Till biträde åt gymnastikkonsulenterna, för vilka särskild instruktion finnes av Kungl. Maj:t utfärdad, är avsedd en amanuens med halvtidstjänstgöring.

Slutligen äro mot särskilda arvoden till överstyrelsen knutna följande *inspektörer och konsulenter*, nämligen: en konsulent och särskild föredragande i ärenden angående husligt arbete (placerad å yrkesskolavdelningen), en inspektör för blindundervisningen, en konsulent för nykterhetsundervis-

ning och nykterhetsupplysning, en inspektör för dövstumundervisningen, en pedagogisk inspektör över statsunderstödda uppfostringsanstalter för sinnesslöa och fallandesjuka barn m. fl. anstalter, ett byggnadssakkunnigt biträde, en inspektör för folkhögskolorna samt en konsulent för musikundervisningen. Konsulenten i husligt arbete, som har heltidstjänstgöring inom överstyrelsen, samt inspektörerna för blindundervisningen, dövstumundervisningen och folkhögskolorna ävensom det byggnadssakkunniga biträdet förordnas jämlikt bestämmelse i överstyrelsens instruktion av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen.

Skolöverstyrelsen disponerar härjämte ett i avlöningsstaten upptaget särskilt belopp, varmed bestridas kostnaderna för anlitande i övrigt i mån av behov av inspektörer och sakkunniga biträden för olika uppgifter.

Beträffande *ärendenas handläggning* inom skolöverstyrelsen må i korthet erinras om följande.

Ärendena föredragas i regel av den befattningshavare, till vars handläggning ärendet i enlighet med den för överstyrelsen meddelade arbetsordningen eller eljest givna föreskrifter hör. Generaldirektören äger emellertid att, om så befinnes lämpligt, förordna annan befattningshavare i överstyrelsen eller särskilt tillkallad sakkunnig att föredraga visst ärende eller viss grupp av ärenden; dock bör föredragningen då ske i närvaro av den ordinarie föredraganden, där denne icke för särskilt fall därifrån befrias. Beträffande frågor rörande folkhögskolorna, den populärvetenskapliga föreläsningsverksamheten, biblioteksväsendet, dövstum- och blindundervisningen, skolbyggnader, undervisning i husligt arbete samt annat undervisningsområde, för vilket särskild sakkunnig är anställd, bör vederbörande inspektör, konsulent eller sakkunniga biträde, när så anses nödigt, antingen personligen deltaga i ärendes handläggning eller också avgiva skriftligt yttrande i ärendet.

Beslut i de ärenden, som handläggas inom överstyrelsen, fattas antingen av generaldirektören, vederbörande avdelningschef, annan ledamot eller viss annan befattningshavare i överstyrelsen eller ock kollegialt, d. v. s. av generaldirektören och minst två ledamöter från var och en av de avdelningar, som beröras av ärendet, varvid som överstyrelsens beslut gäller den mening, varom flertalet förenat sig, eller, vid lika röstetal den mening, generaldirektören biträder.

I § 29 av överstyrelsens instruktion äro angivna de ärenden, vilka avgöras av generaldirektören och vid vilkas handläggning skola närvara, om ärendet berör endast en av överstyrelsens avdelningar, föredraganden och minst en annan av avdelningens ledamöter och, om ärendet berör flera avdelningar, föredraganden och minst en ledamot från var och en av de avdelningar, som beröras av ärendet och till vilka föredragan-

den icke själv hör. Vid avgörande av viktigare ärenden skola om möjligt samtliga ledamöter i den eller de avdelningar, som ärendet avser, vara närvarande. Frågor, som äro av natur att böra handläggas enligt nämnda paragraf, avse instruktion, arbetsordning och tjänsteföreskrifter för överstyrelsen och dess befattningshavare, användande av anslag för överstyrelsens verksamhet eller för ämbetsverket underlydande anstalter och befattningshavare, ledigförklarande av tjänster, tillsättning av eller förslag till vissa lärartjänster, anställande av icke-ordinarie tjänstemän, tillkallande av sakkunniga, vissa tjänstledigheter och förordnanden, anställande och övervakande av examen, uppflyttning i högre lönegrad, tillstånd att med innehavande tjänst förena annan tjänstebefattning, tjänstgöringsbetyg, förslag till viktigare lagar och författningar eller förklarande, ändring och upphävande av gällande sådana, samt viktigare bestämmelser i reglementen och instruktioner för överstyrelsen underlydande anstalter och befattningshavare. I enahanda ordning skola handläggas spörsmål av större vikt rörande det statistiska arbetet ävensom i övrigt frågor, vilka generaldirektören kan finna skäl göra till föremål för behandling på sätt, varom nu är fråga.

I övriga ärenden, som icke skola avgöras kollegialt, besluter generaldirektören i närvaro av vederbörande föredragande. Dock äger avdelningschef att i generaldirektörens ställe och med befogenhet, som eljest tillkommer denne, handlägga sådana ärenden inom avdelningen, som generaldirektören överlämnat till hans avgörande.

De ärenden, som skola handläggas kollegialt, äro angivna i § 30 av överstyrelsens instruktion och skola, såsom ovan anförts, avgöras av generaldirektören och minst två ledamöter från var och en av de avdelningar, som beröras av ärendet. Om möjligt bör dock vederbörande avdelnings eller avdelningars samtliga ledamöter vara närvarande och deltaga i besluten. Om visst ärende avser överstyrelsens samtliga avdelningar skola minst två av avdelningscheferna och därest det avser två av ämbetsverkets avdelningar minst en av avdelningscheferna deltaga i beslutet. Dessa ärenden kunna alltså bliva föremål för tre olika slag av plenarbehandling, antingen i plenum med endast en avdelning eller i plenum med två avdelningar eller ock i plenum med ämbetsverkets samtliga avdelningar. På sätt nu sagts behandlas frågor av allmän natur angående organisationen av och arbetet vid överstyrelsen underlydande anstalter, inspektionen av dessa anstalter, undervisningslokaler och undervisnings- och inredningsmateriel samt sundhetsförhållanden och ungdomens fysiska utbildning. Vidare skola i samma ordning handläggas frågor angående anslagsäskanden till riksdagen, förslag till lärartjänster, vilka tillsättas av Kungl. Maj:t medelst fullmakt, fel och försummelser i tjänsten av befattningshavare samt spörsmål av större vikt och intresse för överstyrelsens verksamhet ävensom övriga frågor, som generaldirektören anser böra hand-

läggas i denna ordning. De av ifrågavarande ärendesgrupper, som äro av allmän natur, samt viktigare frågor angående anslagsäskanden till riksdagen, skola betraktas såsom berörande överstyrelsens samtliga avdelningar.

Vederbörande *ledamot* eller annan tjänsteman äger slutligen enligt § 33 av överstyrelsens instruktion att fatta beslut i vissa i ämbetsverkets arbetsordning eller på annat sätt angivna ärenden, vilka äro av beskaffenhet att icke erfordra föregående föredragning inom överstyrelsen. Därest ett dylikt ärende berör flera ledamöters verksamhetsområde bör, innan det avgöres, samråd äga rum mellan vederbörande ledamöter.

Allmänna synpunkter rörande skolöverstyrelsens organisation.

Skolöverstyrelsen är ett av våra största och mest arbetstyngda ämbetsverk med en mångfald skiftande uppgifter. Överstyrelsen har att övervaka och leda vårt omfattande skolväsen i dess olika förgreningar och har därvid att praktiskt taga ställning till de växlande uppfattningar om uppfostran och undervisning, som ständigt framkomma. Dessutom har överstyrelsen att handlägga det betydande antal ärenden rörande vårt skolväsen av teknisk-administrativ beskaffenhet, vilkas avgörande enligt gällande bestämmelser ankommer på ämbetsverket. Överstyrelsen har därvid bland annat att tillse, att de betydande medel, som det allmänna lämnar till undervisningsändamål, på lämpligaste och mest effektiva sätt tillgodogöras för de syften, för vilka de avsetts. På grund av arbetsuppgifternas mångfald och skiftande beskaffenhet kan tilläventyrs ifrågasättas lämpligheten av att de sammanhållas under en och samma centrala ledning. En delning av ämbetsverket och en fullt fristående ställning för en var av dess tre huvudavdelningar skulle måhända kunna anses medföra en mera ändamålsenlig organisation, varigenom skulle medgivas en mera smidig anpassning efter utvecklingens krav. Emellertid må härvid erinras därom, att i förarbetena till det förslag, som vid 1919 års riksdag ledde till den nuvarande organisationen, betonades, hurusom med hänsyn till de många och stora uppgifter av mera allmän natur, som förelåge för en central ledning av landets undervisningsväsen, samarbetet mellan de olika avdelningarna av denna ledning omöjligen skulle kunna inskränkas till ett fåtal ärenden eller hållas inom alltför trånga gränser. Ur allmänt samhällelig synpunkt framstode kravet på enhetlighet i undervisningsväsendets ledning såsom ett önskemål av ytterligt betydelsefull innebörd. Först då en dylik enhetlighet vunnits, framhölls det, skulle möjligheter skapas för ett allsidigt överblickande och bedömande av undervisningsfrågorna i stort. En mängd dylika frågor av väsentligen principiell innebörd förefunnes, vilkas enhetliga behandling och lösning måste anses utgöra en betydelsefull angelägenhet. Till sådana frågor hörde icke blott de, vilka omedelbart avsåge det arbete, som i skolorna bedreves i intellektuellt och moraliskt bildande syfte, utan även de allt mer uppmärksammade spörsmålen om sundhetsförhållandena i skolorna samt ungdomens fysiska uppfostran ävensom de därmed i nära samband stående frågorna om undervisningslokaler samt undervisnings- och

inredningsmateriel. Ett underlättande av utbyte utav erfarenheter mellan representanter för undervisningsarbetets olika sidor skulle obetingat bliva en följd av ledningens sammanförande, i synnerhet som därmed måste följa en viss gemensamhet i fråga om inspektionsverksamheten, lärarutbildningen och befordringsväsendet.

Det var synpunkter av denna art, som lågo till grund för framställningen till 1919 års riksdag om en gemensam skolöverstyrelse. Föredragande departementschefen erinrade, bland annat, därom, att den senare utvecklingen på administrationens område otvetydigt gått i den riktningen, att man sökt sammanföra små ämbetsverk med samhöriga arbetsområden under gemensam ledning, och även för de större ämbetsverken med fullt avgränsade och självständiga förvaltningsområden hade garantier sökts för nödigt samarbete med andra statsmyndigheter — allt detta i syfte att motverka den byråkratiska anda, som gärna velat växa fram inom ledningen av en alltför snävt begränsad förvaltningsgren, och befordra en vidare syn vid vederbörande arbetsuppgifters handläggning.

På grund av de skäl, som sålunda anfördes vid tillkomsten av den nuvarande skolöverstyrelsen och vilka alltjämt äga berättigande, hava de sakkunniga icke ansett sig böra förorda ett förslag, som skulle innebära ett frångående av den i detta avseende år 1919 godtagna anordningen om sammanförande av det högre skolväsendet och folkskoleväsendet under en gemensam ledning. Frågan om ett lösbrytande av ledningen av yrkesundervisningen från skolöverstyrelsen och skapandet av en fristående organisation för denna är ett spörsmål, som framförts till övervägande inom de sakkunniga. Av skäl, som de sakkunniga komma att i det följande närmare utveckla, hava de icke heller ansett sig böra förorda en dylik åtgärd. Då de sakkunniga sålunda anse, att ledningen av vårt skolväsen bör vara enhetlig och utövas av ett och samma organ, hava de varit begränsade till att inom ramen för den nuvarande organisationen söka finna sådana anordningar, som kunna vara ägnade att bereda skolöverstyrelsen lättnader i dess administrativa arbete och därmed ökade möjligheter till fullgörande av dess centrala uppgifter.

Vid skolöverstyrelsens tillkomst erinrades, såsom nyss nämnts, därom, att samarbetet i ledningen av landets undervisningsväsen ej borde inskränkas eller hållas inom för snäva gränser. En mängd frågor tarvade enhetligt och gemensamt bedömande av representanter för olika grenar av skolväsendet. Men samtidigt betonades vikten av att de olika avdelningarna inom ämbetsverket bereddes en möjligast självständig ställning. Så t. ex. framhöll riksdagen i sin skrivelse år 1919, däri riksdagen anmälde sitt beslut om en gemensam skolöverstyrelse, att riksdagen ansåg det vara av betydelse, att avdelningarna och deras chefer tillmättes en så vidsträckt självständighet, som vore möjlig, utan att verkets enhetlighet äventyrades. Det synes de

sakkunniga uppenbart, att utvecklingen också gått i riktningen att poängtera de olika avdelningarnas självständighet. Beslutanderätten i stora grupper av ärenden har sålunda med tiden kommit att mer och mer överflyttas från generaldirektören till avdelningscheferna, och dessa intaga inom sina respektive förvaltningsområden en mera självständig ställning, än som kan synas framgå av den för överstyrelsen gällande instruktionen. Därest skolöverstyrelsen skall för framtiden vara i stånd att med bibehållande i stort sett av sin nuvarande organisation bemästra sina skiftande arbetsuppgifter, torde enligt de sakkunnigas mening det vara mest ändamålsenligt att fortsätta på den väg, som utvecklingen tydligt anvisat, nämligen att utöka och ytterligare stärka de olika avdelningarnas självständighet. I och med att avdelningschefen finge en starkare och mera oberoende ställning, skulle generaldirektören få möjlighet att mera ägna sin uppmärksamhet åt de frågor, som till sin natur böra ankomma på honom, nämligen sådana, som angå undervisningsväsendet i dess helhet eller äro för dess olika grenar av principiell betydelse eller av större vikt.

Chefen för ecklesiastikdepartementet har i sina direktiv för det de saksakkunniga meddelade utredningsuppdraget konstaterat, att den utomordentligt kraftiga utveckling skolväsendet i sina olika delar under de sista decennierna undergått medfört en sådan ansvällning av de på skolöverstyrelsen vilande rent administrativa göromålen, att den initiativtagande, den inspekterande och den över huvud taget pedagogiskt ledande verksamheten kommit att skjutas i bakgrunden. De sakkunniga borde, framhåller departementschefen, vid fullgörandet av sitt uppdrag i främsta rummet undersöka, genom vilka anordningar överstyrelsen kunde beredas möjlighet att i erforderlig omfattning ägna sina krafter åt uppgiften att vara en pedagogiskt ledande och initiativtagande styrelse. Härvid borde, bland annat, beaktas utvägen att till underordnade organ decentralisera prövningen och avgörandet av mindre viktiga ärenden. Vidare syntes böra övervägas, om ej för uppgifter av administrativ och mera expeditionell art kunde i större utsträckning än hittills anlitas för dylika uppgifter speciellt kvalificerad kanslipersonal. Det borde överhuvudtaget, anser departementschefen, eftersträvas att från sysslor av sistberörda slag så långt möjligt är frigöra undervisningsråden. Arbetsuppgifternas och arbetskrafternas fördelning på de olika avdelningarna inom överstyrelsen borde också bliva föremål för de sakkunnigas uppmärksamhet.

Såsom departementschefen framhållit, har utvecklingen gått i riktning mot en alltmer ökad ansvällning av överstyrelsens rent administrativa och expeditionella uppgifter. Detta bekräftas av de siffror, som de sakkunniga införskaffat rörande antalet diarieförda ärenden i skolöverstyrelsen under vart och ett av åren 1927—1937.

	Läroverks-avdelningen	Folkskol-avdelningen	Yrkesskol-avdelningen	Summa
1927	2 926	5 928	1 634	10 488
1928	3 195	6 645	1 702	11 542
1929	4 162	6 189	1 861	12 212
1930	5 069	6 478	2 008	12 555
1931	4 778	6 473	2 172	13 423
1932	4 328	6 489	2 326	13 143
1933	4 547	6 122	2 209	12 878
1934	5 189	6 316	2 354	13 859
1935	5 321	6 194	2 432	13 947
1936	5 796	7 247	2 794	15 837
1937	6 474	8 815	2 899	18 188

Anm. I dessa siffror äro ej medräknade kungl. brev eller departementsskrivelser. Varje s. k. samlingsnummer, omfattande ett flertal ärenden, t. ex. ansökningar från folkhögskolor om statsunderstöd, har upptagits som ett ärende.

Ärenden, vilka diarieförts endast i bibliotekskonsulenternas eller gymnastikkonsulenternas speciella diarier, hava icke här medräknats.

Av denna sammanställning framgår, att antalet ärenden, som behandlats inom överstyrelsen, under senaste tioårsperiod ökats med ungefär 73 procent. Den starkaste stegringen uppvisar läroverksavdelningen, vilkens ärenden ökats under samma tid med ungefär 121 procent. Ökningen på yrkesskolavdelningen uppgår till ungefär 77 procent. På folkskolavdelningen är ökningen mindre, omkring 49 procent, men den starka höjningen, som skett under åren 1936 och 1937 — utan tvivel en följd av de senaste årens omdaningar på folkskoleväsendets område — torde med all sannolikhet komma att i framtiden än ytterligare markeras.

En återspegling av överstyrelsens ökade förvaltningsuppgifter återfinnes även i ecklesiastikdepartementets diarier. Departementets läroverksbyrå, som i huvudsak mottager ärenden från överstyrelsens läroverksavdelning och delvis även dess yrkesskolavdelning, kan under samma tidsperiod uppvisa en ökning av sina diarieförda ärenden från 868 till 1 212, d. v. s. med omkring 40 procent. För departementets folkskolebyrå, som mottager ärenden från i huvudsak överstyrelsens folkskolavdelning men även dess yrkesskolavdelning, har under samma tid ökningen gått från 820 till 1 540, d. v. s. med omkring 88 procent.

Givet är, att det alltjämt växande administrativa och expeditionella arbetet inom skolöverstyrelsen icke lämnar tillräcklig tid övrig till inhämtande genom *inspektion* av önskvärd kännedom om personliga och lokala förhållanden vid olika läroanstalter. Förhållandena äro något olika beträffande olika skolformer, en omständighet, som avspeglar sig inom de olika avdelningarna inom överstyrelsen. Så må beträffande folkskolavdelningen erinras därom, att folkskolinspektörerna sedan gammalt bilda en fast, verksam och värdefull inspektionsorganisation, vilken i stort sett kan

anses på ett tillfredsställande sätt förmedla kontakten mellan överstyrelsen och folkskoleväsendet. Några särskilda åtgärder ifråga om denna avdelning utöver dem, som avse beredande av ökade möjligheter för överstyrelsens egna medlemmar till inspektionsresor och en utökad inspektion i vissa övningsämnen, som dock avser samtliga avdelningar, hava de sakkunniga icke ansett erforderliga. Däremot är förhållandet annorlunda beträffande läroverksavdelningen. Efter noggrant övervägande av möjliga utvägar att åstadkomma mera ändamålsenliga former för överstyrelsens inspektionsverksamhet, i vad avser de till läroverksavdelningen hänförliga läroanstalterna, hava de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att detta icke låter sig göra, med mindre överstyrelsen utrustas med speciella organ för handhavandet vid sidan av och i intim kontakt med överstyrelsen av en med hänsyn till de å timplanerna ingående läsämnena avpassad inspektion av de allmänna läroverken m. fl. högre läroanstalter. De sakkunniga föreslå därför, såsom i det följande närmare kommer att utvecklas, en utvidgad konsulent- och inspektionsverksamhet, vilken enligt de sakkunnigas mening bör anförtros åt särskilda därtill förordnade konsulenter. Även frågan om en viss utvidgning av yrkesskolavdelningens inspekterande verksamhet har varit föremål för de sakkunnigas prövning, och komma de sakkunniga att längre fram beröra hithörande spörsmål.

Utöver den utökade ämnesinspektion, som de sakkunniga ämna förorda, hava de jämväl uppmärksammat den sedan länge dryftade frågan om anställande inom skolöverstyrelsen av en *skolöverläkare* med uppgift att leda och övervaka den skolhygieniska verksamheten i de under överstyrelsen ställda läroanstalterna. Såsom i det följande kommer att närmare utvecklas, hava de sakkunniga ansett en lösning av denna fråga vara av den vikt, att de funnit densamma böra redan nu upptagas till prövning utan att förbindas med den större frågan om obligatoriska läkarundersökningar för folkskolans barn, och de ämna ävenledes framlägga förslag om anställande inom överstyrelsen av en särskild skolöverläkare.

De sakkunniga hava vidare vid detaljprövning av de arbetsuppgifter, som för närvarande åvila skolöverstyrelsen, övervägt, huruvida vissa ärenden eller grupper av ärenden äro av beskaffenhet att utan olägenhet kunna decentraliseras från överstyrelsen till andra organ. Härvid hava de sakkunniga funnit sig kunna förorda en *decentralisation* i viss omfattning. Hithörande frågor komma de sakkunniga att närmare behandla i det följande under de avsnitt, som beröra överstyrelsens tre avdelningar för undervisningsärenden.

Inför de ovan angivna siffrorna och efter en närmare prövning av överstyrelsens arbetsförhållanden hava de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att — även om överstyrelsens inspektionsuppgifter fördelas på ett större antal krafter och även om, såsom i det följande kommer att när-

mare beröras, en förenkling kommer till stånd i fråga om ärendenas handläggning inom överstyrelsen — någon indragning av ledamotstjänster inom överstyrelsen icke kan ske utan fastmera en väsentlig förstärkning av överstyrelsens arbetskrafter är ofrånkomlig, därest ämbetsverket skall kunna i framtiden på ett tillfredsställande sätt bemästra den mångfald av uppgifter, som i alltmera ökad utsträckning lägges på detsamma. De sakkunniga hava därvid övervägt, i vilka former denna förstärkning lämpligast bör komma till stånd för att bereda överstyrelsen största möjliga mått av arbetskapacitet. Närmast till hands skulle i så fall ligga att utöka antalet undervisningsrådstjänster, men vid en ingående granskning av de frågor, som för närvarande handläggas inom ämbetsverket, hava de sakkunniga kommit till den slutsatsen, att överstyrelsen skulle vara bäst betjänt av en förstärkning av sina *administrativa krafter*. En liknande tanke synes också hava föresvävat departementschefen. Behovet av en dylik förstärkning framträder så mycket starkare, om man tager i betraktande, att man därmed skulle dels frigöra i större utsträckning än nu är möjligt undervisningsråden för sådana göromål, som sammanhänga med överstyrelsens huvuduppgift såsom ledande och initiativtagande organ på det pedagogiska området, dels ock tillföra i ökad utsträckning åt ämbetsverket arbetskrafter med administrativ erfarenhet och utbildning, åt vilka handläggningen av den mångfald ärenden av i huvudsak administrativ och juridisk natur, som åvilar överstyrelsen, kan anförtros.

Vidare hava de sakkunniga funnit erforderligt förorda en ej oväsentlig ökning av kanslipersonalen, i syfte att befria ledamöterna så långt möjligt från sekreterargöromål och expeditionell behandling av ärendena. Nödvändigt är, att varje ledamot av överstyrelsen äger helt till sitt förfogande minst en stadigvarande arbetskraft för expeditioners uppsättande och expediering, utförande av preliminära undersökningar, uppgörande av promemorior m. m. Men även en mera kvalificerad kanslipersonal torde vara av behovet påkallad, vadan de sakkunniga ämna föreslå vissa högre kanslitjänster, med vilka skulle förenas självständig föredragningsskyldighet. I det följande vid behandlingen av arbetsfördelningen på de olika avdelningarna och rotlarna komma de sakkunniga att precisera sin ståndpunkt rörande behovet av kanslipersonalen och denna personals placering till tjänstgöring inom ämbetsverkets olika avdelningar.

Med anledning av det ytterligare utredningsuppdrag, som de sakkunniga erhållit, nämligen att överväga frågan om *överförande till skolöverstyrelsen* av utbetalandet och redovisandet av de *anslag för undervisningsändamål*, vilka hittills utbetalats och mot budgeten redovisats av statskontoret och länsstyrelserna, hava de sakkunniga, såsom av det följande framgår, funnit skäl tala för en rationalisering av utbetalningsförfarandet på undervisningsväsendets område och fördenskull funnit sig böra förorda inrättandet

inom överstyrelsen av en kameral byrå, såsom fallet är med de större ämbetsverk, vilka hava fått till sig överflyttad den direkta befattningen med förvaltningen av de för deras förvaltningsområde anvisade medlen.

Frågan om inrättande av en uteslutande för *kvinnlig befattningshavare* avsedd *undervisningsrådsbefattning* har esomoftast varit föremål för dryftande inom därför intresserade kretsar. I ett utlåtande den 4 augusti 1927, till vilket de sakkunniga i det följande i annat sammanhang återkomma, har överstyrelsen påpekat, att ämbetsverkets behov av kvinnlig sakkunskap förelåge icke blott i avseende å undervisningen i husligt arbete och utbildningen av dithörande lärarkrafter utan även beträffande andra undervisningsområden, som vore av särskild betydelse för den kvinnliga ungdomens allmänna och speciella utbildning. De sakkunniga vilja emellertid i detta hänseende erinra därom, att numera samtliga befattningar inom överstyrelsen liksom ock de under ämbetsverket lydande inspektörs- och konsulentbefattningarna stå öppna för både män och kvinnor. Vidare ämna de sakkunniga föreslå, att den nuvarande konsulentbefattningen för ärenden rörande husligt arbete må förvandlas till en ordinarie undervisningsrådstjänst samt att särskilda konsulentbefattningar må inrättas för ämnena hushållsgöromål och kvinnlig slöjd, vilka tjänster med all sannolikhet komma att för framtiden besättas med kvinnliga innehavare. Skulle ytterligare behov yppas av särskild sakkunskap, som berör frågor angående den kvinnliga ungdomens allmänna och speciella utbildning, äger överstyrelsen att för detta ändamål anlita anslagsposten till ersättning åt inspektörer och sakkunniga biträden inom ämbetsverket. I sistnämnda hänseende må erinras, att enahanda synpunkter gjorts gällande av chefen för ecklesiastikdepartementet i 1936 års åttonde huvudtitel i anledning av ett utav överstyrelsen framlagt förslag om anställande inom överstyrelsen av en särskild kvinnlig sakkunnig.

Vad härefter angår *ärendenas handläggning* inom överstyrelsen samt möjligheten att rationalisera arbetet hava de sakkunniga uppmärksammat, att enligt gällande instruktion ett flertal ärenden äro föremål för kollegial behandling antingen i avdelningsplenum eller i gemensamt plenum emellan två eller samtliga avdelningar, varvid som beslut gäller den mening, varom flertalet förenat sig. Denna form för vissa ärendens handläggning, som i äldre tider var mera allmänt förekommande inom den centrala statsförvaltningen, har med tiden kommit att mer och mer ersättas av styrelseformen, enligt vilken som beslut gäller den mening, som företrädes av verkschefen eller annan befattningshavare inom ämbetsverket. Den kollegiala formen för vissa frågors behandling inom överstyrelsen förordades på sin tid av folkundervisningskommittén i dess förslag till en gemensam skolöverstyrelse och var föranledd därav att det gällde att sammanföra de olika organen för skilda skolformer till gemensamt bedömande av undervisnings- och uppfostringsfrågor av principiell natur, eller till gemensam prövning

av vissa spörsmål av ekonomisk natur, vilka vore av beskaffenhet att beröra samtliga skolformers intressen. Erfarenheten har emellertid ådagalagt, att det samförstånd och den förståelse, som man velat ernå genom den kollegiala behandlingen av ärenden, kunnat till samma grad vinnas därigenom att flera av överstyrelsens ledamöter inom en avdelning eller från olika avdelningar äro närvarande vid ärendenas behandling och äga skyldighet att till protokollet anteckna en eventuellt avvikande mening. En viss förenkling i arbetssättet skulle tvivelsutan vinnas, därest omfattningen av den kollegiala beslutandeformens förekomst begränsades och beslutanderätten mera lades i generaldirektörens hand eller överfördes till annan befattningshavare inom överstyrelsen. De sakkunniga hava därför kommit till den uppfattningen, att den kollegiala handläggningen bör inskränka sig till frågor, som avse överstyrelsens organisation och instruktion, frågor av allmän natur angående organisationen av och arbetet vid de under överstyrelsen lydande läroanstalterna samt angående ungdomens fysiska utbildning, frågor om utfärdande av nya lagar eller författningar samt förklaring, ändring eller upphävande av redan gällande sådana, frågor om befattningshavares fel och försummelse i tjänsten och om lärares vandel ävensom andra frågor, som generaldirektören prövar vara av beskaffenhet att böra handläggas i denna ordning. En dylik omfattning av ärenden, som böra handläggas och avgöras kollegialt, överensstämmer i stort sett med vad i senare instruktioner för andra ämbetsverk, t. ex. i socialstyrelsens instruktion av år 1937, i detta avseende fastställts. Visserligen skulle i förhållande till överstyrelsens nuvarande instruktion härigenom ett par ärendesgrupper överföras från generaldirektörens beslutanderätt till kollegialt avgörande, men att märka är dock, att ett väsentligt större antal frågor skulle vid bifall till detta förslag överföras från den kollegiala behandlingen och läggas under generaldirektörens beslutanderätt. Vidare anse de sakkunniga, att minimiantalet närvarande vid kollegiala besluts fattande bör liksom nu vara tre eller alltså samma antal, som bör närvara vid föredragning inför generaldirektören som beslutande, och att endast vid viktigare frågors avgörande närvaro av ett större antal bör föreskrivas. Med den begränsning av de kollegiala ärendenas antal, som föreslås, torde vara att förvänta, att sistnämnda slag av frågor ej skola bliva talrika.

Samtliga beslut i övriga på överstyrelsens avgörande fallande ärenden böra fattas av antingen generaldirektören eller vederbörande avdelningschef eller ock vederbörande ledamot. I vad avser handläggningen av ärenden, som skola föredragas inför generaldirektören, respektive avdelningschef och avgöras av denne, böra såsom regel i det förra fallet endast avdelningschef och vederbörande föredragande vara närvarande och i det senare fallet allenast föredraganden. Generaldirektören respektive avdelningschef torde dock, om behov därav föreligger, äga tillkalla andra ledamöter av eller befattningshavare i överstyrelsen att närvara vid behandlingen av visst ären-

de. Vid behandlingen av vissa viktigare frågor torde ock, om möjligt, samtliga ledamöter å vederbörande avdelning vara närvarande samt, beträffande ärenden, som beröra två eller flera avdelningar, representanter för dessa. Önskligt är, att dessa tillfällen liksom ock de tillfällen, då vid det kollegiala avgörandet ett större antal ledamöters närvaro skulle påfordras, begränsas i största utsträckning i syfte att bereda ledamöterna så mycken tid som möjligt åt de frågor och uppgifter, som falla på deras respektive rotlar. Frågorna böra nämligen i regel handläggas av det antal befattningshavare ovan angivits.

I frågor om *arbetsuppgifternas fördelning* böra alla ärenden av viktigare natur hänföras till generaldirektörens avgörande eller, i anslutning till vad förut sagts, till kollegialt avgörande av generaldirektören och vederbörande ledamöter. Enligt nuvarande anordning för frågornas behandling inom överstyrelsen förekommer redan nu i väsentlig omfattning, såsom förut antytts, att avdelningschef inträder såsom beslutande i stället för generaldirektören i ärenden, vilkas avgörande av denne hänskjutas till vederbörande avdelningschef. Redan i propositionen till 1913 års riksdag om en gemensam skolöverstyrelse angåvos vissa grupper av ärenden, vilka närmast skulle handläggas av avdelningschef. De sakkunniga hava ansett, att avdelningschefens beslutanderätt bör utvidgas och närmare preciseras. Vidare anse de sakkunniga, att liksom hittills, men i vidgad omfattning böra till ledamots avgörande kunna överlämnas ärenden av mindre vikt och betydelse. De sakkunniga komma att i samband med behandlingen av rotelindelningen å de olika avdelningarna närmare angiva sin ståndpunkt med avseende å den förenkling av ärendenas behandling och den fördelning av dem, som de sakkunniga vilja förorda. De sakkunnigas uppfattning kommer i sin slutgiltiga form till uttryck i de förslag till instruktion och till arbetsordning för skolöverstyrelsen, vilka av de sakkunniga utarbetats och såsom bilagor fogats till detta betänkande (bilagor 1 och 2).

De sakkunniga hava vidare till dryftande upptagit en tanke, som redan under förarbetena till den nuvarande skolöverstyrelsens tillkomst var föremål för uppmärksamhet, nämligen inrättande av ett s. k. *lekmannaråd,* avsett att utgöra en förbindelse mellan det förvaltande ämbetsverket och den opinion, som i skolfrågor kan göra sig gällande i landet.

Folkundervisningskommittén upptog till skärskådande frågan om inrättandet av ett lekmannaråd, bestående av representanter för de olika intressen, som på ett eller annat sätt närmare berörde den undervisnings- och uppfostringsverksamhet, överstyrelsen hade att leda. Kommittén ansåg dock tidpunkten för det dåvarande icke vara inne att föreslå en sådan institutions inrättande. I propositionen nr 204 till 1913 års riksdag angående utvidgande av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk till en överstyrelse

för skolväsendet i riket anförde föredragande departementschefen, att han delade kommitténs uppfattning beträffande lekmannarådet. Något förslag i ämnet blev icke framlagt.

Det av folkundervisningskommittén givna uppslaget har icke i den av kommittén angivna formen senare varit föremål för offentligt övervägande. De sakkunniga vilja erinra därom, att enligt den nuvarande skolorganisationen finnas för läroverken lokalstyrelser och för kommunala skolor särskilda styrelser, vilka i viss utsträckning tillgodose de önskemål man med ovannämnda rådsinstitution velat vinna. Vidare torde det praktiska resultatet av en dylik större och central organisations arbete med visst fog kunna ifrågasättas. I vår tid stå andra utvägar till buds, på vilka opinionen i olika frågor kan göra sig hörd. Såväl på diskussionsmöten som i pressen avhandlas ingående de spörsmål, som på skolväsendets område vid varje tidpunkt äro aktuella, och man kan befara, att ett lekmannaråd organisatoriskt knutet vid skolöverstyrelsen allenast skulle komma att bliva ett eko av de röster, som på andra vägar nå offentligheten och redan därigenom uppmärksammas av överstyrelsen. Skulle en ökad medverkan från lekmannahåll med tiden anses önskvärd, ställa sig de sakkunniga givetvis icke principiellt avvisande till att överstyrelsen erhåller en nämnd av sagda slag vid sin sida såsom ett stödjande och rådgivande organ. Emellertid hava de sakkunniga icke nu funnit några avgörande skäl föreligga att framlägga förslag om en dylik nämnd för överstyrelsen i dess helhet. Däremot hava de sakkunniga ansett, att den tanke, som låg till grund för uttalandet om ett lekmannaråd, vore förtjänt att närmare prövas inom en viss gren av undervisningsväsendet, nämligen yrkesundervisningen. På sätt i det följande närmare kommer att utvecklas, hava de sakkunniga ansett sig böra förorda inrättandet av en *yrkesskolenämnd*, vars uppgift skulle vara att skapa ett närmare samarbete mellan överstyrelsens yrkesskolavdelning och representanter för näringslivet.

Administrativa byråchefer.

De sakkunniga hava i det föregående påpekat behovet av en förstärkning av överstyrelsens administrativa krafter. Det är icke något nytt behov, som framträtt. Erinras må, att antydningar om behovet av juridisk och administrativ sakkunskap framkommo redan i de yttranden, som i december 1918 avgåvos av dåvarande läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen i deras utlåtanden över 1918 års sakkunnigförslag rörande undervisningsväsendets centrala ledning. Ett preciserat förslag om anställande av en administrativ byråchef framkom dock först i det utlåtande, som läroverksöverstyrelsen och skolöverstyrelsen avgåvo i skrivelse den 30 augusti 1919. Ämbetsverken framhöllo med stöd av en sexårig erfarenhet, att behovet i detta hänseende var klarlagt. Överstyrelserna, vilkas ledamöter vore pedago-

giskt utbildade och haft sin föregående verksamhet förlagd inom undervisningsväsendet, hade att behandla en mångfald ärenden av juridiskt-administrativ art, vilkas handläggning i oskälig grad droge ledamöterna från de frågor av pedagogisk innebörd, vilkas behandling ju borde vara deras främsta uppgift. Inom andra ämbetsverk med sådana arbetskrafter, att deras fackkunniga ledamöter i allmänhet icke kunde förutsättas äga speciell administrativ utbildning, hade det, framhålla överstyrelserna, befunnits nödvändigt att på särskilt sätt tillgodose behovet av juridisk och administrativ sakkunskap. Så vore fallet exempelvis i medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, byggnadsstyrelsen och socialstyrelsen, med vilka ämbetsverk skolöverstyrelsen i förevarande avseende väl torde kunna jämföras. För själva kansliarbetet krävdes också, att arbetskrafterna här leddes och sammanhölles av en person, som vore i tillfälle att överblicka arbetet på samtliga avdelningar. Enligt överstyrelsernas mening kunde ovannämnda behov väl tillgodoses på det sätt, att inom skolöverstyrelsen anställdes såsom ledamot av överstyrelsen en juridisk och administrativ befattningshavare i byråchefs ställning, vilken kunde övertaga ledningen av kansliets arbete och därjämte biträda med handläggning och föredragning av en del ärenden av juridisk och administrativ art, vilka förekomme fördelade på flera av de pedagogiskt utbildade ledamöternas arbetsrotlar. Härjämte föreslogo ämbetsverken ett belopp av 5 000 kronor till juridiskt biträde, närmast avsett för att bereda möjlighet till anlitande av speciell expertis på de olika, understundom vitt skilda områdena av ämbetsverkens omfattande författningsarbete.

Denna överstyrelsernas framställning vann emellertid icke i annan mån beaktande från Kungl. Maj:ts sida än att förslag framlades om ett anslag av 15 000 kronor för att bereda ämbetsverket någon lättnad i avseende å dess administrativa och expeditionella arbete. Härigenom skulle ämbetsverket erhålla tillfälle att tillgodose de behov, som vore de nödvändigaste, och varigenom man skulle vinna en säkrare utgångspunkt för ett bedömande av det konstanta behovet i förevarande avseende än det för det dåvarande vore möjligt att ernå. Detta förslag vann riksdagens bifall.

En förstärkning av arbetskrafterna på det administrativa området var dock ständigt föremål för skolöverstyrelsens uppmärksamhet. Vid 1925 års riksdag hade förslag framlagts om en förbättrad löneställning för ämbetsverkets sekreterare. Detta förslag vann visserligen icke riksdagens bifall, men riksdagen gav dock i sin skrivelse uttryck åt den uppfattningen, att ett tillgodoseende av överstyrelsens behov av juridisk-administrativ sakkunskap skulle i väsentlig grad bidraga till att förenkla och underlätta överstyrelsens arbetsuppgifter. Huruvida detta borde ske genom anställande inom ämbetsverket av en härför avsedd befattningshavare i ledamots ställning eller förmedelst anvisande av ett särskilt anslag att av över-

styrelsen efter förefallande behov användas, därom vore riksdagen då icke i tillfälle att bestämt uttala sig. En närmare utredning särskilt i avseende å sistnämnda utväg, som syntes riksdagen mest tilltalande, vore givetvis önskvärd.

Med anledning av detta riksdagens uttalande återupptog överstyrelsen till förnyat övervägande frågan om juridisk och administrativ sakkunskap inom ämbetsverket. Överstyrelsens på hösten 1925 avgivna förslag utmynnade i begäran om ett ordinarie reservationsanslag av 8 000 kronor för ändamålet. Det påpekades, att de pedagogiskt utbildade ledamöterna alltjämt tyngdes av en del ärenden av rent administrativ innebörd, såsom vissa frågor om rätt till avlöning eller statsbidrag, ärenden angående pensioner, frågor rörande uppgörelser med städer om skolhus och tomter, frågor rörande expropriation m. m., vilka lättare och med mindre tidsutdräkt skulle kunna handläggas av en för dylika ärendens behandling utbildad person. Vidare förekomme till överstyrelsens behandling frågor, där det gällde att åt invecklade och komplicerade sakförhållanden giva en lämplig författningsmässig utformning, varjämte överstyrelsen finge att behandla ärenden, för vilkas handläggning och bedömande krävdes ingående juridisk sakkunskap och erfarenhet, exempelvis vissa disciplinmål, frågor om vissa lagbestämmelsers riktiga tolkning, frågor om donationsbestämmelsers innebörd m. m. Den mest tillfredsställande lösningen av här ifrågavarande spörsmål, genom vilken behovet av ledamöternas frigörande för de rent pedagogiska arbetsuppgifterna bäst skulle tillgodoses, vore den i förenämnda framställning av år 1919 föreslagna anordningen. Då en sådan lösning icke under förhandenvarande förhållanden kunde realiseras, funne överstyrelsen erforderligt, att för ändamålet anvisades ett särskilt anslag, att av överstyrelsen efter förefallande behov användas. Det behov, som mest omedelbart gjorde sig gällande, vore nämligen behovet av medel för att kunna, då det gällde avfattningen av författningsförslag eller svårlösta frågor av juridisk innebörd, bereda tillfälle till samråd med på förekommande områden verkligt sakkunniga personer.

Överstyrelsens begäran vann i så måtto beaktande, att riksdagen beviljade för ändamålet ett belopp av 4 000 kronor. Detta belopp hade av Kungl. Maj:t föreslagits »tillsvidare och till dess ytterligare erfarenhet vunnits i saken».

De sakkunniga hava velat erinra om ovanstående för att visa, att kravet på en rent administrativ förstärkning av ämbetsverket upprepade gånger framlagts och redan så tidigt som vid den gemensamma skolöverstyrelsens tillblivelse. De synpunkter, som därvid anfördes och sedermera även vid andra tillfällen framförts, äro alltjämt bärande. Vid den detaljprövning, som de sakkunniga ägnat de ärendesgrupper, vilka nu handläggas av över-

styrelsen, hava de funnit, att stora grupper kunna utsöndras och med fördel lämnas till behandling av administrativt utbildade krafter.

Anordningen med ett särskilt anslag till juridisk-administrativ sakkunskap att av ämbetsverket efter förefallande behov användas finna de sakkunniga icke vara tillfyllest. Fastmera anse de sakkunniga överstyrelsens en gång framlagda förslag om en administrativ byråchef vara det, som bör tjäna som utgångspunkt för ett bedömande av frågan om ett tillgodoseende av behovet i förevarande avseende.

De sakkunniga hava sålunda kommit till den uppfattningen, att, därest en effektiv lättnad i undervisningsrådens nuvarande arbetsbörda skall kunna åstadkommas, överstyrelsen måste förstärkas med administrativa befattningshavare av högre tjänstegrad, å vilka skulle ankomma att föredraga och handlägga de göromål av i huvudsak juridisk och administrativ art, vilka nu i stor utsträckning åvila de pedagogiskt utbildade ledamöterna. De sakkunniga vilja vidare erinra därom, att överstyrelsen har att i synnerligen stor omfattning utarbeta förslag till författningar och andra administrativa bestämmelser beträffande det mångskiftande undervisningsväsendet. Detta arbete är för närvarande anförtrott åt undervisningsråden, en uppgift för vilken dessa, i vad avser förslagens formella bearbetning, givetvis måste på grund av sin föregående utbildning och verksamhet stå i viss mån främmande. De sakkunniga hava, såsom framgår av den rotelindelning, som i det följande förordas, ansett, att den materiella behandlingen av hithörande frågor alltjämt bör ligga hos undervisningsråden på de olika rotlarna, men de förutsätta, att den formella överarbetningen av ifrågavarande förslag anförtros åt väl kvalificerade administrativa krafter. Med hänsyn till den omfattande arbetsmängden å särskilt läroverks- och folkskolavdelningarna hava de sakkunniga sålunda funnit, att i vart fall två administrativa byråchefer erfordras, vilka böra placeras för huvudsaklig tjänstgöring å en var av dessa avdelningar. Beträffande yrkesskolavdelningen hava de sakkunniga icke ansett arbetsmängden ännu vara så omfattande, att en för denna avdelning särskilt avsedd administrativ byråchef skulle vara behövlig, utan de på denna avdelning fallande rent administrativa ärendena synas kunna fördelas på de två nyssnämnda byråcheferna. De sakkunniga vilja betona det trängande behovet av dessa tjänster, enär först härigenom skolöverstyrelsen, å vilken alltmera lagts göromål av administrativ och juridisk art, kan anses bliva rustad att bemästra dessa uppgifter, samtidigt som de pedagogiskt utbildade krafterna inom överstyrelsen må i överensstämmelse med de åt de sakkunniga givna direktiven kunna inriktas på de intressen, de i första hand äro avsedda att tillvarataga. Om den närmare motiveringen för dessa byråchefer, deras placering till tjänstgöring och arbetsuppgifter komma de sakkunniga att mera ingående uttala sig i det följande.

Läroverksavdelningen.

1. Utvidgad konsulent- och inspektionsverksamhet.

I sitt förenämnda yttrande till statsrådsprotokollet har departementschefen erinrat, hurusom den utomordentligt kraftiga utveckling, skolväsendet i sina olika delar under de sista decennierna undergått, medfört en sådan ansvällning av de på skolöverstyrelsen vilande rent administrativa göromålen, att den initiativtagande, den inspekterande och pedagogiskt ledande verksamheten kommit att skjutas i bakgrunden. Samtidigt med att de anstalter, som krävde en sådan ledning, starkt vuxit i antal och underkastats en omdaningsprocess, som än ytterligare skärpt behovet av pedagogisk omvårdnad från den centrala skolmyndighetens sida, hade överstyrelsen kommit att belastas med en mångfald löpande detaljbestyr, som toge en stor del av ledamöternas tid och krafter i anspråk för skrivbordsgöromål. I samma riktning hade ock verkat överstyrelsens uppgift att tjäna såsom remissinstans åt Kungl. Maj:t i skolärenden. Utredningsverksamheten hade blivit en av huvuddelarna av överstyrelsens arbetsbörda. Det alltjämt växande administrativa och expeditionella arbetet hade lämnat endast relativt ringa tid övrig till inhämtande av den önskvärda kännedomen om personliga och lokala förhållanden vid olika läroanstalter. Förhållandenas egen makt hade sålunda för överstyrelsen försvårat upprätthållandet av den förbindelse med arbetet ute i skolorna och förvärvandet av den samlande och överblickande erfarenhet, som torde få anses såsom oundgängliga förutsättningar för en verkligt ledande verksamhet från överstyrelsen på det pedagogiska området.

Under den närmare framtiden komme säkerligen, säger departementschefen, mycket stora krav att ställas på överstyrelsen i dess egenskap av centralt ledar- och tillsyningsorgan. Den omdaning av det inre arbetet vid läroverken, som utgjorde ett av huvudsyftena med 1927 års skolreform men som hittills kommit att i viss mån få stå tillbaka för de erforderliga organisatoriska åtgärderna, måste, sedan dessa åtgärder i huvudsak slutförts, numera träda i förgrunden och bliva föremål för överstyrelsens särskilda uppmärksamhet. Ett eventuellt avskaffande av studentexamen komme vidare att nödvändiggöra en intensifiering av överstyrelsens inspekterande och kontrollerande verksamhet. Överstyrelsen kunde, långt ifrån att vänta en minskning av sin arbetsbörda, snarare anses stå inför en period, fylld av särdeles viktiga och krävande uppgifter.

Den utredning angående skolöverstyrelsens organisation, som departementschefen ansåg böra komma till stånd, borde enligt hans uppfattning i

främsta rummet avse en undersökning, genom vilka anordningar överstyrelsen kunde beredas möjlighet att i erforderlig omfattning ägna sina krafter åt uppgiften att vara en pedagogiskt ledande och initiativtagande styrelse.

Såsom departementschefen erinrat, hava på grund av förhållandenas egen makt svårigheter yppat sig för skolöverstyrelsen att kunna i önskvärd utsträckning och omfattning genom inspektioner komma i den förbindelse med arbetet i skolorna, som bör framstå såsom en av överstyrelsens viktigaste uppgifter. Vid den undersökning, de sakkunniga ägnat detta spörsmål, hava de kommit till en uppfattning, som i stort sett sammanfaller med departementschefens. Skälen härför skola i det följande närmare beröras, men de sakkunniga hava redan nu velat framhålla, att de betraktat denna fråga såsom en av de betydelsefullaste, då det gäller att giva överstyrelsen en organisation, anpassad efter de krav, som det skiftande och i ständig utveckling stadda skolväsendet måste ställa på detsammas centrala ledning.

De sakkunniga hava därför låtit sig angeläget vara att söka finna sådana medel, som kunna vara ägnade att avhjälpa de befintliga bristerna i förevarande hänseende.

Det har för de sakkunniga varit av intresse att konstatera, att det behov, åt vilket departementschefen givit uttryck och som även de sakkunniga finna fullt ådagalagt, ej endast varit ett av de bärande skälen för tillskapandet av en central ledning av vårt skolväsen utan även upprepade gånger uppmärksammats och med styrka betonats, då frågan om en dylik ledning och sedermera spörsmålet om överstyrelsens arbetsuppgifter varit föremål för undersökningar och uttalanden.

Redan för mer än femtio år sedan uttalade en för ändamålet tillsatt kommitté (1882 års läroverkskommitté), vilken hemställde om inrättande av en överstyrelse för läroverken, att det första villkoret för en centralstyrelses förmåga att utöva sin verksamhet vore en omfattande inspektion. Dess förnämsta uppgift skulle bliva att utöva en sakkunnig, ofta återkommande och verksam inspektion, vilken skulle omfatta icke blott samtliga högre och lägre statsläroverk, utan även de kommunala och privata läroverken. Ensamt denna inspektion, om den skulle på ett tillfredsställande sätt ordnas, komme utan tvivel att taga överstyrelsens krafter i anspråk och torde icke kunna utövas av chefen eller ledamöterna allena. Kommittén hade därför tänkt sig, att till styrelsens disposition skulle ställas ett mindre anslag, avsett för styrelsens förstärkande med en eller två periodiskt adjungerade ledamöter, valda bland läroverkens mest erfarne lärare, vilka kunde biträda vid inspektionen.

Propositionen till 1904 års riksdag angående en ny läroverksorganisation och tillkomsten av den dåvarande läroverksöverstyrelsen grundade sig på

1899 års läroverkskommittés betänkande. Då denna kommittés majoritet avvisade frågan om en överstyrelse för läroverken, var det icke därför att behovet av en central ledning av det högre undervisningsväsendet underkändes, utan detta berodde av andra skäl. Fastmera sade sig kommittén finna ett väckt förslag härom behjärtansvärt och erinrade om de alltmera framträdande kraven på en verksammare inspektion över läroverken än vad som i enlighet med då rådande förhållanden kunde utövas. Det blev reservanten i kommittén, dåvarande lektorn E. Carlsson, som fullföljde och utvecklade tanken. Överstyrelsen skulle enligt hans mening bliva en livgivande faktor i den pedagogiska reformrörelsen; han angav vissa punkter, som accentuerade dessa överstyrelsens uppgifter. I propositionen till riksdagen betonade också föredragande departementschefen, statsrådet Carl von Friesen, att inspektionsfrågan vore för honom huvudargumentet för upprättandet av den dåvarande överstyrelsen.

Sedan riksdagen, i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, fattat beslut om inrättande av en överstyrelse för rikets allmänna läroverk, utfärdade Kungl. Maj:t den 28 oktober 1904 instruktion för överstyrelsen. I denna instruktion intog frågan om den överstyrelsen åliggande inspektionen en framträdande plats. Närmare bestämmelser angåvos beträffande denna inspektion, som skulle avse att åvägabringa en noggrann kännedom om de under överstyrelsens inseende ställda läroanstalternas tillstånd och behov samt övervaka, att gällande författningar vid dem efterlevdes. Inspektionsskyldigheten skulle på ändamålsenligt sätt fördelas mellan överstyrelsens medlemmar, och överstyrelsen ägde tillse, att läroanstalterna besöktes efter lämpliga tidsrum ävensom eljest, då särskilda omständigheter sådant påkallade. Kort redogörelse över verkställd inspektion skulle avgivas till överstyrelsens protokoll.

Även i senare utredningar och förslag, vilka föregingo tillkomsten av den nuvarande skolöverstyrelsen, trädde överstyrelsens inspektionsuppgifter och dess ledande verksamhet på skolväsendets område i förgrunden.

Av det vid 1913 års proposition angående utvidgande av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk till en överstyrelse för skolväsendet i riket fogade statsrådsprotokollet framgår bland annat, att föredragande departementschefen, statsrådet Fridtjuv Berg framhöll farhågan för skolväsendets byråkratisering och uppställde såsom en garanti mot en risk i detta hänseende möjligheten för överstyrelsen att upprätthålla en personlig förbindelse med det verkliga skollivet. Endast genom den fria och levande överblick, som så vunnes, kunde en för utvecklingen menlig jämnstrukenhet och schablonmässig likformighet undvikas, så att tillbörlig hänsyn toges till de särskilda av lokala förhållanden beroende olikheterna och de därav betingade kraven. Man måste sörja för, säger departementschefen, att den centrala ledningen utrustades med befogenhet och förmåga att utöva en

sund, initiativtagande, främjande och kontrollerande verksamhet. Den föreslagna överstyrelsen skulle icke få till syfte att sitta och utspekulera nyheter; dess uppgift skulle fastmer bliva att samla upp de erfarenheter och rön, som den komme i tillfälle att göra vid den omedelbara förbindelsen med skollivet och vid behandlingen av de föreliggande stora frågorna, att uppmuntra och understödja, men tillika att utöva ett reglerande och organiserande inflytande på från enskilt och kommunalt håll framburna reformkrav samt att upptaga, utreda och bringa till utförande nödiga befunna reformer. På denna punkt underströk departementschefen vidare vikten för överstyrelsens ledamöter att få tid och tillfälle till personliga besök i olika inspektionsområden.

De särskilda år 1918 tillkallade sakkunniga för utredning av frågan rörande undervisningsväsendets centrala ledning utgingo från en överstyrelsen åliggande inspektionsskyldighet såsom en självfallen uppgift för det nya ämbetsverket och gåvo vissa praktiska anvisningar för ett ändamålsenligt anordnande av denna inspektionsverksamhet.

Genom proposition till 1919 års riksdag framlades — i anslutning till de sakkunnigas ståndpunkt — förslag, avseende de dåvarande överstyrelsernas sammanslagning till en gemensam skolöverstyrelse, vilket förslag även vann riksdagens bifall. I den instruktion för den nya skolöverstyrelsen, som sedermera utfärdades av Kungl. Maj:t den 31 oktober 1919 (nr 812), utformades närmare de föreskrifter, som alltjämt gälla i fråga om överstyrelsens inspektionsverksamhet. De återfinnas i instruktionens § 39. Det heter häri bland annat, att inspektionen skall avse att förskaffa överstyrelsen kännedom om de under densamma ställda anstalternas tillstånd och behov, att övervaka, att gällande författningar vid dem efterlevas, samt att genom upplysningar och råd understödja och främja det vid anstalterna bedrivna arbetet. Beträffande all inspektion skall iakttagas, att densamma icke må avse att åstadkomma en likformighet, som ej betingas av sakliga hänsyn eller som kan bliva hinderlig för arbetets anpassning efter olika förhållandens olika krav. Härutöver äro närmare bestämmelser meddelade rörande formerna för inspektionens utövande samt vad i övrigt iakttagas skall i samband med eller i anledning av inspektionen.

Enligt nu gällande bestämmelser har överstyrelsen en dubbel uppgift, i det att ämbetsverket är dels en inspekterande och dels en förvaltande myndighet. Detta är till synes en dualism i dess verksamhet, som kan vara svår att upprätthålla utan en rätt omfattande organisation. I riksdagsdebatten år 1904 angående den då föreslagna läroverksöverstyrelsen framhölls, att dess inspekterande uppgift vore något, som vore av annan beskaffenhet än den verksamhet, vilken erfordrades av en central förvaltningsmyndighet; uppgifterna vore ej oförenliga, men förvaltningsuppgifterna vore de primära.

Enligt de sakkunnigas mening stå dock för det arbetsområde, som är överstyrelsen anförtrott, dessa verksamhetsgrenar i ett naturligt och understundom intimt samband med varandra. Förvaltningsuppgiften må vara den primära eller huvudsakliga, men den förutsätter de erfarenheter, som i väsentlig grad förvärvas under en utövad inspektionsverksamhet. Ett ämbetsverk som skolöverstyrelsen bör ej uteslutande syssla med vad som kallas förvaltningsfrågor, d. v. s. att handlägga ärenden på grund av kungl. remisser eller avgöra frågor i anslutning till gällande författningar, det bör också äga möjlighet att taga initiativ beträffande nödiga förändringar och reformer på undervisningens område. Visserligen torde det ligga i sakens natur, att de flesta initiativ på detta område komma från den enskilde pedagogen i samband med hans lärarverksamhet och på grund av de erfarenheter han därunder vunnit, men det bör ankomma på den centrala skolledningen att upptaga dessa initiativ, pröva dem, frambära till Kungl. Maj:ts avgörande vad ämbetsverket anser böra underställas högre instanser eller annars bringa ut i det levande livet vad överstyrelsen anser av framkomna initiativ vara förtjänt att i praktiken prövas eller genomföras.

För att emellertid äga förutsättningar att ägna denna del av sin verksamhet nödig uppmärksamhet, bör överstyrelsen stå i en intim kontakt med det praktiska arbetet vid läroverken. De sakkunniga vilja härmed ingalunda säga, att så icke redan nu är förhållandet. Men det ligger i sakens natur, att med de mer och mer stegrade förvaltningsuppgifter, som överstyrelsen fått sig pålagda, ämbetsverket icke kan med de arbetskrafter, som stå till buds, förrätta inspektion eller utöva ledning av undervisningen i den omfattning, som särskilt i omdaningstider som de närvarande är önskvärt. Vad särskilt läroverksavdelningen beträffar må erinras, att densamma för närvarande har samma antal ledamöter, som bestämdes för överstyrelsen för rikets allmänna läroverk, när denna upprättades genom beslut av 1904 års riksdag, medan åter antalet av de under avdelningen sorterande läroanstalterna mer än fördubblats.

Under överinseende av läroverksavdelningen stå för närvarande 137 allmänna läroverk, 53 kommunala mellanskolor, 26 kommunala flickskolor, 57 statsunderstödda privatläroverk, 8 enskilda icke statsunderstödda skolor samt högre lärarinneseminariet jämte därmed förenade läroanstalter, alltså 282 läroanstalter. De sakkunniga hava från skolöverstyrelsen införskaffat uppgifter rörande de inspektioner, som under åren 1933—1937 verkställts av generaldirektören samt överstyrelsens ledamöter. Av dessa uppgifter framgår — såvitt angår läroverksavdelningen — att år 1933 inspekterats 44 skolor, år 1934 25 skolor, år 1935 56 skolor, år 1936 44 skolor och år 1937 36 skolor. Under denna femårsperiod hava sålunda inspekterats sammanlagt 205 skolor eller i medeltal 41 skolor om året. Därvid är dock att taga i betraktande, att i vissa fall av särskilda skäl ett och samma läro-

verk inspekterats flera gånger under samma femårsperiod. Vidare må erinras därom, att överstyrelsens ledamöter avlägga besök vid skolor för att närvara vid och övervaka olika examina, ävensom att speciella förhållanden påkalla tillfälliga besök av undervisningsråd. Någon inspektion i egentlig mening äro dock icke dessa besök. Kostnaderna för av generaldirektören och ledamöterna å läroverksavdelningen verkställd inspektion och företagna tillfälliga resor hava enligt uppgift från skolöverstyrelsen för budgetåret 1936/37 uppgått till ett belopp av omkring 5 000 kronor.

I förhållande till de resurser, som stått överstyrelsen till buds såväl i fråga om arbetskrafter som beträffande de för inspektionen erforderliga medlen, måste det livligaste erkännande skänkas åt ämbetsverkets strävan att nå personlig kontakt med arbetet vid läroverken. Denna av överstyrelsens ledamöter utövade inspektion har avsett dels en allmän inspektion av vederbörande läroanstalt, dels ock en inspektion i det eller de specialämnen, som representerats av den inspekterande ledamoten. Ifrågavarande inspektionsverksamhet utövas enligt en bestämd av överstyrelsen uppgjord plan. Härtill kommer dels en speciell fackinspektion i vissa övningsämnen av överstyrelsens därtill förordnade olika konsulenter, dels ock en tillfällig av särskilda förhållanden betingad inspektion, utövad av överstyrelsens ledamöter. Antalet ledamöter på läroverksavdelningen uppgår till fem. Dessa ledamöters fackämnesinspektion har givetvis kommit att i huvudsak inskränkas till de ämnesområden, där de besitta erforderlig kompetens. Till följd härav hava de å timplanerna upptagna läsämnena med nuvarande anordning icke alla kunnat bliva föremål för någon egentlig fackinspektion, en omständighet, som måste framstå såsom en brist i den nuvarande organisationen.

På grund av förhållandenas makt har, såsom ovan framhållits, inspektionen icke heller kunnat bedrivas i den omfattning, som varit önskvärd. Såsom av de ovan lämnade uppgifterna framgår, har nämligen under femårsperioden 1933—1937 omkring en sjundedel av de 282 skolorna årligen blivit föremål för inspektion. Sagda siffror, innebärande att inspektionen återkommer i stort sett vart sjunde år, kunna visserligen icke synas alltför otillfredsställande, enär en allmän inspektion icke med nödvändighet behöver verkställas alltför ofta. Men överstyrelsens inspekterande verksamhet bör hava det dubbla syftet att vid läroverken utöva en övervakande och tillika rådgivande verksamhet samt att förskaffa överstyrelsen själv en ingående kännedom om det undervisningsarbete, som här bedrives. Från dessa synpunkter måste hävdas, att en utökad verksamhet på detta område är av behovet påkallad. Det har icke varit möjligt för överstyrelsen att med till buds stående krafter organisera en dylik verksamhet i större utsträckning än den, som sålunda ägt rum. Såsom förut erinrats, har överstyrelsens alltmer växande administrativa arbetsbörda i alltför stor utsträckning lagt

beslag på ledamöternas tid och arbetskrafter. I en till de sakkunniga remitterad framställning har en av överstyrelsens förutvarande ledamöter, undervisningsrådet A. Johansson i fråga om läroverksavdelningen uttryckt saken så: »den har alltmer blivit en myndighet med i huvudsak förvaltande karaktär, vilken tynges av de löpande ärendena i sådan grad, att den inspekterande, ledande och initiativtagande verksamheten får stå betänkligt tillbaka».

Då det gällt att bedöma de anordningar, som böra vidtagas för att göra skolöverstyrelsen till ett i högre grad än nu ledande organ på det pedagogiska området och att bereda ämbetsverket möjligheter till ökad kontakt med det levande arbetet i skolorna, kunna olika vägar tänkas. Den närmast till hands liggande utvägen vore den att utbygga den nuvarande organisationen genom att skapa flera undervisningsrådstjänster på läroverksavdelningen eller att på annat sätt bereda undervisningsråden betydligt ökade möjligheter till en dylik inspekterande och konsulterande verksamhet. Men tvivel kunna råda därom, huruvida man på detta sätt verkligen kan nå vad man önskar. Den utveckling, som under senare år ägt rum på skolväsendets område, tenderar därtill, att ökade och nya arbetsuppgifter av olika slag komma att läggas på överstyrelsens ledamöter. Även om — såsom de sakkunniga hava för avsikt att föreslå — genom inrättande av en administrativ byråchefsbefattning på läroverksavdelningen undervisningsråden därstädes skulle befrias från en del dem nu åvilande administrativa och expeditionella göromål, torde en dylik anordning icke vara tillfyllest, utan det lärer vara att förvänta, att deras arbetsbörda ändock får den omfattningen, att det icke torde bliva möjligt för dem att i önskvärd grad öka överstyrelsens inspekterande verksamhet. Undervisningsrådens tid kommer allt fortfarande väsentligen att upptagas av förvaltningsgöromål, men givetvis komma genom den nya byråchefstjänsten att åt dem beredas något ökade möjligheter att besöka läroverken för att inhämta kännedom om dessas verksamhet och arbeten. Den utökade eller mera intima kontakt mellan överstyrelsen och läroverken, som man vill ernå, torde dock icke enbart vinnas genom möjliggörande av en vidgad inspektionsverksamhet av undervisningsråd, vilkas tid måste till väsentlig del upptagas av handläggning av förvaltningsärenden. De sakkunniga hava därför övervägt, vilka andra utvägar som kunde stå till buds för beredande av möjligheter för överstyrelsen att erhålla den önskvärda kontakten mellan ämbetsverket och det praktiska skolarbetet samt de där verksamma krafterna.

Såsom av det ovan anförda framgår, gäller det härvid ej blott att utsträcka den allmänna inspektionsverksamheten utan framför allt att möjliggöra för överstyrelsen att låta i ökad omfattning verkställa en direkt ämnesinspektion. Sistnämnda inspektion förekommer såsom nämnts nu allenast i begränsad omfattning. De sakkunniga anse emellertid, att en ämnes-

inspektion eller en för undervisningen i vederbörande ämne rådgivande verksamhet bör organiseras så, att den omspänner samtliga på timplanerna förekommande ämnen. I detta sammanhang begränsa sig de sakkunniga att beröra läroämnena, enär inspektionen i övriga ämnen angår överstyrelsens samtliga avdelningar och därför kommer att behandlas i annat sammanhang.

För verkställande av denna inspektion torde överstyrelsen böra utrustas med ett antal särskilda ämnesinspektörer eller ämneskonsulenter. Det är samma tanke, som, om ock i betydligt mera begränsad form, synes hava föresvävat redan 1882 års läroverkskommitté. De sakkunniga använda i det följande benämningen ämneskonsulenter, vilken benämning synes stå mest i överensstämmelse med hittills vedertagen praxis; inspektörer äro nämligen anställda för vissa skolformer men konsulenter för vissa undervisningsämnen. Dessa ämneskonsulenters primära uppgift bör vara att i enlighet med av överstyrelsen för varje termin eller läsår uppgjord plan verkställa inspektion i det eller de ämnen, som en var företräder. Beträffande dessa konsulenters verksamhet hava de sakkunniga i sitt förslag till arbetsordning utarbetat närmare bestämmelser och därvid angivit de väsentligaste uppgifter, som skulle tillkomma dem vid deras besök vid läroverken, såsom att sammankalla vederbörande ämneskonferenser och med dem diskutera pedagogiska frågor, åhöra lektioner av samtliga lärare i vederbörande ämne eller ämnen, taga kännedom om elevernas skriftliga prov m. m. Efter verkställd inspektion bör redogörelse avgivas till överstyrelsen.

Men dessa ämneskonsulenters uppgift bör icke begränsas till den inspekterande och rådgivande verksamheten vid läroverken. De böra även på kallelse i överstyrelsen deltaga i utredning och handläggning av ärenden, hörande till en vars särskilda ämnen. Vidare böra de äga att av eget initiativ till överstyrelsen ingiva de framställningar och föreslå de åtgärder, som de anse erforderliga för främjande av undervisningen i sina respektive ämnen. Då de äro inkallade till förhandlingar i överstyrelsen, skola de hava att meddela alla de upplysningar och råd, som ankomma på dem såsom företrädare av särskilda ämnen, och de böra hava rätt att, om överstyrelsen fattar från deras mening avvikande beslut, låta anteckna sin skiljaktiga mening till protokollet. Vidare bör överstyrelsen kunna inkalla samtliga ämneskonsulenter till gemensamma sammankomster, där särskilda frågor av principiell natur föreligga, som kunna anses vara av beskaffenhet att böra av dem gemensamt dryftas.

Vad beträffar frågan om den lämpliga rekryteringen av denna konsulentorganisation, torde vid sidan av läroverkslärare även universitetsprofessorer kunna anlitas för uppgiften. En given förutsättning är emellertid, att vederbörande besitter pedagogisk skicklighet och en ingående förtrogenhet med arbetet vid läroverken. Då de sakkunniga räkna med, att

blott i undantagsfall professorer komma att utses till konsulenter, hava de därför i det följande i sitt förslag till organiserande av denna verksamhet och beräkning av därav föranledda kostnader utgått ifrån att för uppgiften skulle anlitas läroverkslärare.

Skolöverstyrelsens inspektionsverksamhet torde enligt de sakkunnigas mening — i vad avser läroverksavdelningen — böra organiseras efter i huvudsak följande linjer.

Den allmänna inspektionen av läroverken d. v. s. inhämtande av kännedom om dessa läroanstalters tillstånd och behov jämte vad i överstyrelsens nuvarande instruktion därom stadgas bör allt fortfarande åvila överstyrelsens chef och ledamöter, varvid det givetvis måste betraktas såsom önskvärt, att i samband härmed, i den mån tiden det medgiver, inspektion även må kunna förrättas i det eller de inom vederbörandes speciella fack liggande ämnena.

Beträffande ämnesinspektionen synes visst antal konsulenter böra utses av skolöverstyrelsen — förslagsvis för treårsperioder — för handhavandet av denna uppgift. Då läroverkslärare i regel undervisa i minst två ämnen, har det synts de sakkunniga lämpligt, att också de lärare, som kunna ifrågakomma till ämneskonsulenter, i denna sin verksamhet representera två ämnen. Modersmålet intager emellertid en så central plats i hela undervisningen, att de sakkunniga ansett erforderligt, att — förutom de konsulenter, som hava modersmålet jämte något annat ämne — en av konsulenterna uteslutande avses för modersmålet. Därjämte kunna givetvis även i andra fall omständigheter förekomma, som kunna föranleda, att en för konsulentverksamheten önskvärd person lämpligen bör vara konsulent blott i ett ämne. Emellertid hava de sakkunniga utgått från att konsulenter såsom det normala anställas för två ämnen.

I de ämnen, som äro skrivämnen, måste konsulentverksamheten bliva mera tidskrävande än i de övriga ämnena. Med anledning härav synes det de sakkunniga nödvändigt, att organisationen i vad den avser ett vart av dessa ämnen — med undantag av latin, vilket, ehuru skrivämne, förekommer vid endast ett begränsat antal läroverk — kommer att omfatta två konsulenter. De sakkunniga hava tänkt sig ett antal av elva konsulenter, fördelade på förslagsvis följande ämnen eller ämneskombinationer: en för modersmålet, två för modersmålet och tyska, två för engelska och franska, två för matematik och fysik, en för historia och geografi, en för kristendom och filosofi, en för kemi och biologi samt en för latin och grekiska. De sakkunniga hålla före, att även andra ämneskombinationer kunna tänkas, men hava förmenat, att ovanstående plan kan tjäna som en allmän utgångspunkt för beräkningen. Ifrågavarande konsulenter skulle för verkställande av inspektionen under viss tid varje läsår befrias från sin undervisnings-

skyldighet. I sådant avseende få de sakkunniga föreslå, att konsulenterna skulle erhålla tjänstledighet för nämnda uppgift under förslagsvis nedan angivna tider:

Konsulenter	Tid för inspektion
1 för modersmålet	12 veckor
1 » » och tyska	10 »
1 » » » »	10 »
1 » engelska och franska	10 »
1 » » » »	10 »
1 » matematik och fysik	10 »
1 » » » »	10 »
1 » historia och geografi	12 »
1 » kristendom och filosofi	8 »
1 » kemi och biologi	10 »
1 » latin och grekiska	6 »

Nu angivna tider torde med hänsyn till undervisningen böra förläggas i sammanhängande följd med lämplig fördelning på läsårets båda terminer.

För beräkning av omfattningen av denna verksamhet torde man kunna utgå från en medelsiffra av tre dagars inspektion vid varje läroverk i ämnena modersmålet, tyska, engelska, franska, matematik och fysik. För de övriga ämnena, d. v. s. historia och geografi, kristendom och filosofi, kemi och biologi samt latin och grekiska torde man kunna räkna såsom medelsiffra med två dagars inspektion vid varje läroverk. I denna beräkning hava de sakkunniga tagit skälig hänsyn till den tid, som åtgår för vederbörandes resor mellan olika läroverk. Med utgångspunkt från denna schematiska beräkningsgrund skulle alltså årligen följande antal skolor komma att besökas av konsulenterna:

Antal konsulenter	Antal skolor
1 för modersmålet à 12 veckor=72 dagar	24
6 » modersmålet och tyska, engelska och franska samt matematik och fysik à 10 veckor=60 veckor=360 dagar	120
1 » historia och geografi à 12 veckor=72 dagar	36
1 » kristendom och filosofi à 8 veckor=48 dagar	24
1 » kemi och biologi à 10 veckor=60 dagar	30
1 » latin och grekiska à 6 veckor=36 dagar	18
Summa	252

Därest till detta nu angivna antal — 252 skolor — lägges den allmänna inspektion, som årligen skulle verkställas av skolöverstyrelsens egna ledamöter, skulle det resultatet uppnås, att samtliga de under läroverksavdelningen nu hörande läroanstalterna kunde bliva i någon form inspekterade varje år. De sakkunniga komma att i det följande föreslå, att till läroverksavdelningen skulle överflyttas handläggning av ärenden rörande de högre

folkskolorna. En inspektion av dessa skolor skulle därför också böra inbegripas i den nu ifrågasatta konsulentorganisationen. Någon mera nämnvärd rubbning av nu angivna beräkningar torde dock med hänsyn till dessa skolors begränsade omfattning icke härav föranledas.

Under skolöverstyrelsens övriga avdelningar lyda ett antal läroanstalter av olika slag, där en högre undervisning jämförlig med den vid läroverken bedrives. I den mån det kan befinnas önskvärt att låta den föreslagna konsulentorganisationen avse undervisningen jämväl vid dessa anstalter, torde givetvis något hinder härför icke böra möta. Det lärer få ankomma på överstyrelsen att pröva, i vilken utsträckning i särskilda fall sådant bör ske.

En överslagsberäkning av inspektionen med avseende å ämnesfördelningen giver till resultat, att årligen följande antal skolor skulle inspekteras i nedan angivna ämnen:

modersmålet	i 24	skolor
modersmålet och tyska	» 40	»
engelska och franska	» 40	»
matematik och fysik	» 40	»
historia och geografi	» 36	»
kristendom och filosofi	» 24	»
kemi och biologi	» 30	»
latin och grekiska	» 18	»
	Summa 252	skolor

Det har varit av intresse för de sakkunniga att kunna konstatera, att en organisation av det slag, som de sakkunniga tänkt sig, sedan länge med framgång varit rådande i Danmark. Undervisningsinspektören för de danska gymnasieskolorna, vilken har tillsyn över 33 statsskolor, 15 kommunala skolor, 12 privata skolor och 5 »kursus», äger till sitt förfogande nio fackmedhjälpare, som alla äro fast anställda lärare i statsskolans tjänst. Av dessa nio fackinspektörer stå fyra till förfogande tre dagar i veckan mot ett årligt arvode av 1,200 kronor, varjämte de äro befriade från halva undervisningsskyldigheten per vecka. Dessa fyra avse ämnena naturkunskap, fysik och kemi, matematik, franska och gymnastik. Fyra fackinspektörer i ett vart av ämnena engelska, tyska, danska och historia samt latin och antik fornkunskap stå till förfogande två dagar i veckan mot ett årligt arvode av 800 kronor, varjämte de befrias från en tredjedel av sin undervisningsskyldighet per vecka. Den nionde fackinspektören, som är avsedd för flickgymnastiken, står till förfogande en dag i veckan mot ett arvode av 400 kronor och är befriad från en sjättedel av sin undervisningsskyldighet. Undervisningsinspektören för de danska mellan- och realskolorna, vilken har tillsyn över omkring 150 kommunala och omkring 120 enskilda dylika skolor, äger till sitt förfogande två fackinspektörer för matematik och fysik, en för geografi, naturkunskap och religion och en för danska, tyska och

engelska. Dessa honoreras på liknande sätt som ämnesinspektörerna för gymnasierna. Medan sålunda under de danska två undervisningsinspektörerna sortera sammanlagt tretton ämnesinspektörer för ett antal skolor, som något överstiger det under skolöverstyrelsens läroverksavdelning lydande, innebär de sakkunnigas förslag anställande av elva ämneskonsulenter, ett antal, som sålunda i stort sett korresponderar med det danska. Att ämnesfördelningen enligt de sakkunnigas förslag är olika mot den danska organisationens beror på de i de olika länderna rådande olika förhållandena, liksom ock vederbörande lärares tjänstledighet under vissa dagar i veckan hela året kan i Danmark lättare ordnas än i Sverige med våra långa avstånd och därav föranledda tidskrävande resor.

De sakkunniga hava vidare verkställt beräkningar beträffande de utgifter, som skulle föranledas av den föreslagna ämnesinspektionen. De sakkunniga hava härvid utgått från, att under ledighet för konsulenterna deras undervisning skulle uppehållas av timlärare. Enligt de för dylika lärare från och med den 1 januari 1938 fastställda ersättningsgrunderna utgår ersättning med 212 kronor för veckotimme och läsår på G-ort. Ehuru givetvis ämneskonsulenter komma att tagas i anspråk även från andra orter än de till G-ort hänförliga, hava de sakkunniga ansett försiktigheten bjuda att vid sina beräkningar räkna med den på G-ort utgående ersättningen. Likaledes hava de sakkunniga vid sina beräkningar utgått från den undervisningsskyldighet, som gäller för lärare å gymnasiestadiet, vilket dock icke innebär, att de sakkunniga mena, att till konsulenter böra uteslutande tagas lärare å detta stadium. Denna undervisningsskyldighet uppgår till i genomsnitt 21 ½ veckotimmar per läsår, och läsåret beräknas omfatta 39 läsveckor. För en lärare, som är ledig i 12 veckor, kommer ersättningen för timlärare att — förutom dyrtidstillägg — uppgå till (212×21.5 =) 4 558×12: 39 = i runt tal 1 400 kronor, för en lärare, som är ledig i 10 veckor, till (212×21.5 =) 4 558×10:39 = i runt tal 1 170 kronor, för en lärare, som är ledig i 8 veckor, till (212×21.5 =) 4 558×8 : 39 = i runt tal 940 kronor samt för en lärare, som ledig i 6 veckor, till (212×21.5 =) 4 558×6 : 39 = i runt tal 700 kronor. För samtliga ovan angivna konsulenters vikarier ställa sig kostnaderna alltså på följande sätt:

Konsulenter antal	Tid för inspektion veckor	Ersättning åt timlärare kronor
1 för modersmålet	12	1 400
1 » » och tyska	10	1 170
1 » » » »	10	1 170
1 » engelska och franska	10	1 170
1 » » » »	10	1 170
1 » matematik och fysik	10	1 170
1 » » » »	10	1 170
1 » historia och geografi	12	1 400

1 för kristendom och filosofi	8	940
1 » kemi och biologi	10	1 170
1 » latin och grekiska	6	700
	Summa kronor	12 630

eller i avrundat tal 12 600 kronor. De sakkunniga vilja erinra, att kostnaderna komma att något ökas i den mån andra lärare än gymnasielärare komma att förordnas till konsulenter, alldenstund medeltjänstgöringen för sådan lärare bör beräknas till 26 $^1/_2$ veckotimmar. Vidare utgå de sakkunniga från, att vederbörande ordinarie lärare under sin tjänstledighet för dessa uppdrag icke skola avstå från dem tillkommande ordinarie löneförmåner, utan att de jämlikt § 15 i gällande avlöningsreglemente för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende få under ifrågavarande förordnanden uppbära oavkortad lön.

För konsulenterna bör vidare beräknas traktamentsersättning efter 22 kronor för dygn. Kostnaderna härför kunna approximativt uppskattas till ett belopp av i runt tal 17 000 kronor.

Resekostnadsersättning till de elva konsulenterna efter ett genomsnittligt belopp av 1 000 kronor för varje konsulent belöper sig till sammanlagt 11 000 kronor.

Såsom förut angivits, hava de sakkunniga tänkt sig, att ifrågavarande konsulenter skulle, utöver den inspekterande och rådgivande verksamheten vid läroverken, stå till överstyrelsens förfogande för givande av råd och upplysningar i vad angår deras respektive ämnen. De lärare, vilka skulle komma att utses till konsulenter, skulle få sig ålagd en ny och betydelsefull uppgift vid sidan av sin egentliga lärarverksamhet. Såväl i betraktande härav som med hänsyn till att dessa uppdrag på grund av de ansträngande resorna och övrigt med uppdraget förenat ansvarsfullt arbete icke torde komma att betraktas såsom särskilt eftersträvansvärda, finna de sakkunniga ej blott skäligt och lämpligt utan nödvändigt, att åt konsulenterna tillerkännes ett särskilt arvode såsom ersättning för det extra arbete, som av dem skulle krävas. De sakkunniga beräkna förslagsvis ett belopp av 2 000 kronor till envar av de konsulenter, vilka skulle tagas i anspråk för inspektionsverksamheten under 10 och 12 veckor, och ett belopp av 1 600 kronor för en var av dem, vilkas verksamhet vid läroverken skulle begränsas till 6 och 8 veckor, allt under läsåret. Å dessa arvoden bör dyrtidstillägg icke utgå. Tillhopa skulle alltså för ifrågavarande arvoden beräknas 21 200 kronor.

De sammanlagda beräknade kostnaderna för den föreslagna ämneskonsulentorganisationen komma alltså att uppgå till följande belopp:

Ersättningar till vikarier	kronor	12 600
Traktamentsersättningar	»	17 000
Reseersättningar	»	11 000
Arvoden	»	21 200
	Summa kronor	61 800

Såsom förut erinrats, hava kostnaderna för av generaldirektören och ledamöterna å läroverksavdelningen verkställd inspektion av under denna avdelning stående läroanstalter under budgetåret 1936/37 uppgått till ett belopp av i runt tal 5 000 kronor. För att bereda överstyrelsen större möjligheter att utöva den allmänna inspektionsverksamhet, varom de sakkunniga förut talat, vilja de sakkunniga föreslå, att denna summa må beräknas till 7 000 kronor.

I detta sammanhang få de sakkunniga erinra att chefen för ecklesiastikdepartementet i sina direktiv för sakkunniguppdraget anfört, bland annat, att ett eventuellt avskaffande av studentexamen komme att nödvändiggöra en intensifiering av skolöverstyrelsens inspekterande och kontrollerande verksamhet. De sakkunniga hava med anledning härav ansett sig böra söka kontakt med de jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 8 maj 1936 tillkallade sakkunniga för utredning av frågan angående studentexamen och inhämtade därvid, att förslag från deras sida vore att förvänta rörande anordnande av en särskild fackinspektion för kontrollerande av avgångsprövningarna vid de allmänna läroverken, vilken vore avsedd att ersätta den nuvarande censorsinstitutionen. Sedan sistnämnda sakkunniga den 15 december 1937 avgivit betänkande och förslag i ämnet (statens offentliga utredningar 1937: 45), hava de sakkunniga för utredning av frågan angående skolöverstyrelsens organisation tagit del av vad i betänkandet föreslagits med avseende å inspektionsfrågan och därmed sammanhängande spörsmål.

Studentexamenssakkunniga hava för sin del framhållit, att även om den nuvarande studentexamen avskaffades, vissa anordningar måste vidtagas i syfte att garantera en så vitt möjligt likformig standard i fråga om lärjungarnas kunskaper och mognad vid avslutad studiegång. I sådant avseende hava dessa sakkunniga ansett skriftliga slutprov, ersättande de nu förekommande studentskrivningarna, fortfarande böra anordnas, vilka dock skulle uppdelas på de två sista terminerna. För åstadkommande av en enhetlig granskning av dessa skrivningar — vilka liksom hittills i första hand skulle bedömas inom läroverket av vederbörande ämneslärare jämte en medbedömare — skulle inrättas fyra lokala granskningsnämnder, ävensom för bedömande av komplettanters, privatisters m. fl. skrivningar en permanent, till Stockholm förlagd granskningsnämnd. Skolöverstyrelsen skulle föreslå och Kungl. Maj:t förordna ledamöterna i nämnderna. Härtill skulle enligt de sakkunnigas förslag utses universitets-, högskole- och läroverkslärare. Enligt studentexamenssakkunnigas mening syntes det önskvärt, att så många som möjligt av dessa ledamöter samtidigt skulle tjänstgöra såsom fackinspektörer.

Ifrågavarande fackinspektörer skulle ersätta den nuvarande censorsinsti-

tutionen. Deras uppgift skulle bliva att, i lämplig omfattning, kontrollera de muntliga tentamina vid läroverken, som enligt de sakkunnigas förslag skulle anordnas under den sista vårterminen samt därjämte utöva en kontrollerande och rådgivande verksamhet beträffande själva undervisningen, allt dock begränsat endast till de ämnen, vari de verkligen vore fackmän. Någon till alla läroverk och till samtliga ämnen och abiturienter utsträckt kontroll över avgångsexamen hava studentexamenssakkunniga icke funnit behövlig och icke heller av ekonomiska skäl ansett böra ifrågakomma. Inspektionen skulle härvid hava karaktären av stickprov. Dessa fackinspektörer, som skulle ställas till skolöverstyrelsens förfogande, skulle hämtas ur samma kretsar, som de nuvarande censorerna rekryteras, och alltså utgöras av universitets- och högskoleprofessorer samt av lämpliga krafter inom läroverkslärarkåren.

De muntliga avgångsprövningarna under vårterminen tänka sig de sakkunniga uppdelade enligt en av skolöverstyrelsen till vägledning för läroverken uppgjord normalplan i tre tentamensperioder, förlagda på följande sätt: den första tentamensperioden två à tre veckor i slutet av mars och början av april, den andra tentamensperioden två à tre veckor i slutet av april och början av maj samt den tredje tentamensperioden omkring två veckor i slutet av maj och början av juni med avslutning omkring den 10 juni. Under den första tentamensperioden skulle sluttentamina förekomma i modersmålet och historia, under den andra perioden i levande språk och kemi samt, med hänsyn till en lämplig fördelning av arbetsbelastningen inom de olika tillvalsgrupperna, även i filosofi för ämnesgrupp 6 å latinlinjen samt under den tredje perioden i klassiska språk, filosofi (utom för grupp 6 å latinlinjen), geografi, matematik, biologi och fysik. Fackinspektörerna förutsättas övervara förhör blott i sina egna fackämnen, men de sakkunniga tänka sig dessutom att dessa inspektörer skola samtidigt vid inspektion av sluttentamina kunna inspektera undervisningen i sina fackämnen och hålla konferenser med lärarna i pedagogiska och vetenskapliga spörsmål. Varje fackinspektör skulle enligt de sakkunnigas beräkningar under de första och andra tentamensperioderna utnyttjas tolv dagar samt under den tredje perioden nio dagar. Studentexamenssakkunniga uppskatta antalet erforderliga fackinspektörer till sammanlagt 58 à 60.

Ifrågavarande sakkunniga, som av de sakkunniga för utredning av frågan angående skolöverstyrelsens organisation erhållit upplysning om att sistnämnda sakkunniga hade för avsikt att framlägga förslag om utrustande av skolöverstyrelsen med särskilda ämneskonsulenter för verkställande av en utvidgad konsulent- och inspektionsverksamhet, hava i sitt betänkande (sid. 70 och 71) anfört, att de förutsatte, att de förslag om en utvidgad inspektion, som sålunda från de två utredningskommittéernas sida komme att avlämnas, utan svårighet skulle låta sig bringas i överensstämmelse med

varandra. Det finge — framhålla studentexamenssakkunniga vidare — med tanke på dessa sakkunnigas uppdrag, vilket avsåge gymnasiestudierna och deras avslutning, anses naturligt, att de i första hand tänkt på gymnasiets — och särskilt dess högsta stadiums — behov av övervakning. De ville till Kungl. Maj:ts övervägande framställa den tanken, att inom en för läroverken i deras helhet avsedd kår av läroverksinspektörer det skulle finnas två grupper, av vilka den ena skulle få sin verksamhet väsentligen inriktad på realskolestadiet, den andra i huvudsak på gymnasierna. Någon strikt gräns torde icke behöva eller böra uppdragas mellan de två gruppernas verksamhetsområden. Så måste det t. ex. ligga i deras intresse, som hade att taga befattning med gymnasiets studiearbete, att även inhämta kännedom om det sätt, varpå grunden för detsamma lades å realskolestadiet. Under alla förhållanden syntes det — betona studentexamenssakkunniga — vara ett önskemål att, så långt sig göra låter, åvägabringa en enhetlig och organisk form för samarbete mellan de från olika håll föreslagna inspektörerna samt de ovan berörda granskningsnämnderna.

De sakkunniga för utredning av frågan angående skolöverstyrelsens organisation få till en början framhålla, att de vid uppgörande av sitt ovan framställda förslag till utvidgad konsulent- och inspektionsverksamhet utgått från för närvarande gällande organisation av läroverken och från nuvarande former för studentexamens avläggande med den därtill knutna censorsinstitutionen. Studentexamenssakkunnigas förslag avser — såsom i det föregående framhållits — en ombildning av den nuvarande studentexamen och censorsinstitutionens ersättande med fackinspektörer, vilka skulle befatta sig med den egentliga inspektionen av avgångsprövningarna och rekryteras ur samma kretsar som de nuvarande censorerna d. v. s. utgöras av universitets- och högskoleprofessorer samt lämpliga krafter inom läroverkslärarkåren. Givetvis kan förslaget om en ändrad kontroll av läroverkens avgångsprövningar genomföras utan att behöva föranleda ändringar i de sakkunnigas förslag till ämneskonsulenter. Förutom inspektion av avgångsexamen vid läroverken skulle emellertid, enligt vad nämnda sakkunniga anfört, fackinspektörerna utöva en kontrollerande och rådgivande verksamhet beträffande själva undervisningen. Studentexamenssakkunniga hava dock vid sina beräkningar av antalet dagar för inspektörernas verksamhet och sina i anslutning härtill gjorda kostnadsberäkningar icke tagit hänsyn till den tid, som måste ställas till vederbörandes förfogande för utövande av den ovannämnda kontrollerande och rådgivande verksamheten. Den av nämnda sakkunniga föreslagna organisationen i vad avser dess kontrollerande och rådgivande verksamhet kan alltså icke, på det sätt den av desamma skisserats, ersätta den ämneskonsulentorganisation, som de sak-

kunniga för utredning av frågan om skolöverstyrelsens organisation i det föregående föreslagit.

Givetvis framstår dock önskvärdheten av en samverkan mellan de föreslagna båda organisationerna, vilka båda hava ett i viss mån ensartat syfte, nämligen att kontrollera och övervaka läroverkens undervisning. Denna samverkan kan tänkas antingen i den formen, att de föreslagna ämneskonsulenterna ingå i fackinspektörernas krets, eller ock att dessa sistnämndas verksamhet utvidgas så, att de även kunna övertaga de uppgifter, vilka skulle åligga ifrågavarande konsulenter. Sistnämnda utväg synes emellertid icke vara att förorda främst av det skälet, att fackinspektörerna på grund av sin utbildning och verksamhet i flertalet fall icke kunna förutsättas stå i den kontakt med arbetet inom läroverken, som vore nödvändigt för en konsulent. Härtill komma de väsentligen ökade kostnader, som skulle uppkomma, därest ifrågavarande uppgifter lades på dessa fackinspektörer, vilkas antal beräknats till bortåt ett 60-tal.

Vad åter beträffar tanken att låta ämneskonsulenterna ingå i fackinspektörernas krets, få de sakkunniga framhålla, att därest studentexamenssakkunnigas förslag angående avskaffande av studentexamen i dess nuvarande form och ersättande med avgångsprövningar i annan ordning skulle komma att genomföras, något hinder icke synes möta för att ämneskonsulenterna skulle förordnas jämväl såsom fackinspektörer med de uppgifter studentexamenssakkunniga föreslagit för dessa. Enligt de sakkunnigas mening skulle de föreslagna konsulenterna väsentligen rekryteras från läroverkslärarnas krets, medan däremot studentexamenssakkunniga tänkt sig, att fackinspektörerna skulle tagas ur samma kretsar, från vilka de nuvarande censorerna rekryteras, d. v. s. väsentligen från universitet och högskolor. Detta innebär, att de föreslagna konsulenterna även kunna tjänstgöra som fackinspektörer men att fackinspektörerna kunna förutsättas tjänstgöra som ämneskonsulenter i allmänhet endast i de fall då de tjänstgöra vid läroverken eller överhuvud taget hava under ej allt för avlägsna tider utövat praktisk lärarverksamhet vid läroverk eller motsvarande anstalter. Ett förordnande för en ämneskonsulent som fackinspektör bör emellertid givetvis icke inkräkta på den tid, han i egenskap av ämneskonsulent skulle utöva sin i det föregående föreslagna konsulterande verksamhet. Denna är nämligen avsedd att i huvudsak tillgodose andra ändamål än de studentexamenssakkunniga angivit för fackinspektörerna. Den härför beräknade tiden anse de sakkunniga böra betraktas som en minimitid för att konsulenterna skola kunna vara till något gagn, varför även de sakkunniga gärna hade sett, att det vore möjligt att ytterligare utsträcka denna tid.

Härjämte må erinras, att de ifrågasatta ämneskonsulenterna icke allenast skulle hava att utöva en inspekterande och rådgivande verksamhet, utan

jämväl på kallelse av skolöverstyrelsen deltaga i utredningen och handläggningen av vissa ärenden samt på eget initiativ till överstyrelsen ingiva framställningar och föreslå åtgärder för främjande av undervisningen i sina respektive ämnen. Ämneskonsulenternas uppgifter äro därför betydligt mera omfattande än fackinspektörernas. I den mån det kan anses ändamålsenligt och ämneskonsulenternas undervisningsskyldighet och övriga förhållanden icke härför lägga hinder i vägen, synas konsulenterna jämväl kunna komma i fråga såsom ledamöter i granskningsnämnderna, detta så mycket mer som arbetet skulle huvudsakligen bliva förlagt till ferierna. Det torde likväl böra uppmärksammas, att ifrågavarande ämneskonsulenter icke lämpligen böra utses till fackinspektörer eller till ledamöter av granskningsnämnderna det år, då de hava att föra upp en klass i avgångsprövningarna.

Såsom i det föregående närmare utvecklats, hava de sakkunniga angivit för ämneskonsulenterna vissa ämnesgrupper, som var och en skulle representera. Ett genomförande av studentexamenssakkunnigas förslag och ett inordnande av ämneskonsulenterna i fackinspektörernas krets — vilket såsom nyss framhållits torde utan svårighet låta sig göra — måste emellertid medföra, att en annan ämnesrepresentation för konsulenterna än den nu föreslagna fastställes. Denna ändring betingas av nödvändigheten av att koncentrera ämneskonsulentens verksamhet såsom fackinspektör till endast en av de föreslagna tre tentamensperioderna, då i annat fall han i alltför hög grad skulle komma att tagas ifrån sin verksamhet såsom lärare. De sakkunniga vilja starkt betona vådan härav, enär det enligt de sakkunnigas mening torde vara av största vikt, att ämneskonsulenterna genom sin dagliga gärning stå i förbindelse med det levande arbetet inom skolan. Allenast härigenom lärer det nämligen bliva möjligt för konsulenterna att förmedla den intima kontakt mellan skolöverstyrelsen och det praktiska skolarbetet, som åsyftas med de sakkunnigas förslag i denna del. Måhända torde det vid ett genomförande av studentexamenssakkunnigas förslag bliva nödvändigt, att därest ämneskonsulenterna skola jämväl vara fackinspektörer, begränsa deras examenskontrollerande verksamhet i vissa fall till endast ett ämne. Skulle man gå ännu längre än studentexamenssakkunniga föreslagit och helt avskaffa avgångsexamen vid läroverken, ligger det i sakens natur, att den inspekterande verksamheten vid läroverken måste få en betydande omfattning och den nu förordade ämneskonsulentorganisationen avsevärt utökas.

De sakkunniga få slutligen framhålla, att de icke kunna biträda den av studentexamenssakkunniga framförda tanken, att inom en för läroverken i deras helhet avsedd kår av läroverksinspektörer skulle finnas två grupper, den ena inriktad på realskolestadiet, den andra i huvudsak på gymnasierna. Då såsom även nämnda sakkunniga framhållit någon strikt gräns icke borde uppdragas mellan de två gruppernas verksamhetsområden, synes det de sak-

kunniga som om en dylik anordning vore föga ändamålsenlig och allenast medföra en icke önskvärd splittring i inspektionsverksamheten och en onödig dubbelorganisation, som i sin tur måste medföra starkt ökade kostnader för statsverket. De sakkunniga få alltså bestämt avråda från organiserande av nämnda verksamhet enligt de sålunda ifrågasatta riktlinjerna.

2. Decentralisation av ärenden.

I sina direktiv för de sakkunnigas utredningsarbete har chefen för ecklesiastikdepartementet bland annat antytt, att genom decentralisation av mindre viktiga frågor från skolöverstyrelsen till underlydande organ kunde åstadkommas en avlastning i överstyrelsens nuvarande arbetsbörda. De sakkunniga hava vid sin genomgång av de ärenden, vilka enligt gällande bestämmelser äro hänskjutna till överstyrelsens prövning och avgörande, även haft ifrågavarande spörsmål för ögonen.

Vad beträffar läroverksavdelningen hava de sakkunniga funnit, att vissa å denna avdelning nu handlagda frågor utan olägenhet kunna decentraliseras, vid statsläroverken till vederbörande rektor och vid kommunala skolor till vederbörande skolstyrelse, enär i de ärenden, vilka här komma i fråga, någon central bedömning icke synes vara av nöden och erfarenheten visat, att rektors eller skolstyrelses förslag i regel följts av överstyrelsen. En decentralisation av dessa frågor skulle säkerligen i sin mån bidraga att lätta läroverksavdelningens arbetsbörda.

Följande frågor, i vilka nu erfordras beslut av skolöverstyrelsen, anse de sakkunniga kunna avgöras av vederbörande *rektor:*

1. Frågor om ändring i vissa fall rörande lärjungars val av ämnesgrupp, enligt läroverksstadgan § 9 mom. 5. Dessa frågor, vilka avse medgivande av sådan ändring även på annan tid än vid flyttning till högsta årsklassen, d. v. s. i regel efter en termin i näst högsta årsklassen, torde vara av den beskaffenhet, att de rimligtvis synas kunna sakligt prövas och avgöras av läroverkets chef.

2. Frågor om medgivande för lärjunge, som ej enligt stadgad ordning intagits i läroverk, av rätt att såsom lärjunge begagna sig av undervisningen därstädes, enligt läroverksstadgan § 34. Dylikt medgivande torde, efter vad som angives i Grimlund-Wallins kommentar till gällande läroverksstadga, närmast vara avsett för sådana lärjungar, vilka på grund av för kort tids vistelse i Sverige icke äro tillräckligt hemmastadda i svenska språket eller vilka på grund av svårare lyte icke på vanligt sätt kunna tillgodogöra sig undervisningen. Medgivandet brukar åtföljas av föreskrift om att vederbörande erlägger de för lärjungar vid läroverket stadgade avgifter. Vid de kommunala mellanskolorna lämnas dylikt medgivande av vederbörande skolstyrelse. Då medgivande av denna art givetvis endast kan lämnas, då lärjungeantalet i vederbörande klass sådant medgiver och då lika litet som i fråga om de kommunala mellanskolorna en central präv-

ning av dessa frågor vid läroverken kan anses erforderlig, torde det kunna anses motiverat att lägga beslutanderätten i desamma i rektors hand.

3. Frågor om medgivande av undantag från bestämmelse om högsta antalet lärjungar i varje klassavdelning, 30 å gymnasiet och lyceet samt i realskolans högsta klass och 35 i realskolans övriga klasser, enligt läroverksstadgan § 44 mom. 3. Dessa frågor, som vid de kommunala mellanskolorna avgöras av skolstyrelsen, torde bedömas med hänsyn till de föreliggande omständigheterna i varje särskilt fall och kunna överlämnas åt rektor att avgöra.

4. Frågor om medgivande av tillträde för person att för studier i pedagogiskt syfte närvara vid realexamen, respektive studentexamen, enligt läroverksstadgan §§ 68 mom. 4 och 94 mom. 4 samt stadgan för kommunala mellanskolor § 33 mom. 4. En centralisering av dessa frågor synes onödig, enär vederbörande rektorer givetvis kunna bedöma desamma.

Beträffande följande ärenden, vilka nu handläggas av överstyrelsen, synes decentralisation till vederbörande *skolstyrelse* kunna äga rum:

1. Frågor om förnyat ledigförklarande av tjänst, om blott en eller två behöriga sökande anmält sig, enligt stadgorna för kommunala mellanskolor § 55 mom. 5, för kommunala flickskolor § 38 mom. 5 och för högre folkskolor § 43 mom. 5. Enär de sakkunniga, såsom av det följande kommer att framgå, ämna föreslå ett överflyttande till läroverksavdelningen av handläggningen av ärenden rörande högre folkskolor, har i detta sammanhang jämväl upptagits motsvarande paragraf i stadgan för dessa skolor. För närvarande måste skolöverstyrelsens medgivande inhämtas, därest skolstyrelsen finner anledning föreligga till förnyat ledigförklarande. Samtliga frågor rörande tjänstetillsättningar vid ovannämnda slag av skolor handläggas av vederbörande skolstyrelser, och jämväl ifrågavarande ärenden rörande förnyat ledigförklarande torde utan olägenhet kunna slutligt avgöras av skolstyrelsen. De sakkunniga vilja dock föreslå den formulering, som läroverksstadgan äger i motsvarande hänseende, nämligen att förnyat ledigförklarande må blott ske, därest skolstyrelsen »finner de sökandes kompetens mindre tillfredsställande».

2. Frågor om förening av lärartjänst vid kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor med annan avlönad befattning hava enligt det för 1938 års riksdag framlagda förslaget till avlöningsreglemente för lärare vid dessa skolor ansetts böra avgöras av skolöverstyrelsen. Ett hänskjutande av dessa frågor till överstyrelsen synes icke erforderligt, alldenstund vederbörande skolstyrelse är den närmast ansvarige för att lärarpersonalen kan fullgöra sina åligganden.

De sakkunniga hava vid genomgången av sådana frågor, som för närvarande handläggas av överstyrelsen, vidare uppmärksammat vissa grup-

per av ärenden, som enligt gällande föreskrifter avgöras av Kungl. Maj:t efter utredning och förslag av överstyrelsen. Enligt de sakkunnigas mening torde dessa ärendesgrupper kunna utan större olägenhet prövas och avgöras direkt av överstyrelsen. Detta skulle visserligen till synes icke innebära någon väsentlig arbetsminskning för ämbetsverket, men dels skulle en dylik åtgärd förenkla och påskynda den administrativa handläggningen av de förekommande fallen, dels skulle åtgärden innebära i så måtto en lindring för överstyrelsen, som ämbetsverket ej behövde ägna hithörande frågor uppmärksamhet två gånger, vilket nu sker, nämligen då förslaget prövas och avgives samt då Kungl. Maj:ts beslut anmäles och genomgås.

De ärendesgrupper, som de sakkunniga i förevarande avseende åsyfta, äro följande:

1. Fastställelse av reglementen för kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor och högre folkskolor, enligt stadgan för kommunala mellanskolor § 4, stadgan för kommunala flickskolor § 4 och stadgan för högre folkskolor § 4. För närvarande fastställes reglementet av Kungl. Maj:t. Förslag upprättas av skolstyrelsen eller, där sådan ännu icke blivit utsedd, av en interimsstyrelse samt ingives till skolöverstyrelsen, som har att efter granskning överlämna detsamma till Kungl. Maj:t och tillika yttra sig därom, huruvida den skola, som avses, är behövlig för orten, ävensom huruvida förutsättningar i övrigt förefinnas för densamma. Då fråga är om kommunal flickskola, skall särskild hänsyn tagas till huruvida förut å orten finnes viss i stadgan närmare angiven läroanstalt med tillträde för flickor. Kungl. Maj:t har i de föreliggande fallen sålunda dels att pröva behovet av den ifrågasatta skolan samt besluta om dennas inrättande, dels samtidigt fastställa ett i samband med begäran om tillstånd till upprättandet framlagt förslag till reglemente. Beslutet om upprättandet av skolan bör givetvis allt fortfarande ligga i Kungl. Maj:ts hand. Fastställelse av reglemente åter är en rent administrativ åtgärd, därvid den huvudsakliga granskningen åsyftar att tillse, att reglementet innehåller sådana föreskrifter, som där stadgeenligt böra förekomma och som icke strida mot den av Kungl. Maj:t för vederbörande skolform utfärdade stadgan. De sakkunniga vilja ifrågasätta, huruvida icke, sedan Kungl. Maj:ts beslut om upprättande av skola av ifrågavarande slag fattats och delgivits överstyrelsen, fastställandet av reglementet bör kunna överlämnas åt ämbetsverket.

2. Fördelning av anslagen till privatläroverk: högre goss- och samskolor, högre flickskolor och enskilda mellanskolor. Dessa anslag, som förut utgjorde ett gemensamt anslag, stå till Kungl. Maj:ts disposition efter vissa av riksdagen angivna grunder. Kungl. Maj:t har sålunda formell rätt att lämna bidrag till nya skolor eller minska anslagen till redan befintliga, dock enligt de av riksdagen bestämda grunderna. Förhållandena hava emellertid numera utvecklats därhän, att riksdagen sättes i tillfälle att mera i detalj pröva anslagsbehovet. I samband med sina riks-

dagspetita avgiver skolöverstyrelsen förslag till beräkning av anslagen för nästkommande budgetår, därvid överstyrelsen gör noggranna detaljberäkningar i fråga om behovet för varje skola. Kungl. Maj:t vidtager understundom vissa jämkningar i dessa överstyrelsens beräkningar, men med dessa noggranna detaljberäkningar förelägges anslagsbehovet årligen för riksdagen, som beslutar om detsamma. När sedan i administrativ ordning förslaget till fördelning av anslagen skall uppgöras och vidare avgöras, äro såväl överstyrelsen som Kungl. Maj:t de facto bundna av de för riksdagen framlagda beräkningarna. Vid sådant förhållande förefaller det de sakkunniga, som om beslutanderätten i fråga om denna anslagsfördelning skulle kunna läggas i överstyrelsens hand. De villkor, som Kungl. Maj:t plägat föreskriva för åtnjutande av statsanslag, böra givetvis även av överstyrelsen uppställas.

I överensstämmelse med vad de sakkunniga sålunda förordat, hava de sakkunniga uppgjort förslag till erforderliga författningsändringar, vilka förslag såsom bilagor äro fogade vid detta betänkande (bilagor 3—7). Beträffande förslaget om decentralisation av frågor om förening av lärartjänst med annan avlönad befattning vid vissa kommunala skolor hava de sakkunniga dock icke, med hänsyn till det nyligen fattade beslutet om ny löne-reglering för dessa lärarkategorier och behovet av därav föranledda nya författningsbestämmelser, ansett sig böra framlägga förslag till författningsändring. I förslaget till ändring av kungörelsen den 2 december 1932 angående ansökningar om statsunderstöd åt privatläroverk hava de sakkunniga vidare ifrågasatt vissa, av andra omständigheter betingade formella ändringar, såsom uteslutande av bestämmelser rörande enskilda lärarinneseminarier, vilka icke längre förekomma, och sådana ändringar, som föranletts därav att skyldigheten att bevilja nedsättning i terminsavgifter numera gäller även högre goss- och samskolor.

De sakkunniga vilja slutligen framhålla, att vid den noggranna undersökning de verkställt beträffande sådana å läroverksavdelningen nu handlagda ärenden, som kunna tänkas bliva föremål för decentralisation, de sökt finna jämväl andra ärendesgrupper, där beslutanderätten skulle kunna avlyftas från överstyrelsen. Att de sakkunnigas förslag icke kommit att omfatta flera grupper av ärenden än de förut nämnda, beror därpå, att beträffande läroverken icke finnes, såsom ifråga om folkskoleväsendet, sådana mellaninstanser, till vilka beslutanderätten skulle kunna överflyttas, och att en ytterligare decentralisation av frågor till läroverkens rektorer skulle kunna leda till att i flera fall en olika praxis och en skiftande tillämpning av gällande bestämmelser skulle komma till stånd. Den starka centraliseringen av läroverksärendena betingas av den nuvarande läroverksorganisationens konstruktion.

3. Rotelindelning.

Den personal, som i regel tjänstgör å läroverksavdelningen, är följande:

I. Ordinarie befattningshavare.	Lönegrad
1 undervisningsråd, tillika avdelningschef	B 30[1]
4 »	B 30
1 sekreterare	B 24
2 notarier	B 21
1 registrator och aktuarie	B 21
1 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
2 kontorsbiträden	B 4

II. Icke-ordinarie befattningshavare.

Extra ordinarie tjänstemän.

4 amanuenser	18
1 amanuens	15[2]
2 kontorsbiträden	4[3]

Extra tjänstemän.

2 amanuenser	11

Läroverksavdelningens arbetsuppgifter äro för närvarande fördelade på fem rotlar, vilka betecknas: avdelningschefens rotel samt rotlarna I—IV. De sakkunniga hava från skolöverstyrelsen emottagit uppgift om fördelningen av ärendena på de olika rotlarna, kallad »rotelindelning», under hand även benämnd »arbetsordning», vilken har följande utseende:[4]

»Avdelningschefens rotel. Av *avdelningschefen* undervisningsrådet W. föredragas följande ärenden:

Arbetsfördelning för läroverksavdelningen.
Fördelning av inspektionsskyldigheten.
Semesterfrågor.
Arbetsordning för läroverksavdelningens kansli.
Tillkallande av sakkunniga.
Anställande hos läroverksavdelningen av tjänstemän och betjänte.
Rektorstjänster vid de allmänna läroverken.
Förordnande av inspektor vid kommunala och enskilda läroanstalter.
Förslag å censorer i studentexamen.

[1] Åtnjuter utöver lön arvode med 500 kr. för år.
[2] Halvtidstjänstgöring.
[3] Därav en med halvtidstjänstgöring.
[4] Denna »rotelindelning» ersätter den arbetsordning, varom i instruktionen föreskrift givits.

Tjänstgöringsbetyg för rektorer vid allmänna läroverk och högre lärarinneseminariet.

Disciplinmål och anmälningar mot lärare och lärarinnor.

Förslag till riksdagspetita, med föredragning i de särskilda punkterna av därtill utsedda ledamöter.

Till visst undervisningsämne hörande ärenden (dock icke tillsättning av tjänster): rörande matematik och kemi.

Rotel I. Av *undervisningsrådet* H. föredragas följande ärenden:

Ärenden angående högre lärarinneseminariet (jfr. rot. II).

Ärenden rörande kommunala och enskilda läroanstalter med följande undantag:

frågor rörande kommunala gymnasier (se rot. IV);

frågor rörande kompetens för lärartjänst vid kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor samt vissa organisations- och examensrättsfrågor (se rot. IV);

frågor rörande lärarinnors vid enskilda läroanstalter löneturs rätt och uppflyttning i högre lönegrad (se rot. II);

nedanstående ärenden, som föredragas av sekreteraren S.

Tillsättning av tjänster, i vilka ingå: modersmålet ensamt eller företrädesvis modersmålet och tyska, modersmålet och tyska jämte historia med samhällslära, modersmålet och filosofi, något eller några av ämnena latin, grekiska och pedagogik.

Övriga till visst undervisningsämne hörande ärenden: rörande modersmålet, latin, grekiska, pedagogik, hushållsgöromål och kvinnlig slöjd.

Av *sekreteraren* S. föredragas följande ärenden:

Ärenden rörande terminsavgifter, slöjdbidrag, uppflyttning i högre lönegrad. Besvär rörande statsbidrag samt reglering av övningslärartjänster vid kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor.

Ärenden rörande terminsavgifter och utseende av revisor vid privatläroverk.

Rotel II. Av *undervisningsrådet* J. föredragas följande ärenden:

Ärenden rörande provåret.

Anordnande av undervisningsprov.

Tjänstledighetsansökningar och förordnanden av e. o. lärare samt därtill hörande arvodesfrågor vid allmänna läroverk, högre lärarinneseminariet och kommunala gymnasier.

Andra avlöningsfrågor vid nämnda slag av läroanstalter, dock att frågor rörande uppflyttning i högre lönegrad eller löneregleringföredragas å rotel IV.

Ärenden rörande kvarstående i tjänst.

Ärenden rörande donationer, kassor och fonder.

Ärenden rörande lärjungars uppförande och ordning.

Tillsättning av tjänster:

1) tjänst, i vilken ingå något eller några av ämnena kristendom, historia med samhällslära samt geografi i förening med ämne tillhörande humanistiska sektionen;

2) teckningslärartjänst;

3) gymnastiklärartjänst.

Övriga till visst undervisningsämne hörande ärenden: rörande kristendom, hebreiska, historia med samhällslära, geografi, filosofi, välskrivning och teckning.

Av *notarien* K. föredragas:

Ärenden rörande pension och avsked samt angående lärarinnors vid enskilda läroanstalter löneturs rätt och uppflyttning i högre lönegrad.

Av *förste bibliotekskonsulenten* föredragas biblioteksärenden.

Rotel III. Av *undervisningsrådet* föredragas följande ärenden:

Byggnadsfrågor.

Lärjungarnas antal och fördelning i klasser och avdelningar samt antalet extralärare.

Ärenden angående lärjungars intagning och flyttning.

Extra tjänstgöring för övningslärare och dithörande ekonomiska frågor.

Arvoden åt rektorernas skrivbiträden.

Ärenden rörande student- och realexamen.

Årsredogörelser och kataloger.

Ärenden rörande skolläkare och övriga ärenden rörande hygien och fysisk fostran.

Frågor rörande värnplikt och anställning i militärtjänst.

Tillsättning av tjänster:

1) tjänst, i vilken ingå något eller några av ämnena geografi (dock ej i förening med humanistiskt ämne), matematik, biologi, fysik och kemi samt geografi i förening med naturvetenskapligt ämne,

2) musiklärartjänst.

Övriga till visst undervisningsämne hörande ärenden: rörande biologi, fysik, musik, gymnastik och manlig slöjd.

Rotel IV. Av *undervisningsrådet* K. föredragas följande ärenden:

Uppflyttning i högre lönegrad för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet.

Frågor rörande löneturs- och tjänstårsberäkning för d:o d:o.

Resestipendier för lärare vid allmänna läroverk samt kommunala och enskilda läroanstalter jämte övriga ärenden angående den högre allmänna skolundervisningens förbindelse med främmande länder.

Löneregleringsfrågor rörande de allmänna läroverken.

Inrättande av nya allmänna läroverk eller utvidgning på statens eller kommuns bekostnad av förutvarande sådana.

Inrättande av nya tjänster vid de allmänna läroverken.

Ärenden angående överflyttning av lärarinnor från enskilda läroanstalter till statsläroverk.

Frågor rörande förflyttning och utbyte av tjänster utan sammanhang med ansökan till ledig tjänst.

Förening av tjänster.

Ärenden angående kommunala gymnasier (jfr rot. II).

Behörighet till lärarbefattning vid allmänna läroverk eller kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor.

Ärenden rörande organisationen av sådana läroanstalter, som motsvara allmänna läroverk.

Rätt för kommunala och enskilda läroanstalter att anställa studentexamen.

Rekommendationsskrivelser.

Anslag till tidskrifter, vetenskapliga arbeten o. d.

Tillsättning av tjänster:

tjänst, i vilken ingå något eller några av ämnena tyska, engelska och franska.

Övriga till visst undervisningsämne hörande ärenden: rörande främmande levande språk.»

Enligt vad de sakkunniga inhämtat, hava med hänsyn till växlande innehavare av undervisningsrådsbefattning sedermera smärre avvikelser gjorts i denna rotelindelning.

Såsom framgår av rotelindelningen, föredragas å avdelningschefens rotel i huvudsak vissa personfrågor, såsom ärenden angående rektorstjänster, förordnanden av inspektor för vissa skolor och förslag till censorer, disciplinmål och ärenden rörande matematik och kemi. På roteln I föredragas flertalet ärenden rörande högre lärarinneseminariet, vissa ärenden rörande kommunala och enskilda läroanstalter, tillsättning av vissa lärartjänster samt ärenden rörande modersmålet, latin, grekiska, pedagogik, hushållsgöromål och kvinnlig slöjd. På roteln II föredragas i huvudsak ärenden rörande provåret, frågor angående tjänstledighet och förordnande av e. o. lärare, vissa avlöningsfrågor, ärenden angående avsked och pension, ärenden angående donationer, tillsättning av vissa lärartjänster samt ärenden rörande kristendom, hebreiska, historia, geografi, filosofi, välskrivning och teckning. Till roteln III höra i huvudsak byggnadsfrågor, ärenden angående lärjungars intagning och flyttning, antal och fördelning i klasser samt antalet extralärare, ärenden angående extra tjänstgöring för övningslärare, ärenden angående arvoden åt rektorernas skrivbiträden, ärenden rörande student- och realskolexamen, tillsättning av vissa tjänster samt ärenden rörande biologi, fysik, musik, gymnastik och manlig slöjd. Till roteln IV höra i huvudsak vissa avlöningsfrågor, såsom uppflyttning i högre

lönegrad samt löneturs- och tjänstårsberäkning m. m., frågor om inrättande och utvidgning av läroverk, inrättande av nya tjänster, förflyttning och utbyte av tjänster, ärenden angående kommunala gymnasier, frågor om lärarbehörighet, rätt för kommunala och enskilda skolor att anställa studentexamen, tillsättning av vissa tjänster samt ärenden rörande främmande levande språk.

Läroverksavdelningens personal är — förutom avdelningschefen och ledamöterna — enligt från skolöverstyrelsen lämnad uppgift, för närvarande fördelad till tjänstgöring inom avdelningen på följande sätt:

avdelningschefens rotel: sekreteraren (tjänstgör jämväl å rotel I) och vid tillfälliga behov en amanuens (tjänstgör jämväl å rotel II);

rotel I: sekreteraren (se ovan) och en amanuens;

rotel II: en notarie och två amanuenser (varav den ene tillfälligtvis tjänstgör jämväl å avdelningschefens rotel);

rotel III: en amanuens och en extra amanuens;

rotel IV: en notarie.

Av den övriga kanslipersonalen tjänstgör på registratorsexpeditionen: registratorn och aktuarien, en amanuens med halvtidstjänstgöring, en extra amanuens (biträder jämväl med förberedande av läroboksärenden, omhänderhar riksdagstryck m. m.) samt ett kanslibiträde. Till avdelningens förfogande i dess helhet och med tillfällig, efter arbetet växlande placering å olika rotlar stå en kansliskrivare, ett kanslibiträde, två kontorsbiträden, två extra ordinarie kontorsbiträden (en med halvtidstjänstgöring) samt två expeditionsvakter.

Av den ovan lämnade redogörelsen för ärendenas nuvarande fördelning på de olika rotlarna framträder ett för skolöverstyrelsens läroverksavdelning karakteristiskt särdrag. Ärendena äro visserligen i en viss utsträckning uppdelade på de olika rotlarna efter sin sakliga innebörd men därjämte med hänsyn till vederbörande ledamots eller rotelföreståndares speciella fackliga kompetens. Sålunda hade t. ex. den vid »rotelindelningens» uppgörande tjänstgörande avdelningschefen att handlägga i stort sett samtliga ärenden rörande undervisningsämnena matematik och kemi, i vilka han besatt särskild fackkunskap. Den numera avgångne chefen för roteln I, som varit lektor i modersmålet och latin, handlade ärenden rörande modersmålet, latin, grekiska, pedagogik, hushållsgöromål och kvinnlig slöjd. På roteln II, vars föreståndare varit lärare i kristendom och historia, hava föredragits ärenden rörande kristendom, hebreiska, historia, geografi m. m. Frågor rörande tillsättningen av tjänster äro fördelade på alla rotlarna; chefen för roteln I föredrager frågor om tjänster, i vilka företrädesvis modersmålet ingår, chefen för roteln IV föredrager tjänster med levande språk

etc. Ärenden rörande tillsättning av övningslärare äro fördelade på olika rotlar; så är ock fallet med ärenden rörande högre lärarinneseminariet samt kommunala och enskilda skolor. Även avlönings- och därmed sammanhängande frågor föredragas från olika rotlar. En viss systematisering förefinnes visserligen, i det att på varje rotel finnes en kärna av samhörande ärendesgrupper, men kring densamma hava, med hänsyn till den olika arbetsbelastningen å rotlarna och vederbörande rotelföreståndares sakkunskap, lagts stora grupper av ärenden av inbördes rätt så olikartad beskaffenhet.

Utgår man från en rationell handläggning av ett ämbetsverks förvaltningsuppgifter, böra sammanhörande och närbesläktade ärendesgrupper i görligaste mån hänföras till en och samma byrå eller rotel. Det ligger i sakens natur, att därest likartade eller med varandra samhörande frågor behandlas på olika rotlar, ledamöterna bliva tvungna att konferera med varandra inbördes, inhämta upplysningar och taga kännedom om praxis från de olika rotlarna m. m., vilket ofta tidsödande arbete kunnat undvikas, därest dessa frågor enhetligt handlagts å en och samma rotel. En mera systematisk rotelindelning än hittills skulle tvivelsutan i sin mån bidraga till en enklare och snabbare behandling av ett flertal frågor. Därtill kommer, att vid den minskade användningen av den kollegiala arbetsformen inom skolöverstyrelsen, som de sakkunniga föreslå, samt vid den begränsning av plenarbehandlingen av ärenden, som de sakkunniga finna önskvärd, det torde bliva nödvändigt att mera systematiskt fördela ärendena mellan rotlarna och mera bestämt uppdraga gränserna för ärendenas gruppering.

Vidare framträda vissa svårigheter, då det gäller nyrekrytering av undervisningsråd. Avgår en ledamot, som representerar ett speciellt fack, är överstyrelsen nödsakad att till hans efterträdare söka få en person, företrädande samma eller närbesläktat fack. Detta medför, att man vid valet av ett nytt undervisningsråd är begränsad till visst eller vissa fackämnen och icke äger möjlighet att inom en vidare krets söka förvärva en kraft, som icke representerar det ifrågavarande ämnet men som från andra synpunkter kan anses för uppgiften synnerligen skickad. De sakkunniga hava härmed icke velat säga, att fackämnessynpunkten bör alldeles undanskjutas vid återbesättande av undervisningsrådstjänster, men den bör icke vara den i första hand framträdande. Att de stora huvudgrupperna bland läroverkens ämnen, d. v. s. de humanistiska å ena sidan och de matematisk-naturvetenskapliga å den andra, böra vara i överstyrelsen representerade, finna de sakkunniga lämpligt, men att sträva efter en speciell ämnesrepresentation inom ämbetsverket anse de sakkunniga icke vara till fördel för dess förvaltningsuppgifter. Redan med överstyrelsens nuvarande organisation finnes inom ämbetsverket icke någon fullständig representation av

de i läroverken förekommande läsämnena, liksom samtliga övningsämnen sakna representanter bland ämbetsverkets ledamöter. Läsämnenas speciella synpunkter och intressen kunna tillgodoses genom den konsulentorganisation, som de sakkunniga föreslå för läroverksavdelningens vidkommande, och undervisningsrådens främsta uppgift bör vara att, med utgångspunkt från av särskilda sakkunniga givna råd och upplysningar, anlägga på frågorna allmänt pedagogiska och samhälleliga synpunkter.

För åstadkommande av en större enhetlighet i frågornas beredning och en mera genomgående systematisering av arbetsuppgifterna böra enligt de sakkunnigas uppfattning i stället i största möjliga utsträckning genomföras en sådan uppdelning av ärendena, att likartade frågor i större utsträckning än nu komma att handläggas av en och samma person. Den redan befintliga systematiseringen bör närmare preciseras och vidare utbyggas. De sakkunniga anse, att — frånsett avdelningschefens rotel, å vilken böra liksom hittills handläggas vissa personfrågor och smärre ärendesgrupper av mera allmän natur — frågorna böra grupperas å de olika rotlarna efter sådana riktlinjer, att en så vitt möjligt naturlig avgränsning av uppgifterna och de olika ärendesgrupperna kommer till stånd. Sålunda böra till en och samma rotel hänföras i huvudsak alla examensfrågor, till en annan alla statsläroverken berörande befordrings- och personalfrågor, till en tredje de allmänna läroverkens organisationsfrågor och till en fjärde frågor berörande kommunala och enskilda skolor. Genom en dylik uppdelningsgrund efter skolformer och speciella ärendesområden skulle enligt de sakkunnigas mening erhållas en fastare systematisering i arbetet, till båtnad för kontinuiteten och snabbheten i ärendenas avgörande.

De sakkunniga vilja emellertid icke undanhålla, att emot en sådan rotelfördelning kan göras gällande, att den fackämnesinsikt, som den enskilde ledamoten besitter, icke kommer till sin rätt, att meningsskiljaktigheter i fackämnesfrågor kunna yppas mellan ledamoten och den till läroverksavdelningen knutne ämneskonsulenten och att det kan sägas vara ett missbruk av arbetskraft att, därest inom ett ämbetsverk kunskaper i fackämnesfrågor förefinnas, icke utnyttja denna sakkunskap utan använda dessa i olika discipliner vetenskapligt utbildade krafter för uppgifter vid sidan om dem, dit deras fackkunskaper borde hänvisa dem. Gentemot det senast anförda vilja de sakkunniga anmärka, att med den nuvarande organisationen den del av ett undervisningsråds administrativa verksamhet, där vissa fackämnesinsikter kunna vara av någon större betydelse, är föga omfattande. Därjämte vilja de sakkunniga, som ingalunda önska förringa värdet av förefintlig fackämnesinsikt, påpeka, att en efter angivna synpunkter systematiserad rotelindelning icke bör så strängt tillämpas, att därest i något fall en fråga av speciell fackämnesart uppkommer, icke den ledamot må kunna rådfrågas och anlitas, som på detta område inom överstyrelsen repre-

senterar en förefintlig fackkunskap. De sakkunniga komma i det följande, när det gäller examensväsendet, med preciserat förslag i detta avseende. Men skolöverstyrelsen är ett centralt ämbetsverk med omfattande förvaltningsuppgifter, för vilkas handläggning den speciella fackämnesinsikten icke bör vara den i första hand erforderliga utan fastmer den allmänna kunskapen om skolväsendets organisation, arbetsformer och aktuella problem, och huvudsynpunkten i fråga om dess organisation är att göra den sådan, att dessa uppgifter kunna på mest praktiska, ändamålsenliga och pedagogiskt initiativkraftiga sätt fullgöras.

En annan minst lika viktig uppgift för överstyrelsen är den inspekterande. För detta ändamål föreslå de sakkunniga den förut omnämnda konsulentorganisationen, vilken skall på varje undervisningsämnes område tillföra överstyrelsen den kunskap i just fackämnen, varom nu är fråga. Skulle i något fall meningsskiljaktighet yppa sig i en ren fackämnesfråga mellan fackkonsulenten och en på området sakkunnig ledamot av överstyrelsen, sker detta i regel inom ett område, där frågan bör underställas generaldirektören, i vart fall avdelningschefen. Därest det tilläventyrs skulle göras gällande, att ett undanskjutande av betydelsen av insikter i olika fackämnen hos läroverksavdelningens ledamöter skulle leda till en minskad prestige eller en försvagad auktoritet för ämbetsverket i dess helhet, må framhållas, att en dylik anmärkning drabbar överstyrelsen redan nu i fråga om de ämnen, som där icke äro för närvarande representerade. Någon menlig inverkan på överstyrelsen i berörda avseende torde nämnda omständighet icke hava utövat, och ej heller torde enligt de sakkunnigas förmenande, därest fackämnena bleve i en framtid mindre allsidigt företrädda än nu, ämbetsverkets auktoritet bliva lidande på att läroverksavdelningen icke besitter fackinsikter i alla läroverkens undervisningsämnen, då ju till avdelningens förfogande skulle stå den speciellt sakkunniga konsulentorganisation, som nyss nämnts. De sakkunniga vilja härvid betona det utomordentliga värde, som ligger i den föreslagna konsulentorganisationen, då denna kommer att utgöras av i sina ämnen årligt undervisande personer, vilka tillika genom sitt konsulentuppdrag bliva helt inriktade på de aktuella undervisningsproblem, som deras respektive ämnen erbjuda. Ett ämbetsverks prestige ligger för övrigt väsentligen i det sätt, på vilket detsamma förstår att tillgodogöra sig den speciella sakkunskap, som kan vara tillfinnandes såväl inom som utom detsamma.

Den anmärkningen skulle vidare kunna framställas, att en mera genomgående systematisering av ärendenas fördelning komme att hava till följd, att den omväxling i arbetet, som nu funnes för den enskilde ledamoten, skulle i stor utsträckning bortfalla, och att denne genom att allenast syssla med ensartade arbetsuppgifter skulle förlora den allmänna överblick han nu får över olika sidor av läroverkens verksamhetsområde, vilken överblick

vore av gagn för honom och därmed även för överstyrelsen i dess allmänna arbete. Även om invändningen kan äga en viss riktighet, måste dock redan med nuvarande rotelindelning ett undervisningsråd huvudsakligen begränsa sin verksamhet till de uppgifter, som tilldelats honom. Det kan ej heller med skäl påstås, att han vare sig med nuvarande eller föreslagen fördelning av ärendena behöver förlora erforderlig överblick över läroverkens verksamhet eller berövas möjlighet att utöva den pedagogiskt ledande verksamhet, som de sakkunniga anse vara en av hans viktigaste uppgifter. I sistnämnda hänseende hava de sakkunniga betonat vikten av att möjlighet beredes undervisningsråden att vidtaga inspektionsresor i större utsträckning än nu, varigenom de få ökad kontakt med det dagliga arbetet vid läroverken. Det torde vidare icke gärna kunna förnekas, att om en och samma ledamot får ägna sig åt vissa bestämt avgränsade uppgifter, han på dessa områden måste bliva i tillfälle att förvärva större rutin, skicklighet och erfarenhet än om hans verksamhet sträckes över ett vidare fält med handläggning av helt olikartade grupper av ärenden. En koncentration inom en viss arbetsram, såsom de sakkunniga tänkt sig, måste säkerligen medföra arbetsbesparing och öka ämbetsverkets arbetseffektivitet samt leda till att vederbörande med större insikt och förfarenhet handlägger de honom anvisade mera likartade ämnesgrupperna.

De sakkunniga hava vidare uppmärksammat, att på de olika rotlarna för närvarande handläggas ett mycket stort antal ärenden av rent administrativ och juridisk beskaffenhet. Då undervisningsrådens utbildning och tidigare verksamhet i allmänhet icke legat inom detta område, är det uppenbart, att handläggningen av speciellt dessa ärenden måste verka i hög grad tyngande för ifrågavarande befattningshavare. Såsom de sakkunniga i det föregående framhållit, måste, därest en effektiv och, såsom förut påpekats, önskvärd lättnad i undervisningsrådens nuvarande arbetsbörda skall kunna åstadkommas, överstyrelsen förstärkas med administrativa befattningshavare av högre tjänstegrad, å vilka skulle ankomma att på eget ansvar handlägga och föredraga ärenden av sådan natur, att de lämpligen böra läggas å dylika tjänstemän. De sakkunniga hava i sådant avseende ansett två administrativa byråchefsbefattningar erforderliga. Den ena byråchefen bör enligt de sakkunnigas mening placeras å läroverksavdelningen, den andra å folkskolavdelningen. Till byråchefens rotel, den administrativa roteln, skulle å läroverksavdelningen från de andra rotlarna i största möjliga utsträckning överföras sådana ärenden, som till sin natur äro av rent administrativ och juridisk beskaffenhet.

Enligt de sakkunnigas mening bör alltså å läroverksavdelningen finnas sex rotlar, avdelningschefens, fyra för olika undervisningsärenden och en administrativ rotel.

I det följande framlägga de sakkunniga förslag till ärendenas fördelning

å ifrågavarande rotlar. De sakkunniga hava härvid såsom ovan framhållits främst haft för ögonen att söka åstadkomma en organisation, som kan anses tillfredsställa berättigade krav på en samtidigt såväl systematisk som praktisk och smidig arbetsfördelning.

De sex rotlarna anse de sakkunniga böra erhålla följande benämningar: 1) avdelningschefens rotel, 2) roteln för organisationsfrågor, 3) roteln för examensfrågor m. m., 4) roteln för befordrings- och personalfrågor, 5) roteln för kommunala och enskilda skolor samt 6) den administrativa roteln.

Avdelningschefens rotel. Såsom en konsekvens av de sakkunnigas uppfattning om önskemålet att bereda avdelningschefen en självständigare ställning bör denne i största möjliga utsträckning befrias från egen föredragningsskyldighet. Vissa ärenden av mera allmän natur och vissa personalfrågor torde dock alltjämt böra handläggas och föredragas av avdelningschefen. Hit hör i första hand allt, som har avseende å fördelningen av inspektionsskyldigheten mellan avdelningens ledamöter, samt frågor rörande den avdelningen berörande konsulentorganisationen. Dessa frågor angå avdelningens samtliga rotlar, och det bör ligga i sakens natur, att avdelningschefen såsom den närmast övervakande och ledande samt den sammanhållande kraften i avdelningens arbeten handlägger ifrågavarande ärenden. Frågor rörande tillkallande av sakkunniga för vissa speciella uppgifter torde av samma anledning böra anförtros åt avdelningschefen.

Vissa viktigare utnämningsfrågor måste på grund av sin beskaffenhet bedömas icke efter författningsenligt givna befordringsgrunder utan efter allmänna lämplighetsgrunder. För handläggning av dessa frågor kräves ett betydande mått av allmän personkännedom. Denna torde framför allt vara företrädd hos avdelningschefen, vilken jämväl genom sin ställning bör förutsättas äga en vidare överblick över det högre skolväsendet än de övriga ledamöterna. På grund härav anse de sakkunniga det mest ändamålsenligt, att frågor av nämnda slag läggas under avdelningschefens direkta föredragning. De personfrågor, vilka här närmast åsyftas, äro dels förslag till rektorstjänster vid statsläroverken, frågor om viss tids tjänstledighet och vikarier för dessa rektorer, utfärdande av tjänstgöringsbetyg åt dem, förslag till rektorskonferenser samt frågor om inkallande av rektorer till rådplägning i överstyrelsen, dels förslag till censorer för studentexamen, dels ock utseende av provårsföreståndare.

Samtliga förenämnda frågor föredragas inför generaldirektören. Vid föredragning av förslag till rektorstjänster böra för att förstärka den för frågans bedömande erforderliga personkännedomen om möjligt avdelningens samtliga undervisningsråd vara närvarande, i övriga frågor allenast generaldirektören och avdelningschefen.

Avdelningschefen mottager redan nu i denna sin egenskap en mångfald skriftliga förfrågningar med begäran om råd och upplysningar av olika slag, varmed följer en omfattande korrespondens. Enligt de sakkunnigas förslag bör hans ställning såsom chef för läroverksavdelningen ytterligare stärkas, varav följer, att han har ett oavvisligt behov av en uteslutande hos honom fast anställd kanslitjänsteman. De sakkunniga förmena, att det skulle vara tillfyllest med en amanuens.

Roteln för organisationsfrågor. Till denna rotel böra hänföras alla frågor, som hava avseende å de allmänna läroverkens organisation. De senare årens utveckling på det högre skolväsendets område har medfört, att den rotel inom läroverksavdelningen, som svarar mot den, de sakkunniga här föreslå, varit tidvis över hövan belastad med tyngande utredningar. De sakkunnigas förslag innebär, att från denna rotel skulle avlyftas en hel del ärenden, som nu där handläggas, och följaktligen arbetet på roteln koncentreras att uteslutande avse frågor, som beröra läroverkens organisation och vad därmed kan äga samband. Även med en dylik begränsning av ärendena torde dock denna rotel komma att på grund av frågornas ofta komplicerade och svårbedömliga art bliva en av de mera arbetstyngda på läroverksavdelningen.

Till denna rotel skulle sålunda hänföras t. ex. frågor rörande inrättande, utvidgning eller organisation av läroverk, inrättande av nya tjänster och förflyttning av tjänster och lärare, fördelning av extralärararanslaget och därmed sammanhängande frågor angående lärjungarnas antal och fördelning, intagning och flyttning, fördelning av anslaget till övningslärare, frågor rörande omfattningen av övningslärares extra tjänstgöring, byggnads- och reparationsfrågor m. m. Hit torde även böra hänföras frågor rörande läroverkens undervisningsplaner och där uppförda ämnen ävensom metodiska anvisningar. Sistnämnda frågor förekomma givetvis mera sällan och förutsätta noggrann omprövning av den fackexpertis, som kan stå till överstyrelsens förfogande. På föredragande undervisningsrådet bör ankomma att föredraga och slutligt utforma de förslag, som av sakkunniga avgivas beträffande olika ämnen. Vidare böra på denna rotel handläggas vissa med de allmänna läroverkens inre arbete sammanhängande specialfrågor samt ärenden rörande kataloger och redogörelser. Dessutom synas hit böra hänföras frågor rörande organisation av sådana läroanstalter, som motsvara gymnasierna vid de allmänna läroverken, m. m.

Inför *generaldirektören* böra föredragas samtliga frågor av större principiell innebörd, såsom inrättande, utvidgning eller organisation av läroverk, inrättande av nya tjänster, förflyttning av tjänster och lärare, större byggnads- och reparationsfrågor samt organisation av sådana läroanstalter, som motsvara de allmänna läroverkens gymnasier. Samtliga nu angivna

ärenden äro antingen sådana, i vilka framställning i ämnet skall avlåtas till Kungl. Maj:t, eller sådana, däri såsom i fråga om byggnadsärenden förhandlingar ofta måste föras med representanter från vederbörande städer. Det har därför synts de sakkunniga självfallet, att generaldirektören är den i dessa frågor beslutande, för så vitt icke beslutet skall fattas kollegialt. I samma ordning böra handläggas frågor om läroverkens undervisningsplaner och där uppförda ämnen samt utfärdande av metodiska anvisningar.

Avdelningschefen däremot bör enligt de sakkunnigas uppfattning vara beslutande i frågor, som avse fördelning av extralärararanslaget och anslaget till övningslärare, vissa med läroverkens inre arbete sammanhängande specialfrågor, frågor rörande kataloger och redogörelser, m. m.

Ärenden, vilka äro av en mera expeditionell karaktär, bör *undervisningsrådet* själv avgöra. Hit kunna hänföras t. ex. vissa smärre frågor rörande läroverkens inre arbete, vartill bör komma granskning av från läroverken ingivna arbetsordningar, protokoll och uppgifter av olika slag med undantag för sådana, som beröra examensväsendet.

Arbetet på organisationsroteln kommer med all säkerhet att, såsom de sakkunniga ovan framhållit, bliva ganska omfattande. Rotelföreståndaren (undervisningsrådet) synes därför böra hava till sin disposition minst två heltidstjänstgörande kanslitjänstemän, den ene med något högre kvalifikationer. De sakkunniga föreslå därför, att för tjänstgöring å denna rotel beräknas en sekreterare och en amanuens.

Roteln för examensfrågor m. m. De talrika ärendena rörande student- och realexamina äro nu i stort sett hänförda till en enda rotel, dock med vissa undantag. Ett av dessa avser frågor om förslag till censorer, vilka ärenden handläggas på avdelningschefens rotel. Ett annat avser bestämmande av ämnen för den skriftliga prövningen i student- och realexamina jämte i samband med denna prövning stående frågor, vilka frågor nu äro uppdelade på avdelningens samtliga rotlar allt efter vederbörande undervisningsråds sakkunskap i vederbörande ämne. Därest dylik sakkunskap icke är tillfinnandes inom överstyrelsen, tillkallas för ändamålet särskild sakkunnig utanför ämbetsverket. De sakkunniga, som ansett att frågor om förslag till censorer alltjämt böra handläggas av avdelningschefen, hålla före, att samtliga övriga examensärenden böra hänföras till en och samma rotel.

I fråga om fixerandet av de skriftliga ämnesuppgifterna för student- och realexamina och vad därmed sammanhänger kan dock en viss tveksamhet råda, om en dylik koncentration kan befinnas lämplig eller icke. Skolöverstyrelsen har att fyra gånger årligen bestämma uppgifter för de skriftliga

proven i studentexamen, sedan förslag uppgjorts av särskilda sakkunniga, vilka av överstyrelsen utses bland censorerna och läroverkens lärare samt, där så befinnes önskvärt, andra lämpliga personer. Uppgifterna för de skriftliga arbetena i realexamen bestämmas av överstyrelsen två gånger om året, sedan av överstyrelsen därom anmodade sakkunniga uppgjort förslag. Beträffande föredragningssättet kan man antingen tänka sig, att nuvarande anordning bibehålles eller också att såsom regel samtliga dessa ärenden föredragas av undervisningsrådet å examensroteln inför generaldirektören, varvid med hänsyn till ärendenas allmänna innebörd även de övriga ledamöterna å avdelningen böra beredas tillfälle att närvara, liksom de vid den förberedande behandlingen böra hava tagits till råds, i den mån deras speciella fackämnesinsikter kunnat motivera detta. De sakkunniga hava vid sina överväganden beträffande den lämpligaste anordningen för dessa frågors handläggning stannat vid att för sin del förorda det senare alternativet, varigenom vinnes en mer administrativ enhetlighet vid dessa betydelsefulla frågors beredning. Generaldirektören torde dock böra äga befogenhet att, om särskilda skäl därtill föreligga, anmoda någon annan ledamot å läroverksavdelningen än föreståndaren för examensroteln att övertaga föredragningen av visst ärende av ifrågavarande slag eller viss grupp av dylika ärenden. De sakkunniga hava här ovan framhållit, att de beträffande undervisningsrådens på läroverksavdelningen rekrytering icke ansett densamma böra ske med hänsyn tagen i främsta rummet till fackämnessynpunkter utan med beaktande av vederbörandes allmänt pedagogiska och administrativa kvalifikationer. En rekrytering efter dessa linjer medför givetvis, att man icke kan påräkna att inom undervisningsrådens krets finna de olika fackämnena i full utsträckning representerade. Enligt de sakkunnigas mening bör emellertid, då fackkunskap i något eller några ämnen icke finnes företrädd inom överstyrelsen, en sådan förvärvas genom hänvändelse till särskilda sakkunniga eller till de förut omförmälda ämneskonsulenterna. Detta sker i erforderlig omfattning redan nu. Då sakkunskap alltså i en eller annan form alltid kommer att stå till överstyrelsens förfogande för bedömande av här avhandlade spörsmål, synas ur saklig synpunkt knappast invändningar kunna göras mot att ifrågavarande examensärenden i regel handläggas av undervisningsrådet på examensroteln, i synnerhet som denne, såsom ovan påpekats, vid beredningen av desamma bör samråda med de av sina kolleger inom läroverksavdelningen, vilka till äventyrs äro fackmän inom förekommande ämnen.

Det huvudsakliga arbetet med examensärendena koncentrerar sig till vissa tider på året, och det synes de sakkunniga lämpligt, att till denna rotel även hänföras vissa andra ärendesgrupper. Hit bör därför kunna föras handläggningen av en hel del olika i läroverksstadgan närmare angivna allmänna pedagogiska anvisningar angående inträde, prov, friluftsverksamhet

m. m., vidare föreskrifter angående ordning och tukt, frågor om tidskrifter och publikationer rörande det högre skolväsendet m. m.

De sakkunniga hava vidare ansett, att till denna rotel böra hänföras frågorna om läroböcker vid läroverken. Dessa frågor äro nu såväl talrika som arbetskrävande. Överstyrelsens befattning med läroböckerna är av tvåfaldig art, dels en prövning av en föreslagen boks lämplighet som lärobok, d. v. s. godkännande av läroböcker, dels prövning av en godkänd läroboks användning vid ett visst läroverk, d. v. s. antagande av läroböcker. Frågor om godkännande av läroböcker äro givetvis av den art, att de böra hänskjutas till den sakkunskap, som är tillfinnandes inom eller utom överstyrelsen, och föredragande undervisningsrådets uppgift bör vara att, med ledning av inkomna fackutlåtanden, anlägga på frågan mera allmänt pedagogiska synpunkter. Den ändring i förfarandet rörande godkännande av läroböcker, som kan bliva en följd av inrättande av en särskild, i viss mån under överstyrelsen sorterande granskningsnämnd, torde näppeligen komma att påverka arbetsmängden på denna rotel.

Inför *generaldirektören* böra föredragas — utom ovan angivna frågor rörande de skriftliga ämnesuppgifterna i student- och realexamen — följande ärenden av större vikt rörande examensväsendet, såsom allmänna frågor rörande student- eller realexamen motsvarande examina vid andra än under skolöverstyrelsen lydande skolor (d. v. s. vid sjökrigsskolan, underofficersskolor o. dyl.), frågor rörande censorsinstitutionen, frågor om examensnämnd för privatister, bestämmande av tid för de skriftliga och muntliga prövningarna i studentexamen samt för de skriftliga prövningarna i realexamen ävensom godkännande av lärjungar, som underkänts i undergången examen. I samma ordning böra handläggas frågor om utfärdande av allmänna pedagogiska anvisningar.

Inför *avdelningschefen* böra på denna rotel föredragas vissa ärenden rörande examensväsendet, såsom frågor om befrielse för elev från förnyad skriftlig prövning, frågor om prövning i studentexamen för folkskollärare m. m. Härjämte torde böra av avdelningschefen avgöras ärenden rörande föreskrifter om ordning och tukt och ärenden rörande läroböcker.

Ärenden av mindre vikt böra av *undervisningsrådet* självständigt avgöras. Sådana ärenden äro exempelvis vissa dispensfrågor, såsom angående muntlig prövning av elev vid annat läroverk än där skrivningen ägt rum m. m., frågor om bestämmande av tid för de muntliga prövningarna i realexamen, frågor om medgivande av tillträde till examen av för sent anmäld lärjunge samt om skriftlig prövning i studentexamen å särskild tid, hänvisning av privatister och fyllnadsprövande, vissa expeditionella frågor angående censorsinstitutionen m. m., varjämte undervisningsrådet på denna rotel bör hava att granska eller för vederbörlig åtgärd mottaga till överstyrelsen ingivna förteckningar över examensanmälningar, examensproto-

koll, examensarbeten, protokoll över ämneskonferenser, arbetsordningar, uppgifter för terminens början och slut samt om tid för årsavslutningar, betygskataloger o. dyl.

Med hänsyn till det synnerligen stora antal ärenden, som av överstyrelsen skall handläggas beträffande examensväsendet, anse de sakkunniga, att för tjänstgöring å denna rotel böra beräknas två amanuenser.

Roteln för befordrings- och personalfrågor. Jämväl beträffande befordringsärendena karakteriseras den nuvarande rotelorganisationen därav att, såsom förut antytts, dessa äro fördelade på avdelningens samtliga rotlar. Av tidigare anförda skäl anse de sakkunniga ändamålsenligt, att dessa frågor — utom den mindre grupp personalärenden, som enligt vad de sakkunniga ovan föreslagit bör anförtros åt avdelningschefens handläggning — sammanföras till behandling å en rotel.

Största gruppen av hithörande ärenden äro frågorna rörande tillsättning av ämneslärartjänster. De sakkunniga hava icke kunnat finna, att dessa befordringsärenden äro av den art, att för deras handläggning fordras den fackinsikt i vederbörande ämnen, som nu är anledningen till deras fördelning på olika rotlar. Fastmera föreligga noggrant bestämda befordringsgrunder beträffande alla tjänster, och det gäller att följa vissa enhetliga normer och måhända i vissa fall en utbildad praxis. En hos en person samlad erfarenhet rörande hela befordringsväsendet kan givetvis också erbjuda bestämda fördelar. Skulle i fråga om ämneslärartjänster tvekan råda rörande företräde i vetenskapligt avseende mellan två eller flera sökande — en fråga sålunda för vars bedömande särskild fackinsikt är erforderlig — bör givetvis, såsom redan nu sker, hänvändelse ske till den sakkunskap, som är att söka utanför ämbetsverket. Även beträffande övningslärartjänster föreligga klart fixerade befordringsgrunder. Skillnaden i bedömande av ett befordringsärende, som berör en ämneslärartjänst, och ett dylikt ärende, som berör en övningslärartjänst, är, att i det förra fallet vissa på grundvalen av de akademiska examina föreliggande enhetliga utgångspunkter för prövningen finnas, vilka äro väl bekanta för den akademiskt utbildade rotelföreståndaren, medan i senare fallet en rikare och för honom mera svårbedömbar differentiering i de åberopade examina föreligger. De sakkunniga hava därför ansett, att då fråga är om tillsättning av övningslärartjänst, den fackkonsulent i vederbörande ämne, som står till överstyrelsens förfogande, bör beredas tillfälle att antingen närvara vid ärendets behandling eller avgiva utlåtande i befordringsärendet.

De sakkunniga hava sig väl bekant, att numera föreligga i regel fasta tillträdesdagar för lärare, den 1 januari och den 1 juli, liksom ock fastställts en förtidsprocedur vid återbesättande av lediga tjänster, liknande den, som förekommer beträffande universitetsprofessurer. Den invändningen skulle

måhända kunna göras, att befordringsärendena skulle inom denna rotel hopas två gånger om året och att ett hänförande av samtliga dessa frågor till en enda rotel icke vore från allmän arbetssynpunkt att tillråda. En besvärande anhopning av befordringsärendena torde dock ej vara att i realiteten befara, dels enär, med hänsyn till att yttrandena från rektorerna i dessa frågor till överstyrelsen inkomma först successivt, behandlingen av desamma inom ämbetsverket måste komma att sträckas över en längre tid, dels ock enär den omständigheten, att på grund av transporter eller dödsfall en förtidsprocedur i mycket stor utsträckning icke lärer kunna tillämpas, tvivelsutan kommer att medföra en jämnare fördelning av befordringsärendena under hela året.

Utom de egentliga befordringsärendena och frågor om tjänstledigheter m. m. böra till denna rotel hänföras frågor rörande provårsutbildningen, undervisningsprov, fortbildningskurser och resestipendier.

Av de till denna rotel hänförliga ärendena synas viktigare frågor böra föredragas inför *generaldirektören*, t. ex. sådana ärenden rörande lärarutbildningen, som avse mera generella bestämmelser rörande provåret, frågor angående fortbildningskurser för lärare, föreskrifter beträffande tjänstledigheter och förordnanden, dispenser rörande lärarkompetens vid läroverken, ärenden rörande tillsättning av ämneslärartjänster (ämneslärarinnetjänster) vid läroverken och högre lärarinneseminariet samt angående tillsättning av övningslärartjänster vid nämnda läroanstalter, bestämmelser angående antagande av extra ordinarie lärare samt föreskrifter angående rätt för lärare att undervisa i enskilda skolor.

Inför *avdelningschefen* böra föredragas ett stort antal frågor, såsom angående antagande och entledigande av extra ordinarie lärare, tjänstledighet för lärare i vissa fall, åtskilliga frågor rörande provårsutbildningen såsom angående rätt att genomgå provår på en termin, hänvisning av provårskandidater m. m. Vidare böra i samma ordning handläggas frågor angående utdelande av resestipendier m. m.

Undervisningsrådet synes böra vara beslutande i de talrika och tidsödande på överstyrelsens avgörande ankommande ärendena angående tjänstledighet för lärare i de fall, då frågan ej skall avgöras av avdelningschefen, semester för rektor och förordnande av semestervikarie samt förordnande av extra lärare och timlärare, vidare i frågor angående undervisningsprov, angående rätt för lärare att vara bosatt utom tjänstgöringsorten m. m. Likaledes torde han hava att verkställa granskning av utav rektor givna förordnanden och tjänstledigheter.

De till denna rotel hänförda ärendena äro synnerligen talrika samt tarva ofta ingående skriftväxlingar och tidsödande förberedande åtgärder. Med hänsyn härtill så ock till det förslag, som de sakkunniga komma att i det följande (sid. 238 ff.) framlägga om skolöverstyrelsens övertagande av den

nuvarande extralärarbyråns uppgifter, anse de sakkunniga därför erforderligt, att till undervisningsrådets biträde beräknas en notarie och en amanuens.

Roteln för kommunala och enskilda skolor. Till dessa skolor äro att hänföra kommunala mellanskolor, kommunala flickskolor, högre goss- och samskolor, högre flickskolor, enskilda mellanskolor och andra under överstyrelsens inseende stående enskilda läroanstalter. De frågor, som beröra ifrågavarande läroanstalter, äro enligt nuvarande rotelorganisation i väsentlig utsträckning koncentrerade till en och samma rotel. De sakkunniga anse den systematik i arbetsfördelningen, som de vilja förorda, fordra, att i huvudsak samtliga sagda läroanstalter berörande frågor sammanföras till handläggning å en enda rotel. Detta låter sig också göra, utan att arbetsanhopningen blir för stor. Denna rotel kommer visserligen att omspänna ett flertal ärenden av i viss mån olikartad beskaffenhet, men arbetet kommer likväl att koncentrera sig inom ett klart avgränsat gebit på undervisningsväsendets område.

Innan de sakkunniga ingå på frågan om föredragning av de olika ärendesgrupperna inom roteln, vilja de beröra ett spörsmål avseende överflyttning av en hel ärendesgrupp från folkskolavdelningen till läroverksavdelningen. De sakkunniga åsyfta de ärenden, som beröra de högre folkskolorna.

De högre folkskolorna hava, såsom från början avsedda att vara överbyggnader å folkskolan, av helt naturliga skäl kommit att sammanföras med folkskoleväsendet. De högre folkskolorna äro två-, tre- eller fyraåriga och övergå ofta i den sistnämnda formen till kommunala mellanskolor. Numera uppbygges i regel redan från början en organisation med en fyraårig skola i full avsikt att få denna sedermera ombildad till en kommunal mellanskola, om också skolan under en längre eller kortare övergångstid arbetar såsom en allmän högre folkskola. Då emellertid frågor om inrättande av högre folkskolor föreläggas överstyrelsen, har ämbetsverket att bland annat pröva frågan från samma synpunkter, som måste anläggas, då det gäller inrättande av kommunala mellanskolor. Härtill kommer, att ett ej ringa antal högre folkskolor med praktisk inriktning, särskilt i de större städerna, under namn av praktiska mellanskolor redan nu hava formellt sett en liknande ställning som de kommunala mellanskolorna, i det att vid dem avlägges en realexamen, visserligen praktiskt betonad men i viktiga avseenden formellt likvärdig med vanlig realexamen. I avseende å intagning, flyttning och examina vid dessa skolor har Kungl. Maj:t utfärdat bestämmelser, vilka i stort sett överensstämma med vad i motsvarande hänseenden föreskrivits för realskolorna och de kommunala mellanskolorna. Ändamålet med dessa skolor och

de s. k. inbyggda praktiska realskollinjerna vid vissa läroverk och kommunala mellanskolor är detsamma, även om i formellt avseende en viss skillnad föreligger. Många skäl synas tala för en enhetlig behandling av hithörande frågor, i all synnerhet som de praktiska mellanskolorna och de s. k. inbyggda praktiska realskollinjerna anses stå inför en viss expansion. Ett förläggande av de praktiskt betonade högre folkskolorna till läroverksavdelningen skulle tillföra denna avdelning ett större mått av erfarenhet vid bedömande av de praktiska linjerna vid realskolorna och kommunala mellanskolorna. Att vid den administrativa behandlingen av frågor om högre folkskolorna göra en åtskillnad mellan allmänna och praktiskt betonade sådana skolor är olämpligt. Båda skolformerna äro reglerade enligt samma stadga och åtnjuta understöd från samma anslag. Kommer slutligen härtill, att stadge- och statsbidragsbestämmelserna för de högre folkskolorna äro i huvudsak uppgjorda efter samma principer som motsvarande bestämmelser för de till läroverksavdelningen förlagda kommunala mellanskolorna, ligger jämväl härutinnan ett skäl att till sistnämnda avdelning även hänföra ärenden rörande högre folkskolor.

Vid en ingående prövning av denna fråga hava de sakkunniga kommit till den slutsatsen, att en förläggning av ärenden rörande de högre folkskolorna till läroverksavdelningen skulle hava till följd en enhetligare behandling av de mera praktiskt betonade skoltyperna bland såväl högre folkskolor som real- och mellanskolor samt därigenom sannolikt främja en lycklig utveckling av dessa skolformer. Folkskolavdelningen skulle därjämte få möjlighet att koncentrera sig kring sin huvuduppgift, som är att leda utvecklingen av folk- och fortsättningsskolan. Det ligger i sakens natur, att det samarbete, som beträffande de praktiskt betonade skoltyperna hittills ägt rum mellan ledamöter å folkskolavdelningen och å yrkesskolavdelningen, bör fortbestå i så måtto, att i förekommande fall den å sistnämnda avdelning befintliga sakkunskapen bör komma läroverksavdelningen till godo.

Av de till denna rotel hänförliga ärendesgrupperna synas huvudsakligen följande frågor böra föredragas inför *generaldirektören*, nämligen frågor om organisation och inrättande av statsunderstödda kommunala och enskilda skolor samt rätt till statsbidrag för dylika skolor, frågor om fastställandet av tim- och kursplaner vid kommunala flickskolor samt av läro- och undervisningsplaner för högre folkskolor, frågor om behörighet till lärare vid kommunala skolor, om fördelning av anslagen till privatläroverken samt om rektorstillsättningar vid kommunala skolor och inspektorsförordnanden, vidare frågor angående kompetensvärdet av avgångsbetyg från praktisk linje vid kommunala mellanskolor och högre flickskolor, frågor angående normalskolekompetens åt högre flickskolor och slutligen organisationsfrågor rörande högre lärarinneseminariet samt studie- och kursplaner

för detta seminarium. De sakkunniga anse nämligen, att frågor rörande sistnämnda institution, som är en lärarutbildningsanstalt för personalen vid vissa av hithörande skolor, lämpligast böra hänföras till denna rotel.

Inför *avdelningschefen* torde böra föredragas bland annat ärenden angående viss tjänstledighet åt rektor och lärare vid högre lärarinneseminariet och därav föranledda vikariatsförordnanden, ämnen och uppgifter för skriftliga avgångsprov vid samma seminarium, frågor angående språkföljden vid kommunala flickskolor, läro- och läseböcker vid kommunala skolor, tjänstledighet åt rektor och lärare vid samma skolor, bestämmandet av antalet fast anställda lärare och anslag till vissa timlärare och kompletteringskurser vid enskilda skolor m. m. Vidare böra hit hänföras vissa frågor rörande högre folkskolor, såsom ärenden angående vissa lärares kompetens m. m.

Till *undervisningsrådets* eget avgörande synas böra hänskjutas grupper av vissa mindre viktiga ärenden, såsom frågor om semester för rektor vid högre lärarinneseminariet och förordnande av vikarie, om parallellavdelningar och uppdelning i klasser vid kommunala och enskilda skolor, om avgångsbetyg från samma skolor, om uppskov med tillsättning av lärartjänster m. m., vidare frågor om rätt till lönetursberäkning för lärarinnor vid enskilda skolor, vilka sistnämnda frågor i motsats till vanliga lönetursfrågor kräva en viss pedagogisk fackinsikt. Hit böra vidare hänföras granskning av uppgifter rörande nya klassavdelningar, nyanställda lärare, arbetsordningar m. m. vid kommunala skolor, granskning av nya läroböcker, arbetsordningar, redogörelser m. m. från privata skolor, frågor om efterprövning vid högre lärarinneseminariet av lärarinnor, som ej avlagt examen därstädes m. m. Vidare bör det tillkomma undervisningsrådet att på förfrågan meddela upplysningar och erforderliga uppgifter rörande skolor, som önska bliva erkända såsom högre folkskolor, kommunala mellanskolor eller kommunala flickskolor, att tillhandahålla byggnadsprogram och dylikt.

För biträde å denna rotel, där ärendena torde komma att bliva synnerligen talrika, torde två amanuenser böra beräknas.

Administrativa roteln. Såsom chef för denna rotel skulle inträda den till tjänstgöring å läroverksavdelningen föreslagna administrativa byråchefen. I enlighet med vad tidigare anförts, bör till denna rotel i största möjliga utsträckning hänföras ärenden, vilkas handläggning icke erfordra praktisk pedagogisk förfarenhet. Dessa ärendesgrupper uppgå till ett betydande antal. Många av dem kunna stundom vara av invecklad och svårbedömlig natur, varför det arbetsmått, som komme på denna rotel, torde kunna betecknas såsom synnerligen betydande. Å roteln skulle sålunda läggas de ömtåliga ärenden angående fel och försummelser i tjänsten av lärare och lärares vandel, som det ankommer på skolöverstyrelsen att

pröva och avgöra. Vidare böra hit hänföras frågor, som avse förvisningsdom och andra disciplinära åtgärder beträffande lärjunge. Löneregleringsoch liknande frågor, vilka kräva allmänt administrativ kännedom och erfarenhet, böra givetvis föredragas å denna rotel. Till handläggning å roteln böra också hänföras vissa ärenden av ofta nog synnerligen invecklad beskaffenhet såsom frågor om donationer samt om läroverkens prebendehemman och läroverkens kassor och fonder, i vad avser dessas allmänna ställning och ändamål, ävensom stipendiefrågor, där behovet av juridisk sakkunskap gör sig starkt gällande. Den administrativa byråchefen torde även böra handlägga frågor om fastställelse av förslag till reglementen för kommunala skolor, vilken fastställelse, enligt vad de sakkunniga i annat sammanhang föreslagit, skulle ankomma på överstyrelsen; i dessa frågor torde huvuduppgiften vara att tillse, att dessa reglementen icke i sina detaljföreskrifter strida mot de av Kungl. Maj:t fastställda stadgebestämmelserna, sålunda en i stort sett administrativ prövning. I samma ordning böra handläggas frågor om förslag till reglementen för enskilda skolor. Sådana frågor, som äro av mera administrativ och expeditionell natur, böra även handläggas å denna rotel. Hit höra de talrika ärenden rörande avsked och pension åt lärare vid läroverken, rörande förening av tjänster vid läroverken, rörande flyttningsersättning till läroverkslärare, rörande ersättning åt läroverkslärare för speciella arbeten inom läroverket (d. v. s. inom bibliotek och laboratorier), rörande uppflyttning i högre löneklass m. m. Hit torde även hänföras fördelning av anslaget till biträden å rektorsexpeditioner, vilken sker efter av riksdagen givna normer, frågor rörande vaktmästare och övrig betjäning vid läroverken samt frågor om terminsavgifter vid läroverken och kommunala och enskilda skolor. Beträffande sistnämnda kategorier av skolor torde på den administrativa roteln böra handläggas frågor om reglering av övningslärartjänster vid kommunala skolor, tillämpningsfrågor rörande statsbidragsförfattningen om anslag till slöjd vid kommunala mellanskolor, ärenden angående dyrtidstilläggsunderlag åt lärare vid privatläroverk m. m. Härjämte bör byråchefen å denna rotel såvitt möjligt övervara föredragningen i överstyrelsen av sådana avdelningens ärenden, som angå författningar eller andra föreskrifter eller som eljest äro av rättslig natur eller varvid särskild vikt ligger på ärendenas formella behandling.

Frågor rörande skolöverstyrelsens inre organisation och arbetsförhållanden, såsom närmare tjänsteföreskrifter för kanslipersonalen, semesterfrågor, anställande av tjänstemän m. m. torde, såsom de sakkunniga i annat sammanhang påpeka, lämpligen böra föredragas av den byråchef, som därtill av generaldirektören utses.

Inför *generaldirektören* torde i huvudsak följande grupper av ärenden böra föredragas, nämligen frågor om fel och försummelse i tjänsten samt

om lärares vandel, frågor om förvisning av lärjungar, om donationer, om prövning av reglementen för kommunala och enskilda skolor, löneregleringsfrågor, frågor rörande de allmänna läroverkens kassor och fonder, i vad avser deras allmänna ställning och ändamål, ävensom ärenden angående läroverkens prebendehemman. Samtliga dessa ärenden äro av den principiella beskaffenhet eller av i övrigt så betydelsefull art, att generaldirektören synes böra vara den i ärendet beslutande, för så vitt icke beslutet skall fattas kollegialt.

Till *avdelningschefens* avgörande synas kunna hänskjutas ärenden såsom disciplinmål rörande lärjunge med undantag av ärenden rörande förvisningsdom samt frågor om avsked åt övningslärare vid läroverken, i vilka ärenden avskedet meddelas av överstyrelsen, vidare frågor om förening av tjänster vid läroverken, frågor om ersättning åt lärare för speciella arbeten inom läroverket, frågor om terminsavgifter samt om reglering av övningslärartjänster vid kommunala skolor för delaktighet i statens pensionsanstalt m. m.

Ett flertal till denna rotel hänförliga ärendesgrupper avse en ren tillämpning eller tolkning av gällande författnings- m. fl. bestämmelser. Dessa frågor torde, i vad de avse mera administrativa angelägenheter, utan olägenhet kunna anförtros åt *byråchefens* eget avgörande. Hit kunna hänföras flertalet ärenden om uppflyttning i högre löneklass för lärare vid de under avdelningen lydande läroanstalterna, vidare de frågor om avsked för lärare, vilka frågor överstyrelsen efter en formell granskning befordrar vidare till vederbörande beslutande myndighet, pensionsfrågor rörande vaktmästare och övrig betjäning vid läroverken, i vilka ärenden avgörandet ankommer på Kungl. Maj:t och överstyrelsens prövning inskränker sig likaledes till ett rent formellt bedömande av föreliggande fall eller till följande av en utav Kungl. Maj:t eller riksdagen tillämpad praxis. Vidare synes byråchefen själv böra avgöra vissa frågor om flyttningsersättningar åt läroverkslärare, fördelning av anslaget till biträden å rektorsexpeditioner, frågor om tillämpning av författningen om undervisning i slöjd vid kommunala skolor, ärenden rörande dyrtidstilläggsunderlag för lärare vid privatläroverk m. m.

Med hänsyn till den administrativa rotelns tyngande arbetsuppgifter och särskilt de omfattande utredningar, som här måste verkställas i de ärenden, vilka böra underställas Kungl. Maj:ts prövning, anse de sakkunniga önskligt, att vid byråchefens sida ställes en sekreterare. Härjämte bör en amanuens avses för denna rotel. Skulle det visa sig, att någon annan rotel skulle för längre eller kortare tid behöva biträde av nyssnämnde sekreterare, bör givetvis intet hinder möta för en dylik överflyttning. Kansliet bör liksom hittills vara för överstyrelsen gemensamt och dess arbetskrafter placeras där behov föreligger. De sakkunnigas ovan angivna beräkningar av er-

forderliga kanslikrafter äro gjorda efter en approximativ uppskattning av vad arbetet å varje rotel kan beräknas kräva. Därest nya uppgifter skulle tillkomma överstyrelsen, såsom utarbetande av omkostnadsstater för de allmänna läroverken i samband med terminsavgifternas avskaffande, torde härav föranledas en viss ökning av ämbetsverkets arbetsbörda. Till härav föranledda ökade arbetskrafter hava de sakkunniga vid bedömande av överstyrelsens personalbehov icke kunnat taga ställning.

De sakkunniga hava i det föregående i korthet angivit de ärendesgrupper, som böra handläggas på de olika rotlarna, ävensom angivit, vem som i de olika frågorna bör vara beslutande. Uppräkningen av ärendena eller ärendesgrupperna är givetvis icke fullständig utan avser endast att i huvuddrag angiva omfattningen av arbetet. En mera detaljerad förteckning av de olika ärendesgrupperna hava de sakkunniga sökt giva i det förslag till arbetsordning, vilket som bilaga är fogat vid detta betänkande (bilaga 2).

Folkskolavdelningen.

1. Decentralisation av ärenden.

Såsom redan vid behandlingen av läroverksavdelningen framhållits, hava de sakkunniga, i enlighet med de för utredningsuppdraget av departementschefen givna direktiven, haft sin uppmärksamhet riktad på frågan, huruvida icke genom en decentralisation av vissa ärenden från skolöverstyrelsen till andra organ en avlastning i överstyrelsens nuvarande arbetsbörda skulle kunna ernås. Beträffande de å läroverksavdelningen handlagda ärendena hava de sakkunniga också funnit sig i viss utsträckning kunna förorda åtgärder i angivna riktning. De sakkunniga upptaga nu till prövning motsvarande spörsmål i vad avser folkskolavdelningen.

Några till denna avdelning för närvarande hänförliga ärendesgrupper synas vara av beskaffenhet att icke med nödvändighet kräva ett centralt bedömande. De sakkunniga hava därför funnit sig kunna förorda, att vissa ärenden decentraliseras till domkapitlen samt till statens nomadskolinspektör.

Beträffande följande ärenden, vilka nu handläggas av överstyrelsen, synes decentralisation till vederbörande *domkapitel* kunna äga rum:

1. Frågor om medgivande av befrielse från skyldighet för skolrådet att anställa vikarie, då lärartjänst är ledig eller lärare åtnjuter tjänstledighet, enligt folkskolestadgan § 25 och statsbidragsförfattningen för folk- och småskolor § 17 b). För närvarande måste skolöverstyrelsens medgivande härutinnan inhämtas. Enligt de sakkunnigas mening synes det icke erforderligt, att dessa ärenden handläggas av en central myndighet. Här gäller det i regel en förberedande åtgärd, avsedd att pröva huruvida en eventuell ändring av skolväsendet i vederbörande skoldistrikt anses böra komma till stånd. Domkapitlen, som hava att pröva och godkänna reglementsförslag, synas väl skickade att övertaga jämväl bedömandet om vikaries behövlighet.

2. Frågor angående ändringar i läroplaner för sjuåriga folkskolor samt i reglementen och läroplaner för fortsättningsskolor. De sakkunniga få erinra, att det enligt folkskolestadgan tillkommer domkapitlet att fastställa av vederbörande skolråd för skoldistriktet uppgjort förslag till reglemente eller ändring däri. Allenast i fall, där domkapitlet vid sin prövning av reglementet finner sig icke kunna godkänna av vederbörande folkskolinspektör gjort yrkande, skall domkapitlet med eget yttrande översända samtliga handlingar i ärendet till skolöverstyrelsen, som då har att besluta i ärendet. Från domkapitlets avgörande av folkskolans reglements-

frågor är emellertid jämlikt kungörelse den 24 september 1928 (nr 423) undantaget prövning och godkännande av läroplan för sådan folkskolans högre avdelning, heltidsläsande sjuklassig eller halvtidsläsande åttaklassig folkskola, på vilken grundas fortsättningsskola med mindre antal undervisningstimmar än 360, d. v. s. ettårig fortsättningsskola. Dessa frågor skola nämligen enligt berörda kungörelse avgöras av skolöverstyrelsen.

Vidare ankommer det enligt fortsättningsskolestadgan § 8 mom. 3 på skolöverstyrelsen att pröva och godkänna reglemente för skoldistrikt, i vilket finnas eller äro föreslagna till upprättande fortsättningsskolor med hantverks- eller industriell undervisning eller med handelsundervisning eller ock fortsättningsskolor anordnade enligt § 6 mom. 2 och 3 berörda stadga d. v. s. sådana, som grunda sig på genomgången sjunde årsklass i folkskolan eller motsvarande klass inom folkskolans högre avdelning, eller för skoldistrikt, vars fortsättningsskolväsende enligt reglementet skall centraliseras på sådant sätt, att statsbidrag till bestridande av centraliseringen kan ifrågakomma. Avser reglementet annat skoldistrikt skall det tillkomma domkapitlet att pröva och godkänna förslag till reglemente; dock att om domkapitlet finner sig icke kunna godkänna av vederbörande folkskolinspektör gjort yrkande, reglementet i sin helhet skall överlämnas till skolöverstyrelsen.

De sakkunniga hava övervägt, huruvida det icke vore möjligt att till domkapitlets avgörande överlämna vissa av ovannämnda reglementsfrågor och härigenom åvägabringa en ej oväsentlig lättnad i skolöverstyrelsens nuvarande arbetsbörda. Visserligen hava de sakkunniga funnit det tveksamt att redan vid nuvarande tidpunkt fråntaga överstyrelsen befattningen med läroplanerna för den sjuåriga folkskolan, vars obligatoriska införande först nyligen beslutats. Införandet av det sjunde skolåret medför nämligen en betydelsefull omorganisation och nydaning på folkskoleväsendets område, och det torde därför knappast vara lämpligt eller tillrådligt att nu ställa den centrala skolmyndigheten utan det direkta inflytande på utvecklingen, som handläggningen av frågor rörande läroplaner innebär. Då sjunde klassens och fortsättningsskolans lärotider och kursplaner i hög grad äro beroende av varandra, torde någon decentralisation av nu ifrågavarande fortsättningsskolreglementen av samma anledning näppeligen nu böra ske, utan synas samtliga nu berörda läroplaner och reglementen böra tillsvidare fastställas av samma myndighet. Sedan i en framtid den sjuåriga folkskolan blivit mera allmänt genomförd och formerna för den på densamma byggda ettåriga fortsättningsskolan blivit stabiliserade, torde några betänkligheter mot en allmän decentralisation av reglementsfrågorna näppeligen vara för handen. De sakkunniga anse därför skolöverstyrelsen böra bibehållas vid fastställandet av läroplaner, när det gäller övergång från den sexåriga till den sjuåriga folkskolan, samt

beträffande fastställandet av reglementen för de ettåriga fortsättningsskolorna, då med anledning av den sjuåriga folkskolans införande fortsättningsskolan övergår från tvåårig till ettårig. Läroplaner och reglementen av nu ifrågavarande art böra därför, då det gäller övergången från sexårig till sjuårig skola i ett skoldistrikt, tillsvidare handläggas av skolöverstyrelsen, men då frågor uppkomma, som avse senare föreslagna ändringar och tillägg i dylika läroplaner och reglementen, synes avgörandet i dessa kunna anförtros åt vederbörande domkapitel. Skolöverstyrelsen bör genom sin allmänt inspekterande och ledande verksamhet kunna öva sådant inflytande på utvecklingen, att man icke skall behöva befara, att genom en decentralisation av angiven art olämpliga skolanordningar vinna insteg. De sakkunniga förutsätta nämligen, att inspektörerna äro väl underrättade om och förstå att tillvarataga de principiella synpunkter, som överstyrelsen har att bevaka. I likhet med vad som gäller enligt folkskolestadgan, bör dock i de fall, då domkapitlet och folkskolinspektören icke äro ense i fråga om reglementsändring, avgörandet hänskjutas till överstyrelsen som slutlig instans. För reglementen för de i övrigt i fortsättningsskolestadgans ovannämnda § 8 mom. 3 omnämnda eller avsedda fortsättningsskolorna torde anledning nu saknas att vidtaga någon ändring, utan torde den administrativa behandlingen av dessa böra följa samma regler som hittills.

3. Även de för närvarande å överstyrelsens handläggning ankommande frågorna angående begränsning av läroämnen och medgivande av väsentligare avvikelser från undervisningstidens fördelning enligt fortsättningsskolestadgan § 11 mom. 1 och § 18 mom. 2, synas böra följa samma regler, som förordats ovan under punkt 2.

Enligt stadgan för nomadundervisningen § 8 äger skolöverstyrelsen att, efter förslag av *nomadskolinspektören*, bestämma de läroböcker och den materiel i övrigt, som må begagnas vid undervisningen. Då erfarenheten visat, att nomadskolinspektörens förslag så gott som undantagslöst följts av överstyrelsen, torde anledning saknas att hos överstyrelsen bibehålla avgörandet av dessa frågor. De sakkunniga förorda därför, att ifrågavarande ärenden decentraliseras till nomadskolinspektören.

I överensstämmelse med vad de sakkunniga ovan förordat, hava de sakkunniga uppgjort förslag till erforderliga författningsändringar, vilka förslag såsom bilagor äro fogade vid detta betänkande (bilagor 8—12).

De sakkunniga hava härjämte vid sin prövning av föreliggande spörsmål haft sin uppmärksamhet riktad på de för överstyrelsens arbete tyngande grupper av ärenden, som utgöras av ansökningar om statsbidrag för anordnande av skolskjutsar och inackordering av skolbarn

i skolhem, arbetsstugor och enskilda hem. De sakkunniga hava härvid övervägt, huruvida icke, under förutsättning av att en centralisering av medelsförvaltningen till skolöverstyrelsen icke äger rum, en decentralisation av dessa ärenden till vederbörande länsstyrelser lämpligen skulle kunna ifrågasättas. Från allmänna skolorganisatoriska synpunkter och av statsekonomiska hänsyn har en central handläggning av dessa frågor föredragits framför ärendenas uppdelning på ett stort antal olika beslutande myndigheter. Men sedan nu en fastare praxis med sikte på det allmännas utgifter för ifrågavarande ändamål hunnit utbilda sig, skulle det kunna anses möjligt och tillrådligt att överflytta beslutanderätten i dessa ärenden till annan myndighet. Länsstyrelserna besitta en rik erfarenhet, när det gäller att bedöma olika kommuners ekonomiska förhållanden, och de äga allmän insikt i fråga om det statliga bidragsväsendet till kommunerna. Vad särskilt gäller skolskjutsarna, torde länsstyrelserna vara väl skickade att omhändertaga dessa frågor, bland annat, på grund av den befattning med väg- och trafikväsendet inom vederbörande län, som nu åligger dem. Folkskolinspektörerna ägna dessutom ifrågavarande ansökningar en ingående granskning, och givetvis skulle länsstyrelserna komma att taga all den hänsyn till denna granskning, som de finna förenlig med det allmännas intressen. Komme härtill vissa mera detaljerade föreskrifter beträffande formulär till ansökningar och rekvisitioner att utarbetas av överstyrelsen till vägledning för de beslutande myndigheterna, synes en decentralisering av dessa ärenden till länsstyrelserna kunna ifrågakomma. Förbises må icke, att någon ökning härigenom skulle ske i länsstyrelsernas arbetsbörda, men att uppmärksamma är dock, att det gäller frågor, som skola fördelas till handläggning på ett stort antal organ, vadan det arbete, som må komma på varje länsstyrelse, icke kan sägas bli särdeles betungande. Givetvis torde vissa närmare anvisningar bliva erforderliga för länsstyrelsen vid tillämpningen av de i förevarande hänseende gällande författningsbestämmelserna. Härvid synes kunna följas den praxis, som inom överstyrelsen utbildats vid beslut om statsbidrag till nu ifrågavarande ändamål.

Beträffande bidrag till skolskjutsar plägar överstyrelsen, enligt vad de sakkunniga inhämtat, tillämpa den regeln, att statsbidrag icke medgives, där skolvägens längd understiger 4 km., såvida det icke är fråga om resa med båt. Anordnas skjuts för barn med längre skolväg än 4 km., kunde dock inträffa, att även barn med kortare skolväg finge medfölja skjutsen, om kostnaderna för densamma icke alls eller endast obetydligt ökades. Uppginge skolvägens längd till 4 à 5 km., plägade överstyrelsen i allmänhet medgiva, att statsbidrag finge utgå, om genom skjutsarnas anordnande besparingar i det allmännas utgifter i övrigt uppstode, eller om det med hänsyn till vägens svårframkomlighet eller andra omständigheter ansåges nödigt, att skolskjuts anordnades för underlättande av barnens skolgång.

I regel medgavs dock i dylika fall, åtminstone om skolvägen icke var längre än 4 km. eller något däröver, statsbidrag till skjutsning endast i endera riktningen, ofta även med begränsning av antalet skjutsdagar under läsåret. I de fall, då skolvägen översteg 5 km., brukade överstyrelsen i regel medgiva, att statsbidrag finge utgå till skjutsar såväl till som från skolan under hela läsåret. Självfallet vore dock icke skolvägens längd eller beskaffenhet ensam utslagsgivande vid bedömandet av frågan, huruvida statsbidrag finge utgå eller icke. Även de rent skolorganisatoriska förhållandena i det särskilda fallet liksom ock ekonomiska synpunkter komma givetvis i betraktande liksom ock, där så kunde ske, hänsyn togs till lärjungarnas ålder. Någon viss praxis för överstyrelsens ställningstagande i dessa hänseenden kunde emellertid icke angivas.

Beträffande inackorderingsbidragen hade överstyrelsen i cirkulär till statens folkskolinspektörer den 27 februari 1934 — sålunda före tillkomsten av kungörelsen den 28 juni 1935 — angivit vissa allmänna grunder för bedömande av härom gjorda ansökningar. Dessa inneburo följande:

1. Oaktat den i gällande författning stadgade åldersbegränsningen egentligen borde avse barnens ålder vid skolgångens början, hade överstyrelsen, med hänsyn till att folkskolorna icke började samtidigt, ansett sig böra fastställa viss dag under intagningsåret, då förevarande villkor skulle vara uppfyllt, samt satt denna dag till den 1 oktober. Överstyrelsen hade dessutom beräknat statsbidrag i nedanstående fall:

a) för barn, som skulle börja sin skolgång i skola med intagning vart annat år;

b) för underårigt barn, som åtföljde äldre syskon;

c) för barn, som uppgivits skola hänvisas till skolhem.

2. Beträffande avståndet från hemmet till skolan, hade detta ansetts böra uppgå till 4 km., innan inackordering i regel borde medgivas. Från denna huvudregel kunde dock, med hänsyn till särskilda omständigheter, undantag tillämpas i såväl mildare som strängare riktning, nämligen:

a) vid väg, som vore av svårare beskaffenhet samt vintertid oplogad och hårt utsatt för väder och vind, eller vid väg över sjö eller stritt vatten, då inackordering kunde oaktat kortare skolväg än 4 km. medgivas för viss tid, vanligen 90—30 dagar;

b) för barn med kroppsligt lyte eller särskilt framträdande svaghet, såsom klent hjärta, då inackordering kunde medgivas vid kortare skolväg än 4 km.;

c) för äldre och kraftigare barn eller för kraftiga och friska barn under tider, när skidåkning med fördel kunde äga rum å väg eller i väl utmärkt skidspår, i vilka fall inackordering syntes erforderlig först vid skolväg, som med 1—2 km. överstege den, då inackordering annars ansetts böra medgivas.

3. I fråga om beräkningen av inackorderingsdagarnas antal hade använts följande system:

a) vid vägavstånd 4—6 km beträffande heltidsläsande skola: 220 dagar och beträffande halvtidsläsande, flyttande eller periodläsande skola: 110 dagar;

b) vid vägavstånd 6—10 km. beträffande heltidsläsande skola: 236 dagar och beträffande halvtidsläsande, flyttande eller periodläsande skola: 120 dagar;

c) vid vägavstånd över 10 km. beträffande heltidsläsande skola: alltefter omständigheterna 236—242 dagar. Större dagantal syntes dock kunna medgivas för barn med kroppsligt lyte eller särskilt framträdande svaghet.

Genom 1935 års kungörelse hava de i mom. 1 här ovan angivna bestämmelserna i huvudsak inryckts i kungörelsen. De i mom. 2 och 3 angivna bestämmelserna innebära den praxis, som av överstyrelsen alltjämt tillämpats.

De sakkunniga hava vid prövning av den praxis, som överstyrelsen hittills följt vid utdelande av statsbidrag till ifrågavarande ändamål och som sålunda i sina huvuddrag angivits, funnit, att därest dessa frågor skulle överflyttas på länsstyrelserna, anvisningar, utarbetade i anslutning till denna praxis och eventuellt på en eller annan punkt kompletterade, skulle kunna utfärdas att tjäna länsstyrelserna till ledning vid deras beslut om statsbidragens fördelning. Komma sådana närmare anvisningar att av överstyrelsen utfärdas, torde farhågan för en skiftande tillämpning av gällande författningsbestämmelser att i väsentlig mån hävas.

Såsom emellertid de sakkunniga i annat sammanhang föreslå, skulle enligt deras förslag en centralisering av medelsförvaltningen ske till skolöverstyrelsen och inom överstyrelsen skapas en kameral byrå för handhavande av de nu på länsstyrelserna ankommande bestyren med skolväsendets ekonomiska angelägenheter. Skulle en sådan kameral byrå komma till stånd, böra givetvis till denna överföras nu berörda frågor om statsbidrag till skolskjutsar och inackorderingar, och därigenom skulle en ej oväsentlig lättnad beredas överstyrelsens folkskolavdelning.

De sakkunniga hava vidare uppmärksammat ett årligen återkommande ärende, vars behandling åsamkar överstyrelsen ett tidsödande arbete men som synes de sakkunniga kunna, i vad på överstyrelsen ankommer, överlämnas till *domkapitlet i Luleå*.

Från anslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter utgår statsbidrag till, bland annat, inköp av undervisningsmateriel och skolinventarier. Detta statsbidrag har under de senare åren utgått efter beslut för ett år i sänder av Kungl. Maj:t, som ställt erforderliga medel för ändamålet till förfogande av skolöverstyrelsen.

Enligt föreskrifter, meddelade av Kungl. Maj:t i ett nådigt brev den 12 mars 1926, skall skoldistrikt, som vill komma i åtnjutande av understöd till nu ifrågavarande ändamål, före utgången av september månad det budgetår, för vilket understöd åstundas, till vederbörande folkskolinspektör ingiva till Kungl. Maj:t ställd ansökning, med iakttagande därvid att vid ansökning av undervisningsmateriel skall för varje skola, för vilken sådant understöd sökes, fogas noggrann och överskådlig förteckning över den icke förbrukade materiel, som skolan har till sitt förfogande. Det åligger folkskolinspektören att senast den 15 därpå följande oktober med eget yttrande översända ansökningarna till domkapitlet, som så snart ske kan och senast före utgången av samma månad med eget yttrande överlämnar handlingarna till länsstyrelsen i Luleå. Länsstyrelsen har därefter att senast före den 15 därpå följande november med eget yttrande vidarebefordra handlingarna till skolöverstyrelsen, som snarast möjligt med eget utlåtande överlämnar desamma till Kungl. Maj:t.

Enligt vad de sakkunniga inhämtat, tillgår vid ärendets behandling inom skolöverstyrelsen så, att överstyrelsen gör en minutiös detaljberäkning av materielbehovet för varje skola och därvid kommer till en klumpsumma, som begäres hos Kungl. Maj:t och som Kungl. Maj:t sedermera efter prövning tillhandahåller överstyrelsen. För de medel, som ställas till överstyrelsens förfogande, går överstyrelsen därefter i regel genom hänvändelser till olika firmor, som förfärdiga skolmateriel, i författning om anskaffande av den av överstyrelsen förordade materielen, vilken på så sätt tillhandahålles de olika skoldistrikten.

Det är ett synnerligen tidsödande arbete, som överstyrelsen har med beredningen av detta ärende, och det skulle utan tvivel bereda ämbetsverket en ej ringa lättnad i dess arbete, därest frågan om granskningen och anskaffandet av undervisningsmaterielen förlades till de lokala myndigheterna. De sakkunniga föreställa sig, att denna detaljgranskning och därav föranledda beslut böra kunna anförtros åt domkapitlet i Luleå. Vad den totalsumma angår, som i så fall borde ställas till vederbörande lokalmyndigheters disposition att fördelas mellan de olika skoldistrikten, synes densamma i Kungl. Maj:ts beslut kunna approximeras till en siffra motsvarande medeltalet av vad för ändamålet utgått under ett vart av de exempelvis fem sista åren. De sakkunniga hava velat fästa uppmärksamheten på ett ärende, i vilket en ändrad praxis skulle bereda överstyrelsen en ej ringa arbetsbesparing.

En annan fråga, som varit föremål för en ingående prövning från de sakkunnigas sida, har varit spörsmålet om skolöverstyrelsens befattning med abnormskoleväsendet.

De sakkunniga få till en början erinra om att folkundervisningskom-

mittén i sitt den 20 december 1912 avgivna betänkande i samband med frågan om inrättandet av en gemensam skolöverstyrelse behandlade spörsmålet om abnormskolornas ställande under denna överstyrelse. Till dessa skolor vore närmast att hänföra läroanstalter för dövstumma, och för blinda samt uppfostringsanstalter för sinnesslöa. Kommittén anförde, bland annat, att läroanstalterna för dövstumma och blinda åsyftade att, i den mån lärjungarnas förutsättningar tilläte, giva dem den uppfostran och meddela dem de kunskaper, som eljest genom folkskolan kunde vinnas, samt att även i övrigt söka giva dem möjlighet att även framdeles genom eget arbete förtjäna sitt uppehälle eller därtill bidraga. Kommittén framhöll, att i § 16 lagen angående dövstumundervisningen den 31 maj 1889 stadgades följande: »Så vitt med hänsyn till de dövstummas bristande sinne är möjligt bör i dövstumskolan meddelas undervisning i samma kunskapsämnen som i folkskolan och till ungefär samma omfattning». Vidare erinrade kommittén, att i då gällande stadga angående blindundervisningen föreskrevs om de av staten bekostade läroanstalterna för blinda barn, att de bland annat avsåge att bibringa »ett kunskapsmått, som är jämförligt med det, som inhämtas i fast folkskola». I betraktande av denna samhörighet med folkskoleväsendet ansåg kommittén det ligga i sakens natur, att även dessa anstalter ställdes under samma centrala pedagogiska ledning som detta. Den otvivelaktigt viktigaste formen för den centrala ledningens inflytande på anordningen och utvecklingen av undervisningen i nämnda läroanstalter syntes emellertid vara en av denna ledning utövad inspektion. I sådant avseende föreslog kommittén, att särskilda inspektörer skulle för uppgiften i fråga knytas till överstyrelsen.

Beträffande anstalterna för sinnesslöa anförde kommittén bland annat, att dessa anstalters dubbla karaktär av å ena sidan vårdanstalter och å andra sidan uppfostringsanstalter omöjliggjorde deras förläggande uteslutande till det ena eller andra förvaltningsområdet. Visserligen skulle fördelar vara att vinna, därest ett närmande mellan dessa anstalter och övriga undervisnings- och uppfostringsanstalter komme till stånd, men skulle anstalterna bringas att sortera under överstyrelsen, skulle detta medföra, att överstyrelsen finge syssla med frågor, som låge allt för fjärran från dess egentliga verksamhetsområde. I betraktande av dessa omständigheter ville kommittén allenast uttala önskvärdheten av att ifrågavarande anstalter underkastades, förutom medicinsk-psykiatrisk inspektion, jämväl den inspektion i pedagogiskt avseende, som Kungl. Maj:t kunde finna erforderlig.

I propositionen nr 204 till 1913 års riksdag angående utvidgande av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk till en överstyrelse för skolväsendet i riket anslöt sig föredragande departementschefen till kommitténs mening såväl beträffande sinnesslöanstalterna som i fråga om läroanstalterna för

dövstumma och blinda. Han fann det önskvärt, att sistnämnda anstalter ej ställdes utanför en blivande skolöverstyrelses inseende och ledning. Riksdagen, som avvisade förslaget om en gemensam skolöverstyrelse och beslöt inrättandet av en särskild överstyrelse för folkundervisningen, biträdde förslaget om ifrågavarande anstalters ställande under samma centrala pedagogiska ledning som folkskoleväsendet.

Handläggningen av dessa ärenden kommo sedermera vid den gemensamma skolöverstyrelsens inrättande att ingå bland folkskolavdelningens arbetsuppgifter.

Skolöverstyrelsens befattning med frågorna angående abnormundervisningen är av såväl administrativ som pedagogisk art. Till överstyrelsens biträde stå dels en inspektör för blindundervisningen, dels en inspektör för dövstumundervisningen, dels ock en pedagogisk inspektör över uppfostringsanstalter för sinnesslöa och fallandesjuka barn.

Blindskolorna äro för närvarande följande: institutet och förskolan för blinda å Tomteboda, hantverksskolan i Kristinehamn för blinda män, hantverksskolan i Växjö för blinda kvinnor samt vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte. Institutet och förskolan å Tomteboda står under närmaste ledning av en av Kungl. Maj:t tillsatt direktion, bestående av fem ledamöter. Hantverksskolorna i Kristinehamn och Växjö företrädas av var sin styrelse, bestående av tre ledamöter. För vårdanstalten i Lund finnes likaledes en styrelse, vilken utgöres av fem ledamöter. Samtliga dessa styrelser äro tillsatta av Kungl. Maj:t.

Beträffande dövstumskolorna äro dessa underordnade särskilda distriktsstyrelser. Genom proposition nr 109 till 1937 års riksdag, vilken proposition vunnit riksdagens bifall, har Kungl. Maj:t framlagt förslag om statens övertagande av dövstumundervisningsväsendet från och med den 1 juli 1938. Genom detta förslag har allenast ett principbeslut i angivna riktning fattats. Detaljerade förslag angående dövstumskolornas blivande organisation hava sedermera förelagts 1938 års riksdag.

För sinnesslöa gossar, respektive flickor finnas av staten upprättade uppfostringsanstalter å Salbohed och i Vänersborg. Anstalterna stå under ledning av särskilda av Kungl. Maj:t tillsatta styrelser, bestående vardera av fem ledamöter. Förutom dessa statsanstalter finnas ett flertal kommunala och enskilda anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, samt epileptikeranstalter, vilka åtnjuta statsbidrag till sina driftkostnader. De kommunala anstalterna sortera under särskilda av landsting eller stadsfullmäktige tillsatta styrelser.

Frågorna rörande abnormundervisningen skilja sig väsentligt från övriga på skolöverstyrelsens handläggning ankommande ärenden. Abnormskolorna representera nämligen en så speciell gren av undervisningsväsendet, att

överstyrelsen, som inom sin ledamotskrets icke är företrädd av särskild sakkunskap på området, här måste bliva i synnerligen stor utsträckning beroende av vederbörande fackinspektörs mening och uttalanden. Det ligger i sakens natur, att överstyrelsen härvid ofta kommer att framstå allenast såsom en formell instans eller en passageinstans i de fall, då visst ärende skall avgöras av Kungl. Maj:t. Ifrågavarande läroanstalter äro också närmast företrädda av olika styrelser, som i första hand tillvarataga deras intressen, och intaga redan härigenom en viss självständig ställning i förhållande till överstyrelsen. De sakkunniga hava ingående övervägt, huruvida icke frågor rörande dessa läroanstalter skulle kunna lösgöras från överstyrelsen, å vilken allenast skulle ankomma att hava ett allmänt pedagogiskt inseende över desamma. Med avseende å blindundervisningen skulle inga allvarligare olägenheter uppstå vid en dylik tankes realiserande. Direktionen för Tomteboda blindinstitut, vilken en gång intagit ett slags ställning såsom centralstyrelse för blindundervisningen i riket, skulle utan svårigheter åter kunna få sig anförtrodd en dylik uppgift. En mindre förstärkning av arbetskrafterna skulle härvid dock bliva erforderlig. Vanskligare ställer sig frågan, när det gäller dövstumundervisningen. På detta område finnes icke något organ, vartill en centralstyrelses funktioner naturligt kunna anknytas. En särskild överstyrelse för dövstumskoleväsendet skulle i så fall nyskapas, till vilkens förfogande erforderlig arbetskraft måste ställas. Härigenom bleve vissa merkostnader oundvikliga. Vad slutligen beträffar sinnesslöanstalterna, låter sig en anknytning till något redan bestående organ icke heller göra. Här måste vid en förflyttning från överstyrelsen av de ärenden, som beröra dessa anstalter, till någon annan myndighet en centralstyrelse nyorganiseras, vilket i sin tur komme att medföra ej oväsentliga kostnader av olika slag för statsverket.

Nu angivna omständigheter hava gjort de sakkunniga tveksamma i fråga om möjligheten av en decentralisation från överstyrelsen av ärendena rörande abnormundervisningen. Men även andra skäl kunna anföras mot denna tanke, vilka skäl redan framkommit i folkundervisningskommitténs ovan citerade uttalande. Ehuru de sakkunniga icke vilja förneka, att trots anförda betänkligheter åtskilligt kan tala för en mera självständig ledning av abnormundervisningen, förmena de likväl, att övervägande skäl kunna andragas för att icke föreslå någon ändring härutinnan. De sakkunniga hava fördenskull icke ansett någon decentralisation från skolöverstyrelsen av förenämnda ärendesgrupper böra tillstyrkas.

2. Rotelindelning.

Den personal, som i regel tjänstgör å folkskolavdelningen, är följande:

I. Ordinarie befattningshavare.

Tjänstemän å ordinarie stat.

	Lönegrad
1 undervisningsråd, tillika avdelningschef	B 30[1]
5 »	B 30
1 sekreterare	B 24
1 notarie	B 21
1 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
2 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
2 kontorsbiträden	B 4

Tjänsteman å indragningsstat.

1 kanslist	B 18

II. Icke-ordinarie befattningshavare.

Extra ordinarie tjänstemän.

1 amanuens	—[2]
2 amanuenser	18
2 »	15[3]
1 kanslibiträde	7
2 kontorsbiträden	4

Extra tjänsteman.

1 amanuens	11

Folkskolavdelningens arbetsuppgifter äro för närvarande fördelade på sex, med I—VI betecknade rotlar. De sakkunniga hava från skolöverstyrelsen emottagit uppgift om fördelningen av ärendena på de olika rotlarna, kallad »rotelindelning», under hand även benämnd »arbetsordning», vilken har följande utseende:[4]

»Rotel I. Rotelföreståndaren (avdelningschefen) beslutar angående vissa enligt verkschefens bestämmande inför avdelningschefen föredragna ärenden, fördelar förekommande ärenden å avdelningens rotlar, övervakar förandet av föredragningslistor och diarier å avdelningen, avger förslag till fördelning av inspektionen, fördelar arbetet inom avdelningens kansli samt förbereder såsom rotelföreståndare följande ärenden till föredragning:

[1] Åtnjuter utöver lön arvode med 500 kr. för år.

[2] Åtnjuter enl. kungl. brev den 26/9 1925 lön i en lönegrad nr 21 för extra ordinarie tjänstemän, omfattande löneklasserna 19–23 (= extra notarie).

[3] Därav en på halvtid, vilken emellertid utöver lön åtnjuter arvode med 700 kr. för år för biträde med frågor rörande föreläsningsverksamheten.

[4] Jfr not 4 å sid. 49.

Överstyrelsen: Tjänstledighet; semester och förordnande av vikarier för avdelningens ledamöter; tillkallande av sakkunniga.

Folkskolinspektionen: Samtliga ärenden med undantag av frågor rörande uppflyttning i högre lönegrad.

Riksdagsärenden: Slutligt redigerande av avdelningens riksdagspetita.

Rotelföreståndaren har att följa arbetet vid och avlägga besök i läroanstalter, över vilka det jämlikt överstyrelsens instruktion tillkommer folkskolavdelningen att öva inseende.

Rotel II. Rotelföreståndaren förbereder följande ärenden till föredragning:

Folkskoleseminarier: Tjänstgöringsbetyg; disciplinfrågor rörande lärare; ledigförklarande av samt förslag till rektorstjänster, lektorstjänster i geografi och matematisk-naturvetenskapliga ämnen; utnämning av lärare i teckning, i gymnastik med lek och idrott, i trädgårdsskötsel samt vid övningsskola; behörigheter och dispenser i fråga om nämnda befattningar; förening av tjänster; tjänstledigheter samt förordnanden av e. o. och vikarierande lärare ävensom av seminarieläkare; avsked och kvarstående i tjänst; avlönings- och pensionsärenden med undantag av frågor om uppflyttning i högre lönegrad; allmänna organisationsfrågor; byggnadsfrågor; fördelning av anslag; lärotider och examina; efterprövningar; seminarielärares utbildning; stipendier åt seminarieelever.

Högre folkskolor: Samtliga ärenden med undantag av frågor rörande uppflyttning i högre lönegrad.

Skeppsgosseskolor: Samtliga ärenden.

Nomadundervisningen.

Fysisk fostran: Skolhygieniska frågor av allmän natur.

Allmänna anslagsfrågor: Understöd åt tidskrifter.

Riksdagsfrågor rörande förenämnda ärenden.

Rotelföreståndaren har att särskilt följa arbetet vid folkskoleseminarierna, högre folkskolorna och nomadskolorna ävensom att, enligt fastställd inspektionsplan, avlägga inspektionsbesök vid dessa läroanstalter samt därvid jämväl, i den mån förhållandena det medgiva, besöka andra under folkskolavdelningens inseende stående läroanstalter.

Rotel III. Rotelföreståndaren förbereder följande ärenden till föredragning:

Småskoleseminarier: Samtliga ärenden med undantag av frågor rörande uppflyttning i högre lönegrad.

Folk- och småskolor.

Undervisnings- och uppfostringsfrågor av allmän natur.

Lärarpersonalens rättsliga ställning;

frågor om avlöning och pensionering;

frågor om statsbidrag;

frågor om uppskov med ledigförklarande av lärartjänster;
dispenser för lärartjänster.
Frågor rörande läroböcker i kristendomskunskap.
Ärenden rörande reglering av lärarbefattningar.
Riksdagsfrågor rörande förenämnda ärenden.

Rotelföreståndaren har att särskilt följa arbetet vid småskoleseminarierna och vid folkskolor ävensom vid fortsättningsskolor, att enligt fastställd inspektionsplan avlägga inspektionsbesök vid nämnda läroanstalter och taga kännedom om folkskolinspektörernas verksamhet inom de besökta inspektionsområdena samt jämväl, i den mån förhållandena det medgiva, besöka andra under folkskolavdelningens inseende stående läroanstalter.

Rotel IV. Rotelföreståndaren förbereder följande ärenden till föredragning:

Folkskoleseminarier: Ledigförklarande av samt förslag till lektorstjänster i kristendomskunskap och humanistiska ämnen; utnämning av lärare i musik, i manlig och kvinnlig slöjd samt i hushållsgöromål; behörigheter och dispenser i fråga om nämnda befattningar; förordnande av bibliotekarier; övriga dispensfrågor; resestipendier för seminarielärare.

Folkhögskolor: Samtliga ärenden med undantag av frågor rörande uppflyttning i högre lönegrad.

Folkhögskolans specialkurs för lantbruksstuderande.

Nykterhetsundervisningen och andra socialpedagogiska frågor; frågor angående skolhistoria.

Allmän folkbildning: Samtliga ärenden utom biblioteksärenden.

Riksdagsfrågor rörande förenämnda ärenden.

Rotelföreståndaren har att särskilt följa arbetet vid folkskoleseminarierna, folkhögskolorna och föreläsningsanstalterna ävensom att, enligt fastställd inspektionsplan, avlägga inspektionsbesök vid nämnda läroanstalter samt därvid jämväl, i den mån förhållandena det medgiva, besöka andra under folkskolavdelningens inseende stående läroanstalter.

Rotel V. Rotelföreståndaren förbereder följande ärenden till föredragning:

Folk- och småskolor:

Ärenden av allmän natur angående folkskoleväsendets organisation; reglementen med läroplaner för de särskilda skoldistrikten med undantag av läroplaner för sjuklassiga folkskolor och folkskolans högre avdelning;

frågor angående ändring av skoldistriktsindelningen;

frågor rörande skolanläggningar samt skolornas inredning och inventarier.

Ärenden angående skolhusbyggnadslån samt angående tillämpning av boställsordningen för lärarpersonalen vid folk- och småskolor.

Lotsbarnsundervisningen.

Instruktioner för och tillsättning av lokala folkskolinspektörer och överlärare.

Resestipendier för folkskollärare.

Pedagogiska frågor rörande skolväsendet i rikets nordligaste gränsorter.

Skyddshem: Samtliga ärenden.

Riksdagsfrågor rörande förenämnda ärenden.

Rotelföreståndaren har att särskilt följa arbetet vid skyddshem samt vid folk- och småskolor ävensom vid fortsättningsskolor, att enligt fastställd inspektionsplan avlägga inspektionsbesök vid nämnda läroanstalter och taga kännedom om folkskolinspektörernas verksamhet inom de besökta inspektionsområdena samt jämväl, i den mån förhållandena det medgiva, besöka andra under folkskolavdelningens inseende stående läroanstalter.

Rotel VI. Rotelföreståndaren förbereder följande ärenden till föredragning:

Fortsättningsskolor: Samtliga ärenden.

Folk- och småskolor: Läroplaner för sjuklassiga folkskolor och folkskolans högre avdelning; resestipendier för småskollärare.

Lärarutbildning: Fortbildningskurser för lärare vid folk- och småskolor samt fortsättningsskolor.

Övningsämnen: Frågor av allmän natur. Lärarutbildning för övningsämnen.

Undervisningsmedel m. m.: Läro- och läseboksfrågor med undantag av frågor rörande läroböcker i kristendomskunskap; frågor rörande undervisningsmateriel.

Abnormskolor: Samtliga ärenden med undantag av frågor rörande läroböcker i kristendomskunskap samt uppflyttning i högre lönegrad.

Allmänna anslagsfrågor: Anslag till utställningar m. m.

Riksdagsfrågor rörande förenämnda ärenden.

Rotelföreståndaren har att särskilt följa arbetet vid abnormskolorna och fortsättningsskolorna ävensom vid folkskolor, att enligt fastställd inspektionsplan avlägga inspektionsbesök vid nämnda läroanstalter och taga kännedom om folkskolinspektörernas verksamhet inom de besökta inspektionsområdena samt jämväl, i den mån förhållandena det medgiva, besöka andra under folkskolavdelningens inseende stående läroanstalter.»

Såsom framgår av denna rotelindelning, föredragas å avdelningschefens rotel i huvudsak ärenden rörande folkskolinspektionen. Till roteln II hänföras i huvudsak vissa ärenden rörande folkskoleseminarier samt ärenden avseende högre folkskolor och nomadundervisningen. På roteln III föredragas ärenden angående småskoleseminarier samt vissa grupper av frågor av övervägande pedagogisk natur rörande folkskoleväsendet. På roteln IV faller återstoden av ärendena rörande folkskoleseminarierna och samt-

liga ärenden angående allmän folkbildning. Till roteln V hänföras grupper av ärenden av övervägande organisatorisk natur rörande folkskoleväsendet samt frågor angående skyddshem. På roteln VI föredragas slutligen i huvudsak ärenden rörande sjuåriga folkskolor, fortsättningsskolor och folkskolans överbyggnader, frågor om fortbildningskurser för lärare samt om undervisningsmedel ävensom ärenden rörande abnormväsendet.

Folkskolavdelningens personal är — förutom avdelningschefen och ledamöterna — enligt från skolöverstyrelsen lämnad uppgift för närvarande fördelad till tjänstgöring inom avdelningen på följande sätt:

rotel I (avdelningschefens rotel): en notarie;

rotel II: en amanuens;

rotel III: en amanuens med lön enligt kungl. brev den 26 september 1925 i en lönegrad nr 21 för extra ordinarie tjänstemän (= extra notarie);

rotel IV: en amanuens (med halvtidstjänstgöring; handlägger dessutom mot särskilt arvode frågor angående föreläsningsverksamheten) samt en extra amanuens (tjänstgör jämväl å rotel V);

rotel V: en amanuens och en extra amanuens (se ovan);

rotel VI: en amanuens.

Sekreteraren föredrager självständigt vissa honom anförtrodda ärenden.

Av den övriga kanslipersonalen tjänstgöra på registratorsexpeditionen en kansliskrivare, två kanslibiträden (av vilka en jämväl biträder å olika rotlar med upprättande av promemorior m. m.) och ett extra ordinarie kanslibiträde. Till avdelningens förfogande i dess helhet och med tillfällig, efter arbetet växlande placering å olika rotlar stå en kanslist å indragningsstat, två kontorsbiträden, två extra ordinarie kontorsbiträden, en förste expeditionsvakt och en expeditionsvakt.

Såsom närmare framgår av den nuvarande ärendesfördelningen mellan folkskolavdelningens rotlar framträder en viss systematisering, vilken dock enligt de sakkunnigas mening skulle kunna vidare utvecklas. Dock erbjuda sig vissa svårigheter att naturligt avgränsa de ärendesgrupper, som böra handläggas å de olika rotlarna. Folkskoleärendena äro nämligen till sin karaktär ofta sådana, att tveksamhet kan uppstå, huruvida en ärendesgrupp lämpligen bör hänföras till en viss rotel eller läggas på en av de andra rotlarna. Frågorna gripa icke så sällan in i varandra och kunna därför föranleda svårigheter med avseende å fördelningen. Emellertid hava de sakkunniga funnit, att den nuvarande rotelindelningen kan i stort sett bibehållas, dock med överflyttning av vissa ärendesgrupper från en rotel till en annan i syfte att mera än nu sammanföra likartade frågekomplex. Sålunda kan till en rotel hänföras i huvudsak alla de ärenden,

som beröra allmänna organisationsfrågor, till en annan sådana, som beröra rena undervisnings- och personalfrågor, till en tredje alla frågor rörande folk- och småskoleseminarier samt lärarutbildningen i övrigt, till en fjärde åter fortsättningskolväsendet o. s. v. Till dessa huvudgrupper på de olika rotlarna kunna vidare föras andra grupper av ärenden, vilka förläggas dit med hänsyn tagen till den arbetsbelastning, som skulle åsamkas av rotlarnas huvudsakliga ärenden.

Såsom de sakkunniga tidigare antytt, anse de, att den ene av de administrativa byråcheferna bör få sin tjänstgöring förlagd till folkskolavdelningen. Här förekomma oftare måhända än på de andra avdelningarna frågor, vilkas bedömande kräver juridisk och administrativ sakkunskap, varför det synes vara av största vikt att avdelningen förstärkes med en dylik arbetskraft. Ett flertal ärenden, som nu äro fördelade på avdelningens olika rotlar, kunna, därest en administrativ rotel kommer till stånd, överföras till denna. Undervisningsråden på folkskolavdelningen, vilkas arbete under nuvarande förhållanden kan betecknas såsom synnerligen tyngande, skulle härigenom komma att erhålla en välbehövlig minskning i sin arbetsbörda. På grund av under senare år vidtagna åtgärder — de sakkunniga åsyfta närmast de olika rationaliseringsåtgärderna beträffande folkskoleväsendets organisation, 1935 års statsbidragsreform och 1936 års beslut om den obligatoriska sjuåriga folkskolans införande — hava flera nya omfattande ärendesgrupper kommit att falla under överstyrelsens handläggning, och det torde vara att förutse, att det arbetsmått, som åvilar undervisningsråden å denna avdelning, alltjämt är statt i tillväxt. Såsom de sakkunniga i det föregående påvisat, har antalet diarieförda ärenden å folkskolavdelningen redan under år 1937 ökat med över 1,500 ärenden. Upprepade gånger har befrielse från handläggning av löpande ärenden måst beviljas åt olika undervisningsråd för beredning av speciella frågor och ärendesgrupper samt vikarier måst inkallas för övertagande av dessa befattningshavares ordinarie arbetsuppgifter. En viss dubblering av vissa undervisningsrådstjänster har följaktligen tidvis måst äga rum. De sakkunniga hava i det föregående utvecklat de allmänna skälen för anställande inom överstyrelsen av två administrativa byråchefer, av vilka den ene skulle placeras å läroverksavdelningen. Under hänvisning till vad därvid anförts vilja de sakkunniga särskilt beträffande folkskolavdelningen betona det trängande behovet av en dylik befattning, detta betraktat ej endast mot bakgrunden av avdelningens nuvarande arbetsuppgifter utan lika mycket med hänsyn till den utveckling och ökning av hithörande arbetsuppgifter, som överstyrelsen av allt att döma torde hava att motse.

De sakkunniga föreslå därför, att folkskolavdelningen organiseras på sju rotlar, sex för undervisningsärenden i egentlig mening, motsvarande de nuvarande sex rotlarna, och en för administrativa och juridiska ärenden.

Dessa rotlar anse de sakkunniga böra erhålla följande benämningar: 1) avdelningschefens rotel, 2) roteln för folk- och småskoleseminarier, 3) roteln för organisationsfrågor rörande folkskolorna, 4) roteln för undervisnings- och personalfrågor rörande folkskolorna, 5) roteln för fortsättningsskolor samt frågor om reglementen för folkskolorna, 6) roteln för det allmänna folkbildningsväsendet samt 7) den administrativa roteln.

Avdelningschefens rotel. Avdelningschefen, vilken intager samma ställning som chefen för läroverksavdelningen, bör själv handlägga och föredraga inför generaldirektören vissa begränsade grupper av frågor. Generaldirektören är i dessa ärenden beslutande, såvida icke beslutet skall fattas kollegialt, och närvaron av undervisningsråd torde i regel ej erfordras, såvida icke generaldirektören i särskilda fall så finner lämpligt. Till dessa frågor böra, liksom i fråga om läroverksavdelningen, hänföras ärenden rörande fördelningen av inspektionsskyldigheten mellan avdelningens ledamöter samt angående tillkallande av sakkunniga. Vidare böra såsom hittills hos avdelningschefen ligga samtliga frågor rörande folkskolinspektionen med undantag av ärenden rörande folkskolinspektörs uppflyttning i högre löneklass. Folkskolinspektörerna äro att betrakta såsom skolledare, och liksom frågor rörande de allmänna läroverkens rektorer enligt de sakkunnigas mening skulle handläggas av chefen för läroverksavdelningen, böra motsvarande ärenden angående folkskolinspektionen behandlas i nu nämnd ordning. I jämförelse med chefen för läroverksavdelningen skulle folkskolavdelningens chef få en kvantitativt mera begränsad egen föredragningsskyldighet, men detta torde fullt ut motiveras av det i förhållande till läroverksavdelningen mer omfattande arbete, som skulle tillkomma honom vid ledandet och övervakandet av arbetet å folkskolavdelningens sju rotlar.

Till avdelningschefens förfogande bör stå en uteslutande för honom avsedd amanuens, vilket synes motiverat ej endast med hänsyn till ärendena å roteln utan även med hänsyn till de omfattande uppgifter av olika slag, som tillkomma chefen för denna avdelning.

Roteln för folk- och småskoleseminarier. Till denna rotel böra hänföras alla ifrågavarande seminarier berörande frågor utom de, som äro av den administrativa eller juridiska natur, att de böra falla under den administrativa roteln. Roteln kommer härigenom att erhålla en enhetlig karaktär med en bestämt avgränsad grupp av ärenden. Emellertid torde den härigenom icke bliva fullt arbetsfylld. De sakkunniga föreslå därför, att till denna rotel även föras frågor angående fortbildningskurser för folkskollärare samt rörande lärarutbildningen i övningsämnen, vidare frågor rörande nomadskoleväsendet samt skolhem och arbetsstugor även-

som folkundervisningen i rikets nordligaste gränsorter. Hit torde även böra förläggas behandlingen av anslag till tidskrifter och publikationer rörande folkundervisningsväsendet, samt frågor om skolarkivalier, i den mån sådana frågor komma under överstyrelsens prövning.

Inför *generaldirektören* böra föredragas samtliga frågor av större principiell innebörd rörande seminarierna, såsom allmänna organisationsfrågor, frågor om tillsättning av rektors- och lärartjänster, anordnande av provårskurser och förordnande av föreståndare för provårsseminarier, frågor angående lärarutbildningen i övningsämnen, större byggnadsfrågor rörande seminarierna m. m. I enahanda ordning böra handläggas även frågor rörande dispenser från folkskollärarexamen samt angående fortbildningskurser för folkskollärare och anslag till tidskrifter. Vidare böra hit hänföras författningar och övriga viktigare ärenden rörande nomadskoleväsendet, skolhem och arbetsstugor samt folkundervisningen i rikets nordligaste gränsorter. Med hänsyn till de speciella förhållanden, som här råda, har det synts de sakkunniga lämpligt, att avgörandet av dessa frågor koncentreras hos skolöverstyrelsens chef eller ock avgöras kollegialt. Vissa av de frågor, som de sakkunniga ansett böra handläggas i denna ordning, äro visserligen icke av den betydelse, att de enligt de grunder, de sakkunniga ansett böra tillämpas i fråga om fördelningen av ärenden, borde behandlas på nu angivet sätt, men i allmänhet torde desamma vara av den grannlaga natur, att överstyrelsens chef bör på varje punkt följa dessa ärendens allmänna utveckling.

Avdelningschefen torde böra pröva och avgöra vissa andra grupper av ärenden, såsom åldersdispenser för inträde i seminarierna, dispenser rörande elevantalet i seminarieklasserna, bestämmande i visst fall av minskning i undervisningsskyldigheten för lärare vid seminarierna, antagande och entledigande av extra ordinarie lärare, vissa frågor rörande provårsutbildningen, frågor angående kortare tjänstledighet för seminarierektor och förordnande av vikarie, m. m. Under avdelningschefens beslutanderätt torde även böra läggas frågor om reglementen för nomadskolor m. fl.

Vissa ärenden synas böra avgöras av *undervisningsrådet*, såsom frågor om avvikelse från bestämmelser om undervisningstidens förläggning vid seminarierna, medgivande av rätt för seminarieelev att få inträda vid annat seminarium, förordnande av extra lärare och timlärare, semester för rektor och förordnande av semestervikarie, frågor angående anordnande av studieutfärder för seminarieelever m. m.

För biträde å denna rotel torde det vara tillfyllest med en amanuens.

Roteln för organisationsfrågor rörande folkskolorna. Liksom i fråga om läroverksavdelningen hava de sakkunniga ansett, att organisationsfrågorna böra sammanföras till behandling å en och samma rotel.

De ärenden, som äro av mera ingripande betydelse, böra föredragas inför *generaldirektören*. I huvudsak följande ärendesgrupper torde vara att hänföra till denna kategori, nämligen frågor av allmän natur angående folkskoleväsendets organisation, omfattande även beräkningen av det erforderliga antalet lärare vid folkskolan, frågor om skoldistriktsindelning, frågor om ändring i kommunal indelning, i vad avser skolväsendet, frågor angående byggnadsbidrag och ärenden rörande folkskollärares förflyttning till annat distrikt, vilka sistnämnda två grupper av ärenden väsentligen beröra skolväsendets organisation inom vederbörande distrikt, samt frågor om inrättande av skolor för barn till lots- och fyrpersonalen.

Avdelningschefen torde böra övertaga beslutanderätten i vissa under denna rotel fallande ärenden, såsom i frågor om inrättande av nya lärartjänster eller indragning av redan befintliga sådana, m. m.

Till *undervisningsrådets* avgörande torde böra hänskjutas frågor om uppskov med tillsättande av lärare samt frågor om undantag från föreskriften om endast en ordinarie lärare vid varje folkskola.

Då erfarenheten visat, att folkskolavdelningens organisationsfrågor äro av synnerligen tidskrävande och tyngande natur torde för tjänstgöring å ifrågavarande rotel böra beräknas en sekreterare och en amanuens.

Roteln för undervisnings- och personalfrågor rörande folkskolorna. Enligt de sakkunnigas mening synas de egentliga undervisnings- och personalfrågorna lämpligen böra läggas å en och samma rotel. Härunder skulle sålunda falla de folkskolorna berörande pedagogiska frågorna i egentlig bemärkelse. Till denna rotel torde även böra hänföras handläggningen av ärenden, som avse skyddshem samt uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.

Till föredragning inför *generaldirektören* böra på denna rotel hänföras följande ärenden av mera betydelsefullt slag, såsom undervisnings- och uppfostringsfrågor av allmän natur, normalundervisningsplaner för folk- och fortsättningsskolor och därmed sammanhängande spörsmål, uppgörande av förslag till kommunala folkskolinspektörer och överlärare, föreskrifter angående folkskolebarns ferie- och studieresor m. m. Härjämte böra i enahanda ordning handläggas allmänna frågor rörande undervisning vid skyddshem och uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.

Såsom exempel på de ärenden under denna rotel, vilka lämpligen böra föredragas inför *avdelningschefen*, må följande nämnas: frågor om tillsättning av lärare samt deras förflyttning inom distriktet, frågor om medgivande i vissa fall att tillsätta folkskollärartjänst utan företrädesrätt, frågor om instruktioner för kommunala folkskolinspektörer och överlärare, frågor om statsbidrag till arvoden åt de sistnämnda, frågor om besvär över

folkskollärarval, fördelning av resestipendier till lärare vid folk- och fortsättningsskolor, frågor angående läro- och läseböcker för folk- och fortsättningsskolorna, frågor angående undervisningsmateriel m. m.

Till *undervisningsrådets* eget avgörande synes böra hänskjutas grupper av mindre viktiga ärenden såsom medgivande av avgång från folkskola före fyllda 13 år.

För tjänstgöring å denna rotel med dess mångahanda och ofta invecklade ärenden beräkna de sakkunniga en notarie.

Roteln för fortsättningsskolor samt frågor om reglementen för folkskolorna. Såsom de sakkunniga vid behandlingen av frågan om decentralisation av ärenden från skolöverstyrelsens folkskolavdelning framhållit, innebär införandet av det sjunde skolåret en betydelsefull omorganisation och nydaning av folkskolan. Fortsättningsskolan har ett nära organisatoriskt samband med folkskolan, och det torde därför falla sig naturligt, att ärenden berörande reglementen för de olika skoldistrikten hänföras till handläggning å samma rotel. Under denna rotels handläggning skulle sålunda falla samtliga ärenden rörande fortsättningsskolan samt frågor om reglementen för folkskolorna. Under övergångstiden för den obligatoriska sjuåriga folkskolans införande torde denna rotel komma att bliva avsevärt arbetstyngd.

Inför *generaldirektören* torde huvudsakligen följande ärenden böra föredragas, nämligen allmänna organisations- och anslagsfrågor rörande fortsättningsskolor eller motsvarande skolformer utöver den egentliga folkskolan, anvisningar för centralisering av fortsättningsskolväsendet, frågor om fortbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor, frågor rörande övergång till det sjunde skolåret och frågor angående rätt för skoldistrikt att anordna skola med mer än sju obligatoriska klasser.

Vissa ärendesgrupper böra föredragas inför *avdelningschefen* såsom beslutande, t. ex. frågor om rätt för flera skoldistrikt att förena sig om en gemensam fortsättningsskola, frågor angående reglementen för folkskolor och fortsättningsskolor, i den mån dessa komma under skolöverstyrelsens omprövning, bestämmande av antalet fortsättningsskolor vid centralisering av fortsättningsskolväsendet i ett distrikt, m. m.

Undervisningsrådet bör själv äga, förutom fullgörande av den på skolöverstyrelsen ankommande granskningen av reglementen för folkskolor och fortsättningsskolor, avgöra vissa ärenden, såsom frågor om behörighet för lärare i arbetskunskap vid fortsättningsskolan, om befrielse från fortsättningsskoleplikt m. m.

Till biträde å denna rotel torde med hänsyn till såväl omfattningen som kvaliteten av hithörande ärenden en notarie och en amanuens böra beräknas.

Roteln för det allmänna folkbildningsväsendet. Enligt den nuvarande rotelindelningen äro de frågor, som avse det allmänna folkbildningsarbetet, koncentrerade till en och samma rotel (roteln IV). De sakkunniga hava i sitt förslag bibehållit denna anordning. Emellertid skulle roteln, då från densamma avlyftats vissa dit nu förlagda ärenden, härigenom icke bliva fullt arbetsfylld. De sakkunniga föreslå därför, att till denna rotel även föras de ärenden, som beröra abnormundervisningen, med undantag dock för sådana frågor, som böra handläggas å den administrativa roteln. Dessa ärenden, vilka avse ett särskilt specialområde inom undervisningsväsendet, hava givetvis icke något samband med rotelns övriga ämnesgrupper. Erinras må emellertid därom, att överstyrelsen till sitt förfogande äger specialinspektörer på abnormundervisningens olika områden och dess befattning med hithörande frågor följaktligen och jämväl på grund av ärendenas fackbetonade prägel ofta nog är av rent formell eller expeditionell art. Frågorna äro icke av större omfattning, ej heller i regel betydande till antalet. Även med denna utökning av ärendenas antal å ifrågavarande rotel torde arbetet å densamma icke kunna anses bliva särdeles krävande. De uppgifter, som nu åligga den hos överstyrelsen anställde folkhögskolinspektören, närmast i form av inspektion av folkhögskolorna och granskning av skolornas statsbidragsansökningar, synas därför enligt de sakkunnigas mening böra överflyttas på undervisningsrådet å denna rotel. Folkhögskolinspektörsbefattningen skulle sålunda kunna indragas. De sakkunniga återkomma i det följande till denna fråga.

De ärenden, som böra föredragas inför *generaldirektören* äro i huvudsak följande, nämligen allmänna organisationsfrågor rörande folkhögskolan, behörighet som föreståndare och lärare vid folkhögskola, besvär över lärartillsättningar vid dylik skola, frågor om ansökning av statsbidrag till folkhögskolor, frågor om utbildningskurser för lärare vid dessa skolor, stadga för föreståndare vid s. k. flyttande folkhögskolekurser, anvisningar och bestämmelser rörande stipendier åt elever vid folkhögskolor, allmänna frågor rörande folkbildningsväsendet, författningar och allmänna föreskrifter rörande föreläsningsväsendet och nykterhetsundervisningen samt allmän folkbildning, godkännande av föreläsare och ämnen för populärvetenskapliga föreläsningar, förordnande att centralbyrå skall fylla föreläsningsförbunds uppgifter, utdelande av understöd till föreläsningsföreningar m. m. Hit böra vidare hänföras vissa ärenden rörande abnormskoleväsendet, såsom allmänna organisations- och anslagsfrågor samt allmänna frågor rörande undervisning och uppfostran vid anstalter för abnormundervisningen, frågor om förordnande av ordförande och ledamöter i styrelserna för de olika hithörande anstalterna, frågor om tillsättning av rektorer vid samma läroanstalter m. m.

Inför *avdelningschefen* torde vissa andra ärendesgrupper böra föredragas,

såsom frågor angående s. k. flyttande folkhögskolekurser (kursernas omfattning, godkännande av föreläsare och ämnen, statförslag och arbetsplan, statsunderstöd), förordnande av inspektor för populärvetenskapliga föreläsningsföreningar, m. m. I enahanda ordning böra vidare behandlas vissa till abnormundervisningen hörande ärendesgrupper, såsom frågor om utbildning av lärare, frågor om läroböcker, frågor om tillsättning i vissa fall av lärare och om tjänstledighet för rektorer, vissa behörighetsfrågor m. m.

Vissa smärre frågor rörande folkhögskolorna, abnormväsendet och föreläsningsväsendet torde kunna överlämnas åt *undervisningsrådets* avgörande.

De sakkunniga beräkna för tjänstgöring å denna rotel en amanuens.

Administrativa roteln. Såsom chef för denna rotel skulle inträda den till tjänstgöring å folkskolavdelningen föreslagna administrative byråchefen. På folkskolavdelningen förekomma måhända oftare än på de andra avdelningarna frågor, vilkas bedömande kräver juridisk och administrativ sakkunskap, varför byråchefens arbetsuppgifter med all säkerhet komma att bliva betydande. De ärendesgrupper, som böra hänföras till den administrativa roteln, uppgå till ett mycket stort antal och äro icke sällan av svårbedömlig och invecklad natur. Å roteln borde sålunda handläggas allmänna lönereglerings- och pensionsfrågor. Vidare torde hit böra hänföras de frågor, som avse fel och försummelse i tjänsten av lärare samt lärares vandel. Till handläggning å roteln böra härjämte hänföras allmänna frågor om lärarpersonalens rättsliga ställning ävensom frågor om expropriationer i vad avser skoländamål, vidare ärenden om allmänna villkor och bestämmelser angående statsbidrag till skolskjutsar och för inackordering av skolbarn, frågor om byggnadslån till skolväsendet m. m. Frågor om donationer böra givetvis falla under byråchefens prövning. Frågor av mera administrativ och expeditionell art böra även handläggas å den administrativa roteln. Hit kunna hänföras ärenden angående avsked åt seminarielärare, folkskolinspektörer och rektorer vid abnormundervisningsanstalter, rörande uppflyttning i högre löneklass av seminarielärare, folkskolinspektörer samt lärare vid anstalter för abnormundervisningen och folkhögskolor, rörande stipendier åt elever vid vissa läroanstalter, rörande förening av tjänster, rörande vaktmästare och övrig betjäning vid hithörande anstalter m. m. Likasom byråchefen å läroverksavdelningen bör denne byråchef såvitt möjligt övervara föredragningen i överstyrelsen av sådana avdelningens ärenden, som angå författningar eller andra föreskrifter eller som eljest äro av rättslig natur eller varvid särskild vikt ligger på ärendenas formella behandling.

Inför *generaldirektören* torde i huvudsak följande grupper av ärenden böra föredragas, nämligen ärenden rörande fel och försummelse i tjänsten av lärare samt lärares vandel, frågor om donationer, expropriationsärenden,

allmänna lönereglerings- och pensionsfrågor, frågor om besvär i mål angående föreställning och varning av folkskollärare, allmänna villkor och bestämmelser angående statsbidrag till skolskjutsar och för inackordering av skolbarn samt allmänna frågor om lärarpersonalens rättsliga ställning. Dessa frågor äro antingen av den principiella beskaffenhet eller av den betydelse i övrigt, att generaldirektören synes böra vara den i ärendet beslutande, för så vitt icke beslutet skall fattas kollegialt.

Avdelningschefen torde böra avgöra vissa inför honom föredragna frågor, såsom frågor om avsked för vissa lärare vid seminarierna, bestämmelser angående seminarievaktmästares anställande och entledigande, frågor om förening av tjänster, frågor angående byggnadslån, frågor rörande avvikelser från och tillämpning av boställsordningen, reglering av lärarbefattningar för delaktighet i statens pensionsanstalt m. m.

I likhet med vad som föreslagits beträffande läroverksavdelningen, torde sådana ärendesgrupper, vilka avse en ren tillämpning eller tolkning av gällande författnings- m. fl. bestämmelser kunna anförtros åt *byråchefens* eget avgörande. Hit kunna hänföras frågor om avsked för vissa seminarielärare och för folkskolinspektörer samt rektorer vid abnormundervisningsanstalter, frågor om uppflyttning i högre löneklass av seminarielärare, folkskolinspektörer samt lärare vid folkhögskolor och anstalter för abnormundervisning, frågor om flyttningsersättning för lärare vid seminarier och abnormskolor, fördelning av stipendier åt seminarieelever, utseende av förrättningsman vid av- och tillträdessyn enligt boställsordningen, utseende av förrättningsman vid avsyning av nya skollokaler, fördelning av stipendier åt elever vid folkhögskolor m. m.

Såsom framgår av det ovanstående, kommer utan tvivel den administrativa roteln på folkskolavdelningen att bliva rätt arbetstyngd. Många av de till roteln hänförliga ärendena kräva ingående prövning och överväganden, andra, vilka i och för sig icke äro i egentlig mening svårbedömliga, fordra stor noggrannhet och precision och bliva härigenom särskilt tidsödande. I likhet med vad de sakkunniga föreslagit beträffande läroverksavdelningen, torde även byråchefen å folkskolavdelningen vid sin sida böra hava en sekreterare, vilken till egen föredragning och handläggning bör kunna övertaga vissa av rotelns ärenden. Härjämte bör en amanuens avses för denna rotel. Såsom de sakkunniga vid behandlingen av läroverksavdelningen framhållit, bör överstyrelsens kansli liksom hittills vara gemensamt och dess arbetskrafter placeras, där behov föreligger. De ovan verkställda beräkningarna av erforderliga kanslikrafter å folkskolavdelningen äro gjorda efter en approximativ uppskattning av vad arbetet å varje rotel kan beräknas kräva.

Såsom de sakkunniga under sitt kapitel om läroverksavdelningen i motsvarande avseende anfört, avse de ovan beträffande folkskolavdelningen angivna ärendesgrupperna endast en exemplifiering av arbetsuppgifterna och arbetsomfattningen på de olika rotlarna. De olika ärendesgrupperna och deras handläggning inom vederbörande rotel hava de sakkunniga sökt närmare precisera i bifogade förslag till arbetsordning (bilaga 2).

Yrkesskolavdelningen.

1. Allmänna synpunkter.

Såsom redan förut påpekats, leder yrkesskolavdelningen sitt ursprung från 1918, då förslag framlades för riksdagen att skapa en fristående yrkesskolöverstyrelse såsom en central ledning av samtliga de praktiska ungdomsskolor, som hade till uppgift att tillgodose den lägre tekniska undervisningen, den lägre handelsundervisningen och undervisningen i husligt arbete. Denna överstyrelse skulle vara sakkunnigt rådgivande och upplysande, övervakande och kontrollerande, ledande samt administrativt förvaltande. Riksdagen var ense om behovet av en särskild ledning för yrkesundervisningen men ansåg denna ledning böra sammanföras med den dåvarande folkskolöverstyrelsen till ett gemensamt ämbetsverk, framförallt på grund därav att ett stort antal uppgifter och intressen ansågos skola bliva gemensamma för såväl ledningen av yrkesundervisningen som ledningen av folkundervisningen. Med år 1919 började den nyskapade yrkesskolavdelningen inom skolöverstyrelsen sin verksamhet.

Under de första åren av avdelningens verksamhet var skolornas antal jämförelsevis ringa. Det låg i sakens natur, att avdelningens arbeten i väsentlig mån kommo att inriktas på förberedande eller upplysande och rådgivande verksamhet. De uppgifter, som då togo avdelningen i anspråk, utgjorde bland annat utarbetande av normalreglementen, av förebilder till undervisningsplaner, av förslag till vederbörliga statsbidragsförfattningar, av formulär till understödsansökningar och rekvisitioner m. m., vilket allt skedde i anslutning till den gradvis fortgående utvecklingen av skolorganisationen på detta område. En stor del av arbetstiden för avdelningens ledamöter kom att ägnas åt resor, som utom inspektion i egentlig mening dock väsentligen hade till syfte att på vederbörande orter giva råd och anvisningar samt stimulera intresset för en utvidgning och en ändamålsenlig organisation av hithörande skolformer.

Arbetet under de första åren skedde under ekonomiska betingelser, som befordrade utvecklingen på detta område. Efter dessa relativt lugna och gynnsamma arbetsår, fick yrkesundervisningen en allvarlig känning av de därpå inträdande ekonomiska kriserna. Kommunernas intresse att ordna dylika skolor förminskades i hög grad genom den försämring av understödsmöjligheterna, som nu inträdde. Följden blev att utvecklingen under dessa år kom att avstanna eller i vart fall gå ytterst långsamt framåt. Heldagsskolor, vilka yrkesskolavdelningen sökte organisera för att omhändertaga den arbetslösa ungdomen, framkommo endast i sporadiska fall. Med rese-

anslagets begränsning kom också avdelningens direkta förbindelser med skolorna tidvis att minskas.

Högkonjunkturen inom näringslivet medförde en omsvängning till dessa skolors förmån. Ökade krav på arbetskraft med god utbildning framträdde, och samtidigt gjorde sig ett starkt behov gällande att genom särskilda åtgärder inom yrkesundervisningens område till annan miljö överföra den arbetslösa ungdom, som icke kunde påräkna att finna arbete inom den miljö, som den från början tillhört. Båda dessa omständigheter skapade ett ökat intresse för yrkesskolorna och främst för heldagsskolorna. Under arbetsåret 1931—1932 funnos heldagsskolor vid 37 statsunderstödda kommunala anstalter för yrkesundervisning och vid 63 enskilda, alltså tillhopa vid 100 anstalter. Under arbetsåret 1936—1937 funnos heldagsskolor vid 71 kommunala och 55 enskilda anstalter, alltså sammanlagt 126 anstalter. Tager man hänsyn jämväl till att vid vissa kommunala anstalter verkstadsskolor i ett flertal fall inrättats till betydande antal, framträder än tydligare den tendens till starkare utveckling av dessa skolor, som blev en följd av de förbättrade förhållandena på näringslivets område och jämväl av samtidigt ökade möjligheter till statsbidrag.

Nya problem göra sig oavbrutet påminta inom detta område av undervisningsväsendet, som är i ständig utveckling och dessutom är starkt beroende av förändringar i det allmänna ekonomiska livet, och lösandet av dessa problem utgör alltjämt yrkesskolavdelningens viktigaste arbetsuppgift. Utvecklingen under de senaste åren har medfört, att den fortlöpande tillsynen från avdelningens sida över framförallt de förutvarande skolorna i viss mån kommit att eftersättas.

Det är mot bakgrunden av den utveckling, vilken ägt rum inom yrkesundervisningens område och som sannolikt kommer att fortsätta, som de sakkunniga gått att pröva omfattningen av arbetskrafterna på denna avdelning. I propositionen till 1918 års riksdag föreslogos utom en överdirektör, tre rådsbefattningar för vart och ett av områdena industri, hantverk och handel jämte en konsulent för husligt arbete. Riksdagen begränsade arbetskrafterna till en avdelningschef, två rådsbefattningar jämte nämnda konsulentbefattning, vilken organisation alltjämt äger bestånd.

Den kvantitativa arbetsbelastningen på yrkesskolavdelningen i form av diarieförda och formellt handlagda ärenden är relativt mindre än motsvarande arbetsmängd på de andra avdelningarna. Det är detta förhållande, som på sina håll ingivit föreställning om en överorganisation av denna avdelning. De sakkunniga hava noggrant övervägt denna fråga och vid en detaljerad genomgång av avdelningens arbetsuppgifter funnit, att någon grund för en dylik uppfattning ingalunda föreligger, utan fastmer att det nuvarande antalet arbetskrafter är fullt erforderligt, därest avdelningen skall kunna fullgöra sina uppgifter. Det gäller nämligen icke

här, såsom i de centrala ämbetsverken i allmänhet, att mäta arbetets omfattning efter inkomna ärendens antal och beskaffenhet, utan efter den verksamhet, som avdelningen måste bedriva såsom rådgivande, kontrollerande och ledande organ inom ett under nydaning stående undervisningsväsen, där skiftande behov och växlande förhållanden tarva en ständig uppmärksamhet och ofta personliga ingripanden från den centrala myndighetens sida. Den utveckling, som hittills ägt rum på yrkesundervisningens område, har, enligt vad för de sakkunniga framhållits, ej kunnat motsvara det föreliggande utbildningsbehovet. Utvecklingen av yrkesundervisningen måste därför än mer stimuleras och ledas i rätta banor för att tillgodose de behov, som från olika sidor göra sig gällande. En tendens till nyskapande verksamhet i form av nya skolor och nya skoltyper har under senare tid gjort sig starkt märkbar, och man torde kunna förvänta en fortsättning härav under den närmaste tiden framåt. Vissa delar av yrkesutbildningsproblemet är för närvarande under utredning. Så hava 1936 års yrkesskolsakkunniga bland annat att behandla frågan om utbildning av yrkesskollärare, 1936 års hantverkssakkunniga att överväga frågan om ordnandet av den högre yrkesundervisningen och lärlingsutbildningen inom hantverket och 1937 års verkstadsskoleutredning att utreda vissa frågor rörande verkstadsskolorna för arbetslös ungdom. Det ligger i sakens natur, att yrkesskolavdelningens arbetsuppgifter komma att successivt ökas under de närmaste åren. Åt inspektionsverksamheten måste också beredas tillräckliga möjligheter, i synnerhet då det gäller tillsyn och ledning av en del av vårt undervisningsväsen, på vilket det allmänna numera nedlägger alltmera betydande kostnader och där lärarkåren till mycket stor del är sammansatt av pedagogiskt oskolade krafter. Det är därför av större vikt än eljest att vid dessa inspektionsbesök vederbörande lärare erhålla sådana anvisningar, som äro nödvändiga för deras speciella undervisning.

I samma mån som inrättandet av nya anstalter och utvidgandet av redan befintliga fortgår, framträder ett behov av överläggningar mellan avdelningens ledamöter och representanter för kommuner och näringsliv. Då man tager i betraktande, att organisationen av hithörande skolor ännu i stort sett befinner sig i utveckling, är det givet, att dessa överläggningar äro av utomordentlig betydelse. Dessa uppgifter taga en stor del av avdelningens arbetstid i anspråk, i synnerhet som överläggningarna i fråga icke med fördel kunna ske å ämbetsrummet i Stockholm utan helst böra ske å ort och ställe med tillfälle för vederbörande undervisningsråd att personligen göra sig bekant med förefintliga lokala förhållanden.

Det är jämväl att förvänta, att yrkesskolavdelningens arbetsuppgifter komma att utökas ännu på ett område, som hittills i endast begränsad omfattning varit föremål för avdelningens uppmärksamhet. De sakkunniga

åsyfta den utveckling, som pågår på det allmänna skolväsendets område och som åsyftar antingen skapande av s. k. praktiska mellanskolor eller organiserande av inbyggda praktiska realskollinjer vid olika slag av real- och mellanskolor. Givet är, att överstyrelsen, vid en alltjämt stegrad utveckling av sistnämnda slag, kommer att ställas inför uppgifter och problem, som kräver medverkan från yrkesskolavdelningens sida, särskilt då det gäller den tekniska utformningen av denna praktiska utbildning på mellanskolans stadium.

De sakkunniga äro sålunda av den bestämda uppfattningen, att en begränsning av yrkesskolavdelningens nuvarande arbetskrafter skulle vara till uppenbar skada för yrkesundervisningen och för utvecklingen av de anstalter för ungdomens praktiska utbildning, som i vår tid mer och mer ådraga sig uppmärksamhet och allmänt intresse.

Den tanken har inom de sakkunniga varit föremål för dryftande, huruvida det skulle vara till gagn för yrkesundervisningen att, såsom föreslogs i propositionen till 1918 års riksdag, låta avdelningen utgöra ett fristående, från överstyrelsen i övrigt oberoende ämbetsverk. I ett utlåtande den 9 mars 1937 har rationaliseringsutredningen framhållit önskvärdheten av att frågan rörande yrkesutbildningen och den organisation, som lämpligen borde givas densamma, upptoges till utredning i hela dess vidd. Härvid borde enligt utredningens mening även göras till föremål för undersökning, huruvida yrkesundervisningen alltjämt borde sortera under skolöverstyrelsen. Av utlåtandet framgår, att enligt rationaliseringsutredningens mening yrkesutbildningen borde så anordnas, att den anpassade sig efter arbetsmarknadens växlande behov av arbetskraft av olika slag. Denna anpassning borde ske med hänsyn till näringslivets efterfrågan samt under intimt samarbete med den offentliga arbetsförmedlingen, varjämte möjligheter borde finnas att bedriva en rationell yrkesrådgivning. Den nuvarande organisationen av yrkesutbildningen ägde icke, framhåller rationaliseringsutredningen, erforderlig smidighet och anpassningsförmåga, och ej heller syntes själva utbildningen ske under tillräckligt hänsynstagande till näringslivets behov av arbetskraft. Vidare erinrades därom, att inom skolöverstyrelsen särskild sakkunskap rörande arbetsmarknaden icke vore representerad.

De sakkunniga vilja icke förneka, att vissa skäl kunna synas tala till förmån för ett frånskiljande från överstyrelsen av dess yrkesskolavdelning. Möjligt är, att yrkesutbildningens anpassning efter arbetsmarknadens krav skulle kunna bättre bedömas av en fristående central ledning, men frågan är, om icke samma synpunkter kunna tillgodoses inom den nuvarande organisationsformen. De sakkunniga hava icke funnit avgörande skäl tala för ett frånskiljande av yrkesskolavdelningen och dess förvandling till ett fristående ämbetsverk. Enligt de sakkunnigas mening bör man icke förbise

det inre samband, som råder mellan överstyrelsens samtliga avdelningar. De olika skolformerna och de olika utbildningslinjerna utgöra i vår tid icke avgränsade områden utan gripa så in i varandra, att de tarva den mest allsidiga belysning. Även om frågor rörande dessa skolformer och utbildningslinjer måste av formella skäl handläggas på en viss avdelning och en viss rotel, innebär dock förhandenvaron inom överstyrelsen av sakkunskap på undervisningsväsendets olika områden en garanti för frågornas allsidiga bedömande. De yrkesbetonade högre folkskolorna, fortsättningsskolans yrkesbestämda linjer, de praktiska mellanskolorna och de praktiska realskollinjerna erbjuda problem, där det för vederbörande avdelning är av största värde att kunna rådfråga den sakkunskap, som är tillfinnandes å yrkesskolavdelningen, lika väl som i vissa fall, t. ex. beträffande de tekniska läroverken och handelsskolorna ett motsvarande förfaringssätt kan för yrkesskolavdelningen erbjuda vissa fördelar.

Skulle man upptaga tanken på en fristående yrkesskolestyrelse, möta här dessutom frågor av en större räckvidd. Det kunde nämligen tänkas, att krav ej utan berättigande kunde resas på att under en dylik styrelse lägga även andra grenar av yrkesutbildningen i vårt land, exempelvis skolor för utbildande av yrkesmän inom jordbruket, skogsbruket och sjöfarten. De sakkunniga ställa sig tveksamma inför en dylik utveckling, alldenstund en styrelse med på så sätt utvidgade arbetsuppgifter skulle få ett alltför omfattande och heterogent arbetsfält. Härtill kommer, att en fristående yrkesskolestyrelse säkerligen skulle draga ej oväsentliga merkostnader.

Med beaktande av nu anförda omständigheter och då de sakkunniga i sitt förslag strävat efter att giva åt överstyrelsens avdelningar en så vidsträckt självständighet, som är möjlig utan att ämbetsverkets enhet rubbas, föreligga enligt de sakkunnigas mening icke tillräckliga skäl att förorda åtgärder, som skulle innebära ett utbrytande av yrkesskolavdelningen till ett självständigt ämbetsverk.

I en till de sakkunniga överlämnad framställning från Sveriges industriförbund, Sveriges hantverksorganisation och Sveriges köpmannaförbund har rekommenderats tanken att utsträcka yrkesskolavdelningens kompetens till att omfatta handläggningen även av sådana yrkesutbildningsfrågor, som röra andra skolformer än dem, som avses i Kungl. Maj:ts stadga angående yrkesundervisningen. De sakkunniga hava vid prövning av detta förslag funnit, att de mera yrkesbetonade linjerna och skoltyperna inom den allmänna undervisningen organisatoriskt så sammanhänga med sina respektive läroanstalter eller skolformer, att ett särskiljande av de förra erbjuda från administrativa och skolorganisatoriska synpunkter bestämda olägenheter. Den yrkesbetonade karaktären av sagda skolor lärer, såsom nyss antytts, komma att fullt beaktas, då de sakkunniga förutsätta, att den

å yrkesskolavdelningen förefintliga sakkunskapen står till vederbörande avdelnings förfogande vid behandlingen av frågor rörande dessa skolor.

De sakkunniga hava förut erinrat om de överläggningar, som yrkesskolavdelningens ledamöter måste i olika frågor föra med representanter för kommuner och skilda näringsgrenar. Det är också enligt de sakkunnigas mening av den största vikt för yrkesskolavdelningens verksamhet, att dess ledamöter komma i en personlig och intim kontakt med just representanter för de yrkesgrupper inom näringslivet, vilkas intressen de av avdelningen ledda undervisningsanstalterna äro avsedda att tjäna. En planmässig samverkan mellan överstyrelsen och näringslivet måste utan tvivel vara till gagn för utvecklingen på hithörande område. Här föreligger också ett behov, som med samma styrka näppeligen kan göra sig gällande i avseende å andra undervisningsanstalter. De sakkunniga hava övervägt möjligheterna för en dylik samverkan och vilja i detta hänseende anföra följande.

2. Förslag till yrkesskolenämnd.

De sakkunniga hava i det föregående berört frågan om ett s. k. lekmannaråd för skolväsendet i allmänhet och därvid icke ansett sig böra förorda en dylik organisation. Saknas enligt de sakkunnigas mening nu anledning att tillstyrka en dylik mera allmänt rådgivande institution, föreligga dock, såsom nyss antytts, starka skäl att upptaga en liknande tanke med tillämpning på yrkesundervisningens område. De sakkunniga vilja då först erinra, hurusom i den redan omnämnda framställningen från Sveriges industriförbund, Sveriges hantverksorganisation och Sveriges köpmannaförbund förslag väckts angående förstärkning av skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning med en råds- eller fullmäktigeinstitution. Ifrågavarande sammanslutningar hava, under erinran om det nyss nämnda förslaget om ett lekmannaråd, till stöd för sin framställning anfört bland annat följande:

»Alltsedan det nuvarande yrkesskolväsendets tillkomst genom 1918 års riksdagsbeslut om praktiska ungdomsskolor har en intim samverkan mellan yrkesundervisningens och förvärvslivets representanter ansetts vara en viktig betingelse för yrkesskolväsendets ändamålsenliga utveckling. Yrkesskolstadgan betonar även i olika sammanhang nödvändigheten härav.

Ett realiserande av nu antydda önskemål har även kommit till stånd såväl i de lokala skolstyrelserna som inom den centrala ledningen för yrkesskoleväsendet. Inom den senare har detta hittills skett i den formen, att tid efter annan konferenser föranstaltas mellan undervisningsråden i skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning och särskilt tillkallade representanter för olika grenar av förvärvslivet. Det har vitsordats, att denna samverkan varit gagnelig för yrkesskolesaken. Det synes emellertid önskvärt, att även

i vårt land — i överensstämmelse med förhållandena i vissa andra länder — åt samarbetet förlänades en fastare form än den hittillsvarande. En regelbunden kontakt mellan yrkesskolavdelningen och representanter för näringslivet skulle nämligen mer än tillfälliga konferenser tillföra avdelningen praktiska erfarenheter och uppslag, som kunde verka befruktande på dess arbete och för förvärvslivets män stimulera intresset för yrkesutbildningens problem och ingiva en känsla av medansvarighet i lösandet av dessa. Vi anse det vara så mycket angelägnare, att detta önskemål snarast möjligt tillgodoses, som man kunnat förmärka, att den yrkesutbildning, som bestrides av de statsunderstödda yrkesskolorna, med åren omfattats med stigande intresse och förtroende från de ungas och deras målsmäns sida och därför fått en ökad betydelse för näringslivet.

I Danmark och Norge har en samverkan av antydd art anordnats i former, som synas oss värda att här uppmärksammas. Enligt dansk lag av år 1916 om »Tilsyn med den tekniske Undervisning for Haandværkere och Industridrivende» utövas tillsynen över nämnda undervisning av en av konungen utnämnd direktör jämte denne underordnade tjänstemän. Vid sidan härav fungerar ett »Skoleraad», bestående av direktören såsom ordförande och i övrigt av 15 medlemmar, flertalet av dem representerande hantverk och industri samt dessa näringars yrkes- och fackskolor. Väsentliga förändringar i undervisningsplanerna, undervisningens fördelning mellan de olika skolorna samt dessa skolors organisation nämnas bland de ärenden, i vilka rådet har att avgiva yttrande. Rådet har även tillerkänts initiativrätt.

Vid ordnandet av den centrala ledningen för yrkesskolväsendet i Norge har man vägt mellan det danska och det svenska systemet. Man har därvid funnit, att »det danske Tilsyn med tilknyttet skoleråd, hvortil man i Sverige mangler sidestykke, står i en ganske annen organisert kontakt med næringslivet enn den svenske yrkesskolestyrelse». I Norge har sålunda upprättats ett »Yrkesoplæringsråd for Håndverk og Industri» med uppgift att tjäna »til sakkyndig bistand for Kirke- og Undervisningsdepartementet i Spørsmål vedrørende yrkesoplæring og yrkesskoler» i nämnda näringsgrenar. Detta råd består av 13 ledamöter, av vilka en utses av departementet och de övriga representera olika tekniska och praktiska skolor, arbetarnas landsorganisation, hantverksförbundet samt industriförbundet. Rådets verksamhet går ut på att giva råd, taga initiativ och utöva kontroll.

Såvitt vi ha oss bekant, har den i Danmark och Norge genomförda ordningen varit till stort gagn för yrkesskolornas utveckling.»

Därjämte hava Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, svenska landsbygdens kvinnoförbund och hembiträdenas samarbetskommitté ingivit en till Konungen ställd och till de sakkunniga sedermera överlämnad framställning därom, att även

representanter för de husliga yrkesutövarna måtte insättas i en råds- eller fullmäktigeinstitution av det slag, som ifrågasatts av Sveriges industriförbund m. fl.

Redan innan förstnämnda framställning blivit föremål för behandling inom de sakkunniga, hade de till övervägande upptagit frågan om förstärkning på ett eller annat sätt av skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning. De uppgifter, vilka denna avdelning har att lösa, giva densamma en särställning inom överstyrelsens organisation. Såsom förut framhållits, är det av en utomordentlig betydelse för just yrkesskolavdelningen att, i syfte att bättre kunna följa utvecklingen och uppmärksamma de krav, som ställas på yrkesundervisningen, genom förhandlingar och överläggningar med representanter för näringslivet och det praktiska livet få tillfälle att dryfta frågor av gemensamt intresse för båda parterna. Yrkesundervisningen befinner sig för närvarande i en påtaglig utveckling, där en ingående kännedom om växlingarna på arbetsmarknaden och om de förefintliga utvecklingsbehoven samt deras lämpligaste tillgodoseende är av yttersta vikt. Överstyrelsens yrkesskolavdelning har att tillse, att de anstalter och skolformer, i vilka denna undervisning bedrives, organiseras på lämpligaste sätt och efter det praktiska livets aktuella behov. Avdelningen har därför på detta område en i hög grad viktig uppgift att fylla, varför det synes nödvändigt, att densamma må kunna bedriva sina arbeten så, att den på verkligt sakkunnigt sätt kan leda utvecklingen på detta område. Enligt de sakkunnigas mening skulle det därför vara till otvivelaktigt gagn för avdelningens verksamhet, därest tillfälle beredes densamma att stå i en intim kontakt med representanter för de yrken och organisationer, som närmast äro intresserade av yrkesundervisningens gestaltning. För att yrkesskolavdelningen skall få del av de erfarenheter, som erfordras för att organisera yrkesskoleväsendet i dess mångskiftande former och med hänsyn till förhållandenas växlande krav, anse de sakkunniga därför det vara av största värde, att vid dess sida ställes ett rådgivande organ med en allsidig och samtidigt fackmannamässig rekrytering. I anslutning till vad Sveriges industriförbund m. fl. i sin ovanberörda framställning hemställt vilja de sakkunniga förorda, att en särskild institution av angivna slag inrättas, vilken de sakkunniga föreslå skola benämnas *skolöverstyrelsens yrkesskolenämnd.* Härmed anse de sakkunniga, att det behov av en förstärkning av den centrala ledningen med särskild sakkunskap om arbetsmarknadens förhållanden, vilket av rationaliseringsutredningen framhållits, skulle kunna tillgodoses.

Nämnden bör hava till uppgift att förverkliga det erforderliga och önskvärda samarbetet mellan skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning och representanter för de arbetsområden, för vilka yrkesskolor äro inrättade, hos för-

värvslivets män stimulera intresset för yrkesundervisningens problem och ingiva en känsla av medansvarighet i lösandet av dessa, samt att i samband därmed tillföra yrkesskolavdelningen praktiska erfarenheter och uppslag. I detta syfte skall nämnden avgiva yttranden och förslag i till dess prövning hänskjutna ärenden samt i övrigt tillhandagå överstyrelsen med upplysningar och praktiska uppslag. De frågor, som falla inom nämndens handläggning, böra i första rummet avse spörsmål om utbildningslinjer för yrkesundervisningen, större och viktigare organisationsfrågor, frågor om yrkesutbildningens anpassning efter arbetsmarknadens behov, allmänna och principiella frågor rörande lärarkompetens och undervisningsplaner m. m.

De sakkunniga hava övervägt, huruvida den föreslagna yrkesskolenämnden bör arbeta som en gemensam nämnd för de olika typerna av skolor eller fördelas på sektioner. Därvid har uppmärksammats, att motsvarande institutioner i Danmark och Norge hava fått sin uppgift begränsad till skolor med anknytning till hantverk och industri. Det synes de sakkunniga uppenbart, att den praktiska erfarenhet, som t. ex. representanter för hantverket och industrien kunna ställa till skolöverstyrelsens förfogande, i regel ej kan göras fruktbar utom för skolor med uppgift att utbilda ungdom för dessa näringsgrenar. På samma sätt kan den erfarenhet, som representanter för handeln eller det husliga arbetet äga, knappast göras gagnelig utom för de skolor, som ansluta sig till någon av dessa verksamhetsgrenar. De sakkunniga finna det därför rationellt, att nämndens arbete fördelas på tre sektioner för respektive industri och hantverk, handel samt husligt arbete. Med en sådan fördelning på sektioner skulle även de särskilda sektionernas arbete kunna förväntas förlöpa snabbare, än om alla ärenden rörande de olika skoltyperna skulle behandlas av en och samma nämnd. En relativt kort varaktighet av sektionernas sammanträden är sannolikt i åtskilliga fall en betydelsefull förutsättning, för att det skall bliva möjligt att knyta till nämnden de för dess arbete lämpligaste personliga krafterna. Genom denna mera homogena sammansättning av vederbörande sektion skulle dennas arbete otvivelaktigt även kunna göras mera effektivt. Det bör tillika anmärkas, att den föreslagna sektionsindelningen ansluter sig såväl till den vedertagna grupperingen av respektive skolor som i huvudsak också till den rotelindelning, som de sakkunniga komma att föreslå för skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning. En sådan fördelning på sektioner bör dock ingalunda förhindra, att när skäl därtill föreligga, sektionerna fulltaligt sammanträda för gemensamma överläggningar. De sakkunniga anse sålunda, att antalet sektioner bör vara tre, nämligen en för industri och hantverk, en för handel samt en för husligt arbete, bestående av förslagsvis respektive sju, sex och sex ledamöter, med lika antal suppleanter. Ledamöterna och suppleanterna, vilka lämpligen torde böra utses av Kungl. Maj:t

för viss tid, förslagsvis fem år, böra föreslås i sektionen för industri och hantverk: två av Sveriges industriförbund, två av Sveriges hantverksorganisation, två av landsorganisationen och en av yrkesskolföreningen; i sektionen för handel: en av Sveriges grossistförbund, en av Sveriges köpmannaförbund, en av kooperativa förbundet, en av de anställdas centralorganisation, en av handelsarbetarnas förbund och en av yrkesskolföreningen; samt i sektionen för husligt arbete: en av hemslöjdsföreningarnas riksförbund, en av konfektionsindustriförbundet, en av svenska beklädnadsarbetarförbundet, en av husmodersföreningarnas riksförbund, en av hembiträdesföreningarnas samarbetskommitté och en av yrkesskolföreningen. Givetvis kunna andra förslagsställare tänkas, men de sakkunniga hava vid prövning av olika synpunkter funnit nämnda förslag vara lämpligt avvägt.

I fråga om yrkesskolenämndens arbetsformer föreslå de sakkunniga, att nämnden i regel bör arbeta på sektioner. Varje sektion bör sammanträda minst en gång årligen å tid, som skolöverstyrelsen bestämmer. Skolöverstyrelsen bör dock äga rätt att för behandling av viktigare eller mera brådskande ärenden kalla sektion till extra sammanträde. Därest en fråga, som tillhör någon av de tre sektionerna, befinnes vara av beskaffenhet att böra föreläggas nämnden i dess helhet eller uppkommer fråga, som berör samtliga sektioner, bör överstyrelsen äga möjlighet att besluta om sammanträde med nämnden i dess helhet. Sådant sammanträde förutsättes äga rum högst en gång om året. Vid alla förhandlingar inom nämnden eller dess sektioner må ledamöterna å yrkesskolavdelningen äga närvara. Överstyrelsen bör äga befogenhet att kalla tjänstemän i överstyrelsen eller lärare vid under ämbetsverkets inseende stående läroanstalter att närvara vid nämnda förhandlingar för att tillhandagå med upplysningar. Om så skulle vara av behovet påkallat, torde överstyrelsen även böra bereda nämnden eller sektion av nämnden tillfälle till hörande av särskilda sakkunniga. Förhandlingarna inom nämnden eller sektion av densamma — varvid protokoll, som skall justeras av ordföranden, bör föras — skola ledas av chefen för skolöverstyrelsen eller efter hans bestämmande av avdelningschefen å yrkesskolavdelningen eller annan ledamot av överstyrelsen.

Beträffande sekreterar- och övriga kansligöromål torde desamma böra förrättas av därtill av överstyrelsen förordnad tjänsteman inom ämbetsverket. För sammanträde erforderliga förberedande utredningar synas böra verkställas genom överstyrelsens försorg.

Av nämnden eller sektion av densamma skola i första hand behandlas frågor, som föreläggas dem av skolöverstyrelsen, ävensom framställningar, som i sammanhang därmed väckas av nämndens ledamöter. Skulle ledamot av nämnden eller någon av de organisationer, som hava att föreslå ledamöter av nämnden, önska att viss fråga upptages till behandling,

torde senast en vecka före sammanträdets början motiverad framställning härom böra ingivas till skolöverstyrelsen.

I omröstning, varvid enkel majoritet bör fälla utslaget, må ordföranden och tillstädeskommande tjänsteman eller sakkunnig icke deltaga.

Ersättning åt ledamot av nämnden synes de sakkunniga böra utgå enligt de grunder, som gälla för ledamot av kommitté. Härav föranledda kostnader torde böra bestridas från skolöverstyrelsens anslagspost till sakkunniga och experter. De sakkunniga uppskatta kostnaderna för den föreslagna yrkesskolenämnden till i runt tal 2 000 kronor och återkomma härtill i det följande i samband med anslagsberäkningarna.

De sakkunniga hava i överensstämmelse med de riktlinjer för nämndens sammansättning och arbetsformer, som ovan angivits, utarbetat ett utkast till närmare bestämmelser rörande yrkesskolenämnden, vilket utkast såsom bilaga (bilaga 15) är fogat vid detta betänkande.

3. Decentralisation av ärenden.

De sakkunniga hava vid sin granskning av de ärenden, som enligt gällande bestämmelser äro hänskjutna till skolöverstyrelsens prövning och avgörande, funnit, att jämväl vissa å yrkesskolavdelningen nu handlagda frågor äro av beskaffenhet att kunna decentraliseras till andra organ.

I stadgan för tekniska fackskolor och tekniska gymnasier § 8 mom. 1 föreskrives, att läsåret, som fördelas i hösttermin och vårtermin, börjar inom augusti och slutar inom juni månad, därest icke särskilda omständigheter föranleda undantag. Dag för terminens början och slut bestämmes av skolöverstyrelsen efter av rektor senast den 1 maj varje år beträffande närmast påföljande läsår avgivet förslag. Då enligt de sakkunnigas mening anledning saknas att göra dessa frågor till föremål för ett centralt avgörande, föreslå de sakkunniga därför deras decentralisation till vederbörande *fackskolas eller gymnasiums styrelse,* vilken dock bör så snart ske kan delgiva överstyrelsen sitt beslut i ämnet.

Beträffande ordningen för prövning av ansökningar om statsunderstöd till kommunala anstalter för yrkesundervisning gäller enligt kungörelsen angående statsunderstöd till dylika anstalter för närvarande, att dylik ansökning skall för tiden från och med den 1 juli till och med den 30 juni nästföljande kalenderår ingivas till skolöverstyrelsen senast tre månader före förstnämnda dag. Ansökning skall dels åtföljas av handlingar, som styrka, att vederbörande kommun, landsting, annan kommunal samfällighet eller förening av flera dylika genom laga kraftvunnet beslut åtagit sig erforderliga kostnader för lärares avlöning samt för lokaler och materiel, dels ock, på sätt skolöverstyrelsen närmare bestämmer, vara åtföljd av handlingar eller innefatta uppgifter, som visa, att stadgade villkor för

statsunderstöds erhållande uppfylles. De inkomna ansökningarna — såväl i fråga om understöd till avlöningar och ersättningar som med avseende å understöd till anskaffning och förbrukning av undervisningsmateriel — prövas och avgöras av skolöverstyrelsen och bliva alltså årligen föremål för ämbetsverkets handläggning. Sedan skolöverstyrelsen fattat sitt beslut över inkomna ansökningar, ingives rekvisition, uppgjord i enlighet med av överstyrelsen fastställt formulär, för varje kalenderkvartal senast tre månader efter kvartalets utgång till anstaltens inspektor, som efter granskning av rekvisitionen avgiver skriftligt vitsord beträffande antalet undervisningstimmar vid varje av anstalten anordnad avdelning och kurs, för vilka understöd beviljats, samt huruvida stadgade villkor för understöds erhållande äro uppfyllda. Rekvisitionen jämte nämnda vitsord insändes härefter till vederbörande utbetalningsmyndighet (för anstalt i Stockholm statskontoret och för annan anstalt vederbörande länsstyrelse).

De sakkunniga vilja erinra, att skolöverstyrelsen redan i skrivelse den 31 augusti 1923 angående anslagsbehovet för yrkesundervisningen för budgetåret 1924/25 framställde förslag om ändrad form för statsunderstöds utgående till kommunala anstalter för yrkesundervisning. Då understöd till läraravdelning enligt överstyrelsens uppfattning hade en automatisk karaktär, föreslog ämbetsverket, att dylikt understöd skulle — utan årligen upprepad ansökning med beräkning av understödets belopp — utgå på rekvisition, under förutsättning att dessförinnan överstyrelsen på ansökning förklarat vidkommande anstalt berättigad tills vidare till statsbidrag och att vid varje rekvisition styrktes, att föreskrivna villkor för bidragets erhållande uppfyllts under den period rekvisitionen avsåge. Ifrågavarande förslag föranledde icke någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

I syfte att åstadkomma en lättnad i överstyrelsens administrativa arbetsbörda framförde överstyrelsen i skrivelse den 24 augusti 1929 till förnyad prövning det år 1923 avgivna förslaget angående formen för berörda understöds utgående. Överstyrelsen föreslog härvid, att rätt till statsbidrag borde sökas hos överstyrelsen, och i samband därmed borde genom laga kraftvunnet beslut styrkas, att kommunen åtagit sig erforderliga kostnader för rektors och övriga lärares avlöning samt för lokaler och materiel. Samtidigt borde avgivas förslag till reglemente, såvida icke reglemente redan funnes av överstyrelsen fastställt. Av överstyrelsen meddelad rätt till statsbidrag skulle av ämbetsverket delgivas såväl vederbörande utbetalningsmyndighet som anstaltens styrelse och inspektor. Om vid företagen inspektion eller på annat sätt framkomme omständigheter, som kunde anses böra föranleda indragning av rätten till statsbidrag, borde sådan indragning kunna ske, vadan rätten till statsbidrag borde meddelas endast tills vidare. Fastställande av undervisningsplan, godkännande av lokaler och undervisningsmateriel, meddelande av behörighet åt lärare samt förordnande av

rektor liksom även övriga ärenden, som återkomme tid efter annan, borde såsom hittills handläggas av skolöverstyrelsen allt efter som de inkomme, men det måste åligga inspektor, att såsom hittills skett i fråga om de beviljade understöden, vid rekvirerande av bidrag avgiva skriftligt vitsord beträffande ej mindre antalet undervisningstimmar vid var och en av vid anstalten anordnade avdelningar och kurser, för vilka bidrag rekvirerades, än även huruvida stadgade villkor för understöds erhållande vore uppfyllda.

Statskontoret anförde i avgivet utlåtande i ärendet den 26 september 1929, bland annat, att genom den av skolöverstyrelsen ifrågasatta omläggningen av det sätt, på vilket statsunderstöd utginge till läraravlöningar vid kommunala anstalter för yrkesundervisning, skulle visserligen någon lättnad uppstå i överstyrelsens arbetsbörda. Denna lättnad för skolöverstyrelsens vidkommande syntes dock mer än väl uppvägas av den ökning i arbetet, som reformens genomförande skulle åsamka de utbetalande myndigheterna. Härtill komme, att genom skolöverstyrelsens prövning av ansökningar om statsunderstöd en enhetlig behandling vunnes samt möjligheten av olika tillämpning av normerna för understödets beräkning undvekes. Statskontoret kunde därför icke tillstyrka skolöverstyrelsens framställning om ändrad form för statsunderstödets utgående till läraravdelningar vid kommunala anstalter för yrkesundervisning. Under punkten 239 i 1930 års åttonde huvudtitel uttalade föredragande departementschefen, att han i likhet med statskontoret måste avstyrka skolöverstyrelsens förenämnda förslag. Enligt departementschefens mening borde man icke — åtminstone för det dåvarande — eftergiva något på den mera ingående granskning och kontroll över ifrågavarande skolors verksamhet, som låge i den av överstyrelsen verkställda, årligen återkommande prövningen av understödsäskandena.

I skrivelse den 30 augusti 1930 framlade skolöverstyrelsen ånyo förslag i berörda ämne, i allt väsentligt överensstämmande med vad överstyrelsen år 1929 ifrågasatte. Föredragande departementschefen anförde under punkten 259 av 1931 års åttonde huvudtitel att han på skäl, som angivits i nästföregående års åttonde huvudtitel, funne sig förhindrad tillstyrka skolöverstyrelsens ifrågavarande förslag.

Därest man gör en åtskillnad mellan ansökningar, som avse lärarlöner och ersättningar åt föreläsare, å ena sidan, samt sådana, som avse understöd till undervisningsmateriel, å den andra, hava de sakkunniga icke kunnat undgå finna, att åtminstone i avseende å den förstnämnda kategorien av ansökningar fog skulle kunna föreligga för åtgärders vidtagande i den av skolöverstyrelsen, på sätt nyss angivits, ifrågasatta riktningen. Medan frågorna om bedömande av ansökningarna om understöd till undervisningsmateriel tarva en sakkunnig och diskretionär omprövning, äro grunderna för

läraravlöningar och ersättningar åt föreläsare i enlighet med riksdagens beslut noggrant angivna i vederbörande författning. Enligt nu gällande bestämmelser skola ansökningarna ingivas till skolöverstyrelsen senast den 1 april; överstyrelsens beslut fattas före höstterminens början, och rekvisitionerna till länsstyrelserna ske därefter kvartalsvis. Det visar sig ofta, att det av överstyrelsen så lång tid i förväg medgivna timtalet icke alltid kunnat effektueras av skolorna. Länsstyrelserna torde vara nödsakade göra en förnyad uträkning av erforderligt statsanslag mot bakgrunden av det faktiska antal undervisningstimmar under senaste kvartal, varvid länsstyrelsen dock alltid är bunden inom den maximiram, som av överstyrelsen angivits. Det synes de sakkunniga därför innebära en omgång, då först överstyrelsen beviljar ett på en tidigt uppgjord plan grundat belopp och därefter länsstyrelsen måste med hänsyn till de faktiska förhållandena kontrollera och måhända ibland justera dessa siffror. Det skulle därför kunna ifrågasättas, huruvida icke beslutet angående understöd till löner och ersättningar kunde överlämnas till länsstyrelserna, helst i realiteten någon väsentlig ökning i arbetet härigenom icke torde förorsakas den utbetalande myndigheten. En förutsättning skulle likväl vara, att skolöverstyrelsen såsom den sakkunniga myndigheten granskat och godkänt undervisningens allmänna anordning och därmed också medgivit skolan rätt att komma i åtnjutande av statsunderstöd. En ändrad anordning i förevarande avseende skulle följaktligen i ingen mån rubba den kontroll över skolornas verksamhet, som det tillkommer överstyrelsen att utöva, enär, även om beslutanderätten skulle ligga hos länsstyrelserna, statsbidraget helt komme att liksom för närvarande bliva beroende av det timantal, som överstyrelsen fastställt i de olika kursernas undervisningsplaner, samt av den särskilda prövning, som länsstyrelsen i anledning av inspektors intyg om det faktiska antalet undervisningstimmar redan nu i varje särskilt fall måste underkasta vederbörande rekvisitioner.

De sakkunniga hava övervägt, huruvida icke, under förutsättning av att en centralisering av medelsförvaltningen till skolöverstyrelsen icke äger rum, en sådan ändrad anordning skulle kunna vidtagas för dessa understödsfrågors prövning, att ansökningar om understöd till avlöning åt lärare och ersättning åt föreläsare skulle prövas och avgöras av statskontoret, respektive vederbörande länsstyrelse, sedan skolöverstyrelsen förklarat den anstalt, varom fråga är, berättigad till statsunderstöd. Då svårighet måste föreligga för skolorna, att så långt i förväg som tre månader före arbetsårets (tiden den 1 juli—den 30 juni) början överblicka vilka undervisningsavdelningar eller kurser, som därunder bliva behövliga, synes lämpligen en förkortning av nämnda tid böra ske med en månad. I enlighet härmed torde ansökan om rätt till statsunderstöd böra ingivas till överstyrelsen senast två månader före arbetsårets början. När ansök-

ningen första gången insändes, torde densamma böra liksom nu åtföljas av handlingar, som styrka, att vederbörande kommun, landsting, annan kommunal samfällighet eller förening av flera dylika genom laga kraftvunnet beslut åtagit sig erforderliga kostnader för lärares avlöning samt för lokaler och materiel, i den mån dessa kostnader icke täckas av statsunderstöd eller skolornas övriga inkomster. Dessutom borde vid ansökningen fogas förslag till reglemente med tillhörande undervisningsplaner samt förslag till inkomst- och utgiftsstat. Ansökningen borde vidare innehålla uppgift å de skolor och kurser, som under närmaste arbetsåret vore avsedda att anordnas, samt de lokaler och den undervisningsmateriel, som vid undervisningen beräknades komma till användning. För en ansökning, som avser ett efterföljande arbetsår synes, där ändring icke avses i vad överstyrelsen tidigare fastställt i reglemente och tillhörande undervisningsplaner eller godkänt i fråga om lokaler och undervisningsmateriel, nya handlingar i berörda avseende icke vara erforderliga, utan hänvisning endast behöva göras till dagen för överstyrelsens beslut angående fastställelse, respektive godkännande. Härigenom skulle ernås, att det nuvarande omständliga förfarandet med lämnande av uppgifter av olika slag betydligt förenklas, vilket måste bliva till båtnad såväl för överstyrelsen som för de anstalter, varom här är fråga. Sedan överstyrelsen fattat beslut i anledning av ansökningen, skulle överstyrelsen omedelbart delgiva detsamma vederbörande yrkesskolstyrelse, ävensom statskontoret och vederbörande länsstyrelse.

Vad sedermera ansökningen om själva understödet beträffar, borde densamma, enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär, för varje kalenderkvartal senast en månad efter detsammas utgång ingivas till vederbörande anstalts inspektor, som efter vederbörlig granskning, med å ansökningen tecknat vitsord borde återställa densamma till skolstyrelsen, varefter denna hade att insända densamma till statskontoret och vederbörande länsstyrelse. Sistnämnda myndigheter borde härefter snarast möjligt upptaga ansökningen till prövning och avgörande samt utbetala understöd med belopp, som enligt av skolöverstyrelsen angivna grunder belöpte å antalet faktiska undervisningstimmar under kvartalet.

Genom den sålunda angivna ordningen komme skolöverstyrelsen att befrias från den nu årligen förekommande förhandsgranskningen av ansökningarna i vad avsåge understöd till läraravlöningar, en granskning, som med de författningsenligt givna normerna för understödets utgående på fullt betryggande sätt syntes kunna verkställas av den myndighet, å vilken det ankomme att utbetala understödet. Reformen måste, såsom statskontoret även medgivit, för skolöverstyrelsens del medföra en lättnad i detta ämbetsverks arbetsbörda. Då de utbetalande myndigheterna även vid nuvarande förfarande måste kontrollera, att de ingivna rekvisitionerna överensstämde med fastställda grunder för understödets beräknande och det fak-

tiska antalet undervisningstimmar, skulle någon väsentligare ökning i arbetet för deras vidkommande näppeligen uppstå genom den ifrågasatta ändringen.

Såsom emellertid de sakkunniga i annat sammanhang föreslå, skulle enligt deras förslag en centralisation av medelsförvaltningen ske till skolöverstyrelsen och inom överstyrelsen skapas en kameral byrå för handhavande av de nu på länsstyrelserna ankommande bestyren med skolväsendets ekonomiska angelägenheter. Skulle en sådan kameral byrå komma till stånd, böra givetvis till denna överföras nu berörda frågor om understöd till avlöningar åt lärare vid kommunala yrkesundervisningsanstalter. En ej oväsentlig lättnad i arbetet skulle i allt fall härigenom beredas överstyrelsens yrkesskolavdelning.

De sakkunniga vilja erinra därom, att de från svenska yrkesskoleföreningens styrelse mottagit en promemoria, innehållande vissa önskemål, avseende förenkling av det arbete, som nu vore förenat dels med ansökningarna om statsbidragen dels med avfattandet av skolornas årsredogörelser. I förstnämnda avseende, d. v. s. i frågan om statsbidragsansökningarna hava de sakkunniga föreslagit åtgärder, vilka i viss utsträckning torde tillmötesgå de i sagda promemoria framförda synpunkterna. Frågan om förenkling av avfattandet av skolornas årsredogörelser är ett spörsmål, som närmast avser arbetet för yrkesskolornas rektorer och ej skolöverstyrelsen, vadan de sakkunniga, med allt behjärtande av de i ämnet framförda önskemålen, icke ansett sig kunna i förevarande sammanhang närmare ingå på desamma. Det torde ankomma på överstyrelsen att, därest överstyrelsen så finner lämpligt, upptaga dessa önskemål till övervägande.

I överensstämmelse med vad de sakkunniga här ovan sålunda förordat, hava de sakkunniga uppgjort förslag till erforderliga författningsändringar, vilka förslag såsom bilagor äro fogade vid detta betänkande (bilagor 13—14).

4. Rotelindelning.

Den personal, som i regel tjänstgör å yrkesskolavdelningen, är följande:

I. Ordinarie befattningshavare.	Lönegrad
1 undervisningsråd, tillika avdelningschef	B 30[1]
2 »	B 30
1 sekreterare	B 24
2 notarier	B 21
1 kanslibiträde	B 7
2 kontorsbiträden	B 4

[1] Åtnjuter utöver lön arvode med 500 kr. för år.

II. Icke-ordinarie befattningshavare.

Extra ordinarie tjänsteman.

1 kontorsbiträde ..... 4[1]

Extra tjänsteman.

1 expeditionsvakt ..... —[2]

Övrig icke-ordinarie personal.

1 konsulent och särskild föredragande för husligt arbete med ett arvode av 6 000 kronor för år.

Yrkesskolavdelningens arbetsuppgifter äro för närvarande fördelade på fyra med I—IV betecknade rotlar. Å rotel I är avdelningschefen föredragande. Rotlarna II och III förestås av var sitt undervisningsråd. Å rotel IV är konsulenten för husligt arbete föredragande. De sakkunniga hava från skolöverstyrelsen emottagit uppgift om fördelningen av ärendena på de olika rotlarna, kallad »rotelindelning» eller »arbetsordning», vilken har följande utseende:[3]

»Rotel I (avdelningschefens rotel) Tekniska läroverken: Samtliga ärenden.

Särskilda anstalter för yrkesutbildning: Samtliga ärenden.

Yrkespedagogiska centralanstalten.

Anstalter för utbildning av lärare: Utbildningskurser för lärare i de till roteln hörande undervisningsgrenarna.

Resestipendier åt lärare vid tekniska läroverk och övriga förenämnda anstalter.

Överstyrelsens yrkesskolavdelning: Förordnanden. Tjänstledigheter. Tjänstgöringsbetyg. Förslag till arbetsfördelning. Förslag till fördelning av inspektionen. Tillkallande av sakkunniga.

Riksdagsfrågor rörande förenämnda ärenden.

Slutligt redigerande av yrkesskolavdelningens riksdagspetita.

Rotel II.

Kommunala anstalter för yrkesundervisning:

Samtliga ärenden, som angå statsunderstöd till och reglementet för lärlings-, yrkes- och verkstadsskolor.

I övrigt samtliga ärenden, som avse läroanstalter för hantverk och industri med undantag av frågor om undervisningsplaner för kvinnliga yrken och om lärares behörighet.

Enskilda anstalter för yrkesundervisning:

[1] Halvtidstjänstgörande.
[2] Åtnjuter arvode med 1 800 kr. för år.
[3] Jfr not 4 å sid. 49.

Samtliga ärenden utom sådana, som avse handelsundervisning, husligt arbete och kvinnliga yrken.

Resestipendier åt lärare i de till roteln hörande undervisningsgrenarna.

Elevstipendier.

Riksdagsfrågor rörande förenämnda ärenden.

Rotel III.

Handelsläroverk: Samtliga ärenden.

Kommunala anstalter för yrkesundervisning:

Samtliga ärenden, som avse handelsundervisning utom frågor, som angå statsunderstöd till och reglementen för lärlings- och yrkesskolor, samt därjämte frågor om lärares behörighet jämväl vid övriga läroanstalter utom dem, som avse husligt arbete och kvinnliga yrken.

Enskilda anstalter för yrkesundervisning: Samtliga ärenden, som avse handelsundervisning.

Lägre tekniska yrkesskolor: Samtliga ärenden.

Anstalter för utbildning av lärare: Utbildningskurser för lärare vid yrkesundervisningen.

Resestipendier åt lärare i de till roteln hörande undervisningsgrenarna.

Elevstipendier.

Riksdagsfrågor rörande förenämnda ärenden.

Rotel IV.

Kommunala anstalter för yrkesundervisning:

Samtliga ärenden, som avse läroanstalter för husligt arbete och kvinnliga yrken utom frågor, som angå statsunderstöd till och reglementen för lärlings- och yrkesskolor.

Enskilda anstalter för yrkesundervisning:

Samtliga ärenden, som avse husligt arbete och kvinnliga yrken.

Anstalter för utbildning av lärare: Utbildningskurser för lärare i de till roteln hörande undervisningsgrenarna.

Resestipendier åt lärare i de till roteln hörande undervisningsgrenarna.

Elevstipendier.

Riksdagsfrågor rörande förenämnda ärenden.»

Såsom framgår av denna arbetsordning, är ärendesgrupperingen å yrkesskolavdelningen verkställd efter vissa allmänna linjer. På avdelningschefens rotel falla ärenden rörande tekniska läroverk och med dem jämförliga skolor samt rörande lärarutbildningen. Till roteln II äro hänförda frågor rörande kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk samt ärenden, som avse statsunderstöd till och reglementen för lärlings-, yrkes- och verkstadsskolor. På roteln III och roteln IV handläggas i huvudsak frågor rörande handelsundervisningen, respektive läroanstalter för husligt arbete och kvinnliga yrken.

Chefen för roteln IV är konsulenten för husligt arbete, vilken beträffande

föredragningsskyldighet m. m. intager i stort sett samma ställning som undervisningsråd.

Yrkesskolavdelningens personal är — förutom avdelningschefen, undervisningsråden och konsulenten för husligt arbete — enligt från skolöverstyrelsen lämnad uppgift i regel fördelad till tjänstgöring inom avdelningen på följande sätt:

rotel I (avdelningschefens rotel): två notarier (av vilka den ene tjänstgör jämväl å roteln III, den andre jämväl å rotlarna III och IV);

rotel II: sekreteraren (vilken jämväl tjänstgör å rotlarna III och IV);

rotel III: sekreteraren (se ovan) och två notarier (se ovan);

rotel IV: sekreteraren (se ovan) och en notarie (se ovan).

Av den övriga kanslipersonalen tjänstgör på registratorsexpeditionen ett kanslibiträde samt å samtliga rotlar två ordinarie kontorsbiträden, ett extra ordinarie kontorsbiträde (med halvtidstjänstgöring) samt en extra expeditionsvakt.

Innan de sakkunniga ingå på frågan om ärendenas fördelning på de olika rotlarna och vad därmed står i samband, vilja de närmare beröra frågan om vilken ställning konsulenten för det husliga arbetet lämpligen kan anses böra intaga inom överstyrelsen.

Genom proposition nr 96 framlades för 1918 års riksdag förslag om upprättandet av praktiska ungdomsskolor, för vilkas centrala ledning skulle inrättas en särskild yrkesskolöverstyrelse. De fyra stora huvudgrenarna av yrkesundervisning, nämligen industri, hantverk, handel och husligt arbete borde, enligt vad föredragande departementschefen anförde till det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet, få var sin representant inom överstyrelsen, varvid dock det sistnämnda ämnet skulle representeras genom en konsulent, tillika inspektör.

Statsutskottet förordade tre ordinarie ledamöter, därav en avdelningschef, samt en konsulent för husligt arbete med ett årligt arvode av 2 750 kronor jämte rätt till två ålderstillägg à 500 kronor efter fem, respektive tio år. Vad beträffar sistnämnda befattning, framhöll utskottet — gentemot ett motionsvis väckt yrkande om en ordinarie ledamotstjänst, vars innehavare skulle företräda det husliga arbetet — att den föreslagna konsulenten skulle hava ställning som särskild föredragande, vilket innebure, att ifrågavarande befattningshavare skulle komma att inom verket inträda såsom föredragande ledamot, så ofta ärenden rörande det husliga arbetet förelåge till behandling. Härtill komme inspektionsskyldighet i överensstämmelse med vad fallet skulle bliva för de ordinarie ledamöterna.

Vid ärendets behandling i kamrarna, där den huvudsakliga uppmärksamheten ägnades åt propositionens huvudpunkter, nämligen organisationen av olika slag av praktiska ungdomsskolor, kom frågan om den centrala led-

ningen att träda i bakgrunden. I detta sammanhang anförde departementschefen, att förslaget om en konsulent för husligt arbete innebar en övergångsanordning, samt påpekade, att så snart denna yrkesundervisning växt ut så, att det krävdes en kvinnlig tjänsteman, som helt ägnade sig åt ifrågavarande verksamhet, denna tjänst naturligtvis också borde inrättas på ordinarie stat och utrustas med löneförmåner, som i alla avseenden vore tillfredsställande.

Statsutskottets förenämnda förslag vann riksdagens bifall.

De år 1918 tillkallade sakkunniga för utredandet av frågan om undervisningsväsendets centrala ledning upptogo till behandling bland annat spörsmålet om konsulentens för husligt arbete ställning inom skolöverstyrelsen. De sakkunniga framhöllo, att med hänsyn till dåvarande bestämmelser i § 28 regeringsformen läte det sig icke göra att giva konsulenten en sådan ställning, som skulle förutsätta utnämning av Kungl. Maj:t. I stället föreslogo de sakkunniga, att i staten för skolöverstyrelsen skulle uppföras ett arvode åt konsulenten å 5 000 kronor.

I den till 1919 års riksdag avlåtna propositionen nr 52 angående upprättande av en gemensam skolöverstyrelse anslöt sig föredragande departementschefen till vad de sakkunniga på ovannämnda punkt föreslagit, vilket förslag jämväl vann riksdagens bifall.

Efter senaste lönereglering utgår arvodet till ifrågavarande konsulent numera med 6 000 kronor. Till nuvarande innehavaren av denna tjänst har jämlikt beslut av 1938 års riksdag anvisats ett personligt arvodestillägg å 1 200 kronor.

Frågan om ändrad anställningsform för den ifrågavarande konsulentbefattningen fördes sedermera under Kungl. Maj:ts prövning genom en av de kvinnliga kårsammanslutningarnas centralråd den 24 februari 1927 gjord framställning om åtgärders vidtagande för inrättande i skolöverstyrelsen av en undervisningsrådsbefattning, avsedd för det husliga arbetet.

I avgivet utlåtande i ärendet den 4 augusti 1927 anförde skolöverstyrelsen huvudsakligen följande: Att inom skolöverstyrelsens verksamhet funnes ett starkt behov av kvinnlig sakkunskap, syntes redan vara erkänt därigenom, att medel anvisats till avlöning åt en kvinnlig konsulent och särskild föredragande. Detta behov förelåge icke blott i avseende å den i de allmänna skolorna och vissa slag av yrkesskolor förekommande undervisningen i husligt arbete och utbildningen av dithörande lärarkrafter utan även beträffande andra undervisningsområden, som vore av särskild betydelse för den kvinnliga ungdomens allmänna och speciella utbildning. I likhet med de kvinnliga kårsammanslutningarnas centralråd funne överstyrelsen de till ifrågavarande undervisningsområden hörande ärendenas omfattning, art och betydelse väl motiverade, att för deras handläggning inom skolöverstyrelsen en särskild ledamotstjänst bleve inrättad, och det vore endast

hänsynen till de mindre gynnsamma statsfinansiella förhållandena, som avhållit skolöverstyrelsen från att tidigare göra någon framställning i berörda avseende. På grund av det anförda tillstyrkte överstyrelsen bifall till den i remissen gjorda framställningen, i vad den avsåge inrättandet av en ny undervisningsrådsbefattning inom skolöverstyrelsen.

Genom beslut den 4 januari 1928 fann Kungl. Maj:t centralrådets ifrågavarande framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Centralstyrelsen för svenska skolkökslärarinnornas förening har nu i en den 13 mars 1937 dagtecknad skrivelse hos Kungl. Maj:t gjort framställning angående inrättande inom skolöverstyrelsen av en avdelning för undervisning i hushållsgöromål m. m. Framställningen har genom nådig remiss den 17 mars 1937 överlämnats till de sakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörande av de sakkunnigas uppdrag. I framställningen anföres huvudsakligen följande:

För undervisning i hushållsgöromål hade utgått understöd av statsmedel första gången år 1892. Denna undervisning hade för elever på skolstadiet under läsåret 1934—1935 varit införd i folkskolan inom 116 och i fortsättningsskolan inom 1 211 skoldistrikt av landets 2 463. Centralstyrelsen konstaterade med tillfredsställelse, att en utvidgning av nämnda undervisning ifrågasattes genom införandet av obligatorisk undervisning inom alla skoldistrikt. Undervisningen stode under utveckling även inom andra skolformer. Hushållsgöromål vore t. ex. infört som obligatoriskt ämne i den kommunala flickskolan och inginge i realskolans undervisningsplan. Hushållsteknisk linje hade på sina håll blivit införd i högre folkskolan och kunde leda till praktisk realexamen. Inom skolkökslärarinnekåren hade framkommit starka önskemål om utvidgad inspektion och tillgång till sakkunnig hjälp vid anordnandet av undervisning i hushållsgöromål på olika orter.

Samtidigt som undervisningen i hushållsgöromål för barn i skolåldern stode under ständig utveckling, hade alltsedan de praktiska ungdomsskolornas tillkomst år 1918 även yrkesutbildning i husligt arbete ägt rum och år från år utvidgats. Statsunderstöd utginge numera till yrkeskurser i husligt arbete vid kommunala anstalter på cirka 60 olika orter i Sverige och till cirka 20 statsunderstödda enskilda anstalter för yrkesundervisning.

Centralstyrelsen ansåge, att en större enhetlighet i yrkesundervisningen skulle vara önskvärd, och ville vidare påpeka, att lärarinneutbildningen i hushållsgöromål på grund av ämnets utveckling torde behöva utvidgas till att omfatta ett större antal lärarinnor och att inriktas på de nya krav, som efter hand uppstode på detta undervisningsområde.

Efter att hava diskuterat de frågor, som ovan framhållits, uttalade centralstyrelsen som sin mening, att ett effektivt genomförande av undervisning i hushållsgöromål inom olika skolformer och ett effektivt utnyttjande

av de anslag, som härtill utginge, ovillkorligen redan nu krävde en utvidgad inspektion och att härtill fordrades anställandet av ett antal fackutbildade personer, sorterande under en central och med verksamheten förlagd till bestämda arbetsområden.

Centralstyrelsen ville föreslå inrättandet av en särskild avdelning för ämnet hushållsgöromål inom skolöverstyrelsen. För att handhava ovan skisserade arbeten skulle behövas en avdelningschef och två undervisningsråd. Skolköksseminarierna skulle stå direkt under avdelningschefen. Det ena av undervisningsråden skulle huvudsakligen övervaka yrkesutbildningen och det andra undervisningen för barn i skolåldern. Då detta senare arbete skulle bliva synnerligen omfattande, finge styrelsen föreslå ytterligare distriktsinspektriser till ett antal av förslagsvis fyra.

Under hänvisning till ovanstående anhöll centralstyrelsen, att Kungl. Maj:t i samband med skolöverstyrelsens omorganisation måtte dels inrätta en avdelning för undervisning i hushållsgöromål, förlagd inom skolöverstyrelsen, med en avdelningschefsbefattning för undervisning i ämnet hushållsgöromål och två undervisningsrådsbefattningar i samma ämne, dels bestämma om tillsättande av distriktsinspektriser till det antal, som kunde anses behövligt, dels ock stadga, att för samtliga dessa befattningar skulle fordras fackutbildning som lärarinna i hushållsgöromål.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att så tidigt som vid tillkomsten av den ifrågavarande konsulentbefattningen spörsmålet redan dryftades, huruvida en ordinarie ledamotstjänst med motsvarande uppgifter skulle inrättas. Frågan har alltsedan dess varit aktuell och senast framförts av skolkökslärarinnornas förening, vilken dock i sin framställning sträckt sig så långt som till ett förslag om upprättande av en hel avdelning inom skolöverstyrelsen för undervisningen i hushållsgöromål. En så omfattande organisation för ett enda undervisningsämne, låt vara av den betydelse som det nu ifrågavarande, kunna de sakkunniga icke tillstyrka. Däremot finna de sakkunniga övervägande skäl tala för att det husliga arbetet, som fått en allt större och betydelsefullare plats inom undervisningens olika områden, blir företrätt inom överstyrelsen av en representant i ledamots ställning. Konsulentens arbete inom överstyrelsen motsvarar redan nu ett undervisningsråds, varför inrättandet i stället för konsulentbefattningen av en undervisningsrådstjänst för husligt arbete i själva verket allenast innebär en formell bekräftelse på den betydelse ifrågavarande undervisning numera måste anses äga. De sakkunniga tillstyrka därför, att en dylik tjänst upprättas inom överstyrelsen.

Beträffande inspektion och övrig konsulentverksamhet för ämnet husligt arbete återkomma de sakkunniga härtill i annat sammanhang.

De sakkunniga upptaga härefter till behandling frågan om ledamöternas arbetsuppgifter och ärendenas fördelning på avdelningens olika rotlar.

Avdelningschefen på yrkesskolavdelningen bör intaga samma ställning, som avdelningscheferna på läroverks- och folkskolavdelningarna. På honom bör alltså ankomma att själv handlägga vissa ärenden, som avse avdelningen i dess helhet. Även vissa personalfrågor synas, i likhet med vad som föreslagits beträffande överstyrelsens andra avdelningar för undervisningsärenden, böra anförtros åt honom. De löpande göromål, som komma att åvila avdelningschefen på yrkesskolavdelningen, måste bliva relativt litet betungande och kunna icke mäta sig med de andra avdelningschefernas uppgifter av motsvarande slag. Det ligger emellertid i sakens natur, att avdelningschefen på yrkesskolavdelningen måste, såsom de sakkunniga i annat sammanhang antytt, i större utsträckning än de andra avdelningscheferna ägna sina arbetskrafter åt en nyskapande och propagerande verksamhet. Då yrkesskoleväsendet alltjämt befinner sig i en period av utveckling, vilken kan tänkas fortgå under åtskillig tid framåt, måste avdelningschefens arbete inriktas på att på detta verksamhetsfält utöva ett ledande och initiativtagande inflytande, vilket i synnerligen stor utsträckning kommer att taga hans tid och krafter i anspråk. Avdelningschefen på yrkesskolavdelningen kommer även, såsom naturligt är, att närmast bliva skolöverstyrelsens målsman inom yrkesskolenämnden och förmedla kontakten mellan överstyrelsen och nämnden. Genom de uppgifter av allmän natur, vilka sålunda skulle vila å yrkesskolavdelningens chef, torde hans arbetsuppgifter komma att taga hans tid och krafter helt i anspråk.

Vad angår ärendenas fördelning på avdelningens övriga rotlar skulle det falla sig naturligast att utveckla den nuvarande systematiseringen av ärendesfördelningen och följaktligen gruppera frågorna efter deras speciella innebörd å en rotel för industri och hantverk, en rotel för handelsundervisning och en rotel för husligt arbete. En dylik systematisk genomförd rotelindelning låter sig emellertid ej utan vidare genomföra. De ärenden, som hänföra sig till handelsundervisningen, äro nämligen relativt begränsade till antalet, varför en rotel, omfattande allenast denna gren av yrkesundervisningen, skulle få ett alltför ringa arbetsmått sig tilldelat. Enligt den nuvarande rotelindelningen har också till den rotel, varå handelsundervisningen lagts, hänförts åtskilliga andra grupper av ärenden. En anordning av liknande slag måste alltjämt bibehållas. De sakkunniga anse därför, att till en rotel böra hänföras, förutom de frågor som avse handelsgymnasier samt kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för handel, jämväl sådana allmänna frågor, vilka beröra undervisningsanstalter för industri och hantverk samt för husligt arbete och vilka icke på grund av sin mera fackbe-

tonade prägel böra behandlas på de rotlar, som hava att handlägga ärendena rörande skolorna för industri och hantverk samt husligt arbete. Så förmena de sakkunniga hit böra hänföras exempelvis frågor angående fastställande av reglementen för kommunala yrkesskolor i allmänhet samt angående elevers intagning, undervisningstidens förläggning m m. vid dylika skolor, vilka frågor ofta tarva en mera enhetlig behandling. Genom en dylik fördelning av ärenden erhålles en lämplig utjämning av arbetsmängden mellan de två rotlar, som huvudsakligen äro avsedda den ena för handelsundervisning och den andra för skolor för industri och hantverk. Enligt denna fördelningsgrund skulle, sedan till handelsroteln förlagts ovannämnda allmänna frågor, å roteln för industri och hantverk behandlas de ärenden rörande yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk, som äro av organisatorisk och pedagogisk innebörd. Samma rotel synes även böra behandla frågor rörande de relativt fåtaliga tekniska läroverken. Liksom hittills bör slutligen finnas en rotel för läroanstalter för husligt arbete och kvinnliga yrken. På föreståndaren för denna rotel bör det — ehuru befattningen formellt är knuten till yrkesskolavdelningen — med hänsyn till önskvärd enhetlighet i handläggningen av de frågor, som avse det husliga arbetet, även ankomma att föredraga och bereda dylika ärenden, berörande läroanstalter, lydande under läroverks-, respektive folkskolavdelningen. Härvid bör rotelföreståndaren direkt sortera under avdelningscheferna å sistnämnda avdelningar.

De sakkunniga hava ingalunda förbisett, hurusom utvecklingen på yrkesskoleväsendets område, särskilt med hänsyn till de nytillkomna verkstadsskolorna, kan tendera därtill, att till den föreslagna handelsroteln komma att i vidgad omfattning överföras ärenden rörande undervisningen för industri och hantverk, vilka egentligen skolat handläggas å den för denna undervisning avsedda rotel. Emellertid hava de sakkunniga icke i sitt föreliggande förslag ansett sig kunna taga hänsyn härtill.

På yrkesskolavdelningen förekomma givetvis, liksom på de andra avdelningarna för undervisningsärenden, vissa ärenden av administrativt-juridisk art. Omfattningen av detta slag av ärenden är emellertid här icke så betydande, att skäl kunna anses föreligga för inrättandet av en administrativ byråchefsbefattning på yrkesskolavdelningen. Då de sakkunniga likväl ansett lämpligt, att undervisningsråden i största möjliga utsträckning befrias från befattningen med dylika frågor, vilja de sakkunniga föreslå, att dessa ärenden uppdelas på de administrativa byråcheferna på läroverks-, respektive folkskolavdelningarna. Byråchefen å läroverksavdelningen torde sålunda böra handlägga de administrativa och juridiska frågorna rörande de statliga läroanstalterna samt byråchefen å folkskolavdelningen motsvarande frågor beträffande kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstal-

ter. Givetvis böra till vederbörande byråchefers förfogande för handläggande av dessa frågor stå de kanslikrafter, som må komma att ställas till yrkesskolavdelningens disposition.

De sakkunniga anse alltså, såsom av det ovanstående framgår, att å yrkesskolavdelningen böra finnas fyra rotlar, vilka lämpligen torde benämnas: 1) avdelningschefens rotel, 2) roteln för teknisk undervisning, 3) roteln för handelsundervisning, samt 4) roteln för undervisning i husligt arbete.

Avdelningschefens rotel. I likhet med vad som föreslagits beträffande motsvarande ärenden å läroverks- och folkskolavdelningarna, bör avdelningschefen inför generaldirektören föredraga följande frågor av mera allmän innebörd: fördelningen av inspektionsskyldigheten mellan avdelningens ledamöter, tillkallande av sakkunniga för avdelningen, överläggningar med de tekniska läroverkens rektorer och med deras examensombud, förordnande av inspektor för tekniskt läroverk samt av rektor och inspektor vid kommunal undervisningsanstalt, förslag till rektorstjänster vid de tekniska läroverken och till examensombud vid samma läroverk, frågor rörande yrkesskolenämnden o. dyl. Generaldirektören är i dessa ärenden beslutande, såvida icke beslutet skall fattas kollegialt.

Till biträde å denna rotel torde böra beräknas en amanuens.

Roteln för teknisk yrkesundervisning. Inför *generaldirektören* torde de till roteln hänförliga frågor, som hava en större räckvidd, böra föredragas. Hit kunna hänföras vissa grupper av ärenden, såsom allmänna organisationsfrågor rörande tekniska läroverk, frågor angående tillsättning av ordinarie lärartjänster vid dylika läroanstalter, angående större byggnadsfrågor, angående inträdesfordringar och fastställande av undervisningsplaner vid tekniska läroverk, vidare organisations- och anslagsfrågor rörande särskilda med tekniska läroverk jämförliga enskilda yrkesutbildningsanstalter, t. ex bergsskolan i Filipstad, vävskolan i Borås m. fl., frågor om organisation av kommunala yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk samt om behörighet till statsunderstöd till sådana skolor, fördelning av anslag till enskilda yrkesskolor för industri och hantverk samt principiella och fackliga frågor rörande utbildning av lärare för läroanstalter av nämnda slag m. m.

Följande ärendesgrupper synas böra föredragas inför *avdelningschefen* t. ex. frågor angående viss tjänstledighet för rektor och lärare vid tekniskt läroverk, undervisningstiden för lärare därstädes m. m., fördelning av anslag till undervisningsmateriel samt godkännande av lokaler och materiel för kommunala yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk, före-

bilder för undervisningsplaner för sådana anstalter, godkännande av lokaler, materiel, reglementen m. m. för enskilda yrkesskolor för industri och hantverk m. m.

Till *undervisningsrådets* eget avgörande torde böra överlämnas vissa frågor, såsom angående dispenser för inträde i tekniskt läroverk och för flyttning till högsta klass, medgivande av efterprövning vid dylikt läroverk, bestämmelser angående fackläraresr, assistenters och extralärares vid tekniskt läroverk tjänstgöring och avlöning, förordnande och anställande av dylika lärare, semester för rektor vid tekniskt läroverk och förordnande av semestervikarie m. m., meddelande av behörighet för lärare vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk m. m., varjämte han bör meddela råd och upplysningar rörande lokaler och materiel vid dylika yrkesskolor.

Med hänsyn till omfattningen av arbetet å denna rotel beräkna de sakkunniga för biträde å roteln en notarie och en amanuens.

Roteln för handelsundervisning. Huvudsakligen följande grupper av ärenden torde böra föredragas inför *generaldirektören* nämligen: frågor rörande organisation av kommunala yrkesundervisningsanstalter för handel, frågor angående behörighet till statsunderstöd för sådana anstalter, frågor rörande anslag till handelsgymnasier, fördelning av anslag till enskilda yrkesundervisningsanstalter för handel, principiella och fackliga frågor rörande utbildningen av lärare för läroanstalter av nämnda slag m. m.

Inför *avdelningschefen* synas bland annat följande ärenden böra föredragas: fördelning av anslag till undervisningsmateriel och godkännande av lokaler och materiel för kommunala yrkesundervisningsanstalter för handel, förebilder för undervisningsplaner för sådana anstalter, fastställande av reglementen för kommunala yrkesundervisningsanstalter i allmänhet, frågor rörande yrkesskolestadgans tillämpning på andra yrkesskolor, frågor om godkännande av lokaler, materiel, reglemente m. m. för enskilda yrkesskolor för handel m. m.

Undervisningsrådet torde själv böra avgöra vissa frågor, såsom ärenden angående elevers intagning i kommunala yrkesundervisningsanstalter samt meddelande av behörighet för lärare vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för handel m. m., varjämte han bör meddela råd och upplysningar rörande lokaler och materiel vid dylika anstalter.

För biträde å roteln beräkna de sakkunniga en amanuens.

Roteln för undervisning i husligt arbete. De ärenden, som hava större principiell räckvidd, synas på denna, liksom tidigare före-

slagits beträffande de andra rotlarna, böra föredragas inför *generaldirektören*. Av de ärendesgrupper, som böra hänföras till denna kategori, må nämnas: ärenden rörande statens skolköksseminarium, utom sådana frågor, som skola handläggas å läroverksavdelningens administrativa rotel, frågor beträffande anslag till och organisation av enskilda anstalter för utbildning av skolkökslärarinnor, frågor angående anslag till och organisation av enskilda handarbetsseminarier, ärenden rörande organisation, undervisningsplaner m. m. i vad avser undervisning i husligt arbete vid samtliga under läroverks- och folkskolavdelningarna hörande läroanstalter, där sådan undervisning förekommer, frågor om organisation av kommunala yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete, fördelning av anslag till enskilda yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete m. m.

Avdelningschefen å läroverks-, respektive folkskolavdelningen torde böra avgöra inför honom föredragna frågor om behörighet som lärarinna i husligt arbete vid läroanstalt, lydande under endera avdelningen.

Inför chefen för yrkesskolavdelningen synas bland annat följande ärenden böra föredragas, nämligen frågor om fördelning av anslag till undervisningsmateriel och godkännande av lokaler och materiel för kommunala yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete, frågor om förebilder för undervisningsplaner för dylika anstalter, frågor om godkännande av lokaler, materiel, reglementen m. m. för enskilda yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete o. dyl.

Undervisningsrådet å denna rotel torde själv böra avgöra vissa ärenden såsom frågor rörande behörighet för lärare vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete m. m., varjämte han bör hava att meddela råd och upplysningar rörande lokaler och materiel vid dylika anstalter.

Till biträde å roteln beräkna de sakkunniga en notarie.

Ärenden av juridisk och administrativ natur. Beträffande de rent administrativa ärendena hava, såsom förut antytts, de sakkunniga tänkt sig, att dessa skola föredragas eller avgöras av byråcheferna å läroverks- och folkskolavdelningarna enligt viss fördelning dem emellan.

Så synas ärenden rörande lärares vandel samt om fel och försummelse i tjänsten av lärare vid under yrkesskolavdelningen hörande läroanstalter böra handläggas av den administrative byråchefen å läroverksavdelningen. I likhet med vad som föreslagits beträffande läroverks- och folkskolavdelningarna torde ärenden av nämnda slag böra av byråchefen föredragas inför generaldirektören. Minst två av yrkesskolavdelningens ledamöter böra

deltaga i sådana ärendens avgörande, och ärendena böra, såsom föreslagits beträffande behandlingen av motsvarande frågor å de andra avdelningarna för undervisningsärenden, avgöras kollegialt. I samma ordning böra handläggas även andra administrativa ärenden, vilka jämlikt instruktionen skola underkastas kollegial prövning och avgörande.

Inför *generaldirektören* och i närvaro av chefen för yrkesskolavdelningen torde i huvudsak följande grupper av ärenden böra föredragas, nämligen frågor om förvisningsdom av lärjunge vid under yrkesskolavdelningen hörande läroanstalt, frågor om donationer, allmänna löneregleringS- och pensionsfrågor rörande lärare vid de under yrkesskolavdelningen hörande läroanstalterna, frågor rörande de tekniska läroverkens kassor och fonder i vad avser deras allmänna ställning och ändamål m. m. Dessa frågor äro antingen av den principiella räckvidd eller av den betydelse i övrigt att de synas böra avgöras av generaldirektören, för så vitt icke beslutet skall fattas kollegialt.

Avdelningschefen på yrkesskolavdelningen torde böra besluta i ärenden, såsom frågor om förening av tjänster vid de tekniska läroverken, disciplinmål beträffande lärjungar vid sådana läroverk, med undantag av frågor om förvisningsdom, m. m.

Åt vederbörande *byråchefs* eget avgörande torde böra anförtros vissa grupper av ärenden, som avse tillämpning eller tolkning av gällande författningsbestämmelser, såsom frågor om uppflyttning i högre löneklass för lärare vid de tekniska läroverken och handelsgymnasierna, frågor om avsked för lärare vid tekniska läroverk, frågor om rätt för lärare vid dylikt läroverk att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder m. m. Hit böra även hänföras frågor rörande fördelning av anslag till stipendier åt elever vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter. I likhet med vad som föreslagits beträffande handläggningen av dylika stipendiefrågor vid seminarier och folkhögskolor synas de nu ifrågavarande böra anförtros åt den administrative byråchefens eget avgörande.

Frånsett de ärenden, vilka avse lärares vandel samt fel och försummelse i tjänsten av lärare, torde byråchefen å läroverksavdelningen böra föredraga och besluta i sådana frågor, som beröra de statliga läroverken, och byråchefen å folkskolavdelningen i sådana frågor, som beröra kommunala och enskilda läroanstalter.

Sekreteraren å yrkesskolavdelningen torde närmast böra biträda de administrativa byråcheferna med ifrågavarande ärendens beredning samt jämväl i den mån så anses erforderligt till egen föredragning och handläggning övertaga vissa grupper av administrativa frågor. Då någon administrativ byråchef icke kommer att vara placerad å yrkesskolavdelningen, faller det

sig naturligt, att sekreteraren såsom den å avdelningen mest kvalificerade administrativa kraften kommer att intaga en måhända mera självständig ställning än sekreterarna å de andra avdelningarna för undervisningsärenden. Han bör därför stå samtliga undervisningsråd till tjänst med vissa ärendens beredning och öva en allmän tillsyn över avdelningens kanslipersonal. Till sekreterarens biträde torde beräknas en amanuens.

Biblioteksroteln.

Den personal, som för närvarande står till skolöverstyrelsens förfogande för handläggning av biblioteksärenden, är följande:

I. Ordinarie befattningshavare.

	Lönegrad
1 förste bibliotekskonsulent	B 26
1 andre »	B 21

II. Icke-ordinarie befattningshavare.

Tjänsteman å extra stat.

1 andre bibliotekskonsulent	B 21

Extra ordinarie tjänstemän.

1 kansliskrivare	11
1 kanslibiträde	7
2 kontorsbiträden	4

Extra tjänsteman.

1 kanslibiträde	—[1]

Bibliotekskonsulenterna tillkommo år 1913 och voro till en början inordnade i ecklesiastikdepartementet, vid vilken tidpunkt för ifrågavarande arbetsuppgifter funnos anställda en förste och en andre bibliotekskonsulent. År 1914 överflyttades nämnda organisation från ecklesiastikdepartementet till dåvarande folkskolöverstyrelsen, och år 1919 inlemmades organisationen i den gemensamma skolöverstyrelsen, på vars ordinarie stat uppfördes befattningar för en förste och en andre bibliotekskonsulent.

Sedermera förstärktes arbetskrafterna genom beslut av 1929 års riksdag med en andre bibliotekskonsulentbefattning, vilken uppfördes på extra stat.

Den gren av folkbildningsarbetet, som närmast faller under bibliotekskonsulenternas verksamhetsområde, eller folkbiblioteksväsendet har under de senare åren varit stadd i stark utveckling. De sakkunniga vilja erinra därom, att förste bibliotekskonsulenten fått sin arbetsbörda och sitt ansvar i väsentlig mån ökat genom tillkomsten av de bestämmelser, som innefattas i kungörelsen den 24 januari 1930 (nr 15) angående understödjande av folkbiblioteksväsendet. Härigenom har å ena sidan ett väsentligt ökat

[1] Åtnjuter arvode med 1 500 kr. för år för biträde vid uppgörandet av tillägg till grundkatalogen över för folk- och skolbibliotek lämplig litteratur.

understödjande från statens sida av de lokala biblioteken medgivits och samtidigt därmed skärpta krav för statsunderstödens utgående fastslagits, å andra sidan föreskrivits regler för tillkomsten och organisationen av centralbibliotek i de olika länen.

Med hänsyn till den utveckling, som ägt rum på ifrågavarande område, har skolöverstyrelsen vid upprepade tillfällen gjort framställningar om uppflyttning av förste bibliotekskonsulentbefattningen till lönegraden B 30. Senast har överstyrelsen framställt detta krav i sin skrivelse den 31 augusti 1935 med anslagsäskanden att föreläggas 1936 års riksdag. Framställningen föranledde emellertid icke något förslag till riksdagen från Kungl. Maj:ts sida.

Följande siffror belysa organisationens omfattning år 1913, eller det år, då densamma inrättades.

	Antal bibliotek	Bokbestånd	Antal boklån	Antal låntagare	Lokala tillskott	Statsanslag
Folkbibliotek . . .	552	329 285	549 819	67 624	74 600	62 983
Skolbibliotek . . .	279	98 958	350 431	35 006	24 050	19 502
Studiecirkelbibliotek	825	110 354	167 210	c. 25 000	c. 50 600	15 000
	1 654	538 597	1 067 460	c. 125 000	c. 150 000	97 485

De sakkunniga hava från skolöverstyrelsen införskaffat vissa uppgifter, ägnade att belysa organisationens nuvarande arbetsmått. I fråga om statsunderstödda bibliotek med anslag ur förslagsanslaget till understödjande av folkbiblioteksväsendet inhämtas av numera tillgängligt siffermaterial, följande:

	Antal bibliotek 1937	Bokbestånd 1/1 1937	Antal boklån 1936	Antal låntagare 1936	Lokala tillskott 1937	Statsanslag 1937/38
Folkbibliotek . . .	1 348	3 095 331	8 043 550	511 763	2 673 707	718 163[2] 97 300[3]
Skolbibliotek . . .	1 746	1 838 021	4 904 521	371 772	427 929	281 420
Studiecirkelbibliotek	5 094	1 941 196	2 542 173	481 362	420 229[1]	—[4]
Sjukhusbibliotek	86	90 143	237 614	38 385	35 035	18 683
	8 274	6 964 691	15 727 858	1 403 282	3 556 900	—

[1] Avser år 1936. Siffran för år 1937 föreligger ej ännu.

[2] Härtill komma vissa ännu ej beviljade tilläggsbelopp för de största städerna (föreg. år uppgående till c. 55 000 kronor).

[3] Här hava uppförts de i riksstaten upptagna siffrorna för anslag till centralbiblioteksväsendet.

[4] Ännu ej beviljat. Uppgick föreg. år (då understöden reducerades med 15 %) till c. 270 000 kronor.

Ovan angivna sammanställningar utvisa, att antalet bibliotek och omfattningen av den av dessa bedrivna verksamheten ökats synnerligen kraftigt, ävensom att de av staten till bibliotekens stöd anslagna medlen numera äro betydande.

Till de arter av bibliotek, som i ovanstående tabeller upptagits, komma dessutom åtskilliga andra bibliotekstyper, rörande vilka likaledes ärenden om statsunderstöd m. m. handläggas av bibliotekskonsulenterna, såsom Tornedalens bibliotek, svenska sjömansbiblioteket, marinens bibliotek m. fl. samt åtskilliga arter av skolbibliotek. Av dessa senare äro framför allt de allmänna läroverkens bibliotek i många fall ganska betydande institutioner, såsom framgår av följande statistiska sammanställning för läsåret 1935—1936.

	Bokbestånd	Antal boklån	Antal låntagare
Läroverksbiblioteken	1 229 961	58 786	6 595
Lärjungebiblioteken	163 868	207 925	19 360
	1 393 829	266 711	25 955

De sakkunniga hava vidare från överstyrelsen införskaffat nedan intagna uppgift rörande antalet handlagda ärenden i vad avser bibliotekskonsulenternas verksamhet under vart och ett av åren 1930—37. Dessa voro:

1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937
3 354	3 584	3 755	3 691	3 675	4 102	4 160	4 174

Av denna sammanställning framgår, att de ärenden, som handläggas av bibliotekskonsulenterna, under senare år varit betydande till antalet. Under åren 1933—1934 inträdde visserligen en viss stagnation, beroende på att nya bibliotek dessa år icke hade rätt till anslag, men för framtiden torde en ytterligare ökning av ärendenas antal med säkerhet vara att påräkna.

Som chef för biblioteksorganisationen inom skolöverstyrelsen med den starkt ökade omfattningen av dess verksamhet äger förste bibliotekskonsulenten att vara föredragande i skolöverstyrelsen i alla biblioteksfrågor och sålunda förbereda överstyrelsens beslut i samtliga hithörande ärenden. I samband härmed har han å ena sidan att leda hela det omfattande arbetet med granskningen av ansökningshandlingar, anslagsredovisningar o. s. v., å andra sidan att handlägga alla de skiftande frågor, som röra statens åtgärder till främjandet av folk- och skolbiblioteksväsendet i alla dess förgreningar. Många frågor av ansvarsfull och ömtålig natur falla under hans verksamhetsområde, såsom bland annat förhandlingar med kommunala myndigheter i biblioteksfrågor, kompetensprövning av personalen vid vissa statsunderstödda bibliotek, förordnanden av bibliote-

karier vid läroverken, ordnandet och ledandet av kurser för utbildande av kompetent personal för folk- och skolbibliotek, utarbetandet av kataloger över böcker lämpliga för folk- och skolbibliotek m. m. Härtill kommer ansvaret för dispositionen av ett statsanslag, som mångdubbelt överskrider vad som utgår till något av de lärda biblioteken, samt en omfattande inspektionsverksamhet, som han med biträde av andre konsulenterna äger att fullgöra. Sammanlagt måste de förste bibliotekskonsulenten åliggande uppgifterna sägas vara av den art och omfattning, att de fullt motsvara de, som falla inom någon av överstyrelsens rotlar sorterande under ett undervisningsråd. Genom de arbetsuppgifter av centralt ledande art och därmed förenat ansvar, som sålunda åvila förste bibliotekskonsulenten, har hans ställning inom skolöverstyrelsen ehuru ej formellt dock i realiteten blivit den av en chef för en i stort sett självständig avdelning inom ämbetsverket.

Biblioteksorganisationen inom skolöverstyrelsen anse de sakkunniga böra för framtiden även formellt erhålla den självständiga ställning densamma redan i praktiken intager och i så måtto vara fristående, att den icke är knuten till någon viss undervisningsavdelning. Såsom chef för densamma, organiserad såsom en självständig rotel och likställd med ämbetsverkets övriga rotlar, bör stå ett biblioteksråd, på vilken det bör ankomma att handlägga alla biblioteksärenden. Denne bör vara underställd vederbörande avdelningschef och i lönehänseende jämställd med administrativ byråchef. Liksom den sistnämnde bör han dels föredraga vissa ärenden inför generaldirektören eller vederbörande avdelningschef, vilka i dessa ärenden besluta, dels själv avgöra vissa ärenden.

Inför generaldirektören bör sålunda biblioteksrådet föredraga den årligen återkommande frågan om plan för biblioteksinspektion. Vidare böra inför generaldirektören eller, om ärendet skall behandlas och avgöras kollegialt, inför generaldirektören och vederbörande ledamöter föredragas frågor rörande biblioteksförfattningar, fördelning av anslaget till folkbiblioteksväsendet och med hänsyn till dessa frågors ofta principiella innebörd jämväl ärenden rörande uppgörande av förslag till bibliotekariebefattning vid centralbibliotek, till godkännande av centralbibliotek samt angående bibliotekskurser.

Inför chefen för läroverksavdelningen, som i ärendet besluter, bör biblioteksrådet föredraga ärenden rörande fördelning av anslaget till bokinköp och bokbindning vid läroverken, rörande fördelning av anslaget till bibliotekarier vid läroverken samt rörande förordnande av bibliotekarier och biträdande bibliotekarier ävensom tjänstledighet i vissa fall för bibliotekarier vid läroverken. Önskvärt är, att vid föredragning av särskilt sistnämnda grupper av ärenden ett undervisningsråd, närmast chefen för läroverksavdelningens personalrotel, är närvarande eller beredes tillfälle yttra

sig. Överhuvud bör som regel gälla, att, i de fall då ett biblioteksärende skulle beröra frågor, som handläggas inom någon av läroverksavdelningens undervisningsrotlar, chefen för denna rotel må deltaga i ärendets behandling. Det torde ankomma på avdelningschefen att besluta härom.

Inför chefen för folkskolavdelningen, som i ärendet besluter, böra föredragas ärenden rörande förordnande av bibliotekarie vid seminarier och tjänstledighet för sådan. Önskvärt är, att även chefen för seminarieroteln är härvid närvarande eller får tillfälle tillkännagiva sin mening. I övrigt gäller beträffande denna avdelning vad nyss sagts beträffande läroverksavdelningen, därest ett biblioteksärende skulle beröra någon annan rotels ämbetsområde.

Inför chefen för yrkesskolavdelningen böra slutligen av biblioteksrådet föredragas ärenden rörande bibliotek vid anstalter, som höra under denna avdelning.

Själv bör biblioteksrådet avgöra övriga frågor, som enligt författningen om folkbibliotek eller andra författningar skola hänskjutas till överstyrelsens prövning och avgörande.

Vidkommande biblioteksrotelns personal i övrigt räkna de sakkunniga med samma personalbestånd som nu och komma att i det följande yttra sig om löneställningen för den ene av de två andre bibliotekskonsulenterna samt om uppflyttning av vissa tjänstemän från extra ordinarie till ordinarie befattningar.

Kameral byrå.

1. Gällande bestämmelser rörande utbetalande och redovisning av anslagen till undervisningsväsendet m. m.

Innan de sakkunniga närmare ingå på de rent organisatoriska spörsmål, som uppställa sig i samband med väckt fråga om centralisering till skolöverstyrelsen av utbetalningar avseende undervisningsväsendet, torde det vara lämpligt, att först något närmare beröra vad som för närvarande gäller i fråga om utbetalning och redovisning m. m. av de mera betydande riksstatsanslag, vilka tillhöra skolöverstyrelsens verksamhetsområde.

Genom de s. k. regleringsbreven ställer Kungl. Maj:t riksstatsanslagen till vederbörande myndigheters förfogande. En myndighet, till vars förfogande ett anslag blivit ställt, åligger därvid antingen att själv utbetala och disponera över anslaget eller ock endast att utbetala anslaget till underordnad myndighet, vilken äger disponera anslaget för därmed avsett ändamål. I de fall, då en myndighet skall såväl utbetala som disponera ett anslag, tillkommer det myndigheten att icke blott redovisa anslaget mot budgeten utan även till riksräkenskapsverket avgiva redovisning för den närmare dispositionen av anslaget. Skall myndigheten enligt föreskrift i regleringsbrevet endast utbetala anslaget till underordnad myndighet, ankommer det på den utbetalande myndigheten, som i räkenskapshänseende måste intaga ställning såsom huvudförvaltning med rätt att anlita statsverkets checkräkning i riksbanken, att mot budgeten redovisa denna utbetalning, under det att den underordnade myndigheten har att i särskild räkenskap, som årligen skall insändas till riksräkenskapsverket, redovisa, att anslaget disponerats för därmed avsett ändamål. Under år 1937 har en reform genomförts i syfte att åt ett stort antal ämbetsverk och myndigheter, vilka i räkenskapshänseende varit underordnade statskontoret eller vederbörande länsstyrelse, bereda ställning såsom huvudförvaltningar med rätt att anlita statsverkets checkräkning i riksbanken. Denna reform har trätt i tillämpning från och med den 1 juli 1937. Till ifrågavarande verk hör även skolöverstyrelsen, som har att till riksräkenskapsverket i särskild räkenskap redovisa för utbetalandet och i förekommande fall disponerandet av de till överstyrelsens förfogande ställda anslagen.

Skolöverstyrelsens befattning med utbetalandet av de under åttonde huvudtiteln i riksstaten uppförda anslagen för undervisningsändamål är emellertid för närvarande begränsad till ett fåtal anslag. Av statsliggaren för budgetåret 1937/38 framgår sålunda, att överstyrelsen — förutom ämbetsverkets egna avlönings- och omkostnadsanslag (VIII G 1 och G 2) —

endast utbetalar följande anslag, nämligen »VIII H 10 Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter», »VIII H 11 Bidrag för undervisning i danska och norska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter», »VIII H 12 Fortbildningskurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter», VIII I 5 och I 10 »utrustning» vid folkskoleseminarier och småskoleseminarier, »VIII I 11 Småskoleseminarier: Anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor», »VIII J 19 Utbildande av lärare vid yrkesundervisningen», »VIII K 8 Understöd för anordnande av studieledarkurser» och »VIII K 9 Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande». Tillsammans med andra myndigheter, däribland statskontoret och länsstyrelserna, äger skolöverstyrelsen dessutom verkställa utbetalningar från anslagen »VIII I 36 Fortsättningsskolor: Utbildningskurser för lärare», »VIII I 50 Befrämjande av dövstumsundervisningen», »VIII N 15 Provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst» samt »VIII N 17 Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst». Samtliga nu angivna anslag disponeras även av skolöverstyrelsen utom utrustningsanslaget vid folkskoleseminarierna (VIII I 5), vilket anslag av skolöverstyrelsen utbetalas till rektorerna vid seminarierna för att av dem disponeras för de med anslagen avsedda ändamålen.

I detta sammanhang må även nämnas, att i kungl. brev den 5 juli 1935 beträffande skolöverstyrelsens omkostnadsanslag (VIII G 2) samt anslaget »VIII H 10 Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter», föreskrivits, att räkning å resekostnads- och traktamentsersättning icke må av skolöverstyrelsen gäldas, förrän räkningen granskats och försetts med utbetalningsbeslut av statskontoret, åliggande det likväl överstyrelsen att före utbetalningen tillse, att den resande varit behörig att företaga resan samt att medel finnas tillgängliga för utbetalningen.

Huvudparten av de övriga under åttonde huvudtiteln uppförda anslagen, vilka avse undervisningsväsendet eller eljest ändamål, fallande under skolöverstyrelsens verksamhetsområde, utbetalas för närvarande av statskontoret och länsstyrelserna. Rätt att verkställa utbetalningar från ett fåtal under rubriken abnormundervisningen uppförda anslag tillkommer emellertid även institutet och förskolan för blinda å Tomteboda, som även äger disponera ifrågavarande anslag.

Vad beträffar de undervisningsanslag, vilka statskontoret och länsstyrelserna sålunda för närvarande utbetala och redovisa mot budgeten, synas dessa kunna indelas i två stora huvudgrupper, den ena avseende anslag till avlöningar och omkostnader m. m. vid statliga läroanstalter och folkskolinspektionen samt den andra omfattande anslag, vilka avse bidrag och understöd av olika slag till det icke-statliga skolväsendet.

I fråga om anslagen till de statliga läroanstalterna gäller för närvarande som regel, att dessa anslag utbetalas av statskontoret respektive vederbörande länsstyrelse till skolornas styrelse eller rektor eller i fråga om avlöningar till lärarpersonalen vid de statliga läroanstalterna i Stockholm och stipendier vid högre lärarinneseminariet i Stockholm till direktionen över Stockholms stads undervisningsverk. För dispositionen av anslagen åligger det styrelserna respektive rektorerna samt förenämnda direktion att avgiva redovisning till riksräkenskapsverket, som därefter har att granska räkenskaperna i fråga.

Anslagen tillhörande den andra huvudgruppen, avseende bidrag och understöd till det icke-statliga skolväsendet, utbetalas för närvarande i regel av statskontoret eller länsstyrelserna, vilka myndigheter det även åligger att redovisa för anslagens disponerande. Redovisningen härför inflyter i dessa myndigheters räkenskaper, vilka insändas till riksräkenskapsverket för att där underkastas revision.

Bland de anslag, vilka äro avsedda för statliga läroanstalter m. m., märkas anslagen till avlöningar, omkostnader och stipendier vid högre lärarinneseminariet, (VIII H 1—3), anslag till avlöningar, bokinköp och bokbindning samt bidrag till ljus- och vedkassorna m. m. vid de allmänna läroverken (VIII H 4—6), anslagen till avlöningar, omkostnader, materiel, böcker m. m. och stipendier vid folkskoleseminarierna (VIII I 1—4), ävensom motsvarande anslag vid småskoleseminarierna (VIII I 6—9) och tekniska läroverken (VIII J 1—4) samt slutligen anslagen till avlöningar och omkostnader vid läroanstalter för blinda och vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte (VIII I 41—44). Till denna grupp av anslag kunna även hänföras anslagen till avlöningar och reseersättningar åt folkskolinspektörerna (VIII I 13 och 14) samt de för nomadskolorna avsedda avlönings- och omkostnadsanslagen (VIII I 30 och 31), vilka anslag emellertid såväl utbetalas som disponeras av statskontoret eller länsstyrelserna, samt slutligen anslagen till dels provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst, dels ock dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst (VIII N 15 och 17), beträffande vilka båda sistnämnda anslag utbetalandet och disponerandet tillkommer ett flertal olika huvudförvaltningar.

Av de anslag, vilka avse bidrag och understöd till det icke-statliga skolväsendet m. m., märkas bidrag till kommunala flickskolor (VIII H 14), bidrag till kommunala mellanskolor (VIII H 15), bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor (VIII I 15), bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor (VIII I 21), bidrag till avlöning åt lärare vid fortsättningsskolor (VIII I 34) samt understöd åt högre folkskolor (VIII I 37). I fråga om nu angivna anslag gälla för närvarande särskilda bestämmelser rörande rekvisition, utbetalning samt tillhandahållande av förskott av statsbidrag. Dessa bestämmelser återfinnas i, bland

annat, följande kungörelser, nämligen kungörelsen den 16 september 1918 (nr 759) angående avlöning åt lärare vid högre folkskolor samt statsbidrag till sådan skola, kungörelsen den 19 november 1918 (nr 927) angående avlöning åt lärare vid kommunal mellanskola samt statsbidrag till sådan skola, kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 229) angående avlöning åt lärare vid kommunal flickskola samt statsbidrag till sådan skola, kungörelsen den 30 december 1932 (nr 587) om avlöning åt lärare vid fortsättningsskolor samt statsbidrag till sådan avlöning, kungörelsen den 31 maj 1934 (nr 199) angående övergång från kalenderår till tiden den 1 juli—den 30 juni (redovisningsår) vid beräkning av löner och statsbidrag för vissa kommunala skolor m. m. samt kungörelsen den 10 december 1937 (nr 999) angående statsbidrag till avlöning av lärare vid folk- och småskolor m. m. Enligt de i dessa kungörelser förefintliga och i stort sett likalydande stadgandena skall rekvisition av statsbidrag och av eljest med statsmedel bestridda löneförmåner avse redovisningsår. Å formulär, som fastställts av skolöverstyrelsen, skola vederbörande skolstyrelser efter ingången av juli och före utgången av augusti månad näst efter det redovisningsår, som avses, till skolans inspektor respektive vederbörande folkskolinspektör ingiva rekvisition i två exemplar av statsbidrag, varom nu är fråga. Vederbörande inspektor respektive folkskolinspektör skall därefter granska de inkomna rekvisitionerna och därvid tillse, att de för sådant bidrag stadgade villkoren äro uppfyllda och de lämnade uppgifterna riktiga, varefter han snarast möjligt skall med tillstyrkande eller avstyrkande insända ett exemplar av rekvisitionen till statskontoret eller vederbörande länsstyrelse. Kurs i fortsättningsskola, vilken påbörjats före den 1 juli men avslutats först efter nämnda dag, skall därvid beträffande rekvisition av statsbidrag i sin helhet räknas till det förra redovisningsåret, om den avslutats före utgången av juli månad, eljest till det senare redovisningsåret. Vederbörande skolråd eller skolstyrelse äger emellertid av statsbidrag, som utgår från ovan angivna statsanslag, utan rekvisition uppbära förskott å statsbidrag eller å eljest med statsmedel bestridda löneförmåner. Denna förskottsbetalning sker två gånger under redovisningsåret. Förskott skall sålunda utanordnas dels i början av januari månad under redovisningsåret med 45 procent av vad som i motsvarande avseende utgått av statsmedel för närmast föregående redovisningsår efter avdrag av redovisade pensionsavgifter, dels ock i början av därpå följande juli månad med ett lika stort belopp som under föregående januari månad. Förskott, varom nu är fråga, avrundas vid utbetalningen till närmast lägre hundratal kronor. Vid statsbidragets slutliga utanordning, som sålunda äger rum först under budgetåret efter det, för vilket bidraget varit avsett, skola summan av de i juli och efterföljande januari månader förskjutna beloppen jämte en procent av desamma avdragas.

Liknande utbetalningsföreskrifter gälla även beträffande anslagen till

provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare vid folkskoleväsendet (VIII N 16) och dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter (VIII N 18), dock att å uppburet förskott av statsbidrag något avdrag icke göres med en procent vid den slutliga avräkningen.

Enligt kungörelserna den 30 juni 1920 (nr 572) angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola och den 30 juni 1920 (nr 573) angående statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid folkskola eller särskild anstalt, jämförda med bestämmelserna i ovannämnda kungörelse den 31 maj 1934 (nr 199) angående övergång från kalenderår till redovisningsår (den 1 juli—den 30 juni) vid beräkning av löner och statsbidrag för vissa kommunala skolor m. m., skola rekvisitioner av bidrag från anslagen »VIII I 16 Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor» samt »VIII I 17 Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m.» avse redovisningsår och insändas till vederbörande folkskolinspektör efter ingången av juli och före utgången av augusti månad näst efter det redovisningsår, som avses. Efter granskning av rekvisitioner eller eljest förekommande räkningar översänder folkskolinspektören desamma till statskontoret eller vederbörande länsstyrelse, som utanordnar statsbidraget till skoldistriktet.

Bland anslag till folkskoleväsendet märkas även bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem (VIII I 23) och bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn (VIII I 24). Bestämmelser angående utbetalande av bidrag från dessa båda anslag äro intagna i två särskilda kungörelser av den 28 juni 1935 (nr 448 och 449) angående statsbidrag för inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem samt angående statsbidrag för anordnande av skolskjutsar åt skolpliktiga barn, vilka bestämmelser de sakkunniga haft anledning beröra tidigare i annat sammanhang (sid. 73 ff.). Skoldistrikt, som önskar erhålla statsbidrag för inackordering av skolbarn, skall sålunda, sedan beslut fattats om anordnande av inackordering och sedan distriktet därtill beviljat erforderligt anslag, före den 1 april närmast före det redovisningsår, för vilket bidrag önskas, till vederbörande statens folkskolinspektör ingiva till skolöverstyrelsen ställd ansökning därom. Ansökning skall göras i tre likalydande exemplar samt vara åtföljd av uppgifter i enlighet med formulär, som fastställes av överstyrelsen. Sedan folkskolinspektören granskat ansökningarna, skall han före den 1 maj med eget yttrande översända två exemplar till skolöverstyrelsen, som har att i god tid före nästföljande läsårs början meddela beslut i ärendet. Sådant beslut skall allenast innefatta bestämmande, huruvida och för vilket antal dagar statsbidrag må utgå för de ifrågasatta inackorderingsåtgärderna. Skolöverstyrelsens beslut

skall delgivas skoldistriktet samt vederbörande folkskolinspektör och länsstyrelse. Ett exemplar av den av skoldistriktet gjorda ansökningen skall åtfölja överstyrelsens skrivelse till länsstyrelsen. Sedan skolöverstyrelsen sålunda medgivit statsbidrags utgående, skall skoldistriktet efter ingången av juli och före utgången av augusti månad näst efter det redovisningsår, rekvisitionen avser, till vederbörande folkskolinspektör ingiva till länsstyrelsen ställd rekvisition i tre likalydande exemplar. Folkskolinspektören skall granska rekvisitionen samt därvid tillse, att de för statsbidrags erhållande stadgade villkoren äro uppfyllda samt att de lämnade uppgifterna äro riktiga. Efter sålunda verkställd granskning skall han skyndsamt med eget yttrande insända två exemplar av rekvisitionen till länsstyrelsen. Statsbidraget skall därefter, så snart ske kan, av länsstyrelsen utbetalas till skoldistriktet. Det ena exemplaret av rekvisitionen skall med anteckning om länsstyrelsens beslut översändas till skolöverstyrelsen. Sedan skolöverstyrelsen efter därom gjord ansökan meddelat beslut rörande statsbidrag för inackordering av skolbarn, äger distrikt, som därom gör anmälan, hos vederbörande länsstyrelse efter ingången av det redovisningsår, bidraget avser, i förskott erhålla hälften av det av länsstyrelsen på grundval av överstyrelsens beslut beräknade statsbidraget, vilket förskott avräknas vid statsbidragets slutliga utanordnande.

Även ansökningar om statsbidrag för anordnande av skolskjutsar åt skolpliktiga barn skola ställas till skolöverstyrelsen. Skoldistrikt skall sålunda före den 1 januari närmast före det redovisningsår, för vilket bidrag önskas, till vederbörande statens folkskolinspektör ingiva ansökan härom. Sedan folkskolinspektören granskat ansökningarna, skall han före den 1 februari med eget yttrande insända handlingarna till vederbörande domkapitel. Domkapitlet skall före den 15 februari med eget yttrande insända handlingarna till skolöverstyrelsen, som i god tid före nästföljande läsårs början skall meddela beslut i ärendet. Sådant beslut skall allenast innefatta bestämmande, huruvida för de ifrågasatta skjutsarna statsbidrag må utgå utan angivande av statsbidragets storlek. Har skolöverstyrelsen medgivit statsbidrags utgående, äger skoldistriktet hos vederbörande länsstyrelse rekvirera bidraget. Utan förnyad ansökan äger skoldistrikt, som för ett redovisningsår beviljats statsbidrag, varom nu är fråga, under sist angivna villkor rekvirera statsbidrag för ett följande redovisningsår. Rekvisition av statsbidrag för anordnande av skolskjutsar skall ställas till vederbörande länsstyrelse och efter ingången av juli och före utgången av augusti månad till folkskolinspektören ingivas i två likalydande exemplar. Folkskolinspektören översänder, så snart ske kan efter verkställd granskning, det ena exemplaret av rekvisitionen till länsstyrelsen, som utbetalar statsbidraget till skoldistriktet. Sedan skolöverstyrelsen medgivit, att statsbidrag må utgå, äger skoldistrikt, som därom gör anmälan, hos vederbörande läns-

styrelse, efter ingången av det redovisningsår, bidraget avser, i förskott erhålla hälften av den av distriktet för skjutsarna beräknade kostnadssumman. För det fall att statsbidrag utgått för tidigare räkenskapsår, skall förskottet utgöra $^2/_3$ av statsbidraget för nästföregående redovisningsår. Erhållet förskott avräknas vid statsbidragets slutliga utanordnande.

Slutligen må bland anslagen till folkskoleväsendet något beröras anslaget till bidrag till undervisningslokaler (VIII I 26), vilket anslag disponeras av statskontoret och länsstyrelserna för utbetalning till vederbörande skoldistrikt. Enligt kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 45) angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet skall göras åtskillnad mellan olika slag av byggnadsbidrag såsom byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler, byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler, hyresbidrag, underhålls- och materielbidrag samt tjänstebostadsbidrag. Ansökningar om nybyggnadsbidrag för byggnadsföretag, för vilket kostnaderna beräknas komma att överstiga 10 000 kronor, skola av länsstyrelsen översändas till skolöverstyrelsen, som har att med eget utlåtande underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning. I övriga fall har länsstyrelsen att fatta beslut med anledning av ansökningen. Byggnadsbidragen utbetalas, sedan beslut om byggnadens uppförande vunnit laga kraft. Övriga bidrag till undervisningslokaler utbetalas av länsstyrelsen efter rekvisition av skoldistriktet. För utbetalningen av sistberörda byggnadsbidrag gälla i stort sett samma bestämmelser som beträffande utbetalandet av andra här ovan omförmälda statsbidrag, dock att förskott av statsbidrag ej kan utgå vid bidragsanslaget till undervisningslokaler m. m.

Statsunderstöd utgår även åt folkhögskolorna. För detta ändamål finnes i riksstaten för budgetåret 1937/38 uppfört ett anslag »VIII I 39 Folkhögskolor: Understöd». Enligt kungörelsen den 31 december 1919 (nr 864) skall ansökning om statsbidrag till folkhögskola för kursernas uppehållande ställas till Kungl. Maj:t och av skolans styrelse ingivas till skolöverstyrelsen, beträffande huvudkurs före den 1 december och beträffande fristående kvinnlig kurs före den 20 maj det arbetsår, statsbidraget avser, dock att då kurs börjar å sådan tid, att ansökan ej kan ingivas före sagda tider, den må senare ingivas, likväl senast tre veckor efter kursens början. Överstyrelsen har därefter att beträffande de skolor, som ingivit sina ansökningar i december och maj, före den 1 februari och den 20 juni och i andra fall inom en månad efter ansökningens avgivande med eget utlåtande till Kungl. Maj:t översända inkomna ansökningshandlingar. Därest folkhögskola önskar komma i åtnjutande av statsbidrag till vikarie eller statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål, skola särskilda till Kungl. Maj:t ställda ansökningar härom insändas till skolöverstyrelsen. Av Kungl. Maj:t till folkhögskola sålunda beviljat statsbidrag utbetalas genom statskontoret till vederbörande skolstyrelse. Det åligger skolöverstyrelsen att årligen, så

snart Kungl. Maj:t meddelat beslut i fråga om anslag till folkhögskolornas huvudkurser, till statskontoret lämna uppgift angående beloppet av de ålderstillägg, som skola tillkomma befattningshavare vid de statsunderstödda folkhögskolorna, varefter statskontoret har att till vederbörande skolstyrelser på rekvisition utanordna sagda belopp.

För yrkesundervisningen finnas för närvarande å riksstaten uppförda, bland annat, två anslag, det ena för understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning (VIII J 8) och det andra för understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning (VIII J 10). I kungörelsen den 4 november 1921 (nr 705) angående understöd till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning med däri genom kungörelsen den 13 oktober 1922 (nr 491) gjorda ändringar stadgas rörande ansökan och rekvisition av dylikt understöd, att ansökning om statsunderstöd till kommunal anstalt för yrkesundervisning skall för tiden från och med den 1 juli till och med den 30 juni nästföljande kalenderår senast tre månader före förstnämnda dag ingivas till skolöverstyrelsen. Såsom de sakkunniga i annat sammanhang (sid. 105 ff.) erinrat, prövas och avgöras inkomna ansökningar av skolöverstyrelsen, som har att snarast möjligt efter beslutets meddelande lämna statskontoret, riksräkenskapsverket, vederbörande länsstyrelse och sökanden underrättelse om beslutet. Rekvisition av beviljat understöd skall, uppgjord i enlighet med av skolöverstyrelsen fastställt formulär, för varje kalenderkvartal senast tre månader efter kvartalets utgång ingivas till anstaltens inspektor, som efter granskning av rekvisitionen skall insända densamma för anstalt i Stockholm till statskontoret och för annan anstalt till vederbörande länsstyrelse. Beviljat understöd skall, så snart ske kan efter rekvisitionens mottagande, utbetalas, i vad det avser lärares avlönande, med så stor del, som enligt av skolöverstyrelsen vid understödets beviljande angivna grunder belöper å antalet undervisningstimmar under kvartalet, och, i vad det avser undervisningsmateriel, med det belopp, vartill vederbörande enligt av överstyrelsen vid anslagets beviljande meddelade bestämmelser kan vara berättigad.

Understöd till enskilda anstalter för yrkesundervisning beviljas av Kungl. Maj:t. Ägare till eller styrelse för enskild anstalt för yrkesundervisning, som önskar komma i åtnjutande av understöd för tiden från och med den 1 juli till och med den 30 juni nästföljande kalenderår, skall senast tre månader före förstnämnda dag till skolöverstyrelsen ingiva till Konungen ställd ansökning med uppgift å det belopp, som sökes. Angående sättet för tilldelat understöds utbetalande skall i förevarande fall gälla vad Kungl. Maj:t vid understödets beviljande må föreskriva.

Härjämte finnes för yrkesundervisningen uppfört ett anslag till understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom (VIII I 9), som Kungl. Maj:t fördelar efter förslag av skolöverstyrelsen.

Under rubriken »Folkbildningsåtgärder i övrigt» finnes å riksstaten uppfört ett anslag till understöd åt folkbiblioteksväsendet (VIII K 2). Närmare bestämmelser angående de olika ändamål m. m., vartill detta anslag må anlitas, innefattas i kungörelsen den 24 januari 1930 (nr 15) angående understödjande av folkbiblioteksväsendet. Understöd, varom nu är fråga, beslutas efter därom gjorda ansökningar av skolöverstyrelsen.

Till privatläroverken finnas anvisade, bland annat, följande anslag, nämligen bidrag till högre goss- och samskolor (VIII H 17), bidrag till högre flickskolor (VIII H 18) och bidrag till enskilda mellanskolor (VIII H 19). Enligt stadgande i kungörelsen den 2 december 1932 (nr 541) angående ansökningar om statsunderstöd åt privatläroverk, skall ansökan om understöd till enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola, avseende budgetåret näst efter det, under vilket ansökan göres, eller viss del därav och ställd till Kungl. Maj:t, före den 1 mars sistnämnda år ingivas till skolöverstyrelsen. Understödens storlek fastställas, såsom de sakkunniga i annat sammanhang erinrat (sid. 47), av Kungl. Maj:t, som i samband med understödens anvisande tillika föreskriver vissa villkor för understödets åtnjutande. Understöd utbetalas för närvarande fyra gånger årligen, varje gång på rekvisition av skolans föreståndare. Vid rekvisitionen skall finnas bilagt intyg av läroanstaltens inspektor, att villkoren för bidragens åtnjutande fullgjorts. Läroanstaltens räkenskaper skola granskas av två revisorer, av vilka en utses av skolöverstyrelsen efter samråd med vederbörande myndighet, som för läroanstaltens vidkommande har att utbetala statsunderstödet, varefter revisionsberättelsen insändes till riksräkenskapsverket.

Beträffande de övriga under åttonde huvudtiteln uppförda anslagen, vilka avse undervisningsändamål eller eljest falla under skolöverstyrelsens verksamhetsområde, få de sakkunniga hänvisa till bifogade sammanställning av samtliga anslag under åttonde huvudtiteln, vilka de sakkunniga anse böra utbetalas av en ifrågasatt kameral avdelning eller byrå i skolöverstyrelsen (bilaga 19). Å denna sammanställning har för varje ifrågakommande anslag i korthet angivits nu gällande bestämmelser angående den närmare dispositionen m. m. av anslaget.

Enligt vad ovan sagts, indelas myndigheterna i räkenskapshänseende i dels huvudförvaltningar, vilka mot budgeten redovisa för anslagens utbetalande samt i förekommande fall jämväl för anslagens disponerande, dels ock underförvaltningar, vilka endast redovisa för dispositionen av anslagen. Såväl huvudförvaltningarna som underförvaltningarna insända sina räkenskaper till riksräkenskapsverket. Antalet huvudförvaltningar, vilka redovisa för de undervisningsanslag, varom nu är fråga, utgör för närvarande 27, nämligen statskontoret, 24 länsstyrelser, skolöverstyrelsen samt institutet och förskolan för blinda å Tomteboda. I statskontorets och läns-

styrelsernas räkenskaper ingår redovisning för utbetalningarna av statsunderstöd och bidrag till de icke-statliga undervisningsanstalterna, vilka för närvarande uppgå till — förutom folkskolorna, fördelade å 2 462 skoldistrikt och i vissa hänseenden underställda 52 statens folkskolinspektörer — 26 kommunala flickskolor, 55 kommunala mellanskolor, 57 privatläroverk, 64 högre folkskolor och 56 folkhögskolor. Vad beträffar antalet underförvaltningar, vilka åligga att till riksräkenskapsverket insända särskilda räkenskaper, utgöras dessa under nu löpande budgetår av 137 högre allmänna läroverk och realskolor, direktionen över Stockholms stads undervisningsverk, 11 folkskoleseminarier, 6 småskoleseminarier, 8 tekniska skolor, 3 blindskolor, samt högre lärarinneseminariet med statens skolköksseminarium. Antalet av de utav dessa myndigheter till riksräkenskapsverket avgivna räkenskaperna uppgår alltså sammanlagt till 167 för varje budgetår.

Av de anslag, för vilka här ovan redogjorts, äro de största och viktigaste anvisade till löner åt lärare vid statliga, kommunala och enskilda undervisningsanstalter. På grund härav torde det vara lämpligt att även något beröra nuvarande bestämmelser om lärares placering i löneklass samt angående anförande av besvär över beslut i lönefrågor m. m.

Såsom allmän regel gäller, att det tillkommer skolöverstyrelsen att meddela beslut i fråga om placering i löneklass av befattningshavare tillhörande det statliga undervisningsväsendet. Skolöverstyrelsen äger sålunda besluta i frågor angående placering i löneklass av läroverkslärare, lärare vid folk- och småskoleseminarier, vid de tekniska läroverken samt vid anstalter för abnormundervisningen. Skolöverstyrelsen fastställer jämväl löneklass för statens folkskolinspektörer.

Vad angår det icke-statliga undervisningsväsendet, äger skolöverstyrelsen beslutanderätt i frågor angående följande lärares löneklassplacering (uppflyttning i lönegrad eller tillerkännande av ålderstillägg), nämligen lärare vid kommunala flickskolor och mellanskolor, statsunderstödda privatskolor samt högre folkskolor och folkhögskolor. Folk- och småskollärares löneklassplacering fastställes däremot av vederbörande skolstyrelse. Angående sistnämnda lärares löneklassplacering är vidare stadgat, att skolstyrelse skall, innan definitivt beslut fattas rörande lärares placering i högre löneklass än den lägsta för tjänsten gällande, inhämta yttrande i ärendet från statens vederbörande folkskolinspektör, därest löneklassplaceringen icke endast är föranledd av att lärartjänsten i fråga överförts till annan lönegrad. Skolstyrelse skall därvid till folkskolinspektören, bland annat, överlämna vissa uppgifter enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär.

Beträffande besvärsförfarandet gäller i huvudsak följande.

Över skolöverstyrelsens beslut i fråga om löneklassplacering av lärare vid statliga undervisningsanstalter må besvär anföras hos kammarrätten, som därvid utgör sista instans. Besvär över av skolöverstyrelsen meddelat beslut angående löneklassplacering (uppflyttning i lönegrad eller tillerkännande av ålderstillägg) av lärare vid högre kommunala och enskilda undervisningsanstalter skall däremot anföras direkt hos Kungl. Maj:t.

Över vederbörande myndighets beslut angående utbetalning av avlöningsmedel till lärare vid det statliga undervisningsväsendet samt till statens folkskolinspektörer anföras besvär hos kammarrätten som sista instans.

Vad åter angår statsmyndighets beslut i frågor rörande utbetalning av statsbidrag till avlöning åt lärare vid icke-statliga undervisningsanstalter, såsom exempelvis kommunala mellanskolor samt folk- och småskolor, må sådant beslut överklagas direkt hos Kungl. Maj:t. Statsmyndighets beslut angående utbetalning av dyrtidstillägg och liknande avlöningsförmåner till här avsedd lärarpersonal överklagas däremot hos kammarrätten, och må över kammarrättens utslag i dylika mål talan ej föras. Innefattar mål såväl fråga, som kammarrätten har att avgöra i sista instans, som ock sådan fråga, vilken kan fullföljas hos Kungl. Maj:t, skall kammarrätten med eget utlåtande överlämna målet till Kungl. Maj:t.

Enligt vad ovan anförts skola de statliga räkenskaper, vilka innefatta redovisning av anslag för olika undervisningsändamål, underkastas granskning inom riksräkenskapsverket. Riksräkenskapsverkets utslag i anmärkningsmål må överklagas hos kammarrätten. Över kammarrättens utslag i anmärkningsmål, avseende ifrågavarande anslag, må besvär anföras hos Kungl. Maj:t i huvudsak endast i frågor angående statsbidrag till kommunala läroanstalter.

Kommunala myndigheters beslut i lönefrågor överklagas hos vederbörande länsstyrelse samt fullföljas därifrån till Kungl. Maj:t, dock med undantag för av folkskoledirektionen i Stockholm i dylika frågor meddelade beslut, vilka överklagas direkt hos Kungl. Maj:t.

2. Allmänna synpunkter.

Vid övervägande av de skäl, vilka tala för eller mot ett bibehållande av det nuvarande starkt decentraliserade förfarandet i fråga om undervisningsanslagens utbetalande och disponerande, få de sakkunniga först framhålla följande synpunkter av mera principiell innebörd.

Det nuvarande decentraliserade utbetalningsförfarandet torde från skolväsendets egen synpunkt få anses hava fungerat på ett i huvudsak tillfredsställande sätt, och de sakkunniga finna det icke uteslutet, att man genom vissa ändringar i de gällande utbetalnings- och redovisningsföreskrifterna rörande undervisningsanslagen skulle kunna från kameral synpunkt förbättra det hittillsvarande systemet. Att likväl fråga uppstått att söka cen-

tralisera de kamerala ärendena å skolväsendets område, beror emellertid främst på ett önskemål att inom den betydelsefulla gren av statsförvaltningen, som avser undervisningsväsendet, söka ernå de fördelar i räkenskaps- och redovisningshänseende, som ansetts vara förenade med en centralisering av de kamerala uppgifterna. Härtill torde jämväl hava kommit ett av olika myndigheter vitsordat behov att lätta länsstyrelsernas allt för stora och av en mångfald olikartade ärenden sammansatta arbetsbörda. Den utveckling, den statliga verksamheten å skolväsendets område undergått och alltjämt undergår, och vilken utveckling bäst torde framgå därav, att de i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda anslagen, vilka avse ändamål fallande inom skolöverstyrelsens verksamhetsområde, vuxit från omkring 25 miljoner kronor i riksstaten för år 1914 till omkring 167 miljoner kronor i riksstaten för budgetåret 1937/38, i vilket senare belopp även medräknats dyrtidstillägg till lärare vid de statliga läroanstalterna, har givetvis även avsevärt ökat kraven på en rationalisering av utbetalningsförfarandet och på ökad reda och överskådlighet i redovisningsväsendet. Det är under sådana förhållanden naturligt, att fråga uppstått att söka vidtaga erforderliga åtgärder i syfte att ernå en ur kameral synpunkt fullt tillfredsställande ordning i fråga om förvaltning, redovisning och kontroll av dessa statsmedel, vilka för närvarande utgöra inemot 17 procent av samtliga statens verkliga utgifter. Tidpunkten för en omläggning av skolväsendets kamerala organisation har dessutom för närvarande ansetts vara särskilt lämplig, med hänsyn till de omfattande och genomgripande ändringar, som nyligen verkställts eller inom den närmaste framtiden komma att genomföras å skolväsendets område och vilka ändringar, bland annat, innebära införandet av helt nya avlönings- och pensionssystem för de olika lärarkategorierna ävensom nya regler för statuppställningar och redovisning av statsanslagen.

En centralisering av skolväsendets kamerala uppgifter kan tänkas ske på olika sätt. Dessa uppgifter skulle sålunda kunna antingen överlämnas åt statskontoret eller anförtros åt ett nytt, helt fristående, för ändamålet tillskapat ämbetsverk, eller ock slutligen förläggas till en särskild kameral avdelning eller byrå i skolöverstyrelsen. Vad först beträffar förslaget att ett särskilt ämbetsverk skulle tillskapas för att omhänderhava utbetalandet och redovisandet av anslagen till undervisningsväsendet torde en sådan lösning av det föreliggande problemet få anses utesluten såsom allt för mycket avvikande från vad som gäller inom andra grenar av statsförvaltningen. Enligt de sakkunnigas uppfattning lärer ej heller omfattningen och beskaffenheten av de ärenden, varom här är fråga, kunna motivera tillskapandet av ett nytt fristående ämbetsverk för att ernå en rationalisering av skolöverstyrelsens och de överstyrelsen underställda läroanstalternas redovisningsväsen. Att till statskontoret förlägga utbetalandet och redovisandet av alla undervisningsanslagen torde ej heller vara att förorda, då statskontoret

därigenom skulle bliva nödsakat att allt för mycket koncentrera sig på undervisningsväsendets kamerala förhållanden. För övrigt må framhållas, att man under senare år eftersträvat att i största möjliga utsträckning söka befria statskontoret från utbetalningsärendena. Visserligen skulle vart och ett av de nu omförmälda båda alternativen medföra den fördelen, att skolöverstyrelsens redan nu synnerligen omfattande organisation icke skulle behöva ytterligare utökas, men å andra sidan är med dessa båda förslag den olägenheten förenad, att de icke skulle medföra det i och för sig önskvärda, mera ingående samarbetet mellan skolöverstyrelsen och den utbetalande och redovisande centrala myndigheten.

Ur medelsförvaltningssynpunkt synas ock avgörande skäl tala för, att man borde till skolöverstyrelsen förlägga utbetalandet och redovisandet av undervisningsanslagen. Vid sådant förhållande och då de kamerala uppgifterna skulle kunna omhänderhavas av en särskild jämförelsevis fristående kameral avdelning eller byrå inom skolöverstyrelsen, varigenom någon olägenhet för skolöverstyrelsens pedagogiska verksamhet ej torde kunna uppstå, hava de sakkunniga såsom ett led i strävandena att på undervisningsväsendets område rationalisera det statligt administrativa arbetet ansett sig böra förorda, att de kamerala uppgifterna avseende undervisningsväsendet centraliseras till skolöverstyrelsen.

Till utvecklande av denna sin ståndpunkt få de sakkunniga ytterligare anföra följande.

De flesta centrala förvaltningsmyndigheter omhänderhava numera utbetalandet och redovisandet samt, i den mån detta ej överlämnats åt underordnad myndighet, jämväl disponerandet av de anslag, vilka avse ändamål hänförliga till det statliga förvaltningsområde, den centrala myndigheten har att företräda. Sålunda utbetalar och disponerar fångvårdsstyrelsen riksstatsanslagen till olika fångvårds- och därmed sammanhängande ändamål, medicinalstyrelsen ombesörjer utbetalandet av det övervägande antalet anslag, vilka avse medicinalstaten samt hälso- och sjukvården ävensom veterinärväsendet m. m., de militära centralförvaltningarna, arméförvaltningen, marinförvaltningen och flygförvaltningen, utbetala och disponera de till de olika försvarsgrenarna anvisade anslagen, och slutligen må nämnas, att lantbruksstyrelsen från och med den 1 juli 1937 utbetalar i stort sett samtliga anslag, vilka beröra lantbruksstyrelsens verksamhetsområde. Inrättandet av det stora antalet nya huvudförvaltningar från och med den 1 juli 1937 innebär för övrigt endast ett fullföljande av detta system, att vederbörande förvaltningsmyndighet själv skall omhänderhava ansvaret och bestyret med utbetalandet och redovisandet av de till myndighetens fackområde hänförliga riksstatsanslagen.

Införandet av de nya huvudförvaltningarna torde emellertid även få anses hava varit ett betydelsefullt led i strävandena att rationalisera arbetet

inom statsförvaltningen. Statskontoret och framförallt länsstyrelserna äro emellertid alltjämt nödsakade att i jämförelsevis stor omfattning omhänderhava kamerala uppgifter för andra myndigheters räkning. I utlåtande den 20 januari 1937 över länsstyrelseutredningens betänkande angående länsstyrelsernas organisation har riksräkenskapsverket anfört, att de utbetalningsärenden, vilka enligt utredningens förslag skulle överflyttas till andra myndigheter, icke ägde, såsom av utredningen själv framhållits, någon större betydelse för lättande av länsstyrelsernas arbetsbörda. Genomförandet av detta förslag skulle sålunda icke medföra den med hänsyn till länsstyrelsernas arbetsuppgifter önskvärda begränsningen av dessa. Ett överflyttande av utbetalningsärenden — däribland undervisningsanslagen — i den vidare omfattning, som riksräkenskapsverket förordat, skulle däremot enligt riksräkenskapsverkets uppfattning otvivelaktigt komma att medföra arbetsminskning för landskontoren i sådan utsträckning, att där tjänstgörande personal i väsentlig mån skulle kunna frigöras och disponeras för andra arbetsuppgifter inom länsstyrelserna. I proposition till 1937 års riksdag (nr 178) angående anslag till länsstyrelserna för budgetåret 1937/38 har chefen för socialdepartementet uttalat, bland annat, att de av länsstyrelseutredningen föreslagna åtgärderna för åstadkommande av ytterligare begränsning i länsstyrelsernas arbetsuppgifter icke ansetts komma att medföra någon så avsevärd lättnad i länsstyrelsernas arbetsbörda, att en minskning av personalbehovet därigenom skulle inträda. Emellertid syntes det departementschefen icke osannolikt, att för landskontorens del den föreslagna avlastningen måste innebära en påtaglig lättnad i arbetsbördan. Skulle vidare fortsatta överväganden resultera i en fortgående överflyttning till andra myndigheter av till landskontorens handläggning hörande utbetalningar av avlöningsmedel, resekostnadsersättningar m. m., borde arbetsminskningen uppnå en sådan storleksordning, att därav borde kunna motiveras en inskränkning i personalbeståndet. Departementschefen har vidare i detta sammanhang erinrat, att frågan om överflyttande till andra verk och myndigheter av länsstyrelsernas hittillsvarande bestyr med utbetalning av vissa avlöningsmedel gjorts till föremål för undersökning genom statens organisationsnämnd. Undersökningen hade dock icke hunnit slutföras, innan nämndens arbete upphört. En centralisering av löneutbetalningar hade emellertid redan ägt rum i åtskilliga fall. I statsverkspropositionen till 1937 års riksdag hade även chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor föreslagit, att ett stort antal myndigheter skulle i räkenskapshänseende göras till huvudförvaltningar. I samband därmed skulle utbetalningar från anslag, vilka för närvarande omhänderhades av statskontoret eller länsstyrelserna, i stor utsträckning överflyttas till de nya huvudförvaltningarna. Genomförandet av detta förslag, till vilket riksdagen anslutit sig (riksdagens skrivelse nr 50), komme att mot-

verka behov av personalökning vid länsstyrelserna, även om några direkta tjänsteindragningar icke nu skulle föranledas därav.

Om man bortser från de skäl, som tala för att befria statskontoret och länsstyrelserna från dessa arbetsuppgifter, måste det därjämte innebära en fördel för en myndighet att själv få omhänderhava utbetalandet och redovisandet av anslag inom sitt verksamhetsområde, då myndigheten därigenom erhåller möjlighet att på ett mera ingående sätt följa verksamheten. Skolöverstyrelsen, som för närvarande har att taga befattning med en mängd olika frågor av ekonomisk beskaffenhet, såsom fastställande och uppgörande av förslag till stater, beslut om och fördelning av anslag till olika underordnade myndigheter m. fl., frågor rörande placering i löneklass av lärare, saknar med nuvarande kamerala organisation möjlighet att övervaka och kontrollera, att av överstyrelsen i nu angivna hänseenden fattade beslut och lämnade direktiv verkligen bliva av de utbetalande myndigheterna vederbörligen beaktade och efterföljda. Ej heller har skolöverstyrelsen möjlighet att vid sina anslagsäskanden stödja sig på något räkenskapsmaterial med uppgifter rörande den närmare dispositionen av de olika anslagen, utan överstyrelsen är enbart hänvisad till de summariska uppgifter, riksräkenskapsverkets budgetbyrå kan lämna angående anslagsbelastningen. Under löpande budgetår har slutligen skolöverstyrelsen ej något tillfälle att ingripa för att rätta uppkommande felaktigheter eller eljest vidtaga åtgärder i syfte att främja ett ändamålsenligt disponerande av de anvisade anslagsmedlen. Skolöverstyrelsen har slutligen att avgiva yttranden och förslag i frågor rörande dels lönebestämmelser för olika lärarkategorier dels ock stadganden om utbetalandet av statsbidrag m. m. Det torde givetvis vara av uppenbart värde för överstyrelsen att vid fullgörandet av dessa arbetsuppgifter få tillgång till kameral erfarenhet i hithörande frågor.

För närvarande är, såsom framgår av det ovan anförda, utbetalandet och disponerandet av anslagen för undervisningsändamål fördelat på 27 huvudförvaltningar, varjämte icke mindre än 167 underförvaltningar äga enbart disponera dessa anslag. Utbetalningar, som avse folkskoleväsendet, äro i stor omfattning grundade på uppgifter, som lämnats av vederbörande folkskolinspektörer. Betingelserna för åstadkommande av enhetlighet vid tillämpandet av avlöningsförfattningar och vissa kamerala utbetalnings- och redovisningsföreskrifter måste emellertid få anses synnerligen ogynnsamma å detta förvaltningsområde, så länge de kamerala uppgifterna förbliva splittrade på det nuvarande stora antalet myndigheter, bland vilka flera kategorier torde sakna erforderlig kameral utbildning och erfarenhet. En svaghet i det nuvarande systemet är även, att möjligheterna för revisionsmyndigheterna att ingripa sker alltför sent och först sedan de felaktiga utbetalningarna pågått under längre tid. Tillskapandet av ett centralt förvaltningsorgan med uppgift att omhänderhava de rent kamerala uppgifterna i

fråga om skolväsendet skulle emellertid utan tvivel bidraga till att undanröja nuvarande missförhållanden av olika slag.

Om sålunda ur medelsförvaltningssynpunkt avgörande skäl tala för att en centralisering till skolöverstyrelsen av skolväsendets kamerala uppgifter bör komma till stånd, torde det likväl kunna ifrågasättas, huruvida icke överstyrelsens betydelsefulla och krävande verksamhet såsom en pedagogiskt ledande och initiativtagande styrelse möjligen skulle menligt påverkas av att en mängd ärenden av kameral natur förläggas till överstyrelsen. De sakkunniga hava haft sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande och därvid ansett sig böra särskilt beakta, i vad mån överstyrelsens chef och ledamöter till följd av reformens genomförande skulle bliva nödsakade att ägna tid och arbete åt de nya uppgifterna. Ett förläggande till överstyrelsen av de kamerala göromålen måste givetvis innebära, att ett samarbete skall komma till stånd mellan en ny kameral byrå och de olika undervisningsavdelningarna, enär ett dylikt förläggande i annat fall skulle framstå som ändamålslöst. Att en kameral byrå därvid skulle komma att inverka störande eller hindrande på de olika fackavdelningarnas egentliga verksamhet torde dock få anses föga sannolikt. Erfarenheterna från andra områden inom statsförvaltningen utvisa nämligen, att ett ämbetsverks rent fackliga uppgifter ingalunda behöva bliva tillbakasatta, därför att inom ämbetsverket tillika finnes en särskild avdelning eller byrå, som ombesörjer den ekonomiska förvaltningen. Om man bortser från att befattningshavare å en kameral byrå under tiden för densammas upprättande och organiserande möjligen komme att bliva nödsakade att i mera väsentlig omfattning inhämta upplysningar från fackavdelningarna och sålunda taga tid i anspråk för ämbetsverkets chef och ledamöter, har man närmast anledning antaga, att det blir en kameral byrå, som kommer att få stå undervisningsavdelningarna till tjänst med sin erfarenhet och sakkunskap på det kamerala området. Sålunda torde avdelningarna inom överstyrelsen vid handläggning av ärenden rörande, bland annat, anslagsäskanden och uppgörande av förslag till eller fastställande av stater bliva satta i tillfälle att å en kameral byrå inhämta uppgifter av olika slag, vilka äro av synnerlig vikt för bedömandet av dylika ärenden. Under löpande budgetår böra fackavdelningarna dessutom från en kameral byrå kunna erhålla specificerade uppgifter rörande anslagsbelastning samt i händelse av anslagsöverskridanden få orsakerna därtill tillförlitligt utredda. Slutligen må framhållas de möjligheter, som överhuvudtaget skulle komma att stå skolöverstyrelsens chef och ledamöter till buds att kunna erhålla ingående upplysningar rörande de ekonomiska verkningarna av utfärdade bestämmelser av olika slag. En kameral byrå lärer däremot med all sannolikhet — om man bortser från vissa mera sällan förekommande principfrågor och författningsförslag — icke komma att betunga skolöverstyrelsens chef och ledamöter med annat

arbete än det, som kommer att förorsakas av byråns egna personalärenden, vilka dock torde få anses vara relativt obetydliga och föga tidsödande. Då anordningsärendena och underskrivandet av checker, vilket arbete enligt nuvarande ordning åvilar skolöverstyrelsens chef och ledamöter, framdeles skulle komma att omhänderhavas av en kameral byrå, torde tvärtom de nuvarande befattningshavarnas bestyr med de kamerala göromålen komma att minskas.

3. Länsstyrelsernas ställning till frågan om undervisningsanslagens utbetalning och disponerande.

För att utröna möjligheterna och lämpligheten av att genomföra den ifrågasatta centraliseringen till skolöverstyrelsen av utbetalandet av anslagen till undervisningsändamål hava de sakkunniga från länsstyrelserna inhämtat upplysningar rörande vissa förhållanden, vilka ansetts vara av betydelse för bedömandet av denna fråga.

De sakkunniga hava därvid först anhållit om upplysning, *huruvida länsstyrelserna ansåge, att hinder skulle möta för att till skolöverstyrelsen överflytta bestyret med utbetalandet och redovisandet av samtliga eller vissa av de riksstatsanslag för undervisningsändamål, vilka för närvarande utbetalas av länsstyrelserna.*

Såsom svar å denna fråga hava de flesta länsstyrelserna uttalat, att hinder ej syntes möta att företaga den ifrågasatta överflyttningen till skolöverstyrelsen av utbetalningsärendena. *Länsstyrelserna i Södermanlands, Kalmar* och *Norrbottens län* hava därvid direkt förordat, att en centralisering komme till stånd, under det att ett antal länsstyrelser av olika skäl ifrågasatt lämpligheten och möjligheten av att genomföra förslaget.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har såsom sin uppfattning uttalat, att den ifrågasatta reformen syntes ändamålsenlig, och enligt *länsstyrelsens i Norrbottens län* åsikt måste en centralisering hälsas med största tillfredsställelse. Såsom skäl för reformens genomförande har *länsstyrelsen i Kalmar län* anfört, att enligt länsstyrelsens uppfattning ett eventuellt överflyttande till skolöverstyrelsen av här ifrågavarande bestyr finge anses innebära en rationalisering av därmed förknippat arbete. Åtskilliga av de spörsmål, som uppställde sig till bedömande vid ifrågakommande utbetalningar, sammanhängde nämligen med avgöranden, som skolöverstyrelsen instruktionsenligt träffat eller hade att träffa i fråga om undervisningsväsendet och det syntes länsstyrelsen utan vidare klart, att man i statsförvaltningen borde sträva efter att frågor, vilka hade organisatoriskt sammanhang med varandra, också handhades av en och samma myndighet. Därjämte skulle vid den ifrågasatta centraliseringens genom-

förande uppkommande spörsmål bliva enhetligt bedömda för hela riket, vilket med nu tillämpat förfarande icke alltid vore fallet. Länsstyrelsen uttalade slutligen, att sannolikt vore, att man vid en centralisering av utbetalning och redovisning av undervisningsanslagen borde kunna ytterligare rationalisera arbetet, så att icke obetydlig minskning i den tid, som för nuvarande utbetalningsmyndigheter åtgått för dessa arbetsuppgifters fullgörande, kunde vara att påräkna.

De länsstyrelser, vilka uttalat betänkligheter mot att fråntaga dem deras nuvarande bestyr med utbetalandet av undervisningsanslagen, hava därvid såsom stöd för denna sin uppfattning hänvisat till vissa nu rådande förhållanden i fråga om utbetalandet av anslagen, vilka enligt deras mening skulle försvåra eller rent av omöjliggöra en överflyttning av utbetalningarna till ett enda centralt ämbetsverk.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller sålunda, att enär arbetet vore av den art, att det för att kunna utföras inom rimlig tid, dels krävde relativt stor, med utanordningsarbete väl förtrogen personal med skiftande kvalifikationer och dels vore speciellt säsongbetonat, det ur kostnadssynpunkt syntes ställa sig fördelaktigt för statsverket att låta arbetet utföras vid länsstyrelserna, där personalen året om ständigt kunde fullt utnyttjas i liknande arbete. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har även erinrat, hurusom huvuddelen av granskningsarbetet med ifrågavarande medelsrekvisitioner vore förlagd till vissa månader av året. Det arbete, som nu vore fördelat på länsstyrelserna och statskontoret, komme efter genomförd centralisation att utföras av en enda myndighet, som på relativt kort tid skulle hava att granska ett så omfattande material, varom här vore fråga. Uppenbarligen måste under granskningstiden tillfällig personal anställas. Svårighet kunde då möta att anskaffa erforderlig kvalificerad arbetskraft med inriktning på de speciella granskningsuppgifterna. Härtill komme, att åtgärder för infordrande av felande uppgifter och annan korrespondens sannolikt skulle fördröja eller i varje fall göra arbetet mer tungrott än vad nu vore fallet. Förutom de nu angivna båda länsstyrelserna hava även länsstyrelserna *i Kristianstads* och *Malmöhus län* erinrat om de svårigheter, som skulle uppstå vid en centralisering av utbetalningsförfarandet med hänsyn till detta arbetes nuvarande säsongbetonade karaktär.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har i sitt svar å denna fråga uttalat, att såväl kontrollen i fråga om riktigheten av gjorda bidragsrekvisitioner som i viss mån rörande användningen av utanordnade medel syntes bättre tillgodoses vid ett decentraliserat system. *Länsstyrelsen i Gotlands län* har ansett, att en centralisering av utbetalningen av läroverkens avlöningsanslag syntes obetingat ägnad att orsaka stockning och försenande av medlens tillhandahållande i de olika orterna. *Länsstyrelsen i Västmanlands*

län har ifrågasatt om icke både den utbetalande myndigheten och sökandena skulle bliva lidande på en överflyttning, åtminstone såvitt anginge statsbidragen till folkskoleväsendet, och slutligen hava *länsstyrelserna i Jönköpings* och *Blekinge län* ansett, att en centralisering av dessa ärenden skulle bliva mindre ändamålsenlig.

De sakkunniga hava vidare anhållit om uttalande från länsstyrelsernas sida, *huruvida det kunde anses vara av särskilt värde, att utbetalningar, varom här vore fråga, verkställdes av länsstyrelserna med hänsyn till föreliggande behov av personlig kontakt med betalningsmottagarna och kännedom om de lokala förhållandena i övrigt.*

Länsstyrelserna i Södermanlands, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands och *Norrbottens län* hava därvid hävdat den uppfattningen, att erforderlig förbindelse mellan den utbetalande myndigheten och vederbörande betalningsmottagare kunde äga rum medelst telefon eller skriftligen samt att kännedomen om de lokala förhållandena icke kunde anses vara av särskild betydelse för handläggningen av dessa ärenden. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* framhåller i detta sammanhang, att för de fall, där någon personlig kontakt skulle kunna tänkas hava betydelse, nämligen vid bedömande av rekvisitioner beträffande anslag för folkskoleväsendet, rekvisitionerna först underkastades granskning av vederbörande statens folkskolinspektör, som ju ägde ingående person- och lokalkännedom. I den mån denne tjänsteman fullständigt fullgjorde sin granskningsuppgift, syntes förutsättningarna för rekvisitionens bedömande föreligga lika väl hos en central myndighet såsom skolöverstyrelsen, som hos länsstyrelsen. Enligt vad *länsstyrelsen i Kalmar län* uppgivit, hade det frånsett skriftliga meddelanden och telefonsamtal icke ifrågakommit, att länsstyrelsen haft behov att träda i personlig kontakt med undervisningsväsendets olika representanter i och för inhämtande av erforderliga upplysningar i här berörda utbetalningsfrågor. Den kännedom om de lokala förhållandena, som länsstyrelsen ägde, kunde ej heller på här ifrågavarande område vara så ingående, att länsstyrelsen kunde sägas hava haft särskilt gagn därav vid utbetalningarnas omhänderhavande utan hade länsstyrelsen i erforderliga fall måst lita till de uppgifter, som vederbörande folkskolinspektör på särskild förfrågan eller eljest lämnat. Även *länsstyrelsen i Gotlands län* har framhållit, att i den mån oklarhet förelåge i fråga om avlöningsrekvisitioner för folkundervisningen, hänvändelse i regel måste göras till folkskolinspektören och att några direkta förhandlingar med skoldistrikten knappast förekomme.

De övriga länsstyrelserna hava gjort gällande, att behovet av personlig kontakt och kännedom om de lokala förhållandena måste anses vara av sådan betydelse, att det nuvarande decentraliserade utbetalningsförfaran-

det vore att förorda framför en centralisation till skolöverstyrelsen av dessa ärenden. *Länsstyrelsen i Uppsala län* har sålunda anfört, att beträffande resekostnaderna överflyttningen syntes medföra en viss omgång, då länsstyrelsen efter remiss från skolöverstyrelsen skulle komma att få biträda med granskning i likhet med vad för närvarande skedde i fråga om vissa reseräkningar, som utbetalades av andra myndigheter än länsstyrelsen. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har erinrat, hurusom det i åtskilliga frågor kunde visa sig nödvändigt att samråda med folkskolinspektören och att det ej vore utan betydelse att han vore lätt anträffbar. Vid granskning av rekvisitioner från Göteborgs stad hade det visat sig vara till gagn, att kompletterande upplysningar och andra uppgifter kunnat inhämtas medelst direkt hänvändelse till vederbörande. Enligt länsstyrelsens uppfattning framträdde här med skärpa olägenheten av en centralisation av granskningsarbetet, vilket arbete väl lämpade sig att inordnas bland länsstyrelsens övriga arbetsuppgifter. Det kunde då icke sägas vara ett steg i rätt riktning att överflytta handläggningen av dessa ärenden från myndighet med säte i Göteborg till annat ämbetsverk på betydande avstånd därifrån. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* har ansett, att för de sökande — och därvid särskilt skoldistrikten — som önskade erhålla upplysningar av utbetalande myndigheten, kontakten komme att bliva besvärligare och kanske även mer kostsam. Slutligen har *länsstyrelsen i Västerbottens län* antagit, att arbetet skulle bliva besvärligare och mera tidsödande för skolöverstyrelsen än för länsstyrelsen med hänsyn bland annat till att förbindelserna, de postala såväl som telefonförbindelserna, med de olika delarna av ett län, exempelvis Västerbottens län, i regel icke vore lika goda och snabba från Stockholm som från residensstaden i länet. Därtill komme ökade kostnader för telefon. Ett bibehållande hos länsstyrelsen av här ifrågavarande göromål, i vad de avsåge folkskoleväsendet, skulle därför innebära icke blott besparing ur ren kostnadssynpunkt samt i tid och arbete utan även en jämnare gång i arbetet.

De sakkunniga hava även begärt upplysning om, *huru många månader per år olika befattningshavare inom länsstyrelsen beräknades vara sysselsatta med granskning, föredragning och redovisning m. m. av de under åttonde huvudtiteln uppförda anslagen till undervisningsändamål.*

Enligt en av de sakkunniga uppgjord sammanställning hava länsstyrelserna uppskattat arbetstiden för år för utförande av dessa göromål till i medeltal inemot 5 månader, av vilken tid omkring 2 månader beräknats falla på länsbokhållare eller därmed jämförliga befattningshavare samt återstående tid på huvudsakligen kvinnliga biträden i olika lönegrader.

På de sakkunnigas förfrågan, *huruvida genom den föreslagna reformen någon begränsning av personalbeståndet och till följd därav någon besparing av länsstyrelsens avlöningskostnader kunde beräknas uppkomma och i så fall med huru stort belopp,* hava samtliga länsstyrelser förklarat, att den föreslagna reformen icke syntes kunna medföra någon indragning av personal. Vissa länsstyrelser hava dock ansett, att reformen möjligen skulle kunna medföra något minskat behov av tillfällig arbetskraft. *Länsstyrelsen i Blekinge län* har sålunda räknat med att en besparing av länsstyrelsens anslagskostnader för extra personal och övertidsersättningar skulle kunna uppkomma med omkring 500 kronor och *länsstyrelsen i Älvsborgs län* har uppskattat, att i runt tal 700 kronor skulle kunna besparas i avlöning till en tillfällig arbetskraft.

De flesta länsstyrelserna hava i anledning av en av de sakkunniga framställd fråga, *om reformen eljest kunde anses komma att medföra några fördelar eller nackdelar för länsstyrelsernas vidkommande,* vitsordat, att den föreslagna reformen otvivelaktigt skulle komma att medföra lättnad i länsstyrelsernas arbetsbörda.

Länsstyrelsen i Uppsala län har anfört, att överflyttningen skulle verka utjämnande av den hittills stora arbetsbelastningen för personalen till fromma för en snabbare expediering av inkomna ärenden. Ett antal länsstyrelser, däribland *länsstyrelserna i Södermanlands, Kronobergs, Hallands, Värmlands, Örebro* och *Västmanlands län,* hava särskilt framhållit, att reformen för deras vidkommande skulle medföra en välbehövlig arbetslättnad icke minst med hänsyn till att ifrågavarande arbete till största delen i tiden sammanfölle med det för länsstyrelserna alltmer krävande och omfattande prövningsnämndsarbetet. I detta sammanhang må även nämnas, att *länsstyrelsen i Norrbottens län* framhållit, att den erfarenhet, granskningen av rekvisitionerna av statsbidragen till lärarlöner medförde, icke längre skulle vara tillfinnandes hos länsstyrelsen, vilket skulle innebära en nackdel, om länsstyrelsen fortfarande skulle hava kvar domsrätten mellan skoldistrikten och lärarpersonalen i mål om löneförmåner.

Slutligen hava de sakkunniga ansett sig böra inhämta länsstyrelsernas åsikt, *huruvida det nya avlöningsreglementet för folkskollärare m. fl. kunde anses komma att medföra ökat arbete för länsstyrelserna, därest utbetalandet och redovisandet av anslagen avseende folkskoleväsendet komme att fortfarande ombesörjas av länsstyrelserna.*

De flesta länsstyrelserna hava såsom sin uppfattning uttalat, att det nya avlöningsreglementet icke torde komma att medföra något ökat arbete annat än möjligen under övergångstiden, då länsstyrelserna skulle hava att tillämpa både det gamla och det nya avlöningsreglementet. Ett

fåtal länsstyrelser, däribland *länsstyrelserna i Gotlands, Göteborgs och Bohus', Älvsborgs* och *Skaraborgs län,* hava däremot ansett, att det nya avlöningsreglementet skulle komma att medföra ökat arbete för de myndigheter, som skulle hava att tillämpa detsamma. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* har såsom stöd för denna uppfattning åberopat, att erfarenheterna från tillämpningen av samma avlöningssystem vid statens nyreglerade verk givit vid handen, att de avlöningsreglementen, som vore utformade enligt detta system, på grund av dess många detaljerade och ofta invecklade och svårtolkade bestämmelser i allmänhet ställt sig besvärligare i tillämpningen än tidigare förefintliga avlöningsbestämmelser. Man kunde därför vara benägen att antaga, att vid tillämpningen av detta avlöningssystem å nu ifrågavarande område handläggningen av hithörande ärenden kunde komma att bliva mer tidsödande och arbetskrävande än hittills.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen för länsstyrelsernas svar å de utav de sakkunniga framställda frågorna, hava en del länsstyrelser uttalat betänkligheter mot att frångå det nuvarande decentraliserade förfarandet i fråga om utbetalandet och redovisandet av undervisningsanslagen. Man har därvid främst hänvisat till att arbetet med granskning av rekvisitioner och utanordnande av olika statsbidrag till folkskoleväsendet för närvarande vore koncentrerat till ett fåtal månader under året, nämligen september—december månader. Skulle detta arbete omhänderhavas av ett ämbetsverk, bleve det enligt dessa länsstyrelsers uppfattning nödvändigt att under den tid av året, då arbetet utfördes, anställa en jämförelsevis talrik tillfällig personal, som under den övriga delen av året ej skulle kunna beredas något annat arbete inom överstyrelsen. De sakkunniga få i anledning härav framhålla, att förslag till ändring av nu gällande bestämmelser rörande utbetalandet och redovisandet av de olika bidragsanslagen utarbetats av de sakkunniga i syfte att undanröja, bland annat, de av länsstyrelserna påpekade svårigheterna att förlägga detta arbete till ett enda ämbetsverk. Enligt de sakkunnigas uppfattning torde med de ändringar, som de sakkunniga föreslå, några svårigheter ej komma att uppstå att inom skolöverstyrelsen utföra ifrågavarande arbete på ett sådant sätt, att arbetet löper jämnt över hela året. De sakkunnigas förslag innebär nämligen bland annat, att till skoldistrikten månadsvis skulle, på sätt närmare kommer att utvecklas i det följande, utanordnas statsbidrag med så stort belopp, att någon anledning icke skulle föreligga att, såsom nu äger rum, särskilt påskynda granskningen av rekvisitionerna och utanordnandet av eventuellt återstående skoldistriktet tillkommande statsbidrag, utan arbetet härmed skulle kunna fördelas i stort sett över nästan hela budgetåret.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har såsom skäl mot centralisering anfört, att kontrollen över riktigheten av gjorda rekvisitioner och över medlens behöriga användning skulle bliva bättre tillgodosedd med nuvarande decentraliserade system. De sakkunniga finna en sådan uppfattning icke hållbar med hänsyn till de å nu ifrågavarande område förekommande verkliga förhållandena. Det torde nämligen otvivelaktigt förhålla sig så, att länsstyrelsernas möjligheter att utöva kontroll över att rekvisitionerna äro grundade på riktiga uppgifter och att statsbidragen komma till rätt användning äro begränsade. Möjligheten att kontrollera de å rekvisitionerna förekommande uppgifterna rörande personliga och lokala förhållanden föreligga däremot i väsentligt högre grad hos statens folkskolinspektörer eller särskilt förordnad inspektor, vilka hava att underkasta rekvisitionerna å statsbidrag granskning, innan statsbidraget må utanordnas till respektive skoldistrikt eller skola. En annan invändning har framförts av länsstyrelsen i Gotlands län, som uttalat farhågor för att stockning skulle kunna förväntas uppstå vid expedierandet från skolöverstyrelsen av anslagsmedel till allmänna läroverken. I anledning härav vilja de sakkunniga endast framhålla, att, såvitt de sakkunniga hava sig bekant, några svårigheter eller olägenheter icke förekommit för andra centrala förvaltningsmyndigheter, t. ex. medicinalstyrelsen och de militära centralförvaltningarna att i behörig tid tillhandahålla erforderliga avlönings- och andra medel. Det torde vid sådant förhållande enligt de sakkunnigas uppfattning näppeligen få anses tänkbart, att vare sig de skolöverstyrelsen underställda statliga undervisningsanstalterna eller några andra betalningsmottagare, såsom skolstyrelser och enskilda, skulle kunna bliva lidande på att de utbetalningar, varom här är fråga, verkställas från ett centralt ämbetsverk i Stockholm i stället för från länsstyrelserna. För övrigt komma de sakkunniga att i annat sammanhang närmare beröra frågan om tillhandahållande av avlöningsmedel åt befattningshavarna vid de statliga undervisningsanstalterna.

Länsstyrelsen i Uppsala län har framhållit, att överflyttandet till skolöverstyrelsen av utanordnandet av reseersättningar sannolikt skulle medföra omgång i arbetet, då länsstyrelserna, såsom för närvarande ägde rum beträffande vissa reseräkningar, skulle bliva nödsakade att efter remiss från skolöverstyrelsen avgiva yttrande jämväl över de till överstyrelsen ingivna reseräkningarna. Enligt de sakkunnigas uppfattning torde man ej hava anledning antaga, att en blivande kameralbyrå i skolöverstyrelsen skulle komma att behöva besvära länsstyrelserna med yttranden över reseräkningar, då denna byrå liksom fallet är med andra centrala myndigheters revisionsavdelningar i de få fall, då behov av uppgifter rörande rent lokala förhållanden anses föreligga, torde kunna vända sig direkt till ortsmyndigheterna, såsom till landsfiskaler och fjärdingsmän m. fl.

För övrigt må i detta sammanhang nämnas, att erfarenheterna från andra statsförvaltningsområden icke givit vid handen, att det skulle vara förenat med några särskilda praktiska olägenheter att hava revision och annan kameral granskning av lokala förvaltningsmyndigheters reseräkningar förlagd till ett centralt ämbetsverk i Stockholm.

I anledning av en av länsstyrelsen i Norrbottens län gjord erinran mot att fråntaga länsstyrelserna bestyret med utanordnandet av olika statsbidrag, om länsstyrelserna fortfarande skulle utöva domsrätt i lärarnas lönefrågor, få de sakkunniga anföra, att de sakkunniga förutsätta, att prövning av dessa mål framdeles skall överflyttas till skolöverstyrelsen. Även till denna fråga återkomma de sakkunniga i det följande.

Beträffande slutligen de av olika länsstyrelser framställda erinringarna, att det skulle bliva förenat med svårigheter av olika slag för skolstyrelserna m. fl. att få upplysningar i hithörande frågor, få de sakkunniga framhålla, att tillskapandet av ett centralt, å detta område verkligt sakkunnigt organ utan tvivel måste framstå som en stor fördel för de olika betalningsmottagande myndigheterna. Detta centrala organ skulle på ett mera ingående och enhetligt sätt än länsstyrelserna kunna behärska alla frågor rörande skolväsendets ekonomiska förhållanden. Några nämnvärda ökade porto- eller telefonkostnader torde ej heller behöva uppstå för skolstyrelserna, då den centrala förvaltningsmyndigheten förutsättes komma att i cirkulärskrivelser tillhandahålla skolstyrelserna och andra myndigheter utförliga och fullständiga råd och anvisningar i hithörande frågor. Särskilt värdefullt skulle även bliva, att ett samarbete skulle kunna komma till stånd mellan lärarnas personalorganisationer och skolöverstyrelsens kamerala byrå, varigenom lärarpersonalen skulle hållas underrättad om tillämpningen av gällande avlöningsförfattningar.

4. Ändrade grunder för utbetalningsväsendet.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, hava de sakkunniga funnit bärande skäl tala för inrättandet av en särskild kameral avdelning eller byrå inom skolöverstyrelsen, vilken skulle omhänderhava utbetalandet och redovisandet av anslagen till olika undervisningsändamål. De anslag, som därvid i kommande regleringsbrev skulle ställas till skolöverstyrelsens förfogande, äro dels samtliga i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda anslag, vilka upptagits under rubrikerna »Skolöverstyrelsen», »Allmänna läroverken m. m.» och »Yrkesundervisningen», dels samtliga under rubriken »Folkundervisningen» hänförda anslag med undantag av anslaget till bidrag till svensk undervisning för svenska barn i utlandet, vilket anslag fortfarande synes böra utbetalas av utrikesdepartementet, dels ock slutligen vissa under rubrikerna »Folkbildningsåtgärder i övrigt» och »Diverse» uppförda anslag. Samtliga anslag, varom nu är fråga, hava angivits

å en såsom bilaga till detta betänkande fogad sammanställning (bilaga 16). De sakkunniga hava i denna bilaga endast medtagit sådana anslag, vilka finnas upptagna i riksstaten för budgetåret 1937/38. Av statsverkspropositionen till 1938 års riksdag framgår emellertid att ett reservationsanslag å 300 000 kronor till bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning kan förväntas komma att inflyta i riksstaten för budgetåret 1938/39. Med hänsyn till att frågan om en rationell skolbarnsbespisning varit under behandling av befolkningskommissionen och något definitivt ställningstagande till kommissionens förslag icke har framlagts till innevarande års riksdag, hava de sakkunniga ansett sig icke böra nu taga ställning till frågan huruvida blivande anslag för detta ändamål bör utbetalas av skolöverstyrelsen. I skolöverstyrelsens räkenskaper skulle dessutom redovisas statsverkets inkomster av terminsavgifter från läroverken samt av studentexamens- och realexamensavgifter, vilka båda senare avgifter för närvarande redovisas å särskilda diversemedelstitlar i statskontorets räkenskaper. Förvaltning och redovisning av de utav statskontoret förvaltade diversemedelsfonderna avseende olika undervisningsändamål synas däremot fortfarande böra tillkomma statskontoret, som torde äga större förutsättningar än en blivande kameralbyrå inom skolöverstyrelsen att omhänderhava fonder av denna karaktär. Bland dessa må nämnas f. d. allmänna dövstuminstitutets donationsmedelsfond, Visingsö skolegodsfond, köpeskilling för rektors vid högre allmänna läroverket i Jönköping löningsjord ävensom de, bland övriga diverse medel, redovisade medel avseende statens provskolas, nya elementarskolans i Stockholm f. d. byggnadskassa samt medel, avskilda att användas för främjande av blindundervisningen.

I samband med att de blivande regleringsbreven rörande samtliga nu ifrågavarande anslag ändras därhän, att skolöverstyrelsen erhåller bemyndigande att utbetala anslagen, få de sakkunniga dessutom föreslå en del ändringar av hittills gällande *utbetalnings- och redovisningsföreskrifter* rörande vissa utav dessa anslag. Vad först beträffar anslagen till *avlöningar* till befattningshavare vid högre lärarinneseminariet, allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, småskoleseminarierna, folkskolinspektionen, nomadskolorna, läroanstalterna för blinda, vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte ävensom vid de från och med nästkommande budgetår förstatligade dövstumskolorna samt vid de tekniska läroverken, vilja de sakkunniga föreslå, att dessa anslag för framtiden såväl utbetalas som disponeras av skolöverstyrelsen. Dessutom föreslå de sakkunniga, att de från dessa anslag utgående avlöningsbeloppen av skolöverstyrelsen utbetalas direkt till vederbörande befattningshavare, varom föreskrift synes böra meddelas i regleringsbreven. En dylik centralisering av avlöningsutbetalningarna förekommer redan nu inom olika grenar av statsförvaltningen.

Sålunda utbetalar lantmäteristyrelsen månadsvis avlöningar till lantmätarna och deras biträden, vilka uppgå till sammanlagt omkring 700 löntagare. Likaledes utbetalar lotsstyrelsen för varje månad direkt till befattningshavarna vid lotsverket, vilka utgöra omkring 1 000 personer, dem tillkommande avlöningsförmåner. Såsom exempel å ett dylikt centraliserat utbetalningsförfarande må även nämnas statskontorets utbetalningar månadsvis av tjänste- och familjepensionerna till civila och militära befattningshavare och deras efterlevande, uppgående till sammanlagt omkring 18 000 personer. För skolöverstyrelsens vidkommande skulle utbetalning ske till omkring 3 500—4 000 befattningshavare. Antalet är tvivelsutan betydande, men med de moderna maskinella anordningar, vilka numera stå till buds, torde arbetet kunna väsentligt förenklas. En centralisering av avlöningsutbetalningarna till skolöverstyrelsen skulle otvivelaktigt medföra fördelar främst ur kameral synpunkt, då ett dylikt tillvägagångssätt skulle underlätta genomförandet av enhetliga principer vid avlöningsutbetalningarna samt bidraga till åstadkommande av ordning och reda vid redovisningen av avlöningsanslagen. En annan fördel, som den föreslagna omläggningen skulle medföra, vore att rektorerna komme att bliva befriade från arbetet med uträknandet och utbetalandet av lönerna, vilket arbete förorsakat dem stort besvär och mycken tidsspillan till förfång för deras egentliga arbetsuppgifter.

Beträffande den närmare utformningen av dessa förslag, må framhållas, att uträknandet av avlöningarna vid de olika läroanstalterna skulle verkställas med stöd av uppgifter, som vederbörande rektor eller beträffande nomadskolorna nomadskolinspektören, en gång i månaden skulle hava att avgiva till skolöverstyrelsen rörande de honom underställda befattningshavarna. Skolöverstyrelsen skulle hava dels att för ifrågavarande ändamål fastställa ett formulär, enligt vilket denna rapporteringsskyldighet skulle fullgöras, dels ock att utfärda de föreskrifter, vilka eljest skulle bliva erforderliga. Med hänsyn till det stora antal befattningshavare, som sålunda skulle komma att avlönas från skolöverstyrelsen, bleve det nödvändigt att tillse, att uppgifterna från skolorna rörande de olika befattningshavarnas tjänstgöringsförhållanden i god tid före avlöningens uträknande komme överstyrelsen till handa. Enligt de sakkunnigas uppfattning torde det bliva lämpligast, att rektorernas uppgifter, vilka skulle avse förhållandena under den förflutna månaden och i övrigt vid tiden för rapportens uppgörande kända förhållanden, tillställdes överstyrelsen i början av den påföljande månaden för att tjäna som grundval vid avlöningsuträkningen för sistberörda månad. Rapporterna för t. ex. februari månad skulle sålunda tillställas överstyrelsen i början av mars, och avlöningen, som skulle utbetalas den sista mars, skulle alltså avse tjänstledigheter m. m. under februari. Visserligen skulle en dylik anordning medföra, att under mars må-

nad inträffade förändringar av beskaffenhet att påverka avlöningsuträknandet för mars först kunde beaktas å avlöningslistan för april månad. Några olägenheter kunna dock näppeligen tänkas vara förenade med en dylik anordning. Ej heller lärer, såvitt de sakkunniga kunnat bedöma, det centraliserade avlöningsutbetalandet i övrigt komma att medföra några praktiska svårigheter vare sig för den utbetalande myndigheten eller de enskilda betalningsmottagarna. Särskilt må framhållas, att därest, såsom nu äger rum i vissa städer, lärarna vid en skola önska få avlöningen utbetald genom en viss angiven bank eller insatt å bankkonto, detta bör kunna ske även om utbetalningen sker från skolöverstyrelsen. Till tillfälliga vikarier skulle avlöning kunna utbetalas omedelbart i början av varje månad för sistförflutna månad genom särskild utanordning, som grundats på de av rektorerna för varje månad insända uppgifterna. De sakkunniga vilja dessutom erinra, att redan nu i stor utsträckning inom statsförvaltningen en månads avlöningslista avser tjänstledigheter m. m. under den närmast föregående månaden. Ett sådant tillvägagångssätt tillämpas sålunda både vid kommunikationsverken, flottans stationer, lotsverket och lantmäteristyrelsen.

Vad beträffar *omkostnadsanslagen* vid de statliga läroanstalterna samt vissa anslag till materiel och dylikt, skulle dessa anslag endast utbetalas av skolöverstyrelsen men disponeras av läroanstalterna. I jämförelse med nuvarande förhållanden skulle beträffande dessa anslag tills vidare ingen annan ändring vidtagas, än att skolöverstyrelsen från statskontoret och länsstyrelserna övertoge utbetalandet av anslagen. De räkenskaper, som det åligger rektorerna vid ifrågavarande läroanstalter att föra och vilka för närvarande för granskning överlämnas till riksräkenskapsverket, skulle i stället insändas till skolöverstyrelsen, vars kameralbyrå skulle åligga att verkställa den revision av räkenskaperna, som riksräkenskapsverket för närvarande utför. Samtliga dessa räkenskaper komme dock endast att omfatta redovisning för statsanslagen till omkostnader, materiel och dylikt ävensom redovisning i förekommande fall för de enskilda kassor och fonder av olika slag, vilka för närvarande återfinnas i läroanstalternas ävensom i direktionens över Stockholms stads undervisningsverk till riksräkenskapsverket ingående räkenskaper. Därest skolöverstyrelsen övertager utbetalandet av avlöningsanslaget och omkostnadsanslaget vid läroanstalter för blinda, bör institutet och förskolan för blinda å Tomteboda icke vidare bibehållas i sin nuvarande ställning såsom huvudförvaltning utan liksom de övriga statliga undervisningsanstalterna i räkenskapshänseende underställas skolöverstyrelsen. Kungörelsen den 23 december 1918 (nr 1045) med föreskrifter angående medelsförvaltningen vid institutet och förskolan för blinda å Tomteboda bör alltså upphävas, varjämte kungörelsen den 14 augusti 1937 (nr 756) om ändrad lydelse av 1 § kungörelsen den 23 maj 1924 (nr 178) angående av-

lämnande till riksräkenskapsverket av årsräkenskaper m. m. bör ändras i vad den avser skyldighet för institutet att till riksräkenskapsverket avlämna huvudbok (bilaga 17).

I fråga om alla *övriga anslag*, som ställas till skolöverstyrelsens förfogande, skulle överstyrelsen verkställa såväl utbetalning som i övrigt disponera anslagen. Bland dessa anslag märkas bidrag till kommunala flickskolor, bidrag till kommunala mellanskolor, bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor, bidrag till avlöning åt lärare vid fortsättningsskolor, understöd åt högre folkskolor, dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter samt provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare vid folkskoleväsendet. För dessa anslag gälla för närvarande särskilda bestämmelser om tillhandahållande av förskott åt skolstyrelserna, för vilka bestämmelser de sakkunniga här ovan lämnat en utförlig redogörelse. Såsom framgår av vad de sakkunniga tidigare anfört, hava de sakkunniga förutsatt, att ändrade utbetalningsföreskrifter borde utarbetas rörande dessa anslag. Behovet av ändrade föreskrifter härom har även påpekats av riksdagen. I skrivelse till Konungen den 25 maj 1937 (nr 311) i anledning av riksdagens år 1936 församlade revisorers berättelse har riksdagen sålunda på grund av en utav revisorerna gjord anmärkning om avdrag å förskotterat statsbidrag till avlönande av lärare vid folk- och småskolor med flera läroanstalter anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av en omläggning av det hittills tillämpade utbetalningssättet av statsbidrag till avlönande av lärare vid folk- och småskolor med flera läroanstalter. I sin förberörda skrivelse erinrade riksdagen, hurusom riksräkenskapsverket liksom även statskontoret i sina avgivna yttranden till behandling upptagit en fråga, som icke berörts av revisorerna, nämligen huruvida icke i samband med löneregleringen för folk- och småskollärarpersonalen en omläggning av hittills tillämpade utbetalningssättet av statsbidrag till nämnda lärarpersonal borde vidtagas. Då enligt löneregleringen i fråga lönerna skulle komma att utbetalas månadsvis i efterskott, syntes det påkallat, att för varje månad avpassad del av statsbidraget även utbetalades månadsvis. Genom en sådan anordning skulle de skäl bortfalla, som föranlett procentavdrag vid slutliga utbetalningen av statsbidrag för redovisningsåret. Riksdagen fann för sin del detta förslag vara ur flera synpunkter att förorda. Detsamma syntes lämpligen kunna genomföras ej blott för folk- och småskollärarpersonalens vidkommande utan även beträffande övriga lärarkategorier, i fråga om vilka enahanda bestämmelser angående förskottsutbetalningar gällde. Då vidtagandet av en dylik reform syntes böra föregås av en närmare utredning, hade riksdagen ansett sig böra hos Kungl. Maj:t göra framställning därom. Kungl. Maj:t har i anledning härav genom brev den 30 december 1937 anbefallt riksräkenskapsverket och skolöverstyrelsen att verkställa den av riksdagen

begärda utredningen. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, hava dessa myndigheter emellertid ansett sig böra avvakta framläggandet av de sakkunnigas betänkande före verkställandet av den begärda utredningen.

Då frågan om det sätt, varpå utbetalandet av ovan angivna bidragsanslag äger rum, är av avgörande betydelse för bedömandet av möjligheten att till skolöverstyrelsen överflytta bestyret med utbetalandet och redovisandet av dessa anslag, hava de sakkunniga ansett nödvändigt att här närmare ingå på dessa spörsmål. De sakkunniga finna därvid angeläget, att man söker ordna utbetalandet och redovisandet på enklast möjliga sätt, så att icke betalningsmottagare, folkskolinspektörer och andra, vilka hava att rekvirera eller redovisa dessa medel, bliva betungade med några ytterligare kamerala arbetsuppgifter. Av särskild betydelse torde det emellertid vara, att man tillser, att statens folkskolinspektörers befattning med granskning av rekvisitionerna å statsbidragen samt handläggande av löneärenden och dylikt i görligaste mån begränsas för att bereda dem möjlighet att i större utsträckning, än för närvarande är fallet, ägna sig åt de rent pedagogiska uppgifterna.

Enligt 1 § 1 mom. kungörelsen den 10 december 1937 (nr 961) med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor, skall, innan definitivt beslut fattas rörande *lärares placering i högre löneklass* än den lägsta för tjänsten gällande, skolstyrelsen inhämta yttrande i ärendet från statens vederbörande folkskolinspektör. Skolstyrelsen skall därvid till folkskolinspektören överlämna uppgifter enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär om lärarens tjänstgöring ävensom i förekommande fall sådant intyg, som i 2 mom. sägs. I nyssnämnda moment stadgas, att lärare, som erhåller lön enligt högre löneklass än den lägsta för tjänsten gällande, skall vid tillträde av tjänst inom annat skoldistrikt än det, där placeringen i löneklass beslutats, förete vederbörligen styrkt intyg om sagda placering.

Såsom de sakkunniga tidigare erinrat, åligger det för närvarande skoldistrikten att besluta om folk- och småskollärarnas placering i löneklass. Bestämmelserna härom återfinnas i 8 § 4 mom. och 9 § av Kungl. Maj:ts avlöningsreglemente den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor. I samband med omläggningen av utbetalningen av undervisningsanslagen torde det emellertid få anses lämpligt, att ärendena rörande beslut om ifrågavarande lärares placering i löneklass överflyttas från skolstyrelserna till skolöverstyrelsen, som ju redan nu har att fatta beslut rörande placering i löneklass av eller tillerkännande av ålderstillägg åt alla andra lärarkategorier. För framtiden skulle alltså skolstyrelserna insända framställningar om uppflyttning i löneklass av folkskollärare till folkskolinspektörerna, vilka efter verkställd granskning av de lämnade uppgifterna rörande lärarens tjänstgöringsförhållanden och dylikt, skulle över-

sända framställningarna till skolöverstyrelsen. På någon löneteknisk prövning av löneklassärendet skulle folkskolinspektören alltså för framtiden ej behöva ingå. Skolöverstyrelsen synes därvid böra anförtros handläggandet av ärendena rörande ifrågavarande lärares löneklassplacering, varjämte i överstyrelsen borde uppläggas och föras ett centralregister över all folk- och småskollärarpersonal, innefattande uppgifter om deras tjänstgöringsförhållanden, placering i löneklass och dylikt. Under förutsättning, att ett dylikt centralregister kommer till stånd, torde det få anses lämpligt, att skoldistrikten jämväl åläggas att från detta register inhämta uppgifter rörande lärares löneklassplacering i sådana fall, som avses i 1 § 2 mom. kungörelsen den 10 december 1937 (nr 961). Förslag till ändring av nyssnämnda kungörelse samt 8 § 4 mom. och 9 § i avlöningsreglementet den 30 september 1937 (nr 868) för lärare vid folk- och småskolor bifogas (bilagor 18 och 19).

Vad beträffar folkskolinspektörernas befattning med *rekvisitioner* av statsbidrag till avlöningar stadgas i 9 § 4 mom. kungörelsen den 10 december 1937 (nr 999) angående statsbidrag till avlöning av lärare vid folk- och småskolor m. m., att folkskolinspektören skall granska de inkomna rekvisitionerna och därvid tillse, att i fråga om särskilda lärare, för vilkas avlöning statsbidrag sökes, de för sådant bidrags erhållande stadgade villkoren äro uppfyllda och de lämnade uppgifterna riktiga. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, råder för närvarande en viss oklarhet rörande i vilken omfattning folkskolinspektörerna äro skyldiga att granska rekvisitionerna å statsbidrag till lärarlöner. Hittills torde inspektörerna i de flesta fall hava verkställt en fullständig granskning av dessa rekvisitioner även i kameralt hänseende, innebärande alltså att inspektören även kontrollerat, att det varje lärare tillkommande lönebeloppet varit rätt uträknat. De sakkunniga finna uppenbart, att folkskolinspektörernas granskning för framtiden bör inskränkas till att avse ett konstaterande av, att de allmänna betingelserna för statsbidragets utgående äro för handen samt att lämnade uppgifter rörande tjänstledigheter och dylikt stå i överensstämmelse med av folkskolinspektören kända förhållanden. Granskning och prövning av det lönebelopp, som skall utgå åt varje lärare, bör för framtiden helt åvila överstyrelsen. I syfte att på nu angivet sätt begränsa folkskolinspektörernas granskningsskyldighet hava de sakkunniga utarbetat förslag till ändring av jämväl förberörda stadgande i kungörelsen den 10 december 1937 (bilaga 20).

Såsom ovan framhållits, har riksdagen i enlighet med ett av riksräkenskapsverket och statskontoret framfört förslag ifrågasatt, att *utbetalandet av statsbidrag* m. m. till folkskollärarnas löner skulle äga rum månadsvis med ett för varje månad avpassat belopp. De sakkunniga, som funnit en dylik ändring välmotiverad, hava i anslutning härtill även i fråga om utbetalandet av förskott m. m. uppgjort förslag till ändrade bestämmelser i

ovanberörda kungörelse den 10 december 1937, vilka stadganden återfinnas å den senast omförmälda bilagan. Vid utarbetandet av detta förslag hava de sakkunniga ansett angeläget, att utbetalningarna till skoldistrikten anpassas så nära som möjligt till den beräknade verkliga kostnaden för månad. Med hänsyn härtill saknas anledning att vid statsbidragets slutliga avräkning avdraga den nuvarande procenten. De sakkunnigas förslag innebär sålunda, att utan föregående rekvisition från skoldistrikten dessa skulle månadsvis i god tid före utgången av varje månad få från skolöverstyrelsen till sig utanordnat statsbidrag med ett belopp, som skulle uppgå till 8 procent av vad som i statsbidrag utgått till skoldistriktet under hela föregående budgetår. Varje skoldistrikt skulle därigenom komma att utan särskild rekvisition erhålla statsbidrag under ett budgetår med ett belopp, som skulle uppgå till 96 procent av det statsbidrag, som utgått under det nästföregående budgetåret. Vid budgetårets utgång skulle det åligga skoldistrikten att efter i stort sett samma regler, som för närvarande gälla, uppgöra rekvisition å statsbidrag för det tilländalupna budgetåret. Dylik rekvisition skulle översändas till vederbörande statens folkskolinspektör, som omedelbart skulle underkasta rekvisitionen den begränsade granskning, de sakkunniga här ovan i annat sammanhang angivit. Efter verkställd granskning skulle rekvisitionerna snarast möjligt tillställas skolöverstyrelsen. Då, såsom tidigare framhållits, utbetalningarna anpassats så nära som möjligt efter den beräknade verkliga kostnaden och skoldistrikten följaktligen fått till sig utanordnat nästan hela statsbidraget, synes någon anledning ej föreligga att särskilt påskynda den slutliga avräkningen och den i samband därmed stående granskningen av rekvisitionerna å de statsbidrag, varom här är fråga. Det torde få anses fullt tillräckligt därest det ytterligare statsbidrag, som kan tillkomma ett skoldistrikt, utanordnas till distriktet före utgången av det budgetår, under vilket rekvisitionen kommit överstyrelsen tillhanda. Granskningen av statsbidragsrekvisitionerna till folk- och småskollärarnas löner skulle alltså kunna utföras under tiden från september månad det ena året intill utgången av juni månad påföljande år, eller under avsevärt längre tid av året, än som för närvarande står länsstyrelserna till buds.

För närvarande bokföra länsstyrelserna i allmänhet utbetalningarna till skoldistrikten av ifrågavarande bidragsanslag å förskottstitel, under det att riksstatsanslagen belastas först sedan slutlig redovisning av de erhållna förskotten inkommit till länsstyrelserna. Detta innebär, att i länsstyrelsernas räkenskaper de verkliga utgifterna för ett budgetår komma att belasta det påföljande budgetårets anslag. Enligt det här ovan föreslagna utbetalningsförfarandet synes hinder ej möta för att man för varje månad direkt å vederbörligt anslag avför det utanordnade 8-procentbidraget. Visserligen erhåller man därvid ej någon exakt redovisning å anslagsbelastningen för hela budgetåret i fråga med hänsyn därtill, att den slutliga avräkningen för bud-

getåret och den därav föranledda ytterligare utbetalningen eller i förekommande fall återbetalningen först hinner verkställas under det påföljande budgetåret. Då det därvid endast komme att röra sig om jämförelsevis obetydliga belopp, som skulle komma att bokföras å det senare budgetårets anslag, lärer emellertid skillnaden mellan den bokförda och den verkliga utgiften för ett budgetår komma att bliva jämförelsevis ringa. De sakkunniga vilja i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att den utav de sakkunniga föreslagna omläggningen av utbetalandet av dessa statsbidrag kommer att medföra en bokföringsmässig ökning av statens kostnader för folkskoleväsendet under det första budgetåret, de nya bestämmelserna tillämpas. Under detta budgetår komma nämligen att å förevarande anslag bokföras dels det statsbidrag, som utanordnas till skoldistrikten efter granskning av de under hösten inkommande rekvisitionerna å statsbidrag för det förflutna budgetåret, dels ock såsom ersättning för skoldistriktens kostnader under löpande budgetåret 96 procent av föregående budgetårs kostnader. Då skoldistrikten hittills såsom förskott uppburit endast 90 procent av det föregående budgetårets kostnader, skulle en kostnadsökning uppstå under det första budgetåret, de nya bestämmelserna tillämpas, uppgående till omkring 6 procent av föregående budgetårs totala kostnader. Dessa merkostnader torde i runt tal kunna uppskattas till omkring 7 miljoner kronor. Därtill skulle komma en årlig kostnadsökning genom bortfallande av nuvarande procentavdrag, vilken ökning kan beräknas till en miljon kronor. Beträffande denna kostnadsökning få de sakkunniga framhålla, att riksdagen enligt vad ovan anförts ifrågasatt borttagandet av procentavdraget. Den övriga kostnadsökningen av omkring 7 miljoner kronor, vilken endast skulle komma att belasta det första budgetåret efter omläggningen av utbetalningarna av statsbidragen, är ofrånkomlig, därest utbetalningarna av hithörande medel skola kunna äga rum i överensstämmelse med vad som gäller för andra anslag än avlöningar.

De av de sakkunniga föreslagna ändringarna i kungörelsen den 10 december 1937 komme endast att beröra anslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor, anslaget till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- med flera anstalter i vad det avser dyrtidstillägg till folk- och småskollärare, samt anslaget till provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare vid folkskoleväsendet. Förutom nu angivna kungörelse skulle ändringar jämväl behöva vidtagas i de författningar, vilka för närvarande innehålla bestämmelser om utbetalandet m. m. av anslagen till bidrag till kommunala flickskolor, bidrag till kommunala mellanskolor och understöd åt högre folkskolor. Med hänsyn till det nyligen fattade beslutet om lönereglering för ifrågavarande personalkategorier och behovet av därav föranledda nya författningsbestämmelser hava de sakkunniga ansett sig ej böra framlägga något förslag till ändring av de nu gällande författningarna.

Beträffande slutligen anslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid fortsättningsskolor framlägga de sakkunniga förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 6 kungörelsen den 30 december 1932 (nr 587) om avlöning åt lärare vid fortsättningsskolan samt statsbidrag till sådan avlöning (bilaga 21). Förslaget innebär, att någon förskottsutbetalning av statsbidrag för detta ändamål icke vidare skall förekomma, utan skoldistrikten skola i stället äga att omedelbart efter kursernas avslutande från skolöverstyrelsen rekvirera det dem tillkommande statsbidraget. Enligt de sakkunnigas uppfattning lärer en omedelbar utbetalning av statsbidraget efter kursernas avslutande medföra, att något behov icke kan anses uppstå för skoldistrikten att utfå förskott å statsbidraget för att kunna anordna dessa kurser.

Kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 45) angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet torde, för den händelse utbetalningen av dessa statsbidrag överflyttas från statskontoret och länsstyrelserna till skolöverstyrelsens kameralbyrå, böra ändras i vissa delar. Sålunda böra först och främst kungörelsens bestämmelser, i vad de avse rekvisition och utanordnande av statsbidrag, ändras så, att dessa uppgifter framdeles tillkomma skolöverstyrelsens kameralbyrå. Därutöver torde sådan ändring av kungörelsens bestämmelser böra vidtagas, att länsstyrelsernas nuvarande befattning med vissa ansökningar om byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler överflyttas å skolöverstyrelsen. Enligt § 7 andra stycket av ovanberörda kungörelse den 6 mars 1936 äger nämligen länsstyrelse fatta beslut i fråga om byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler i de fall, då länsstyrelsen finner, att kostnadssumman för byggnadsföretaget, varå statsbidrag må beräknas, icke kommer att överstiga 10 000 kronor. Övriga ansökningar om statsbidrag för nya undervisningslokaler avgöras för närvarande av Kungl. Maj:t, sedan såväl vederbörande länsstyrelse som skolöverstyrelsen över desamma avgivit yttranden. Någon ändring i det nu tillämpade förfarandet vid behandlingen av de ärenden, vilka sålunda skola avgöras av Kungl. Maj:t, skulle enligt de sakkunnigas uppfattning ej behöva vidtagas. Då däremot de ansökningar, beträffande vilka länsstyrelse för närvarande äger meddela beslut, enligt vad de sakkunniga inhämtat, under budgetåret 1936/37 allenast uppgått till sammanlagt 29 vid samtliga länsstyrelser, och anledning finnes antaga, att dessa ärenden allt framgent komma att bliva relativt fåtaliga, hava de sakkunniga ansett något hinder icke böra möta för att till skolöverstyrelsen, d. v. s. till handläggning å dess folkskolavdelning, såsom fallet är med nuvarande ärenden om byggnadsbidrag, överflytta den länsstyrelserna för närvarande tillkommande beslutanderätten i dessa frågor. Emellertid hava de sakkunniga därvid funnit självfallet, att även i sådana fall, då byggnadskostnaden icke överstiger 10 000 kronor, vederbörande länsstyrelse bör avgiva yttrande i ären-

det. Länsstyrelsernas kännedom om de lokala förhållandena torde nämligen å detta område få tillmätas viss betydelse. I anslutning härtill hava de sakkunniga utarbetat bifogade förslag (bilaga 22) till ändring av kungörelsen den 6 mars 1936 angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet. Detta förslag innebär sålunda, bland annat, att ansökningar om statsbidrag för nya undervisningslokaler, för vilka byggnadskostnaden beräknas ej komma att överstiga 10 000 kronor, skola av folkskolinspektören överlämnas till vederbörande länsstyrelse, som därefter med eget yttrande för avgörande överlämnar ansökningen till skolöverstyrelsen.

I ett stort antal författningar och andra utfärdade föreskrifter stadgas för närvarande, att rekvisitioner å löner, statsbidrag m. m. för det skolöverstyrelsen underställda undervisnings- och folkbildningsväsendet skola göras hos statskontoret eller länsstyrelse samt att dessa myndigheter skola utanordna sålunda rekvirerade statsbidrag m. m. Vad i ovanberörda författningar och föreskrifter stadgas om statskontorets eller länsstyrelses befattning med rekvisitioner, uppbörd, utanordnande och redovisning av dessa medel bör givetvis ändras till att i stället avse skolöverstyrelsens kameralbyrå. Tidpunkten för överflyttningen av dessa ärenden till skolöverstyrelsen hava de sakkunniga av skäl, som här nedan komma att närmare utvecklas, ansett böra sättas till den 1 juli 1940. Utbetalningarna månadsvis från överstyrelsens kameralbyrå av statsbidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor m. m. skulle alltså taga sin början under juli månad 1940. De sakkunniga förutsätta därvid, att rekvisitionerna å statsbidrag m. m. för budgetåret 1939/40, vilka enligt nuvarande bestämmelser skola av folkskolinspektörerna m. fl. insändas till länsstyrelserna eller statskontoret, efter den 1 juli 1940 i stället skola översändas till skolöverstyrelsens kameralbyrå, som under hösten 1940 skulle igångsätta granskningen av ovan angivna rekvisitioner för sagda budgetår och i övrigt vidtaga de åtgärder beträffande dessa rekvisitioner, som länsstyrelserna och statskontoret tidigare verkställt. Den nya kameralbyrån skulle sålunda, bland annat, hava att utbetala statsbidrag, vilka avse budgetåret 1939/40 samt därvid tillika övervaka, att vederbörlig avräkning sker av belopp, som de tidigare utanordningsmyndigheterna förskottsvis utbetalat till skolstyrelserna av dessa statsbidrag. I anslutning härtill hava de sakkunniga utarbetat förslag till kungörelse innehållande ett generellt stadgande om ändring av de hittills i nu angivna hänseenden gällande bestämmelserna (bilaga 23).

Enligt 68 § lagen den 6 juli 1930 om församlingsstyrelse skola besvär över kyrkostämmas eller kyrkofullmäktiges beslut anföras hos länsstyrelse i ärenden rörande, bland annat, skollärares löneförmåner. Vad nu sagts angående besvär över kyrkostämmas eller kyrkofullmäktiges beslut i fråga om skollärares löneförmåner gäller i allmänhet även beslut, som annan kommunal myndighet fattat i dylikt ärende. Såsom de sakkunniga föreslå, skulle

länsstyrelserna icke vidare komma att omhänderhava utbetalandet av statsbidragen till avlöningar åt folk- och småskollärarna, och torde med hänsyn härtill besvär i fråga om skollärares löner för framtiden avgöras av skolöverstyrelsen. Med den förstärkning skolöverstyrelsen skulle komma att erhålla av såväl juridiskt som kameralt utbildad personal torde någon svårighet icke komma att uppstå för överstyrelsen att handlägga dessa besvärsmål. Ett av de sakkunniga i enlighet härmed uppgjort förslag till ändrad lydelse av 68 § lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse bifogas (bilaga 24).

Slutligen torde i Kungl. Maj:ts brev till skolöverstyrelsen den 11 juni 1937 med föreskrifter angående skolöverstyrelsens kassarörelse m. m. meddelade bestämmelserna om undertecknandet av överstyrelsens anordningar och checker böra ändras. Såsom de sakkunniga tidigare framhållit, skulle generaldirektören och ledamöter å undervisningsavdelningarna befrias från befattningen med undertecknandet av anordningar och checker, och dessa uppgifter överlämnas åt de å kameralbyrån tjänstgörande befattningshavarna. Förslag till ändrad lydelse av punkterna 6 och 8 i förberörda nådiga brev bifogas (bilaga 25).

5. Organisationen av en kameral byrå inom skolöverstyrelsen.

För att omhänderhava de nya kamerala uppgifter, vilka enligt vad ovan sagts skulle tillföras skolöverstyrelsen, föreslå de sakkunniga, att en särskild byrå inrättas i överstyrelsen, benämnd *skolöverstyrelsens kamerala byrå*. Å denna byrå skulle handläggas ärenden, som angå den överstyrelsen åliggande uppbörden och utbetalningen av medel jämte all hithörande räkenskapsföring och räkenskapsgranskning. Kameralbyrån skulle därvid månadsvis uträkna och utbetala avlöningarna till — förutom överstyrelsens egna befattningshavare — samtliga statsanställda lärare med flera befattningshavare vid det statliga undervisningsväsendet. Byrån skulle vidare efter rekvisition från vederbörande rektorer till dessa utbetala anslag till omkostnader, materiel och dylikt för de statliga läroanstalterna samt handlägga vid granskning av dessa läroanstalters räkenskaper uppkomna anmärkningar. Vidare skulle kameralbyrån utbetala statsbidragen till det icke-statliga undervisningsväsendet. De sakkunniga vilja här allenast erinra om att från kameralbyrån skulle komma att utbetalas de stora anslagen till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor, dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter, och bidrag till avlöning åt lärare vid fortsättningsskolor. Bland de anslag, vilka skulle utbetalas av denna byrå, märkas dessutom bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor, understöd till högre folkskolor och folkhögskolor samt bidrag till kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor. Beträffande dessa anslag skulle kameralbyrån

hava att till samtliga skolstyrelser m. fl. utanordna statsbidragen. Efter läsårets slut skulle i samband med den omfattande granskningen av de inkommande rekvisitionerna å statsbidrag de förskottsvis utbetalda statsbidragsbeloppen avräknas, varefter eventuellt återstående belopp skulle utanordnas till skolstyrelserna. I fråga om anslagen till bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem samt bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn, föreslå de sakkunniga, att byrån må övertaga de funktioner, som nu utövas av länsstyrelserna. De sakkunniga föreslå vidare, att byrån skulle i fråga om dessa anslag härjämte efter vederbörlig prövning fatta de på överstyrelsens folkskolavdelning hittills ankommande beslut, huruvida statsbidrag må för ändamålet utgå, och beträffande inackorderingsbidraget jämväl för vilket antal dagar statsbidraget må utgå. Såsom förut i annat sammanhang anförts (sid. 74 ff.), förutsätta de sakkunniga, som ansett hithörande frågor kunnat decentraliseras till länsstyrelserna, därest en kameralbyrå av nu ifrågasatt art icke skulle komma till stånd, att folkskolavdelningen lämnar kameralbyrån vissa allmänna anvisningar till ledning för dess beslut. I anslutning till vad de sakkunniga likaledes i annat sammanhang (sid. 107 ff.) anfört, skulle på kameralbyrån även handläggas frågor avseende prövning om och avgörande av vissa ansökningar om understöd till kommunala anstalter för yrkesundervisning. Om anslaget till bidrag till skolbyggnader hava de sakkunniga nyss yttrat sig. Vidare skulle å kameralbyrån handläggas anmärkningsmål ävensom övriga frågor, som beröra de statliga läroanstalternas ekonomiska förvaltning och de icke-statliga läroanstalternas redovisningsväsen. Såsom de sakkunniga förut anfört, skulle till kameralbyråns uppgifter komma att besluta om uppflyttning i högre löneklass av folk- och småskollärare m. fl. befattningshavare, å vilka avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor är tillämpligt. Byrån skulle vidare hava att lämna tekniskt kameralt biträde vid upprättande av stater och beräknande av anslag, fastställa vederbörliga formulär för de under överstyrelsen lydande läroanstalternas redovisningsväsen samt i övrigt handlägga ärenden av ekonomisk beskaffenhet och av natur att kräva kameral sakkunskap. Åt rektorer, folkskolinspektörer och skolstyrelser skulle kameralbyrån i förekommande fall lämna råd och anvisningar i frågor rörande skolväsendets ekonomiska förhållanden samt i övrigt stå dessa myndigheter till tjänst med erforderliga upplysningar i hithörande frågor.

Skolöverstyrelsens kameralbyrå skulle stå under ledning av en *byråchef* med för sådan vedertagen löneställning. I egenskap av chef för denna byrå skulle byråchefen främst hava att representera de budgettekniska och kamerala synpunkterna inom skolöverstyrelsen. Byråchefen komme vidare att i förhållande till finans- och ecklesiastikdepartementen få å skolöverstyrelsens vägnar företräda den kameralt tekniska sakkunskapen på detta

förvaltningsområde. Bland de uppgifter, vilka skulle åligga denne byråchef, må nämnas att besluta om utanordning av dels sådana medel, vilka skola utbetalas i anledning av ett utav Kungl. Maj:t eller någon av överstyrelsens undervisningsavdelningar fattat beslut, och dels de medel, beträffande vilkas utbetalande kameralbyråchefen själv skulle hava att besluta. Såsom förut angivits, skulle dessa medel uppgå till omkring 167 miljoner kronor. Byråchefen skulle vidare övervaka, att dessa anslag utgå i enlighet med gällande författningar eller eljest meddelade föreskrifter, samt tillse att upprättandet av stater och beräknandet av anslag sker efter enhetliga normer och under iakttagande i övrigt av gällande budgettekniska principer. Utarbetandet och i förekommande fall fastställandet av formulär avseende redovisningsväsendet skulle även ankomma på byråchefen. Han skulle vidare hava att underteckna överstyrelsens anordningar samt underskriva checker dragna för överstyrelsens räkning å statsverkets checkräkning i riksbanken. Då det ankommer på generaldirektören eller vederbörande avdelningschef att fatta beslut i ärende hörande till kameralbyrån, skulle byråchefen slutligen hava att föredraga sådant ärende.

Såsom de sakkunniga tidigare framhållit, skulle generaldirektören och ledamöterna å överstyrelsens undervisningsavdelningar icke komma att i någon större omfattning bliva nödsakade att deltaga i handläggning och beslut beträffande de till kameralbyråns verksamhetsområde hörande ärendena. Inför generaldirektören skulle sålunda endast föredragas frågor om författningar och allmänna föreskrifter, vilka beröra de överstyrelsen underlydande läroanstalternas redovisningsväsen. Även kamerala principfrågor rörande de statliga läroanstalternas ekonomiska förvaltning, deras kassor och fonder skulle behandlas i enahanda ordning, liksom ock frågor om tillsättande av tjänster, tjänstledigheter och förordnanden för befattningshavare å kameralbyrån. Vidare skulle generaldirektören i de fall, då kameralbyråchefen och föredraganden i anmärkningsmål eller utanordningsärende äro av olika mening, äga att besluta i sådant mål eller ärende. Å vederbörande avdelningschef skulle ankomma att handlägga frågor om uppskov med uppflyttning i högre löneklass på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring för folk- och småskollärare m. fl. befattningshavare, å vilka avlöningsreglementet för folk- och småskollärare är tillämpligt. I alla övriga fall skulle beslut fattas av kameralbyråchefen efter föredragning av kamreraren, förste revisorn eller den befattningshavare, åt vilken kameralbyråchefen uppdragit att föredraga visst ärende.

Om ett särskilt arvode å 1 200 kronor till denne byråchef utöver byråchefslönen komma de sakkunniga att i det följande uttala sig.

De till kameralbyråns verksamhetsområde hörande ärendena skulle fördelas på två kontor, vilka torde kunna benämnas *första och andra utgiftskontoren.*

Första utgiftskontorets främsta uppgift skulle bliva att omhänderhava skolöverstyrelsens hela kassarörelse, d. v. s. de talrika utbetalningarna till olika skoldistrikt och undervisningsanstalter, samt bokföringen, innebärande förandet av inkomst- och utgiftsjournaler, inkomst- och utgiftsböcker ävensom upprättandet av kassarapporter och huvudbok. Till detta kontor skulle vidare förläggas uträkning och utbetalning av lönerna till befattningshavarna i skolöverstyrelsen, vid de statliga läroanstalterna, folkskolinspektörerna m. fl., granskning och utbetalning av reseräkningar från folkskolinspektörer m. fl. samt utbetalningar avseende omkostnads- m. fl. dylika anslag till det statliga undervisningsväsendet såsom allmänna läroverken, folk- och småskoleseminarierna, blind- och dövstumskolorna m. fl., tekniska läroverken, folkskolinspektionen ävensom vissa av anslagen till folkbildningsåtgärder i övrigt. Detta kontor skulle därjämte i övrigt omhänderhava granskningen av de statliga läroanstalternas räkenskaper. En viktig uppgift, som komme att åvila första utgiftskontoret, skulle slutligen bliva dels att lämna tekniskt kameralt biträde vid uppgörandet av stater, dels ock att avgiva yttranden i ärenden av budgetteknisk beskaffenhet.

Såsom chef för första utgiftskontoret skulle tjänstgöra en *kamrerare*. Kamreraren skulle inför byråchefen föredraga ärenden om utanordning av medel från de statsanslag, vilka, enligt vad ovan sagts, skola utanordnas efter granskning å detta kontor, tillsammans med byråchefen underskriva checker å statsverkets checkräkning i riksbanken, hava noggrant inseende över överstyrelsens och det överstyrelsen underställda undervisningsväsendets bokföring, vaka över att överstyrelsen tillkommande medel bliva i behörig ordning inlevererade och uppdebiterade, tillse att anvisade anslag eller anslagsposter ej överskridas, underskriva överstyrelsens kassarapporter och huvudbok, handhava inköp av kontors- och skrivmaterialier för överstyrelsens räkning, samt inför byråchefen föredraga vid granskning av de statliga läroanstalternas räkenskaper uppkommande anmärkningar. För övrigt skulle kamreraren biträda vid uppgörandet av stater samt avgiva yttrande i alla ärenden av budgetteknisk beskaffenhet. Uppsättandet av överstyrelsens utlåtanden i dylika ärenden skulle slutligen även tillkomma honom. På grund av de mångskiftande och krävande arbetsuppgifter, som kamreraren skulle handlägga, lärer det bliva nödvändigt tillse, att de med befattningen förenade avlöningsförmånerna avpassas på ett sådant sätt, att man kan påräkna att för denna befattning erhålla en fullt lämplig och kvalificerad befattningshavare. Överhuvudtaget synes det vara särskilt angeläget att å de ledande befattningarna å kameralbyrån söka förvärva personer, vilka äro kompetenta att omhänderhava den krävande uppgiften att leda och organisera arbetet å denna stora byrå. En lägre placering i lönehänseende än lönegraden B 26 synes de sakkunniga kunna äventyra ett lämpligt personval. Givetvis är av vikt, att skolöverstyrelsen vid avgivande

av förslag till tillsättande första gången av dessa tjänster liksom ock vid tillsättandet första gången av de i det följande föreslagna revisorsbefattningarna samråder med riksräkenskapsverket.

Andra utgiftskontorets viktigaste uppgift skulle vara granskningen av rekvisitionerna å statsbidrag av olika slag till det icke-statliga undervisningsväsendet. Dessa rekvisitioner torde kunna uppskattas till omkring 15 000 per år. Å detta kontor skulle vidare ankomma att för varje år fastställa de belopp, som under året månadsvis finge förskottsvis utgå till skolstyrelserna från de olika statsbidragsanslagen. I samband med granskningen av de inkommande rekvisitionerna å statsbidragen skulle dessa förskottsvis utbetalda belopp avräknas samt därefter utanordning ske av det belopp, som ytterligare kunde tillkomma skolstyrelsen för det tilländalupna redovisningsåret. Förutom det synnerligen omfattande granskningsarbete, som alltså kommer att åvila andra utgiftskontoret, skulle här jämväl handläggas ärenden rörande folkskollärarnas placering och uppflyttning i löneklass, varför det tidigare omnämnda centralregistret även synes böra omhänderhavas av detta kontor. Från centralregistret skulle vissa uppgifter kunna lämnas, vilka erfordras för överstyrelsens statistiska kontor vid utarbetandet av de statistiska uppgifterna rörande folk- och småskollärarna. På grund av den sakkunskap, som skulle finnas företrädd å andra utgiftskontoret beträffande folkskoleväsendets lönefrågor och andra ekonomiska förhållanden, har man anledning antaga, att en omfattande rådgivande verksamhet komme att utövas av detta kontor. Folkskolinspektörerna och skolstyrelserna skulle härifrån kunna inhämta råd och anvisningar i dessa frågor, och kontoret skulle å sin sida med särskild uppmärksamhet tillse, att folkskolinspektörerna och skolstyrelserna erhölle erforderliga meddelanden om tillämpningen av de olika författningsföreskrifterna å hithörande område.

Andra utgiftskontoret skulle stå under ledning av en *förste revisor*. Denne befattningshavare skulle, bland annat, åligga att inför byråchefen föredraga ärenden, som avse utanordningar från statsanslagen till det icke-statliga undervisningsväsendet. Bland övriga förste revisorn åliggande arbetsuppgifter må nämnas att kontrasignera av honom föredragna anordningar, att ägna uppmärksamhet åt de icke-statliga läroanstalternas redovisningsväsen samt verkställa utredningar och avgiva yttranden i frågor, vilka falla inom kontorets verksamhetsområde. Vidare skulle förste revisorn hava att inför byråchefen föredraga ärenden rörande folkskollärarnas placering och uppflyttning i löneklass. Innehavaren av denna befattning måste således äga en ingående kunskap om de författningar, som beröra hithörande frågor. Då med hänsyn till arbetsmaterialets synnerligen stora omfattning å detta kontor skulle komma att tjänstgöra en jämförelsevis talrik personal, måste förste revisorn även vara i besittning av god förmåga att handleda personalen

och organisera det synnerligen omfattande arbete, som skulle utföras å det honom underställda kontoret. På grund av vad nu anförts få de sakkunniga föreslå, att förste revisorsbefattningen i avlöningshänseende likställes med den nyss nämnda kamrerarbefattningen. Även i fråga om denna befattning gäller nämligen vad ovan sagts om kamrerartjänsten, att det ligger stor vikt uppå att avlöningsförmånerna avpassas så, att man med säkerhet kan räkna med att erhålla en för befattningen verkligt lämplig och kvalificerad person.

Vid beräknandet av personalbehovet i övrigt å denna byrå hava de sakkunniga särskilt beaktat, i vad mån arbetsuppgifterna skulle kunna fördelas så, att allt arbete, för vars utförande högre kvalificerade tjänstemän icke oundgängligen erfordras, skulle kunna anförtros befattningshavare med lägre kompetens. De sakkunniga hava därvid kommit till den uppfattningen, att sådana uppgifter som uträkning av avlöningar samt granskning av rekvisitioner å statsbidrag till det icke-statliga undervisningsväsendet med fördel synas kunna anförtros åt befattningshavare i högst kansliskrivargrad. De sakkunniga hava fördenskull ansett sig kunna avsevärt begränsa den mera kvalificerade personalen, vilken främst synes böra intaga en ledande och rådgivande ställning i fråga om granskningsarbetet. Beträffande antal och fördelning av de olika befattningshavarna å kameralbyråns båda kontor få de sakkunniga vidare anföra följande.

För *första utgiftskontoret* skulle främst avses en *kassör och bokhållare* med uppgift att ombesörja bokföring och övriga kassörsgöromål. Kassören och bokhållaren skulle sålunda, bland annat, åligga att i enlighet med meddelade bestämmelser handhava och ansvara för överstyrelsens kassa, mot taga och i riksbanken insätta till överstyrelsen inbetalda medel, verkställa av överstyrelsen beslutade utbetalningar samt omedelbart dag för dag i föreskrivna journaler och böcker bokföra gjorda inbetalningar och utbetalningar. Han skulle vidare hava att månadsvis upprätta kassarapporterna till riksräkenskapsverket och årligen uppgöra överstyrelsens huvudbok samt i övrigt fullgöra de arbetsuppgifter kameralbyråchefen eller kamreraren finner gott anförtro honom. Såsom framgår av vad de sakkunniga längre fram komma att föreslå, skulle denne befattningshavare liksom ock de nedan för kameralbyrån ifrågasatta revisorerna hänföras till lönegraden B 21 i gällande avlöningsreglemente.

För det till första utgiftskontoret förlagda granskningsarbetet torde böra beräknas en *revisor* och en *amanuens*. Uträknandet av avlöningarna åt läroverkslärarna m. fl. statligt anställda befattningshavare skulle omhänderhavas av två *kansliskrivare* under ledning av en *revisor*. Såsom framgår av det ovan anförda, skulle kansliskrivarna relativt självständigt verkställa ifrågavarande avlöningsuträkningar, under det att revisorn i första

hand skulle åligga att med råd och anvisningar bistå de lägre befattningshavarna vid arbetets utförande. Antalet lärare och andra befattningshavare, till vilka lön skulle uträknas, torde kunna uppskattas till mellan 3 500 och 4 000 personer. Under förutsättning att avlöningslistor, upptagande befattningshavarnas namn, lönegrad och löneklass med flera uppgifter av mera permanent karaktär, tryckas på förhand, såsom för närvarande sker med stockholmsläroverkens avlöningslistor, och i övrigt moderna bokförings- och adressmaskiner tillhandahållas, lära dessa båda befattningshavare under ledning av en revisor kunna medhinna att uträkna lönerna till denna personal. De sakkunniga räkna därmed att för detta arbetes utförande omkring 20 arbetsdagar månatligen kunna disponeras och att varje biträde bör kunna dagligen i medeltal uträkna lön åt bortåt 90 befattningshavare. Antalet löneuträkningar, som dessa båda befattningshavare skulle medhinna, uppgå alltså till omkring 3 600 i månaden. Såsom skäl för att placera dessa befattningshavare i kansliskrivargrad (lönegrad B 11) må framhållas, att det arbete dessa befattningshavare skulle komma att utföra, måste anses mera krävande, då det dels förutsätter kunskap om löneförfattningarna och dels komme att bliva jämförelsevis självständigt. Enligt vad de sakkunniga hava sig bekant, bruka myndigheternas registratorer och kassörer, vilka i allmänhet äro hänförda till lägst lönegrad B 11, omhänderhava uppgörandet av dessa myndigheters avlöningslistor. Ett ytterligare skäl att bereda nu ifrågavarande befattningshavare en god löneställning är önskvärdheten att kunna få behålla dem å dessa tjänster, vilka fördenskull böra hänföras till den lönegrad, som i allmänhet utgör den högsta sluttjänsten för biträdespersonal inom statsförvaltningen. För arbetet med de statliga befattningshavarnas löner torde förutom revisorn och de båda kansliskrivarna jämväl böra beräknas ett extra ordinarie *kontorsbiträde* i lönegrad 4. Denna befattningshavare skulle anlitas för utskrivning av postgirokort, införande av löneuppgifter å ett kortregister över befattningshavarna, summering av avlöningslistor m. m.

Å första utgiftskontoret skulle slutligen finnas personal med uppgift att utföra skriv- och räknegöromål samt enklare bokföringsarbete. För dessa uppgifter torde erfordras ett *kanslibiträde* och ett *kontorsbiträde* med placering i för sådana tjänster vedertagna lönegrader, d. v. s. respektive B 7 och B 4.

En uppskattning av den arbetskvantitet, som komme att åvila *andra utgiftskontoret,* giver vid handen, att antalet rekvisitioner å statsbidrag under ett år från de omkring 2 500 skoldistrikten uppgå till inemot 12 500, innebärande alltså att varje skoldistrikt skulle insända i medeltal 5 rekvisitioner årligen, eller en rekvisition å statsbidrag från vart och ett av anslagen bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor, bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor,

bidrag till undervisningslokaler m. m., bidrag till avlöning åt lärare vid fortsättningsskolor samt dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- med flera anstalter. Då antalet rekvisitioner å bidrag och understöd från övriga statsanslag till det icke-statliga undervisningsväsendet torde kunna beräknas till omkring 2 500 per år, lärer alltså antalet rekvisitioner, som skulle granskas å revisionskontoret, komma att årligen uppgå till omkring 15 000. Den tid, som åtgår för granskning av var och en av dessa rekvisitioner, är givetvis mycket olika, då en del rekvisitioner avse blott ett fåtal poster, under det andra kunna innehålla flera hundratal poster. Bland annat återfinnas å dessa rekvisitioner avlönings- och dyrtidstilläggsbeloppen för var och en av de inemot 30 000 folk- och småskollärarna i riket. Såsom tidigare framhållits, hava länsstyrelserna uppskattat den tid, som inom varje länsstyrelse åtgått för detta arbete, till 2 månader för befattningshavare i länsbokhållargrad och till 3 månader för befattningshavare i de lägre biträdesgraderna. För samtliga länsstyrelser uppgår arbetstiden under ett år till 48 månader för länsbokhållare och 72 månader för olika biträden.

Med utgångspunkt från de av länsstyrelserna lämnade uppgifterna erfordras sålunda för detta arbete, om det förlägges till ett enda ämbetsverk och under förutsättning att arbetet fördelas i möjligaste mån jämnt över hela året, fyra befattningshavare med länsbokhållarkompetens och sex befattningshavare tillhörande biträdesgraderna. Härvid hava emellertid ej medräknats de arbetskrafter, vilka inom statskontoret syssla med granskning av bidragsrekvisitionerna, eller en revisor och en amanuens. Sammanlagda antalet befattningshavare, vilka i ett ämbetsverk skulle erfordras för granskning med mera av dessa rekvisitioner, kan alltså beräknas till sex personer med högre kompetens och sex personer med enbart biträdeskompetens, eller tillhopa tolv befattningshavare.

I enlighet med vad de sakkunniga tidigare anfört, hava de sakkunniga vid beräknandet av personalbehovet ansett sig kunna räkna med att man i större utsträckning än för närvarande äger rum borde kunna anförtro granskningsarbetet åt mera kvalificerade befattningshavare i kansliskrivargrad. De sakkunniga hava därför ansett, att fyra befattningshavare med revisorskompetens bör vara tillräckliga för kameralbyråns andra utgiftskontor. Av dessa befattningshavare torde två anställas som ordinarie *revisorer* (lönegrad B 21) och två erhålla ställning som *amanuenser*. Dessa befattningshavare skulle, bland annat, åligga dels att själva granska vissa mera krävande rekvisitioner å statsbidrag, dels bistå biträdespersonalen med råd och anvisningar, dels ock granska de inkommande ansökningarna om folkskollärarnas placering och uppflyttning i löneklass. Antalet *kanslisskrivare* (lönegrad B 11), vilka skulle syssla med granskningen av rekvisitionerna, torde beräknas till fem. Slutligen skulle å andra utgiftskontoret

anställas dels *två kanslibiträden*, därav ett ordinarie (lönegrad B 7) och ett extra ordinarie, båda med huvudsaklig uppgift att föra det förut omnämnda centralregistret över folkskollärarna, dels ock för räkne- och skrivgöromål ett ordinarie *kontorsbiträde* (lönegrad B 4) samt ett extra ordinarie kontorsbiträde. Antalet befattningshavare å andra utgiftskontoret skulle alltså förutom förste revisorn komma att uppgå till tretton personer.

Utom den till tjänstgöring å de båda utgiftskontoren fördelade personalen beräkna de sakkunniga vidare för kameralbyrån dels en kansliskrivare (lönegrad B 11) med uppgift att tjänstgöra som *registrator*, dels ock en *expeditionsvakt* i lönegrad B 5. Slutligen torde för anställandet av eventuellt erforderlig extra personal under anslagsposten: avlöningar till övrig icke-ordinarie personal delposten grundavlöningar m. m. böra beräknas ett belopp av 10 000 kronor.

Beträffande befattningshavarnas fördelning å de båda kontoren inom kameralbyrån få de sakkunniga framhålla, att de sakkunniga givetvis förutsätta, att kameralbyråchefen skall äga att vid behov företaga de överflyttningar av personal mellan kontoren, som kan anses erforderliga för att möjliggöra en jämn arbetsfördelning de båda kontoren emellan.

I enlighet med vad ovan sagts skulle för skolöverstyrelsens kameralbyrå erfordras följande ordinarie befattningshavare, nämligen 1 byråchef, 1 kamrerare, 1 förste revisor, 1 kassör och bokhållare, 4 revisorer, 8 kansliskrivare, därav 1 registrator, 2 kanslibiträden, 1 expeditionsvakt och 2 kontorsbiträden, eller tillhopa 21 ordinarie befattningshavare. De icke-ordinarie befattningshavarna, vilka skulle tjänstgöra å denna byrå, hava beräknats till 6, därav 3 amanuenser, 1 kanslibiträde och 2 kontorsbiträden, vartill skulle komma ett fåtal extra befattningshavare. Avlöningskostnaderna för samtliga ovan angivna befattningshavare uppgå på sätt framgår av nedanstående statuppställning till sammanlagt 152 400 kronor:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, *förslagsvis*		111 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Grundbelopp	1 200	
b. Vikariatsersättningar m. m., *förslagsvis*	100	1 300
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal		
a. Grundavlöningar m. m.	28 300	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	2 800	31 100
4. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*		8 300
Summa kronor		152 400

Med hänsyn till den skiftande omfattningen och arten av de uppgifter, som tillkomma de större förvaltningarnas kamerala organ, torde det vara nästan omöjligt att göra någon direkt jämförelse mellan personalkostnaderna för å ena sidan nu förefintliga kameralbyråer och å andra sidan den föreslagna kameralbyrån i skolöverstyrelsen. Erinras må emellertid i detta sammanhang att å medicinalstyrelsens kameralbyrå, som ombesörjer en medelsförvaltning å omkring 50 miljoner kronor om året, tjänstgöra följande högre befattningshavare, nämligen — förutom 1 byråchef (B 30), vilken dessutom har att taga befattning med administrativa ärenden i allmänhet — 1 byrådirektör (B 28), 1 kamrerare (B 24), 1 revisor (B 21), 1 notarie (B 21) samt 1 kassör i lönegrad (B 11). Å arméförvaltningens civila departements kameralbyrå, som omhänderhar en medelsförvaltning uppgående till omkring 100 miljoner kronor årligen, finnas anställda 1 krigsråd (B 30), 2 revisionskommissarier (B 26), 3 kamrerare (B 24), 1 notarie och 9 revisorer (B 21) samt 1 kassör i (B 15). Såsom ovan anförts skulle skolöverstyrelsens kameralbyrås motsvarande personal, som skulle omhänderhava en medelsförvaltning av omkring 167 miljoner kronor, allenast komma att utgöra 1 byråchef (B 30), 1 kamrerare (B 26), 1 förste revisor (B 26) 1 kassör och bokhållare samt 4 revisorer (B 21).

Den kostnadsökning, som skulle uppstå genom den nya kameralbyrån, torde emellertid delvis komma att kompenseras av minskade personalkostnader för andra myndigheter, vilkas arbetsbörda komme att reduceras till följd av överflyttningen till skolöverstyrelsens kameralbyrå av de nuvarande kamerala arbetsuppgifterna beträffande undervisningsväsendet. En avsevärd arbetsminskning skulle främst uppstå för statskontoret och länsstyrelserna. Nu angivna myndigheter skulle nämligen komma att helt befrias från handläggandet av utbetalningsärenden berörande undervisningsväsendet. Enligt vad de sakkunniga under hand inhämtat, äro för närvarande inom statskontoret en ordinarie revisor i lönegrad B 21 och en amanuens i 18:e lönegraden i huvudsak sysselsatta med granskning av rekvisitioner och annat arbete avseende undervisningsanslagen. Dessa båda befattningshavare böra alltså kunna indragas eller ock tagas i anspråk för andra arbetsuppgifter inom statskontoret. Den härigenom uppkommande besparingen i statskontorets personalkostnader uppgår till omkring 13 000 kronor.

Såvitt framgår av länsstyrelsernas uttalanden, skulle den ifrågasatta reformen för deras vidkommande icke kunna medföra några personalindragningar. En del länsstyrelser hava dock uppgivit, att deras kostnader för tillfälliga arbetskrafter, övertidsersättningar och dylikt skulle kunna något reduceras. De sakkunniga hava på grund av länsstyrelsernas uttalanden funnit, att man icke kan räkna med andra direkta besparingar vid länsstyrelserna än att deras kostnader för tillfälliga arbetskrafter och övertidsersättningar framdeles skulle komma att något nedgå. Huru stort

belopp, som sålunda kan besparas, låter sig emellertid för närvarande icke beräkna. Av de utav länsstyrelserna lämnade uppgifterna framgår emellertid vidare, att den tid, som årligen åtgår för bestyret med undervisningsanslagen, vid varje länsstyrelse kan uppskattas till i medeltal 2 månader för länsbokhållare eller däremot svarande befattningshavare och 3 månader för biträdespersonal. De 24 länsstyrelsernas sammanlagda personalbehov för utförandet av dessa arbetsuppgifter kan alltså uppskattas till 4 länsbokhållare och 6 befattningshavare i biträdesgrad. Några indragningar av tjänster kunna givetvis, såsom tidigare framhållits, icke ske. De sakkunniga hava emellertid anledning antaga, att under förutsättning att vissa planerade ändringar å skatte- och uppbördsväsendets område komma till stånd, ökat behov av arbetskrafter å landskontoren skall uppstå. Härigenom skulle den av de sakkunniga föreslagna reformen otvivelaktigt komma att motverka den ytterligare ökning av personalbehovet vid länsstyrelserna, som skulle föranledas av de nya arbetsuppgifter, vilka de sakkunniga antaga förr eller senare komma att tillföras länsstyrelserna. Under sådana förhållanden torde det icke få anses oriktigt att vid bedömandet av de merkostnader, som skulle föranledas av skolöverstyrelsens nya kameralbyrå, jämväl taga hänsyn till den indirekta besparing, som kommer att uppstå därigenom att länsstyrelsernas blivande personalbehov kan tillgodoses genom de arbetskrafter, vilka enligt de sakkunnigas föreliggande förslag bliva frigjorda. De sakkunniga hava beräknat kostnaden för den personal vid länsstyrelserna, som på angivet sätt kan frigöras för andra arbetsuppgifter, till omkring 43 000 kronor för år.

Såvitt de sakkunniga kunna bedöma, torde den föreslagna reformen komma att medföra minskat arbete jämväl för riksräkenskapsverket. Visserligen kommer det räkenskapsmaterial, som riksräkenskapsverket skall hava att granska, att efter den föreslagna ändringen förbliva i stort sett lika omfattande som för närvarande, men med hänsyn till att utbetalandet av undervisningsanslagen komme att omhänderhavas centralt och av en enda myndighet, som skulle besitta särskild sakkunskap å hithörande kamerala område, torde någon anledning för riksräkenskapsverket framdeles icke föreligga att på samma ingående sätt, som för närvarande sker, granska utgifterna för olika undervisningsändamål. Även den omständigheten, att detta räkenskapsmaterial framdeles skulle återfinnas i en enda räkenskap, komme att bidraga till att betydligt förenkla och underlätta det egentliga revisionsarbetet samt den centrala bokföringen inom riksräkenskapsverket. Slutligen förutsätta de sakkunniga, att riksräkenskapsverket skulle erhålla möjlighet att inom skolöverstyrelsens lokaler utföra revisionsarbetet, varigenom kameralbyråns befattningshavare skulle erhålla tillfälle att dagligen i tveksamma fall samråda med riksräkenskapsverkets representanter, varigenom uppkomsten av felaktigheter i räkenskaperna skulle kunna undvikas.

Enligt vad de sakkunniga under hand inhämtat, hava under senare år omkring 1 500 arbetsdagar beräknats för granskningen inom riksräkenskapsverket av de statliga läroanstalternas räkenskaper, vilket innebär, att omkring 5 revisorer eller amanuenser årligen erfordras för ifrågavarande granskningsarbete. Länsstyrelsernas räkenskaper granskas för närvarande av 17 revisorer eller amanuenser. Om man utgår ifrån, att granskningen av de i länsstyrelsernas räkenskaper ingående verifikationerna avseende undervisningsanslagen kräva en fjärdedel av den på hela räkenskapen belöpande granskningstiden, skulle härav följa, att antalet revisorer eller amanuenser, som sysselsättas med granskning av utbetalningarna från undervisningsanslagen, böra ökas med 4, varigenom antalet revisorer och amanuenser, som inom riksräkenskapsverket sysselsättas med granskning av de statliga läroanstalternas räkenskaper och länsstyrelsernas räkenskaper, i vad de avse undervisningsanslag, kommer att uppgå till sammanlagt 9 befattningshavare. För summering och annan enklare siffergranskning av dessa räkenskaper äro i riksräkenskapsverket avdelade 3 biträden i kanslibiträdes eller kontorsbiträdes grad. Med hänsyn till vad de sakkunniga ovan anfört om möjligheterna för riksräkenskapsverket att framdeles inskränka granskningen av utbetalningarna från undervisningsanslagen, skulle det nuvarande personalbehovet inom riksräkenskapsverket för ifrågavarande granskningsarbete kunna avsevärt reduceras. För granskningen av skolöverstyrelsens blivande räkenskapsmaterial beräkna de sakkunniga två revisorer, en amanuens och ett kansli- eller kontorsbiträde. Under sådana förhållanden skulle tillhopa 6 revisorer eller amanuenser samt 2 biträden kunna indragas eller ock frigöras för andra uppgifter i riksräkenskapsverket. De sakkunniga hava därvid beräknat, att inom riksräkenskapsverket följande befattningar skulle kunna indragas, nämligen 2 ordinarie revisorer i lönegrad B 22, en extra revisor i 21:a lönegraden, 3 amanuenser i 18:e lönegraden samt 1 kanslibiträde i lönegraden B 7 och 1 kontorsbiträde i lönegraden B 4. Den besparing av personalkostnaderna, som genom dessa indragningar skulle uppstå för riksräkenskapsverket, hava de sakkunniga beräknat till 44 900 kronor.

Bland de uppkommande besparingarna må slutligen även medräknas avlöningen åt skolöverstyrelsens nuvarande kassör och bokhållare, som är placerad i 20:e lönegraden. De sakkunniga förutsatte emellertid, att nuvarande innehavaren av denna befattning kommer att erhålla den föreslagna befattningen som kassör och bokhållare hos överstyrelsen. Besparingen i överstyrelsens nuvarande stat torde alltså kunna uppskattas till 6 300 kronor.

Enligt vad ovan sagts hava kostnaderna för den nya kameralbyrån beräknats till 152 400 kronor. De uppkommande besparingarna, som skulle föranledas av reformens genomförande, hava de sakkunniga beräknat till (13 000 + 43 000 + 44 900 + 6 300 =) 107 200 kronor. Den merkostnad,

som sålunda skulle uppstå för statsverket till följd av organiserandet av en särskild kameralbyrå i skolöverstyrelsen, utgör alltså 45 200 kronor. Därest det belopp, som de sakkunniga ansett sig böra medräkna för länsstyrelsernas minskade arbetsbörda, eller 43 000 kronor, icke medtages bland de belopp, som skulle besparas, komme merkostnaderna för den nya kameralbyrån att bliva 88 200 kronor. Detta belopp kan visserligen synas ganska högt, men i betraktande av förslagets av de sakkunniga förut angivna fördelar, framför allt synpunkten att genom en rationalisering av utbetalningsväsendet vinna enhetlighet och en mera effektiv kontroll av allmänna medel, anse de sakkunniga likväl, att kostnaderna för den nya organisationen icke kunna anses vara av den omfattning att de böra få förhindra reformens genomförande. Vid bedömandet av kostnaderna för den nya kamerala organisationen må ej heller förglömmas, att det under alla förhållanden torde bliva nödvändigt att förr eller senare vidtaga åtgärder i syfte att rationalisera och förstärka den nuvarande kamerala organisationen å undervisningsväsendets område.

Kostnaderna för lokaler och vissa engångskostnader för inventarier och diverse skriv- och räknemaskiner komma de sakkunniga att i det följande beröra.

Beträffande tidpunkten för reformens genomförande få de sakkunniga anföra följande.

Det hade givetvis varit synnerligen önskvärt om skolöverstyrelsens nya kamerala organisation kunnat igångsättas från och med ingången av budgetåret 1939/40. Att redan från och med den 1 juli 1939 till skolöverstyrelsen överflytta de nya kamerala arbetsuppgifterna torde dock vara omöjligt, enär ett omfattande förberedande organisationsarbete först måste utföras, innan kameralbyrån kan bliva i stånd att övertaga de nya uppgifterna. Ej heller torde med hänsyn till lokalfrågan, till vilken de sakkunniga återkomma i det följande, detta bliva möjligt. De sakkunniga hava för den skull ansett lämpligt, att den egentliga verksamheten å kameralbyrån skulle börja först med ingången av budgetåret 1940/41. Alla författningsändringar, som betingas av den föreslagna ändringen, skulle således träda i kraft från och med den 1 juli 1940. Såsom de sakkunniga tidigare i annat sammanhang föreslagit, skulle sålunda utbetalandet av statsbidragen till folk- och småskollärarlönerna m. m. efter den 1 juli 1940 verkställas från överstyrelsens kameralbyrå. Genom att uppskjuta igångsättandet av kameralbyråns verksamhet till budgetåret 1940/41 komme särskilda övergångsbestämmelser att undvikas och möjlighet beredas den nya kameralbyrån att på en gång och i ett sammanhang igångsätta verksamheten i hela dess omfattning.

För att på nu angivet sätt kunna påbörja arbetet å skolöverstyrelsens

kameralbyrå är det emellertid nödvändigt, att personal finnes tillgänglig för utförandet av de förberedande organisatoriska åtgärderna redan under budgetåret 1939/40, vilka åtgärder givetvis böra företagas under intimt samarbete med riksräkenskapsverket. Sålunda torde det vara lämpligt, att byråchefen å kameralbyrån tillsättes redan från och med den 1 januari 1940, från och med vilken dag även kamrerare och förste revisorsbefattningarna torde böra tillsättas. Den övriga personalen å kameralbyrån torde därefter böra anställas från och med den 1 april 1940 för att vara tillgänglig vid det omfattande organisations- och förberedelsearbetet, som måste utföras före ingången av budgetåret 1940/41, då kameralbyrån skulle vara beredd att i full utsträckning igångsätta sin verksamhet.

Statistiska kontoret.

I den av riksdagen år 1938 godkända personalförteckningen äro följande befattningar uppförda för den nuvarande statistiska avdelningen:

Ordinarie befattningshavare.	Lönegrad
1 förste aktuarie, tillika chef	B 26
2 aktuarier	B 21
2 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
4 kontorsbiträden	B 4
1 skrivbiträde	B 2

Härjämte är beräknat ett belopp av 1 200 kronor för bestridande av kostnaderna för viss extra ordinarie personal.

Genom nådigt brev den 17 maj 1935 föreskrevs bland annat, att vid första uppkommande ledighet i följande tjänster, nämligen en andre aktuariebefattning, en kansliskrivarbefattning, en kanslibiträdesbefattning och två kontorsbiträdesbefattningar, sådan befattning skulle indragas, ävensom att vid första sålunda skeende indragning av någon av nämnda utav kvinnlig tjänsteman innehavda tjänster skulle för statistiska avdelningen uppföras en skrivbiträdestjänst i lönegraden B 2. Sedan dess hava en kansliskrivarbefattning och en kontorsbiträdesbefattning indragits samt nämnda skrivbiträdestjänst i lönegraden B 2 tillkommit, så att — frånsett expeditionsvaktstjänsten — antalet å avdelningen tjänstgörande befattningshavare, som ursprungligen var 14 och ansetts böra begränsas till 10, för närvarande utgör 12.

I sina direktiv för de sakkunnigas utredningsuppdrag har chefen för ecklesiastikdepartementet angivit, att vid utredningen borde komma under övervägande frågan huruvida den statistiska avdelningen alltjämt skulle tillhöra överstyrelsen eller möjligen överflyttas till statistiska centralbyrån.

Genom beslut av 1920 års riksdag överflyttades ecklesiastikdepartementets statistiska avdelning till skolöverstyrelsen, att ingå såsom en avdelning inom överstyrelsen. Frågan om avdelningens omorganisation blev sedermera föremål för prövning av 1935 års riksdag, i samband varmed även spörsmålet om avdelningens överflyttande till statistiska centralbyrån dryftades. De sakkunniga få i korthet erinra om följande.

Den då arbetande *organisationsnämnden* hade den 19 juni 1934 framlagt förslag i sistnämnda riktning. Till en början framlade nämnden de skäl,

som enligt dess mening talade för en reduktion av den å statistiska avdelningen arbetande personalen, och övergick därefter till en jämförelse mellan å ena sidan övriga verk med statistiska avdelningar och å den andra statistiska centralbyrån samt upptog därefter frågan om den framtida organisationen av undervisningsstatistiken. Därvid hade nämnden övervägt, huruvida denna statistik alltfort borde verkställas av en vid överstyrelsen knuten statistisk avdelning eller överflyttas till statistiska centralbyrån. Nämnden fann övervägande skäl tala för en dylik förflyttning.

Därest avdelningen ställdes under en chef i en inom ämbetsverket mera underordnad tjänstegrad än byråchefs, riskerades måhända, att en sådan chef ej i samma mån som en med övriga ledamöter av överstyrelsen jämställd befattningshavare kunde hävda de speciellt statistiska synpunkterna. Kunde vidare personal från statistiska avdelningen vinna befordran till tjänst å andra avdelningar inom överstyrelsen, förbättrades med befordringsutsikterna även möjligheterna till en god rekrytering, men en dylik cirkulation vore icke möjlig med hänsyn till överstyrelsens arbetsuppgifter. Statistiska avdelningens isolering och därmed förenade rekryteringssvårigheter skulle försvinna, därest avdelningen överflyttades till statistiska centralbyrån, där verkschefen skulle kunna utöva en verklig högsta ledning av undervisningsstatistiken och ämbetsverkets styrelse skulle i sin helhet äga statistisk sakkunskap. En i och för sig önskvärd omorganisation av den statistiska avdelningen skulle sålunda i väsentlig grad härigenom underlättas.

Nämnden utvecklade vidare de skäl, som på sin tid föranledde undervisningstatistikens förläggande till skolöverstyrelsen, samt framhöll, att vad som återstode av dessa skäl, vilka då åberopats och som alltjämt ägde aktualitet, kunde sammanfattas så, att skolöverstyrelsen borde beredas ej mindre lätt och bekväm tillgång till det hjälpmedel i den förvaltande verksamheten, som statistiken kunde och borde utgöra, än även bestämmanderätt beträffande statistikens utformning och det statistiska arbetet över huvud taget inom ifrågavarande område. Nämnden bemötte detta skäl och gjorde i fråga om talet om behov av tillgång till statistiken gällande, att det i tryck befintliga materialet borde finnas i överstyrelsens bibliotek, att enstaka upplysningar ur materialet kunde inhämtas per telefon samt att en större eller mindre utredning kunde erhållas lika snabbt och utföras lika väl, om avdelningen vore förlagd till statistiska centralbyrån. Vad beträffar de fall, då överstyrelsens befattningshavare för handläggande av sina förvaltningsärenden behövde tillgång till det statistiska primärmaterialet, kunde materialets förvaring hos statistiska centralbyrån vålla tidsutdräkt och besvär med handlingarnas transport mellan verken. Detta vore dock ytterst en lokalfråga. Att låta statistiska avdelningen i organisatoriskt hänseende lyda under statistiska centralbyrån men lokalt kvarbliva i samma

byggnad som skolöverstyrelsen ville nämnden icke förorda. Avdelningens nuvarande lokaler vore för ändamålet olämpliga, och i samband med överflyttningen till statistiska centralbyrån borde bättre lokaler kunna anskaffas. Skolöverstyrelsens tillgång till det statistiska primärmaterialet skulle kunna ordnas så, att det ålades uppgiftslämnaren att ifylla ytterligare ett exemplar av blanketterna, vilket exemplar skulle överlämnas till överstyrelsen. Vidkommande frågan om skolöverstyrelsens inflytande på undervisningsstatistikens planläggning och utveckling framhöll nämnden, att en lämplig avvägning av de allmänna statistiska intressena och förvaltningens mera speciella synpunkter skulle bliva en av fördelarna med denna statistiks överflyttning till statistiska centralbyrån. Skolöverstyrelsen skulle icke förvägras att göra sin röst hörd. I detta avseende erinrade nämnden om den i statistiska centralbyråns instruktion intagna bestämmelsen om samarbete med annat ämbetsverk i ärenden, som kunde beröra dettas förvaltningsområde, vilket samarbete borde förekomma, då fråga väcktes om någon mera genomgripande omläggning eller nybildning av statistik på detta område.

Organisationsnämnden hade vidare verkställt beräkningar beträffande den personal, som skulle erfordras för undervisningsstatistiken, därest densamma förlades till statistiska centralbyrån.

Alternativt framlade organisationsnämnden förslag även till den statistiska avdelningens organisation, därest densamma skulle anses böra kvarbliva hos skolöverstyrelsen.

I ett den 28 augusti 1934 avgivet utlåtande yttrade sig *skolöverstyrelsen* över organisationsnämndens förslag, och framhöll som sin uppfattning, att de uppgifter i vetenskapligt och rent statistiskt hänseende, som borde tillkomma undervisningsstatistiken, syntes böra tillbörligen tillgodoses, vare sig den statistiska avdelningen överflyttades till statistiska centralbyrån eller stannade kvar hos överstyrelsen, men att överstyrelsens möjligheter att för sitt dagliga arbete utnyttja undervisningsstatistiken skulle genom en förflyttning i hög grad försämras och försvåras. Överstyrelsen påpekade bland annat, att överstyrelsen delade nämndens mening, att vid uppgörande av planen för publikationerna och av blankettformulären samverkan borde äga rum mellan representanter både för statistiken och för skolväsendet och att därför lämpligt samarbete mellan statistiska centralbyrån och överstyrelsen borde i förevarande hänseende komma till stånd. Detta samarbete kunde etableras, vare sig statistiska avdelningen vore förlagd till statistiska centralbyrån eller till skolöverstyrelsen.

Överstyrelsen framhöll vidare undervisningsstatistikens uppgift att utgöra ett hjälpmedel för det dagliga arbetet inom förvaltningen och vitsordade, att statistiska avdelningen i detta hänseende varit av synnerligen stor betydelse och mycket anlitats. Av särskild vikt vore det insamlade pri-

märmaterialet, vilket enligt överstyrelsens erfarenhet dels kunde komma till användning såsom grundval för speciella utredningar, vilka icke komme till uttryck i de tryckta publikationerna, och dels utan sådan bearbetning bleve till nytta vid bedömandet av olika skolärenden. Det vore tydligt, att om det nu angivna praktiska ändamålet skulle kunna vinnas, blanketterna för primäruppgifterna borde uppgöras med hänsyn härtill och att skolmyndigheterna, närmast skolöverstyrelsen, därför måste tillerkännas tillbörligt inflytande vid dessa blanketters utarbetande. Överstyrelsen angav några exempel på de tillfällen, då ämbetsverket behövde i sitt arbete anlita statistiska avdelningens hjälp, t. ex. vid utarbetande av de olika riksdagspetita, vid beräkningen av behovet av lärare vid olika slag av läroanstalter, vid bedömande av frågan om seminarieorganisationens omfattning m. m. Till synnerligt besvär skulle det bliva för överstyrelsen, om ämbetsverket icke fortfarande hade lätt tillgång till sådant statistiskt material, som icke förelåge i tryck. I detta avseende erinrade överstyrelsen bland annat om protokollen angående student- och realexamen, vilka ofta behövde anlitas vid handläggning av ärenden rörande klagomål, ansökningar m. m., vidare om uppgifterna om folkskol- och fortsättningsskolestatistiken, vilka vore nödvändiga för prövning av ärenden om reglementen för fortsättningsskolor och om dessa skolors centralisering samt om indragning av tjänster vid folkskolorna ävensom vid behandling av byggnadsfrågor och av besvärsmål rörande folkskoleväsendet m. m. Den anordningen, att överstyrelsen skulle vid behov hämta de statistiska primäruppgifterna hos statistiska centralbyrån, ansåge överstyrelsen utesluten. Den skulle medföra alltför stor tidsutdräkt och även ökade kostnader och skulle säkerligen bliva hinderlig för statistiska centralbyråns arbete.

Gentemot organisationsnämndens förslag att de statistiska primäruppgifterna skulle lämnas i ett exemplar mera än som dittills vore föreskrivet, anförde överstyrelsen, att denna väsentliga ökning i uppgiftslämnarnas arbete skulle väcka berättigat missnöje ute i kommunerna. Skulle emellertid statistiska avdelningen komma att överflyttas till statistiska centralbyrån, ansåg överstyrelsen det nödvändigt, att ett exemplar av de statistiska primäruppgifterna för statistiken angående folk- och fortsättningsskolor överlämnades till överstyrelsen. Detta måste sorteras och ordnas, så att det bleve möjligt att lätt finna uppgifter från de olika skoldistrikten, då de behövdes. Härför skulle krävas särskild arbetskraft inom överstyrelsen under den tid av året, då uppgifterna inkomme.

Överstyrelsen berörde därefter de skäl till överflyttning, som vore av ekonomisk natur och hänförde sig till organisationen av avdelningens arbete, samt gjorde gällande, att de ekonomiska fördelar, som genom en överflyttning skulle kunna vinnas, icke vore av sådan omfattning, att de motiverade densamma. Överstyrelsen avstyrkte förslaget om avdelningens

överflyttande till statistiska centralbyrån men gav sin anslutning till organisationsnämndens alternativa förslag till organisation av avdelningen såsom fortfarande knuten till överstyrelsen, dock med viss ändring i fråga om lönegradsplacering.

I utlåtande den 30 augusti 1934 framhöll *statistiska centralbyrån*, att frågan om undervisningsstatistikens överflyttning till centralbyrån borde betraktas såsom en ren lämplighetsfråga och sålunda ses ur rent praktiska synpunkter. Ur dessa synpunkter hade centralbyrån intet att erinra mot, att statistiken i fråga överflyttades till centralbyrån, under förutsättning att dess kvarblivande inom skolöverstyrelsen icke vore för detta verks ämbetsförvaltning och arbetseffektivitet av så integrerande betydelse, att det icke kunde avvara densamma. För att centralbyrån skulle kunna utan olägenheter övertaga denna nya statistikgren, vore det emellertid nödvändigt att större lokaler ställdes till centralbyråns disposition. Att hava en permanent avdelning förlagd i särskild lokal, vore enligt den erfarenhet, centralbyrån hade rörande de speciella utredningar centralbyrån omhänderhade, för vilka särskilda lokaler måst anskaffas, förenat med så många och allvarliga svårigheter, att centralbyrån måste angiva lokalfrågans ordnande såsom en oundgänglig förutsättning för den ifrågasatta utvidgningen av centralbyråns arbetsuppgifter.

Beträffande de av organisationsnämnden ifrågasatta begränsningarna i personalbeståndet uttalade centralbyrån en viss tvekan men ansåg sig böra godtaga nämndens statförslag och överlämna åt framtiden att utvisa, om detsamma kunde befinnas tillräckligt.

Statskontoret förklarade sig i utlåtande den 28 augusti 1934 finna de av organisationsnämnden åberopade skälen för en överflyttning av statistiska avdelningen ur såväl allmän organisatorisk som statsfinansiell synpunkt beaktansvärda. Frågans lösning borde emellertid bliva beroende av, huruvida en dylik förflyttning kunde påvisas medföra förvaltningstekniska olägenheter av sådan betydenhet, att desamma vägde tyngre än de rent statistiska och allmänt organisatoriska fördelarna. Statskontoret inskränkte sig till det uttalandet, att därest den föreslagna förflyttningen befunnes kunna ske utan avgörande olägenhet, statskontoret ur de synpunkter, ämbetsverket främst hade att beakta, för sin del förordade organisationsnämndens ifrågavarande alternativ. Vidare hade statskontoret vissa erinringar i fråga om den föreslagna personalstaten och densammas tillämpning.

Under punkten 118 i 1935 års åttonde huvudtitel uttalade föredragande *departementschefen* i förevarande ämne, att departementschefen icke ansåge sig för det dåvarande böra taga en definitiv ställning till spörsmålet om undervisningsstatistikens förläggning. Statistiska centralbyrån förfogade icke över så stora lokaler, att jämväl undervisningsstatistiken skulle kunna där inrymmas. Tills vidare och i avvaktan på ändrade lokala förhållanden

syntes departementschefen därför såsom en interimistisk åtgärd kunna förordas, att ifrågavarande verksamhet allt fortfarande handhades av en till skolöverstyrelsen knuten statistisk avdelning.

I sin skrivelse nr 8, punkten 72, anförde *riksdagen*, att vad departementschefen anfört rörande förläggningen av undervisningsstatistiken samt om organisationen av en till skolöverstyrelsen tillsvidare förlagd statistisk avdelning icke ansetts böra föranleda något uttalande från riksdagens sida.

De sakkunniga hava i enlighet med chefens för ecklesiastikdepartementet ovannämnda direktiv övervägt, huruvida skäl kunna anses föreligga att i samband med skolöverstyrelsens omorganisation överflytta ämbetsverkets statistiska avdelning eller, såsom de sakkunniga hellre vilja benämna den, dess statistiska kontor till statistiska centralbyrån, och vilja härutinnan anföra följande. Undervisningsstatistiken har en dubbel uppgift, i det att den dels skall genom primärmaterialets bearbetning tjäna ett mera vetenskapligt statistiskt syfte samt därmed giva i siffror en bild av undervisningsväsendets utveckling och nuvarande gestaltning samt dels härigenom och genom samma materials tillhandahållande skall utgöra ett hjälpmedel för förvaltningen vid handläggningen av ärenden rörande skolväsendet. De sakkunniga vilja först beröra den sistnämnda uppgiften. Organisationsnämnden har sökt göra gällande, att förvaltningens och främst skolöverstyrelsens behov av tillgång till det statistiska primärmaterialet, vare sig det gällde för vissa fall behövliga skyndsamma utredningar eller uppgifter av vikt för bedömande av de löpande förvaltningsfrågorna, lika väl kunde tillgodoses, om det statistiska kontoret överflyttades till statistiska centralbyrån. Dock skulle vissa blanketter i ytterligare ett exemplar avlämnas och detta exemplar tillställas överstyrelsen. Överstyrelsen har ingående bemött organisationsnämndens skäl och utvecklat det enligt ämbetsverkets mening oavvisliga behovet av en omedelbar och lätt tillgång till detta primärmaterial. De sakkunniga hava vid den noggranna prövning, som de i annat sammanhang ägnat de under överstyrelsens handläggning liggande förvaltningsärendena, funnit, att de skäl, som överstyrelsen åberopat för behovet av tillgång till ifrågavarande primärmaterial, äro fullt övertygande. I synnerhet under senare tid, då överstyrelsen efter de sista årens reformer på folkskoleväsendets område har att i alltjämt ökad omfattning pröva ärenden angående skolorganisationen i olika skoldistrikt, är ämbetsverket i ständigt behov av det statistiska kontorets aktmaterial och i många fall av utredningar, som kontoret snabbt måste utföra. Kontoret är för överstyrelsens ämbetsförvaltning och arbetseffektivitet av den integrerande betydelse, som av statistiska centralbyrån angavs såsom en förutsättning för ett bibehållande av den nuvarande anordningen. En överflyttning av statistiska kontoret till statistiska centralbyrån skulle enligt de sakkunnigas mening vara ett be-

tydande hinder för överstyrelsen vid dess ämbetsförvaltning eller, för att använda statskontorets uttryckssätt, medföra förvaltningstekniska olägenheter av sådan betydenhet, att de väga tyngre än de rent statistiska och organisatoriska fördelarna.

Undervisningsstatistikens mera vetenskapliga syfte måste enligt de sakkunnigas mening tillerkännas den största betydelse, men frågan är, om icke denna synpunkt kan likafullt tillgodoses med det statistiska kontorets kvarblivande hos skolöverstyrelsen, därest ett visst samarbete kommer till stånd mellan överstyrelsen och statistiska centralbyrån. Organisationsnämnden har talat om ett samarbete, där skolöverstyrelsen icke skulle förvägras att göra sin röst hörd, och även överstyrelsen har uttalat sympatier för ett lämpligt dylikt samarbete. De sakkunniga, som funnit de praktiska och förvaltningstekniska skälen avgjort tala för statistiska kontorets kvarblivande hos skolöverstyrelsen, anse det vara av otvivelaktigt värde, därest statistiska centralbyrån bereddes ett visst inflytande i avseende å det statistiska arbetet inom kontoret. Härutinnan förorda de sakkunniga, att beträffande utarbetandet och utgivandet av de fortlöpande statistiska berättelserna tillfälle skall beredas statistiska centralbyrån att framföra sina synpunkter och önskemål i avseende å dessas planläggning och redigering. Vidare bör chefen för statistiska centralbyrån äga rätt att taga kännedom om arbetet å statistiska kontoret samt meddela de råd och anvisningar han kan finna från statistisk synpunkt erforderliga. Härjämte anse de sakkunniga, att statistiska centralbyrån skall, då det gäller tillsättande av aktuariebefattningar å kontoret, yttra sig över de sökandes kompetens. Såsom organisationsnämnden erinrat, finnes i statistiska centralbyråns instruktion införd en bestämmelse om samarbete med annat ämbetsverk i frågor, som beröra detta senares förvaltningsområde. En motsvarande föreskrift bör gälla för skolöverstyrelsen. Genom anordningar av nu angivet slag, varom bestämmelser intagits i de sakkunnigas förslag till instruktion för överstyrelsen, torde de speciellt statistiska intressena bliva tillgodosedda, och det statistiska kontorets isolering skulle tvivelsutan hävas, därest statistiska centralbyrån finge rätt att i fråga om vissa tjänstetillsättningar avgiva yttrande, till vilket säkerligen all vederbörlig hänsyn komme att tagas.

Så länge statistiska avdelningen var knuten till ecklesiastikdepartementet, utkommo i stort sett årliga rapporter rörande undervisningsväsendets olika delar, och detta fortsatte de första åren efter avdelningens överflyttande till skolöverstyrelsen. Det sista år, dessa årliga statistiska berättelser avsågo, var läsåret 1922—1923. Av statsfinansiella skäl blev därefter publikationsverksamheten inställd. Då medel för återupptagande av denna verksamhet äskades av riksdagen, uttalade riksdagen,

att offentliggörande i tryck av det väsentligaste och mest betydelsefulla av undervisningsstatistiken lämpligen kunde ske med vissa tidsperioders mellanrum, exempelvis vart tredje år, utan att därigenom några större olägenheter skulle vållas. I anslutning härtill och efter det särskilda medel av riksdagen anvisats för ändamålet, utkommo statistiska berättelser över folkskolan och de högre folkskolorna för redovisningsåret 1926—1927, över det högre skolväsendet och lärarutbildningen för läsåret 1927—1928, över yrkesundervisningen för läsåret 1928—1929 samt över folkskolorna för redovisningsåret 1929—1930. Därefter inträdde ånyo ett avbrott i publikationsverksamheten. I sina riksdagspetita hösten 1936 framhöll överstyrelsen önskvärdheten av ett återupptagande av de undervisningsstatistiska berättelserna, därvid överstyrelsen tillsvidare förordade den av riksdagen anvisade anordningen, nämligen att de särskilda berättelserna måtte publiceras successivt med tre års mellanrum. I statsverkspropositionen till 1937 års riksdag under åttonde huvudtiteln betonade departementschefen värdet av den i tryck utgivna och regelbundet utkommande undervisningsstatistiken och förklarade sig beträffande det av överstyrelsen framlagda förslaget om fortsatt publicering helst se, att undervisningsstatistiken kunnat återupptagas i den ursprungligen avsedda omfattningen, men att han, då överstyrelsen allenast ifrågasatt en successiv publicering med tre års mellanrum, icke velat gå längre än att förorda ämbetsverkets förslag i denna del.

De sakkunniga hava från överstyrelsen mottagit en ingående utredning rörande personalbehovet för dess statistiska kontor, därest de undervisningsstatistiska berättelserna regelbundet skola tryckas. Därvid har förutsatts, dels att en del mera speciella tabeller ej skola utarbetas för varje år utan blott med vissa mellanrum, dels ock att det statistiska primärmaterialets omfattning icke kommer att mera avsevärt ökas på grund av uppkomsten av nya läroanstalter eller nya skolformer. Berättelsernas tryckning *vart tredje år,* d. v. s. fyra publikationer under loppet av tre år, har ansetts kräva av högre personal tre tjänstemän med heltidstjänstgöring, varav en extra ordinarie, placerad lägst i 18:e lönegraden, samt av lägre personal nio tjänstemän, varav åtta ordinarie i lönegraderna B 4—B 11 och den återstående extra ordinarie; härtill skulle vart femte år dessutom komma ett extra biträde. Publicering *vart annat år,* innebärande två publikationer årligen, skulle kräva av högre personal tre ordinarie tjänstemän och av lägre personal tio tjänstemän, varav minst åtta ordinarie och återstoden extra ordinarie; härtill skulle vart femte år komma ett extra biträde. Berättelsernas tryckning *varje år,* d. v. s. fyra publikationer årligen, skulle kräva samma personal som för publicering vart annat år, varvid man dock i större utsträckning måste inskränka bearbetningen av vissa specialiteter till att verkställas med ett eller annat års mellanrum. I samtliga fall förutsättes,

att vikarier få förordnas i full utsträckning för samtliga tjänstemän, så att personalen icke under längre tid nedgår under respektive förut angivna antal.

De sakkunniga anse en successiv publicering med tre års mellanrum vara otillräcklig med hänsyn till behovet av i tryck tillgänglig aktuell statistik och vilja framhålla önskvärdheten av att publiceringen av denna statistik återupptages i den ursprungliga omfattning, som gällde före det första inställandet av publiceringen i början av 1920-talet d. v. s. med årliga statistiska redogörelser rörande samtliga skolformer. Så mycket angelägnare anse de sakkunniga detta vara med den livliga utveckling, som nu äger rum på undervisningsväsendets område. På andra samhällslivets områden sörjer det allmänna med årliga statistiska redogörelser, vilka samtliga publiceras.

Ehuru de sakkunniga sålunda anse det vara i hög grad önskvärt, om en publicering av undervisningsstatistiken med årliga eller åtminstone vartannat år utkommande berättelser rörande samtliga skolformer kunde komma till stånd, hava de likväl, med hänsyn till riksdagens ovanberörda uttalande och då frågan härom ligger i viss mån på sidan om de sakkunnigas uppdrag, icke ansett sig böra göra något förslag i detta avseende. Vid bedömande av frågan om statistiska kontorets organisation hava de sakkunniga därför utgått från en publiceringsverksamhet i treårsperioder. Såsom framgår av den från överstyrelsen lämnade utredningen, mot vilken de sakkunniga vid företagen prövning icke funnit något att erinra, skulle härför erfordras — frånsett expeditionsvaktstjänsten — tre högre och nio lägre tjänstemän eller alltså den personal, som för närvarande finnes. Emellertid bör givetvis härvid förutsättas, att den av riksdagen beslutade fortsatta indragningen av tjänster icke fullföljes och att vikarier i förekommande fall i full utsträckning förordnas å lediga eller vakanta tjänster.

Inspektörer, konsulenter och sakkunniga biträden.

Såsom i det föregående erinrats äro mot åtnjutande av särskilda av Kungl. Maj:t bestämda arvoden till skolöverstyrelsen knutna vissa inspektörer och konsulenter. Dessa äro — förutom den å yrkesskolavdelningen placerade konsulenten och särskilda föredraganden i ärenden angående husligt arbete, beträffande vilken befattning de sakkunniga yttrat sig i samband med frågan om yrkesskolavdelningens rotelindelning, samt de tre bibliotekskonsulenterna, som utgöra en grupp för sig och om vilka de sakkunniga likaledes i annat sammanhang uttalat sig — en inspektör för dövstumundervisningen, en inspektör för blindundervisningen, en pedagogisk inspektör över statsunderstödda uppfostringsanstalter för sinnesslöa och fallandesjuka barn m. fl. anstalter, en konsulent för nykterhetsundervisning, ett byggnadssakkunnigt biträde, en folkhögskolinspektör, en förste och en andre gymnastikkonsulent samt en konsulent för musikundervisning.

Skolöverstyrelsen disponerar därjämte ett i avlöningsstaten upptaget särskilt belopp — för budgetåret 1937/38 å 8 500 kronor — för bestridande av kostnaderna i övrigt för inspektion och sakkunniga biträden. Dessa medel äro i huvudsak avsedda för täckande av kostnader för olika uppgifter av tillfällig och växlande art. Enligt vad de sakkunniga inhämtat från överstyrelsen, tagas dock nämnda medel även i anspråk för ändamål, vilka hava en mera permanent karaktär, såsom för inspektion av yrkesundervisningen i sömnad och vävning, för spörsmål berörande teckningsundervisningen, för skolhygieniska frågor, för juridiskt-administrativa spörsmål m. m.

Inspektörer för vissa grupper av skolor.

Inspektörerna för abnormundervisningen äro inspektören för dövstumundervisningen, inspektören för blindundervisningen och pedagogiske inspektören för statsunderstödda uppfostringsanstalter för sinnesslöa och fallandesjuka barn m. fl. anstalter. I anslutning till 1913 års riksdags beslut rörande abnormundervisningens förläggande under samma centrala pedagogiska ledning som folkskoleväsendet har till skolöverstyrelsens (folkskolöverstyrelsens) biträde varit ställda särskilda inspektörer för ovannämnda grenar av ifrågavarande undervisning.

Inspektören för dövstumundervisningen, vilken jämlikt bestämmelse i skolöverstyrelsens instruktion förordnas av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen — åtnjuter ett årligt arvode av 1 800 kronor. Instruktion för inspektören är utfärdad av Kungl. Maj:t den 21 november 1913 (nr 398).

Inspektören åligger att under överstyrelsens inseende hava tillsyn över dövstumskolorna i riket, med uppmärksamhet följa undervisningens gång, personligen besöka läroanstalterna, inhämta kännedom om deras tillstånd och behov samt söka kraftigt befrämja undervisningens förbättring. Inom varje undervisningsdistrikt bör han taga kännedom om uppgifterna å antalet dövstumma samt tillse, att där finnas tillräckliga lärarkrafter och ändamålsenliga skolrum samt att förhållandet mellan tal-, skriv- och teckenskolor riktigt ordnas. Vid besöken i skolorna bör inspektören taga noggrann kännedom om undervisningen och ordningen, vården om barnens seder, sundhetsförhållanden och allt vad som i övrigt angår dövstumundervisningen samt giva föreståndare, lärare och lärarinnor nödiga råd och anvisningar i dessa hänseenden och tillämpningen av läroplanen för undervisningen i dövstumskolor. Inspektören bör även taga kännedom om det sätt, varpå tillfälle är av skolstyrelse berett för dövstumma, som utgått ur skolan, att underhålla förvärvade kunskaper och att däri ytterligare förkovra sig. Därest brister i något undervisningsdistrikts undervisningsväsende befinnas föreligga, skall inspektören därom samt om de ändringar och förbättringar, som anses nödiga, dels giva skolstyrelsen eller dess ordförande ävensom vederbörande föreståndare, lärare eller lärarinnor muntligt meddelande, dels ock, därest så finnes behövligt, inom tre månader efter inspektionsförrättningen tillställa skolstyrelsen skriftlig promemoria i ämnet. Är frågan av större vikt, bör densamma underställas överstyrelsens prövning och avgörande. Om sin verksamhet skall inspektören, inom tid och på sätt överstyrelsen bestämmer, avgiva redogörelse. I övrigt har han att ställa sig till efterrättelse vad honom enligt överstyrelsens instruktion och övriga föreskrifter åligger.

Inspektören för blindundervisningen är jämlikt bestämmelse i skolöverstyrelsens instruktion förordnad av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen. Arvodet till inspektören utgör 600 kronor för år. För inspektören gäller en av dåvarande folkskolöverstyrelsen den 26 oktober 1914 utfärdad instruktion, enligt vilken det åligger inspektören att under överstyrelsens inseende hava tillsyn över blindskolorna i riket, med uppmärksamhet följa undervisningens gång, personligen besöka läroanstalterna, inhämta kännedom om deras tillstånd och behov samt söka främja undervisningens förbättring. Vid besöken i skolorna bör han taga noggrann kännedom om undervisningen, ordningen, vården om barnens seder, sundhetsförhållandena och allt vad som i övrigt angår skolans verksamhet samt giva föreståndare, lärare och lärarinnor nödiga råd och anvisningar i dessa hänseenden. Inspektören bör också taga kännedom om det sätt, varpå tillfälle är berett för de blinda, som utgått ur skolan, att underhålla förvärvade kunskaper eller färdigheter och att däri ytterligare förkovra sig. Därest inspektören finner brister vara för handen i fråga om undervisningens anordning

skall han därom samt om de ändringar och förbättringar, som anses nödiga, dels giva skoldirektionen (skolstyrelsen) eller dess ordförande ävensom vederbörande föreståndare, lärare eller lärarinnor muntligt meddelande, dels ock, där så finnes behövligt, inom tre månader efter inspektionsförrättningen tillställa skoldirektionen (skolstyrelsen) promemoria i ämnet. Är frågan av större vikt, bör inspektören dessförinnan underställa densamma skolöverstyrelsens prövning och avgörande. Skulle något skolpliktigt barn, trots anmaning från inspektören, utebliva från undervisningen, har inspektören att anmäla förhållandet för överstyrelsen. Inspektören bör halvårsvis till överstyrelsens chef inkomma med förslag å de läroanstalter, som under följande halvår anses böra inspekteras, varvid särskilt bör uppgivas när inspektion av vederbörande anstalt senast verkställts. Vidare är han skyldig att på överstyrelsens anmodan företaga den särskilda inspektion av ifrågavarande anstalter, som kan bliva åt honom uppdragen. Inspektören har att till överstyrelsen årligen avgiva redogörelse för sin verksamhet under föregående arbetsår, innefattande jämväl uppgift å förrättade inspektioner samt med anledning av dem vidtagna åtgärder. I övrigt skall inspektören ställa sig till efterrättelse vad honom enligt överstyrelsens instruktion och övriga föreskrifter åligger.

Pedagogiske inspektören över statsunderstödda uppfostringsanstalter för sinnesslöa och fallandesjuka barn m. fl. anstalter har så till vida en annan uppgift än nyssnämnda inspektörer, som han — vilket även benämningen angiver — uteslutande skall hava sin uppmärksamhet riktad på frågor rörande undervisning och uppfostran. Befattningen är sålunda till sin karaktär mera besläktad med de konsulentbefattningar, som finnas knutna till överstyrelsen. De sakkunniga, som anse, att i anslutning härtill ifrågavarande befattningshavares benämning bör ändras till »konsulent för sinnesslöundervisningen», upptaga denna befattning till behandling i samband med övriga överstyrelsens konsulenter.

De sakkunniga hava på förut anförda skäl icke ansett sig kunna förorda en decentralisation från skolöverstyrelsen av frågorna rörande abnormundervisningen. Givetvis bör den hittillsvarande speciella sakkunskapen på detta område alltjämt stå till överstyrelsens förfogande. Då den nuvarande inspektörsorganisationen — såvitt de sakkunniga kunnat bedöma — på ett tillfredsställande sätt fyllt sitt ändamål, sakna de sakkunniga anledning att föreslå någon ändring av densamma. I jämförelse med det till inspektören för dövstumundervisningen nu utgående arvodet, 1 800 kronor, har det till inspektören för blindundervisningen utgående arvodet å 600 kronor synts de sakkunniga icke stå i rimligt förhållande till hans arbetsbörda och det ansvar, som åvilar honom i egenskap av speciellt sakkunnig inom överstyrelsen för denna gren av abnormundervisningen. De sakkunniga ifråga-

sätta därför en ökning av arvodet från 600 kronor till 1 000 kronor för år. Ifrågavarande båda inspektörsbefattningar tillsättas nu förmedelst förordnande av Kungl. Maj:t. De sakkunniga, som föreslå, att samtliga i det följande omnämnda konsulentbefattningar för vissa speciella ämnen må tillsättas genom förordnande av överstyrelsen, hava varit tveksamma, huruvida icke förordnandet å nu förevarande inspektörstjänster även bör meddelas av överstyrelsen. Då emellertid skäl kunna förefinnas att i fråga om dessa inspektörer, vilka äro avsedda för speciella undervisningsanstalter, för vilkas angelägenheter någon som helst sakkunskap icke är tillfinnandes inom överstyrelsen, bibehålla tillsättningsrätten hos Kungl. Maj:t, hava de sakkunniga icke velat förorda någon ändring i bestående förhållanden. Det kan dock ifrågasättas, huruvida icke förordnandena kunna meddelas för treårsperioder i stället för såsom nu allenast på ett år i sänder. Beträffande instruktionerna för sagda inspektörer föreligger den skillnaden, att instruktionen för inspektören för dövstumundervisningen fastställts av Kungl. Maj:t, medan instruktionen för blindinspektören fastställts av överstyrelsen. Enligt de sakkunnigas mening böra ifrågavarande instruktionsbestämmelser, därest förordnandena meddelas av Kungl. Maj:t, jämväl fastställas av Kungl. Maj:t. Förslag till instruktion för inspektören för blindundervisningen är bifogat detta betänkande (bilaga 26), i vilket förslag allenast vissa formella jämkningar vidtagits i förhållande till nuvarande instruktion. Vad angår instruktion för inspektören för dövstumundervisningen, hava de sakkunniga icke ansett sig kunna utarbeta förslag till en dylik, alldenstund frågan härom torde äga samband med och vara beroende av den speciella organisation, som må komma att efter 1938 års riksdags beslut bliva för densamma fastställd.

Folkhögskolinspektören.

Under åren 1912—1932 hade hos skolöverstyrelsen funnits en särskild inspektör för de statsunderstödda folkhögskolorna. Arvodet till inspektören hade till en början utgått med 4 000 kronor men hade från och med år 1915 sänkts till 3 000 kronor för år. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 december 1932 hade ifrågavarande befattning indragits och de arbetsuppgifter, som dittills åvilat inspektören, ålagts skolöverstyrelsen.

Till 1936 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om att den indragna befattningen skulle återinföras. Föredragande departementschefen erinrade, att skolöverstyrelsen icke syntes kunna på behörigt sätt fullgöra alla de arbetsuppgifter, som vore förenade med tillsynen över folkhögskolorna. Statsbidragen till ifrågavarande skolor hade under budgetåret 1935/36 frånsett dyrtidstillägg uppgått till sammanlagt 1 818 000 kronor. Det syntes icke välbetänkt att med den omfattning, förevarande skolform numera erhållit, och under en tid, då starka tendenser till omläggning av folkhög-

skolornas verksamhet och till omorganisation av folkhögskoleväsendet började framträda, beskära överstyrelsens möjligheter att bibehålla erforderlig kontakt med denna skolform, att leda dess utveckling och tillse, att de betydande statsbidragen till densamma komme till rätt användning. Med hänsyn härtill förordade departementschefen, att den indragna befattningen som folkhögskolinspektör återinfördes, och att de uppgifter, som tidigare tillkommit denne men som vid indragningen av befattningen överflyttats på överstyrelsen, ånyo tillades ifrågavarande befattningshavare.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts berörda förslag och fastställde arvodet till folkhögskolinspektören till 3 000 kronor för år.

Befattningen tillsättes enligt bestämmelse i skolöverstyrelsens instruktion av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen. För inspektören gäller en av dåvarande folkskolöverstyrelsen den 26 oktober 1914 utfärdad instruktion. Enligt denna åligger det folkhögskolinspektören att under överinseende av överstyrelsen hava tillsyn över de statsunderstödda folkhögskolornas verksamhet, övervaka efterlevnaden av för dem gällande bestämmelser samt genom upplysningar och råd understödja skolstyrelser, föreståndare och lärare i deras arbete. Syftet för hans strävan bör vara att med de medel, som stå honom till buds, hjälpa skolorna att på bästa sätt fylla sin uppgift såsom karaktärsdanande och allmänt medborgerliga bildningsanstalter, dock utan att söka påtrycka dem någon viss undervisningsplan eller undervisningsmetod, som skulle kunna försvåra deras anpassning efter skilda förhållandens olika krav. För att vinna tillförlitlig uppfattning om skolornas tillstånd och behov bör inspektören genom personliga besök enligt av överstyrelsen fastställd resplan skaffa sig ingående kännedom om deras lärarkrafter, undervisningsplan, undervisningssätt och arbetsordning. Därvid har han även att ägna uppmärksamhet åt elevernas fysiska fostran. Inspektören bör därjämte undersöka, huruvida skolorna äga tjänliga undervisningslokaler, jämväl för gymnastikövningars bedrivande, huruvida de upplåta lämpliga bostadsrum åt eleverna, i fall dessa hava sin bostad vid skolan, samt huruvida de förfoga över erforderlig undervisningsmateriel och lämpliga boksamlingar, tillgängliga för eleverna såsom uppslags- och lånbibliotek. Inspektören har vidare att taga kännedom om skolornas ekonomiska förhållanden samt att, där så finnes nödigt, söka verka för förbättrande av desamma. Förefinnas vid någon folkhögskola brister i sagda hänseenden, må inspektören lämna vederbörande de anvisningar, som kunna vara påkallade. Då allvarliga missförhållanden påvisats eller då, trots anmodan, rättelse inom skälig tid ej vidtagits i fråga om anmärkta mera avsevärda brister, skall han ofördröjligen göra skriftlig anmälan därom till överstyrelsen. Inspektören bör verka för att folkhögskolorna erhålla väl utbildade och för sitt kall lämpade lärarkrafter samt att vid folkhögskolorna anställda lärare erhålla en mot deras utbildning, arbete och tjänstålder

svarande avlöning. Det åligger inspektören att granska de från folkhögskolorna inkomna ansökningarna om statsbidrag och däröver avgiva utlåtande till överstyrelsen, att i övrigt biträda vid beredningen av ärenden rörande folkhögskolorna till handläggning inom överstyrelsen och, när han därom anmodas, såsom föredragande därvid deltaga. Inspektören skall årligen om sin verksamhet under föregående arbetsår till överstyrelsen avgiva berättelse, innehållande uppgift om de skolor han besökt och de dagar inspektion förrättats samt om det väsentligaste av vad han därvid iakttagit. I övrigt skall inspektören i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse vad som föreskrivits angående inspektion i den för överstyrelsen utfärdade instruktionen.

De sakkunniga hava i fråga om folkskolavdelningen föreslagit en rotelindelning, varigenom samtliga frågor rörande allmän folkbildning skulle hänföras till en väsentligen för dessa ärenden avsedd rotel. Huvudgruppen av dessa ärenden avser sådana, som beröra folkhögskolorna. Då emellertid fullt arbete härigenom icke skulle beredas föreståndaren för denna rotel, hava de sakkunniga ifrågasatt, att till densamma skulle hänföras även ärenden rörande abnormskoleväsendet. Men ej heller genom tillskottet av denna ärendesgrupp skulle arbetsmängden å roteln komma att fullt svara mot arbetsmängden å någon av de övriga rotlarna. De sakkunniga hava därför ansett, att de uppgifter, som nu tillkomma folkhögskolinspektören, kunna utan olägenhet överflyttas på föreståndaren för denna rotel och att sålunda folkhögskolinspektörsbefattningen kan indragas. Vad i ovanberörda instruktion tillkommer sagde inspektör beträffande den allmänna tillsynen över folkhögskolornas verksamhet och speciella förhållanden är av beskaffenhet att kunna redan nu äga tillämpning å föreståndaren för den rotel, där frågor rörande dessa skolor handläggas. Då för närvarande i regel så tillgår, att folkhögskolinspektören avgiver yttrande i samtliga frågor rörande folkhögskolorna, kan sägas, att hithörande ärenden undergå en dubbel saklig behandling, nämligen först av inspektören och sedan av föredragande undervisningsrådet. Enligt de sakkunnigas mening torde det kunna anses vara tillfyllest med den beredning, som av undervisningsrådet ägnas dessa frågor. Härjämte skulle föreståndaren å ifrågavarande rotel få en inspektionsskyldighet, som i stort sett motsvarar vad som tillkommer övriga undervisningsråd. De mest tyngande ärendena rörande folkhögskolorna äro de, som avse fördelning av skolornas statsunderstöd och fördelning av stipendier åt elever vid dessa skolor. Vad angår sistnämnda grupp av ärenden, d. v. s. fördelning av elevstipendierna, hava de sakkunniga i sitt förslag till rotelindelning å folkskolavdelningen föreslagit, att handläggningen av dessa ärenden skulle anförtros åt den å avdelningen tjänstgörande administrativa byråchefen.

De sakkunniga hava sålunda funnit, att, vid ett genomförande av deras förslag till organisation av folkskolavdelningen, en särskild befattning som folkhögskolinspektör icke är erforderlig.

Konsulenter.

Konsulenten för musikundervisningen.

Under åtskilliga år utgick ur ett å riksstaten uppfört anslag till inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen arvode till en inspektör för undervisning i musik och sång. Arvodet utgick till en början med 1 500 kronor, men höjdes år 1922 till 2 000 kronor. Sedan 1923 års riksdag med hänsyn till det dåvarande statsfinansiella läget funnit nödvändigt att reducera beloppet av ifrågavarande anslag, hade befattningen måst indragas.

Vid särskilda tillfällen betonade härefter överstyrelsen i skrivelser till Kungl. Maj:t olägenheten av att ifrågavarande konsulentbefattning icke längre stode överstyrelsen till buds och framhöll behovet av sakkunnig inspektion med avseende å musikundervisningen. Någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida i syfte att tillmötesgå överstyrelsens framställningar vidtogs emellertid icke, förrän Kungl. Maj:t i 1936 års åttonde huvudtitel framlade förslag om anställande hos överstyrelsen av en konsulent för musikundervisningen med ett årligt arvode av 3 000 kronor. Denna framställning vann riksdagens bifall.

Konsulentbefattningen tillsättes av skolöverstyrelsen, som den 27 augusti 1936 utfärdat instruktion för konsulenten. Enligt instruktionen åligger det denne att genom lämpliga åtgärder stödja och främja undervisningen i musik inom under överstyrelsens inseende stående läroanstalter. Inom överstyrelsen skall konsulenten biträda vid handläggningen av ärenden, som avse musikundervisningen. Han skall avgiva yttrande vid tillsättning av musiklärartjänster samt yttrande och förslag i fråga om de andra ärenden, som till honom hänskjutas, ävensom, i den utsträckning han jämlikt överstyrelsens instruktion därtill förordnas, såsom föredragande deltaga i handläggningen inom överstyrelsen av ärenden, tillhörande hans verksamhetsområde. Det tillkommer honom att sörja för att överstyrelsen erhåller kännedom om musikundervisningens tillstånd och villkor vid de under överstyrelsens inseende stående läroanstalterna. I den mån han finner sådant påkallat, äger han inom överstyrelsen framställa förslag till musikundervisningens förbättrande. Konsulenten är skyldig att enligt överstyrelsens förordnande under en tid av högst fyra månader årligen i och för inspektion av musikundervisningen besöka förenämnda läroanstalter. Det åligger honom därvid att i lämplig utsträckning övervara undervisningen i nu ifrågavarande ämne, tillse, att den är ordnad i överensstämmelse med gällande föreskrifter och i övrigt på ändamålsenligt sätt bedrives samt så

långt möjligt söka vinna kännedom om resultatet av densamma. Föreskrifterna angående inspektion i den för överstyrelsen gällande instruktionen skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse jämväl vid de inspektioner, som av konsulenten företagas. Finner konsulenten anledning till anmärkning mot undervisningen eller finner han för undervisningen använda lokaler, inventarier eller utrustningsföremål otillräckliga eller otjänliga, äger han lämna vederbörande de råd och anvisningar, som till bristernas avhjälpande kunna vara påkallade. I de fall, då anledning till viktigare anmärkning föreligger, skall han till överstyrelsen göra skriftlig anmälan i ärendet. Årligen före den 1 juli skall han till överstyrelsen avgiva berättelse för de under sistförflutna läsår verkställda inspektionerna och de i anledning därav vidtagna åtgärderna. För främjandet av musikundervisningen vid de särskilda läroanstalterna bör konsulenten söka samarbete med ifrågavarande läroanstalters styrelser och rektorer samt, vad avser folk- och fortsättningsskolor, med vederbörande folkskolinspektör. Besök vid till folkundervisningen hörande läroanstalter böra planläggas i samråd med vederbörande inspektör och om möjligt företagas i sällskap med honom. Det tillkommer särskilt konsulenten att biträda vederbörande lokala myndigheter vid handläggning av ärenden rörande anskaffning av för musikundervisning avsedda lokaler och inventarier, att verka för lämplig planläggning av undervisningen och att, i förekommande fall efter samråd med vederbörande inspektör, anordna instruktionsmöten för lärarpersonalen, föredrag för skolmyndigheter och föräldrar och sammanträden med de lokala skolmyndigheterna för överläggningar i ärenden, som falla inom konsulentens verksamhetsområde. Konsulenten skall, i den mån medel härför ställas till förfogande, organisera och i den omfattning så ske kan leda fortbildningskurser i musik för lärare. I den mån sådant kan ske utan eftersättande av konsulentens huvudsakliga uppgifter, bör han med råd och anvisningar bistå jämväl den folkliga sång- och musikverksamheten. För sin instruktions- och inspektionsverksamhet skall konsulenten halvårsvis uppgöra plan, vilken fastställes av överstyrelsens chef. Utom planen är konsulenten skyldig att, efter bestämmande i varje särskilt fall av överstyrelsens chef, verkställa förrättningar, som påkallas av inom överstyrelsen förekommande ärenden.

De sakkunniga anse ifrågavarande konsulentbefattning alltjämt nödvändig för överstyrelsen. Beträffande befattningen och det för densamma avsedda arvodet, varom beslut fattats så sent som vid 1936 års riksdag, ifrågasätta de sakkunniga icke någon förändring. I likhet med vad nu är fallet, torde förordnande å ifrågavarande konsulentbefattning böra meddelas av skolöverstyrelsen. Förordnande synes böra ske för vissa tidsperioder, förslagsvis för tre år i sänder. De för konsulenten erforderliga instruk-

tionsbestämmelserna böra inflyta i överstyrelsens arbetsordning. I avseende å desamma hava de sakkunniga i huvudsak ingen annan erinran mot vad i detta hänseende nu föreskrivits än att inspektionstiden synes, med hänsyn till svårigheten för vederbörande att under längre tider vara borta från sin huvudbefattning, böra begränsas till tre månader i stället för nu gällande högst fyra månader.

Konsulenten för sinnesslöundervisningen.

Den nuvarande pedagogiske inspektören över statsunderstödda uppfostringsanstalter för sinnesslöa och fallandesjuka barn m. fl. anstalter tillsättes av skolöverstyrelsen och uppbär ett årligt arvode av 1 800 kronor. För inspektören gäller en av dåvarande folkskolöverstyrelsen den 10 oktober 1915 utfärdad instruktion. Enligt densamma åligger det inspektören att under överinseende av överstyrelsen hava tillsyn över de med bidrag av statsmedel understödda uppfostringsanstalterna för sinnesslöa och fallandesjuka barn samt arbetshem för sinnesslöa och fallandesjuka, i vad avser undervisning och uppfostran, med uppmärksamhet följa deras verksamhet, göra sig underrättad om deras tillstånd och behov samt söka främja deras utveckling. Inspektören bör taga kännedom om antalet lärjungar i uppfostringsanstalterna och arbetshemmen samt tillse, att för lärjungarnas undervisning finnas tillräckliga lärarkrafter, lämplig undervisningsmateriel och ändamålsenliga lokaler. Vid besök å uppfostringsanstalterna och arbetshemmen bör inspektören taga noggrann kännedom om arbetet och ordningen, i vad dessa avse lärjungarnas undervisning och uppfostran, samt giva föreståndare och lärarpersonal nödiga råd och anvisningar. Finner inspektören anledning till anmärkning, skall inspektören därom samt om de ändringar och förbättringar, som anses nödiga, dels giva vederbörande styrelse eller dess ordförande ävensom vidkommande lärare och lärarinnor muntligt meddelande, dels ock, där så befinnes behövligt, inom tre månader efter inspektionsförrättningen tillställa styrelsen skriftlig promemoria i ämnet. Då anledning till viktigare anmärkning föreligger eller då inspektören eljest finner skäl att påkalla överstyrelsens ingripande, skall inspektören omedelbart hos överstyrelsen göra skriftlig anmälan i ärendet. Inspektören skall årligen hos överstyrelsen anmäla, om beträffande anstalt eller arbetshem anledning finnes till anmärkning av beskaffenhet att böra komma i betraktande vid fördelning av statsbidrag. Halvårsvis bör inspektören till överstyrelsens chef inkomma med förslag å de läroanstalter, som under det följande halvåret anses böra inspekteras, varvid samtidigt bör uppgivas, när inspektion av vederbörande anstalt senast verkställts. Inspektören är skyldig att på överstyrelsens anmodan företaga särskild inspektion av ifrågavarande anstalter och arbetshem. Inspektören skall årligen avgiva redogörelse till överstyrelsen om sin verksamhet under föregående arbetsår,

innefattande jämväl uppgifter å förrättade inspektioner och därunder gjorda iakttagelser samt med anledning av dem vidtaga åtgärder. I övrigt skall inspektören ställa sig till efterrättelse vad honom enligt överstyrelsens instruktion och övriga föreskrifter åligger.

Jämlikt Kungl. Maj:ts reglemente för statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa den 9 november 1922 äro dessa anstalter underkastade samma inspektion som ovannämnda statsunderstödda anstalter.

De sakkunniga, vilka förut föreslagit, att benämningen å ifrågavarande befattning må ändras på sätt ovan angivits — detta även för att skilja honom från den under medicinalstyrelsen lydande inspektören för sinnesslövården — hava i avseende å denne befattningshavares nuvarande arvode och arbetsuppgifter intet att erinra. Erforderliga instruktionsbestämmelser torde böra inflyta i överstyrelsens arbetsordning.

Konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning.

Befattningen hos skolöverstyrelsen såsom konsulent för nykterhetsundervisningen tillkom i samband med av 1919 års riksdag beslutad överflyttning av överinseendet i fråga om nykterhetsverksamheten från socialstyrelsen till skolöverstyrelsen. Arvodet till konsulenten utgick till och med utgången av år 1921 med 2 000 kronor för år, under tiden den 1 januari 1922 — budgetåret 1925/26 med 2 500 kronor för år samt under budgetåren 1926/33 med 3 000 kronor för år. Från och med budgetåret 1933/34 har arvodet utgjort 2 000 kronor för år.

Konsulentbefattningen tillsättes av skolöverstyrelsen. Instruktion för konsulenten är utfärdad av överstyrelsen den 26 mars 1920. Enligt denna instruktion tillkommer det konsulenten att med uppmärksamhet följa det arbete för undervisning och upplysning i nykterhetssyfte, som bedrives vid de under överstyrelsens inseende ställda anstalter av olika slag, fortbildnings-, utbildnings- och upplysningskurser, föreläsningar m. m., att tillse, att gällande bestämmelser efterlevas, samt att, då anledning till anmärkning förekommer, därom göra anmälan hos överstyrelsen. I sin verksamhet skall han, så ofta anledning och tillfälle därtill erbjuda sig, träda i samarbete med de personer och organisationer, som på skilda områden arbeta i nykterhetsundervisningens tjänst, skaffa sig kännedom om bland dessa förefintliga önskemål och strävanden samt genom råd och upplysningar understödja och främja deras arbete. Konsulenten skall verka för att lämplig och tillräcklig undervisningsmateriel finnes att tillgå för nykterhetsundervisningen, att, där så prövas erforderligt, främja framställandet av sådan, samt tillse, att förteckningar däröver upprättas och spridas. Konsulenten skall ock vaka över att de samlingar av nykterhetsundervisningen avseende materiel, böcker och skrifter, som på allmän bekostnad under-

stödjas, förvaras i väl ordnat och lätt tillgängligt skick. Honom tillkommer att antingen personligen deltaga i behandlingen inom överstyrelsen av där förekommande ärenden rörande nykterhetsundervisning eller ock i dessa ärenden avgiva skriftliga yttranden. I varje fall skola samtliga berörda ärenden av konsulenten underkastas den förberedande behandling, som för deras föredragning erfordras. I fråga om utbildningskurser för nykterhetsundervisning skall konsulenten till överstyrelsen avgiva förslag till förefintliga anslagsmedels fördelning, till de allmänna bestämmelser och särskilda regler angående kurserna, som överstyrelsen har att fastställa, föreslå lämplig kursstyrelse ävensom, sedan berättelse över hållen kurs avgivits, underkasta densamma granskning i pedagogiskt och ekonomiskt avseende. Beträffande den av staten understödda föreläsningsverksamheten för nykterhetens främjande tillkommer det konsulenten att hos överstyrelsen föreslå lämplig föreläsningsbyrå, att tillse, att av föreläsningsbyrån årligen före den 1 juli vederbörlig förteckning över föreläsare och instruktörer jämte föreläsningsämnen varder upprättad, av överstyrelsen granskad och godkänd samt genom föreläsningsbyråns försorg vederbörande tillställd, ävensom att, sedan berättelse över föreläsningsverksamheten avgivits, granska densamma i pedagogiskt och ekonomiskt avseende. Konsulenten skall själv årligen vid minst sex tillfällen hålla instruktionsföreläsningar eller kortare serier av sådana, och skola dessa föreläsningar eller föreläsningsserier efter närmare bestämmande av överstyrelsen hållas å möten, som anordnas för detta eller andra utbildnings- eller upplysningssyften, företrädesvis på sådana ställen och tider, att ett större antal mötesdeltagare därvid kan påräknas. Det skall därjämte tillkomma konsulenten att beträffande de instruktörer, som äro upptagna i den ovan omnämnda förteckningen över föreläsare och föreläsningsämnen, tillse, att deras verksamhet på lämpligt sätt regleras i syfte att komplettera den instruktionsverksamhet han ej själv medhinner. Konsulenten har att i all sin verksamhet med uppmärksamhet följa den sociala och vetenskapliga utvecklingen på de områden, som hans verksamhet berör, och så ofta anledning därtill förefinnes, framkomma med initiativ och uppslag till denna angelägenhets förkovran. Konsulenten har jämväl att öva tillsyn och ledning av den undervisning och upplysning i fråga om bruket av tobak och kaffe, som enligt gällande bestämmelser skall genom överstyrelsens försorg anordnas, och skall han därvid i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse vad honom i motsvarande hänseende åligger i fråga om nykterhetsundervisningen. Konsulenten åligger att årligen till skolöverstyrelsen inkomma med berättelse över sin verksamhet under näst föregående arbetsår.

De sakkunniga hava, vid den granskning de ägnat nykterhetskonsulentens åligganden, funnit en viss tvekan förefinnas, huruvida icke förestån-

daren för roteln för frågor rörande allmän folkbildning skulle, med hänsyn till rotelns relativt begränsade arbetsuppgifter, kunna övertaga de funktioner, som nu tillkomma ifrågavarande konsulent. Då emellertid enligt de sakkunnigas förslag på undervisningsrådet å sagda rotel skulle falla de uppgifter, som fullgöras av innehavaren av den till indragning ifrågasatta folkhögskolinspektörsbefattningen, torde arbetskvantiteten å denna rotel få anses väl avvägd och några ökade uppgifter näppeligen böra tillkomma detta undervisningsråd. Det ankommer vidare på nykterhetskonsulenten att genom föreläsningar och på annat sätt aktivt främja nykterhetsundervisningen, och föreståndaren för folkbildningsroteln torde icke kunna i allmänhet påräknas för en dylik verksamhet i någon större omfattning. De sakkunniga hava följaktligen icke funnit tillräckliga skäl för närvarande föreligga att ifrågasätta denna konsulentbefattnings indragning. Vidkommande det nu utgående arvodet till konsulenten sakna de sakkunniga anledning föreslå någon ändring av detsamma. Förordnande å befattningen torde böra såsom nu meddelas av överstyrelsen och synes böra givas förslagsvis för tre år i sänder.

De för nykterhetskonsulenten nu gällande instruktionsbestämmelserna torde böra bringas i överensstämmelse med faktiskt rådande förhållanden samt i övrigt erhålla en koncisare formulering och hava med iakttagande härav och med vissa formella jämkningar intagits i de sakkunnigas förslag till arbetsordning för överstyrelsen.

Nya konsulentbefattningar.

Sedan de sakkunniga sålunda angivit sin uppfattning rörande de inspektörs- och konsulentbefattningar, som för närvarande äro knutna till överstyrelsen, övergå de till behandling av frågan om behovet av ytterligare arbetskrafter av ifrågavarande slag hos ämbetsverket. De sakkunniga, som förut tillstyrkt en särskild konsulentorganisation för läroämnena vid de allmänna läroverken, hava vid sin prövning av de arbetsuppgifter, vilka tillkomma överstyrelsen i fråga om övriga ämnen, vilka beröra ämbetsverkets samtliga avdelningar, funnit, att behovet av en förstärkt fackkunskap här gör sig för överstyrelsen gällande. Dessa ämnen intaga numera en helt annan ställning i den allmänna undervisningen än tillförne och kräva därför ökad tillsyn och uppmärksamhet från överstyrelsens sida. Den besparingsaktion, som på sin tid ledde till att vissa inspektörs- och konsulentbefattningar inom överstyrelsen måste indragas, har, enligt vad erfarenheten givit vid handen, oförmånligt inverkat på överstyrelsens möjligheter att bedöma vissa fackfrågor och hämmat överstyrelsen i dess inspekterande verksamhet av inom ämbetsverket icke representerade ämnen. De till överstyrelsens förfogande ställda medlen för tillfälligt anlitande av dylik särskild sakkunskap hava allenast medgivit överstyrelsen att tillgodose de

mest trängande behoven i berörda avseende. Överstyrelsen har också vid olika tillfällen framhållit angelägenheten av att sagda olägenheter avhjälptes genom anvisande av medel för anställande inom ämbetsverket av stadigvarande inspektörer för vissa verksamhetsområden. Särskilt har överstyrelsen ansett den sakkunniga inspektionen av övningsämnena kräva ökade arbetskrafter. Såsom i det föregående erinrats, har Kungl. Maj:t så till vida tillmötesgått överstyrelsens framställningar, att en konsulentbefattning för musikundervisningen inrättats. Vidare har provisoriskt inrättats en befattning som inspektör för verkstadsskolorna för arbetslös ungdom. Men alltjämt saknar överstyrelsen mera fast anställda konsulenter för de viktiga områden, som representeras av tecknings- och slöjdundervisningen, och ett från allmän ekonomisk synpunkt så betydelsefullt ämne som husligt arbete, d. v. s. hushållsgöromål och sömnad, måste anses vara inom överstyrelsen otillräckligt företrätt. Frågan om gymnastikinspektionens slutliga ordnande är också alltjämt olöst. Visserligen har ämbetsverket av de till dess förfogande ställda medlen till inspektörer och sakkunniga biträden bestritt vissa kostnader för flertalet nu angivna ändamål, men på grund av medlens begränsade omfattning har någon effektiv inspektionsverksamhet på dessa områden icke kunnat anordnas.

Vidare är anställandet av en skolöverläkare eller skolhygieniker hos överstyrelsen en fråga, som mer och mer tränger till sin lösning.

Slutligen har i anledning av ett av 1932 års seminariesakkunniga i deras betänkande angående åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren framställt förslag fråga uppkommit om anställande hos överstyrelsen av en hjälpkonsulent.

De sakkunniga upptaga här nedan till behandling samtliga ifrågavarande spörsmål.

Ökning av antalet gymnastikkonsulenter.

För handhavande av ärenden berörande gymnastikinspektionen har skolöverstyrelsen till sitt förfogande följande personal:

Tjänstemän å extra stat.

	Lönegrad
1 förste gymnastikkonsulent	B 26
1 andre »	B 21

Extra ordinarie tjänsteman.

1 amanuens	15[1]

Förste gymnastikkonsulenten förordnas av Kungl. Maj:t för ett år i sänder. Andre gymnastikkonsulenten och amanuensen förordnas av överstyrelsen. Instruktion för gymnastikkonsulenterna har av Kungl. Maj:t utfärdats

[1] Numera med heltidstjänstgöring enligt beslut av 1938 års riksdag.

den 5 juni 1936. Enligt instruktionen skall en av konsulenterna vara manlig, den andra kvinnlig. Konsulenterna åligger att i enlighet med instruktionen och av överstyrelsen lämnade föreskrifter främja fysisk fostran, särskilt beträffande gymnastik med lek och idrott, inom de under överstyrelsens inseende stående läroanstalterna. De skola verka för att undervisningen i gymnastik med lek och idrott på lämpligt sätt anordnas och bedrives samt att, i den mån omständigheterna sådant medgiva, ändamålsenliga lokaler samt lek- och idrottsplaner ställas till förfogande ävensom tillräcklig och lämplig undervisningsmateriel anskaffas. Inom överstyrelsen skola konsulenterna biträda vid handläggningen av ärenden, som avse fysisk fostran. Närmast tillkommer det förste gymnastikkonsulenten att leda konsulenternas arbete. Honom åligger att, när så anses nödigt, såsom föredragande deltaga i handläggningen inom överstyrelsen av ärenden, tillhörande konsulenternas verksamhetsområde. Dylik föredragning må även för särskilda fall kunna uppdragas åt andre gymnastikkonsulenten. Konsulenterna hava att inspektera undervisningen i gymnastik med lek och idrott vid de till den högre allmänna skolundervisningen hörande läroanstalterna, folk- och småskoleseminarier, högre folkskolor och folkhögskolor samt läroanstalter för yrkesundervisningen, varvid de skola i lämplig utsträckning övervara sagda undervisning och därvid såväl övervaka, att denna är anordnad och bedrives på lämpligt sätt, som ock, så långt möjligt är, söka vinna kännedom om resultatet av undervisningen. Föreligger vid inspektionsbesök skäl till anmärkning med avseende på lokaler eller undervisningsmateriel, äger konsulenten därom lämna skriftlig promemoria till vederbörande myndighet. Är frågan av större vikt, bör konsulenten underställa densamma överstyrelsens prövning och avgörande. För främjande av undervisningen i gymnastik med lek och idrott inom folk- och fortsättningsskolor skola konsulenterna enligt överstyrelsens bestämmande samarbeta med folkskolinspektörerna och i allmänhet bistå dem i frågor rörande nämnda undervisning. Härvid hava konsulenterna särskilt att biträda inspektörerna och skoldistrikten vid handläggningen av ärenden rörande nyanskaffning och förbättring av gymnastiklokaler och gymnastikredskap samt rörande planer och materiel för lek och idrott, att under resor, som i regel böra företagas tillsammans med vederbörande inspektor, taga kännedom om undervisningen i gymnastik med lek och idrott i skolorna, verka för att lämpliga instruktioner och dagövningsföljder i gymnastik med lek och idrott utarbetas samt anordna instruktionsmöten för lärarpersonalen, föredrag för skolmyndigheter och föräldrar samt, där så anses erforderligt, sammanträda med de lokala skolmyndigheterna för överläggningar i ärenden, som falla inom konsulenternas verksamhetsområde, allt i samråd med vederbörande inspektör. För främjande av undervisningen i gymnastik med lek och idrott inom läroanstalter för dövstumma och blinda skola konsulenterna samarbeta med inspektörer-

na för dövstum- och blindundervisningen, varvid i tillämpliga delar skall gälla vad som stadgats angående samarbete med folkskolinspektörerna. Vid all inspektion skola konsulenterna i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse föreskrifterna angående inspektion i skolöverstyrelsens instruktion. Konsulenterna skola vidare, i den mån medel härför ställas till förfogande, organisera och leda fortbildningskurser i gymnastik med lek och idrott för lärare. Plan för konsulenternas instruktions- och inspektionsverksamhet skall uppgöras halvårsvis av förste gymnastikkonsulenten i samråd med andre gymnastikkonsulenten. Planen fastställes av överstyrelsens chef. Vid sidan av nämnda verksamhet enligt den sålunda fastställda planen hava konsulenterna att, efter bestämmande i varje särskilt fall av överstyrelsens chef, verkställa förrättningar, som påkallas av inom överstyrelsen förekommande ärenden.

Såsom framgår av den av de sakkunniga lämnade historiken är den nuvarande gymnastikkonsulentorganisationen inom överstyrelsen av tämligen sent datum. Dess tillkomst daterar sig från år 1932. Dessförinnan hade inspektionen av gymnastikundervisningen vid de till den högre skolundervisningen hörande läroanstalterna handhafts av en utav Kungl. Maj:t på förslag av direktionen över gymnastiska centralinstitutet därtill särskilt förordnad person, i regel föreståndaren för sagda institut. För inspektionen av de till folkundervisningen hörande läroanstalterna funnos 15 lokala gymnastikinspektörer, för vilka var i riksstaten uppfört ett anslag å 70 000 kronor, därav 20 000 kronor voro avsedda till gratifikationer åt dessa inspektörer och 50 000 kronor till bestridande av deras reseersättningar. Ett av Kungl. Maj:t till 1929 års riksdag framlagt förslag om inrättande av sju konsulentbefattningar för undervisningen i gymnastik med lek och idrott vid rikets folkskolor m. fl. läroanstalter — vilka konsulenter skulle åtnjuta lön lika med folkskolinspektörer och för vilkas resekostnader beräknades ett anslag av 40 000 kronor — blev av riksdagen avslaget. Genom beslut av 1932 års riksdag tillkom på förslag av Kungl. Maj:t efter utredning av skolöverstyrelsen den nuvarande centrala konsulentorganisationen, vilken anslöts till skolöverstyrelsen. Hos överstyrelsen anställdes för ifrågavarande ändamål en förste och en andre gymnastikkonsulent.

Redan vid nästföljande års riksdag beslöts, att andre gymnastikkonsulentens lön tills vidare skulle besparas.

Direktionen över gymnastiska centralinstitutet framlade i skrivelse den 30 november 1933 förslag om koncentrering av gymnastikinspektionen till skolöverstyrelsen. I propositionen nr 157 till 1934 års riksdag angående omorganisation av sagda institut anförde föredragande departementschefen, att det måhända vid första påseendet syntes opraktiskt att splittra tillsynen över gymnastikundervisningen på två håll. Men å andra sidan vore

det givetvis av största betydelse, att centralinstitutet uppehölle förbindelse med undervisningen vid skolorna. För sin del anslöt sig departementschefen till den uppfattningen, att inspektionsverksamheten borde kunna ordnas genom lämpligt samarbete mellan centralinstitutet och överstyrelsen. Frågan syntes kunna tills vidare lösas på så sätt, att institutets föreståndare skulle vara skyldig mottaga uppdrag att inspektera gymnastikundervisningen, men att dessa åligganden ej borde självfallet tillkomma honom.

I skrivelse nr 269 framhöll 1934 års riksdag, att det vore ägnat att vålla allvarliga betänkligheter, om, på sätt i propositionen föreslagits, föreståndarbefattningen sammankopplades med gymnastikinspektionen. Riksdagen uttalade sympatier för att all gymnastikinspektion förlades till skolöverstyrelsen. Frågan borde emellertid bliva föremål för närmare utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. I anledning härav hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning och för 1935 års riksdag framlägga förslag till organisation av berörda inspektion.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 22 juni 1934 anbefallt skolöverstyrelsen att verkställa utredning och avgiva förslag i sistberörda ärende, hemställde överstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1934, dels att inspektionen över gymnastikundervisningen vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, kommunala flickskolorna, kommunala mellanskolorna, de under överstyrelsens inseende ställda enskilda läroanstalterna, folk- och småskoleseminarierna, folkhögskolorna, de tekniska fackskolorna och gymnasierna samt de tekniska elementarskolorna måtte åläggas överstyrelsen, dels att den för det dåvarande indragna befattningen såsom andre gymnastikkonsulent hos överstyrelsen måtte återinrättas, dels ock att medel måtte beredas till expenser och kanslipersonal för ändamålet.

Vid sin anmälan av förevarande fråga i 1935 års åttonde huvudtitel (punkterna 118 och 232) anförde chefen för ecklesiastikdepartementet, att han under rådande statsfinansiella förhållanden icke ansåge sig kunna förorda, att berörda förslag för det dåvarande realiserades. Riksdagen underströk emellertid i skrivelse nr 8/1935, punkten 72, nödvändigheten av att denna viktiga fråga med det snaraste erhölle en tillfredsställande lösning samt anhöll, att Kungl. Maj:t måtte, efter den utredning, som ytterligare kunde erfordras, för 1936 års riksdag framlägga förslag till organisation av inspektionen av gymnastikundervisningen.

I anledning härav anbefallde Kungl. Maj:t den 17 maj 1935 skolöverstyrelsen att i samband med avlåtande av framställningar, avsedda att föreläggas 1936 års riksdag, inkomma med sådan utredning och härav föranlett förslag.

Överstyrelsen framlade i detta hänseende enahanda förslag som det, vilket behandlades i 1935 års åttonde huvudtitel, samt föreslog i anslutning

härtill, att inspektionen av även de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter skulle åläggas skolöverstyrelsen, att befattningen såsom andre gymnastikkonsulent måtte återinrättas, samt att tjänstgöringstiden för den hos förste gymnastikkonsulenten tjänstgörande halvtidsamanuensen skulle utökas till heltidstjänstgöring.

Under punkten 115 i 1936 års åttonde huvudtitel anförde chefen för ecklesiastikdepartementet, att han icke kände sig övertygad om att överstyrelsens förslag innebure en tillfredsställande lösning av förevarande fråga. Det hade icke förebragts någon utredning, som visade eller gjorde sannolikt, att den ursprungligen för en vida mindre verksamhetsuppgift av framförallt rådgivande natur avsedda konsulentorganisationen i framtiden bleve i stånd att fylla sin uppgift, därest under dess tillsyn och inspektion lades alla de läroanstalter, över vilka skolöverstyrelsen hade inseende. Innan förevarande organisationsfråga definitivt ordnades, borde klarhet så vitt möjligt vinnas på denna punkt. Eljest syntes det sannolikt, att hela denna fråga inom kort finge tagas upp på nytt. Departementschefen föresloge därför, att inspektionen av gymnastikundervisningen — i avvaktan på en mer ingående utredning av överstyrelsen i berörda hänseende — under läsåret 1936—1937 anordnades på samma sätt som för det dåvarande vore fallet. Av vad sålunda anförts framginge, att departementschefen under berörda förhållanden ej heller ansåge sig böra förorda förslaget om utökning av tjänstgöringstiden för den hos gymnastikkonsulenten anställde amanuensen.

Riksdagen ansåg emellertid för sin del (skrivelse nr 8/1936), att den dåvarande organisationen av gymnastikinspektionen icke borde i oförändrat skick kvarstå ännu ett år. Riksdagen framhöll, att riksdagen under förhandenvarande förhållanden icke ansåge sig böra besluta genomförandet av någon mera definitiv organisation. För en dylik fordrades nämligen att den av riksdagen begärda utredningen efter vederbörlig granskning bleve framlagd för riksdagen. Riksdagen hade emellertid ansett, att såsom provisorisk åtgärd skolöverstyrelsen, på sätt den själv hemställt, ånyo borde erhålla tillgång till två gymnastikkonsulenter genom återinförande av en befattning som andre gymnastikkonsulent. Med denna ökning av till buds stående arbetskrafter syntes effektiviteten i inspektionsverksamheten kunna betydligt höjas. Vidare kunde möjligen härigenom värdefulla erfarenheter också vinnas för ett mera definitivt ordnande av denna organisation.

Från och med budgetåret 1936/37 lades under ifrågavarande konsulentorganisation inspektionen jämväl av gymnastikundervisningen vid de till det högre skolväsendet hörande läroanstalterna.

Genom nådigt beslut den 15 maj 1936 anbefalldes skolöverstyrelsen att efter den utredning, som ytterligare kunde erfordras, och under beaktande av vad riksdagen i sin skrivelse den 28 april 1936, nr 8, i ämnet anfört, till

Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande slutligt ordnande av gymnastikinspektionen.

I underdånig skrivelse den 31 augusti 1936 angående överstyrelsens egna anslagsbehov för budgetåret 1937/38 anförde överstyrelsen beträffande den sålunda anbefallda utredningen, att, då genom riksdagens beslut under budgetåret 1936/37 inrättats en befattning som andre gymnastikkonsulent inom överstyrelsen vid sidan av förste gymnastikkonsulenten, överstyrelsen ansåge sig böra — för vinnande genom dessa konsulenters påbörjade gemensamma verksamhet av erfarenhet särskilt huruvida den ursprungligen för en mera begränsad verksamhet avsedda konsulentorganisationen bleve i stånd att fylla sin uppgift, sedan under dess tillsyn och inspektion lagts alla under överstyrelsens inseende stående läroanstalter — först under ett kommande år verkställa förnyad utredning och inkomma med förslag i ämnet.

Härefter har skolöverstyrelsen i underdånig skrivelse den 28 juni 1937 framhållit, att då frågan om gymnastikinspektionen numera helt handhades av inom överstyrelsen anställda konsulenter och sålunda inginge såsom ett led i frågan om överstyrelsens organisation samt då av chefen för ecklesiastikdepartementet, jämlikt nådigt bemyndigande den 29 maj 1936, tillkallats sakkunniga för att inom ecklesiastikdepartementet biträda med utredning och avgiva förslag angående överstyrelsens organisation, det syntes överstyrelsen lämpligt, att handhavandet av utredningen om gymnastikinspektionens ordnande anförtroddes dem. Överstyrelsen hemställde därför, att åt sagda sakkunniga jämväl måtte uppdragas att ombesörja utredningen angående slutligt ordnande av gymnastikinspektionen.

Vid skrivelsen har överstyrelsen fogat en av förste gymnastikkonsulenten lämnad redogörelse för konsulentinstitutionens verksamhet under budgetåren 1932/36 ävensom av honom i anslutning härtill framlagt förslag till åtgärder beträffande gymnastikinspektionens anordnande.

I sagda förslag ifrågasättes en utökning av arbetskrafterna inom överstyrelsen i så måtto, att den nuvarande hos gymnastikkonsulenterna anställde halvtidsamanuensen föreslås till heltidsamanuens. Vidare förordas anställande av tre distriktsgymnastikkonsulenter, som skulle uppehålla den personliga kontakten med lärarpersonalen och arbeta för gymnastikundervisningens ändamålsenliga anordnande, framför allt i de nya gymnastiklokaler för folkskolorna, till vilka avsevärda statsmedel nu utginge. Dessutom ifrågasättes anslag till statliga repetitionskurser i gymnastik, lek och idrott för folkskollärare i syfte att stimulera intresset för fysisk fostran ävensom till kurser för folkskolinspektörerna i syfte att bereda dem tillfälle följa gymnastikens utveckling. Enligt förslaget skulle staten för gymnastikkonsulentorganisationen te sig sålunda:

Centrala administrationen:

Förste gymnastikkonsulenten	kr.	8 100	
Andre gymnastikkonsulenten	»	7 000	
Heltidsamanuens	»	3 800	
Expenser	»	1 000	19 900

3 distriktsgymnastikkonsulenter:

Avlöning	kr.	18 900	
Reseanslag	»	7 500	
Expenser	»	1 500	27 900

Övriga anslag:

3 repetitionskurser för folkskollärare och folkskollärarinnor	kr.	9 600	
1 kurs för 26 folkskolinspektörer	»	6 500	16 100
		Summa kronor	63 900

Skolöverstyrelsens ovannämnda skrivelse den 28 juni 1937 jämte de skrivelsen bilagda handlingarna hava genom nådig remiss den 9 juli 1937 överlämnats till de sakkunniga för att, i vad ärendet må befinnas äga samband med de sakkunnigas uppdrag, tagas i beaktande vid fullgörandet av nämnda uppdrag.

Vidare har *svenska gymnastiklärarsällskapets centralstyrelse* inlämnat till de sakkunniga två den 9 oktober 1937 dagtecknade skrivelser i ämnet. I den ena av dessa framhålles behovet av en särskild gymnastikinspektör för läroverken, vilken borde vara väl förtrogen med läroverkens arbetssätt och möjligheter, varjämte anföres, att inspektionen vid övriga skolor borde göras så effektiv som möjligt, att folkskolinspektörerna måtte erhålla erforderlig kompetens att handhava den direkta gymnastikinspektionen i folkskolorna, att, därest så icke kunde ske, antalet konsulenter inom överstyrelsen utökades samt att konsulenterna icke genom alltför betungande kansliarbete sattes ur stånd att under resor utöva en verklig inspektion vid skolorna. I den andra skrivelsen framhålles önskvärdheten av att gymnastik med lek och idrott måtte bliva företrätt i skolöverstyrelsen av ett särskilt undervisningsråd.

De sakkunniga hava tagit noggrann del av det sätt, på vilket den nuvarande konsulentorganisationen fullgör sina uppgifter, och anse, att det livligaste erkännande bör skänkas åt det energiska och framgångsrika arbete, som särskilt från den nuvarande förste gymnastikkonsulentens sida utförts till fromma för gymnastikundervisningens utveckling i rikets folk-

skolor. Arbetet är krävande och arbetsfältet är vidsträckt. Det gäller ej endast att övervaka och stimulera själva undervisningen samt att leda och instruera lärarpersonalen utan även att tillse, att lokaler och materiel äro lämpliga, och arbeta för åstadkommande av sådana, där de saknas. Ej minst under de sista åren med pågående genomgripande omorganisation av skolväsendet i flertalet skoldistrikt i landet har arbetet för gymnastikkonsulenterna blivit särskilt påfrestande, då det gällt att granska och uppgöra ritningar med kostnadsberäkningar till gymnastikbyggnader eller gymnastiksalar för folkskolorna.

Härtill kommer, att en ökad arbetsbörda lagts på gymnastikkonsulenterna, i och med att de fått sig ålagt att övervaka och inspektera gymnastikundervisningen inom det högre skolväsendet. Till belysande av vad detta innebär vilja de sakkunniga meddela följande. Före läsåret 1936—1937, från och med vilket år denna inspektion lades under överstyrelsens konsulentorganisation, förrättades inspektionen av en utav Kungl. Maj:t därtill förordnad lärare vid gymnastiska centralinstitutet. Enligt dennes rapporter inspekterade han under läsåren 1932—1936 respektive 18, 25, 27 och 35 läroanstalter, varjämte han vid sina besök i skolorna meddelade råd och anvisningar samt uttalade önskemål i avseende å undervisningen, dess anordnande och materiella resurser. Under läsåret 1936—1937 inspekterades av överstyrelsens gymnastikkonsulenter 40 läroanstalter. I stort sett kan sålunda sägas, att gymnastikinspektionen vid det högre skolväsendets läroanstalter återkommer vart tionde år, ett förhållande som enligt de sakkunnigas mening måste betecknas såsom mindre tillfredsställande.

De sakkunniga hava funnit tillfullo ådagalagt, att den nuvarande konsulentorganisationen är väl snävt beräknad och att den otvivelaktigt tarvar en utökning, därest den skall kunna fylla de uppgifter, som numera tillkomma densamma. Därvid hava de sakkunniga övervägt, huru en utökning av organisationen skulle kunna, utan alltför stora kostnader och dock på effektivaste sätt, tillföra densamma det tillskott av arbetskraft, varav den tvivelsutan är i behov. Det vid skolöverstyrelsens senaste skrivelse fogade förslaget upptager tanken i 1929 års förslag om lokala konsulenter, nu dock begränsade till tre i stället för sju. Förslaget siktar i främsta rummet på folkskolorna, men givetvis skulle därigenom en lättnad uppkomma i arbetet för överstyrelsens konsulenter, varigenom de skulle få mera tid till den dem nu åliggande inspektionen vid det högre skolväsendets läroanstalter. De sakkunniga hava dock varit tveksamma, huruvida denna lösning av frågan för närvarande vore den lämpligaste. Vad som under nuvarande nydaningsarbete torde framstå såsom det väsentliga önskemålet synes vara att göra den centrala organisationen inom överstyrelsen så effektiv och arbetsduglig som möjligt. De sakkunniga hava därför kommit till den slutsatsen, att en förstärkning av denna centrala organisation för närvarande vore att för-

orda. Att, på sätt svenska gymnastiklärarsällskapet ifrågasatt, en särskild undervisningsrådstjänst avsedd för ämnet gymnastik med lek och idrott inrättas, hava de sakkunniga emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka. De vilja istället föreslå, att ytterligare en befattning som andre gymnastikkonsulent inrättas inom överstyrelsen med samma löneställning, som tillkommer den redan nu befintliga. Ökade möjligheter skulle härigenom vinnas till en vidgad inspektion av gymnastikundervisningen ute i landet. På samma gång skulle effektiviteten av den centrala verksamheten inom överstyrelsen ökas genom den arbetsfördelning, som kunde ordnas mellan de tre konsulenterna. Med hänsyn till det stora antal rådfrågningar från skoldistrikt och enskilda, som nu komma till den centrala konsulentorganisationen och ofta föranleda skriftväxlingar, anse de sakkunniga, att i regel en av sagda tre konsulenter alltid bör vara tillstädes inom ämbetsverket.

Beträffande den nuvarande amanuensbefattningen må erinras, att riksdagen år 1938 i anledning av Kungl. Maj:ts förslag anvisat medel till en förändring av denna från halvtidstjänst till heltidstjänst. Befattningen är, efter vad de sakkunniga inhämtat, närmast en teknisk biträdestjänst, vars innehavare skall med sina speciella fackkunskaper stå till konsulenternas förfogande. Då de sakkunniga emellertid förordat inrättande av ytterligare en andre konsulentbefattning inom överstyrelsen och därmed ifrågasatt en väsentlig förstärkning av effektiviteten av konsulentorganisationen, anse de tillräckliga skäl ej föreligga att bibehålla amanuensbefattningen vid heltidstjänst. De föreslå, att densamma såsom förut återföres till halvtidstjänst. Dock förutsätta de sakkunniga, att den skrivhjälp och övrigt expeditionellt biträde, som må erfordras, skall kunna lämnas av överstyrelsens för detta ändamål avsedda personal.

I likhet med vad nu är fallet, torde med hänsyn till löneställningen förste gymnastikkonsulenten böra utses av Kungl. Maj:t och de båda andre gymnastikkonsulenterna av överstyrelsen. Beträffande nu gällande instruktionsbestämmelser, som tills vidare synas böra meddelas av Kungl. Maj:t, hava de sakkunniga i huvudsak intet att erinra (bilaga 27).

Konsulent för teckningsundervisningen.

Under åtskilliga år hade överstyrelsen till sitt förfogande en inspektör för teckningsundervisningen, vilken åtnjöt ett årligt arvode av till en början 1 500 kronor och sedermera 2 000 kronor för år. Arvode till konsulenten utgick från ett å riksstaten uppfört anslag till inspektion och sakkunniga biträden hos överstyrelsen. För budgetåret 1923/24 vidtogs med hänsyn till då rådande statsfinansiella förhållanden en väsentlig beskärning av anslaget, med påföljd att ifrågavarande konsulentbefattning måste indragas.

Överstyrelsen har sedermera i samband med sina riksdagspetita vid ett flertal tillfällen framställt förslag om anvisande av medel för att sätta över-

styrelsen i tillfälle att ånyo anställa en konsulent för berörda ändamål. Överstyrelsen har härvid framhållit det beklagliga i att undervisningen i teckning icke kunnat underkastas någon mera sakkunnig inspektion, så mycket mera som enligt den år 1927 beslutade omorganisationen av det högre skolväsendet manuellt arbete inom realskolan erhållit större utrymme än tillförne. Undervisningsplanerna för övningsämnena hade också i flera avseenden erhållit en ny gestaltning. Det måste därför — framhåller överstyrelsen — vara av betydelse, att lärarna i dessa ämnen genom sakkunnig inspektion finge erforderliga råd och anvisningar i fråga om tillämpningen av dessa planer.

Skolöverstyrelsens ifrågavarande framställningar hava emellertid icke föranlett förslag till riksdagen från Kungl. Maj:ts sida.

I en till de sakkunniga ingiven skrivelse har *teckningslärarnas riksförbunds verkställande utskott* gjort framställning om anställande inom överstyrelsen av en särskild konsulent för teckningsundervisningen. I skrivelsen erinras om förut gjorda framställningar i samma syfte från riksförbundets sida. Så hade i en skrivelse 1932 till de då arbetande läroverkssakkunniga framhållits, hurusom den snabba utveckling, som ägt rum inom teckningsundervisningen, förorsakat, att bristen på enhetlighet i kurser och betygssättning kommit att framträda allt skarpare och mera besvärande. Teckningsläraren vore mångenstädes ensam fackman på sin ort och skulle därför väl behöva att genom en rådgivare från överstyrelsen vinna kontakt med utvecklingen. Den allra största betydelse skulle en inspektör få genom sin ställning till överstyrelsen, där ingen fackman i teckning nu äger ens yttranderätt.

I nu förevarande skrivelse erinrar riksförbundets verkställande utskott vidare därom, att de båda läroverksreformerna av 1928 och 1933 medfört för teckningen mycket genomgripande förändringar både i fråga om undervisningstiden och i fråga om kursplanerna. Om de senare torde kunna sägas, att de nu i stort sett motsvarade moderna krav, i det att de med bibehållande av sådana moment, som genom kunskapsmeddelelse gåve stadga åt undervisningen, upptoge även friare övningar av mera subjektiv art. Emellertid utgjorde den beklagligt knappa tid, som anslagits åt ämnet, ett hinder för att kursplanernas rikhaltiga program i sin helhet skulle kunna genomföras. Teckningslärarna torde var i sin stad i stort sett hava sökt att finna en lämplig avvägning mellan undervisningens olika moment, och det vore tänkbart, att den tid av relativt fritt experimenterande, som hittills förflutit, kunde komma att visa sig hava varit till nytta. Emellertid måste nu tiden anses vara inne, då en vägledande auktoritet borde träda i funktion för att få till stånd ett åtminstone någorlunda enhetligt genomförande av ämnets arbetsprogram framförallt i fråga om dess huvudmoment. Många av teckningens målsmän stode villrådiga inför gammalt och nytt i denna

brytningstid och skulle med glädje hälsa det stöd, som en förfaren och vidsynt rådgivare skulle utgöra.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 juni 1935 hade riksförbundet påkallat en allsidig utredning angående teckningsundervisningen i läroverken, därvid särskilt framhållits, att de skilda sätten att tillämpa kursen vid olika skolor medförde, att värdet av ett betyg vore synnerligen svårt att bedöma. Vid förflyttning från ett läroverk till ett annat och — ännu mer — vid ansökan t. ex. till tekniska högskolan eller till annan anstalt, där ämnet vore av avgörande vikt, vore denna sak mycket allvarlig. Självfallet spela härvid också andra omständigheter än kursernas tillämpning en roll för betygens värde, t. ex. respektive läroverks resurser i fråga om lokaler och undervisningsmateriel samt vederbörande lärares subjektiva blick på arbetssätt och resultat. I samtliga dessa avseenden skulle en inspektion verka utjämnande och normerande.

Riksförbundets verkställande utskott framhåller vidare, att det i vissa fall, t. ex. beträffande lärjungarnas befrielse från teckning, tarvats åtgärder från överstyrelsens sida för att vinna rektorernas medverkan till en åsyftad tillämpning av gällande bestämmelser, åtgärder som tyvärr icke hittills på alla håll lett till målet. Här skulle liksom vid inredning av ändamålsenliga lokaler och vid anskaffning av erforderligt undervisningsmateriel ämnet vara i stort behov av en auktoriserad målsmans medverkan. Teckningen vore mer än de flesta ämnen beroende av att dylika frågor löstes på ett tillfredsställande sätt, vilket under de senare årens talrika läroverksbyggen tyvärr icke alltid skett.

Slutligen skulle den person, som betroddes med ovan angivna uppgifter, jämväl kunna utgöra en behövlig förbindelselänk mellan överstyrelsens läroverksavdelning och tekniska skolans seminarium å ena sidan samt mellan detta seminarium och läroverken å andra sidan. En sådan förbindelselänk vore synnerligen behövlig, så länge tekniska skolan sorterade under överstyrelsens yrkesskolavdelning.

Vid de senare riksdagarna hade medel beviljats till konsulentbefattningar för gymnastik och musik. Det torde därför icke kunna anses förmätet att vänta, att samma förmån tillerkändes teckningen. Saken kunde icke uppskjutas utan att allvarlig skada tillfogades teckningsundervisningen i landet.

De sakkunniga finna samma skäl, som motiverat anställande av särskilda konsulenter för ämnena gymnastik och musik, även tala för att för ämnet teckning en motsvarande konsulentbefattning inrättas inom överstyrelsen. Så mycket mera berättigat finna de sakkunniga kravet härutinnan, som övningsämnenas betydelse för ungdomens allmänna utveckling numera tilldrager sig ett alltmer ökat intresse, och en större uppskattning

av dessa ämnens vikt för ungdomens fostran framträtt. Statsmakterna hava också i allt större utsträckning behjärtat kraven på denna praktiska utbildning. Det framstår därför såsom en viktig angelägenhet, att överstyrelsen utrustas med en målsman med speciell kompetens på teckningsundervisningens område, och de sakkunniga tveka därför icke att i överensstämmelse med riksförbundets ovanberörda förslag och i huvudsaklig anslutning till här anförd motivering för sin del förorda upprättandet av en konsulentbefattning för detta ämne. Hans verksamhet kommer att omspänna såväl den högre som den lägre allmänna undervisningen, och då sålunda utan tvivel en inspekterande och konsulterande verksamhet av betydande omfattning kommer att åligga denne konsulent, hava de sakkunniga funnit skäligt, att arvodet för honom bestämmes till samma belopp som det till musikkonsulenten nu utgående eller alltså 3 000 kronor för år.

Befattningen torde böra tillsättas i samma ordning som musikkonsulentbefattningen. Förslag till instruktionsbestämmelser är intaget i de sakkunnigas förslag till arbetsordning.

Konsulenter för hushållsgöromål och kvinnlig slöjd.

Av samma skäl som ovan anförts indrogs från och med budgetåret 1923/24 den tidigare hos överstyrelsen anställda inspektören för kvinnlig slöjd. Arvodet till nämnda befattningshavare hade utgjort detsamma som för inspektören i teckning, eller till en början 1 500 kronor och därefter 2 000 kronor för år.

Även beträffande denna befattning har överstyrelsen vid särskilda tillfällen framställt förslag om densammas återinrättande, utan att förslagen föranlett Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen desamma.

Av de till överstyrelsens förfogande stående medlen till inspektörer och sakkunniga biträden har överstyrelsen emellertid bestritt kostnaderna för avlönande av en inspektör för yrkesundervisningen i sömnad och vävning. Enligt av överstyrelsen lämnad uppgift har för nämnda ändamål under budgetåren 1931/36 utgått under de två förstnämnda budgetåren 1 000 kronor och under de tre senare 750 kronor, varjämte tillkommit särskild ersättning för vissa speciella uppdrag.

I underdånig skrivelse den 19 maj 1936 har *Sveriges slöjdlärarinneförening* gjort framställning om tillsättande av en konsulent för den kvinnliga slöjdundervisningen. Till stöd härför har föreningen framhållit, att i enlighet med den nyare pedagogiska forskningens högre värdesättning av det manuella arbetets betydelse för uppfostran hade handarbetsundervisningen vid allt flera skolor gjorts obligatorisk, samtidigt som fordringarna på en mera grundlig och allsidig undervisning oavlåtligt stegrats. Det vore under sådana förhållanden icke lätt för lärarpersonalen, i synnerhet på landsbygden, att hålla jämna steg med utvecklingen. Endast av en sakkunnig per-

son, vilken stode i kontakt med tidens rörelser och genom besök och föredrag i olika skolor delgåve nya rön, kunde behovet fyllas.

Genom nådig remiss den 23 juli 1936 har nämnda framställning överlämnats till de sakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörandet av deras uppdrag.

De sakkunniga få erinra, att skolöverstyrelsen enligt sin nuvarande organisation för handläggning av ärenden berörande den speciellt kvinnliga utbildningen har till sitt förfogande dels den å yrkesskolavdelningen placerade konsulenten och särskilda föredraganden i ärenden angående husligt arbete, dels ock den av särskilda medel avlönade inspektören för yrkesundervisningen i sömnad och vävning. En fastare organisation av representationen för dessa ämnen är utan tvivel starkt påkallad. Betydelsen av undervisningen i dessa ämnen anse sig de sakkunniga icke behöva närmare utveckla; den har framhållits och betonats vid upprepade tillfällen såväl i de pedagogiska diskussionerna som inom riksdagen. Så vilja de sakkunniga allenast erinra därom, att riksdagen år 1936 i samband med anmälan av sitt beslut angående obligatorisk sjuårig folkskola uttalade sin anslutning till tanken, att ingen flicka borde lämna den obligatoriska skolundervisningen utan att först hava erhållit undervisning i husligt arbete. Betydelsen härav ansåg riksdagen icke kunna skattas nog högt, och riksdagen framhöll önskvärdheten av att resultatet av en utredning i frågan snart måtte kunna föreläggas riksdagen.

Till belysande av ämnenas förekomst i olika skolformer vilja de sakkunniga meddela vissa siffror från senare år. Antalet kurser i *hushållsgöromål* med folkskolans lärjungar utgjorde läsåret 1934—1935 — det senaste år, för vilket siffror finnas tillgängliga — 1 031, i vilka deltogo 206 gossar och 11 828 flickor. Under samma läsår funnos i yrkesbestämda fortsättningsskolor i anslutning till husligt arbete 3 412 avdelningar; antalet lärjungar var 240 gossar och 49 423 flickor. Vid högre folkskolor utgjorde antalet avdelningar 51. Vid de allmänna läroverken, de kommunala mellanskolorna och flickskolorna samt privatläroverken funnos höstterminen 1935 455 avdelningar med sammanlagt 5 666 deltagare. I fråga om *kvinnlig slöjd* funnos läsåret 1934—1935 vid folkskolorna 14 769 avdelningar i flickslöjd, i vilka deltogo 17 071 gossar och 193 291 flickor. Beträffande fortsättningsskolan föreligga inga inom skolöverstyrelsens statistiska avdelning bearbetade uppgifter i detta avseende. Under samma läsår utgjorde antalet kvinnliga slöjdavdelningar vid högre folkskolor 73. Vid de allmänna läroverken, de kommunala mellanskolorna och flickskolorna samt privatläroverken funnos höstterminen 1935 1 730 handarbetsavdelningar med 4 546 deltagare. Härtill komma enligt för 1936 lämnade uppgifter 98 yrkesskolor för husligt arbete och hushållsgöromål samt 111 yrkesskolor för sömnad och vävning.

I det föregående hava de sakkunniga föreslagit, att en undervisningsrådstjänst skulle inrättas för ärenden rörande undervisningen i husligt arbete. Det är givet, att innehavaren av denna befattning, förutom sina rent administrativa åligganden, i främsta rummet kommer att, i likhet med vad de sakkunniga beträffande de övriga undervisningsrådens inspektionsuppgifter anfört, få sig anförtrodd en allmän inspektion över hithörande anstalter och skolor samt sålunda endast i begränsad omfattning kan fullgöra någon ren fackämnesinspektion. En dylik fackinspektion torde med hänsyn till ifrågavarande ämnens utomordentliga betydelse enligt de sakkunnigas mening vara oavvisligen nödvändig, ej minst i betraktande av den utav riksdagen uttalade önskvärdheten om en utredning rörande den obligatoriska karaktären av undervisningen i husligt arbete.

De ovan angivna siffrorna giva vid handen, att de i husligt arbete ingående ämnena hushållsgöromål och kvinnlig slöjd redan nu förekomma i betydande utsträckning. Såväl med hänsyn härtill som i betraktande av ämnenas skilda art anse de sakkunniga fullt naturligt, att en fackämnesinspektion icke kan förrättas av en person. Härtill torde två särskilda konsulenter erfordras, en var med specialutbildning i ettdera av ifrågavarande ämnen.

Dessa konsulenter för hushållsgöromål och kvinnlig slöjd torde tvivelsutan få ett vidsträckt arbetsfält. Främst skall det tillkomma dem att stödja och främja undervisningen i dessa ämnen inom samtliga de under överstyrelsens inseende stående läroanstalter, där ämnena förekomma. Konsulenterna skola vidare biträda vid handläggningen inom överstyrelsen av ärenden, som avse ifrågavarande undervisning. Härvid må särskilt erinras om ärenden rörande behörighet som lärare i kvinnlig slöjd i fortsättningsskolan. I detta sammanhang vilja de sakkunniga meddela, att de från Sveriges slöjdlärarinneförening mottagit en skrivelse, däri påpekats missförhållandet att särskilda kompetensvillkor för slöjdlärarinnor vid folkskolan och den kommunala flickskolan icke fastställts. De sakkunniga, som till fullo beakta vad härutinnan anförts, anse dock, att en prövning av denna fråga faller utanför ramen av deras uppdrag. Konsulenterna skola vidare under viss tid årligen i och för inspektion av undervisningen i hushållsgöromål och i kvinnlig slöjd besöka vederbörande läroanstalter, och bör i avseende å denna inspektion i tillämpliga delar gälla vad som föreskrives rörande fackinspektion i andra övningsämnen. Med hänsyn till att de sakkunniga föreslagit en väsentlig utökning av representationen för husligt arbete, torde inspektionstiden för en var av konsulenterna kunna begränsas till två månader.

Med utgångspunkt från de arvoden, som nu utgå till den ovannämnde musikkonsulenten och som föreslagits för teckningskonsulenten, samt i betraktande av den till endast två månader ifrågasatta årliga inspektionstiden

för nu föreslagna konsulenter vilja de sakkunniga förorda, att arvodet till en var av dem fastställes till ett årligt belopp av 2 000 kronor.

Beträffande ordningen för tillsättning av dessa befattningar ävensom erforderliga instruktionsföreskrifter ifrågasätta de sakkunniga enahanda, som föreslagits beträffande de närmast förut omnämnda konsulentbefattningarna.

Konsulent för undervisning i manlig slöjd m. m.

För detta ändamål disponerade skolöverstyrelsen under en följd av år en inspektörsbefattning. Arvodet vid densamma utgick med till en början 1 500 kronor och sedermera 2 000 kronor för år. Till följd av den tidigare omförmälda anslagsbeskärningen för budgetåret 1923/24 blev befattningen indragen.

Skolöverstyrelsens vid särskilda tillfällen gjorda framställningar om befattningens återinrättande har icke föranlett Kungl. Maj:t att förelägga riksdagen förslag i ämnet.

I en den 13 juli 1937 dagtecknad framställning har *slöjd- och yrkeslärarnas riksförbund* hos Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t måtte inom skolöverstyrelsen anställa en konsulent för slöjd och annat praktiskt arbete för gossar. I framställningen framhålles bland annat följande:

Vid den svenska skolslöjdens uppkomst och organiserande inom olika skolformer hade den reglerande och rådgivande insatsen utförts på enskilt initiativ samt från ett centralt och auktoritativt håll (Nääs). Som en följd av det stora intresset för praktiskt förvärvsarbete och för laborativa undervisningsmetoder hade nu uppstått en rik flora av slöjdförebilder och slöjdmetoder, vilket vore betydelsefullt för ämnets vidare utveckling. För att dessa tillgångar skulle kunna göras fruktbärande för undervisningen, krävdes dock en ledande rådgivande verksamhet. Denna borde utövas av skolöverstyrelsen. Nääs seminarium omslöte kurser av olika läggning, och de manliga folkskoleseminarierna representerade ett flertal riktlinjer inom slöjdundervisningen. Detta livliga nydaningsarbete borde på allt sätt understödjas och kompletteras med en genom överstyrelsen utövad rådgivande verksamhet. Genom statens övertagande av större delen av kostnaderna för skolväsendet finge överstyrelsen numera i vidare utsträckning än tillförne taga befattning med frågor rörande slöjdundervisningen för gossar. Överstyrelsen hade sålunda att handlägga frågor angående lärarkompetens, statsbidrag till skolbyggnader, som inrymde slöjdsalar, samt ock bidrag till utrustning för dessa undervisningslokaler. Det vore av vikt, att dessa ärenden omhänderhades av en person med ingående kännedom om slöjdundervisningen och förutsättningarna för dess bedrivande. Av än större betydelse för slöjdundervisningen vore en konsultativ verksamhet, utövad vid besök i skolorna, varvid erfarenheter från olika slöjdmetoder kunde meddelas och

överföras samt råd och anvisningar i detaljfrågor kunde befordra undervisningsarbetet.

Ifrågavarande framställning har genom nådig remiss den 16 juli 1937 överlämnats till de sakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörandet av deras uppdrag.

De sakkunniga hava tidigare erinrat därom, att utvecklingen under den senare tiden gått i den riktningen, att det praktiska arbetet inom olika skolformer kommit att tillmätas en allt större betydelse. Alltmera erkännas de ämnens och metoders värde, vilka innesluta jämväl manuella uppgifter, icke minst som allmänt bildnings- och uppfostringsmedel i teoretiska skolformer. Det måste otvivelaktigt anses som en brist i skolöverstyrelsens nuvarande organisation, att ett så betydelsefullt praktiskt ämne som manlig slöjd icke är inom överstyrelsen företrätt genom någon särskild representant. Såsom riksförbundet påpekat, har överstyrelsen numera att handlägga åtskilliga ärenden av sådan art, att de svårligen kunna bedömas utan ingående kännedom om praktiskt arbete och dess anordnande inom undervisningen. Till belysande av den manliga slöjdens förekomst i de till den allmänna undervisningen hörande läroanstalterna vilja de sakkunniga meddela, att under läsåret 1934—1935 — det sista år, för vilket siffror finnas tillgängliga — funnos i folkskolorna 9 606 avdelningar med 133 760 elever och höstterminen 1935 i de till den högre undervisningen hörande skolorna 275 avdelningar med 4 009 elever. Men under skolöverstyrelsens inseende ligga vidare en del skolor för yrkesundervisning, där undervisning av i någon mån besläktad natur med den i de allmänna skolorna bedrivna slöjdundervisningen förekommer. De sakkunniga avse yrkesskolor för snickare, träarbetare, möbelsnickare m. m. Därest en konsulentbefattning för manlig slöjd kommer till stånd inom överstyrelsen — vilket de sakkunniga för sin del anse erforderligt — torde det böra ifrågasättas, huruvida icke denna befattningshavare även kunde anförtros ett inspekterande inseende över ovannämnda yrkesskolor. Antalet av dessa är ganska betydande, i det att det för närvarande uppgår till 81. Då man torde hava att räkna med att chefen för yrkesskolavdelningens rotel för teknisk yrkesundervisning i allmänhet kommer att vara en ingenjörsutbildad person, måste det bliva till gagn för denne att vid sin sida hava en konsulent för de viktiga grenar av yrkesundervisningen, som representeras av skolorna för snickare, träarbetare o. dyl. De sakkunniga förorda alltså, att en konsulentbefattning för manlig slöjd inrättas, vars huvudsakliga uppgift bör vara av stödjande, vägledande och inspekterande art. Enligt de sakkunnigas mening torde för denne böra ifrågasättas en till tre månader begränsad årlig inspektionstid. Arvodet till en dylik konsulent anse de sakkunniga böra sättas till 3 000 kronor för år. De instruktionsbestämmelser, som böra gälla för konsulen-

ten för manlig slöjd, torde i stort sett kunna ansluta sig till vad som i detta avseende ifrågasatts för övriga konsulentbefattningar i övningsämnen. Beträffande tillsättningen av denna konsulentbefattning torde likaledes böra gälla vad som sagts om övriga konsulentbefattningar, nämligen att den bör tillsättas av överstyrelsen, förslagsvis för treårsperioder.

Särskilda specialsakkunniga.

Skolöverstyrelsens arkitekt.

Från och med år 1918 till och med budgetåret 1932/33 var hos skolöverstyrelsen anställt ett byggnadssakkunnigt biträde med ett arvode, som först utgjorde 3 000 kronor men sedermera, år 1922, höjdes till 4 800 kronor. Av statsfinansiella skäl indrogs befattningen från och med budgetåret 1933/34.

På därom av Kungl. Maj:t i 1936 års åttonde huvudtitel framställt förslag beslöt riksdagen, att ett byggnadssakkunnigt biträde åter skulle från och med budgetåret 1936/37 anställas hos överstyrelsen. Befattningens upprättande befanns vara en nödvändig konsekvens av 1935 års riksdagsbeslut om statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet, varigenom på överstyrelsens handläggning skulle komma nya skolbyggnadsärenden. Arvodet till biträdet fastställdes till 6 500 kronor för år.

Enligt bestämmelse i skolöverstyrelsens instruktion meddelas förordnande å befattningen av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen. Instruktion för ifrågavarande befattning har utfärdats av skolöverstyrelsen den 26 juni 1936. Den arkitekt, som anställes såsom byggnadssakkunnigt biträde hos överstyrelsen, åligger enligt instruktionen att utreda och avgiva utlåtanden över till honom remitterade byggnadsfrågor och att granska dem åtföljande ritningar, arbetsbeskrivningar och kostnadsberäkningar, att, när överstyrelsen så påfordrar, utarbeta skissritningar till nyanläggningar, till- och ombyggnader eller andra byggnadsarbeten, som förekomma till behandling inom överstyrelsen, att på därom gjord framställning i övrigt lämna råd och anvisningar i ärenden, som beröra skolbyggnadsverksamheten, att efter kallelse deltaga i överstyrelsens överläggningar rörande ifrågakommande byggnadsärenden, att, därest överstyrelsen så beslutar, företaga resor, som kunna påfordras i anledning av inkomna byggnadsärenden, att i övrigt biträda överstyrelsen vid handläggning av sådana ärenden, som ligga inom området för arkitektens särskilda kompetens samt att varje vecka under en tid motsvarande minst tre dagar med full arbetstid hava sin verksamhet förlagd till överstyrelsens lokaler enligt överstyrelsens närmare bestämmande.

De sakkunniga hava icke funnit några omständigheter föreligga, som skulle föranleda förslag om ändring med avseende å ifrågavarande så ny-

ligen som år 1936 inrättade befattning eller det för tjänsten bestämda arvodet. Benämningen föreslå de sakkunniga ändrad till »skolöverstyrelsens arkitekt». Enligt de sakkunnigas mening bör förordnandet å ifrågavarande befattning alltjämt meddelas av Kungl. Maj:t, och synes kunna ifrågasättas, huruvida icke vid sådant förhållande jämväl erforderliga instruktionsbestämmelser böra fastställas av Kungl. Maj:t (bilaga 28).

I detta sammanhang vilja de sakkunniga erinra därom, att Kungl. Maj:t, i enlighet med överstyrelsens därom gjorda framställning, anvisat ett belopp av 2 500 kronor för budgetåret 1937/38 för beredande av arbetshjälp åt arkitekten. I sina framställningar avsedda att föreläggas 1938 års riksdag, har överstyrelsen, under framhållande att någon minskning i ärenden rörande skolbyggnadsverksamheten icke vore att förvänta för följande budgetår, anhållit om ett belopp av 3 600 kronor till arbetshjälp åt arkitekten för budgetåret 1938/39. I sitt häröver avgivna utlåtande har statskontoret för ändamålet förordat ett belopp av 2 500 kronor. De sakkunniga hava i särskilt yttrande tillstyrkt överstyrelsens förslag. För ändamålet har riksdagen år 1938 anvisat för budgetåret 1938/39 i enlighet med statskontorets av Kungl. Maj:t tillstyrkta förslag ett belopp av 2 500 kronor.

Såsom framgår av instruktionen för arkitekten, kunna de uppgifter, som tillkomma honom, sammanfattas i huvudsakligen följande punkter: 1) Granskning av ritningar till planerade folkskolebyggnader. 2) Granskning av arbetsbeskrivning, byggnadskonstruktioner, värme- och sanitetsanläggningar, elektriska anläggningar. 3) Granskning av kostnadsberäkning samt utredning av i huru stor utsträckning de planerade arbetena äro statsbidragsberättigade. 4) Utförandet av skissritningar samt tillhandagående med råd och upplysningar.

Enligt vad de sakkunniga från överstyrelsen inhämtat, har en stor del av arkitektens tjänstetid åtgått till mottagandet av delegationer från skoldistrikt, besvarande av telefonförfrågningar och skrivelser med begäran om upplysningar, förhandsutlåtanden m. m. Då antalet ärenden varit avsevärt mycket större, än vad som från början beräknats, och dessa successivt ökats och alltjämt ökas, hade den för granskning och behandling av inkommande ärenden fastställda tjänstetiden varit otillräcklig. Förlängning av arbetstiden på tjänsterummet samt hemarbete hade därav blivit en följd. Trots att under budgetåret 1936/37 assistent varit förordnad under en tid av två månader och arkitekten för ritarbetet varit tvungen att på till största delen egen bekostnad anlita arbetskraft å sitt privatkontor, hade antalet obehandlade ärenden vuxit till närmare ett 50-tal.

Granskningen av ritningarna till skolbyggnader avser att klargöra, huruvida den föreslagna planlösningen är den mest ekonomiska, om byggnaden i skoltekniskt hänseende är utan anmärkning samt huruvida byggnadens yttre utformning är tillfredsställande. Ekonomi i en byggnads

planlösning kunde, efter vad för de sakkunniga meddelats, vanligen ej avgöras utan att den granskande fackmannen prövade sig fram genom eget skissarbete. Den begränsade arbetskraft, som stode till överstyrelsens förfogande, hade omöjliggjort ett sådant förfaringssätt, utom i de fall där redan en flyktig blick på ritningarna givit vid handen, att en mera ekonomisk lösning måste finnas. I ett 20-tal sådana fall hade helt nya ritningar utarbetats varjämte i övrigt å insända ritningar angivits, hur genom omdisponering av planen en billigare byggnadskropp kunnat skapas. För de sakkunniga har uppgivits, att de besparingar för stat och kommuner, som genom dessa omarbetningar ernåtts, torde hava väsentligt överstigit 100 000 kronor, och att säkert ytterligare besparingar skulle hava kunnat gjorts, om en ökad arbetskraft funnits disponibel för denna viktiga detalj i granskningsarbetet, än vad nu varit fallet.

Vid granskning av kostnadsberäkningarna hade, efter vad som framhållits, skäligheten av det beräknade priset per kbm varit avgörande. Det mest tidsödande och svåraste arbetet vid granskning av kostnaderna vore att på ett rättvist sätt uppdela kostnaderna i de fall, där företaget avsåge om- och tillbyggnad. Att uppdraga en exakt gräns mellan bidragsberättigade och icke bidragsberättigade delar av förslagen vore icke möjligt. Den person, som hade att verkställa granskningen, borde därför vara kompetent att i varje fall kunna avväga dessa kostnader så, att ej genom en alltför snäv tolkning av författningen dyrbarare nybyggnader framprovocerades.

Föreskriften att överstyrelsen skulle tillhandahålla distrikten skissritningar hade, enligt vad för de sakkunniga påpekats, i intet fall kunnat följas på grund av bristande tillgång på arbetskraft. I de många fall, då från skolstyrelser begäran inkommit om förslag till skolbyggnad enligt bifogat program, hade överstyrelsen endast kunnat anmoda vederbörande att hänvända sig till lämplig arkitekt samt att insända dennes skisser till förhandsgranskning. Lämpligheten av att överstyrelsen skulle utarbeta ritningar på anmodan av vederbörande skolstyrelser kunde starkt ifrågasättas. Med all sannolikhet skulle utarbetandet av arbets- och detaljritningar, arbetsbeskrivning m. m. härigenom komma att läggas i händerna på okvalificerade personer, och landsortens arkitekter skulle hava föga eller intet intresse av att fortsätta och fullfölja ett arbete, som levererats i skissform från ett överstyrelsens arkitektkontor. Upprättandet av ett sådant kontor skulle nämligen i så fall med hänsyn till den utökade skolbyggnadsverksamheten bliva nödvändigt. En betydligt mera värdefull form skulle, enligt vad som påpekats, överstyrelsens arbete i detta hänseende få, om arbetskraft ställdes till förfogande för utredande av frågor om inredning och möblering av klassrum, specialrum, skolkök och slöjdsalar, lämpliga material och färger i skollokaler, storlek av och belysningsanordningar i olika rumstyper m. m.

För de sakkunniga har med styrka betonats, att den arbetskraft, som nu står till förfogande, icke vore tillräcklig ens för den primära uppgiften, nämligen själva granskningsarbetet. Därför borde i första hand mera permanent anställas en assistent med halvtidstjänstgöring, vilken skulle vara kvalificerad arkitekt, med uppgift att självständigt granska och behandla inkommande ärenden. Dessutom borde medel finnas disponibla, att i mån av behov kunna erhålla hjälp av ritbiträde för det rent manuella arbetet.

Med hänsyn till de upplysningar, som sålunda lämnats de sakkunniga, hava de insett, att en förstärkning av arbetskrafterna på nu ifrågavarande område är ofrånkomlig, om överstyrelsen skall kunna fullgöra de uppgifter, som enligt de nya bestämmelser om skolbyggnadsväsendet tillkomma ämbetsverket. Ifrågasättas kunde, huruvida icke arkitektens arvode borde höjas för att bereda denne möjlighet att helt ägna sig åt arbetet i överstyrelsen, varigenom ett särskilt biträde eller assistent icke skulle erfordras. Då emellertid de sakkunniga funnit, att man näppeligen genom en sådan anordning skulle kunna förvärva en för ändamålet lämplig och kompetent person, hava de intet att erinra mot att medel anvisas för anställande av en biträdande arkitekt. I fråga om storleken av det för detta ändamål erforderliga beloppet hava meningarna varit delade. De sakkunniga hava med hänsyn till de uppgifter, som skulle tillkomma denne arkitekt, funnit ett arvode av 3 600 kronor, innebärande 300 kronor i månaden mot nu utgående något mer än 200 kronor, fullt skäligt.

Skolöverläkare.

Före den från och med budgetåret 1923/24 verkställda beskärningen av det å riksstaten uppförda anslaget till inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen hade överstyrelsen till sitt förfogande under åtskilliga år haft en konsulent för skolhygien, vilken från nämnda anslag åtnjöt årligt arvode med till en början 1 500 kronor och därefter 2 000 kronor. Befattningen blev ovannämnda budgetår indragen. För tillgodoseende av behovet i detta hänseende har överstyrelsen under senare år anlitat medicinsk expertis, som honorerats med mindre belopp av växlande storlek från en motsvarande anslagspost.

Vid särskilda tillfällen har skolöverstyrelsen i samband med anslagsäskanden att föreläggas riksdagen betonat betydelsen av att medel ånyo anvisades för beredande av möjlighet att anställa en skolhygieniker inom överstyrelsen. Dessa framställningar hava emellertid icke föranlett något förslag till riksdagen från Kungl. Maj:ts sida.

Frågan framfördes emellertid även av *styrelsen för socialmedicinska sektionen av barnavårdsavdelningen inom svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet,* som i en den 13 december 1927 dagtecknad underdånig skrivelse gjorde framställning i ovanberörda syfte.

I över skrivelsen avgivet utlåtande den 11 februari 1928 anförde *överstyrelsen* bland annat följande:

»Det torde få anses ligga i sakens natur, att den nu tillämpade ordningen i längden icke kan upprätthållas. De skolhygieniska spörsmålen intaga i vår tid en så central ställning vid de organisatoriska och pedagogiska övervägandena att överstyrelsen icke tvekar att beteckna jämväl den tidigare anlitade ordningen såsom otillfredsställande, ehuru överstyrelsen vid framställande av äskanden, avsedda att föreläggas riksdagen, nödgats tills vidare begränsa sig till att påyrka ett återinförande av den konsulentbefattning i skolhygien, som före budgetåret 1923/24 stod till förfogande.

På grund av den stora betydelse de skolhygieniska frågorna äga för överstyrelsens hela arbete håller överstyrelsen det för väl motiverat, att denna sida av skolans liv inom överstyrelsen erhåller en särskild målsman. Vad angår spörsmålet om den lämpligaste formen för tillgodoseende av detta önskemål, kunna olika utvägar tänkas anlitade. Givetvis kan härvid den ordningen tillämpas, att till skolhygienen hörande ärenden inom överstyrelsens olika avdelningar sammanföras till en rotel, varav följer, att ärendena i fråga skulle beredas till föredragning av en ledamot med särskild sakkunskap å det skolhygieniska området. Denna skulle tillika hava att verkställa erforderliga inspektioner samt intaga en ledande ställning i fråga om skolans fysiska fostran. Emot en sådan anordning torde emellertid kunna göras gällande betänkligheter särskilt ur den synpunkten, att det säkerligen komme att erbjuda svårigheter att med den avlöning, som tillkommer ledamot, kunna förvärva en skolhygieniker med de höga kvalifikationer, som uppenbarligen måste uppställas. Sannolikt skulle det jämväl vara till nackdel för verksamheten, om vederbörande ledamot skulle nödgas helt eller väsentligen avstå från praktisk läkarverksamhet och på så sätt få sitt arbete begränsat till uteslutande administrativa uppgifter. Det synes slutligen böra erinras, att de rent administrativa åligganden, som kunde komma att påvila befattningshavaren i fråga, för närvarande icke äro av tillnärmelsevis den omfattning, att de kunna helt taga i anspråk sin man. Härav följer ock, att genom anställande av en medicinskt utbildad ledamot det icke är möjligt att inskränka antalet av överstyrelsens pedagogiskt skolade ledamöter.

Nu i korthet berörda svårigheter skulle emellertid kunna undgås, om åt den ledande skolhygienikern inom överstyrelsen vid sidan av administrativa uppgifter anförtros ställningen såsom skolläkare vid exempelvis ett allmänt läroverk samt folkskoleseminariet och högre lärarinneseminariet i Stockholm. Han skulle då befinna sig i kontakt med det praktiska skolhygieniska arbetet och säkerligen kunna finna tid till enskild praktik i någon utsträckning, varjämte statens kostnader för en dylik överskolläkare skulle kunna icke oväsentligt begränsas. För närvarande åtnjuter läkaren vid

folkskoleseminariet i Stockholm ett arvode av 1 600 kronor och vid högre lärarinneseminariet 1 400 kronor samt vid de större högre allmänna läroverken i Stockholm omkring 2 000 kronor. Tillsammans kunna alltså dessa arvoden beräknas uppgå till omkring 5 000 kronor. Lägges härtill ett arvode å förslagsvis 6 000 kronor, å vilket dyrtidstillägg utginge, skulle en eventuell överskolläkare komma att intaga en löneställning ungefärligen motsvarande den byråchef tillkommande. Därest den dagliga arbetstiden å tjänsterummet begränsades till omkring 4 timmar, torde befattningshavaren i fråga kunna finna tillfälle att, om han så önskade, i någon mån utöva enskild läkarpraktik, vilket skulle underlätta förvärvandet av en dugande kraft och jämväl bidraga att hålla vederbörande i nivå med den allmänmedicinska utvecklingen.

Överstyrelsen anser sig till slut böra, med hänsyn till vad i framställningen anförts, understryka att i samband med den omläggning, som, jämlikt beslut av 1927 års riksdag, ägt rum i fråga om de allmänna läroverkens organisation och de förändringar, vilka i anslutning till sagda reform torde komma att inträda inom den högre skolans verksamhetsområde i det hela, behovet av en dugande skolhygienisk kraft inom den centrala skolmyndigheten gör sig särskilt starkt gällande.»

Överstyrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för anställande inom överstyrelsen av en överskolläkare med de arbetsuppgifter, som i det föregående angivits.

Socialmedicinska sektionen anförde i anledning av skolöverstyrelsens ifrågavarande förslag i en till Kungl. Maj:t ingiven, den 23 mars 1928 dagtecknad skrift, bland annat, att tjänsten såsom skolhygieniker hos överstyrelsen icke borde bedömas så som om nuvarande förhållanden skulle vara normgivande, utan med hänsyn till den utveckling av den skolhygieniska verksamheten inom överstyrelsen, som måste anses bliva ofrånkomlig redan under den närmaste framtiden. För en överskolläkare bleve det genast synnerligen angeläget att söka i möjligaste grad föra skolhygienen framåt: taga initiativ till förbättringar, stimulera till ökad hygienisk verksamhet vid olika läroanstalter, lämna råd och anvisningar åt skolmyndigheter och skolläkare m. fl., insamla statistiska uppgifter av olika slag och bearbeta dessa, noga följa den skolhygieniska vetenskapens allmänna utveckling och själv anordna eller åtminstone söka framkalla undersökningar å området. Han hade vidare att avfatta årsberättelse över sin verksamhet och avgiva av honom begärda utlåtanden o. s. v. Hans arbete bleve således både omfattande och krävande och komme säkerligen snart nog att taga hans tid i mycket stor utsträckning i anspråk.

Överstyrelsen föresloge, att överskolläkaren skulle tjänstgöra även som läkare vid vissa läroanstalter. Sektionen ansåge detta i princip fullt riktigt. Det måste betraktas som en fördel, att han finge stå i nära beröring med

det praktiska skolhygieniska arbetet. Huruvida han skulle hinna med att sköta läkarbefattningarna vid trenne läroanstalter, torde icke kunna på förhand avgöras, men anordningen borde tills vidare prövas.

Däremot måste sektionen på det bestämdaste avråda ifrån att — såsom överstyrelsen tänkt sig — för överskolläkaren ställdes i utsikt möjligheten att utöva enskild läkarpraktik. En sådan praktik i Stockholm förutsatte, förutom bestämd mottagningstid, även möjlighet till tidsödande sjukbesök inom och kanske utom staden, eventuellt behandlingar utom ordinarie mottagningstiden av vissa patienter och diverse laboratoriearbete, tid till studier i olika medicinska vetenskaper m. m. Det vore otänkbart, att en överskolläkare, som skulle med allvar och energi omhänderhava sin befattning och därtill verka som läkare vid vissa läroanstalter, ytterligare skulle medhinna någon avsevärd enskild praktik.

Enligt sektionens mening, vilken torde delas av alla skolhygieniker inom landet, som närmare intresserat sig för denna fråga, borde överskolläkaren icke tillåtas utöva någon yrkesmässig enskild praktik. Detta bleve hos oss ingen principiell nyhet. En sådan bestämmelse gällde redan för vissa läkarebefattningshavare, exempelvis bostadsinspektören i Stockholm och sundhetsinspektören i Göteborg.

Den kontakt skolhygienikern inom överstyrelsen kunde önska med den allmänmedicinska utvecklingen, torde han kunna förskaffa sig på annat sätt, särskilt genom sina ovan angivna läkartjänster. I stället för att överskolläkaren erbjödes möjlighet till något förbättrad inkomst genom tillfälle till enskild praktik, borde hans avlöning, enligt vad det syntes sektionen, höjas något utöver vad överstyrelsen föresloge, 6 000 kronor. Om den bestämdes till förslagsvis 10 000 kronor och härtill komme de 5 000 kronorna för befattningarna vid läroanstalterna, skulle det säkerligen icke möta större svårighet att förvärva en dugande kraft till platsen i fråga.

Medicinalstyrelsen tillstyrkte i avgivet yttrande i ärendet den 18 juni 1928, att en skolhygieniker anställdes hos skolöverstyrelsen samt framhöll, att beträffande de uppgifter, som borde tillkomma nämnde hygieniker, ämbetsverket instämde i allt väsentligt med vad socialmedicinska sektionen i skrivelse den 23 mars 1928 anfört. Beträffande avlöningsfrågan funne medicinalstyrelsen det synnerligen önskvärt, att åt skolhygienikern — såsom skolöverstyrelsen föreslagit — anförtroddes ställningen såsom skolläkare vid ett allmänt läroverk samt vid folkskoleseminariet och högre lärarinneseminariet i Stockholm. Medicinalstyrelsen ansåge vidare i likhet med skolöverstyrelsen, att förbud för skolhygienikern att utöva enskild medicinsk praktik icke borde utfärdas, helst som verksamheten som läkare vid de båda nämnda seminarierna medförde skyldighet att vid sjukdomsfall meddela eleverna läkarvård. Skolöverstyrelsen hade ansett, att ett arvode av 6 000 kronor vore lämpligt. Medicinalstyrelsen ville för sin del tillstyrka,

att arvodet höjdes, helst till 10 000 kronor, såsom föreslagits av styrelsen för socialmedicinska sektionen. Härigenom skulle utan tvivel möjligheten ökas för att erhålla en fullt kvalificerad läkare för det viktiga uppdraget.

Statskontoret, som den 17 augusti 1928 yttrade sig i ärendet, ifrågasatte, huruvida det vore för skolöverstyrelsens funktion nödvändigt att ständigt hava till förfogande en person, som vore sakkunnig inom medicinens område. Enligt statskontorets förmenande borde styrelsens behov av medicinsk sakkunskap kunna såsom hittills fyllas på så sätt, att styrelsen, där ärende innefattade medicinsk fråga av särskild vikt och omfattning, från särskilt tillkallad sakkunnig infordrade yttrande i ärendet. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna anställandet inom styrelsen av en medicinskt utbildad person erforderlig, ville det synas, som om den föreslagna föreningen av denna befattning i styrelsen med skolläkartjänsterna vid vissa statliga läroanstalter i huvudstaden vore lyckligt funnen, varför statskontoret under nämnda förutsättning ville tillstyrka densamma. Uppehållandet av samtliga dessa befattningar torde dock komma att taga vederbörandes arbetskraft i anspråk i sådan omfattning, att de icke lämpligen kunde förenas med utövandet av enskild praktik, varför medgivande i sådant avseende icke torde böra lämnas. Vad beträffade arvodet åt skolöverläkaren, torde 6 000 kronor böra få anses tillräckligt. Inräknat arvodena för skolläkartjänsterna, skulle hans avlöning likväl överstiga begynnelseavlöningen för medicinalråden, vilka befattningshavare jämväl vore avstängda från utövandet av enskild praktik.

Genom beslut den 4 januari 1929 fann *Kungl. Maj:t* den av socialmedicinska sektionen gjorda framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Innan nämnda ärende blivit av Kungl. Maj:t avgjort hade vid *1928 års riksdag* i en inom riksdagen väckt motion yrkats, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte skyndsammast låta utreda, huruvida och efter vilka grunder bidrag av statsmedel måtte kunna utgå till de kommuner och skoldistrikt på landsbygden och i vissa fall även till stadskommuner, som införde regelbundna läkarundersökningar vid folk- och småskolorna.

I skrivelse nr 8 A anförde samma års riksdag, i anledning av berörda motion, bland annat följande:

»Den fråga, som i motionen beröres, anser riksdagen förtjänt av allvarlig uppmärksamhet. Vid de allmänna läroverken är förmedelst statsåtgärder sörjt för läkarundersökningar och läkarvård åt eleverna, och någon anledning, varför ej en i viss mån motsvarande omvårdnad bör ägnas barnen vid folk- och småskolorna, synes icke kunna förebringas. Det intresse för det uppväxande släktets hälsotillstånd, som möjligen kan förefinnas i en eller

annan kommun, bör stödjas av det allmänna, och ett statsingripande på detta område är jämväl ägnat att leda andra kommuners uppmärksamhet på frågan. Givetvis är ett fullföljande av motionärens förslag förenat med vissa kostnader, men enligt riksdagens mening böra dock dessa kostnader kunna hållas inom skälig ram. Självfallet bör tillses, att det allmänna träder hjälpande emellan främst inom de ekonomiskt sämst lottade kommunerna.

För att emellertid en eventuell utredning ej allenast skall taga sikte på läkarundersökningar utan jämväl på därav betingade åtgärder, har riksdagen ansett, att utredningen även bör omfatta eventuella åtgärder för ett övervakande av skolbarnens hälsoförhållanden. Utredningen synes böra inskränkas till landskommuner.»

Genom nådigt beslut den 8 juni 1928 anbefalldes skolöverstyrelsen att verkställa utredning, huruvida och på vilka villkor samt efter vilka grunder bidrag av statsmedel måtte kunna utgå till kommuner och skoldistrikt på landsbygden för läkarundersökningar av skolbarnen och övervakande i övrigt av barnens hälsoförhållanden vid folk- och småskolorna, ävensom att till Kungl. Maj:t inkomma med utredningen i fråga tillika med de förslag, som kunde av densamma föranledas.

Till åtlydnad härav inkom *överstyrelsen* den 2 september 1931 med utredning och förslag i ämnet.

Överstyrelsens förslag, som bland annat åsyftade att staten skulle dels lämna skoldistrikten visst årligt bidrag för anordnande av hälsovårdsarbetet i folk- och småskolor, dels anvisa medel för anordnande av fortbildningskurser i skolhygien för lärarpersonalen vid folkskolor och utgivande av en handledning rörande skolans hälsovårdsarbete, innefattade även framställning om upprättande av en konsulentbefattning i skolhygien hos överstyrelsen.

Under erinran att överstyrelsen tidigare vid åtskilliga tillfällen framhållit det trängande behovet för överstyrelsen att äga tillgång till den skolhygieniska sakkunskap, som en skolöverläkare erbjöde, anförde överstyrelsen, att enligt ämbetsverkets uppfattning borde en konsulent i skolhygien omedelbart anställas hos överstyrelsen. Denne borde tillika tjänstgöra såsom överskolläkare med uppgift att jämväl hava överinseendet över skolans hygieniska förhållanden vid skilda läroanstalter inom landet. Tyngdpunkten i verksamheten måste läggas vid det rådgivande och vägledande arbetet. Uppenbart vore sålunda, att konsulenten skulle hava att bistå skoldistrikt och undersökningsläkare med råd och anvisningar vid planläggningen av hälsovårdsarbetet. Likaledes borde han stå till förfogande vid anordnande av fortbildningskurser för lärare samt av de föredrag, som enligt överstyrelsens mening vid lärarutbildningsanstalterna med fördel borde komplettera undervisningen i hälsolära. Beträffande löneställningen torde det få anses oundgängligt, att avlöningen utmättes på ett sådant sätt,

att garantier vunnes för att uppgiften lockade verkligt intresserade och sakkunniga läkare. I detta syfte torde det icke kunna ifrågakomma att giva tjänsten lägre placering än i lönegraden B 30 i gällande avlöningsreglemente. Med hänsyn till den ställning, som befattningshavaren i fråga skulle intaga såsom överskolläkare, torde det få anses synnerligen önskvärt, att han i sin verksamhet uppehölle omedelbar kontakt jämväl med andra läroanstalter än folkskolan. I sådant syfte syntes det överstyrelsen av väsentlig betydelse, att konsulenten bereddes tillfälle att tjänstgöra såsom skolläkare även vid någon statlig läroanstalt i huvudstaden. I fråga om kompetens torde böra stadgas, att konsulenten skulle äga grundlig utbildning i skolhygieniskt arbete samt hava förvärvat omfattande praktisk erfarenhet rörande folkskolans hälsovårdsarbete. Därjämte torde böra uppställas krav på dokumenterad vetenskaplig skolning och författarskap inom skolhygienens område. Tillsättningen borde med hänsyn till tjänstens natur ankomma på Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen och efter medicinalstyrelsens hörande. Övervägas borde, huruvida icke befattningen lämpligen skulle besättas efter ledigförklarande, därvid såväl förordnande på viss tid som utnämning syntes kunna ifrågakomma.

Medicinalstyrelsen har i avgivet utlåtande i ärendet den 25 februari 1932 — i vad angår frågan om konsulent i skolhygien (överskolläkare) — anfört huvudsakligen följande:

Med den grundsyn medicinalstyrelsen hade på det skolhygieniska arbetet såsom ett led i det uppväxande släktets fysiska och psykiska fostran vore det ingalunda inkonsekvent att föreslå, att den konsulent- eller skolöverläkarbefattning, om vilken skolöverstyrelsen hemställde, med måhända en annan benämning förlades till medicinalstyrelsen. Då emellertid även andra uppgifter än den förebyggande verksamhetens övervakande, enligt vad skolöverstyrelsen anförde, skulle komma att påvila befattningshavaren i fråga, nämligen såsom överstyrelsens hygieniska rådgivare, vad skollokalernas anordning beträffade, och då han även torde komma att få viktiga uppgifter beträffande skolarbetets ordnande med hänsyn till de krav, desamma ställde på barnens och ungdomens andliga och kroppsliga krafter, ville styrelsen för sin del tillstyrka, att en dylik befattning inom skolöverstyrelsen snarast komme till stånd. Styrelsen ifrågasatte emellertid om benämningen skolöverläkare vore lyckligt vald. Måhända skulle befattningen lämpligare kunna betecknas som skolöverstyrelsens hygieniker eller hygieniska expert.

Beträffande den särskilda instruktionen, som föresloges skola utfärdas av Kungl. Maj:t, utginge medicinalstyrelsen ifrån, att styrelsen bleve satt i tillfälle att däröver avgiva yttrande. Styrelsen ville emellertid redan nu uttala såsom sin mening, att de av skolöverstyrelsen föreslagna kompetensvillkoren syntes alltför snäva och ägnade att utestänga för befattning eljest lämpade sökande. När medicinalstyrelsen tillstyrkte skolöverstyrelsens

hemställan om anställande av en hygienisk expert i överstyrelsen skedde det under den för medicinalstyrelsen självklara förutsättningen, att den del av den skolhygieniska verksamheten, som avsåge den förebyggande vården ibland barnen, icke utvecklades såsom en från det hygieniska arbetet i allmänhet skild del. Styrelsen ville framhålla vikten och betydelsen av att skolöverstyrelsens åtgärder i detta hänseende vidtoges under fortgående samråd med medicinalstyrelsen. Formerna för detta samråd borde enligt styrelsens förmenande bliva föremål för särskild framställning efter överläggning mellan skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen.

Statskontoret har i utlåtande den 27 augusti 1932 förklarat sig icke kunna förorda, att åtgärder för det dåvarande vidtoges för åvägabringande av regelbundna läkarundersökningar vid folk- och småskolor. Skulle emellertid Kungl. Maj:t vilja för riksdagen framlägga förslag i ämnet, ansåg statskontoret de beräknade kostnaderna alltför höga. Sålunda ville statskontoret sätta i fråga, huruvida det för införande av denna undersökningsverksamhet skulle vara oundgängligen nödvändigt att anställa en konsulent hos skolöverstyrelsen.

Denna fråga har tillsvidare ej föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Till de sakkunniga har emellertid överlämnats för att tagas i övervägande vid fullgörande av deras uppdrag en av styrelsen för *Föreningen för psykologisk-pedagogiska institutet* den 2 januari 1937 gjord underdånig framställning angående åtgärder för inrättande av en skolöverläkarbefattning inom skolöverstyrelsen. I framställningen har lämnats en kort översikt över vad i frågan hittills förekommit och betonats betydelsen av ifrågavarande befattnings inrättande samt angivits vissa arbetsuppgifter, som borde tillkomma innehavaren av densamma.

Slutligen vilja de sakkunniga erinra, hurusom *medicinalstyrelsen* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 oktober 1937 hemställt, att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga förslag dels om statsbidrag på vissa i skrivelsen närmare angivna villkor till skoldistrikt för arvoden åt läkare vid samtliga folkskolor och fortsättningsskolor, dels om statsbidrag för dylik skolläkares resor för skolbarnsundersökningar enligt vissa i skrivelsen angivna riktlinjer och för distriktssköterskas resor i egenskap av skolsköterska, dels ock om inrättande från och med den 1 juli 1938 av en ordinarie tjänst såsom överläkare vid rikets skolor, uppförd i lönegraden B 30.

Skolöverstyrelsen har i avgivet utlåtande i ärendet den 30 november 1937 anfört bland annat, att överstyrelsen tillstyrkte, att regelbundna läkarundersökningar av barn i folkskolan måtte genomföras och anslag för detta ändamål utverkas av riksdagen. Vad beträffade frågan om anställande av en konsulent i skolhygien i överstyrelsen — av medicinalstyrelsen kallad överläkare — ville överstyrelsen livligt förorda, att medel utverkades för detta ändamål. Då emellertid denna fråga, efter vad överstyrelsen hade sig

bekant, komme att upptagas till utredning av sakkunniga, tillkallade för att biträda med utredning och avgiva förslag angående skolöverstyrelsens organisation, finge överstyrelsen anhålla att medicinalstyrelsens skrivelse i denna del överlämnades till nämnda sakkunniga för yttrande.

Statskontoret har i utlåtande den 21 april 1938 anfört bland annat, att enligt ämbetsverkets mening övervägande skäl talade för att den föreslagna ordinarie befattningen som överläkare för rikets skolor knötes till skolöverstyrelsen. Ämbetsverket hölle emellertid före, att frågan därom borde upptagas till närmare omprövning i samband med spörsmålet om skolöverstyrelsens omorganisation.

De sakkunniga vilja erinra, hurusom frågan om tillgodoförande åt skolöverstyrelsen av särskild sakkunskap i skolhygieniska frågor varit föremål för utredningar av olika kommittéer och hurusom, utöver i ovan refererade framställningar och yttranden, densamma upprepade gånger uppmärksammats i offentliga skrivelser och i den allmänna pedagogiska diskussionen. Någon meningsskiljaktighet i avseende å behovet i detta hänseende har icke gjort sig gällande. Allenast i avseende å sättet eller formerna för denna sakkunskap hava åsikterna divergerat. Spörsmålet har de senare åren fått en större räckvidd, i det att frågan om det sedan länge vitsordade behovet av skolhygienisk expertis inom överstyrelsen sammanförts med den omfattande frågan om obligatoriska skolhygieniska undersökningar vid folkskolorna. De sakkunniga, som sakna anledning att beröra sistnämnda spörsmål, anse, att frågan om anställande av medicinsk sakkunskap inom överstyrelsen kan betraktas såsom en fristående fråga, eller därest man är böjd att förena den med nyssnämnda mera vidsträckta spörsmål, såsom en etapp i utvecklingen till det sistnämndas lösning. Då det för de sakkunniga gällt att pröva överstyrelsens organisation och möjligheterna för ämbetsverket att fullgöra sina uppgifter, hava de sakkunniga icke kunnat uraktlåta att beröra även frågan om skolhygienisk expertis inom överstyrelsen.

Såsom nyss nämnts torde behovet av en sådan expertis få anses så vitsordat, att de sakkunniga akta för obehövligt att närmare utveckla sina synpunkter härutinnan, vilka sammanfalla med vad överstyrelsen i ovan refererade yttranden anfört. Visserligen skulle en inom överstyrelsen anställd skolöverläkare för närvarande få rätt begränsade rent administrativa uppgifter, men så mycket större torde hans arbetsfält bliva, om man tager i betraktande såväl den initiativtagande och nydanande verksamhet, som bör åligga honom särskilt i fråga om hälsoförhållandena vid folkskolorna, som den övervakande, ledande och inspekterande uppgift, som bör tillkomma honom i avseende å den redan befintliga skolläkarverksamheten vid vissa läroanstalter.

En skolöverläkare bör i främsta rummet hava att främja och befordra

utvecklingen av den skolhygieniska verksamheten bland ungdomen. I detta avseende bör det åligga honom att ägna särskild uppmärksamhet åt ungdomens fostran till sunda levnadsvanor och befordra regelbundet under skoltiden återkommande läkarundersökningar, för att man må vinna kännedom om sådana lärjungar, som äro i behov av läkarvård eller av särskilda åtgärder i skolhygieniskt avseende. Han skall vidare befordra, där sådant erfordras, friluftsskolor samt klasser eller skolor för svagsynta eller hörselsvaga barn samt främja åtgärder rörande uppfostran och undervisning av lärjungar, som i psykiskt avseende avvika från de normala. Han skall dessutom följa och befordra utvecklingen av undervisning av allmänt medicinsk-hygienisk innebörd i olika skolformer samt utöva en rådgivande verksamhet i fråga om anordningarna för undervisningen i gymnastik, lek och idrott, ävensom beträffande skolbad, skolbespisning och skollovskolonier. Bland hans allmänna uppgifter bör även ingå att befordra skoltandvårdens utveckling samt följa utbredningen av smittosamma sjukdomar inom skolorna samt uppmärksamma och befordra åtgärder för deras förebyggande och bekämpande.

Inom överstyrelsen skall skolöverläkaren biträda vid handläggningen av ärenden, som avse skolhygieniska frågor, avgiva yttrande vid tillsättning av skolläkarbefattningar och i övrigt yttra sig i frågor, som till honom hänskjutas. Han bör, i den mån han därtill förordnas, såsom föredragande deltaga i handläggningen inom överstyrelsen av ärenden, som höra till hans verksamhetsområde. Hans verksamhet inom överstyrelsen bör även avse en rådgivande verksamhet beträffande fördelningen och förläggningen av lärjungarnas arbete, varvid bör tillses, att detta anpassas efter deras utveckling och åldersstadium. Honom bör även tillkomma att utöva en medicinskt rådgivande verksamhet beträffande skolornas åtgärder för lärjungarnas yrkesval. I fråga om ritningar till skolbyggnader skall han även inom överstyrelsen utöva en rådgivande verksamhet liksom ock beträffande anvisningar rörande skollokalernas renhållning, ventilation, uppvärmning och belysning samt skolinventarier. Han skall vidare granska vederbörande skolläkares berättelser och framlägga de förslag, han med anledning härav finner påkallade.

En viss inspektionsskyldighet bör även efter överstyrelsens förordnande tillkomma honom. Härvid skall han taga kännedom om det allmänna hälsotillståndet bland skolungdomen samt taga den del av skolarbetet och förhållandena i övrigt vid skolorna, som han från medicinsk synpunkt finner erforderlig. Vid sina inspektionsbesök bör han söka samarbete med vederbörande läroanstalters styrelser och rektorer samt, i vad avser folk- och fortsättningsskolor, med vederbörande folkskolinspektör ävensom med skolläkare eller, där sådan ej finnes, vederbörande tjänsteläkare. Det bör tillkomma honom att biträda vederbörande lokala myndigheter vid hand-

läggning av skolhygieniska frågor. I den utsträckning sådant kan för honom bliva möjligt, bör han anordna instruktionsmöten för lärarpersonalen och föredrag för skolmyndigheter och föräldrar i syfte att befordra samarbetet mellan hem och skola för ungdomens fostran till sunda levnadsvanor samt att i övrigt föranstalta om sammanträden med de lokala skolmyndigheterna för överläggningar i ärenden, som falla inom hans verksamhetsområde.

Skolöverläkaren bör vidare utöva en rådgivande verksamhet i fråga om den del av den allmänna lärarutbildningen, som avser frågor av speciell medicinsk-hygienisk innebörd, såsom undervisning i förebyggande psykisk och fysisk hälsovård, undervisning av psykiskt egenartade eller efterblivna lärjungar, undervisning av svagsynta och hörselsvaga lärjungar samt sexualundervisning. Detsamma torde böra gälla i fråga om fortbildningskurser för lärare i hithörande ämnen. Honom bör slutligen även tillkomma att befordra och i förekommande fall organisera och leda fortbildningskurser i skolhygien för läkare.

I ett vid detta betänkande fogat utkast till instruktion (bilaga 29) hava de sakkunniga i anslutning till det nu anförda sammanfattat de väsentligaste av de uppgifter, som böra tillkomma honom.

Äro de sakkunniga sålunda fullt övertygade om önskvärdheten att redan nu vid överstyrelsen binda en person med medicinsk sakkunskap, kan en viss tvekan göras gällande, under vilka former en dylik sakkunskap bör knytas till ämbetsverket. Härvid kunna två vägar tänkas, nämligen att redan nu en ordinarie tjänst i lönegraden B 30 inrättas eller att tillsvidare en arvodesbefattning skapas, vilkens innehavare skulle tillsättas med förordnande. Ehuru de sakkunniga förmena, att arbetet till såväl omfattning som art skulle bliva sådant, att det komme att helt kräva sin man och att följaktligen en ordinarie tjänst redan nu kunde fullt motiveras, anse de likväl, med hänsyn till den ännu oavgjorda frågan om obligatoriska läkarundersökningar för folkskolans barn och till i samband med denna stående likaledes olösta spörsmål av skolhygienisk och organisatorisk art, lämpligt att för närvarande allenast förorda för ändamålet ett arvode i likhet med de till överstyrelsens övriga konsulenter utgående arvodena. Vid bedömande av storleken av detta arvode, anse de sakkunniga det av överstyrelsen i dess ovanberörda skrivelse den 11 februari 1928 framlagda förslaget om förening av konsulentbefattningen i överstyrelsen med skolläkartjänsten vid vissa statliga läroanstalter i Stockholm vara värt beaktande. Även med en dylik tjänstekombination bör arvodet tillmätas så, att det skall bliva möjligt att för ändamålet förvärva en väl kvalificerad läkare. De sakkunniga föreslå därför, att arvodet sättes till 10 000 kronor eller samma belopp, som på sin tid av socialmedicinska sektionen ifrågasattes för ändamålet. De sakkunniga vilja dock betona, att det alternativ,

som de nu förorda, bör betraktas såsom ett provisorium i avvaktan på utgången av den mera omfattande frågan om skolläkarvårdens organisation.

Denne överstyrelsens konsulent i skolhygieniska frågor eller, såsom han hellre synes böra benämnas, skolöverläkare torde givetvis även på vissa punkter bliva en förmedlare i samarbetet mellan skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen. I den mån bestämmelser böra i anslutning till vunnen erfarenhet härom utfärdas, synas de böra inflyta i den instruktion för skolöverläkaren, som bör utfärdas av Kungl. Maj:t efter hörande av de båda ämbetsverken. Givetvis bör förordnandet å tjänsten meddelas av Kungl. Maj:t, likaledes efter förslag av ämbetsverken.

Hjälpkonsulent för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren.

I sitt betänkande angående åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren hade 1932 års seminariesakkunniga föreslagit, att därest vissa av dem i betänkandet föreslagna åtgärder i syfte att i olika avseenden främja hjälpklassundervisningen vunne beaktande, denna gren av folkskolans verksamhet skulle erhålla en särskild målsman inom den centrala skolledningen. I sådant avseende hade seminariesakkunniga förordat anställande av en hjälpskolekonsulent hos överstyrelsen, vilken skulle uppföras på överstyrelsens stat i lönegraden B 26.

Efter erhållen nådig remiss den 11 augusti 1936 å sagda betänkande, i vad det avsåg anställande hos skolöverstyrelsen av en hjälpskolekonsulent, anförde de sakkunniga för utredning angående skolöverstyrelsens organisation i underdånigt yttrande den 20 november 1936 följande:

»De sakkunniga hava vid frågans bedömande funnit, att skäl tvivelsutan kunna andragas för att en dylik konsulent anställes hos överstyrelsen såsom ett led i åtgärderna för främjande av hjälpklassundervisningen. Den förebragta utredningen giver emellertid enligt de sakkunnigas mening icke någon säkrare grund för bedömandet av omfattningen av de arbetsuppgifter, som skulle tilläggas ifrågavarande konsulent. Med hänsyn härtill anse de sakkunniga det icke välbetänkt att, innan närmare erfarenhet vunnits angående utvecklingen på berörda område, från början giva hjälpskolekonsulenten den fastare anställning med full tjänstgöring seminariesakkunniga föreslagit. De sakkunniga hålla på grund härav före, att därest konsulentbefattningen anses böra inrättas, ersättning till innehavaren av densamma lämpligen bör utgå i form av arvode. I fråga om beloppet av detta arvode anse de sakkunniga — som ännu icke hunnit taga ställning till frågan om övriga hos skolöverstyrelsen anställda konsulenter och inspektörer och om de arvoden, vilka skäligen borde till dem utgå — att den till nu ifrågavarande konsulent ifrågasatta ersättningen bör tillsvidare ut-

mätas med behörig hänsyn till övriga inom skolöverstyrelsen nu utgående arvoden av motsvarande beskaffenhet. I detta hänseende torde för närvarande 3 000 kronor kunna anses skäligt. I fråga om resekostnader, varom inga beräkningar i betänkandet föreligga, torde likaledes för närvarande en summa av 2 000 kronor vara tillfyllest. I den mån konsulentbefattningen skulle i en framtid bliva en heltidstjänst, lära resekostnaderna böra beräknas till väsentligt högre belopp.»

Detta de sakkunnigas utlåtande avgavs under förutsättning att frågan om hjälpklassundervisningen i dess helhet skulle upptagas till prövning i ett sammanhang. De sakkunniga hava därför ansett sig sakna anledning att nu i samband med frågan om överstyrelsens organisation upptaga såsom ett fristående spörsmål anställandet av en hjälpskolekonsulent hos ämbetsverket.

Inspektör för verkstadsskolorna för arbetslös ungdom.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 november 1937 hade de jämlikt Kungl. Maj:ts den 16 april och den 13 maj 1937 tillkallade sakkunniga för utredning av vissa frågor rörande verkstadsskolorna för arbetslös ungdom (verkstadsskoleutredningen) hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för tillskapande — om möjligt redan från och med den 1 januari 1938 — av en särskild tillfällig befattning inom skolöverstyrelsen såsom inspektör för ifrågavarande verksamhet. Vid sin prövning av dessa skolors organisation och verksamhet hade nämnda sakkunniga kommit till den bestämda uppfattningen, att skolorna borde under nuvarande provisoriska förhållanden stå under omedelbar tillsyn av en sådan inspektör. Denne syntes böra förordnas av Kungl. Maj:t och vara anställd inom skolöverstyrelsen. Därest så befunnes erforderligt, borde särskild instruktion utfärdas för honom. Arvodet syntes böra bestämmas till 3 000 kronor för år. Med hänsyn till omöjligheten av att för närvarande bedöma den tid, inspektörsuppdraget kunde komma att kräva, borde möjlighet förefinnas att i viss utsträckning bereda honom ersättning för avlöningsförmåner, som han med anledning av inspektörsuppdraget nödgades avstå vid innehavande befattning. För detta ändamål torde böra beräknas ett belopp av 2 500 kronor för år. Något särskilt anslag till expensutgifter torde däremot icke erfordras, enär inspektörsbefattningen avsåges skola inordnas under skolöverstyrelsen och förty kostnader för papper, telefonsamtal och dylikt borde bestridas av överstyrelsens för respektive ändamål beviljade anslagsmedel. Detsamma vore förhållandet med reseanslag. Nämnda sakkunniga ifrågasatte däremot, huruvida icke omförmälda arvode — liksom i vissa fall andra liknande arvoden till inspektörer — ävensom eventuellt förekommande ersättning för avstådda löneförmåner borde tills vidare kunna bestridas från förslagsanslaget till understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom.

Skolöverstyrelsen, som den 15 november 1937 avgav utlåtande i ärendet, anförde därvid, att en jämförelse mellan de arvodes- och ersättningsförmåner, som verkstadsskoleutredningen tänkt sig skola beredas den ifrågavarande inspektören, och de avsedda arbetsuppgifterna för honom syntes överstyrelsen giva vid handen, att de sakkunniga underskattat den arbetsmängd, som komme att åvila honom. Överstyrelsen, som helst skulle hava velat föreslå anvisande av medel för förordnande av ett extra undervisningsråd, för att det avsedda syftet skulle kunna någorlunda fyllas, tillstyrkte emellertid, att av Kungl. Maj:t förordnades en särskild inspektör för ifrågavarande verkstadsskolor i huvudsaklig överensstämmelse med vad verkstadsskoleutredningen föreslagit.

Statskontoret framhöll i yttrande den 23 november 1937 bland annat, att ämbetsverket, som sett verkstadsskoleutredningens omförmälda förslag som en åtgärd till nedbringande av kostnaderna för verksstadsskolorna, icke funnit anledning till erinran mot utredningens förslag. Enligt statskontorets mening borde dock de inspektören tillkommande avlöningsförmånerna från och med budgetåret 1938/39 utgå från överstyrelsens avlöningsanslag.

Genom beslut den 26 november 1937 har *Kungl. Maj:t* förordnat viss person att från och med den 1 januari 1938 tills vidare intill utgången av juni 1938 inom skolöverstyrelsen vara inspektör för verkstadsskolorna för arbetslös ungdom, med rätt för denne att därvid åtnjuta ett arvode av 3 000 kronor. Jämlikt beslut den 30 december 1937 har Kungl. Maj:t vidare fastställt instruktion för ifrågavarande inspektör.

Under punkten 189 av *1938 års åttonde huvudtitel* har föredragande departementschefen för riksdagen anmält Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut om utseende av berörde inspektör samt framhållit, att det med hänsyn till anordningens provisoriska karaktär ansetts lämpligt, att alla med befattningen förenade kostnader skulle bestridas från anslaget till understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom. Departementschefen har vidare anfört, att därest riksdagen lämnade den sålunda med avseende å skolornas inspektion vidtagna åtgärden utan erinran, borde självfallet nämnda anordning äga bestånd även för nästa budgetår. Då anordningen vore att betrakta såsom ett provisorium, ansåge departementschefen kostnaderna för ändamålet böra även för nästa budgetår bestridas ur ifrågavarande anslag. Mot vad departementschefen sålunda anfört har riksdagen icke haft något att erinra.

Såsom ovan framhållits har anordningen med en särskild inspektör inom skolöverstyrelsen för verkstadsskolorna för arbetslös ungdom angivits såsom varande av provisorisk natur. Den framtida organisationen av hela den speciella gren av undervisningsanstalter, varom nu är fråga, är föremål för utredning genom särskilda sakkunniga (verkstadsskoleutredningen). I frå-

gans nuvarande läge torde det icke vara möjligt att bedöma, huruvida anordningen med en särskild inspektör för berörda område även för framtiden kommer att visa sig erforderlig eller om verkstadsskoleutredningen har för avsikt att föreslå åtgärder av annat slag med avseende å omförmälda skolors inspektion. Med hänsyn härtill liksom ock i betraktande av att Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen ansett arvodet till denne inspektör böra tillsvidare bestridas från anslaget till vederbörande skolform, mot vilket riksdagen icke funnit något att erinra, hava de sakkunniga icke nu uppfört en dylik arvodestagare på det statförslag, de sakkunniga framlägga. Dock anse de sakkunniga, att därest en inspektör för ifrågavarande verkstadsskolor även för framtiden skall knytas till skolöverstyrelsen, arvode till honom bör upptagas å överstyrelsens stat. Denna fråga torde lämpligen böra anstå, tills verkstadsskoleutredningen slutfört sitt uppdrag och förslag i sinom tid förelägges riksdagen angående nämnda skolors organisation.

I enlighet med vad de sakkunniga ovan förordat, föreslå de alltså, att hos skolöverstyrelsen stadigvarande anställas följande sakkunniga biträden med nedan angivna årliga arvoden:

Inspektörer för särskilda grupper av skolor.

1 inspektör för dövstumundervisningen ..... arvode å 1 800 kr.
1 » » blindundervisningen ..... » » 1 000 »

Konsulenter för vissa överstyrelsens samtliga avdelningar berörande undervisningsämnen.

1 förste gymnastikkonsulent å extra stat i lönegrad ..... B 26
1 andre gymnastikkonsulent å extra stat i lönegrad ..... B 21
1 andre gymnastikkonsulent å extra stat i lönegrad ..... B 21
1 extra ordinarie amanuens för gymnastikkonsulenterna (med halvtidstjänstgöring) i lönegrad 15
1 konsulent för musikundervisningen ..... arvode å 3 000 kr.
1 » » teckningsundervisningen ..... » » 3 000 »
1 » » undervisning i hushållsgöromål .... » » 2 000 »
1 » » undervisning i kvinnlig slöjd ..... » » 2 000 »
1 » » undervisning i manlig slöjd m. m. .. » » 3 000 »
1 » » sinnesslöundervisningen ..... » » 1 800 »
1 » » nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning .... » » 2 000 »

Särskilda specialsakkunniga.

Skolöverstyrelsens arkitekt ..... arvode å 6 500 kr.
Biträdande arkitekt ..... » » 3 600 »
Skolöverläkare ..... » » 10 000 »

De av de sakkunniga föreslagna nya befattningarna äro en andre gymnastikkonsulent samt konsulenter för ett vart av ämnena teckning, hushållsgöromål, kvinnlig slöjd och manlig slöjd jämte en skolöverläkare. Givetvis föranledes genom ett nyinrättande av dessa befattningar en ökning av överstyrelsens reseanslag. — De sakkunniga återkomma i det följande härtill.

Skolöverstyrelsens anslagspost till inspektion och sakkunniga biträden.

Denna anslagspost, som i gällande stat är upptagen till 8 500 kronor, har anlitats i regel för tillfälliga behov. Vissa mindre belopp av olika storlek hava emellertid, såsom förut framhållits, under senare år mera regelbundet utgått från denna post: till inspektion av undervisningen i sömnad och vävnad, till sakkunniga för teckningsundervisning och för skolhygien samt för juridisk-administrativ expertis, vilka belopp — sammanlagt omkring 2 500 kronor — vid ett bifall till det av de sakkunniga ovan framlagda förslaget om, bland annat, anställande av ökat antal konsulenter och sakkunniga biträden icke längre skulle utgå. De sakkunniga anse dock, att denna post icke av denna anledning bör minskas. Frånsett vissa årligen återkommande men till beloppet skiftande utgifter, såsom till arvoden åt examensombuden vid de tekniska läroverken, ersättning för beredning och föredragning inom överstyrelsen av ansökningar om anslag ur allmänna arvsfonden är överstyrelsen i oavvisligt behov av medel för bestridande av kostnader för mera tillfälliga krav. Särskilt utvecklingen på yrkesskolornas område tenderar att omspänna allt vidare verksamhetsfält, där anlitande av särskild expertis kan i ökad utsträckning bliva nödvändig. I detta avseende vilja de sakkunniga erinra därom, att under överstyrelsens inseende stå för närvarande 126 kommunala yrkesskolor, i vilka undervisning meddelas i de mest skiftande yrken. Det är givet, att de speciella grenar, som dessa skolor representera, icke kunna i sin helhet verksamt inspekteras och ledas av den sakkunskap, som kan vara tillfinnandes hos yrkesskolavdelningens ledamöter eller hos de redan förefintliga eller av de sakkunniga föreslagna nya konsulenterna. Här fordras på ett flertal områden speciella fackmannainsikter, men det torde vara vanskligt att angiva de ämnen eller de fack, där en dylik konsulterande verksamhet kan erfordras. Dessutom är omfattningen av de olika speciella ämnenas förekomst så begränsad, att den inspekterande verksamheten lämpligen icke kan eller bör tillgodoses genom mera fast anställda konsulenter. Behovet av en dylik inspektion kan endast fastställas efter en erfarenhetsmässig prövning av förhållandena vid olika skolor och på olika orter, och det synes skäligt, att överstyrelsen i detta avseende äger full frihet att handla efter föreliggande omständigheter. Som ett exempel på ett av utvecklingen betingat behov och krav i detta hänseende vilja de sakkunniga erinra därom, att de sakkunniga för det elektriska kontrollväsendet i ett den 23 oktober 1935 dagtecknat betänkande framlagt förslag till organisa-

tion av installatörsundervisningen och i samband därmed föreslagit arvode åt en inspektör och sakkunnig för den elektrotekniska undervisningen, vilket arvode skulle utgå från nu ifrågavarande anslagspost; i sitt utlåtande över sagda betänkande den 11 januari 1936 har överstyrelsen beräknat detta arvode samt ersättning till vissa i samband härmed ifrågasatta examensombud till 4 000 kronor. De sakkunniga vilja vidare erinra, att de för den av dem föreslagna yrkesskolenämnden beräknat en kostnad av 2 000 kronor, vilket belopp lämpligen synes böra bestridas från ifrågavarande anslagspost.

De sakkunniga finna sålunda uppenbart, att överstyrelsen för att kunna möta utgifter av ovan angivna eller därmed besläktad art äger till sin disposition en icke alltför snävt tillmätt anslagspost till inspektion och sakkunniga biträden. De sakkunniga beräkna behovet i förevarande hänseende till 10 000 kronor.

Pedagogiska meddelanden.

Skolöverstyrelsen handlägger i sin verksamhet ärenden berörande undervisnings- och samhällsproblem, vilka hava intresse ej blott för olika lärarkategorier och skolans direkta målsmän utan även för en vidare allmänhet. Dylika frågor upptagas ej sällan till behandling i de rapporter och berättelser överstyrelsen emottager från folkskolinspektörerna eller de till överstyrelsen knutna inspektörerna och konsulenterna. I de utlåtanden ämbetsverket självt avgiver behandlas ofta spörsmål av allmän principiell räckvidd, och dessa utlåtanden föregås merendels av omfattande utredningar, vilka ej sällan äga ett mera allmänt intresse. Jämväl vissa övriga ärenden, som handläggas av överstyrelsen, äro av vikt och intresse att lära känna för betydande grupper av befattningshavare såsom exempelvis för lärarna vid olika slag av undervisningsanstalter. Mera sällan komma dylika utredningar och utlåtanden till allmän kännedom. I dagspressen förekomma helt naturligt endast korta notiser härom, och den uppmärksamhet fackpressen ägnar åt hithörande frågor är mera beroende av tillfälliga omständigheter, enär denna press givetvis icke äger omedelbar tillgång till det material, varöver överstyrelsen förfogar. I de propositioner till riksdagen, som beröra sådana pedagogiska spörsmål, vilka falla under riksdagens omprövning, refereras visserligen överstyrelsens utredningar och utlåtanden, men dels måste av utrymmesskäl åtskilligt här utelämnas, dels kommer riksdagstrycket mera sällan dem till handa, som i första hand intressera sig för frågor av den art, varom nu är fråga. Ett publicerande i någon form av ifrågavarande material skulle enligt de sakkunnigas mening vara ur många synpunkter synnerligen värdefullt samt till gagn och nytta vid undervisningsproblemens diskuterande och bedömande. De sakkunniga hava därför velat ifrågasätta, huruvida icke överstyrelsen, i likhet med vissa andra ämbetsverk, såsom socialstyrelsen och kommerskollegium, kunde erhålla möjlighet att utgiva periodiska meddelanden från sin verksamhet. Enligt de sakkunnigas uppfattning äro de uppfostrings- och undervisningsfrågor, som numera i allt ökad omfattning komma under överstyrelsens handläggning, ur samhällets intressen av fullt ut lika central betydelse som de uppgifter ovannämnda ämbetsverk meddela genom sina publikationer. Goda skäl synas därför tala för att jämväl på skolväsendets område av trycket utgivna, periodiskt återkommande meddelanden bliva tillgängliga.

I de ifrågasatta »pedagogiska meddelandena» skulle, föreställa sig de sakkunniga, lämpligen kunna beröras förslagsvis följande ärenden: korta referat av direktiv för sakkunnigutredningar samt av betänkanden rörande skolväsendet, referat av överstyrelsens utlåtanden över dylika betänkanden, principiellt och praktiskt mera betydande beslut av riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts förslag, uppgifter angående mera betydelsefulla riksdagsmotioner och riksdagens beslut med anledning av dessa, förteckning över nyutkomna författningar berörande skolöverstyrelsens verksamhetsområde, utlåtanden av överstyrelsen i ärenden av överhuvudtaget mera allmänt intresse, korta meddelanden om internationella kongresser samt nordiska eller svenska kongresser och konferenser, utlåtanden av yrkesskolenämnden samt lämpligt urval av till överstyrelsen ingivna rapporter av inspektörer, konsulenter, folkskolinspektörer och skolläkare.

Vidare synas i meddelandena böra ingå exempelvis följande uppgifter av mera facklig eller statistisk karaktär:

1. Uppgifter och redogörelser av *skolorganisatorisk art:* linjedelningen å gymnasiet, tillvalsämnena, olika skoltyper inom folkskolan, övergången till sjuårig folkskola, läsårets längd, antalet effektiva skoldagar, klassernas storlek inom olika skoltyper, flickors intagande i allmänna läroverk, frekvensen av folkskolans högre avdelning, undervisningen i slöjd, handarbete etc. inom olika skolor, olika typer av fortsättningsskolor, olika typer av kommunala yrkesskolor, terminsavgifterna vid olika skolor.

2. Uppgifter och redogörelser om *eleverna:* barn i folkskolan i procent av alla jämnåriga barn, antal sökande och intagna vid olika typer av skolor (seminarier, realskolor, gymnasier, tekniska läroverk etc.), lärjungarnas hemorter (skolorten eller annorstädes), antalet inackorderade barn i förhållande till hela antalet elever inom respektive skolformer, fysiska förhållanden, skolbarnsutbytet, ferieresor, avgångna elevers fortsatta utbildning såsom beträffande realskolexaminander, studenter etc., fyllnadsprövning vid läroverk och seminarier.

3. Uppgifter rörande *lärarkrafter:* antal sökande och intagna vid provårskurser, anställningsmöjligheter för olika lärargrupper (småskollärare, folkskollärare, ämneslärarinnor, gymnastiklärare, provårsutbildade, ämneslärare utan provår etc.), beräkningar av behövligt antal lärare av olika slag.

4. Uppgifter och redogörelser *i övrigt:* pedagogisk försöksverksamhet, anordnad av skolöverstyrelsen, idrottsdagarnas utnyttjande, skolbad vid olika anstalter, värdefullare nyheter beträffande skolhushygien, skolinredning, skolinventarier, upplysningar rörande skolornas ekonomiska angelägenheter, statsbidrag m. m.

Slutligen kan ifrågasättas, huruvida icke publikationen även bör omfatta förteckning över mera betydelsefulla tidskriftsartiklar i pedagogiska ämnen.

På publikationens omslag synes lämpligen böra angivas av skolöverstyrelsen i annan ordning utgivna publikationer, såsom statistik, metodiska anvisningar o. dyl.

»Sociala meddelanden», med vilken publikation den nu ifrågasatta närmast torde böra jämföras, utkommer med tolv häften om året. De pedagogiska meddelandena synas icke erfordra en månatlig publicering, utan torde det tills vidare i avvaktan på närmare erfarenhet vara tillfyllest med utgivandet av tre eller fyra häften om året, varje häfte innehållande fyra à fem ark. Dessa häften synas lämpligen böra erhålla samma utstyrsel som »Sociala meddelanden». Frågan huruvida meddelandena från skolöverstyrelsen böra i likhet med »Sociala meddelanden» ingå såsom en serie i den officiella publikationsserien »Statistiska meddelanden» undandrager sig de sakkunnigas bedömande.

Vad beträffar innehållet av publikationen förutsätta de sakkunniga, att överstyrelsens samtliga ledamöter samt vissa övriga inom överstyrelsen anställda, såsom skolöverläkaren, överstyrelsens arkitekt m. fl., deltaga i detta arbete, så att var och en i fråga om sitt verksamhetsområde beaktar och hopsamlar det material, som kan ifrågasättas till publicering. Innan publicering sker, synes det lämpligt, att det sålunda insamlade materialet underställes generaldirektören och vederbörande avdelningschefer. Givetvis erfordras för den slutliga redigeringen av publikationen en redaktör, som sammanställer och ordnar det till publicering avsedda materialet. Inom socialstyrelsen är en byråchef ansvarig utgivare av »Sociala meddelanden», vilkas redigering närmast omhänderhaves av en förste aktuarie med biträde av ett kanslibiträde. En så pass omfattande organisation synes ej erforderlig för överstyrelsens del, då ju publikationen är avsedd att allenast utkomma högst en gång i kvartalet och materialet kommer att tillhandahållas av vederbörande ledamöter m. fl. De sakkunniga föreställa sig därför, att redaktörens uppgift, som blir av allenast mera formellt redaktionell art, lämpligen kan vid sidan av övriga kansligöromål anförtros åt någon av kansliets tjänstemän under överinseende av en därtill av generaldirektören utsedd ledamot av överstyrelsen. Någon särskild ersättning till den såsom redaktör förordnade tjänstemannen för arbetet med publikationens redigering torde ej vara erforderlig, då han under den tid, han är upptagen av detta arbete, bör erhålla lättnad i sina andra ämbetsgöromål. Med hänsyn till den utvidgning av kanslipersonalen, som de sakkunniga föreslå, synes svårigheter icke böra möta att för uppgiften i fråga använda sig av en av kansliets ordinarie arbetskrafter. Korrekturläsning torde böra ombesörjas å respektive rotlar.

Tryckningskostnaderna uppgå, enligt vad de sakkunniga inhämtat från socialstyrelsen, för detta ämbetsverks publikation, som tryckes i en upplaga

av 2 500 exemplar, till 20 000 kronor för år. För utgivande av skolöverstyrelsens pedagogiska meddelanden med högst fyra häften om året och i en upplaga av förslagsvis 3000 exemplar torde — med utgångspunkt från socialstyrelsens nyss angivna kostnader — böra beräknas ett belopp av omkring 7 000 kronor. Av upplagan torde ett visst antal beräknas för försäljning. Huvuddelen torde dock avses för gratis utdelning till olika undervisningsanstalter, skoldistrikt m. m. Givetvis bör överstyrelsen äga möjlighet att genom att använda ifrågavarande publikation i utbytessyfte förvärva in- och utländska publikationer av värde för dess verksamhet.

Arbetsförmedling för vissa lärargrupper.

I gällande läroverksstadga föreskrives, att vid läroverk, där antalet ordinarie lärare befinnes otillräckligt för undervisningens behöriga uppehållande, det åligger rektor att hos skolöverstyrelsen göra framställning om vidtagande av de åtgärder, som av sagda förhållanden påkallas, därvid rektor har att före den 1 maj med avseende på nästföljande läsår eller viss del därav till skolöverstyrelsen inkomma med förslag i ämnet. Efter prövning av inkomna förslag bestämmer överstyrelsen inom gränserna av för ändamålet tillgängliga anslag och med iakttagande av de föreskrifter i ämnet, som må hava meddelats av Kungl. Maj:t, om och i vilken utsträckning icke-ordinarie lärarkrafter skola tjänstgöra vid de särskilda läroverken.

I fråga om anställande av icke-ordinarie lärare gäller enligt läroverksstadgan och kungörelsen den 3 december 1937 med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie lärare m. fl. vid statens undervisningsväsende (nr 954) bland annat, att *extra ordinarie lärare* antages av skolöverstyrelsen för tjänstgöring vid statens undervisningsväsende eller, då särskilda förhållanden därtill föranleda, vid visst eller vissa slag av läroanstalter. Antagning till extra ordinarie lärare sker efter ansökan hos skolöverstyrelsen. Extra ordinarie lärare äro anställda tills vidare med tre månaders uppsägning och lön för budgetår. Lärare må icke antagas till extra ordinarie lärare med mindre han — såvitt angår annan lärare än lärare i övningsämne — kan beredas tjänstgöring till minst den omfattning, som är föreskriven för ordinarie lärare med närmast jämförliga arbetsuppgifter, eller, så vitt angår lärare i övningsämne, kan beredas minst 8 veckotimmars tjänstgöring. Extra ordinarie lärare förordnas av överstyrelsen efter förslag av rektor att för läsår eller annorlunda bestämd tid tjänstgöra vid den eller de läroanstalter, vid vilka läraren med hänsyn till föreliggande behov av icke-ordinarie lärarkrafter ävensom andra omständigheter befinnes lämpligen kunna tjänstgöra. *Extra lärare* anställas av skolöverstyrelsen för läsår eller minst en termin. I fråga om omfattningen av deras tjänstgöring gäller samma bestämmelser, som äro angivna för extra ordinarie lärare. Lönen utgår efter läsår i förhållande till den tid, som vederbörande lärares tjänstgöring vid läroanstalten omfattat. Annan icke-ordinarie lärare än extra ordinarie och extra lärare benämnes *timlärare*. Dessa lärare äro alltså antingen sådana, som anställas för kortare tid än en termin eller sådana, som äro anställda för läsår, men vilkas tjänstgöring icke har samma omfattning som

extra ordinaries och extra lärares. Timlärares avlöning utgår med särskilda för veckotimme och läsår bestämda belopp. Extra lärare och timlärare förordnas likaledes av skolöverstyrelsen efter förslag av rektor för tjänstgöring vid viss eller vissa läroanstalter, dock att rektor för vissa fall, då timlärare skall tjänstgöra i egenskap av vikarie, äger befogenhet att meddela dylikt förordnande.

De sakkunniga få erinra, att anställandet av icke-ordinarie lärare, såväl ämnes- som övningslärare sedan en lång följd av år i betydande omfattning ägt och alltjämt äger rum genom den s. k. extralärarbyrån såsom förmedlingsanstalt. Extralärarbyrån upprättades år 1891 av styrelsen för det dåvarande svenska lärarsällskapet, numera benämnt läroverkslärarnas riksförbund, i syfte att förmedla extra ordinarie lärares anställning vid de allmänna läroverken. Sedan år 1892 utgår till byrån statsunderstöd, numera uppgående till 3 000 kronor årligen. Byrån, som är förlagd till Stockholm, förestås av en extra ordinarie läroverkslärare. Byråns verksamhet för förmedlande av anställning vid läroverken utövas huvudsakligen på följande sätt. Lärare och lärararaspiranter insända av betygsavskrifter åtföljd ansökan till byrån. Rektorerna anmäla där sitt behov av icke-ordinarie lärare, och byrån lämnar rektorerna förslag å lämpliga personer. Givetvis kan även skolöverstyrelsen i samband med sitt arbete med fördelningen av icke-ordinarie lärare från byrån inhämta upplysningar i ena eller andra hänseendet, liksom andra intresserade kunna vid behov vända sig dit. Ehuru byråns huvudsakliga — och ursprungliga — verksamhetsområde omfattar de allmänna läroverken, förmedlar den anställning även vid folkskoleseminarier samt kommunala och enskilda läroanstalter. Byråns växande betydelse för läroverken framgår även därav, att skolöverstyrelsen i cirkulär till rektorsämbetena vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet hänvisat rektorerna att i allmänhet vid förefallande behov av icke-ordinarie lärarkrafter vända sig till extralärarbyrån. Dessutom rådfrågas byrån i alltjämt stigande grad rörande allehanda spörsmål inom undervisningsväsendet, dels skriftligen, dels ock vid personliga besök.

Jämlikt nådigt bemyndigande den 24 maj 1934 tillkallade chefen för ecklesiastikdepartementet särskilda sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag angående de extra ordinarie lärarnas vid de allmänna läroverken anställningsförhållanden m. m. I avgiven utredning och förslag i ämnet den 31 oktober 1934 (statens offentliga utredningar 1934: 40) upptogo ifrågavarande sakkunniga jämväl till behandling frågan om extralärarbyrån och dess verksamhet. Enligt deras mening förefunnes vissa brister beträffande sättet för de icke-ordinarie lärarnas anställande. Det syntes anmärkningsvärt, att en så betydelsefull del av skolöverstyrelsens verksamhet som anställandet av denna lärarkategori vore i avsevärd grad beroende av en enskild institution, för vars fortsatta tillvaro någon garanti icke fun-

nes och vars uppgifter måste fyllas på annat sätt, därest den skulle nedläggas. Skolöverstyrelsen saknade vidare möjlighet att vid varje tidpunkt fullt överblicka det föreliggande behovet av lärarkrafter samt att fördela förordnandena efter fullt enhetliga grunder. Det förhållandet, att de icke-ordinarie lärarnas anställande i så hög grad vore beroende av vederbörande rektorers förslag, kunde vidare för den enskilde läraren medföra ett icke önskvärt beroende av rektor och innebure en allt för hög grad av osjälvständighet hos läraren. Dessutom saknade lärarna själva möjlighet att erhålla tillräcklig överblick över vilka förordnanden som ett följande läsår kunde väntas bliva tillgängliga.

Enligt nämnda sakkunnigas mening borde skolöverstyrelsen, vilken enligt gällande bestämmelser hade att som regel svara för de icke-ordinarie lärarnas förordnanden, övertaga allt bestyr härmed, även det mera förberedande, som nu utfördes av rektorerna och extralärarbyrån. Detta innebure, att byråns verksamhet överflyttades till överstyrelsen. Den enhetlighet vid förordnandenas fördelning, som vore önskvärd, skulle härigenom till gagn för läroverken kunna komma till stånd, och därjämte finge skolöverstyrelsen en möjlighet att i god tid företaga ett urval bland de unga lärar-aspiranter, som efter avlagd examen sökte anställning vid läroverken. Det måste vara en fördel, om på detta sätt personer, som visade sig i ena eller andra avseendet olämpliga för lärarkallet, kunde redan på ett tidigt stadium bringas att lämna en bana, för vilken de saknade vissa förutsättningar. För den enskilde läraren kunde det medföra en känsla av större trygghet, om han vore utan någon mellanhand anställd av och hade direkt förbindelse med vederbörande centrala myndighet. Då skolöverstyrelsen ju redan hade att verkställa fördelningen av extralärartjänsterna, ansågo nämnda sakkunniga det också lämpligast, att överstyrelsen finge ensam handhava frågor om lärarnas placering på dessa tjänster.

De vidgade uppgifter, som enligt nämnda sakkunnigas förslag skulle tillkomma skolöverstyrelsen, torde icke utan vidare kunna påläggas överstyrelsen. Det syntes nödvändigt, att överstyrelsen för ifrågavarande ändamål finge till sitt förfogande en särskild tjänsteman, vilken skulle hava att självständigt förbereda och inför vederbörande avdelningschef föredraga ärenden angående icke-ordinarie lärare, ej endast vid läroverken utan även vid högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna och de tekniska läroverken. En läroverkslärare skulle ur flera synpunkter bäst lämpa sig för denna befattning, och nämnda sakkunniga ansågo det lämpligast, att ifrågavarande tjänst åtminstone tills vidare uppfördes på extra stat och att tjänsten finge tillsättas genom förordnande för viss tid, exempelvis fem år i sänder. Förslaget innebar anställande för ändamålet inom överstyrelsen av en extra sekreterare (lönegraden B 24) jämte biträde åt denne; med beräkning

av bortfallande av nu utgående anslag till extralärarbyrån, skulle anslagsökningen uppgå till 6 580 kronor.

I avgivet utlåtande den 30 november 1934 över de sakkunnigas ifrågavarande förslag anförde *skolöverstyrelsen* visserligen åtskilliga erinringar mot förslaget, men ansåg sig dock böra i huvudsak tillstyrka detsamma. Överstyrelsen betonade, att extralärarbyråns uppgift jämväl såsom allmän rådfrågningsbyrå i angelägenheter, som gällde läraraspiranter och extralärare, syntes kunna övertagas av den eller de tjänstemän inom överstyrelsen, som i övrigt skulle övertaga byråns arbete. Svårare ställde sig emellertid saken i fråga om förmedling av anställning av lärare vid de kommunala och enskilda läroanstalterna. Därvid kunde man, såvitt överstyrelsen kunde finna, i huvudsak räkna med tre olika möjligheter: antingen skulle byrån fortsätta sin verksamhet men med begränsning till de kommunala och enskilda läroanstalterna, eller skulle denna sida av dess verksamhet övertagas av den redan existerande flick- och samskoleföreningens byrå, vars verksamhet hittills varit i huvudsak begränsad till de enskilda läroanstalter, som bildade sammanslutningen flick- och samskoleföreningen, men vilken således skulle få verksamheten utsträckt till att avse även de kommunala läroanstalterna, eller ock skulle överstyrelsen övertaga även denna gren av extralärarbyråns verksamhet. Av dessa möjligheter skulle överstyrelsen föredraga den sistnämnda såsom den lämpligaste. Överhuvudtaget vore det en brist i de nuvarande förhållandena i fråga om de icke-ordinarie lärarna, att överstyrelsen icke hade tillräcklig kännedom om det sätt, varpå de kommunala och enskilda läroanstalterna rekryterade sin lärarpersonal. Denna gren av lärarrekryteringen lede av brister likartade med dem, vilka de sakkunniga påtalade i fråga om de allmänna läroverken. När det gällde att avhjälpa dessa brister, komme man emellertid in på den grannlaga frågan om de kommunala och enskilda läroanstalternas självbestämningsrätt. Det vore icke överstyrelsens mening att inkräkta på denna rätt genom att för överstyrelsen föreslå större befogenhet på området, än överstyrelsen i vissa avseenden redan hade. Men överstyrelsen hoppades, att redan den ökade kännedom om hithörande ärenden, som överstyrelsen skulle vinna genom att även i fråga om dessa läroanstalter övertaga byråns arbete, skulle i någon mån kunna bidraga till större planmässighet på området.

Med hänsyn till de arbetsuppgifter, som skulle påläggas den föreslagne sekreteraren och de kvalifikationer, som på grund härav måste fordras av honom, ville överstyrelsen förorda att befattningen placerades i lönegraden B 26. Till tjänstebiträde borde han erhålla en jämförelsevis väl avlönad tjänsteman. Det syntes nämligen bliva omöjligt för sekreteraren att ensam hinna föra den vidlyftiga korrespondens och alla de personliga underhandlingar med bland andra läroverkens rektorer, som bleve nödvändiga.

Statskontoret framhöll i avgivet yttrande i ärendet den 19 november

1934, att det arbete, vilket sålunda skulle övertagas av skolöverstyrelsen, huvudsakligen torde bliva koncentrerat till vissa månader under året. Vid sådant förhållande och då arbetets omfattning knappast kunde bliva alltför betydande, kunde statskontoret ej tillstyrka, att en särskild befattning inrättades för ändamålet. Däremot syntes, i avvaktan på någon tids erfarenhet, skolöverstyrelsen böra beredas viss tillgång till ökade arbetskrafter genom att anslagsposten till icke-ordinarie tjänstemän hos överstyrelsen höjdes, förslagsvis med ett belopp av 4 000 kronor.

Förslaget om skolöverstyrelsens övertagande av extralärarbyråns arbetsuppgifter har emellertid ännu icke föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Vid sidan av extralärarbyrån finnas andra förmedlingsanstalter för den högre skolundervisningens vidkommande, nämligen anstalter, som äro knutna till vederbörande studentorganisationer i universitetsstäderna. Härjämte bedriver flick- och samskoleföreningens byrå en dylik verksamhet i vad avser vissa privata läroanstalter. För folkskoleväsendet utövas en viss arbetsförmedlingsverksamhet av Sveriges allmänna folkskollärarförening genom dess lärarbyrå.

Frågan om arbetsförmedlingen för lärare berördes i ett av särskilda inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga den 1 september 1935 avgivet betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena (statens offentliga utredningar 1935: 52). Dessa sakkunniga framhöllo bland annat, att det syntes i hög grad önskvärt, att den av privata organisationer bedrivna arbetsförmedlingsverksamheten till sin huvudpart gjordes offentlig och riksomfattande. Enligt ifrågavarande sakkunnigas mening syntes det emellertid saknas anledning att för denna verksamhet skapa en fristående organisation. Däremot skulle säkerligen en hel del fördelar stå att vinna genom att inlemma densamma i den redan befintliga offentliga arbetsförmedlingsverksamheten.

Vad särskilt beträffar arbetsförmedlingen för folk- och småskollärare, må erinras, att centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärarförening i skrivelse den 25 mars 1937 hemställt hos Kungl. Maj:t om statsbidrag till bestridande av omkostnaderna för dess lärarbyrås verksamhet. Under vitsordande av behovet av den av lärarbyrån utövade platsförmedlingsverksamheten tillstyrkte *skolöverstyrelsen* i yttrande den 6 april 1937 bifall till ifrågavarande framställning. *Socialstyrelsen* hemställde i avgivet utlåtande i ärendet den 7 december 1937, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt socialstyrelsen att i samråd med vederbörande arbetsförmedlingsanstalter vidtaga de anordningar, som kunde erfordras för att den offentliga arbetsförmedlingen skulle kunna åtaga sig förmedlingen av vissa lärare vid folk- och

småskolor, varvid som förutsättning borde gälla, att arbetsförmedlingsanstalterna skulle kunna påräkna full ersättning av statsmedel för härmed förenade merkostnader. Därest denna framställning skulle bifallas, syntes enligt socialstyrelsens mening den av Sveriges allmänna folkskollärarförening inrättade lärarbyrån kunna nedläggas. Genom beslut den 14 januari 1938 har Kungl. Maj:t funnit ifrågavarande framställningar icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

De sakkunniga hava från socialstyrelsen inhämtat, att under samarbete mellan studentkårerna i Stockholm, Uppsala, Lund och Göteborg samt arbetsförmedlingsanstalterna på dessa orter under senare år genomförts en utbyggnad av den offentliga arbetsförmedlingen i syfte att effektivisera förmedlingen av intellektuellt arbete. Sålunda hade vid arbetsförmedlingsanstalterna i berörda städer inrättats särskilda avdelningar för studentförmedling, förlagda till respektive studentkårers föreningslokaler och under ledning av föreståndare, som utsetts efter förslag av vederbörande kårstyrelser. Vid handläggningen av sådana förmedlingsuppdrag, som förutsatte en mer ingående prövning av de arbetssökandes betygs- och tjänstgöringsmeriter, ålåge det föreståndaren för arbetsförmedlingen att samråda med delegerade för de olika facksammanslutningarna inom studentkårerna (läraraspiranter m. fl.). Denna förmedlingsverksamhet skulle genom ett regelbundet rapportsystem mellan de olika anstalterna beredas tillfälle att, då någon ledig plats anmäldes, giva anvisning å lämpliga anställningssökande, som vore anmälda icke blott vid den tillfrågade förmedlingsanstalten utan även vid de övriga. Genom denna anordning skulle det bliva möjligt att giva varje offentlig myndighet eller annan arbetsgivare, som hänvände sig till något av dessa organ, anvisning å de mest kvalificerade arbetskrafter, som funnes tillgängliga inom riket vid varje särskild tidpunkt. I de fall, där inom något område förelåge brist å fullt kompetenta aspiranter till vikariat — framhålles det — torde studentförmedlingsanstalten genom sin kontakt med de studerande i många fall kunna anvisa personer, som måhända icke fullt avslutat sin utbildning men dock ägde nöjaktiga förutsättningar att åtminstone tillfälligt uppehålla ifrågavarande tjänst. Efter samråd med Sveriges folkskollärarförbund hade socialstyrelsen också förberett en utvidgning av nämnda arbetsförmedling att omfatta jämväl lärartjänster vid folkskolorna. Meningen vore, att nämnda verksamhetsgren i de städer, där studentförmedlingar funnes, skulle handhavas av dessa organ och att dessutom särskilda avdelningar för lärarförmedling skulle inrättas å de orter, där folkskoleseminarier funnes, och eventuellt även i vissa andra städer, där behov av särskild lärarförmedling kunde anses föreligga. Lärarförmedlingen skulle åtminstone i en del av dessa orter komma att kombineras med där redan inrättade avdelningar för arbetsförmedling

åt ungdom, vilka i flera fall stode under ledning av för ändamålet engagerade folkskollärare. Vid samtliga lärarförmedlingar skulle föras register över anmälda arbetssökande eller för vikariat disponibla lärare inom respektive distrikt, så att förmedlingarna utan dröjsmål kunde vid anfordran lämna skolmyndigheterna anvisning å tillgängliga arbetskrafter. Ifrågavarande student- och lärarförmedling skulle genom sin ställning såsom en gren av den offentliga arbetsförmedlingen stå i förbindelse med alla övriga arbetsförmedlingsorgan inom riket (sammanlagt 900 kontor och ombud). Härigenom skulle ernås, att arbetssökande eller arbetsgivare, som anmälde sig hos ett av dessa kontor eller ombud, genom dess förmedling även kunde komma i förbindelse med närmaste student- eller lärarförmedling och därigenom erhålla anvisning å lediga platser eller å befintlig arbetskraft. Ifrågavarande förmedling skulle vara avgiftsfri. De sakkunniga hava vidare inhämtat, att socialstyrelsen anordnat en konferens i samband med representanter för de olika studentförmedlingsanstalterna och framlagt planen för den nämnda organisationen för skolöverstyrelsen samt hemställt om överstyrelsens medverkan till att skolmyndigheterna skulle anlita den offentliga arbetsförmedlingen vid behov av vikarier och annan extra arbetskraft. Den sålunda tillskapade förmedlingsorganisationen skulle — menar man — om den erhölle behörigt stöd av skolöverstyrelsen och vederbörande lärargrupper, vara väl ägnad att övertaga de arbetsuppgifter, som nu handhades av de ovannämnda privata lärarbyråerna.

De sakkunniga, som haft uppmärksamheten riktad närmast på förhållandena inom det högre skolväsendet, hava för sin del icke blivit övertygade om att förmedlingen av de icke-ordinarie lärarnas anställning genom den offentliga arbetsförmedlingen innebär en lycklig lösning av denna fråga. Enligt vad de sakkunniga försport, torde jämväl inom skolöverstyrelsen en stark tvekan gjort sig gällande ifråga om ändamålsenligheten av den angivna organisationsplanen. Det torde vara uppenbart, att en koncentration av ifrågavarande uppgifter måste vara att föredraga framför en fördelning av desamma på ett flertal olika organ. Även om dessa stå i förbindelse med varandra, torde näppeligen en så intim kontakt kunna ernås mellan de över hela landet spridda kontoren och ombuden, att systemet kommer att kunna fungera fullt friktionsfritt. Sålunda kan man till exempel befara, att då tillfälligt behov av arbetskraft samtidigt gör sig gällande på två eller flera håll, anvisning på samma sökande gives, vilket kan leda till svårigheter och omgång såväl för den arbetssökande som för den anstalt, vid vilken arbetskraften önskas. Det torde också vara erforderligt, att den förmedlande instansen kan verkställa en värdesättning och bedömning av vederbörande platssökandes meriter, vilket åter förutsätter erfarenhet på skolväsendets område. Ur sålunda angivna synpunkter hava de sakkunniga funnit det mest ändamålsenligt, att ifrågavarande förmedlingsverksamhet, i vad den avser

det högre skolväsendet, förlägges till skolöverstyrelsen, som, enligt vad förut sagts, i stor utsträckning meddelar förordnanden för icke-ordinarie lärare samt vikariatsförordnanden. Vid kortare förordnanden, icke överstigande 14 dagar, torde emellertid en hänvändelse till överstyrelsen näppeligen erfordras, utan synas vederbörande rektorer lämpligast böra själva kunna anskaffa erforderlig arbetskraft. Men all förmedlingsverksamhet, i vad den avser längre förordnanden än 14 dagar, torde av praktiska skäl läggas hos överstyrelsen. Den förmedlingsverksamhet, som sålunda skulle bedrivas av överstyrelsen, bör emellertid icke inskränkas att avse allenast högre lärarinneseminariet, de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna och de tekniska läroverken utan jämväl enligt skolöverstyrelsens förslag utsträckas till de kommunala och enskilda läroanstalterna. Först härigenom skulle, anse de sakkunniga, en önskvärd planmässighet kunna ernås på ifrågavarande område.

De sakkunniga stå icke främmande för den tanken att en dylik arbetsförmedling för lärare skulle kunna utsträckas även till lärare vid folkskoleväsendet, men då fråga här är om uteslutande kommunalt anställda lärare och någon kontroll från överstyrelsens sida över deras tillsättning icke föreligger, hava de sakkunniga icke ansett nödvändigt att i detta sammanhang upptaga denna fråga till prövning.

För handläggandet av ifrågavarande uppgifter inom skolöverstyrelsen har i 1934 års ovanberörda utredning och av överstyrelsen avsetts inrättandet av en ny sekreterartjänst, varjämte även räknats med viss förstärkning av ämbetsverkets icke-ordinarie arbetskrafter. De uppgifter, varom här är fråga och vilka dessutom äro av en viss säsongbetonad art, böra, på sätt de sakkunniga i det föregående (sid. 65) anfört, kunna ombesörjas av de arbetskrafter, som vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag komma att stå till skolöverstyrelsens förfogande på läroverksavdelningens rotel för befordrings- och personalfrågor.

Övriga frågor rörande skolöverstyrelsens organisation.

1. Generaldirektörens och ledamöternas ställning i löneavseende.

Generaldirektören.

Chefsbefattningarna inom centraladministrationen kunna med avseende å tillsättningsformen uppdelas i två slag nämligen dels sådana, som tillsättas genom fullmakt, dels sådana, som tillsättas medelst förordnande på viss tid eller tills vidare.

Befattningen såsom generaldirektör och chef för skolöverstyrelsen tillsättes för närvarande genom fullmakt och är i avlöningshänseende hänförd till lönegraden A 3 i den i gällande avlöningsreglemente för den allmänna civilförvaltningen intagna löneplanen. Vid befattningen utgår sålunda lön med 17 040 kronor för år.

Vid de centrala ämbetsverk, där chefsbefattningarna tillsättas medelst förordnande, utgår i stället för lön, arvode med i avlöningsreglementet angivet belopp. Ifrågavarande anställningsform, som till en början infördes för de affärsdrivande ämbetsverkens chefsposter, tillämpas numera även på cheferna för riksförsäkringsanstalten, socialstyrelsen, pensionsstyrelsen, medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium och generaltullstyrelsen. Jämlikt 5 § 1 mom. avlöningsreglementet för civilförvaltningen utgår för befattning av sistnämnda kategori arvode med 19 000 kronor för år räknat.

Det första av de icke affärsdrivande ämbetsverken, för vilket ifrågavarande anordning beträffande dess chefsbefattning infördes, var medicinalstyrelsen. Beredandet av en dylik särställning åt chefen för styrelsen ansågo 1913 års sakkunniga för medicinalstyrelsens omorganisation motiverad av de kompetensfordringar, som måste ställas på denna befattning med hänsyn till den medicinska vetenskapens ofantliga utveckling under tidernas lopp och den allt större betydelse ett väl ordnat medicinalväsende utövade på de flesta av livets områden samt den avsevärda medelsförvaltning, som antingen direkt handhades av medicinalstyrelsen eller över vilken styrelsen övade kontroll. Av generaldirektören måste, anförde de sakkunniga, fordras ej blott en hög vetenskaplig utbildning och en genom praktisk läkarverksamhet vunnen erfarenhet på det medicinska området utan även en stor förmåga av initiativ och en god blick för praktiska förhållanden samt en genom vana förvärvad administrativ skicklighet — egenskaper, vilka mera sällan torde vara förenade hos *en* person och som i varje fall knappast kunde påräknas annat än hos en till mogen ålder kommen man. Då emellertid enligt de ovannämnda sakkunnigas mening den förmåga av initiativ och

den andliga spänstighet i övrigt, vilka vore oundgängliga för ett tillfredsställande handhavande av denna befattning, väl i allmänhet icke kunde förväntas kvarstå oförminskade ända fram till den ålder, vid vilken enligt gängse bestämmelser en ordinarie befattningshavare erhölle avsked med pension och då det syntes bliva förenat med synnerligen stora svårigheter att för den avlöning, som vore bestämd enligt normalstaten, för generaldirektörsbefattningen förvärva och där någon längre tid behålla en person med antydda kvalifikationer föreslogo nämnda sakkunniga att generaldirektören måtte förordnas på sex år mot särskilt arvode.

I enlighet med vad de sakkunniga sålunda förordat framlade Kungl. Maj:t förslag i ämnet till 1914 års riksdag, vilket förslag vann riksdagens bifall.

Riksdagen har sedermera efter därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar beslutat beredande av enahanda särställning åt cheferna för kommerskollegium år 1919, socialstyrelsen och byggnadsstyrelsen år 1921, generaltullstyrelsen år 1922, riksförsäkringsanstalten år 1928, pensionsstyrelsen år 1930, lantbruksstyrelsen år 1933 och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen år 1934.

Vad angår befattningen såsom generaldirektör och chef för skolöverstyrelsen vilja *de sakkunniga* framhålla följande. Skolöverstyrelsens verksamhet omspänner ett mycket betydande arbetsfält, vilket i storlek väl synes kunna jämställas med de ovan angivna ämbetsverkens. Under de senaste decennierna har en synnerligen stark utveckling ägt rum på skolväsendets olika områden, vilket i sin tur medfört ökat arbete och ansvar för den centrala skolmyndigheten och icke minst för dess chef. De skäl, som på sin tid anfördes till stöd för genomförandet av en ändrad anställningsform och löneställning för chefen för medicinalstyrelsen, torde i stort sett även kunna åberopas för en dylik åtgärd beträffande chefen för skolöverstyrelsen. De sakkunniga tillstyrka därför, att chefsbefattningen i överstyrelsen tillsättes på förordnande för sex år och att vid tjänsten må utgå samma årliga arvode, som tillkommer cheferna för ovan omförmälda verk, eller 19 000 kronor för år.

Avdelningscheferna.

Enligt de sakkunnigas förslag böra inom överstyrelsen alltjämt finnas tre avdelningschefer för ämbetsverkets läroverks-, folkskol- och yrkesskolavdelningar. Dessa skulle enligt de sakkunnigas mening dels få en mera självständig ställning i förhållande till sina respektive avdelningar, dels erhålla vidgade arbetsuppgifter. Avdelningscheferna åtnjuta för närvarande förutom lön såsom undervisningsråd i lönegraden B 30 särskilt årligt arvode med för en var 500 kronor. Denna avlöning är för närvarande något min-

dre än den lön, som hittills tillkommit rektor vid ett betydande antal av de högre allmänna läroverken, detta väsentligen beroende på den kommunala hyresersättning, som tillkommer de sistnämnda. Sedan länge har denna relation mellan avdelningschefernas och rektorernas löner befunnits otillfredsställande, och då nu riksdagen år 1937 beslutit en löneregleringför läroverkens lärare, synes tiden vara inne att även bereda ifrågavarande avdelningschefer en annan ställning i lönehänseende. Det nya lönesystemet för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter innebär beträffande de allmänna läroverkens rektorer, att rektorstjänsterna i princip hänföras till kategorien förordnandetjänster. Till utgångspunkt för löneregleringen har tagits för rektorer vid högre läroverk högsta löneklassen inom 30 lönegraden samt för rektorer vid realskolor högsta löneklassen inom 27 lönegraden. De sålunda erhållna avlöningsbeloppen hava utökats med vissa tillägg efter läroverkens storlek. Ifrågavarande tilläggsbelopp uppgå för såväl högre allmänna läroverk som realskolor till respektive 480, 960 och 1 440 kronor, vilka lönetillägg äro direkt inlagda i lönen. Samma system har tillämpats beträffande rektorerna vid övriga kategorier av läroanstalter, ehuru för vissa av dessa icke föreslagits tillägg utöver högsta löneklassen. Efter den nya löneregleringens ikraftträdande den 1 januari 1938 erhåller alltså innehavare av en rektorsbefattning vid ett högre allmänt läroverk på G-ort en lön — i förhållande till läroverkets storlek — av antingen 13 380 kronor (= motsvarande högsta löneklassen i lönegraden B 30, 11 940 kronor + 1 440 kronor), eller 12 900 kronor (= motsvarande högsta löneklassen i lönegraden B 30 + 960 kronor) eller ock 12 420 kronor (= motsvarande högsta löneklassen i lönegraden B 30 + 480 kronor). För rektor vid högre lärarinneseminariet utgör lönen 13 860 kronor.

Lönen för en avdelningschef i skolöverstyrelsen utgör, såsom ovan nämnts, avlöning enligt lönegraden B 30 jämte ett årligt arvode av 500 kronor. Har vederbörande avdelningschef uppnått högsta löneklassen i nämnda lönegrad, uppgår hans lön till (11 940 + 500 =) 12 440 kronor. Detta belopp är det högsta, vilket för närvarande kan åtnjutas av en avdelningschef inom skolöverstyrelsen. Denna lön överstiger alltså med allenast 20 kronor lönen enligt det beslutade nya avlöningsreglementet till en rektor vid ett högre allmänt läroverk av den lägsta kategorien, men understiger en rektors vid de bägge högre grupperna av läroverk med respektive 460 kronor och 940 kronor. Härvid är att märka, att samtliga rektorer vid de högre allmänna läroverken i Stockholm äro hänförda till den högsta gruppen.

Löneställningen för avdelningscheferna synes böra betraktas mot bakgrunden av de utav riksdagen år 1937 beslutade nya grunderna för läroverksrektorernas löner. Den ansvarsfulla ställning, avdelningscheferna intaga och vilken vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag kommer att ytterligare markeras, och den arbetsbörda, som åvilar dessa befattnings-

havare, tala utan tvekan för att deras avlöningsförmåner måste väsentligt höjas. För att till dessa svårbesatta och viktiga poster kunna förvärva verkligt dugande krafter och även kunna rekrytera befattningarna ur rektorernas krets måste enligt de sakkunnigas mening avdelningschefernas löneförmåner under alla förhållanden avvägas så, att de överstiga vad som tillkommer rektorerna vid de högre allmänna läroverken. De sakkunniga förutsätta, att till avdelningschef såsom hittills förordnas någon av undervisningsråden. Såsom framgår av det följande, föreslå de sakkunniga, att undervisningsråd i anslutning till grunderna för den för rektorerna beslutade löneregleringen omedelbart vid tillträdet av sin befattning erhåller lön enligt högsta löneklassen i lönegraden B 30. För avdelningschef bör till denna lön såsom hittills tillkomma ett årligt arvode, vilket de sakkunniga föreslå böra fastställas till ett belopp av 2 000 kronor. Härigenom kommer en avdelningschefs lön att uppgå till (11 940 + 2 000 =) 13 940 kronor eller 560 kronor mer än en rektors vid högre allmänt läroverk i den högsta lönegruppen och 80 kronor mer än vad som skulle tillkomma rektor vid högre lärarinneseminariet. En dylik lönesättning för avdelningscheferna i överstyrelsen förefaller de sakkunniga fullt skälig.

Ledamöterna.

De sakkunniga hava, enligt vad förut angivits, föreslagit, att inom överstyrelsen skola finnas 15 undervisningsrådstjänster, av vilka tre skulle innehavas av avdelningscheferna. Undervisningsråden åtnjuta för närvarande lön enligt lönegraden B 30. De sakkunniga anse en viss förbättring av avlöningsförmånerna å ifrågavarande tjänster vara att förorda, enär erfarenheten visat, att med nu utgående ekonomiska förmåner svårigheter föreligga att få dessa befattningar besatta med önskvärda krafter. Detta förhållande torde än mer komma att framträda efter den 1937 beslutade löneregleringen för läroverkslärarna. Undervisningsråden skola, såsom de sakkunniga förut framhållit, ej endast inspektera läroverken utan även intaga en ledande ställning i förhållande till arbetet vid dessa läroanstalter och till deras rektorer. Osökt erbjuder sig därför jämförelsen mellan ett undervisningsråds lön och den lön, som skall tillkomma en läroverksrektor. Att undervisningsrådet i löneavseende får stå tillbaka för en rektor vid ett högre allmänt läroverk — varvid liksom vid den följande jämförelsen bortses från ortsgrupperingen, som endast är en kompensation för de å olika orter förekommande olika levnadskostnaderna — är ett förhållande, som ehuru otillfredsställande dock näppeligen torde kunna avhjälpas med hänsyn till konstruktionen av nu gällande löneplan för de reglerade verken. Men då det nya lönesystemet giver en rektor vid någon av de mindre realskolorna, såsom i Anderslöv, Askersund, Leksand, Mönsterås, Skurup och Ström m. fl. med allenast fyra klasser och ett lärjungeantal mellan 60 och 100 en för-

månligare löneställning än vad nu i begynnelselön tillkommer ett undervisningsråd, måste de sakkunniga beteckna detta såsom ett missförhållande, som bör rättas. De sakkunniga föreslå därför, att undervisningsråden i likhet med läroverksrektorerna omedelbart erhålla lön enligt högsta löneklassen i vederbörlig lönegrad (= 11 940 kronor). De skulle därigenom få samma lön, som enligt den nya löneregleringen tillkommer en realskolerektor i högsta lönegruppen (= 11 940 kronor å G-ort).

Någon skillnad i löneavseende mellan undervisningsråden å de olika avdelningarna inom överstyrelsen anse de sakkunniga givetvis icke böra förekomma. Beträffande de två administrativa byråcheferna och biblioteksrådet åter torde vanliga regler böra gälla i fråga om löneklassplacering och uppflyttning i löneklass.

Chefen för kameralbyrån.

De sakkunniga hava i det föregående föreslagit, att den föreslagna kameralbyrån skulle stå under ledning av en byråchef med för sådan vedertagen löneställning, d.v.s. med placering i lönegraden B 30. Med hänsyn till de omfattande och krävande arbetsuppgifter, vilka skulle komma att åvila denne byråchef i hans egenskap av chef för ett av de största medelsförvaltande organen inom statsförvaltningen, är det enligt de sakkunnigas uppfattning önskvärt, att ett särskilt arvode utöver byråchefslönen utgår till denne befattningshavare, såsom fallet är med överstyrelsens avdelningschefer. Visserligen äro de skäl, som föranlett särskilda arvoden utöver lönen såsom undervisningsråd till cheferna för undervisningsavdelningarna inom överstyrelsen, icke tillämpliga å kameralbyråns chef, men då sistnämnde befattningshavare kommer att intaga en jämförelsevis självständig ställning inom överstyrelsen med befogenhet att i stor utsträckning ensam besluta i ärenden av omfattande ekonomisk räckvidd, berörande, såsom tidigare sagts, statsanslag å sammanlagt inemot 170 miljoner kronor, hava de sakkunniga med hänsyn till verksamhetens stora omfattning funnit ett särskilt arvode utöver byråchefslönen till chefen för kameralbyrån vara befogat. Vid en prövning av detta arvodes storlek hava de sakkunniga stannat för ett belopp av 1 200 kronor om året. I detta sammanhang få de sakkunniga erinra, att särskilda arvoden å respektive 1 500, 2 500 och 3 500 kronor för år utöver lön i lönegrad B 30 för närvarande utgå till landskamrerarna vid länsstyrelserna.

I sina uttalanden och förslag rörande avlöningsförmåner för generaldirektören och ledamöterna i skolöverstyrelsen hava de sakkunniga utgått från bestämmelserna i det ännu gällande avlöningsreglementet för den civila statsförvaltningen. Detta har genom beslut av 1938 års riksdag ersatts av ett nytt avlöningsreglemente, och avsikten lärer vara att till 1939 års riks-

dag framlägga på detta grundade förslag till nya personalförteckningar och avlöningsstater för ämbetsverken. Vad de sakkunniga i nu berörda hänseende föreslagit bör givetvis vid det nya avlöningsreglementets tillämpning beaktas, så att man därvid upprätthåller den relation till löneställningen för andra tjänstemän inom civilförvaltningen, som de sakkunniga här ovan ifrågasatt.

2. Undervisningsrådsbefattningarnas tillsättande medelst fullmakt eller förordnande.

I sina direktiv för sakkunniguppdragets utförande har chefen för ecklesiastikdepartementet angivit, att det syntes böra övervägas om icke lämpligen några befattningar inom skolöverstyrelsen borde tillsättas allenast på förordnande för viss tid såsom fallet varit beträffande samtliga ledamöter av den tidigare läroverksöverstyrelsen, i syfte att jämväl härigenom en närmare kontakt med skolans liv kunde upprätthållas.

I proposition nr 50 till 1904 års riksdag angående ny läroverksorganisation och i samband därmed upprättandet av en överstyrelse för rikets allmänna läroverk anförde föredragande departementschefen, statsrådet von Friesen, bland annat, att för att ordförande och ledamöter i överstyrelsen måtte efter hand kunna ombytas och därigenom nya krafter tillföras institutionen, desamma ej borde tillsättas å ordinarie stat utan endast förordnas för viss tid. De borde, framhöll departementschefen, under sådana förhållanden utses bland ordinarie lärare vid de allmänna läroverken och högskolorna, i likhet med rektorerna förordnas på fem år i sänder samt, utom bibehållande av lön och tjänstgöringspenningar, åtnjuta ett årsarvode. Ordförandens och ledamöternas tjänster ansåg departementschefen icke behöva, såsom förhållandet vore vid rektorsförordnanden, besättas med ordinarie innehavare utan kunna upprätthållas av vikarier. Riksdagen hade intet att erinra mot att ordförande och ledamöter endast tillsattes på förordnande, men beslöt, att de under tiden för förordnandet, i stället för bibehållande av lön och tjänstgöringspenningar, skulle av sin ordinarie lön bibehålla ett visst belopp, som tillika med på överstyrelsens stat uppförda arvoden skulle uppgå till närmare angivna ersättningsbelopp.

I sitt förslag angående en för rikets skolväsen gemensam skolöverstyrelse anförde folkundervisningskommittén i fråga om sättet för anställande av chef och ledamöter i ämbetsverket, att dessa tjänster borde besättas med ordinarie innehavare. Vad särskilt beträffade ledamöterna av folkskolavdelningen ansåg kommittén att detta nödvändiggjordes av det förhållandet, att vissa av dessa ledamöter vid sitt inträde i skolöverstyrelsen komme att vara anställda i kommunernas tjänst och följaktligen icke kunde lämna denna utan att tillförsäkras en fast anställning. Erfarenheterna från dåvarande läroverksöverstyrelsen, vars medlemmar tillsattes medelst för-

ordnande, talade ock härför, i det att dessa ledamöter icke kunnat komma i åtnjutande av ålderstillägg och sålunda kommit i en i avlöningsavseende ogynnsam ställning samt att pensionsförhållandena för dem icke kunnat regleras. En betydande omsättning av arbetskrafter i läroverksöverstyrelsen hade därför ägt rum, varigenom ämbetsverket gått förlustigt den erfarenhet samt framför allt den personkännedom, som de avgångna ledamöterna förvärvat. Kommittén ansåg det dock önskligt, att byråchefernas anställning inom skolöverstyrelsen kunde försiggå under sådana former, att det bleve möjligt för dem att vinna erfarenhet om i vad mån de lämpade sig för befattningen. Detta ansåg kommittén kunna vinnas därigenom, att man i fråga om tillsättningen av byråchefsbefattningarna, med fasthållande av den ordinarie anställningen såsom den normala, tillämpade en bestämmelse liknande den, som gällde i fråga om tillsättningen av rektorstjänster vid allmänna läroverk och folkskoleseminarier: »Där Kungl. Maj:t icke vill genom utnämning tillsätta rektorstjänst, förordnas rektor av Kungl. Maj:t på viss tid». I förevarande fall komme en sådan bestämmelse i allmänhet att leda till en annan praxis än den som utvecklat sig i fråga om tillsättning av rektorer, vilka i regel tillsattes på förordnande. Kungl. Maj:t borde använda den form av tillsättning, som i varje särskilt fall av omständigheterna påkallades. Den föreslagna anordningen innebure i viss mån en avvikelse från gällande grundsatser för tjänstetillsättningar, men de särskilda skäl, som i detta fall påkallade en avvikelse från dessa grundsatser, vore emellertid för kommittén så betydelsefulla, att de gjorde sagda avvikelse fullt motiverad.

Såsom i det föregående erinrats, framlade Kungl. Maj:t — i huvudsaklig enlighet med folkundervisningskommitténs riktlinjer — genom proposition nr 204 till 1913 års riksdag förslag om utvidgande av överstyrelsen för rikets allmänna läroverk till en överstyrelse för skolväsendet i riket. Föredragande departementschefen framhöll, att någon tvekan icke borde råda därom, att skolöverstyrelsen borde uppföras på ordinarie stat och att samtliga tjänster, för vilka lön komme att uppföras å ordinarie stat, borde besättas med ordinarie innehavare. Med hänsyn till den då aktuella frågan om en departementalreform syntes emellertid de anslag, som upprättandet av en gemensam skolöverstyrelse skulle erfordra utöver de å läroverksöverstyrelsens stat redan uppförda, böra äskas å extra stat för år 1914.

Riksdagen, som avvisade Kungl. Maj:ts förslag om en gemensam skolöverstyrelse, beslöt — såsom förut erinrats — upprätta en överstyrelse för folkundervisningen, folkskolöverstyrelsen, vilket ämbetsverk uppfördes på extra stat för år 1914.

Vid 1914 års tvenne riksdagar kom frågan om anställningsformen för såväl läroverks- som folkskolöverstyrelsens ledamöter under behandling.

Vidkommande först läroverksöverstyrelsen, så hade detta ämbetsverk

i skrivelse den 20 november 1913 gjort framställning därom, att dess chef och ledamöter måtte erhålla fast anställning. Den dåvarande anställningsformen kunde, säger överstyrelsen, vara på sin plats, då det gällde ett alldeles nytt ämbetsverk, till vilket fall motsvarighet dittills icke funnits i landet. Åtskilliga olägenheter hade dock varit förenade därmed. Först och främst hade det medfört, att överstyrelsens ledamöter icke kunnat komma i åtnjutande av ålderstillägg, motsvarande det, som ledamöterna av andra statens centrala ämbetsverk enligt gällande löneregleringar erhöllo. Därigenom hade nu ifrågavarande ämbetsmän blivit i avlöningshänseende försatta i en ogynnsam ställning, vilken olägenhet varit så mycket mera kännbar, som pensionsförhållandena för överstyrelsens medlemmar av samma skäl icke heller kunnat regleras. Dels på grund härav dels i anseende till det betungande arbete, som ålegat överstyrelsen, hade en i förhållande till den korta tid, överstyrelsen varit i verksamhet, ganska betydande omsättning i dess arbetskrafter ägt rum. Detta hade återigen medfört, att överstyrelsen gått förlustig den erfarenhet, samt framför allt den personkännedom, som de avgångna ledamöterna förvärvat, en omständighet, som menligt inverkat på önskvärd kontinuitet och intensitet i överstyrelsens arbete. Vidare framhölls, att den osäkerhet i ledamöternas ställning, som följde av en tillsättning genom förordnande på viss tid, lätt kunde komma att verka försvagande på överstyrelsens ställning utåt. Den dåvarande anordningen medförde även avsevärda olägenheter för de läroverk, där överstyrelsens medlemmar hade sina ordinarie lärartjänster, därigenom att dessa tjänster måste hållas vakanta och därför uppehållas med vikarier, som ofta växlade.

Läroverksöverstyrelsen erinrade härjämte om folkundervisningskommitténs förslag att, där Kungl. Maj:t icke skulle vilja genom utnämning tillsätta ifrågavarande befattningshavare, desamma skulle av Kungl. Maj:t kunna förordnas på viss tid, en bestämmelse, som gällde i fråga om tillsättningen av rektorstjänster. Denna anordning, som visserligen vore avsedd att gälla beträffande medlemmarna i den gemensamma skolöverstyrelsen men som oförändrade kunde tillämpas i fråga om medlemmarna i den dåvarande läroverksöverstyrelsen, fann överstyrelsen synnerligen välbetänkt och tillstyrkte densamma. Enligt överstyrelsens förmenande skulle denna anordning i tillräcklig grad komma att medföra de fördelar, som åsyftats med den nuvarande anordningen, på samma gång som den avlägsnade dess olägenheter.

Föredragande departementschefen, statsrådet Berg, framhöll under åttonde huvudtiteln till 1914 års förra riksdag, att han ämnade för medlemmar av folkskolöverstyrelsen föreslå ordinarie anställning, och betonade, att i stort sett samma skäl kunde så mycket mera anföras i fråga om sättet för anställning av läroverksöverstyrelsens chef och ledamöter, som dessa synpunkter i själva verket vore hämtade främst från erfarenheterna under den

gångna tiden beträffande läroverksöverstyrelsen. Departementschefen förordade alltså det av läroverksöverstyrelsen framlagda förslaget om tillsättning av dess ledamotstjänster.

Kungl. Maj:ts i detta avseende framlagda förslag hann icke bliva behandlat i vederbörande utskott vid 1914 års förra riksdag. Förslaget framlades emellertid i oförändrad form, efter tillstyrkan av dåvarande departementschefen, statsrådet Westman, för 1914 års senare riksdag.

Statsutskottet fann goda skäl vara anförda för den föreslagna anordningen att bereda ordinarie anställning åt läroverksöverstyrelsens medlemmar och hade beträffande själva huvudpunkten i förslaget intet att erinra. Vissa detaljer gav dock utskottet anledning till erinringar. Vidkommande den av Kungl. Maj:t ifrågasatta anordningen att, under det utnämning till befattningar som ledamöter i läroverksöverstyrelsen borde vara regel, likväl ett förordnande på viss tid ej borde vara uteslutet, hade utskottet ej kunnat finna annat än att de av departementschefen härför anförda skälen med lika stort fog kunde anföras vid tillsättande av vilka andra befattningar som helst inom administrationen. Utskottet hade icke funnit tillräcklig anledning föreligga att beträffande läroverksöverstyrelsen i detta avseende tillämpa annan anordning än den, som allmänt gällde i fråga om andra å ordinarie stat uppförda ämbetsverk, och uttalade, att ifrågavarande befattningshavare inom läroverksöverstyrelsen borde i likhet med andra ämbetsmän av samma tjänstegrad genom fullmakt utnämnas till sina befattningar. Utskottets i enlighet med nämnda uttalande gjorda hemställan bifölls av riksdagen.

Med avseende å folkskolöverstyrelsen framlade föredragande departementschefen i statsverkspropositionen till 1914 års förra riksdag förslag om överförande av folkskolöverstyrelsen på ordinarie stat. Departementschefen framhöll, att från synpunkten av departementalreformens genomförande intet hinder mötte för att befattningarna inom folkskolöverstyrelsen uppfördes på ordinarie stat och försåges med ordinarie innehavare. Behovet av en folkskolöverstyrelse vore av så varaktig natur, att någon tvekan om lämpligheten av dess uppförande på ordinarie stat icke kunde råda. Departementschefen behandlade därefter frågan, huruvida det vore önskvärt, att befattningshavarna inom överstyrelsen för framtiden tillsattes medelst utnämning och icke endast medelst förordnande. Åtskilliga skäl talade enligt hans mening för förstberörda anordning. Departementschefen erinrade om de svårigheter, som kunde befinnas uppstå beträffande de ledamöter av överstyrelsen, vilka vid sitt inträde i densamma kunde vara anställda i kommunal tjänst. Även om genom tillmötesgående från de kommunala myndigheternas sida tjänstledighet kunde beredas dem för ett eller annat år, syntes i varje fall skyldig hänsyn till de avsevärda olägenheter, som en förlängd tjänstledighet skulle komma att medföra för vederbörande kom-

muner, fordra, att anordningar träffades, som undanröjde dessa olägenheter. Departementschefen erinrade vidare, att det dittills tillämpade sättet för ledamöternas anställande inom läroverksöverstyrelsen visat sig i vissa avseenden vara för arbetet inom överstyrelsen själv mindre gynnsamt. En av de viktigaste förutsättningarna, framhöll departementschefen, för att en institution, sådan som en skolöverstyrelse, skulle kunna lösa de många maktpåliggande uppgifter av organisatorisk och administrativ natur, som påvilade den, vore givetvis, att arbetet inom överstyrelsen kunde utföras under ständig hänsyn till de underlydande läroanstalternas skiftande förhållanden, sådana dessa betingades av de vid dem anställda lärarnas individuella krafter och önskemål samt av de olika orternas krav och möjligheter. Skulle detta kunna ske, fordrades oundgängligen, att inom vederbörande överstyrelse så småningom samlades en fond av genom inspektionsbesök och personliga förbindelser i övrigt förvärvade rent personliga erfarenheter. Dessa kunde varken i fråga om ledningen av arbetet i dess helhet eller vid behandlingen av de i de enskilda fallen förekommande ärendena ersättas av mera tillfälligt inhämtade upplysningar. Huru viktigt det därför än kunde vara, att genom ej alltför sällan inträffande personombyten inom överstyrelsen förvärva de bästa krafter, som tid efter annan kunde erbjuda sig, krävdes dock oundgängligen, för att en sådan fond av erfarenheter, som nyss antytts, verkligen skulle kunna samlas inom styrelsen, att i fråga om styrelseledamöterna en viss kontinuitet bevarades och att vederbörande styrelse skyddades för alltför täta personombyten. Den omständigheten att läroverksöverstyrelsens ledamöter anställdes medelst förordnande för viss kortare tid, hade visat sig vara för kontinuitetens bibehållande föga gynnsam. Det vore vidare helt naturligt, att inom det verksamhetsområde, som tillkomme ett dylikt verk, en stor mängd av de viktigaste frågorna måste planläggas för en längre tid framåt. Det vore även en känd sak, att just på undervisningens och uppfostrans område frukterna av det nedlagda arbetet mognade långsamt. Under sådana förhållanden kunde det lätt nog inträffa, att motsättningen mellan det starkt framåtsyftande i uppdraget och den snäva tidsbegränsningen för detsamma komme att beröva arbetet den eggelse och det lugn, som för arbetets utövare låge i utsikten att själv få leda och slutföra det planlagda arbetet.

Departementschefen fann följaktligen alla skäl tala för att ledamöterna i folkskolöverstyrelsen bereddes den fastare ställning, som låge däri att sagda ledamöter kunde tillsättas genom utnämning. Emellertid ansåg han det önskligt, att anställandet inom överstyrelsen kunde försiggå under sådana former, att det bleve möjligt att före deras befordran till ordinarie befattning vinna erfarenhet om och i vad mån de lämpade sig för befattningen. En sådan anordning vore önskvärd framför allt därför, att överstyrelsens ledamöter i regel icke torde före sitt inträde i överstyrelsen hava

haft tillfälle att inom överstyrelsen eller andra jämförliga ämbetsverk ådagalägga eller pröva sin lämplighet för uppdraget såsom ledamöter. Anordningen vore önsklig även ur den synpunkten, att genom densamma en utväg erbjöde sig att inom lämpliga gränser åstadkomma den såsom önskvärd ansedda rörligheten i fråga om uppsättningen av överstyrelsens ledamöter. Departementschefen ansåg därför, att man, såsom folkundervisningskommittén föreslagit, i fråga om tillsättningen av chef och ledamöterna i folkskolöverstyrelsen, med fasthållande av den ordinarie anställningen såsom det normala, tillämpade en bestämmelse liknande den, som gällde i fråga om tillsättningen av rektorstjänster vid allmänna läroverk och folkskoleseminarier.

Kungl. Maj:ts i anslutning härtill framlagda förslag hann i likhet med motsvarande förslag beträffande läroverksöverstyrelsen icke bliva behandlat i vederbörande utskott vid 1914 års förra riksdag. Förslaget framlades emellertid i oförändrad form, efter tillstyrkan av departementschefen, statsrådet Westman, för 1914 års senare riksdag.

Statsutskottet hade intet att erinra mot förslaget, i vad det avsåg överstyrelsens uppförande på ordinarie stat. I likhet med vad utskottet uttalat i fråga om sättet för tillsättande av ledamöterna i läroverksöverstyrelsen ansåg utskottet ej heller beträffande folkskolöverstyrelsens ledamöter några särskilda skäl föreligga att här tillämpa en avvikelse från det gängse tillvägagångssättet för tillsättning av tjänstemän i de centrala ämbetsverken. Utskottet kunde sålunda ej biträda förslaget att, därest förhållandena skulle sådant påfordra, förordnande på viss tid skulle kunna meddelas av Kungl. Maj:t.

Riksdagen beslöt i enlighet med statsutskottets förslag.

Vid den gemensamma skolöverstyrelsens upprättande år 1919 bibehölls den ordinarie anställningsformen för ämbetsverkets ledamöter.

De sakkunniga hava med hänsyn till den vikt, som tvivelsutan bör tillmätas frågan huruvida ledamöterna i överstyrelsen skola tillsättas genom fullmakt eller förmedelst förordnande, lämnat ovanstående utförliga redogörelse för de synpunkter, vilka vid skilda tillfällen anlagts på densamma. Såsom framgår av vad tidigare i ärendet förekommit, hava vägande skäl anförts både för den ena och den andra uppfattningen. Sålunda talar givetvis för en ordinarie anställningsform bland annat, att därigenom en önskvärd kontinuitet i arbetet bevaras. Det kan nämligen icke vara till båtnad för ett ämbetsverks arbete med alltför täta ombyten å de ledande platserna inom detsamma. Å andra sidan skulle genom en viss rörlighet å byråchefs- eller rådsbefattningar möjlighet beredas verket till en ökad kontakt med det inom dess förvaltningsområde bedrivna arbetet, varjämte ett förordnandesystem skulle medföra den fördelen, att såväl ämbetsverket som dess

ledamöter själva finge tillfälle att pröva, huruvida vederbörande lämpade sig för de uppgifter, som vore förenade med deras ämbetsutövning.

De sakkunniga hava vid prövning av detta spörsmål icke kunnat undgå att på detsamma till en början anlägga en rent praktisk synpunkt. På dem, som skola bekläda en undervisningsrådsbefattning, måste speciella krav ställas såväl i avseende å insikter i skolväsendet som beträffande en viss administrativ förfarenhet. De personer, som bäst motsvara dessa krav och som man helst vill vinna såsom undervisningsråd, torde i regel innehava ordinarie tjänster. En befattning, som tillsättes genom förordnande för vissa år, torde för dem icke te sig synnerligen lockande. Detta gäller särskilt dem, som innehava ordinarie anställning i kommunal tjänst. Såsom av det ovan sagda framgår, har vid åtskilliga tillfällen tvekan framförts, huruvida en kommunal tjänsteman, som innehar ordinarie tjänst, skulle erhålla tjänstledighet från sin befattning under så lång tid, som skulle erfordras för nu ifrågavarande ändamål. Denna tvekan torde alltjämt äga berättigande, och de sakkunniga förmena, att i många fall oövervinneliga svårigheter skulle möta att för en undervisningsrådstjänst förvärva en i det kommunala skolväsendet anställd person, därest icke en ordinarie statsanställning skulle erbjudas honom. Vad nu anförts kan tänkas få betydelse, då det gäller tillsättande av i främsta rummet undervisningsrådsbefattningar å folkskolavdelningen, och det kan icke vara lämpligt med en anordning, varigenom vissa undervisningsrådsbefattningar tillsättas med fullmakt och andra medelst förordnande. Anställningsformen bör vara densamma för samtliga undervisningsrådsbefattningar.

Härutöver vilja de sakkunniga framhålla, att det måste vara av en stor betydelse för ett ämbetsverks förvaltningsuppgifter att bevara en viss kontinuitet i behandlingen av de på dess handläggning ankommande frågorna, och fara kan föreligga, att en dylik kontinuitet i viss mån äventyras genom allt för täta ombyten å undervisningsrådstjänsterna. Den förmedelst en rörlighet å dessa tjänster önskade kontakten med skolornas arbete torde tillgodoses genom redan befintliga och av de sakkunniga förordade inspektörs- och konsulentorganisationer.

Nu anförda skäl jämte den omständigheten, att motsvarande tjänster inom statsförvaltningen undantagslöst tillsättas genom fullmakt, synas tala för den av riksdagen år 1914 uttalade meningen, att anledning icke föreligger att beträffande skolöverstyrelsen tillämpa en avvikelse från det gängse tillvägagångssättet för tillsättning av tjänstemän i de centrala ämbetsverken.

Härmed vilja de sakkunniga dock icke hava sagt, att en ledig undervisningsrådstjänst under alla omständigheter bör omedelbart förses med ordinarie tjänstinnehavare. Att erinra är, att dessa tjänster rekryteras icke från förvaltningen utan från undervisningsväsendet med personer, vilka

givetvis måste förutsättas i början stå något främmande för ett ämbetsverks förvaltningsuppgifter i egentlig mening. Fall kunna nämligen inträffa, då det ur ämbetsverkets egen synpunkt kan vara förmånligt att, om befattningen för en viss tid tillsättes genom förordnande, pröva, huruvida den förordnade lämpar sig för överstyrelsens arbetsuppgifter. Likaledes kan det för vederbörande befattningshavare själv i vissa fall vara förmånligt att genom ett förordnande på viss tid få tillfälle utröna, huruvida han finner arbetet inom överstyrelsen vara av den beskaffenhet, att han framdeles vill ägna sig åt detsamma.

De sakkunniga anse sålunda, att den ordinarie anställningen medelst fullmakt bör vara den normala, men att i de fall, då Kungl. Maj:t ej vill omedelbart utnämna ordinarie innehavare av undervisningsrådstjänst, vederbörande må dessförinnan förordnas på viss tid för utrönande av hans lämplighet till befattningen. Denna anordning är sedan mer än tjugu år vedertagen i avseende å tillsättning av folkskolinspektörstjänster, vilka tjänster alltid rekryteras från skolväsendet och vilkas innehavare hava i stort sett uppgifter, som till sin art äro jämförliga med ett undervisningsråds. Den tid, varunder en folkskolinspektör förordnas före erhållande av ordinarie anställning, omfattar enligt praxis i regel två år. I fråga om längden av ett motsvarande förordnande å undervisningsrådstjänst torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna i varje särskilt fall besluta.

I de fall, då förordnande å undervisningsrådsbefattning meddelas, synes vikarien vid ett förordnande i en följd av ett år och därutöver böra äga uppbära samma löneförmåner som ordinarie undervisningsråd eller alltså, på sätt i det föregående föreslagits, omedelbart uppbära lön i högsta löneklassen av lönegraden B 30. I de fall åter då förordnande meddelas å kortare tid än ett år, synes ersättning böra utgå i enlighet med de i kungl. brevet till skolöverstyrelsen den 4 februari 1938 angivna grunder, eller alltså — förutom ersättning för mistade löneförmåner å egen tjänst — dagarvode med 6 kronor, därest vikarien är bosatt eller har sin verksamhet i Stockholm, och eljest med 18 kronor.

3. Löneställningen för bibliotekskonsulenterna.

Som ovan nämnts äro i skolöverstyrelsen anställda tre bibliotekskonsulenter, i det att — utöver den i det föregående behandlade nuvarande förste bibliotekskonsulenttjänsten, vilken de sakkunniga föreslagit skola förvandlas till en biblioteksrådsbefattning — äro uppförda två andre bibliotekskonsulentbefattningar, den ena ordinarie och den andra extra. I löneavseende äro dessa tjänster jämställda med andre bibliotekariebefattningar vid de vetenskapliga biblioteken, vilket innebär, att den ordinarie andre bibliotekskonsulenttjänsten är uppförd i lönegrad B 21, och att lönen för den extra andre bibliotekskonsulenten utgår med sedvanlig reduktion.

Goda skäl föreligga enligt de sakkunnigas mening för att en av de båda nuvarande andre bibliotekskonsulenttjänsterna uppflyttas till förste bibliotekskonsulentgrad (B 26), under det att den återstående bör kvarstå som andre bibliotekskonsulenttjänst (B 21).

Som skäl till den föreslagna uppflyttningen vilja de sakkunniga anföra följande. Arbetet med den statliga ledningen av folkbiblioteksväsendet — inklusive skolbibliotek och vissa andra bibliotekstyper — har starkt ökats under de år, som förflutit sedan den vid 1929 och följande års riksdagar beslutade omorganisationen. Följden härav har blivit, bland annat, att åligganden, vilkas handläggning tidigare kunnat medhinnas av förste bibliotekskonsulenten, i ständigt ökad utsträckning måst överskjutas på endera av de båda andre bibliotekskonsulenterna, alldeles särskilt på den ordinarie bibliotekskonsulenten. I synnerligen hög grad gäller det sagda om arbetet med bibliotekskurserna. Ledningen av dessa, som — såsom en direkt följd av gällande föreskrifter om kompetensprövning — ingå som ett konstant och betydelsefullt led i bibliotekskonsulenternas verksamhet, har visat sig på en gång krävande och tidsödande. I sistnämnda avseende kan omnämnas, att kurserna — med undantag för vissa år, då verksamheten på grund av statsfinansiella skäl legat nere — pågått vartannat år ungefär halva året och vartannat år ett par månader av året. Under senare år har förste bibliotekskonsulenten endast kunnat medhinna den allmänna planläggningen av kurserna och vad därmed stått i samband, under det att hela det organisatoriska arbetet i övrigt letts av ordinarie andre bibliotekskonsulenten. Ganska analogt härmed har varit utarbetandet av »grundkatalogen» över för biblioteken lämplig litteratur med dess årliga tillägg, ett arbete, som likaledes i realiteten alltmera övergått till ordinarie andre bibliotekskonsulenten. Även i fråga om extra andre bibliotekskonsulenten har motsvarande avlastning på vissa punkter alltmera ägt rum. Katalogiseringen av de böcker, som äro avsedda att införas i statskatalogerna, har visat sig taga så mycken tid i anspråk, att förste bibliotekskonsulenten under sista tiden ej varit i tillfälle att medverka annat än vid avgörandet av rena principfrågor. Så torde i fortsättningen i än högre grad bliva fallet. Det kan påpekas, att katalogiseringen är en biblioteksteknisk fråga, som måste ägnas stor uppmärksamhet i en institution, vars katalogisering är avsedd att tagas till mönster för tusentals bibliotek av olika kategorier landet runt. Vad ovan sagts avser den nuvarande arbetsfördelningen de olika bibliotekskonsulenterna emellan. För framtiden har man anledning att räkna med att biblioteksrådet i än högre grad måste komma att tagas i anspråk för arbetsuppgifter av organisatorisk och allmänt principiell natur i samband med det fortsatta utbyggandet av biblioteksverksamheten. En antydan om de ökade krav, som kunna förväntas uppställa sig, ligger redan i den omständigheten att centralbiblioteksorganisationen ännu ej täcker på

långt när halva antalet län. En annan större uppgift, som kommer att kräva ökad uppmärksamhet, är ordnandet av skolbiblioteken, så att de i allt högre grad bliva skickade att direkt tagas i anspråk vid undervisningen. Detta leder bland annat till ökade krav på biblioteksrådets deltagande i överstyrelsens handläggning av problem av pedagogisk och skolorganisatorisk natur.

Detta överskjutande till andre bibliotekskonsulenterna — särskilt ordinarie andre bibliotekskonsulenten — av vissa självständiga arbetsuppgifter, som alltså i allt högre grad visat sig av behovet påkallat, har alltmera framhävt disproportionen mellan å ena sidan kraven på självständigt handläggande av vissa arbetsuppgifter och å andra sidan tjänsteställning och löneförmåner. Lönesättningen för centralbibliotekarierna har gjort saken än mera påtaglig. Lönerna för bibliotekarier vid centralbibliotek ligga så gott som undantagslöst högre — och i stor utsträckning åtskilligt högre — än andre bibliotekskonsulenternas.

De sakkunniga hava följaktligen ansett sig böra förorda, att den ordinarie andre bibliotekskonsulentbefattningen förändras till en förste bibliotekskonsulenttjänst med placering i lönegrad B 26 eller alltså i samma lönegrad, som tillkommer förste bibliotekarierna vid de vetenskapliga biblioteken.

Den extra andre bibliotekskonsulenttjänsten har existerat sedan år 1929, då den inrättades i samband med den samma år beslutade utvidgningen av folkbiblioteksverksamheten. Behovet av densamma torde få anses fullt vitsordat, och de sakkunniga vilja ifrågasätta, att den förändras till ordinarie tjänst i samma lönegrad, d. v. s. lönegraden B 21. Därest lönesättningen för andre bibliotekarierna vid de vetenskapliga biblioteken kommer att ändras, torde för denna andre bibliotekskonsulenttjänst böra fastställas enahanda löneförmåner.

4. Skolöverstyrelsens kanslipersonal och övriga tjänstemän.

Sekreterare.

Såsom förut erinrats finnes för närvarande å skolöverstyrelsens personalförteckning uppförda tre sekreterartjänster placerade i lönegraden B 24.

Skolöverstyrelsen har dels år 1922 gjort framställning om ifrågavarande sekreterarbefattningars uppflyttande till lönegraden B 26, dels år 1924 hemställt om sekreterarens å folkskolavdelningen placering i nämnda lönegrad. Förstnämnda framställning föranledde icke något förslag till riksdagen från Kungl. Maj:ts sida. Den sistnämnda åter upptogs år 1925 under statsverkspropositionens åttonde huvudtitel, men vann icke riksdagens bifall.

Vid den tidpunkt, då dessa förslag framkommo från skolöverstyrelsen, hade ännu icke de administrativa ämbetsuppgifterna inom ämbetsverket fått den omfattning de nu hava. Allt flera och mera svårbedömliga ärenden av juridisk och administrativ natur hava under senare tid pålagts över-

styrelsen, och sekreterarna hos ämbetsverket hava i ökad utsträckning anlitats för utredningsuppdrag och självständig föredragning av vissa ärenden eller ärendesgrupper. En högre lönegradsplacering än den nuvarande har särskilt med hänsyn till omfattningen av sekreterarnas föredragningsskyldighet synts de sakkunniga fullt befogad. Visserligen kommer överstyrelsen att enligt de sakkunnigas förslag utrustas med två administrativa byråchefer, men dessa befattningar avse uteslutande att avlasta undervisningsråden från vissa dem nu åvilande arbetsuppgifter. Någon minskning av sekreterarnas göromål kommer med säkerhet varken kvalitativt eller kvantitativt att inträda genom de nya byråchefstjänsternas tillkomst. De sakkunniga förmena därför, att goda skäl tala för att de nuvarande sekreterarbefattningarna hos skolöverstyrelsen uppflyttas från lönegraden B 24 till lönegraden B 26. Med avseende å sekreterartjänsten å yrkesskolavdelningen kan göras gällande, att densamma på grund av avdelningens mindre omfång ej blir belastad i samma utsträckning som de två andra sekreterarbefattningarna. Att märka är dock, att å denna avdelning icke kommer att placeras någon administrativ byråchef och att sekreteraren med hänsyn härtill i större utsträckning än på de andra avdelningarna kommer att anlitas för egen föredragning. Detta torde fullt ut motivera att han i löneavseende jämställes med de andra sekreterarna inom ämbetsverket.

De sakkunniga hava sig nogsamt bekant, att sekreterarna inom centralförvaltningen i regel äro hänförda till lönegraden B 24. Undantag från denna regel finnas dock, då en placering i lönegraden B 26 beslutits för vissa sekreterartjänster, med vilka följt självständig föredragningsskyldighet i större utsträckning och därmed förenat ökat ansvar. De sakkunniga förmena, att dessa omständigheter tala för en motsvarande placering av överstyrelsens nuvarande tre sekreterarbefattningar.

Härutöver anse de sakkunniga, att två av de nuvarande notariebefattningarna böra förvandlas till sekreterartjänster i lönegraden B 24. Dessa tjänster hava de sakkunniga reserverat företrädesvis för de till läroverks- och folkskolavdelningarna föreslagna rotlarna för organisationsfrågor, där ej endast ett omfattande och kvalificerat arbete kommer att åligga kanslipersonalen utan även en viss föredragningsskyldighet och därmed förenat eget ansvar bör tillkomma en av de där anställda kanslitjänstemännen.

De sakkunnigas förslag innebär alltså anställande inom överstyrelsen av fem sekreterare, tre i lönegraden B 26 och två i lönegraden B 24. Detta antal kan ingalunda anses för stort i förhållande till ämbetsverkets arbetsomfattning och till dess föreslagna 20 ordinarie ledamöter, generaldirektören därvid inräknad, och 26 inspektörer, konsulenter samt sakkunniga biträden. Till jämförelse kan nämnas, att ett ämbetsverk som medicinalstyrelsen äger för sina 8 ordinarie ledamöter, generaldirektören därvid inräknad, samt 8 inspektörer, konsulenter och sakkunniga biträden fyra sek-

reterartjänster. För att bereda överstyrelsen möjlighet att förvärva och bibehålla väl kvalificerade arbetskrafter är det enligt de sakkunnigas mening nödvändigt att skapa väsentligt bättre befordringsmöjligheter för kansliet än nu är fallet.

Kamrerare och förste revisor.

De sakkunniga hava i det föregående föreslagit för den ifrågasatta kameralbyrån inrättande av en kamrerarbefattning och en förste revisorsbefattning och därvid givit uttryck åt den uppfattningen, att en lägre placering i lönehänseende än i lönegraden B 26 icke vore att tillråda. Beträffande kamrerarbefattningen vilja de sakkunniga erinra, att kamrerarna i utrikesdepartementet, marinförvaltningen och statskontoret hänförts till denna lönegrad, och med hänsyn till det omfattande och krävande arbete, som skulle tillkomma den föreslagne kamreraren i skolöverstyrelsen, vilja de sakkunniga förorda, att även denne hänföres till lönegraden B 26. Förste revisorn skulle intaga en i förhållande till kamreraren likvärdig ställning och på grund av de skäl, de sakkunniga förut anfört i fråga om omfattningen och beskaffenheten av hans arbetsprestationer, anse de sakkunniga även för denne en placering i lönegraden B 26 väl motiverad.

Kassör och bokhållare samt revisorer.

I samband med förslaget om inrättande inom överstyrelsen av en kameralbyrå hava de sakkunniga föreslagit anställande för denna byrå av en kassör och bokhållare samt fyra revisorer. Inom de större förvaltningarna pläga befattningshavare med liknande uppgifter, vilka skulle tillkomma den föreslagne kassören och bokhållaren i skolöverstyrelsen, vara placerade i lönegraden B 21. De sakkunniga föreslå därför, att jämväl denne hänföres till samma lönegrad. För revisorerna föreslå de sakkunniga likaledes lönegraden B 21 såsom den för dylika tjänster i allmänhet vedertagna.

Notarier.

Å gällande personalförteckning för skolöverstyrelsen finnas uppförda fem notariebefattningar. Härjämte disponerar överstyrelsen jämlikt medgivande av Kungl. Maj:t över en extra notarietjänst. Sammanlagda antalet notariebefattningar utgör sålunda sex.

Såsom tidigare framhållits, anse de sakkunniga, att två av de nuvarande notariebefattningarna böra förvandlas till sekreterartjänster i lönegraden B 24. Dessa tjänster synas böra avses företrädesvis för de till läroverks- och folkskolavdelningarna föreslagna rotlarna för organisationsfrågor. Vidare hava de sakkunniga i samband med sitt förslag till rotelindelning för överstyrelsens tre avdelningar för undervisningsärenden beräknat antalet erforderliga ordinarie notariebefattningar till fem. Sammanlagda antalet ifrågavarande tjänster skulle alltså bliva sju eller två sekreterar- och fem nota-

riebefattningar i stället för nuvarande sex notarietjänster, därav fem ordinarie och en extra. En ökning föreligger alltså här med en notariebefattning. Därest två av de nuvarande notarierna erhålla förenämnda sekreterartjänster, bliva två ordinarie notariebefattningar lediga. Den ena bör ersätta den hittillsvarande extra notarietjänsten. Enär behovet av sistnämnda tjänst, vilken överstyrelsen disponerat under en lång följd av år, visat sig konstant, synes det rimligt att befattningen i samband med en blivande omorganisation av ämbetsverket omändras till ordinarie tjänst. Den andra ordinarie notarietjänsten är en helt ny befattning.

Skulle de föreslagna två sekreterartjänsterna i B 24 åter icke besättas med innehavare av nuvarande ordinarie notariebefattningar hos överstyrelsen, uppstår ingen ändring beträffande nuvarande uppsättning ordinarie notarier. Vid sådant förhållande bör i stället den extra notarietjänsten indragas.

Av det anförda framgår således, att de sakkunnigas ovannämnda förslag allenast innebär utökning av här ifrågavarande kanslipersonal med en befattning. Detta kan förefalla väl ringa, särskilt i betraktande av att enligt de sakkunnigas förslag två administrativa byråchefstjänster skulle inrättas. Men de sakkunniga förutsätta, att en så rationell fördelning av kansliets personal i lägre grader än byråchefs skall kunna äga rum, att den här föreslagna anordningen skall bliva tillfyllest för ämbetsverkets behov.

Registratorer.

Å nu gällande personalförteckning för skolöverstyrelsen finnes uppförd en befattning såsom registrator och aktuarie i lönegraden B 21. Registratorsbefattningarna inom den civila statsförvaltningen, vilka numera äro avsedda att rekryteras av kvinnliga tjänstemän, äro i vad avser statsdepartementen hänförda till lönegraden B 15 och beträffande de ämbetsverk, där särskilda ordinarie registratorstjänster finnas, så gott som undantagslöst placerade i lönegraden B 14. Registrators- och aktuarietjänsten hos skolöverstyrelsen är för närvarande hänförd till läroverksavdelningen. För ett ämbetsverk av skolöverstyrelsens omfattning har emellertid icke en registratorstjänst varit tillfyllest. Registratorsgöromålen hava måst uppdelas på tre olika registratorskontor, vart och ett representerande en var av överstyrelsens tre stora huvudavdelningar. Dessutom hava ärenden, som uteslutande berört biblioteksavdelningen och statistiska avdelningen, diarieförts å dessa avdelningar. Registratorsgöromålen å folkskol- och yrkesskolavdelningarna handhavas nu av kvinnlig personal. De sakkunniga anse anledning saknas att för läroverksavdelningen avse en särskild registratorsbefattning i lönegraden B 21. Inom överstyrelsens tre avdelningar för undervisningsärenden synas ifrågavarande göromål böra handhavas av personal i en och samma löneställning. I likhet med den gängse placeringen av registratorstjänsterna inom övriga ämbetsverk föreslå de sakkunniga,

att de tre registratorstjänsterna i överstyrelsen erhålla en placering i lönegraden B 14. Å personalförteckningen torde i enlighet härmed böra uppföras tre ordinarie registratorsbefattningar i sagda lönegrad. Den nuvarande registrators- och aktuarietjänsten, vilken är vakant, torde i samband härmed böra indragas. Förekommande aktuariegöromål synas även böra åvila registratorerna. På yrkesskolavdelningen torde arbetsmåttet ej komma att lägga hinder i vägen härför. Därest på de två andra avdelningarna svårigheter i berörda avseende skulle föreligga, torde åt någon av avdelningens notarier böra anförtros att svara för aktuarieåliggandena.

För den registratorstjänst, som de sakkunniga ifrågasatt för kameralbyrån, anse de sakkunniga en lägre lönegrad än B 14 vara motiverad med hänsyn till att arbetet å denna byrås registratorskontor synes komma att bliva av mera enhetlig och mindre komplicerad beskaffenhet än på de stora undervisningsavdelningarna. De sakkunniga hava därför ansett lönegraden B 11 vara tillfyllest för den å kameralbyrån tjänstgörande registratorn eller alltså samma lönegrad som gäller för t. ex. riksräkenskapsverkets registrator.

Amanuenser.

Antalet hos skolöverstyrelsen för närvarande anställda amanuenser framgår av nedanstående sammanställning, å vilken jämväl angivits tjänsternas lönegradsplacering och den regelmässiga fördelningen på överstyrelsens olika avdelningar.

Befattning	Läroverks-avdelningen	Folkskol-avdelningen	Gymnastik-konsulenterna	Summa
i 18:e lönegraden (e. o. tjänstemän)	4	2	—	6
i 15:e » » »	1[1]	2[2]	1	4
i 11:e » (extra »)	2	1	—	3
Summa	7	5	1	13

Amanuenserna äro för närvarande i stor utsträckning anlitade för föredragning av vissa mindre betydande ärenden eller grupper av ärenden. I övrigt biträda amanuenserna undervisningsråden med utredningar, uppsättande av expeditioner, kollationering och andra med amanuensbefattning förenade göromål.

Såsom av de sakkunnigas förslag till rotelindelning på överstyrelsens olika avdelningar framgår, hava de sakkunniga funnit erforderligt, att en ej obetydlig utökning av antalet amanuenser kommer till stånd. Vid sina beräkningar hava de sakkunniga sålunda funnit behov föreligga av aderton amanuenser. Hos gymnastikkonsulenterna hava de sakkunniga vidare an-

[1] Halvtidstjänstgörande.

[2] Därav en med halvtidstjänstgöring, vilken dock utöver lön åtnjuter arvode med 700 kronor för år för biträde med frågor rörande föreläsningsverksamheten.

sett en amanuens med halvtidstjänstgöring vara erforderlig (jfr sid. 206). De sakkunnigas förslag innebär alltså, att icke mindre än sex amanuensbefattningar skulle tillkomma för överstyrelsens undervisningsavdelningar. Den hos gymnastikkonsulenterna anställde amanuensen skulle däremot få sin tjänstgöring nedsatt från heltid till halvtid. Amanuenserna torde i överensstämmelse med den lönegradsplacering, som i regel plägar förekomma, böra placeras i 18:e och 15:e lönegraderna. En så låg lönegradsplacering som i 11:e lönegraden — i vilken grad vissa befattningshavare hos överstyrelsen med amanuenstjänstgöring för närvarande äro placerade — har icke förefallit de sakkunniga rimlig annat än såsom en övergångsform under en eventuell provtjänstgöring.

För den föreslagna kameralbyrån hava de sakkunniga beräknat tre amanuenser, därav två med placering i 18:e och en med placering i 15:e lönegraden.

I detta sammanhang få de sakkunniga erinra, att å skolöverstyrelsens statistiska kontor för närvarande icke finnes någon amanuensbefattning. Jämlikt beslut av 1935 års riksdag skall bland annat en andre aktuarietjänst å avdelningen vid första uppkommande ledighet indragas. Därest en publicering av undervisningsstatistiken skall kunna äga rum vart tredje år — något varmed de sakkunniga i det föregående räknat — måste, enligt vad som upplysts av statistiska avdelningens chef, avdelningen hava tillgång till tre mera kvalificerade tjänstemän. Vid sådant förhållande torde ovannämnda aktuarietjänst böra ersättas med en amanuensbefattning i 15:e lönegraden. Då emellertid denna fråga för närvarande saknar aktualitet, hava de sakkunniga icke funnit anledning föreligga att nu föreslå, att någon ändring på grund härav vidtages i överstyrelsens stat.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle alltså för skolöverstyrelsens olika avdelningar följande antal, i nedanstående lönegrader placerade amanuensbefattningar beräknas bliva erforderligt. Såsom de sakkunniga förut angivit, skulle kansliet för ämbetsverket vara gemensamt, och vad i nedanstående och följande tabeller angives rörande personalens fördelning på avdelningar utgör allenast ett återgivande av de sakkunnigas beräkningsgrunder.

Befattning	Läroverksavdelningen	Folkskolavdelningen	Yrkesskolavdelningen	Kameralbyrån	Gymnastikkonsulenterna	Summa
i 18:e lönegraden (e. o. tjänstemän)	4	3	2	2	—	11
i 15:e » » »	4	3	2	1	1[1]	11
Summa	8	6	4	3	1	22

[1] Halvtidstjänstgörande.

Kansliskrivare, kanslibiträden, kontorsbiträden, skrivbiträden.

Antalet för närvarande förefintliga såväl ordinarie som icke-ordinarie biträdesbefattningar hos skolöverstyrelsen framgår av följande sammanställning, å vilken jämväl angivits tjänsternas regelmässiga fördelning på överstyrelsens olika avdelningar:

Befattning	Läroverksavdelningen		Folkskolavdelningen		Yrkesskolavdelningen		Bibliotekskonsulenterna		Statistiska avdelningen		Telefonväxeln		Summa	
	ord.	icke ord.	ord.	icke ord.	ord.	icke ord.	ord.	icke ord.	ord.	icke ord	ord.	icke ord.	ord.	icke ord.
Kansliskrivare .	1	—	1	—	—	—	—	1	2	—	—	—	4	1
Kanslibiträden .	2	—	2	1	1	—	—	2[3]	2	—	—	—	7	3
Kontorsbiträden	2	2[1]	2	2	2	1[2]	—	2	4	—	—	2	10	9
Skrivbiträden . .	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Summa	5	2	5	3	3	1	—	5	9	—	—	2	22	13

Av ifrågavarande personal är för närvarande den å folkskolavdelningen placerade kansliskrivaren och det å yrkesskolavdelningen placerade kanslibiträdet anlitade för bestridande av registratorsgöromålen å dessa avdelningar. Kansliskrivaren å läroverksavdelningen är anlitad i betydande utsträckning för visst kvalificerat kansliarbete. Den övriga biträdespersonalen står till förfogande antingen för biträde å registratorsexpeditionerna, för skötande av telefonväxeln eller för fullgörande av till kansliarbetet hörande göromål, såsom uppsättning av koncept till skrivelser, katalogisering av vissa ärenden, maskinskrivning m. m.

De sakkunniga få erinra om att Kungl. Maj:t genom brev den 17 maj 1935 föreskrivit bland annat, att vid första uppkommande ledighet i följande vid överstyrelsens statistiska avdelning då knutna tjänster, nämligen en kansliskrivarbefattning, en kanslibiträdesbefattning och två kontorsbiträdesbefattningar, sådan befattning skall indragas, ävensom att vid första sålunda skeende indragning av någon av nämnda tjänster skall för samma avdelning uppföras en skrivbiträdestjänst i lönegraden B 2. Sedan dess hava en kansliskrivarbefattning och en kontorsbiträdesbefattning indragits samt nämnda skrivbiträdestjänst i lönegraden B 2 tillkommit.

Chefen för överstyrelsens statistiska avdelning har meddelat, att därest publicering av undervisningsstatistiken skall kunna äga rum vart tredje år

[1] Därav en med halvtidstjänstgöring.
[2] Halvtidstjänstgörande.
[3] Därav en, som från särskilda för ändamålet anvisade medel å 1 500 kronor för år under en tid av omkring 7½ månader om året uppbär arvode, beräknat enligt 7:e lönegraden i löneplanen för extra tjänstemän, för biträde med uppgörandet av tillägg till grundkatalogen över för folk- och skolbibliotek lämplig litteratur.

— något varmed de sakkunniga i det föregående räknat — avdelningen måste hava tillgång till nio biträden. Detta antal kvinnliga tjänstemän står nu till avdelningens förfogande. Om emellertid framdeles de två tjänster — en kansliskrivartjänst och en kontorsbiträdestjänst — som jämlikt Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut ytterligare skola indragas vid första uppkommande ledighet, bortfalla, torde härigenom enligt vad avdelningens chef upplyst, en periodisk publicering av statistiken i treårsperioder icke kunna realiseras. För en tid framåt synes dock frågan om indragning av nämnda tjänster icke komma att aktualiseras, varför de sakkunniga funnit sig sakna anledning föreslå, att någon ändring av överstyrelsens stat på grund av ifrågavarande förhållanden redan nu vidtages. För så vitt statsmakterna anse en publiceringsverksamhet av antytt slag för framtiden böra komma till stånd genom statistiska kontorets försorg, förutsätta de sakkunniga, att frågan om avdelningens personalbehov vid inträffande ledighet i ovannämnda två befattningar tages under förnyad omprövning och leder till antingen befattningarnas bibehållande eller ersättande med i stort sett motsvarande icke-ordinarie befattningar.

Vad härefter angår biträdespersonalen å överstyrelsens undervisningsavdelningar hava de sakkunniga funnit nuvarande förhållanden i stort sett tillfredsställande. En mindre utökning av personalbeståndet anse de sakkunniga dock oavvislig med hänsyn till överstyrelsens arbetsbörda. Sålunda anse sig de sakkunniga icke böra ifrågasätta, att de två kvinnliga befattningar — en kansliskrivar- och en kanslibiträdestjänst — å vilka registratorsgöromålen å folkskolavdelningen respektive yrkesskolavdelningen nu vila, skola indragas i samband med tillkomsten av de av de sakkunniga föreslagna särskilda registratorsbefattningarna för dessa avdelningar. Ifrågavarande två befattningar synas alltjämt böra bibehållas i sina nuvarande lönegrader.

I övrigt anse de sakkunniga sig icke böra för undervisningsavdelningarna föreslå någon ökning av antalet ifrågavarande befattningar eller någon förändring av tjänster från halv- till heltidstjänstgörande. Beträffande det arvodesbelopp, som för närvarande disponeras av biblioteksavdelningen för avlönande av biträde vid uppgörandet av tillägg till grundkatalogen över för folk- och skolbibliotek lämplig litteratur, anse de sakkunniga, att arvodet bör utgå ur staten och i stället medel upptagas för avlöning åt ett extra kanslibiträde under 7 $^1/_2$ månader om året enligt 7:e lönegraden i löneplanen för extra tjänstemän.

Vidkommande proportionen mellan å ena sidan ordinarie tjänster och å andra sidan extra ordinarie befattningar hava de sakkunniga funnit en jämkning i så måtto vara att förorda, att en kanslibiträdesbefattning å folkskolavdelningen överföres från extra ordinarie till ordinarie befattning samt en kansliskrivartjänst, en kanslibiträdestjänst och en kontorsbiträdes-

tjänst å biblioteksroteln likaledes överföras från extra ordinarie till ordinarie befattningar.

För kameralbyråns vidkommande hava de sakkunniga i det föregående föreslagit sju kansliskrivarbefattningar i lönegraden B 11, tre kanslibiträdesbefattningar i lönegraden B 7, därav en extra ordinarie, samt fyra kontorsbiträdesbefattningar i lönegraden B 4, därav två extra ordinarie. Vidare lärer, efter vad de sakkunniga inhämtat, med hänsyn framför allt till den nya kameralbyråns tillkomst det bliva erforderligt att utöka personalen för telefonväxeln med ett extra ordinarie biträde i 4:e lönegraden i löneplanen för extra tjänstemän.

Enligt de sakkunnigas ovan framställda förslag skulle alltså för skolöverstyrelsen upptagas ordinarie och icke-ordinarie biträdesbefattningar — fördelade på överstyrelsens olika avdelningar — till det antal, som framgår av följande sammanställning:

Befattning	Läroverksavdelningen		Folkskolavdelningen		Yrkesskolavdelningen		Biblioteksroteln		Kameralbyrån		Statistiska kontoret		Telefonväxeln		Summa	
	ord.	icke ord.	ord.	icke ord.	ord.	icke ord.	ord.	icke ord.	ord.	icke ord.	ord.	icke ord.	ord.	icke ord.	ord	icke ord.
Kansliskrivare .	1	—	1	—	—	—	1	—	7	—	2	—	—	—	12	—
Kanslibiträden .	2	—	3	—	1	—	1	1[3]	2	1	2	—	—	—	11	2
Kontorsbiträden	2	2[1]	2	2	2	1[2]	1	1	2	2	4	—	—	3	13	11
Skrivbiträde . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Summa	5	2	6	2	3	1	3	2	11	3	9	—	—	3	37	13

Expeditionsvakter.

Å personalförteckningen för skolöverstyrelsen finnas för närvarande upptörda en förste expeditionsvaktsbefattning och fyra expeditionsvaktsbefattningar. Förutom denna ordinarie personal har överstyrelsen genom beslut av 1938 års riksdag erhållit en extra ordinarie expeditionsvakt i 5:e lönegraden, vilken tjänst ersätter en förut befintlig extra befattning med ett arvode å 1 800 kronor, samt ett tillfälligt expeditionsvaktsbiträde, för vars avlönande i ämbetsverkets avlöningsstat beräknats ett belopp av 1 500 kronor.

Ifrågavarande befattningshavare äro till tjänstgöring fördelade så, att å läroverksavdelningen tjänstgöra två expeditionsvakter, å folkskolavdelningen förste expeditionsvakten och en expeditionsvakt, å yrkesskolavdel-

[1] Därav en med halvtidstjänstgöring.
[2] Halvtidstjänstgörande.
[3] Uppbär allenast lön under 7½ månader om året för biträde med uppgörandet av tillägg till grundkatalogen över för folk- och skolbibliotek lämplig litteratur.

ningen den extra expeditionsvakten samt å statistiska avdelningen och biblioteksavdelningen en expeditionsvakt, vartill å sistnämnda avdelningar skulle komma det ovannämnda tillfälliga expeditionsvaktsbiträdet.

Den vaktmästarpersonal, som sålunda står till förfogande för överstyrelsens tre stora avdelningar för undervisningsärenden, måste betraktas såsom ett minimum. Då emellertid något oavvisligt behov av personalökning icke här torde föreligga, hava de sakkunniga räknat med samma antal expeditionsvakter för ovannämnda avdelningar som hittills. I ett annat avseende vilja de sakkunniga dock förorda, att en ändring kommer till stånd, nämligen beträffande den extra expeditionsvaktens löneställning. Särskilda anslagsmedel hava under en lång följd av år beviljats för denna befattnings uppehållande. Behovet av tjänsten har sålunda visat sig konstant, varför anledning synes saknas att i fortsättningen uppehålla tjänsten på sätt hittills skett. De sakkunniga finna det rimligt, att befattningen i fråga omändras till en ordinarie expeditionsvaktstjänst i lönegraden B 5.

Vad härefter angår statistiska kontoret och biblioteksroteln hava dessa gemensamt till sitt förfogande en expeditionsvakt. Denna anordning har, såsom överstyrelsen framhållit i sina anslagsäskanden till 1938 års riksdag, visat sig medföra betydande olägenheter. Ifrågavarande befattningshavare måste nämligen tidvis helt tagas i anspråk av statistiska kontoret för utsändande av tabeller och blanketter m. m., varvid biblioteksroteln ställes utan varje vaktmästarbiträde. Vidare äro de lokala förhållandena för statistiska kontoret och biblioteksroteln sådana, att svårigheter erbjuda sig att med allenast en expeditionsvakt åstadkomma en tillfredsställande bevakning av desamma. Visserligen hava dessa omständigheter i så måtto beaktats, att överstyrelsen såsom förstärkning av vaktpersonalen från och med den 1 juli 1938 erhållit ett belopp av 1 500 kronor för anställande av ett tillfälligt expeditionsvaktsbiträde, men då de sakkunniga funnit det föreliggande behovet vara av permanent natur, hava de sakkunniga ansett sig böra för ändamålet beräkna en extra ordinarie expeditionsvakt i 5:e lönegraden, vilken följaktligen närmast synes böra avses för biblioteksrotelns behov.

För den föreslagna kameralbyrån hava de sakkunniga räknat med anställande av en expeditionsvakt med för sådan vedertagen löneställning, d. v. s. lönegraden B 5.

För överstyrelsen skulle alltså erfordras en förste expeditionsvakt, sex ordinarie expeditionsvakter och en extra ordinarie expeditionsvakt.

Sammanfattning av de sakkunnigas förslag till personal hos skolöverstyrelsen.

De sakkunniga lämna här nedan en sammanställning, utvisande skolöverstyrelsens personalbestånd och personalens lönegradsplacering dels enligt nuvarande organisation, dels vid bifall till de sakkunnigas förslag.

Nuvarande organisation

1 generaldirektör och chef ... A 3

Läroverksavdelningen.

1. Tjänstemän å ordinarie stat.	Lönegrad
1 avdelningschef	B 30[1]
4 undervisningsråd	B 30
1 sekreterare	B 24
2 notarier	B 21
1 registrator och aktuarie	B 21
1 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
2 kontorsbiträden	B 4

2. Extra ordinarie tjänstemän.	Lönegrad
4 amanuenser	18
1 amanuens	15[2]
2 kontorsbiträden	4[3]

3. Extra tjänstemän.	Lönegrad
2 amanuenser	11

Folkskolavdelningen.

1. Tjänstemän å ordinarie stat.	Lönegrad
1 avdelningschef	B 30[1]
5 undervisningsråd	B 30
1 sekreterare	B 24
1 notarie	B 21
1 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
2 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
2 kontorsbiträden	B 4

2. Tjänsteman å indragningsstat.	Lönegrad
1 kanslist	B 18

3. Extra ordinarie tjänstemän.	Lönegrad
1 amanuens	—[4]
2 amanuenser	18

[1] Åtnjuter utöver lön arvode med 500 kr. för år.
[2] Halvtidstjänstgörande.
[3] Därav en med halvtidstjänstgöring.
[4] Åtnjuter lön i en lönegrad nr 21 för extra ordinarie tjänstemän, omfattande löneklasserna 19—23 (= extra notarie).

Enligt de sakkunnigas förslag

1 generaldirektör och chef arvode enligt 5 § avlöningsreglementet ... —

Läroverksavdelningen.

1. Tjänstemän å ordinarie stat.	Lönegrad
1 avdelningschef	B 30[1]
4 undervisningsråd	B 30
1 administrativ byråchef	B 30
1 sekreterare	B 26
1 »	B 24
1 notarie	B 21
1 registrator	B 14
1 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
2 kontorsbiträden	B 4

2. Extra ordinarie tjänstemän.	Lönegrad
4 amanuenser	18
4 »	15
2 kontorsbiträden	4[2]

Folkskolavdelningen.

1. Tjänstemän å ordinarie stat.	Lönegrad
1 avdelningschef	B 30[1]
5 undervisningsråd	B 30
1 administrativ byråchef	B 30
1 sekreterare	B 26
1 »	B 24
2 notarier	B 21
1 registrator	B 14
1 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
3 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
2 kontorsbiträden	B 4

2. Tjänsteman å övergångsstat.	Lönegrad
1 kanslist	B 18

3. Extra ordinarie tjänstemän.	Lönegrad
3 amanuenser	18
3 »	15

[1] Åtnjuter utöver lön arvode med 2 000 kr. för år.
[2] Därav en med halvtidstjänstgöring.

2 amanuenser	15[1]
1 kanslibiträde	7
2 kontorsbiträden	4

4. Extra tjänsteman. Lönegrad

1 amanuens	11

Yrkesskolavdelningen.

1. Tjänstemän å ordinarie stat. Lönegrad

1 avdelningschef	B 30[2]
2 undervisningsråd	B 30
1 sekreterare	B 24
2 notarier	B 21
1 kanslibiträde	B 7
2 kontorsbiträden	B 4

2. Extra ordinarie tjänsteman. Lönegrad

1 kontorsbiträde	4[3]

3. Extra tjänsteman. Lönegrad

1 expeditionsvakt	—[4]

Bibliotekskonsulenterna.

1. Tjänstemän å ordinarie stat. Lönegrad

1 förste bibliotekskonsulent	B 26
1 andre »	B 21

2. Tjänsteman å extra stat. Lönegrad

1 andre bibliotekskonsulent	B 21

3. Extra ordinarie tjänstemän. Lönegrad

1 kansliskrivare	11
1 kanslibiträde	7
2 kontorsbiträden	4

[1] Därav en med halvtidstjänstgöring, vilken dock utöver lön åtnjuter arvode med 700 kr. för år för biträde med frågor rörande föreläsningsverksamheten.
[2] Åtnjuter utöver lön arvode med 500 kr. för år.
[3] Halvtidstjänstgörande.
[4] Åtnjuter i stället för lön arvode med 1 800 kr. för år. Jämlikt beslut av 1938 års riksdag har denna befattning förändrats till en extra ordinarie tjänst i 5:e lönegraden.

2 kontorsbiträden	4

Yrkesskolavdelningen.

1. Tjänstemän å ordinarie stat. Lönegrad

1 avdelningschef	B 30[1]
3 undervisningsråd	B 30
1 sekreterare	B 26
2 notarier	B 21
1 registrator	B 14
1 kanslibiträde	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
2 kontorsbiträden	B 4

2. Extra ordinarie tjänstemän. Lönegrad

2 amanuenser	18
2 »	15
1 kontorsbiträde	4[2]

Biblioteksroteln.

1. Tjänstemän å ordinarie stat. Lönegrad

1 biblioteksråd	B 30
1 förste bibliotekskonsulent	B 26
1 andre »	B 21
1 kansliskrivare	B 11
1 kanslibiträde	B 7
1 kontorsbiträde	B 4

2. Extra ordinarie tjänstemän. Lönegrad

1 expeditionsvakt	5
1 kontorsbiträde	4

[1] Åtnjuter utöver lön arvode med 2 000 kr. för år.
[2] Halvtidstjänstgörande.

4. Extra tjänsteman.[1] Lönegrad

1 kanslibiträde . . . . . —[2]

Redogörargöromålen.

Extra ordinarie tjänsteman. Lönegrad

1 bokhållare (redogörare) . . . 20

Statistiska avdelningen.

Tjänstemän å ordinarie stat. Lönegrad

1 förste aktuarie, tillika chef . B 26
2 aktuarier . . . . . B 21
2 kansliskrivare . . . . . B 11
2 kanslibiträden . . . . . B 7
1 expeditionsvakt . . . . . B 5
4 kontorsbiträden . . . . . B 4
1 skrivbiträde . . . . . B 2

Gymnastikkonsulenterna.

1. Tjänstemän å extra stat. Lönegrad

1 förste gymnastikkonsulent . . B 26
1 andre » . . B 21

2. Extra ordinarie tjänsteman. Lönegrad

1 amanuens 15

[1] Utöver nedannämnda kanslibiträde, har 1938 års riksdag anvisat ett belopp av 1 500 kronor till ersättning åt ett tillfälligt expeditionsvaktsbiträde.

[2] Uppbär från särskilda för ändamålet anvisade medel å 1 500 kr. för år under en tid av omkring 7 1/2 månader om året arvode, beräknat enl. 7:e lönegraden i löneplanen för extra tjänstemän, för biträde med uppgörandet av tillägg till grundkatalogen över för folk- och skolbibliotek lämplig litteratur.

3. Extra tjänsteman. Lönegrad

1 kanslibiträde . . . . . 7[1]

Kamerala byrån.

1. Tjänstemän å ordinarie stat. Lönegrad

1 byråchef . . . . . B 30[2]
1 förste revisor . . . . . B 26
1 kamrerare . . . . . B 26
1 kassör och bokhållare . . . . B 21
4 revisorer . . . . . B 21
1 registrator . . . . . B 11
7 kansliskrivare . . . . . B 11
2 kanslibiträden . . . . . B 7
1 expeditionsvakt . . . . . B 5
2 kontorsbiträden . . . . . B 4

2. Extra ordinarie tjänstemän. Lönegrad

2 amanuenser 18
1 amanuens 15
1 kanslibiträde 7
2 kontorsbiträden 5

Statistiska kontoret.

Tjänstemän å ordinarie stat. Lönegrad

1 förste aktuarie, tillika chef . B 26
2 aktuarier . . . . . B 21
2 kansliskrivare . . . . . B 11
2 kanslibiträden . . . . . B 7
1 expeditionsvakt . . . . . B 5
4 kontorsbiträden . . . . . B 4
1 skrivbiträde . . . . . B 2

Gymnastikkonsulenterna.

1. Tjänstemän å extra stat. Lönegrad

1 förste gymnastikkonsulent . . B 26
2 andre gymnastikkonsulenter B 21

2. Extra ordinarie tjänsteman. Lönegrad

1 amanuens . . . . . 15[3]

[1] Uppbär allenast lön under 7 1/2 månader om året för biträde med uppgörandet av tillägg till grundkatalogen över för folk- och skolbibliotek lämplig litteratur.

[2] Åtnjuter utöver lön arvode med 1 200 kronor för år.

[3] Halvtidstjänstgörande.

Telefonväxeln.

1. Extra ordinarie tjänsteman.

	Lönegrad
1 kontorsbiträde	4

2. Extra tjänsteman.

	Lönegrad
1 kontorsbiträde	4

Övrig icke-ordinarie personal.

Befattning.	Arvode
1 konsulent och särskild föredragande i ärenden angående husligt arbete	6 000[1]
1 inspektör för dövstumundervisningen	1 800
1 » » blindundervisningen	600
1 konsulent för musikundervisningen	3 000
1 pedagogisk inspektör över statsunderstödda uppfostringsanstalter för sinnesslöa och fallandesjuka barn m. fl. anstalter	1 800
1 konsulent för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning	2 000
1 byggnadssakkunnigt biträde	6 500
1 » »	2 500
1 folkhögskolinspektör	3 000

[1] Åtnjuter härutöver ett personligt arvodestillägg å 1 200 kr.

Telefonväxeln.

1. Extra ordinarie tjänsteman.

	Lönegrad
1 kontorsbiträde	4

2. Extra tjänsteman.

	Lönegrad
2 kontorsbiträden	4

Övrig icke-ordinarie personal.

Befattning.	Arvode
9 ämneskonsulenter för den högre undervisningen à	2 000
2 ämneskonsulenter för den högre undervisningen à	1 600
1 inspektör för dövstumundervisningen	1 800
1 » » blindundervisningen	1 000
1 konsulent för musikundervisningen	3 000
1 » » teckningsundervisningen	3 000
1 » » undervisningen i hushållsgöromål	2 000
1 » » undervisningen i kvinnlig slöjd	2 000
1 » » undervisningen i manlig slöjd m. m.	2 000
1 » » sinnesslöundervisningen	1 800
1 » » nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning	2 000
1 skolöverstyrelsens arkitekt	6 500
1 biträdande arkitekt	3 600
1 skolöverläkare	10 000

Kostnadsberäkningar m. m.

De sakkunnigas förslag till personalförteckning och avlöningsstat äro uppgjorda enligt för närvarande gällande bestämmelser. Vid tillämpningen av nytt avlöningsreglemente torde förslaget böra undergå därav föranledda ändringar och jämkningar.

Vid ett bifall till vad de sakkunniga i det föregående med avseende å skolöverstyrelsens personalorganisation föreslagit skulle alltså *personalförteckningen* för överstyrelsen komma att erhålla följande utseende:

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
1 generaldirektör, arvode enligt 5 § avlöningsreglementet	—
15 undervisningsråd	B 30
2 byråchefer	B 30
1 biblioteksråd	B 30
1 förste bibliotekskonsulent	B 26
3 sekreterare	B 26
2 sekreterare	B 24
1 andre bibliotekskonsulent	B 21
5 notarier	B 21
3 registratorer	B 14
3 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
7 kanslibiträden	B 7
4 expeditionsvakter	B 5
7 kontorsbiträden	B 4

Skolöverstyrelsens kamerala byrå.

1 byråchef	B 30
1 förste revisor	B 26
1 kamrerare	B 26
1 kassör och bokhållare	B 21
4 revisorer	B 21
1 registrator	B 11
7 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
2 kontorsbiträden	B 4

Befattning	Lönegrad

Skolöverstyrelsens statistiska kontor.

1 förste aktuarie, tillika chef	B 26
2 aktuarier	B 21
2 kansliskrivare	B 11
2 kanslibiträden	B 7
1 expeditionsvakt	B 5
4 kontorsbiträden	B 4
1 skrivbiträde	B 2

Tjänsteman å övergångsstat.

1 kanslist	B 18

Tjänstemän å extra stat.

1 förste gymnastikkonsulent	B 26
2 andre gymnastikkonsulenter	B 21

Ett genomförande av de sakkunnigas omorganisationsförslag innebär, att skolöverstyrelsens *anslag till avlöningar,* vilket för budgetåret 1938/39 av riksdagen fastställts till 546 900 kronor, skulle komma att uppgå till 848 700 kronor, att utgå enligt en avlöningsstat, beräknad enligt sedvanliga grunder på följande sätt:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänsteman å ordinarie stat, *förslagsvis*		564 200
2. Avlöning till tjänsteman å indragningsstat, *förslagsvis*		6 400
3. Avlöningar till tjänstemän å extra stat, *förslagsvis*		22 500
4. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Grundbelopp	68 100	
b. Vikariatsersättningar m. m., *förslagsvis*	900	69 000
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	130 500	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., *förslagsvis*	16 000	146 500
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*		40 100
Summa kronor		848 700

Den i avlöningsstaten under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, upptagna delposten till *grundbelopp* är avsedd att disponeras på följande sätt:

Arvoden à 2 000 kronor åt tre avdelningschefer	6 000
Arvode à 1 200 kronor åt byråchefen på kameralbyrån	1 200
Arvoden à 2 000 kronor åt nio ämneskonsulenter	18 000
Arvoden à 1 600 kronor åt två ämneskonsulenter	3 200
Arvode åt en inspektör för dövstumundervisningen	1 800
Arvode åt en inspektör för blindundervisningen	1 000
Arvode åt en konsulent för musikundervisningen	3 000
Arvode åt en konsulent för teckningsundervisningen	3 000
Arvode åt en konsulent för undervisning i hushållsgöromål	2 000
Arvode åt en konsulent för undervisning i kvinnlig slöjd	2 000
Arvode åt en konsulent för undervisning i manlig slöjd m. m.	3 000
Arvode åt en konsulent för sinnesslöundervisningen	1 800
Arvode åt en konsulent för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning	2 000
Arvode åt skolöverstyrelsens arkitekt	6 500
Arvode åt biträdande arkitekt	3 600
Arvode åt en skolöverläkare	10 000
Summa kronor	68 100

Från den under samma anslagspost upptagna delposten till *vikariatsersättningar* skola bestridas ersättning till vikarie för avdelningschef, respektive för byråchefen å kameralbyrån under semester eller annan ledighet med ett efter 2 000 kronor, respektive 1 200 kronor för år beräknat belopp.

Av det under delposten till *grundavlöningar m. m.* till övrig icke-ordinarie personal angivna beloppet 130 500 kronor belöpa 118 500 kronor på avlöningar till amanuenser, kvinnliga biträden m. fl. Det återstående beloppet eller 12 000 kronor hänför sig med 2 000 kronor till bestridande av yrkesskolenämndens kostnader (jfr sid. 105) samt med 10 000 kronor till ersättning åt inspektörer och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen. Såsom de sakkunniga i det föregående (jfr sid. 233) framhållit, synas nämligen de för sistnämnda ändamål för närvarande avsedda medlen, 8 500 kronor, icke vara tillfyllest, varför de sakkunniga ansett sig böra räkna med en höjning av sagda belopp till 10 000 kronor.

För budgetåret 1938/39 har riksdagen upptagit skolöverstyrelsens *anslag till omkostnader* till 118 200 kronor enligt en på följande sätt beräknad omkostnadsstat:

1. Reseersättningar, *förslagsvis*		36 000
2. Expenser:		
a. Bränsle, lyse och vatten, *förslagsvis*	11 500	
b. Övriga expenser	65 500	77 000
3. Publikationstryck, *förslagsvis*		5 200
	Summa kronor	118 200

Anslagsposten till *reseersättningar* var för budgetåret 1936/37 upptagen med 32 000 kronor. Enligt från skolöverstyrelsen lämnade uppgifter disponerades ifrågavarande anslagsmedel under sagda budgetår av de olika avdelningarna och vissa befattningshavare på följande sätt:

av läroverksavdelningen	4 721
» folkskolavdelningen	4 643
» yrkesskolavdelningen	5 107
» bibliotekskonsulenterna	1 456
» gymnastikkonsulenterna	6 920
» inspektören för blindundervisningen	230
» inspektören för dövstumundervisningen	346
» den pedagogiska inspektören över statsunderstödda uppfostringsanstalter för sinnesslöa och fallandesjuka barn m. fl. anstalter	1 139
» folkhögskolinspektören	813
» konsulenten för musikundervisningen	1 571
» inspektören för yrkesundervisningen i sömnad och vävning	1 059
» diverse personer	479
för vikarierande undervisningsråds resor från och till hemorten	2 724
Summa kronor	31 208

För innevarande budgetår är anslagsposten höjd till 36 000 kronor, med vilket belopp posten ingår jämväl i den beräknade omkostnadsstaten för budgetåret 1938/39. Vid bifall till de sakkunnigas förslag torde ifrågavarande anslagspost i första hand böra ökas med 28 000 kronor, utgörande beräknad kostnad för rese- och traktamentsersättning till de av de sakkunniga föreslagna ämneskonsulenterna för inspektion m. m. av de allmänna läroverken och med dem jämförliga högre läroanstalter. För att bereda överstyrelsens ledamöter tillfälle till ökad allmän inspektion av ifrågavarande läroanstalter torde anslagsposten till resekostnader i enlighet med vad i det föregående föreslagits (jfr sid. 40) böra härutöver höjas med 2 000 kronor. För ökad inspektion av de under folkskolavdelningen och yrkesskolavdelningen sorterande undervisningsanstalterna anse de sakkunniga en höjning av reseanslaget med 3 000 kronor erforderlig. Anslagsposten torde även kräva en icke obetydlig förhöjning med hänsyn till att de sak-

kunniga föreslagit inrättandet av en befattning såsom skolöverläkare ävensom vissa nya konsulentbefattningar, nämligen i gymnastik, teckning, manlig slöjd och hushållsgöromål. Å andra sidan skulle en viss besparing å anslagsposten uppkomma genom att den nuvarande folkhögskolinspektörsbefattningen av de sakkunniga föreslagits till indragning, varjämte de sakkunniga ansett musikkonsulentens inspekterande verksamhet kunna begränsas till tre månader om året. Med utgångspunkt från nu angivna förhållanden och i betraktande av det sätt, varpå anslagsposten disponerats under budgetåret 1936/37, samt den förhöjning av reseanslaget, som inträtt från och med budgetåret 1937/38, beräkna de sakkunniga, att därest ifrågavarande anslagspost förstärkes med ytterligare 6 000 kronor, tillräckliga medel böra stå till förfogande för skolöverläkarens och ovannämnda konsulenters inspekterande verksamhet.

Anslagsposten till reseersättningar skulle alltså behöva ökas med (28 000 + 2 000 + 3 000 + 6 000 =) 39 000 kronor och alltså upptagas med (36 000 + 39 000 =) 75 000 kronor.

Delposten till *bränsle, lyse och vatten* var för budgetåret 1936/37 upptagen till 9 050 kronor. Utgifterna under anslagsposten belöpte sig till 11 018 kronor. För nästa budgetår har beräknats 11 500 kronor. Med hänsyn till det ökade lokalutrymme, som måste ställas till skolöverstyrelsens förfogande, därest de sakkunnigas omorganisationsförslag kommer att genomföras, synes ifrågavarande post skäligen böra uppskattas till 14 000 kronor.

Vidkommande delposten till *övriga expenser,* vilken för budgetåret 1936/37 utgick med 55 550 kronor, hava de sakkunniga inhämtat, att detta belopp under nämnda budgetår helt förbrukats. Kostnaderna hade beträffande de med posten avsedda ändamålen fördelat sig på följande sätt:

Expenser för eget behov:		
Renhållning och städning	12 128	
Skrivmaterialier, papper, blanketter o. dyl.	13 262	
Telegram, telefon och annonsering	16 692	
Inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. fl. inventarier	7 980	
Bokinköp, bindning av böcker och handlingar m. fl. ändamål	4 859	54 921
Expenser för annat än eget behov		629
	Summa kronor	55 550

För innevarande budgetår är posten upptagen till 57 950 kronor och för nästa budgetår till 65 500 kronor.

Jämväl posten till övriga expenser måste vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag höjas med ett ganska avsevärt belopp. På grund av de

osäkra faktorer, som alltid måste vidlåda en beräkning på längre sikt av kostnader, vilka äro underkastade av den allmänna prisnivån beroende förändringar, kunna emellertid de sakkunniga allenast approximativt uppskatta storleken av ifrågavarande utgifter. Med utgångspunkt från de ovan angivna olika utgiftsbeloppen för budgetåret 1936/37 samt den för nästa budgetår beräknade inträffande ökningen av expenskostnaderna hava de sakkunniga, med beaktande av den utvidgning överstyrelsens organisation enligt vad föreslagits skulle komma att undergå, beräknat överstyrelsens anslagsbehov till övriga expenser på följande sätt:

Expenser för eget behov:		
Renhållning och städning	17 000	
Skrivmaterialier, papper, blanketter o. dyl.	19 000	
Telegram, telefon och annonsering	24 000	
Inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. fl. inventarier	12 000	
Bokinköp, bindning av böcker och handlingar m. fl. ändamål	7 000	79 000
Expenser för annat än eget behov		2 000
	Summa kronor	81 000

Anslagsposten till *publikationstryck* är för innevarande budgetår upptagen med 6 500 kronor. För nästa budgetår har posten beräknats till 5 200 kronor. Dessa medel äro avsedda för bestridande av kostnaderna för utgivande av undervisningsstatistik. För fortsatt statistisk publikation anse de sakkunniga enahanda belopp som för budgetåret 1938/39 böra beräknas eller alltså 5 200 kronor.

Härutöver bör under anslagsposten i enlighet med de sakkunnigas i det föregående gjorda förslag upptagas ett belopp av 7 000 kronor för utgivande av pedagogiska meddelanden rörande undervisningsväsendet. Anslagsposten i sin helhet skulle alltså uppföras med (5 200 + 7 000 =) 12 200 kronor.

Omkostnadsstaten för skolöverstyrelsen skulle alltså böra beräknas på följande sätt:

Omkostnadsstat.

1.	Reseersättningar, *förslagsvis*		75 000
2.	Expenser:		
	Bränsle, lyse och vatten, *förslagsvis*	14 000	
	Övriga expenser	81 000	95 000
3.	Publikationstryck, *förslagsvis*		12 200
		Summa kronor	182 200

De sakkunnigas organisationsförslag avser en betydande ökning av skolöverstyrelsens personalbestånd, vilken ökning givetvis måste kräva, att nya *tjänstelokaler* ställas till överstyrelsens förfogande. Ämbetsverket, som för närvarande disponerar bottenvåningen samt våningen en trappa upp i fastigheten Hantverkargatan 29, är så pass trångbott, att det torde vara helt uteslutet att inom nu till buds stående utrymmen bereda plats för ett större antal nya befattningshavare. Övriga våningar inom fastigheten disponeras av byggnadsstyrelsen, rikets allmänna kartverk samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, äro jämväl dessa ämbetsverk trångbodda. Byggnadsstyrelsen har för att tillgodose sitt lokalbehov blivit nödsakad förhyra en våning i den angränsande fastigheten Kungsholmstorg 12. Även väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har blivit tvungen förhyra tjänstelokaler för att förskaffa sig erforderliga utrymmen. De sakkunniga hava efter överläggningar med en representant för byggnadsstyrelsen låtit undersöka, huruvida även skolöverstyrelsens ökade lokalbehov skulle kunna tillgodoses genom förhyrning, i avvaktan på att något av de i Hantverkargatan 29 inrymda ämbetsverken kommer att utflytta ur fastigheten och förläggas i någon ny statlig ämbetsbyggnad. På grund av den rådande trångboddheten i ämbetsbyggnaden vid Hantverkargatan torde man nämligen kunna förutse, att inom ej allt för avlägsen framtid en åtgärd i denna riktning måste bliva en tvingande nödvändighet. I ovannämnda grannfastighet vid Kungsholmstorg kunna, enligt vad från byggnadsstyrelsen upplysts, våningarna en och två trappor upp förhyras för skolöverstyrelsens räkning. Dessa våningar innehålla tillhopa 24 rum och 6 kök. Hyreskostnaden skulle utgöra 16 900 kronor. En utvidgning av överstyrelsens lokalutrymmen med nämnda antal rum synes nödvändig, därest kameralbyrån kommer till stånd. I annat fall torde endast utrymmena i en av ifrågavarande våningar behöva anlitas. Vederbörande hyresvärd har förklarat sig villig uthyra lägenheterna i nämnda våningar, vilka samtliga för närvarande äro uthyrda med årskontrakt och sex månaders uppsägningstid, under villkor att hyrestiden så avpassas, att ej samtliga av statsverket förhyrda lägenheter kunna uppsägas samma år.

Ifrågavarande hyreskostnader för skolöverstyrelsen torde böra bestridas från byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond. Under första hyresåret måste ett belopp av förslagsvis 3 000 kronor beräknas för vidtagande av erforderliga ändringar för lägenheternas aptering till tjänstelokaler, vilka kostnader jämväl böra utgå av fastighetsfondens medel.

Utöver ovan angivna kostnader måste visst belopp beräknas för anskaffande av *möbler och inventarier* för de nya tjänstelokalerna. För möblering av 26 tjänsterum har byggnadsstyrelsens möbelexpert beräknat ett belopp av 25 000 kronor. Enligt från fångvårdsstyrelsens arbetskontor under hand införskaffad uppgift uppskattas möbleringskostnaderna, inklusive gardiner,

mattor och armatur, för 28 rum till i runt tal 22 000 kronor. Med stöd av nu angivna siffror beräkna de sakkunniga för ändamålet ett belopp av 25 000 kronor.

En förutsättning för att den av de sakkunniga föreslagna kameralbyrån skall kunna på ett fullt rationellt sätt handhava sina arbetsuppgifter torde — såsom de sakkunniga i det föregående antytt — vara, att viss *maskinell utrustning* (bokförings- och additionsmaskiner, räkneapparater, skrivmaskiner m. m.) anskaffas. Kostnaderna för denna anskaffning ställa sig givetvis för en byrå av den storlek, varom här är fråga, förhållandevis höga. Efter under hand inhämtade uppgifter beräkna de sakkunniga för ändamålet ett belopp av sammanlagt omkring 38 000 kronor erforderligt (jfr bilaga 30).

För bestridandet av såväl utgifterna för möblering m. m. som för maskinell utrustning anse de sakkunniga nödvändigt, att ett *engångsanslag* ställes till skolöverstyrelsens förfogande. Detta anslag, som bör erhålla reservationsanslags natur, skulle i enlighet med vad ovan anförts böra beräknas till (25 000 + 38 000 =) 63 000 kronor.

Såsom framgår av de nu lämnade ekonomiska beräkningarna, skulle ett genomförande av de sakkunnigas förslag medföra betydande kostnadsökningar. Ehuru de sakkunniga städse haft för ögonen de ekonomiska konsekvenserna av de förslag, de ansett sig böra framlägga, har detta icke kunnat undvikas. Om man bortser från förslaget om en kameral byrå inom överstyrelsen — en fråga som kan betraktas och behandlas fullt fristående — må emellertid erinras därom, att skolöverstyrelsens organisation alltsedan ämbetsverkets tillkomst för snart tjugu år sedan icke varit föremål för någon närmare systematisk undersökning, såsom fallet däremot under senare tid varit med ett flertal andra centrala ämbetsverk. Tillfälliga behov hava tidvis fyllts och de för fullgörande av överstyrelsens uppgifter nödvändigaste kraven hava desslikes tillgodosetts, dock icke alltid i den utsträckning, som kunnat anses motsvara förefintliga behov. Mycket har därför kommit att eftersättas. De besparingsåtgärder, som drabbat ämbetsverket under en tid, då fordringarna på dess prestationer ökades, lämna ännu spår efter sig. Den rationella och systematiska undersökning av överstyrelsens arbetssätt och arbetsuppgifter samt betingelserna för de sistnämndas fullgörande, som de sakkunniga ansett sig i anslutning till de av departementschefen givna direktiven böra göra, har med nödvändighet lett till ett förslag, som i sin helhet medför avsevärda kostnader. Detta förslag bör emellertid även ses mot bakgrunden av den enorma utveckling, som skolväsendet undergått de senaste två decennierna, och av de ingripande åtgärder, som från statens sida på detta område vidtagits och alltjämt torde komma att vidtagas. Utvecklingen pekar nämligen hän på ett ökat reglerande och kontrollerande statsingripande. De stora utgifter, som stat eller kommun vidkännas

för landets undervisningsväsende, tarva tvivelsutan en omfattande och därmed också en kostsam administrationsapparat. Enligt de sakkunnigas förslag skulle kostnaderna för undervisningsväsendets centrala ledning belöpa sig till omkring 0.6 procent av statens utgifter för skolväsendet, en kostnad, som i och för sig icke torde kunna anses oskälig.

De sakkunniga vilja emellertid framhålla, att deras förslag rörande skolöverstyrelsens organisation icke äga sådant inbördes sammanhang med varandra, att de med nödvändighet måste som helhet antagas eller förkastas. Så kan givetvis förslaget att upprätta en kameral byrå inom överstyrelsen behandlas helt som ett fristående ärende. Frågan härom berör icke i någon annan mån de sakkunnigas övriga förslag än att, om denna fråga får förfalla, detta måste medföra vissa justeringar i den med hänsyn till den nya kameralbyrån slutligt utformade organisationen och i de uppgjorda författningstexterna, i vad de beröra denna byrå. Men även de övriga delarna av de sakkunnigas förslag, som avse att förstärka överstyrelsens möjligheter och förutsättningar att lösa sina nuvarande administrativa och pedagogiska uppgifter kunna naturligtvis realiseras etappvis. Detta gäller t. ex. om den konsulentorganisation, som de sakkunniga ansett böra stå till överstyrelsens förfogande liksom om den utvidgning av personalstaten i övrigt, som de sakkunniga funnit nödvändig. Men det synes de sakkunniga i hög grad önskvärt, att skolöverstyrelsen snarast möjligt finge den förstärkning i fråga om arbetskrafter och organisation i övrigt, som de sakkunnigas förslag innebär och som synts de sakkunniga oundgängligen behövlig med hänsyn till betydelsen, omfattningen och mängden av detta ämbetsverks nuvarande arbetsuppgifter. Även om de sakkunniga därför icke ansett sig böra verkställa en gradering av de olika behoven och söka upprätta en därpå grundad rangordning mellan de olika förslagen, vilja de sakkunniga dock slutligen betona, att tillkomsten av de föreslagna administrativa byråchefsbefattningarna och förstärkningen av ämbetsverkets kanslikrafter på sätt de sakkunniga föreslagit utgöra en oavvislig förutsättning för ett rationellt ordnande av skolöverstyrelsens arbete och för ökandet av dess arbetskapacitet.

Särskilda yttranden.

av herr **Knös:**

I fråga om kompetensvillkor för den föreslagna nya biblioteksrådsbefattningen ifrågasätta de sakkunniga (förslaget till instruktion 32 §, mom. 1), att innehavaren av denna tjänst »skall besitta genom vederbörliga examina ådagalagda teoretiska insikter och praktisk erfarenhet inom biblioteksväsendet». Med hänsyn till den löneställning, som föreslås för denna tjänst — densamma som tillkommer cheferna för de stora universitetsbiblioteken — liksom ock i betraktande av de arbetsuppgifter, som skulle tillkomma tjänstens innehavare, samt önskvärdheten att på posten äga en fullt kompetent person, har jag ansett en mera preciserad kompetens önsklig. Såsom ett minimikrav i detta avseende anser jag, att biblioteksrådet skall »äga sådan kompetens, som erfordras för vinnande av ordinarie anställning såsom tjänsteman vid universitetsbibliotek, samt dessutom äga erfarenhet från folkbiblioteksväsendet».

av herr **Holmdahl:**

1. I kapitlet om Läroverksavdelningen och under rubriken: 3. Rotelindelning (sid. 53—57), föra de sakkunniga ett allmänt resonemang om behovet av en strängare systematisk uppdelning av ärendena på de olika rotlarna än hittills skett, och om värdet av fackämnesrepresentation inom överstyrelsen. Då jag icke helt kan ansluta mig till de synpunkter, som mina båda medsakkunniga därvid hävdat, tillåter jag mig i korthet anföra följande.

De sakkunniga finna det karakteristiskt för läroverksavdelningens rotelindelning, att ärendena visserligen i viss utsträckning äro fördelade på de olika rotlarna efter sin sakliga innebörd, men därjämte med hänsyn till vederbörande ledamots speciella fackliga kompetens. Mina medsakkunniga se i sistnämnda förhållande en brist, och de finna det nödvändigt att mera systematiskt fördela ärendena mellan rotlarna och mera bestämt uppdraga gränserna för ärendenas gruppering på dessa. Detta skulle enligt deras mening medföra en enklare och snabbare behandling av ett flertal frågor. I detta sammanhang taga de sakkunniga upp frågan om värdet och behovet av en mera allsidig fackämnesrepresentation bland undervisningsråden på läroverksavdelningen och finna därvid att strävan efter en speciell ämnesrepresentation inom ämbetsverket icke är till fördel för dess förvaltningsuppgifter. Att de båda huvudgrupperna bland

läroverkens läroämnen, de humanistiska och de matematiskt-naturvetenskapliga, bli representerade, anse de visserligen lämpligt, men att söka nå en så allsidig representation av ämnena eller ämnesgrupperna som möjligt, finna de onödigt. Undervisningsrådens främsta uppgift bör vara — heter det — att med utgångspunkt från av särskilda sakkunniga givna råd och upplysningar, anlägga på frågorna allmänt pedagogiska och samhälleliga synpunkter.

Vad först fördelningen av ärendena på de olika rotlarna beträffar, är detta en praktisk fråga, som bör lösas uteslutande med hänsyn till den ändamålsenligaste och effektivaste behandlingen av ärendena. Kravet på en strängt genomförd systematisering efter ärendenas sakliga innehåll är berättigat precis så långt som dess genomförande befordrar detta syfte. Att i regel likartade och sammanhörande frågor böra behandlas på samma rotel, är förvisso just från praktisk synpunkt självklart, men denna princip kan icke mekaniskt tillämpas. Jag erinrar om de icke få fall, då ett ärende från saklig synpunkt sett kan föras till mer än en rotel. Detta blir bl. a. en naturlig följd av det förslag till rotelindelning, som de sakkunniga i nära anslutning till hittills rådande arbetsfördelning skisserat och som i sina huvuddrag framgår av den beteckning de olika rotlarna fått. Härvid har icke någon gemensam indelningsgrund kunnat följas. Det har befunnits lämpligt att låta en rotel huvudsakligen få handlägga frågor rörande kommunala och enskilda skolor liksom hittills. Härav följer emellertid, att till denna rotels område höra frågor, vilka sakligt sett närmast skulle falla under endera av organisations-, examens- och personalrotlarna och vilka i vissa fall också förlagts till en av dessa. Kravet på genomförandet av en strängare systematisk fördelning av ärendena än hittills varit fallet har också frångåtts, då det gällt avdelningschefens rotel, under vilken fortfarande skulle falla en del viktigare personalärenden, som eljest givetvis skulle hört till personalroteln.

Principen om fördelningen av ärendena efter deras sakliga innehåll har alltså icke kunnat genomföras. Viktiga undantag hava måst göras. En gemensam indelningsgrund har icke kunnat genomgående användas. Under sådana förhållanden saknas enligt min mening anledning att så starkt som sker i betänkandet framhäva betydelsen av en mera genomförd systematik på denna punkt. Jag understryker än en gång, att principen att likartade och besläktade ärenden skola hänföras till en rotel naturligtvis skall följas i ordningens och redans intresse så långt som det är praktiskt och ändamålsenligt med hänsyn till ärendenas handläggning. Men den får icke stå i vägen för andra behöriga intressens och synpunkters tillgodoseende. Och den kan enligt mitt sätt att se icke med någon förmånsrätt göras gällande mot den förut alltid tillämpade regeln och den nu bestående ordningen, att ärenden icke blott fördelas med hänsyn till deras

sakliga innebörd utan ock med hänsyn till vederbörande ledamots eller rotelföreståndares speciella fackliga kompetens.

Pedagogiska och metodiska frågor rörande ett visst ämne, som är företrätt av någon av läroverksavdelningens ledamöter, böra också hänskjutas till dennes handläggning och föredragning. Ärenden berörande t. ex. modersmålsundervisningen böra hänskjutas till det undervisningsråd, som är fackman på detta område, och icke till den, som representerar t. ex. matematik eller fysik, även om detta skulle bryta igenom »den systematiska rotelindelningen». En fördelning, som sker jämväl med hänsyn till vederbörande ledamots eller rotelföreståndares speciella fackliga kompetens, skulle uppenbarligen befordra vad man avser att vinna genom en strängare genomförd systematik, nämligen en enklare och snabbare behandling av frågorna. Den förberedande utredningen av ett sådant ärende behöver nämligen då icke sysselsätta mer än en av ledamöterna, den därför mest skickade.

En annan grupp ärenden, som alltjämt synes mig böra fördelas med hänsyn till ledamöternas speciella fackområden och sakkunskap, utgöres av de skriftliga uppgifterna till student- och realexamina. Även om övriga frågor rörande dessa examina böra hänföras till en och samma rotel, examensroteln, böra nämnda uppgifter fördelas på rotlarna med hänsyn till ledamöternas kompetens. De skriftliga uppgifterna i t. ex. fysik böra förberedas och föredragas för slutlig fastställelse av någon av ledamöterna, som representerar det matematisk-naturvetenskapliga ämnesområdet och icke av t. ex. en fackman i modärna språk, som tilläventyrs för tillfället är föreståndare för examensroteln. Och vice versa. De skriftliga uppgifterna i moderna språk böra förberedas och föredragas av den ledamot, som närmast genom sin utbildning och tidigare lärarverksamhet äger förutsättning att bedöma dessa frågor, oberoende av den rotel han förestår, och icke av den matematiker eller fysiker, som eventuellt förestår examensroteln. Det är ingen förenklande och tidsbesparande åtgärd att i dessa fall samla föredragningen på en hand. Det betyder tvärtom en onödig omgång. Likaså bör enligt min mening ärenden rörande assistentundervisning genom infödda lärare i främmande språk beredas och föredragas av en fackman i dessa ämnen. Man bör dessutom undvika en ordning, som medför att bakom den formellt föredragande ledamoten står en annan, reellt ansvarig, vars råd och anvisningar han varit hänvisad till att följa.

Beträffande en annan grupp ärenden medför den av mina medsakkunniga följda principen vid fördelningen av arbetsuppgifterna på de olika rotlarna mindre önskvärda följder med hänsyn till arbetsfördelningen mellan avdelningens ledamöter. Jag åsyftar ärenden berörande tillsättningen av lärartjänster vid statsläroverken. Dessa uppgå ju till ett betydande antal årligen och deras handläggning hör otvivelaktigt till en av de mera ansvars-

fyllda uppgifter, vilka påvila överstyrelsen. Beredningen och föredragningen av ett dylikt ärende blir också, särskilt då många sökande anmält sig, tidsödande och krävande. Hittills hava dessa ärenden någorlunda jämnt fördelats på ledamöterna, varvid avdelningschefen dock undantagits. Denne har likväl fått sin viktiga anpart av befordringsfrågorna, då han varit föredragande vid förslag till besättande av rektorstjänster. Enligt de linjer för rotelindelningen, som mina medsakkunniga uppdragit, skulle väl rektorstjänsterna alltjämt påvila avdelningschefen, men samtliga övriga befordringärenden vid statsläroverken och berörande dess lärarkårer skulle beredas och föredragas av föreståndaren för befordrings- och personalroteln.

Att lägga beredningen och föredragningen av samtliga dessa ofta mycket krävande ärenden på *en* av avdelningens ledamöter, synes mig icke vara någon lämplig lösning från den rationella arbetsfördelningens synpunkt. En anhopning av dessa ärenden på en rotel torde under alla förhållanden icke tjäna syftet att åstadkomma en snabbare handläggning. Då de ändrade bestämmelserna rörande tillsättningsförfarandet och tillträdestiden dessutom komma att medföra en anhopning till vissa tider på året av en stor del av dessa ärenden, blir tvärtom den sannolika följden av den föreslagna anordningen en försenad behandling och expediering.

Enligt den nuvarande ordningen skall vid förslags upprättande till lärartjänst, som tillsättes medelst kungl. fullmakt, om möjligt samtliga ledamöter på avdelningen vara närvarande. Under de sakkunnigas överläggningar härom har jag icke funnit bärande skäl anförda för ett frångående av föreskriften i nu gällande instruktion på denna punkt. Att det är av stort värde för överstyrelsen vid handläggningen av befordringsärenden att hava tillgång till den samlade personkännedom, som avdelningens ledamöter äger och delvis förvärvat under inspektioner av läroverken, ligger i öppen dag. Men skola om möjligt samtliga ledamöter inom avdelningen deltaga i dessa ärendens slutliga behandling, vilket jag finner önskvärt, ser jag häri ytterligare ett skäl för att beredningen och föredragningen av desamma fördelas på ledamöterna, varigenom dessa vinna den önskvärda förtrogenheten med gällande befordringsgrunder och den praxis, som utbildats inom ramen av dessa. För övrigt torde det väl få anses vara mera naturligt och lämpligt att som regel ärenden angående tillsättning av särskilt lektorstjänster t. ex. i moderna språk föredragas av en språkman än av en fysiker eller kemist.

Vad slutligen uttalandena om värdet och behovet av fackämnesrepresentationen inom läroverksavdelningen beträffar, hava dessa närmast föranletts av den ståndpunkt mina medsakkunniga intagit till frågan om ärendenas fördelning på de olika rotlarna. Bör härvid ingen hänsyn tagas till ledamöternas fackliga kompetens, så ligger onekligen den slutsatsen nära, att det icke har någon betydelse, huru den fackliga representationen

bland avdelningens ledamöter är beskaffad. Denna slutsats torde dock även med denna utgångspunkt vara förhastad. Överstyrelsens och ledamöternas uppgifter täckas nämligen icke av en än så fullständig katalogisering av ärenden och grupper av ärenden, vilka det författningsenligt tillkommer överstyrelsen att handlägga. Det kan ju tänkas, att frågan om den fackliga kompetensen hos ledamöterna är av mycket stor betydelse för fullgörandet av denna icke katalogiserbara del av överstyrelsens uppgifter. I själva verket förhåller det sig enligt min mening just på detta sätt. Oberoende av hur rotelindelningen och arbetsfördelningen uppgöres är det av största vikt för överstyrelsens verksamhet att en så allsidig fackämnesrepresentation, som förhållandena medgiva, förefinnes inom läroverksavdelningen.

När mina medsakkunniga göra gällande, att strävan efter en speciell fackämnesrepresentation icke är till fördel för ämbetsverkets förvaltningsuppgifter, så skall jag till att börja med förbigå frågan om det berättigade i ett dylikt påstående och inskränka mig till att erinra om att överstyrelsen har andra betydelsefulla uppgifter än de rent administrativa, nämligen de i egentlig mening pedagogiska. Det hör ju till de sakkunnigas uppdrag att undersöka genom vilka anordningar överstyrelsen kunde beredas större möjligheter att i erforderlig omfattning ägna sina krafter åt en pedagogiskt ledande och initiativtagande verksamhet. Men för detta ändamåls vinnande är det enligt min bestämda mening av synnerlig betydelse att överstyrelsen inom sin läroverksavdelning har tillgång till en så allsidig och god fackämnesrepresentation som möjligt. Detta önskemål har också hittills erkänts som fullt legitimt och för så vitt jag vet alltid vunnit vederbörligt beaktande vid tillsättande av undervisningsrådstjänsterna på denna avdelning. Ett frångående av denna praxis skulle otvivelaktigt försvaga överstyrelsens möjligheter att verka som ett pedagogiskt ledande och initiativtagande organ.

Det är visserligen sant, att samtliga ämnen på läroverkens schema icke kunna bliva representerade av de pedagogiska ledamöterna på läroverksavdelningen, då icke heller de sakkunniga ansett sig böra räkna med mer än fem undervisningsrådstjänster på denna avdelning. Men detta förhållande kan ju icke rimligtvis anföras som ett argument mot det berättigade i nyss angivna önskemål. Det ligger i öppen dag, att om överstyrelsen skulle bland sina ifrågavarande ledamöter sakna representanter för t. ex. modersmålet eller moderna språk eller matematik eller fysik detta innebär en viss begränsning i möjligheterna att utöva en pedagogiskt ledande och initiativtagande verksamhet inom det ämnesområde, för vilket överstyrelsen saknar egen representant. Enligt hittills följd praxis har två av de fem undervisningsråden ansetts böra representera den matematisk-naturvetenskapliga ämnesgruppen, tre den humanistiska. Och inom dessa

båda grupper har en så allsidig ämnesrepresentation som möjligt eftersträvats. Vill man stärka överstyrelsens kapacitet att lösa sina centrala pedagogiska uppgifter, är det av vikt, att denna tradition upprätthålles. Invändningen häremot, att detta icke vore till fördel för lösandet av ämbetsverkets förvaltningsuppgifter, vilar på det enligt min mening icke hållbara antagandet, att detta skulle försvåra rekryteringen genom att i varje särskilt fall kandidaten till en ledig undervisningsrådstjänst måste sökas inom en begränsad del av lärarkåren. Man torde kunna antaga, att lämpliga kandidater till dessa tjänster, även med hänsyn till dessas administrativa uppgifter, finnas bland lärare inom samtliga ämnesgrupper.

2. I kapitlet om Folkskolavdelningen och under rubriken: 1. Decentralisation av ärenden (sid. 72 och 73) föreslå de sakkunniga, att vissa av de reglementsärenden rörande folk- och fortsättningsskolor, som nu gå direkt till skolöverstyrelsen, skola överföras till domkapitlen för handläggning och avgörande. Det gäller läroplaner för sjuklassiga folkskolor och reglementen och läroplaner för till dem knutna ettåriga fortsättningsskolor. Mina medsakkunnigas förslag gå ut på att den hittillsvarande ordningen skall fortfarande äga bestånd, då det gäller övergången från sexklassig till sjuklassig skola men att sedermera då det blir fråga om ändringar och tillägg i dylika läroplaner och reglementen, avgörandet skall anförtros åt vederbörande domkapitel. Då domkapitel och folkskolinspektör ej äro ense, skall avgörandet hänskjutas till skolöverstyrelsen som slutlig instans.

Jag har icke kunnat ansluta mig till detta förslag och kan icke tillstyrka de i anledning av detsamma föreslagna författningsändringarna. Denna min ståndpunkt är föranledd därav, att enligt min uppfattning den gräns, som härmed skulle dragas mellan den grupp av ärenden, som skall avgöras av skolöverstyrelsen, och den grupp, som skall avgöras av vederbörande domkapitel, icke kan betraktas såsom under alla förhållanden naturlig och sakligt motiverad. Jag vill t. ex. erinra därom, att övergången från sex- till sjuklassig folkskola icke alltid sker på en gång inom ett och samma skoldistrikt utan i etapper. Detta kommer säkerligen att vålla en viss oklarhet beträffande den tidpunkt, från vilken de nya bestämmelserna skola tillämpas. Vidare bör påpekas, att ändringar och tillägg till den första gången av skolöverstyrelsen fastställda läroplanen t. ex. för en sjuklassig folkskola kunna beröra mycket väsentliga och principiellt viktiga delar av läroplanen. Jag instämmer helt i de sakkunnigas uttalande, att införandet av det sjunde skolåret medför en betydelsefull omorganisation och nydaning på folkskoleväsendets område och att »det torde därför knappast vara lämpligt eller tillrådligt att nu ställa den centrala skolmyndigheten utan det direkta inflytande på utvecklingen, som handläggandet av frågor rörande läroplaner innebär». Men härav drager jag för min del den slutsatsen,

att med den ifrågasatta decentraliseringen bör anstå tills utvecklingen stabiliserats och folkskolan i vårt land förvandlats till sjuårig. Under alla förhållanden bör den icke genomföras under det nuvarande första skedet av denna betydelsefulla omorganisationsperiod.

3. I kapitlet om Inspektörer, konsulenter och sakkunniga biträden föreslå mina medsakkunniga, att den nuvarande folkhögskolinspektörsbefattningen skulle indragas (sid. 190). Jag har icke kunnat biträda detta förslag. Såsom framgår av den i betänkandet lämnade redogörelsen för denna befattning, återinfördes densamma på förslag av Kungl. Maj:t av 1936 års riksdag. Behovet av densamma har alltså helt nyligen prövats av statsmakterna och kvarstår enligt min mening oförändrat, även om de sakkunnigas förslag till organisation av överstyrelsens folkskolavdelning kommer att genomföras. Som skäl för indragningen anföres, att arbetsmängden å den rotel, som skulle handlägga ärenden rörande folkhögskolorna, icke skulle fullt motsvara arbetsmängden å de övriga rotlarna. Undervisningsrådet på denna rotel skulle alltså kunna åtaga sig de uppgifter, som åligga folkhögskolinspektören.

Med anledning härav vill jag framhålla, att arbetsbelastningen på övriga rotlar och särskilt på de tre folkskolerotlarna kan redan beräknas bliva så stor, att det endast kan betraktas såsom en fördel, om möjligheter föreligga att temporärt avlasta något av arbetsbördan på någon av dessa rotlar genom vissa ärendens överförande till en rotel med mindre arbetsuppgifter. Det synes mig icke behöva befaras, att föreståndaren för folkbildningsroteln icke skulle få en fullt tillfredsställande arbetsmängd. Därtill kommer, att abnormskolorna skulle förläggas till denna rotel och att överstyrelsens befattning med dessa skolor högst väsentligt utvidgats genom dövstumskolornas förstatligande. Slutligen vore det mycket önskvärt om överstyrelsens direkta kontakt med folkhögskolorna kunde stärkas genom ökade möjligheter för vederbörande undervisningsråd till inspektionsbesök vid dessa. Jag har därför icke kunnat finna, att mina medsakkunniga anfört några bärande skäl för indragning av en befattning, vars behövlighet så sent som år 1936 av statsmakterna prövats och befunnits ådagalagd. Den motivering för befattningens återinförande, som anfördes i den kungl. propositionen till detta års riksdag, äger i full utsträckning sin giltighet, även om de sakkunnigas förslag till organisation av överstyrelsen skulle i sin helhet bliva genomförda.

4. I samma kapitel, som i föregående punkt nämnts, föreslå de sakkunniga inrättandet av ytterligare en befattning som andre gymnastikkonsulent. Överstyrelsen skulle enligt detta förslag få tre konsulenter för ämnet gymnastik med lek och idrott. I anslutning härtill föreslå mina medsakkunniga, att amanuensbefattningen hos gymnastikkonsulenterna skulle återföras till halvtidstjänst (sid. 206). Detta senare förslag har jag icke

kunnat biträda. Inrättandet av en tredje konsulentbefattning synes mig snarare utgöra ett skäl för ett förstärkande av dessa konsulenters kansli än för ett försvagande av detsamma. Den nya konsulentbefattningens innehavare behöver givetvis också anlita den hos gymnastikkonsulenterna anställde amanuensen för kansligöromål. Enligt min mening bör alltså en amanuens med heltidstjänstgöring alltjämt stå till dessa konsulenters förfogande.

5. I kapitlet med rubriken: Övriga frågor rörande överstyrelsens organisation upptaga de sakkunniga till behandling frågan om anställningsformen för generaldirektören och chefen för detta ämbetsverk. Hittills har han tillsatts genom fullmakt. Mina medsakkunniga föreslå nu, att han hädanefter skall tillsättas på förordnande för sex år (sid. 247). Jag har icke kunnat biträda detta förslag. Jag har nämligen ansett, att denna fråga icke bör behandlas isolerat, utan i samband med en undersökning av anställningsformen vid tillsättandet av chefsbefattningarna inom den civila förvaltningen överhuvud och av behovet av ändringar i nu gällande ordning. Därvid böra givetvis också de principiella skäl, som med hänsyn till de centrala ämbetsverkens traditionella ställning och uppgifter kunna anföras till förmån för den ena eller andra anställningsformen beaktas. Ett stöd för denna min ståndpunkt finner jag däri, att frågan om en revision av tjänsteförteckningen ligger under utredning av 1936 års lönekommitté och snart torde komma att bliva föremål för statsmakternas prövning och avgörande.

Förslag

till instruktion för skolöverstyrelsen.

Ämbetsbefattning.

1 §.

Överstyrelsen, som är den centrala statsmyndigheten på skolväsendets område, skall, i enlighet med denna instruktion och i övrigt gällande föreskrifter samt i den mån särskilda bestämmelser ej annat föranleda, öva högsta inseende över skolväsendet i riket, omfattande den högre allmänna skolundervisningen, folkundervisningen och yrkesundervisningen, ävensom över det allmänna folkbildningsarbetet samt handlägga ärenden, som röra dessa förvaltningsområden. Överstyrelsen bör med uppmärksamhet följa företeelserna och utvecklingen på dessa områden ävensom vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, vilka överstyrelsen finner påkallade.

2 §.

De anstalter, över vilka överstyrelsen enligt 1 § har att öva inseende och ledning, äro

1. beträffande den högre skolundervisningen: rikets allmänna läroverk samt med dem jämförliga kommunala och genom beslut av Kungl. Maj:t under överstyrelsens omedelbara inseende ställda enskilda skolor ävensom statsunderstödda kommunala och enskilda högre flickskolor;

2. beträffande folkundervisningen: folkskolor och fortsättningsskolor ävensom övriga skolor för meddelande av undervisning åt barn i folkskoleåldern, som icke tillhöra de i punkt 1 avsedda skolorna, samt läroanstalter för dövstumma och för blinda och, i vad avser det där bedrivna undervisnings- och uppfostringsarbetet, anstalter för bildbara sinnesslöa och fallandesjuka, skyddshem och uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare;

3. beträffande yrkesundervisningen: tekniska läroverk och handelsläroverk samt med dem jämförliga kommunala och genom beslut av Kungl. Maj:t under överstyrelsens omedelbara inseende ställda enskilda skolor

ävensom statsunderstödda kommunala och enskilda anstalter för lärlings- och yrkesutbildning;

4. beträffande lärarutbildningen: provårskurser vid de läroanstalter, där sådana äro inrättade, högre lärarinneseminariet, folk- och småskoleseminarier, andra lärarutbildningsanstalter samt övriga anordningar för lärarutbildning ävensom fortbildningskurser för lärare.

5. beträffande det allmänna folkbildningsarbetet: folkhögskolor, folkbibliotek, populärvetenskapliga föreläsningar, anordningar för idrott och allmän fysisk utbildning samt andra anordningar för folkundervisning och folkuppfostran.

3 §.

Med avseende å den högre skolundervisningen, folkundervisningen och yrkesundervisningen åligger det skolöverstyrelsen

1. att beträffande det statliga och kommunala skolväsendet

a) följa utvecklingen av detsamma och vidtaga erforderliga åtgärder för befrämjandet av dess lämpliga organisation;

b) antingen själv eller genom inspektörer och konsulenter utöva tillsyn över hithörande läroanstalter och tillse att undervisningen är ändamålsenligt ordnad,

sammanhålla, stödja och leda inspektörers och konsulenters verksamhet,

i mån av behov och tillgängliga medel sammankalla inspektörer, konsulenter, rektorer eller representanter för visst ämne för överläggning om frågor, som gälla deras verksamhet eller undervisning, samt

i vad angår det kommunala skolväsendet genom samarbete med skolstyrelser och andra kommunala myndigheter och genom besök, i den utsträckning så är möjligt, i kommunerna förvärva förtrogenhet med förhållandena på skilda orter och med de olika kommunernas särskilda behov av undervisningsanstalter;

c) beträffande undervisningens allmänna anordning antingen själv vidtaga eller för Kungl. Maj:t framlägga förslag till sådana åtgärder, som kunna finnas erforderliga;

d) i enlighet med vad därom är stadgat vidtaga åtgärder beträffande anställande och övervakande av examina vid de läroanstalter, där sådana anordnas;

e) taga den befattning med frågor om behovet av lärarkrafter och om behörighet för anställning såsom lärare samt med tillsättande och förordnande av rektorer och övriga lärare samt folkskolinspektörer ävensom i övrigt med dessa tjänstemäns förhållanden, som är i särskild ordning föreskriven;

f) övervaka och leda ungdomens moraliska och fysiska fostran samt med uppmärksamhet följa utvecklingen av de skolhygieniska förhållandena vid vederbörande läroanstalter;

g) ifråga om skolhusbyggnader och därmed sammanhörande anordningar samt beträffande skollokalernas inredning gå vederbörande myndigheter och skolstyrelser tillhanda med upplysningar, råd och anvisningar samt i övrigt taga den befattning med hithörande frågor, som är i särskild ordning föreskriven; samt

h) taga den befattning med frågor rörande läroböcker och undervisningsmateriel, som är i vederbörlig ordning föreskriven, samt verka för att för undervisningen behövlig litteratur samt lämplig undervisningsmateriel finnes att tillgå,

2. att beträffande statsunderstödda enskilda skolor och andra enskilda skolor, som genom beslut av Kungl. Maj:t blivit ställda under överstyrelsens inseende, i tillämpliga delar taga en befattning, motsvarande den, som ovan angivits beträffande det statliga och kommunala skolväsendet,

3. att beträffande enskilda skolor, i vilka meddelas undervisning åt barn i folkskolåldern, för så vitt dessa skolor icke tillhöra de i 2 § 1 punkten nämnda skolorna, sörja för inspektion av dessa skolor, varvid särskilt bör tillses, att undervisningen bedrives på ändamålsenligt sätt, att skolornas lokaler och utrustning äro tillfredsställande samt att erforderliga statistiska uppgifter avlämnas till vederbörande myndighet,

4. att med läroanstalter för dövstumma och blinda taga i tillämpliga delar enahanda befattning som den, vilken tillkommer överstyrelsen beträffande det statliga och kommunala allmänna undervisningsväsendet,

5. att beträffande anstalter för bildbara sinnesslöa och för fallandesjuka samt skyddshem och uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare antingen omedelbart eller genom vederbörande inspektörer och konsulenter utöva ifråga om det i dessa anstalter bedrivna undervisnings- och uppfostringsarbetet samma tillsyn som i fråga om undervisnings- och uppfostringsarbetet i folk- och fortsättningsskolorna, samt

6. att i övrigt i enlighet med gällande föreskrifter besluta i eller, då så påkallas, till Kungl. Maj:t hänskjuta frågor, vilka röra det under skolöverstyrelsens inseende ställda skolväsendet i riket.

4 §.

Med avseende å lärarutbildningen åligger det överstyrelsen

att följa arbetet vid de för denna utbildning avsedda anstalterna och därvid söka befordra, att den pedagogiska forskningens och erfarenhetens rön på ett ändamålsenligt sätt komma lärarutbildningen till godo,

att utöva omedelbar inspektion över provårskurserna samt handlägga ärenden, som angå dessa kurser och arbetets anordning vid desamma,

att utöva omedelbar inspektion över statens högre lärarinneseminarium och folk- och småskoleseminarierna samt beträffande dem i tillämpliga delar taga den befattning, som tillkommer överstyrelsen i fråga om de i 3 § 1

mom. avsedda läroanstalterna, eller vad eljest i särskild ordning föreskrives,

att leda utbildningen av lärare för yrkesundervisningen samt sörja för upprättande och ordnande av dylika utbildningskurser,

att taga den befattning med anstalter för utbildning av lärare i övningsämnen, som är i särskild ordning föreskriven, samt verka för anordnande av utbildning av sådana lärare, i den mån sådan utbildning saknas,

att taga den i vederbörlig ordning föreskrivna befattningen med utbildning av lärare för abnormundervisningen, samt

att sörja för upprättande och ordnande av kurser för fortsatt utbildning i såväl teoretisk som praktisk riktning för lärare vid de under överstyrelsens inseende stående läroanstalterna.

5 §.

Med avseende å det allmänna folkbildningsarbetet i landet åligger det överstyrelsen

att utöva omedelbar inspektion över folkhögskolorna samt i tillämpliga delar med dem taga en befattning motsvarande den, som tillkommer överstyrelsen i fråga om de i 3 § 1 mom. avsedda läroanstalterna eller som eljest är i särskild ordning föreskriven;

att beträffande folkbibliotek, populärvetenskapliga föreläsningar, anordningar för idrott och allmän fysisk utbildning samt andra anordningar för folkbildning och folkuppfostran taga den befattning, som är i särskild ordning föreskriven, samt under samarbete med myndigheter, organisationer och enskilda befordra verksamheten inom de olika grenarna av folkbildningsarbetet och samverkan dem emellan.

6 §.

Statsmedel, som blivit ställda till överstyrelsens förfogande, övriga till överstyrelsen inflytande medel ävensom under överstyrelsens förvaltning ställda enskilda donationer, skall överstyrelsen handhava och redovisa enligt av Kungl. Maj:t fastställda stater eller eljest meddelade föreskrifter.

7 §.

1. Beträffande samtliga de grenar av undervisningsväsendet, över vilka överstyrelsen har att öva inseende, tillkommer det överstyrelsen att på grundval av insamlat statistiskt primärmateriel utarbeta och från trycket utgiva fortlöpande statistiska berättelser. Härvid skall tillfälle beredas statistiska centralbyrån att framföra synpunkter och önskemål i avseende å dessas planläggning och redigering.

2. Överstyrelsen äger vidare att utarbeta och från trycket utgiva en periodisk publikation för offentliggörande i erforderlig omfattning av ut-

redningar, redogörelser eller berättelser, som avse överstyrelsens verksamhetsområde.

3. I övrigt har överstyrelsen att handlägga alla de ärenden, som, utan att i denna instruktion vara uttryckligen nämnda, enligt gällande författningar åligga överstyrelsen, samt att avgiva de utlåtanden och verkställa de utredningar, som i vederbörlig ordning äskas eller av förhållandena eljest påkallas, ävensom att i allmänhet till behandling upptaga uppkommande frågor, som beröra överstyrelsens verksamhetsområde.

8 §.

Överstyrelsen har att årligen

inom därför bestämd tid till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de anslagsäskanden och de framställningar i övrigt inom överstyrelsens förvaltningsområde, som överstyrelsen finner böra göras hos nästföljande års riksdag;

före den 1 december till chefen för ecklesiastikdepartementet avgiva berättelse över sin verksamhet under det senast förflutna arbetsåret, räknat från och med den 1 juli nästföregående år;

före den 1 april till justitiekanslersämbetet avlämna förteckning över de före utgången av nästföregående år till överstyrelsen inkomna ärenden, vilka icke inom två månader efter samma års utgång blivit slutligen handlagda; samt

inom därför särskilt stadgade tider till riksräkenskapsverket avlämna föreskrivna räkenskaps- och redovisningshandlingar.

9 §.

1. Överstyrelsen skall på begäran tillhandagå offentliga myndigheter, menigheter och institutioner med råd och upplysningar i frågor, som ligga inom området för överstyrelsens verksamhet, ävensom i övrigt, i den mån så lämpligen kan ske, lämna meddelanden i under överstyrelsens verksamhet fallande spörsmål.

2. Av vederbörande myndigheter äger överstyrelsen att erhålla de upplysningar, det biträde och den handräckning, som ligga inom området för myndighetens befogenhet och som erfordras för överstyrelsens verksamhet.

10 §.

1. Föreskrifter, som erfordras angående arbetet inom överstyrelsen, utöver vad i denna instruktion eller eljest stadgats, skola av överstyrelsen meddelas i särskild arbetsordning. Sådan arbetsordning ävensom mera betydelsefulla ändringar i densamma skola delgivas chefen för ecklesiastikdepartementet.

Därutöver äger överstyrelsen utfärda särskilda bestämmelser till efterrättelse för styrelsens befattningshavare.

2. Överstyrelsen äger till efterrättelse för under dess inseende ställda anstalter och befattningshavare utfärda de särskilda föreskrifter, som utöver i annan ordning meddelade bestämmelser må finnas nödiga.

Organisation.

11 §.

1. Överstyrelsen utgöres av
en *generaldirektör och chef* samt
ledamöter till det antal, som blivit i vederbörlig ordning bestämt.

2. Ledamöterna utgöras av dels undervisningsråd, vilka förestå var sin rotel och fördelas, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, till tjänstgöring på tre avdelningar för undervisningsärenden: *läroverksavdelningen, folkskolavdelningen* och *yrkesskolavdelningen,* dels ett biblioteksråd, vilken förestår en till samtliga undervisningsavdelningar knuten *biblioteksrotel,* dels ock byråchefer, av vilka två förestå var sin av överstyrelsens administrativa rotlar och en är chef för överstyrelsens *kamerala byrå.*

3. En av ledamöterna inom var och en av avdelningarna för undervisningsärenden förordnas att såsom avdelningschef och generaldirektörens närmaste man inom avdelningen förestå densamma.

Vid förfall för avdelningschef inträder i hans ställe den ledamot, som generaldirektören därtill utser.

4. Inom överstyrelsen finnes ett *statistiskt kontor,* som förestås av en förste aktuarie. Efter anmälan hos överstyrelsen har chefen för statistiska centralbyrån att taga kännedom om arbetet å detta kontor samt meddela de råd och anvisningar han finner från statistisk synpunkt erforderliga.

5. Hos överstyrelsen äro vidare anställda befattningshavare i enlighet med vad gällande personalförteckning angiver samt, i mån av behov, icke ordinarie personal.

6. Härjämte äro anställda en skolöverläkare och en skolöverstyrelsens arkitekt samt, på sätt i 28 § närmare angives, inspektörer och konsulenter, samtliga med de arbetsuppgifter, som äro eller varda i vederbörlig ordning föreskrivna. Dessutom äger överstyrelsen att i mån av behov och tillgängliga medel tillkalla särskilda sakkunniga att stå överstyrelsen till förfogande för inspektion eller för behandlingen av viss fråga eller viss grupp av frågor.

7. Vid överstyrelsens sida skall, i enlighet med därom av Kungl. Maj:t givna bestämmelser, finnas en nämnd — skolöverstyrelsens yrkesskolenämnd — för frågor rörande yrkesundervisningen.

8. I den mån innehållet i denna instruktion, eljest meddelade bestämmelser eller särskilda förhållanden icke giva anledning till annat, tillkommer det överstyrelsen att föreskriva vilka befattningshavare som skola tjänstgöra på de särskilda rotlarna.

12 §.

Till läroverksavdelningens handläggning höra ärenden rörande den högre skolundervisningen och den därtill hörande lärarutbildningen. Dessa ärenden fördelas på följande rotlar: avdelningschefens rotel, roteln för organisationsfrågor, roteln för examensfrågor m. m., roteln för befordrings- och personalfrågor, roteln för frågor rörande kommunala och enskilda skolor samt administrativa roteln.

Till folkskolavdelningens handläggning höra ärenden rörande folkundervisningen och den därtill hörande lärarutbildningen samt det allmänna folkbildningsarbetet. Dessa ärenden fördelas på följande rotlar: avdelningschefens rotel, roteln för folk- och småskoleseminarier, roteln för organisationsfrågor rörande folkskolorna, roteln för undervisnings- och personalfrågor rörande folkskolorna, roteln för frågor rörande fortsättningsskolor samt frågor om reglementen för folkskolorna, roteln för frågor angående det allmänna folkbildningsarbetet samt administrativa roteln.

Till yrkesskolavdelningens handläggning höra ärenden rörande yrkesundervisningen och den därtill hörande lärarutbildningen. Dessa ärenden fördelas på följande rotlar: avdelningschefens rotel, roteln för teknisk yrkesundervisning, roteln för handelsundervisning och roteln för undervisning i husligt arbete.

Till biblioteksrotelns handläggning höra ärenden rörande skolbibliotek och det allmänna folkbiblioteksväsendet.

Till kameralbyråns handläggning höra ärenden rörande skolöverstyrelsens och det under överstyrelsen lydande undervisningsväsendets och allmänna folkbildningsarbetets ekonomiska förvaltning. Dessa ärenden fördelas på följande kontor: första och andra utgiftskontoren.

På statistiska kontoret ankommer arbetet med undervisningsstatistik och vad därmed äger samband.

Inom en var av avdelningarna för undervisningsärenden fördelas ärendena mellan rotlarna allt efter sin beskaffenhet, på sätt närmare angives i överstyrelsens arbetsordning. Då tvivel yppas, till vilken ledamots handläggning ett ärende rätteligen hör, så ock då särskilda omständigheter påkalla avvikelse från meddelade föreskrifter rörande ärendenas fördelning, äger generaldirektören bestämma, på vilken rotel ärendet skall handläggas. Fördelningen av ärenden mellan kameralbyråns kontor angives likaledes i arbetsordningen.

13 §.

1. Generaldirektören är i främsta rummet Kungl. Maj:t ansvarig för fullgörandet av överstyrelsens ämbetsuppgifter och skall tillse, att överstyrelsens personal med nit och noggrannhet fullgör sina åligganden. I sistnämnda avseende biträdes han närmast av cheferna för de olika avdelningarna.

Han äger ensam beslutanderätt i de ärenden, i vilkas prövning han deltager, med undantag av dem, som omförmälas i 17 §.

Han äger, där han så finner lämpligt, själv övertaga beredning och föredragning i överstyrelsen av viktigare ärende.

2. Avdelningschef skall såsom generaldirektörens närmaste man följa sådana frågor, som falla inom avdelningens verksamhetsområde, öva inseende över avdelningen samt leda arbetet inom densamma.

Avdelningschef åligger att bereda och föredraga de ärenden, som falla inom hans egen rotel, varjämte han äger ensam beslutanderätt i de ärenden, i vilkas handläggning han, men icke generaldirektören deltager.

3. Ledamot å avdelning för undervisningsärenden åligger:

att med uppmärksamhet följa sådana frågor, som falla inom hans verksamhetsområde, samt, då han därtill finner anledning, i dem framställa förslag;

att i enlighet med denna instruktion, överstyrelsens arbetsordning och eljest meddelade föreskrifter antingen bereda och föredraga eller själv avgöra eller ock för vederbörlig åtgärd till på roteln tjänstgörande befattningshavare överlämna de ärenden, som tillhöra hans rotel;

att hava tillsyn över göromålen inom roteln, vaka över att ärenden utan onödig tidsutdräkt företagas till behandling och ansvara för, att beslut å de å roteln handlagda ärendena varda utan dröjsmål expedierade;

att hava närmaste tillsyn däröver, att å roteln tjänstgörande personal fullgör sina skyldigheter; samt

att, i överensstämmelse med vad därom i 27 § stadgas, verkställa inspektion samt i övrigt fullgöra vad enligt instruktionen, arbetsordningen och övriga föreskrifter tillhör hans befattning.

Byråcheferna å undervisningsavdelningarna åligger det därjämte att med den fördelning dem emellan, som generaldirektören bestämmer, hava uppsikt över registratorsgöromålens behöriga skötande samt över vaktbetjäningen. Oavsett vilken ledamot ärendena tillhör, skall byråchef, envar inom sin avdelning och vad angår yrkesskolavdelningen med den fördelning byråcheferna emellan som i arbetsordningen angives, såvitt möjligt övervara föredragning i överstyrelsen av ärenden, som angå lagar, författningar eller andra föreskrifter eller som eljest äro av rättslig natur eller vid vilkas föredragning särskild vikt ligger på deras formella handläggning. I dessa ärenden tillkommer det byråchef att ägna utgående expeditioner en formell granskning.

4. Beträffande biblioteksrådets åligganden gäller i tillämpliga delar vad i 3 mom. är föreskrivet för ledamot å avdelning för undervisningsärenden.

5. Beträffande de åligganden, som tillkomma chefen för kameralbyrån, gäller likaledes i tillämpliga delar vad i 3 mom. är föreskrivet för ledamot å avdelning för undervisningsärenden. Chefen för nämnda byrå skall dess-

utom i förekommande fall lämna det biträde, som kan från kameral eller budgetteknisk synpunkt befinnas erforderligt vid handläggning av å rotlarna förekommande ärenden.

6. Förste aktuarien åligger

att leda arbetet inom statistiska kontoret,

att med uppmärksamhet följa sådana frågor, som höra till kontorets verksamhet, samt, då han därtill finner anledning, i dem framställa förslag,

att i enlighet med denna instruktion, överstyrelsens arbetsordning eller eljest meddelade föreskrifter bereda och föredraga till kontoret hörande ärenden, samt

att i övrigt fullgöra vad enligt instruktionen, arbetsordningen och övriga föreskrifter tillhöra hans befattning.

7. De åligganden, som tillkomma i överstyrelsen anställda inspektörer, konsulenter och sakkunniga biträden, angivas, i den mån så anses nödigt, i arbetsordningen eller i särskilda instruktioner.

8. Generaldirektören äger att, då så finnes lämpligt, förordna annan befattningshavare i överstyrelsen än sådan, om vilken i denna paragrafs 2—5 mom. sägs, eller särskilt tillkallad sakkunnig att i ledamots ställe eller under dennes inseende handlägga visst ärende eller viss grupp av ärenden. Sålunda förordnad befattningshavare inträder för dessa ärenden såsom ledamot i överstyrelsen och har jämväl i övrigt med avseende å dem samma åliggande och ansvar som ledamot. Han må ock, där generaldirektören så finner lämpligt, inträda såsom ledamot i överstyrelsen vid handläggning av andra ärenden än dem, som föredragas av honom själv.

Föredragning av särskilt förordnad befattningshavare bör ske i närvaro av vederbörande ledamot, där icke denne för särskilt fall erhållit befrielse därifrån.

9. Föredragande, vilkens mening icke överensstämmer med av generaldirektören eller avdelningschef fattat beslut, åligger att låta till protokollet anteckna sin skiljaktiga mening.

14 §.

Det åligger en var befattningshavare att, utöver vad denna instruktion innehåller, i avseende å tjänstgöringen ställa sig till efterrättelse gällande arbetsordning och de särskilda bestämmelser, som äro eller kunna varda meddelade, samt att utan avseende å stadgad arbetsfördelning lämna det biträde, som påkallas av vederbörande förman.

15 §.

Såväl vid utarbetandet av arbetsordning som allt framgent skall iakttagas, att sådana förenklingar i arbetsfördelningen och arbetssättet, som

kunna finnas erforderliga och ändamålsenliga, skola i största möjliga utsträckning vidtagas samt att fullgörandet av enklare göromål icke uppdrages åt personal med större kompetens än arbetets beskaffenhet kräver.

Ärendenas handläggning.

16 §.

Beslut i de till överstyrelsens handläggning hörande ärendena fattas, allt efter deras beskaffenhet,

antingen av generaldirektören och vederbörande ledamöter gemensamt,

eller av generaldirektören,

eller av vederbörande avdelningschef,

eller ock av vederbörande ledamot eller annan befattningshavare i överstyrelsen.

17 §.

Av generaldirektören och vederbörande ledamöter gemensamt skola behandlas och avgöras följande ärenden:

a) frågor angående överstyrelsens organisation och instruktion;

b) frågor av allmän natur angående organisationen av och arbetet vid de under överstyrelsen lydande läroanstalterna samt angående ungdomens fysiska utbildning;

c) frågor om utfärdande av nya lagar och författningar samt förklaring, ändring eller upphävande av redan gällande sådana;

d) frågor om befattningshavares fel eller försummelse i tjänsten och om lärares vandel; samt

e) andra frågor, som generaldirektören prövar vara av beskaffenhet att böra handläggas i denna ordning.

I avgörande av frågor, som under a) omförmälas, skola, förutom generaldirektören, deltaga minst två ledamöter från en var av överstyrelsens tre avdelningar. I avgörande av frågor, som omförmälas under b), c) och e), skola, förutom generaldirektören, deltaga minst två ledamöter från var och en av de avdelningar, som beröras av ärendet. I avgörande av fråga, som under d) omförmäles, skola, förutom generaldirektören, deltaga minst två ledamöter från vederbörande avdelning, därvid skall iakttagas, att administrativ byråchef alltid skall deltaga. Berör fråga, som i detta stycke sägs, biblioteksroteln eller kameralbyrån, skall dessutom chefen för denna rotel eller byrå deltaga i frågans avgörande.

I avgörande av frågor, som nu nämnts, bör om möjligt vederbörande avdelningschef eller avdelningschefer deltaga.

Vid avgörande av viktigare ärenden skola om möjligt samtliga ledamöter inom avdelningen eller inom överstyrelsen vara tillstädes.

Ärende, varom i denna paragraf sägs, avgöres genom omröstning mellan de i beslutet deltagande. Såsom överstyrelsens beslut gäller den mening, varom flertalet förenar sig, eller vid lika röstetal för olika meningar den, som biträdes av generaldirektören.

Vid handläggning av ärende, som omförmäles under d) här ovan, skall protokoll föras.

18 §.

1. Ärende, i vilket det tillkommer generaldirektören att ensam besluta och däri beslut av honom icke meddelas jämlikt 6 mom. här nedan, skall handläggas i närvaro av vederbörande avdelningschef eller av vederbörande avdelningschef och den ledamot, till vilkens ämbetsbefattning ärendet hör. Berör dylikt ärende två eller flera avdelningar eller rotlar, skall det handläggas i närvaro av minst en ledamot från var och en av de avdelningar eller ock av föreståndare för den eller de rotlar, vilka beröras av ärendet.

2. I närvaro av vederbörande avdelningschef och på dennes föredragning meddelar generaldirektören beslut i följande ärenden:

a) frågor angående överstyrelsens inspekterande och konsulterande verksamhet; samt

b) frågor angående tillsättande av och förordnande å vissa ledande tjänster inom skolväsendet samt andra viktigare personalfrågor, som närmare angivas i arbetsordningen.

3. I närvaro av vederbörande avdelningschef och den ledamot, vilkens ämbetsbefattning ärendet tillhör, meddelar generaldirektören beslut i följande ärenden:

a) frågor angående arbetsordning och tjänsteföreskrifter beträffande överstyrelsen och dess befattningshavare;

b) frågor angående organisation av samt instruktioner och reglementen för överstyrelsen underlydande anstalter och befattningshavare;

c) frågor av allmän natur angående undervisningslokaler samt undervisnings- och inredningsmateriel;

d) framställningar om anslag till överstyrelsen samt under dess inseende ställda anstalter och befattningshavare;

e) frågor av mera omfattande ekonomisk natur;

f) frågor angående anställande av personal inom överstyrelsen och tillsättande av tjänster, som skola tillsättas medelst fullmakt eller konstitutorial, med undantag dock för sådana tjänster, som skola handläggas i den ordning, som i 2 mom. angives;

g) frågor av allmän natur angående anställande och övervakande av examen;

h) ärenden av allmännare intresse, i vilka framställning eller utlåtande skall avgivas till Kungl. Maj:t; samt

i) frågor, vilka generaldirektören anser böra handläggas i denna ordning.

4. Vid avgörande av viktigare frågor skola om möjligt samtliga avdelningens eller överstyrelsens ledamöter vara tillstädes.

5. Generaldirektören äger att åt annan befattningshavare i överstyrelsen än den, vilken det åligger att deltaga i visst ärendes behandling, eller åt särskilt tillkallad sakkunnig uppdraga att tillstädeskomma vid handläggning av ärende, med rätt för vederbörande befattningshavare eller sakkunnig att få sin i ärendet uttalade mening antecknad i överstyrelsens protokoll.

6. Under inspektions- eller annan tjänsteresa, som generaldirektören företager, liksom ock eljest, då något ärende är så brådskande, att vederbörande föredragande icke kan tillkallas, må generaldirektören, utan att hava inhämtat dennes yttrande, meddela nödiga föreskrifter om verkställighetsåtgärder av beskaffenhet att icke tåla uppskov. Dock skola sådana föreskrifter, i händelse de röra allmänna förhållanden inom överstyrelsens förvaltning eller föranleda ändring i någon redan stadgad ordning eller utgift, skriftligen utfärdas och därefter snarast möjligt i överstyrelsen anmälas till protokollet.

19 §.

Ärende, i vilket det tillkommer avdelningschef att ensam besluta, skall handläggas i närvaro av den ledamot, vilkens ämbetsbefattning ärendet tillhör eller, om ärendet berör två eller flera rotlar, i närvaro av vederbörande ledamöter.

I närvaro av vederbörande ledamot meddelar avdelningschef beslut i sådana frågor, berörande hans avdelning, vilka icke avses i 18 § och vilka icke äro av beskaffenhet att beslut däri skäligen bör fattas av generaldirektören. Närmare bestämmelser om de ärenden eller grupper av ärenden, i vilka beslut skall meddelas av avdelningschef, angivas, då föreskrift därom icke annorledes är given, i arbetsordningen eller i särskilda tjänsteföreskrifter eller ock av generaldirektören.

Vad i 18 § 4, 5 och 6 mom. sägs skall även gälla vid handläggning av ärenden inför avdelningschef, bestämmelsen i 5 mom. dock endast i vad avser befattningshavare å hans avdelning.

20 §.

1. I ärenden, som icke avses i 17, 18 och 19 §§ och vilka icke äro av beskaffenhet att beslut däri skäligen bör fattas av generaldirektören eller vederbörande avdelningschef, må ledamot, var inom sitt verksamhetsområde, fatta beslut. I särskilda fall må ock beslut i sådant ärende kunna fattas av underordnad tjänsteman.

Chefen för kameralbyrån fattar beslut efter föredragning av honom underordnad tjänsteman. Skulle därvid skiljaktiga meningar yppas, skall ärendet avgöras av generaldirektören.

Närmare bestämmelser om de ärenden eller grupper av ärenden, vilka må behandlas i nu nämnd ordning, meddelas, då föreskrift därom icke annorledes är given, i arbetsordningen eller i särskilda tjänsteföreskrifter eller ock av generaldirektören.

2. Ledamot må själv eller genom underordnad tjänsteman besvara till överstyrelsen inkomna förfrågningar samt meddela råd och upplysningar ävensom sådana detaljbestämmelser, som utgöra omedelbar tillämpning av överstyrelsens beslut eller gällande föreskrifter.

3. Utan föregående föredragning äger ledamot att själv eller genom underordnad tjänsteman

dels genom remiss eller särskild skrivelse infordra förklaringar, yttranden och uteblivna rapporter eller berättelser ävensom åt befattningshavare, lydande under överstyrelsen, meddela erinringar i ärenden, som höra under vederbörande ledamots handläggning,

dels ock till granskning, bearbetning, anteckning, förvaring eller annan behörig åtgärd överlämna inkommande berättelser, rapporter, anmälningar, statistiska uppgifter m. m. dylikt, med iakttagande likväl att, därest sådan handling innehåller något av beskaffenhet att böra anmälas inför överstyrelsen eller närmast överordnade, sådan anmälan omedelbart skall ske.

4. Berör ärende, däri enligt vad ovan sägs beslut må fattas av vederbörande ledamot, flera ledamöters verksamhetsområden, skall, innan ärendet avgöres, samråd äga rum mellan dessa ledamöter. Skulle därvid skiljaktiga meningar yppas, skall ärendet anmälas för vederbörande avdelningschef och avgöras av denne eller, där han anser så påkallat, av generaldirektören.

5. Ledamot må även vidtaga nödig åtgärd i annat avseende än ovan blivit nämnt, när åtgärder icke utan verklig olägenhet kan uppskjutas och hinder förefinnes för beslut i eljest föreskriven ordning; dock skall dylik åtgärd så snart ske kan anmälas vid handläggning i sådan ordning.

6. Vad i denna paragraf sägs beträffande ledamot gäller i tillämpliga delar jämväl förste aktuarien.

21 §.

Generaldirektören må, när han så finner nödigt och hans övriga ämbetsgöromål det medgiva, företaga tjänsteresor inom riket, som kunna påkallas av överstyrelsens ämbetsförvaltning. Sådana resor må ock, efter av generaldirektören för varje gång lämnat uppdrag, företagas av ledamot eller annan tjänsteman hos överstyrelsen. Därjämte äger överstyrelsen att, då i särskilt fall sådant befinnes erforderligt eller lämpligt, åt sakkunnig person utom överstyrelsen uppdraga att företaga resor, om vilka nu är fråga.

Om inspektionsresor givas föreskrifter i 28 och 29 §§.

22 §.

1. Vid föredragning och avgörande inom överstyrelsen av ärende, som kan anses beröra annat centralt ämbetsverks ämbetsområde, må representant för detta ämbetsverk, efter överenskommelse mellan verkens chefer, närvara och deltaga i överläggningen.

Är sådan representant av avvikande mening från det beslut, som i ärendet fattas, åligger det honom att låta till protokollet anteckna sin skiljaktiga mening.

2. Beredes överstyrelsen, på grund av annat centralt ämbetsverks instruktion eller efter överenskommelse mellan verkens chefer, tillfälle att vara representerad, då inom annat centralt ämbetsverk förekommer ärende, som berör överstyrelsens verksamhetsområde, äger överstyrelsens chef bestämma, av vem styrelsen därvid skall representeras.

23 §.

1. I generaldirektörens frånvaro tillkommer det avdelningschef att, därest Kungl. Maj:t icke annorlunda förordnar, med de undantag, som nedan angivas, fullgöra generaldirektören tillhörande uppgifter. Avse dessa flera avdelningar inom överstyrelsen, inträder i generaldirektörens ställe den såsom avdelningschef äldste av vederbörande avdelningschefer.

2. I generaldirektörens frånvaro må icke, såvida ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, förslag avgivas till återbesättande av tjänst eller tjänst tillsättas, ej heller avsättning av befattningshavare äga rum.

Ej heller må i generaldirektörens frånvaro i ärende av större vikt fattas beslut, som utan olägenhet kan anstå till hans återkomst, eller i övrigt utan hans medgivande vidtagas sådana åtgärder, som rubba eller förändra av överstyrelsen givna föreskrifter eller förut i överstyrelsens verksamhet följda grunder.

3. Vad som i 1 och 2 mom. sägs om generaldirektören, skall i tillämpliga delar gälla avdelningschef, och skola avdelningschefens åligganden i motsvarande fall utövas av den såsom undervisningsråd äldste å vederbörande avdelning.

4. Vad nu sägs skall ock vid inträffande ledighet å generaldirektörsämbetet i tillämpliga delar lända till efterrättelse, intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnar.

24 §.

1. Över ärenden, som föredragas i överstyrelsen, skall för varje rotel samt för kameralbyrån liksom ock för statistiska kontoret genom vederbörande föredragandes föranstaltande upprättas en föredragningslista, däråskall antecknas, dels vilka som deltagit i ärendets prövning, dels ock kort sammanfattning av beslutet i varje ärende. Över de ärenden, i vilka ledamot fattar beslut, föres anteckning på sätt i arbetsordningen bestämmes.

2. Protokoll föres, förutom i de fall, som omförmälas i 17, 18, 19, 22 och 28 §§, jämväl när beslut skall expedieras medelst protokollsutdrag, skiljaktiga meningar inom överstyrelsen förekomma eller överstyrelsen eljest finner anledning besluta, att protokoll skall hållas.

Har vid handläggning av ärende, som skall anmälas för Kungl. Maj:t, skiljaktig mening blivit antecknad till protokollet, skall utdrag av detsamma, upptagande denna mening, bifogas den utgående skrivelsen i ämnet.

25 §.

1. Utgående expeditioner i ärenden, som föredragits inför generaldirektören eller inför generaldirektören och vederbörande ledamöter, underskrivas av honom och föredraganden. Dock må dylika expeditioner, i den mån generaldirektören prövar lämpligt, förses med underskrift: »På kungl. skolöverstyrelsens vägnar» och föredragandens namnteckning.

I ärende, som föredragits av generaldirektören, underskrives expeditionen av honom och kontrasigneras av vederbörande kanslitjänsteman.

2. Utgående expeditioner i ärenden, föredragna inför avdelningschef, underskrivas av denne och vederbörande föredragande, och skall över namnet antecknas: »För skolöverstyrelsens läroverksavdelning», respektive »För skolöverstyrelsens folkskolavdelning» eller »För skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning».

3. I skrivelser och utlåtanden, som avlåtas till Kungl. Maj:t eller chef för statsdepartement, skola angivas de ledamöter av överstyrelsen, vilka deltagit i ärendets slutliga handläggning, ävensom, i förekommande fall, de representanter för annat ämbetsverk, vilka därvid varit tillstädes. Sådana skrivelser och utlåtanden skola kontrasigneras av vederbörande kanslitjänsteman.

4. Skrivelser, som avlåtas till utländsk myndighet, må underskrivas av generaldirektören ensam.

5. Då generaldirektören är hindrad att underteckna expedition i ärende, som i 1 och 4 mom. omförmäles, undertecknas densamma »För generaldirektören» av vederbörande avdelningschef. Är avdelningschef hindrad underteckna expedition i ärende, som i 2 mom. sägs, undertecknas densam-

ma: »För avdelningschefen» av till tjänsteåldern äldste ledamot, vilken deltagit i ärendets slutliga handläggning.

6. Expedition i ärende, som handlagts i den i 20 § angivna ordning, förses med underskriften: »På kungl. skolöverstyrelsens vägnar» och vederbörande tjänstemans namnteckning. Beträffande undertecknande av anordningar och checker å statsverkets checkräkning gäller vad därom särskilt föreskrives.

7. Remisser och skrivelser i ärenden, som enligt 20 § handlagts av annan tjänsteman än ledamot eller förste aktuarien, må förses med underskrift: »Enligt uppdrag» och tjänstemannens namnteckning.

8. Angående kontrasignation meddelas närmare bestämmelser i arbetsordningen. Den, som kontrasignerat expedition, är ansvarig för densammas överensstämmelse med justerat koncept.

Inspektion. Särskilda inspektörer och konsulenter.

26 §.

1. Inspektion av de under överstyrelsens inseende ställda anstalterna verkställes dels av överstyrelsens chef och ledamöter, dels ock av särskilda inspektörer. Härjämte utöva särskilda konsulenter en rådgivande och övervakande verksamhet i avseende å undervisningen vid samma anstalter.

2. Den inspektion, som tillkommer överstyrelsens chef eller ledamot av överstyrelsen, skall avse att förskaffa överstyrelsen kännedom om ifrågavarande läroanstalters tillstånd och behov, att övervaka att gällande författningar i avseende å arbetets allmänna anordning vid dem efterlevas samt att genom upplysningar och råd understödja och främja anstalternas verksamhet, varjämte de i ämnen, där de besitta särskild erfarenhet, böra i möjligaste mån iakttaga vad i 4 mom. sägs.

3. Den inspektion, som tillkommer särskilda inspektörer för vissa grupper av skolor, skall hava samma ändamål, som i 2 mom. angives.

4. Konsulenterna skola hava till uppgift att inhämta kännedom om undervisningen i vissa ämnen eller ämnesgrupper eller ock om viss specialundervisning, övervaka att densamma bedrives på ett sätt, som står i överensstämmelse med gällande bestämmelser och tillfredsställande pedagogiska principer, samt genom råd och upplysningar stödja och främja undervisningen inom sina respektive områden.

5. Beträffande all inspekterande och konsulterande verksamhet skall iakttagas, att densamma icke må avse att åstadkomma en likformighet, som ej betingas av sakliga hänsyn eller som kan bliva hinderlig för arbetets anpassning efter skilda förhållanden.

27 §.

1. Plan för den inspektion, som avses i 26 § 2 mom., ävensom tiderna för de särskilda inspektionsbesöken fastställas av generaldirektören. Ledamot bör i regel hänvisas till inspektion av anstalt, som lyder under den avdelning, han själv tillhör. Själv må generaldirektören, oavsett vad i berörda plan är bestämt, när han så finner nödigt och hans övriga ämbetsgöromål det medgiva, företaga inspektion, som här är i fråga.

2. Vid besök i anstalt, ställd under överstyrelsens inseende, äger chef och ledamot av överstyrelsen fritt och obehindrat tillträde till anstalten i dess helhet och till alla dess handlingar. Inspektionsförrättaren äger likaledes rätt att av anstaltens styrelse och av de vid anstalten anställda befattningshavarna erhålla alla de upplysningar, som kunna främja syftet med besöket.

3. Då inspektion sker av anstalt, vilken är underkastad inspektion allenast av chef och ledamot av överstyrelsen, äger inspektionsförrättaren att i anledning av de under inspektionen gjorda iakttagelserna dels göra muntliga erinringar till anstaltens styrelse och de vid anstalten anställda befattningshavarna, dels ock, där han så finner lämpligt, tillställa anstaltens styrelse eller föreståndare en skriftlig promemoria. Uppkommer härvid fråga av större vikt, skall densamma underställas överstyrelsens prövning och avgörande. När inspektionsförrättaren anser det ändamålsenligt, må han låta sammankalla medlemmarna av anstaltens styrelse ävensom genom vederbörande rektor eller föreståndare de vid anstalten anställda befattningshavarna eller vissa av dem för att överlägga med dem eller meddela dem de anvisningar och råd, till vilka han finner sig befogad, och må han därvid såsom ordförande leda förhandlingarna.

4. I fråga om anstalt, som är underkastad såväl den i mom. 3 omförmälda inspektion som inspektion, utövad av annan myndighet eller av särskild inspektör, gäller vad i sagda moment föreskrives, varvid dock skall iakttagas följande. Därest besök vid sådan anstalt giver chef eller ledamot av överstyrelsen anledning till åtgärd beträffande någon sida av anstaltens verksamhet, som även faller under annan inspektion, skall meddelande om dylik åtgärd, därest icke inspektionsförrättaren finner ärendet vara av beskaffenhet att påkalla omedelbart ingripande, efter samråd med den inspektör, inseendet över anstalten närmast tillkommer, tillställas vederbörande styrelse eller befattningshavare. I varje fall skall nämnda myndighet och inspektör snarast möjligt erhålla meddelande om den av inspektionsförrättaren beslutade eller vidtagna åtgärden.

5. Därest överstyrelsen för fullgörande av sina ämbetsåligganden finner erforderligt, att dess chef eller någon av dess ledamöter besöker anstalt, som icke är ställd under överstyrelsens inseende, må dylikt besök äga rum. Härvid skall dock iakttagas, att den besökande icke äger ingripa i läro-

anstaltens verksamhet samt att besöket må ske först efter det anmälan därom blivit gjord hos chefen för den centrala myndighet, under vilken anstalten i fråga lyder, varjämte beträffande dylik anstalt skall gälla, att, därest skolöverstyrelsen i anledning av det verkställda besöket finner önskvärt, att viss överläggning hålles med den centrala myndighet, under vilken anstalten lyder, sådan överläggning skall äga rum vid gemensamt sammanträde.

6. För inspektion, som verkställts av chef eller ledamot av överstyrelsen, ävensom för åtgärder, föranledda av sådan inspektion, skall till överstyrelsen inom tid och på sätt, som överstyrelsen bestämmer, avgivas redogörelse.

28 §.

1. Inom överstyrelsen anställd inspektör och konsulent skola i enlighet med av överstyrelsen uppgjord plan besöka vederbörande under överstyrelsen lydande anstalter samt årligen till överstyrelsen avgiva redogörelse för sina besök.

I övrigt skall i fråga om den inspektion, som utövas av inom överstyrelsen anställd inspektör, i tillämpliga delar gälla vad i 27 § sägs om inspektion av chef och ledamot av överstyrelsen samt beträffande den verksamhet, som utövas av inom överstyrelsen anställd konsulent, gälla vad därom i överstyrelsens arbetsordning närmare föreskrives.

2. Nu nämnd inspektör och konsulent åligger vidare dels att på överstyrelsens kallelse i överstyrelsen personligen deltaga i utredningen och handläggningen av ärende, hörande till hans fackområde, eller ock däri avgiva skriftligt yttrande, dels ock att av eget initiativ ingiva de framställningar och föreslå de åtgärder, som kunna anses erforderliga för främjande av undervisningen inom hans område.

3. Då inspektör eller konsulent är närvarande vid ärendes handläggning i överstyrelsen, har han att meddela de upplysningar och råd, som ankomma på honom såsom företrädare av visst fackområde, uttala sin mening samt, om överstyrelsen fattar därifrån avvikande beslut, låta anteckna sin skiljaktiga mening till protokollet.

Daglig arbets- och mottagningstid.

29 §.

1. För tjänsteman å ordinarie och extra stat ävensom för annan icke-ordinarie befattningshavare med full tjänstgöring skall, i den mån ej nedan annorlunda stadgas, arbetstiden å tjänsterummet utgöra 42 timmar i veckan eller, där vecka innehåller mindre än sex arbetsdagar, ett i förhållande

till antalet arbetsdagar minskat antal timmar samt förläggas till tider, som bestämmas i arbetsordning eller eljest av generaldirektören. I arbetstiden må icke inräknas måltidsrast.

Om och i den mån omständigheterna det tillåta, må generaldirektören för högst tre månader under tiden juni—september medgiva inskränkning i den i första stycket angivna arbetstiden med högst nio timmar i veckan. Viss inskränkning i arbetstiden må ock av generaldirektören kunna medgivas vid särskilda tillfällen.

För fullgörande av något av Kungl. Maj:t eller på grund av Kungl. Maj:ts bemyndigande meddelat allmänt uppdrag må erforderlig inskränkning i arbetstiden å tjänsterummet äga rum.

Därest i särskilda fall arbete finnes med större fördel kunna utföras utom tjänsterummet, må medgivande till därav föranledd inskränkning i arbetstiden å tjänsterummet lämnas av generaldirektören eller efter dennes bestämmande av vederbörande förman.

Då göromålens gång det kräver, äger förman påfordra nödig utsträckning av arbetstiden.

Expeditionsvakt må åläggas den tjänstgöring nattetid, som erfordras för ämbetslokalernas bevakning; dock skall han åtnjuta motsvarande befrielse från dagtjänstgöring.

2. Personal, som icke avses i mom. 1, skall utföra sitt arbete å tjänsterummet å tid, varom, där ej annat finnes stadgat, föreskrifter meddelas i arbetsordning eller av generaldirektören eller, efter dennes bestämmande, av annan förman.

3. För generaldirektören och ledamöterna skall viss daglig, för allmänhetens mottagande tjänlig tid, ej understigande en timme, vara bestämd. I den mån överstyrelsen finner det erforderligt, skall även för annan befattningshavare viss daglig mottagningstid bestämmas. Registrators- och kassakontor skola hållas öppna för allmänheten minst fem timmar varje söckendag; dock må generaldirektören, där sådant finnes utan olägenhet kunna äga rum, för högst tre månader under tiden juni—september inskränka expeditionstiden intill fyra timmar om dagen.

Nu omförmälda mottagnings- och expeditionstider skola tillkännagivas genom anslag inom överstyrelsens lokal.

Tjänstetillsättning, kompetensfordringar, semester och annan ledighet, vikariat och avsked.

30 §.

1. Generaldirektören förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av högst sex år.

2. Avdelningschef förordnas, efter anmälan av generaldirektören, av Kungl. Maj:t för högst sex år.

3. Undervisningsråd utnämnes, efter anmälan av generaldirektören, av Kungl. Maj:t. I de fall, då Kungl. Maj:t icke vill omedelbart utnämna innehavare av sådan tjänst, meddelar Kungl. Maj:t förordnande å tjänsten för viss tid.

Byråchef och biblioteksråd utnämnas av Kungl. Maj:t efter anmälan av generaldirektören.

4. Skolöverläkare, arkitekt samt hos överstyrelsen anställda inspektörer förordnas, efter anmälan av generaldirektören, av Kungl. Maj:t för en tid av högst tre år. Hos överstyrelsen anställda konsulenter, med undantag likväl av sådana, vilkas befattningar äro uppförda på ordinarie eller extra stat, förordnas av överstyrelsen, likaledes för en tid av högst tre år.

5. Befattningshavare i 24:e och högre lönegrader i avdelning B av löneplanen i gällande avlöningsreglemente med undantag av de i 3 mom. omförmälda, tillsättas av Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen. Förordnanden å motsvarande befattningar å extra stat meddelas i enahanda ordning.

6. De befattningar å ordinarie och extra stat, vilka icke ovan nämnts, tillsättas av överstyrelsen, som jämväl med ovan angivna undantag antager den icke-ordinarie personalen.

8. Befattningar i löneplanens avdelning B lönegraderna 21—30 tillsättas genom fullmakt, medan befattningar i samma avdelnings övriga lönegrader tillsättas genom konstitutorial.

9. Då fråga är om tillsättande av aktuariebefattning å statistiska kontoret, skall överstyrelsen inhämta utlåtande om de sökandes kompetens från statistiska centralbyrån, innan överstyrelsen avgiver förslag till tjänstens besättande eller själv tillsätter densamma.

31 §.

1. Befattning, vars innehavare utnämnes eller förordnas av Kungl. Maj:t efter förslag av överstyrelsen, skall av överstyrelsen kungöras till ansökning i allmänna tidningarna och medelst anslag inom överstyrelsens lokal med föreläggande av trettio dagars ansökningstid, räknat från den dag, kungörandet i allmänna tidningarna sker. Efter denna tids utgång skall överstyrelsen insända inkomna ansökningshandlingar till Kungl. Maj:t med förord för den bland de sökande, som anses företrädesvis böra ifrågakomma, eller anmälan att sådant förord icke kan lämnas åt någon bland dem.

Sedan handlingarna insänts till Kungl. Maj:t, skall tillkännagivande om överstyrelsens beslut i saken ofördröjligen anslås i överstyrelsens lokal.

2. Befattning å ordinarie eller extra stat, som tillsättes av överstyrelsen, skall kungöras till ansökning på sätt förut nämnts.

Sedan befattningen blivit tillsatt, skall tillkännagivande därom ofördröjligen anslås i överstyrelsens lokal.

32 §.

1. Undervisningsråd skall besitta sådana genom vederbörliga examina ådagalagda teoretiska insikter och sådan praktisk lärarerfarenhet, som hans särskilda uppgifter inom överstyrelsen påkalla.

Byråcheferna på undervisningsavdelningarna skola hava avlagt examen inför juridisk eller filosofisk fakultet, varjämte en av dessa skall hava fullgjort vad författningarna föreskriva i fråga om dem, som må nyttjas i domarämbete.

Biblioteksråd skall besitta genom vederbörliga examina ådagalagda teoretiska insikter och praktisk erfarenhet inom biblioteksväsendet.

2. Inspektörer och konsulenter skola innehava genom praktisk verksamhet förvärvad erfarenhet och genom teoretisk utbildning vunna insikter i fråga om de områden av undervisningsväsendet eller det allmänna folkbildningsväsendet, inom vilka deras arbetsuppgifter falla.

3. Sekreterare och notarie skola hava avlagt examen inför juridisk eller filosofisk fakultet.

4. Förste aktuarie och aktuarie skola äga sådan kompetens, som erfordras för vinnande av anställning i motsvarande befattningar inom statistiska centralbyrån.

5. Byråchef, kamrerare, förste revisor, kassör och bokhållare samt revisor å kameralbyrån skola hava antingen avlagt examen inför juridisk fakultet inom riket samt om kunskap i bokföring erhållit vitsord, som prövas tillfyllestgörande, eller avlagt avgångsexamen från handelshögskola eller ock på annat sätt förvärvat motsvarande utbildning.

33 §.

Generaldirektören äger tillgodonjuta honom tillkommande semester å tid, som han själv bestämmer. Utöver semester äger han åtnjuta ledighet för enskilda angelägenheter under högst femton dagar årligen. Då generaldirektören begagnar sig av rätt till ledighet, skall han göra anmälan hos chefen för ecklesiastikdepartementet och lämna överstyrelsen underrättelse om tiden för ledigheten.

34 §.

1. Fördelning av semester mellan befattningshavarna hos överstyrelsen bestämmes av generaldirektören efter överläggning med ledamöterna.

2. Annan ledighet än semester äger överstyrelsen bevilja ledamot under högst fyrtiofem dagar årligen samt åt övrig personal efter omständigheterna. Vid behov av tjänstledighet för ledamot under längre tid än nu sagts skall frågan hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande.

3. Erfordras vikarie för befattningshavare eller är befattning ledig, må

överstyrelsen förordna lämplig person att uppehålla befattningen; dock att, där fråga om ledighet jämlikt 2 mom. här ovan hänskjutits till Kungl. Maj:ts avgörande, jämväl förordnande angående vikarie meddelas av Kungl. Maj:t.

4. För beredande av visst ärende eller viss grupp av ärenden äger ledamot, efter generaldirektörens beprövande, erhålla befrielse från handläggning under viss tid av övriga till hans verksamhetsområde hörande ärenden; och må generaldirektören uppdraga åt annan tjänsteman att i ledamotens ställe handlägga sistnämnda ärenden.

35 §.

Ansökan om avsked eller entledigande från befattning hos överstyrelsen skall, om befattningen är tillsatt av Kungl. Maj:t, överlämnas till Kungl. Maj:ts avgörande, men i annat fall prövas av överstyrelsen.

Innan sökt avsked av överstyrelsen beviljas tjänsteman, skall i förekommande fall frågan om hans rätt till pension vara prövad i därför stadgad ordning.

Åtal och ansvar för tjänstefel.

36 §.

1. Beträdes generaldirektören eller ledamot i överstyrelsen med fel eller försummelse i tjänsten, sker åtal därför inför Svea hovrätt.

2. Gör annan ordinarie befattningshavare sig skyldig till fel eller försummelse i tjänsten eller vanvördnad mot förman eller olydnad, äger överstyrelsen efter omständigheterna antingen tilldela honom varning eller döma honom till mistning av lön för högst trettio dagar eller ock suspendera honom på högst tre månader från tjänst och lön.

Har den felande icke låtit sig därav rätta eller har han gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet, skall han, där befattningen är tillsatt genom fullmakt, ställas under åtal inför vederbörande underrätt samt, där befattningen är tillsatt genom konstitutorial, antingen åtalas som nu sagts eller av överstyrelsen skiljas från tjänsten.

Vidtages åtgärd för anställande av åtal, äger överstyrelsen avstänga den felande från tjänstens utövning, till dess över honom blivit slutligen dömt eller domstolen annorlunda förordnar. Har överstyrelsen fattat beslut om befattningshavares suspension eller skiljande från tjänsten, äger överstyrelsen likaledes, till dess beslutet vunnit laga kraft, avstänga den felande från utövning av tjänsten.

3. Ådagalägger befattningshavare, som ej avses i mom. 1 och 2, försumlighet, oskicklighet eller klandervärt uppförande eller visar han sig eljest olämplig, äger överstyrelsen tilldela honom varning eller skilja honom

från tjänsten; beträffande befattningshavare, som förordnats av Kungl. Maj:t, ankommer på Kungl. Maj:t att, efter framställning från överstyrelsen, besluta om hans skiljande från förordnandet. Vid svårare förseelse sker åtal inför vederbörande underrätt, dock att, där fråga är om innehavare av befattning, motsvarande någon av de i 1 mom. nämnda, åtalet sker inför Svea hovrätt.

Besvär över överstyrelsens beslut.

37 §.

Den, som icke åtnöjes med överstyrelsens beslut, äger, där ej annorlunda är genom lag eller särskild författning stadgat, hos Kungl. Maj:t söka ändring genom besvär, vilka skola hava inkommit till vederbörande statsdepartement före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet. Beslut om tjänstetillsättning eller om förslag därtill skall anses hava kommit klaganden till del den dag, beslutet tillkännagivits genom anslag i överstyrelsens lokal.

Överstyrelsens beslut om befattningshavares avstängning från tjänstgöring går i verkställighet utan hinder av besvärs anförande.

Specialmotivering

till förslag till instruktion för skolöverstyrelsen.

1 §. I instruktionens första paragraf hava de sakkunniga sökt giva en kort sammanfattning av skolöverstyrelsens huvuduppgift och verksamhetsfält. Motsvarande bestämmelser återfinnas i §§ 1 och 3 av gällande instruktion.

2 §. Paragrafen angiver de olika anstalter, vilka stå under överstyrelsens inseende och ledning. Bestämmelser av enahanda innebörd äro intagna i §§ 2 och 12 av nuvarande instruktion. De sakkunniga hava sökt giva föreskrifterna en mera generell avfattning än vad nu är förhållandet, i syfte att i möjligaste mån ändringar må kunna undvikas, därest någon ny skolform skulle tillkomma, någon äldre upphöra eller ändrad benämning införas för vissa slag av anstalter.

3 §. De sakkunniga hava i denna paragraf sökt sammanföra bestämmelserna angående överstyrelsens allmänna uppgifter med avseende å olika skolformer. I gällande instruktion äro dessa uppgifter angivna i ett flertal paragrafer, nämligen i §§ 4, 11, i viss mån i § 13 samt i §§ 14—16. Den i dessa paragrafer detaljerade uppräkningen av olika läroanstalter samt av specialuppgifter för överstyrelsens verksamhet beträffande de olika anstalterna har synts de sakkunniga alltför utförlig och därigenom mindre överskådlig men samtidigt icke fullständig. En uttömmande och detaljerad bild av överstyrelsens befattning med olika skolformer synes näppeligen böra hava sin plats i ämbetsverkets instruktion. Ständigt nytillkommande eller ändrade uppgifter för överstyrelsen beträffande dess verksamhet med olika läroanstalter skulle leda till upprepade ändringar i instruktionen, och de sakkunniga hava därför i sitt förslag vidtagit en väsentlig omformulering av dessa bestämmelser i syfte att så långt görligt giva dem en allmängiltig och på samma gång mera koncentrerad avfattning.

4 §. Denna paragraf avser överstyrelsens allmänna uppgifter beträffande lärarutbildningen och motsvaras av nuvarande § 17. Även här gäller vad de

sakkunniga under § 3 anfört i fråga om önskvärdheten av en generalisering och koncentrering av ifrågavarande bestämmelser.

5 §. Denna paragraf är avsedd att ersätta § 12 i nuvarande instruktion. Bestämmelserna innehålla i sak intet nytt, utan återgiva endast den befattning, som överstyrelsen för närvarande har att taga med de i § 2 mom. 5 angivna anstalterna.

6 §. Denna paragraf saknar motsvarighet i gällande instruktion. I andra ämbetsverks instruktioner finnas emellertid bestämmelser av den innebörd, som angivits i paragrafen. Bestämmelserna betingas dessutom särskilt av tillkomsten av den nya kamerala byrån.

7 §, *1 mom.* Innehållet i detta moment motsvarar nuvarande § 18, mom. 1. I avseende å tillägget om befogenhet för statistiska centralbyrån att framföra sina synpunkter med avseende å utgivandet av överstyrelsens statistiska berättelser hänvisa de sakkunniga till vad de å sid. 183 härutinnan anfört.

7 §, *2 mom.* I överensstämmelse med vad de sakkunniga förut å sid. 234 ff. anfört hava i detta moment införts bestämmelser om utgivandet av tryckta meddelanden från överstyrelsens verksamhet (Pedagogiska meddelanden).

7 §, *3 mom.* Bestämmelserna i detta moment överensstämma med föreskrifterna i § 18, mom. 2 av gällande instruktion.

8 §. Paragrafen har sin motsvarighet i § 19 av den nuvarande instruktionen. Med hänsyn till bestämmelsen i kungörelsen den 30 juni 1936 angående skyldighet för verk och inrättningar att insända handlingar till riksdagens revisorer har den i motsvarande hänseende förekommande föreskriften i nuvarande instruktion uteslutits. I övrigt hava de sakkunniga allenast vidtagit viss formell omarbetning av bestämmelserna i anslutning till avfattningen av motsvarande stadganden i under senare år fastställda instruktioner för andra ämbetsverk.

9 §, *1 mom.* I detta moment angivna föreskrifter saknas i överstyrelsens nuvarande instruktion men hava införts i anslutning till vad i motsvarande hänseende förekommer i senare instruktioner för andra ämbetsverk.

9 §, *2 mom.* Bestämmelsen under detta moment motsvarar nuvarande § 20. Endast en viss formell omredigering har vidtagits.

10 §, 1 mom. De föreslagna föreskrifterna motsvara i stort sett stadgandena i § 21 av gällande instruktion, med det tillägget, att överstyrelsens arbetsordning ävensom mera betydelsefulla ändringar, som vidtagas i densamma, skola delgivas chefen för ecklesiastikdepartementet. De sakkunniga hava nämligen ansett betydelsefullt, att vederbörande departementschef hålles underkunnig om de viktigare förändringar med avseende å överstyrelsens inre arbete, som av ämbetsverket kunna komma att beslutas.

10 §, 2 mom. Några motsvarande stadganden återfinnas icke i den nuvarande instruktionen. De sakkunniga hava ansett lämpligt, att instruktionen kompletteras med föreskrifter av ifrågavarande slag, till vilka motsvarighet finnas i senare instruktioner för vissa ämbetsverk.

11 §, 1 mom. Momentet motsvarar § 22, mom. 1 i nuvarande instruktion och har allenast underkastats viss mindre formell ändring.

11 §, 2 mom. Detta moment, som motsvarar § 22, mom. 2 av gällande instruktion, har föreslagits få en från sistnämnda moment avvikande utformning med hänsyn till de sakkunnigas förslag om upprättandet av särskilda administrativa rotlar och av en biblioteksrotel ävensom av en särskild kameral byrå.

11 §, 3 mom. Detta moment motsvarar § 22, mom. 3 i nu gällande instruktion.

11 §, 4 mom. I § 22, mom. 4 av gällande instruktion angives allenast, att inom överstyrelsen är anställd en förste aktuarie, tillika chef för skolöverstyrelsens statistiska avdelning. De sakkunniga hava i förevarande moment intagit bestämmelse om att inom överstyrelsen finnes ett statistiskt kontor, som förestås av en förste aktuarie. I enlighet med vad de sakkunniga tidigare förordat har härvid iakttagits, att den nuvarande benämningen »statistisk avdelning» utbytts mot »statistiskt kontor». Beträffande arbetet å detta kontor hänvisa de sakkunniga i övrigt till vad de å sid. 182 ff. anfört.

11 §, 5 mom. Detta moment, som har sin motsvarighet i § 25, mom. 1 i nuvarande instruktion, föreslås erhålla en viss formell omredigering.

11 §, 6 mom. Den nuvarande instruktionen innehåller i § 22, mom. 4 en uppräkning av vissa till överstyrelsen knutna inspektörs- och konsulentm. fl. befattningar. Tillkomsten av en ny sådan befattning eller upphörandet av en dylik föranleder ändring i instruktionen. För undvikande av sådana ändringar hava de sakkunniga sökt giva förevarande moment, som

är avsett att täcka bestämmelserna i § 22, mom. 4 och 5, en mera generell avfattning.

11 §, 7 mom. I detta moment har ett omnämnande intagits rörande den av de sakkunniga i annat sammanhang (sid. 102) föreslagna yrkesskolenämnden.

11 §, 8 mom. Detta moment motsvarar i stort sett § 25, mom. 2 i nuvarande instruktion och har föreslagits få en formulering, som överensstämmer med vad i motsvarande hänseende föreskrivits i senare instruktioner för andra ämbetsverk.

12 §. Paragrafen äger sin motsvarighet i nuvarande § 23. De sakkunniga hava i sitt förslag helt omarbetat ifrågavarande bestämmelser för att genom angivande av de olika rotlarna, på sätt fallet är med byråerna i andra ämbetsverk, giva paragrafen en mera klarläggande avfattning.

13 §, 1 mom. I detta moment, som motsvarar § 24, mom. 1 i gällande instruktion, hava de sakkunniga sökt giva författningsmässigt uttryck åt den av dem i det föregående förordade ändringen i överstyrelsens arbetssätt med avseende å beslutanderätten, som enligt de sakkunnigas mening bör tilläggas generaldirektören i alla de ärenden, i vilkas prövning han deltager, med undantag av sådana frågor, där den kollegiala formen för ärendenas avgörande fortfarande skulle bibehållas.

13 §, 2 mom. Detta moment, som innehåller föreskrifter om avdelningschefens befogenheter och åligganden, motsvarar i stort sett § 24, mom. 3 i nuvarande instruktion.

13 §, 3 mom. Momentet, som har sin huvudsakliga motsvarighet i § 24, mom. 4 av nuvarande instruktion, har kompletterats med bestämmelser om vissa särskilda åligganden för chef för administrativ rotel i anslutning till vad de sakkunniga i det föregående föreslagit och i överensstämmelse med vad i motsvarande hänseende föreskrives i instruktioner för ämbetsverk, där dylik administrativ byråchef finnes.

13 §, 4 mom. Momentet saknar motsvarighet i gällande instruktion och har av de sakkunniga införts i instruktionsförslaget i anslutning till de sakkunnigas förslag om inrättandet av en biblioteksrådsbefattning.

13 §, 5 mom. Detta moment är föranlett av de sakkunnigas förslag om en kameralbyrå och en särskild chef för denna byrå.

13 §, 6 mom. I detta moment har en förkortning föreslagits av de nuvarande, i § 24, mom. 5 intagna bestämmelserna i ämnet. Mera detaljerade föreskrifter synas böra hava sin plats i arbetsordningen.

13 §, 7 mom. Detta moment motsvarar § 24, mom. 6 i gällande instruktion.

13 §, 8 mom. Momentet innehåller bestämmelser, avsedda att ersätta motsvarande i § 27 av nuvarande instruktion förekommande föreskrifter. Ifrågavarande moment har erhållit en avfattning, som nära ansluter sig till motsvarande stadganden i senare instruktioner för andra ämbetsverk.

13 §, 9 mom. Detta moment motsvarar i viss utsträckning bestämmelser i nuvarande instruktions § 34.

14 §. Paragrafen, vilken saknar direkt motsvarighet i nuvarande instruktion, har föreslagits i överensstämmelse med motsvarande föreskrifter i senare instruktioner för andra ämbetsverk.

15 §. Denna paragraf ansluter sig till i andra ämbetsverks instruktioner förekommande föreskrifter. I överstyrelsens nuvarande instruktion saknas motsvarande bestämmelser.

16 §. Paragrafen motsvarar § 28 i gällande instruktion. Den av de sakkunniga under instruktionsförslagets 13 §, mom. 1, 2 och 3 angivna fördelningen av beslutanderätten har närmare kommit till uttryck i förevarande moment, vari preciserats de olika former för beslutens fattande inom ämbetsverket.

17 §. I denna paragraf hava föreslagits föreskrifter angående formen för handläggning av ärenden, som, enligt vad de sakkunniga ansett, böra avgöras kollegialt. Motsvarande bestämmelser återfinnas i § 30 av gällande instruktion.

18 §, 1—4 mom. Bestämmelserna, som avse formen för handläggningen av de frågor, i vilka beslut skola fattas av generaldirektören, äga sin motsvarighet i § 24, mom. 1, § 29 och § 31 av nuvarande instruktion. Föreskrifterna stå i överensstämmelse med de principer rörande vissa ärendens avgörande, varåt de sakkunniga i det föregående givit uttryck.

18 §, 5 mom. Bestämmelserna motsvara senare delen av § 27, mom. 1 i gällande instruktion.

18 §, *6 mom.* Momentet överensstämmer i stort sett med bestämmelserna i nuvarande § 35.

19 §. De i paragrafen föreslagna bestämmelserna äga närmast sin motsvarighet i § 32 av gällande instruktion. Bestämmelserna hava i anslutning till de sakkunnigas principiella uppfattning i fråga om en utvidgad och fixerad beslutanderätt för avdelningschefen i vissa frågor föreslagits erhålla i förhållande till nuvarande föreskrifter ändrad formell avfattning. Den enligt nuvarande bestämmelser generaldirektören tillkommande rätten att uppdraga åt viss befattningshavare i överstyrelsen att tillstädeskomma vid handläggning av något speciellt ärende har på grund av de vidgade befogenheter, som de sakkunniga ansett böra tillkomma avdelningscheferna, utsträckts jämväl till dessa, i vad avser befattningshavare å avdelningen.

20 §. Föreskrifterna i denna paragraf ansluta sig till bestämmelserna i § 33 av gällande instruktion. I avseende å beslut, som fattas av chefen för kameralbyrån, förutsättes, att föredragning sker av tjänsteman å byrån. Vid olika meningar mellan den föredragande och den beslutande bör ärendet, såsom förhållandet är i motsvarande fall hos andra utbetalande myndigheter, hänskjutas till generaldirektörens avgörande. Beträffande förslagets formella redigering har hänsyn tagits till avfattningen av motsvarande bestämmelser i senare instruktioner för andra ämbetsverk.

21 §. Denna paragraf, som saknar direkt motsvarighet i gällande instruktion, har föreslagits i huvudsaklig anslutning till gällande föreskrifter i senare instruktioner för andra ämbetsverk.

22 §. Motsvarighet till de i denna paragraf upptagna bestämmelserna saknas i gällande instruktion för skolöverstyrelsen. Bestämmelser av i paragrafen angiven innebörd återfinnas emellertid i senare instruktioner för andra ämbetsverk.

23 §. I § 24, mom. 2, och § 36 av gällande instruktion återfinnas bestämmelser rörande formerna för överstyrelsens verksamhet och ämbetsverkets befogenhet vid generaldirektörens frånvaro. De sakkunniga hava föreslagit, att under en paragraf — 23 § — skola sammanföras motsvarande föreskrifter, vilka med hänsyn till de sakkunnigas tidigare angivna förslag i olika hänseenden givits en från nuvarande bestämmelser avvikande avfattning.

24 §. Paragrafen motsvaras av nuvarande § 37 och har i anslutning till motsvarande bestämmelser i senare instruktioner för andra ämbetsverk underkastats viss formell omredigering.

25 §. Motsvarande bestämmelser återfinnas i § 38 av gällande instruktion. Paragrafens nu föreslagna lydelse ansluter sig i huvudsak till motsvarande bestämmelser i senare instruktioner för andra ämbetsverk. Beträffande undertecknande av anordningar och checker hänvisas till vad därom särskilt föreskrives. De sakkunniga framlägga förslag härutinnan i särskild bilaga (bil. 25).

26—28 §§. I nuvarande instruktion återfinnas föreskrifterna angående inspektion i § 39. De sakkunniga, som i det föregående föreslagit vissa åtgärder till förstärkande av överstyrelsens möjligheter att utöva en rådgivande verksamhet genom inrättandet av en särskild ämneskonsulentorganisation, hava i förslaget till §§ 26—28 angivit grunddragen såväl för överstyrelsens och dess särskilda inspektörers inspekterande verksamhet som ock för den rådgivande verksamhet, som skulle utövas av de till överstyrelsen knutna konsulenterna. Ur systematisk synpunkt har det befunnits lämpligt, att de nu till en paragraf sammanförda föreskrifterna i ämnet uppdelas på särskilda paragrafer. I sak innebär de sakkunnigas förslag till bestämmelser icke annan avvikelse från nu gällande, än att en formell omarbetning och en systematisering vidtagits, särskilt med hänsyn till den ifrågasatta ämneskonsulentorganisationen.

29 §. Paragrafen motsvarar § 40 i gällande instruktion och har formellt omredigerats i anslutning till senare instruktioner för andra ämbetsverk.

30 §. Bestämmelser av motsvarande innebörd återfinnas i nuvarande instruktions § 41. De sakkunniga hava, i överensstämmelse med vad de i det föregående anfört i sitt förslag, givit förevarande paragraf en häremot svarande innebörd. Hänsyn har även, i fråga om den formella avfattningen, tagits till motsvarande föreskrifter i senare instruktioner för andra ämbetsverk.

31 §. Denna paragraf motsvaras av § 43, mom. 1 och 2 i gällande instruktion. Endast vissa formella jämkningar hava föreslagits.

32 §. Under denna paragraf, som har sin motsvarighet i bestämmelserna i nuvarande instruktions § 42 och § 43, mom. 3, hava de sakkunniga föreslagit mera preciserade kompetensvillkor för olika befattningar inom överstyrelsen. För behörighet till den ena av de föreslagna administrativa byråchefstjänsterna hava de sakkunniga föreslagit samma kompetensvillkor, som äro fastställda för motsvarande befattningar i andra ämbetsverk. För biblioteksrådet ifrågasätta de sakkunniga en mera allmänt avfattad bestämmelse i överensstämmelse med vad som föreslagits för undervisningsråd. För behörighet till sekreterar- eller notarietjänst bör krävas avlagd examen

inför juridisk eller, med hänsyn till skolöverstyrelsens verksamhetsområde och arbetsuppgifter, filosofisk fakultet.

Beträffande aktuarietjänst å överstyrelsens statistiska kontor föreslå de sakkunniga samma kompetensvillkor som för aktuarie i statistiska centralbyrån. Härjämte ifrågasätta de sakkunniga vissa angivna kompetenskrav för de högre befattningarna å kameralbyrån.

33 §. Paragrafen motsvarar nuvarande § 44.

34 §. Motsvarande bestämmelser återfinnas i § 45 och § 46 gällande instruktion. Den föreslagna formuleringen ansluter sig till vad i motsvarande hänseende är föreskrivet i senare instruktioner för andra ämbetsverk.

35 §. Paragrafen överensstämmer i sak med § 47 i nuvarande instruktion.

36 §. Paragrafen motsvarar nuvarande instruktions § 48 och är i förslaget bragt i överensstämmelse med vad i senare instruktioner för andra ämbetsverk är i samma hänseende stadgat.

37 §. Denna paragraf överensstämmer, frånsett en mindre formell jämkning, med § 46 i gällande instruktion för överstyrelsen.

Utkast

till arbetsordning för skolöverstyrelsen.

Ärendenas fördelning.

§ 1.

Till skolöverstyrelsens ämbetsområde hörande ärenden fördelas tillsvidare på följande avdelningar, rotlar, kontor och byrå:

A. Under *läroverksavdelningen* fördelas ärendena på följande sätt:

I. *avdelningschefens rotel,* ärenden rörande
fördelning av inspektionsskyldigheten mellan avdelningens ledamöter,
den avdelningen berörande konsulentorganisationen,
överstyrelsens konferenser med de allmänna läroverkens rektorer,
tillkallande av sakkunniga för avdelningen,
förslag till rektorstjänster vid de allmänna läroverken, tjänstledighet för rektor vid allmänt läroverk i vad avser tid överstigande en månad samt förordnande av vikarie för samma tid, tjänstgöringsbetyg för sådan rektor,
förslag till censorer i studentexamen och utseende av provårsföreståndare.

II. *roteln för organisationsfrågor,* ärenden rörande
inrättande, utvidgning och organisation av allmänna läroverk,
organisation av sådana läroanstalter, som motsvara de allmänna läroverkens gymnasier,
inrättande av nya tjänster och förflyttning av tjänster vid de allmänna läroverken,
förflyttning av lärare vid de allmänna läroverken,
fördelning av extralärararanslaget och därmed sammanhängande spörsmål om lärjungarnas antal och fördelning samt intagning och flyttning vid de allmänna läroverken,
fördelning av anslaget till lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken samt frågor rörande antalet undervisningstimmar i veckan för sådana lärare,
undervisningstidens längd vid de allmänna läroverken,
de allmänna läroverkens undervisningsplaner och där uppförda ämnen,
de allmänna läroverkens metodiska anvisningar,
vissa med de allmänna läroverkens inre arbete sammanhängande specialfrågor, såsom antalet deltagare i tillvalsämnen, anordnandet av undervisningen i grekiska i vissa fall och förläggning av inträdesprövning vid annan tid än närmast efter vårterminens slut,

kataloger och årsredogörelser vid de allmänna läroverken,
de allmänna läroverkens undervisningslokaler och inredning samt undervisningsmateriel,
formulär av olika slag för de allmänna läroverken, med undantag av sådana, som beröra examensväsendet och den ekonomiska förvaltningen,
granskning av från de allmänna läroverken ingivna arbetsordningar, protokoll och uppgifter av olika slag, med undantag av sådana, som beröra examensväsendet.

III. *roteln för examensfrågor m. m.*, ärenden rörande
censorsinstitutionen, utom i vad avser förslag till censorer,
granskning- och examensnämnder för privatister,
fastställande av de skriftliga ämnesuppgifterna i student- och realexamen,
tid för de skriftliga och muntliga prövningarna i real- och studentexamina,
närmare föreskrifter rörande de olika examina,
ämnen för muntlig prövning i realexamen,
prövning i studentexamen för folkskollärare,
formulär rörande examensväsendet,
granskning av från vederbörande läroverk och skolor ingivna förteckningar över examensanmälningar, examensprotokoll, examensarbeten och betygskataloger,
dispenser ifråga om examensväsendet, såsom befrielse från förnyad skriftlig prövning, muntlig prövning vid annat läroverk än där skriftlig prövning skett, tillträde till examen för för sent anmäld lärjunge o. dyl.,
hänvisning av privatister och fyllnadsprövande,
godkännande av lärjungar, som underkänts i examina,
real- och studentexamina motsvarande examina vid andra än under överstyrelsen lydande skolor, d. v. s. sjökrigsskolan, underofficersskolor m. m.,
Vilans folkhögskolas specialkurs för lantbruksstuderande,
rätt för enskilda och kommunala läroanstalter att anställa real- och studentexamina,
vissa allmänna pedagogiska anvisningar rörande inträde, prov, friluftsverksamhet m. m.,
föreskrifter angående ordning och tukt vid de allmänna läroverken,
anslag till tidskrifter och publikationer rörande det högre skolväsendet,
läroböcker vid läroverken.

IV. *roteln för befordrings- och personalfrågor*, ärenden rörande
provårsutbildningen,
undervisningsprov,
fortbildningskurser för lärare,
utbildningen av lärare i övningsämnen,
tillsättning av lärartjänster vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet,
bestämmelser rörande antagande av extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken,
antagande, förordnande och entledigande av extra ordinarie lärare, förordnande av vikarierande lärare, extra lärare och timlärare vid de allmänna läroverken,
förordnande av tillsyningslärare och kvinnlig sakkunnig vid de allmänna läroverken,

assistentundervisning genom infödda lärare i tyska, franska och engelska,
dispenser rörande kompetens för lärare vid de allmänna läroverken,
föreskrifter angående rätt för lärare vid de allmänna läroverken att undervisa i enskilda skolor,
minskning av undervisningsskyldigheten för vissa lärare vid de allmänna läroverken,
rätt för lärare vid allmänt läroverk att vara bosatt utom tjänstgöringsorten,
tillgodoräknande av föregående tjänstgöring för placering i löneklass i de fall, då frågan skall underställas Kungl. Maj:ts prövning,
tjänstledighet för rektor vid allmänt läroverk under högst en månad samt semester för sådan rektor ävensom härav föranledda vikariatsförordnanden,
lärares vid allmänt läroverk kvarstående i tjänst efter uppnådd pensionsålder,
föreskrifter rörande tjänstledigheter och förordnanden för lärare vid de allmänna läroverken, meddelande av tjänstledighet i förekommande fall samt granskning av utav rektor i sådant hänseende meddelade beslut,
resestipendier för lärare vid de under avdelningen lydande läroanstalterna,
rekommendationsskrivelser.

V. *roteln för frågor rörande kommunala och enskilda skolor,* ärenden rörande högre lärarinneseminariet, utom frågor angående tjänstetillsättningar,
vilka frågor skola handläggas å roteln för befordrings- och personalfrågor, samt sådana frågor, som skola handläggas å den administrativa roteln och å kameralbyrån,
organisation och inrättande av kommunala och enskilda skolor, med undantag av ärenden angående realexamen vid kommunala mellanskolor och högre folkskolor, vilka frågor handläggas å roteln för examensfrågor, samt sådana frågor som skola handläggas på den administrativa roteln och på kameralbyrån,
vissa allmänna pedagogiska anvisningar rörande kommunala och enskilda skolor,
rätt till statsbidrag för sådana skolor,
fördelning av anslag till privatläroverken,
tim- och kursplan vid kommunala flickskolor och dennas tillämpning,
läro- och undervisningsplaner för högre folkskolor,
normalskolekompetens åt högre flickskolor,
inträdesprövningar och undervisningstider vid kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor,
ny- och ombyggnad för kommunala skolor,
kompetensvärdet av avgångsbetyg från vissa linjer vid kommunala och enskilda skolor,
formulär samt kataloger och redogörelser för kommunala och enskilda skolor, formulär dock utom i vad avser den ekonomiska förvaltningen,
läro- och läseböcker vid kommunala skolor,
avgångsbetyg från kommunala och enskilda skolor,
förordnande av inspektor för kommunala och enskilda skolor,
förordnande av rektor, tjänstledighet, rektorsvikariat samt tjänstgöringsbetyg åt rektor vid kommunala skolor,

tillsättning och entledigande av lärare vid kommunala skolor,
förening av läs- och övningsämnen i tjänster vid kommunala skolor,
minskning i undervisningsskyldigheten för lärare vid kommunala och enskilda skolor,
antalet fast anställda lärare vid enskilda skolor,
behörighet och kompetens för lärare vid kommunala och enskilda skolor,
rätt till löneturs beräkning för lärarinnor vid enskilda skolor,
ersättning åt lärarinnor vid enskilda skolor, som på grund av skolväsendets omorganisation förlorat sin anställning,
granskning av från kommunala skolor ingivna uppgifter rörande nya klassavdelningar och nyanställda lärare, arbetsordningar, betygskataloger, årsredogörelser m. m.,
granskning av från enskilda skolor ingivna uppgifter rörande nya läroböcker, arbetsordningar, årsredogörelser m. m.

VI. *administrativa roteln,* ärenden rörande

fel och försummelse i tjänsten av lärare samt lärares vandel,
förvisningsdom av lärjunge samt i allmänhet disciplinmål rörande sådan,
författningar och andra föreskrifter i vad angår vederbörande ärendens formella behandling,
donationer och stipendier,
avlönings- och pensionsfrågor rörande lärare vid under avdelningen lydande läroanstalter,
de allmänna läroverkens kassor och fonder i vad avser deras allmänna ställning och ändamål samt disposition av deras tillgångar,
de allmänna läroverkens prebendehemman,
terminsavgifter,
reglementen för under läroverksavdelningen hörande kommunala och enskilda skolor,
avsked för lärare vid de allmänna läroverken,
förening av tjänster vid de allmänna läroverken,
flyttningsersättning åt lärare vid de allmänna läroverken,
fördelning av anslaget till biträden å de allmänna läroverkens rektorsexpeditioner,
ersättning åt lärare vid de allmänna läroverken för speciella arbeten inom läroverket,
uppflyttning i högre löneklass för lärare vid under avdelningen hörande läroanstalter,
reglering av övningslärartjänster vid kommunala skolor för delaktighet i folkskollärarnas pensionsanstalt,
vaktmästare och övrig betjäning vid de allmänna läroverken,
fördelning av anslag till undervisning i slöjd för kommunala mellanskolor.

B. Under *folkskolavdelningen* fördelas ärendena på följande sätt:

I. *avdelningschefens rotel,* ärenden rörande

fördelning av inspektionsskyldigheten mellan avdelningens ledamöter,
den avdelningen berörande konsulentorganisationen,
tillkallande av sakkunniga för avdelningen,
folkskolinspektionen, med undantag av frågor om folkskolinspektörers uppflyttning i högre löneklass, vilka frågor skola handläggas å den administrativa roteln.

II. *roteln för folk- och småskoleseminarier,* ärenden rörande
folk- och småskoleseminarier, såsom allmänna organisationsfrågor, tillsättning av tjänster, byggnadsfrågor, undervisningens anordning, lärares undervisningsskyldighet, läroböcker, elever, examina, efterprövningar m. m., dock med undantag av sådana frågor, vilka skola handläggas å den administrativa roteln och å kameralbyrån,
provårskurser och förordnande av provårsföreståndare vid provårsseminarium,
dispenser från folkskollärarexamen och småskollärarexamen,
fortbildningskurser för folkskollärare,
utbildningen av lärare i övningsämnen,
överstyrelsens konferenser med seminariernas rektorer,
anslag till tidskrifter och publikationer rörande folkundervisningsväsendet,
skolarkivalier,
nomadskoleväsendet,
skolhem och arbetsstugor,
folkundervisningen i rikets nordligaste gränsorter.

III. *roteln för organisationsfrågor rörande folkskolorna,* ärenden rörande
folkskoleväsendets organisation i allmänhet, omfattande även beräkning av det erforderliga antalet lärare vid folk- och småskolor,
skoldistriktsindelning,
ändring i kommunal indelning, i vad avser skolväsendet,
bidrag till skolhusbyggnader,
skolbarnsbespisning,
inrättande av nya lärartjänster eller indragning av redan befintliga,
folk- och småskollärares förflyttning utom distriktet och flyttningsersättning,
uppskov med tillsättning av folk- och småskollärare,
skolor för barn till lots- och fyrpersonalen.

IV. *roteln för undervisnings- och personalfrågor rörande folkskolorna,* ärenden rörande
undervisnings- och uppfostringsfrågor av allmän natur,
normalundervisningsplaner för folk- och fortsättningsskolor och därmed sammanhängande spörsmål,
förslag till kommunala folkskolinspektörer och överlärare,
instruktioner för kommunala folkskolinspektörer och överlärare,
statsbidrag till arvoden åt överlärare,
tillsättning av folkskollärartjänst utan företrädesrätt,
folk- och småskollärares förflyttning inom distriktet,
godkännande i vissa fall av beslut om antagande av lärare,
besvär över folkskollärarval,
nedsättning i för folkskollärare föreskriven minsta undervisningsskyldighet för vecka,
tillgodoräknande av föregående tjänstgöring för placering i löneklass i de fall, då frågan skall underställas Kungl. Maj:ts prövning,
avgång från folkskola,
läro- och läseböcker samt undervisningsmateriel för folkskolorna,
läro- och läseböcker samt undervisningsmateriel för fortsättningsskolorna,
föreskrifter angående folkskolebarns ferie- och studieresor,

skolor för svenska barn i utlandet,
resestipendier för lärare vid folk- och fortsättningsskolor,
skyddshem, i vad angår undervisning och uppfostran,
uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare, i vad angår undervisning och uppfostran,
enskilda skolor, som motsvara det egentliga folkskoleväsendet,
formulär beträffande undervisningen vid folkskolorna.

V. *roteln för fortsättningsskolor samt frågor om reglementen för folkskolorna,* ärenden rörande
organisations- och anslagsfrågor rörande fortsättningsskolor,
reglementen för folkskolor och fortsättningsskolor,
centralisering av fortsättningsskoleväsendet,
övergång till det sjunde skolåret,
rätt för skoldistrikt att anordna skola med mer än sju obligatoriska klasser,
medgivande av kortare undervisningstid för folkskolorna än åtta månader,
nedsättning i vissa fall i antalet undervisningstimmar i folkskolor,
befrielse från fortsättningsskoleplikt,
behörighet för vissa lärare i fortsättningsskolan,
fortbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor,
formulär av olika slag för fortsättningsskolor och sjuåriga folkskolor, utom i vad avser den ekonomiska förvaltningen.

VI. *roteln för det allmänna folkbildningsarbetet,* ärenden rörande
författningar och allmänna föreskrifter rörande det statsunderstödda populärvetenskapliga föreläsningsväsendet, nykterhetsupplysning och nykterhetsundervisning samt den allmänna folkbildningen,
organisationsfrågor rörande folkhögskolorna och frågor om statsbidrag till dessa skolor,
behörighet som föreståndare och lärare vid folkhögskolor,
besvär över lärartillsättningar och uppskov med tillsättning av lediga befattningar vid folkhögskolor,
utbildningskurser för lärare vid folkhögskolor,
s. k. flyttande folkhögskolekurser,
bestämmelser rörande stipendier åt elever vid folkhögskolor,
statsbidrag till populärvetenskapliga föreläsningsföreningar,
godkännande av föreläsare och ämnen för populärvetenskapliga föreläsningar,
inspektörer för populärvetenskapliga föreläsningsföreningar,
föreläsningsförbund och centralbyråer för populärvetenskapliga föreläsningsföreningar,
statsbidrag till olika nykterhetsförbund,
formulär för folkhögskolor, utom i vad avser den ekonomiska förvaltningen,
institutet och förskolan för blinda å Tomteboda, hantverksskolorna för blinda i Kristinehamn och Växjö, vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, såsom allmänna organisationsfrågor, undervisningsplaner, tillsättning av tjänster, förslag till ledamöter i de olika anstalternas direktioner, råd och anvisningar för lärarpersonalen, utbildningen av

lärare, lärarbehörighet, läroböcker, m. m., dock med undantag av sådana frågor, vilka skola handläggas på den administrativa roteln och på kameralbyrån,
dövstumskolor, såsom allmänna organisationsfrågor, undervisningsplaner, utbildning av lärare, läroböcker m. m., dock med undantag av sådana frågor, vilka skola handläggas på den administrativa roteln och på kameralbyrån,
uppfostringsanstalter för sinnesslöa, i vad angår undervisning och uppfostran, såsom förslag till ledamöter i styrelserna, lärarbehörighet, förordnande av föreståndare m. m. för statens uppfostringsanstalter.

VII. *administrativa roteln,* ärenden rörande
fel och försummelse i tjänsten av lärare samt lärares vandel,
förvisningsdom av seminarieelev samt i allmänhet disciplinmål rörande dylik,
författningar och andra föreskrifter i vad angår vederbörande ärendens formella behandling,
donationer och stipendier,
expropriationer, i vad avser skoländamål,
allmänna bestämmelser i fråga om inackordering av skolbarn och skolskjutsar,
avlönings- och pensionsfrågor rörande lärare vid under avdelningen lydande läroanstalter,
folkskollärarpersonalens rättsliga ställning,
avsked för lärare vid under avdelningen hörande läroanstalter samt folkskolinspektörer,
förening av tjänster för lärare vid under avdelningen hörande läroanstalter,
uppflyttning i högre löneklass för folkskolinspektörer och lärare vid under avdelningen hörande läroanstalter med undantag för dem, å vilka avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor är tillämpligt,
flyttningsersättning åt lärare vid seminarier och abnormskolor,
boställsordningen för folkskollärare,
reglering av lärarbefattningar för delaktighet i folkskollärarnas pensionsanstalt,
stipendier åt elever vid seminarier och folkhögskolor,
vaktmästare och övrig betjäning vid seminarierna.

C. Under *yrkesskolavdelningen* fördelas ärendena på följande sätt:

I. *avdelningschefens rotel,* ärenden rörande
fördelningen av inspektionsskyldigheten mellan avdelningens ledamöter,
den avdelningen berörande konsulentorganisationen,
tillkallade av sakkunniga för avdelningen,
överstyrelsens konferenser med de tekniska läroverkens rektorer,
överläggningar med de tekniska läroverkens examensombud,
yrkesskolenämnden,
förslag till rektorstjänster vid de tekniska läroverken och till examensombud vid samma läroverk, förordnande av inspektor för tekniskt läroverk samt rektor och inspektor för kommunal undervisningsanstalt.

II. *roteln för teknisk yrkesundervisning,* ärenden rörande

tekniska läroverk, såsom allmänna organisationsfrågor, tillsättning av lärartjänster, byggnadsfrågor, undervisningens anordning, inträdesfordringar, lärares undervisningsskyldighet, examina m. m.,

organisation av och understöd till särskilda med de tekniska läroverken jämförliga yrkesundervisningsanstalter, såsom bergsskolan i Filipstad, vävskolan i Borås, John Lennings vävskola i Norrköping m. fl.

organisation av kommunala yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk, behörighet till statsunderstöd till sådana samt fördelning av bidrag till undervisningsmateriel för samma skolor,

undervisningsplaner, lokaler och materiel för kommunala yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk,

understöd till enskilda yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk samt lokaler, materiel, reglementen m. m. för dylika anstalter,

utbildning av lärare vid yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk,

behörighet som lärare vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk.

III. *roteln för handelsundervisning,* ärenden rörande

handelsgymnasier,

organisation av kommunala yrkesundervisningsanstalter för handel, behörighet till statsunderstöd till sådana samt fördelning av bidrag till undervisningsmateriel för samma skolor,

undervisningsplaner, lokaler och materiel för kommunala yrkesundervisningsanstalter för handel,

understöd till enskilda yrkesundervisningsanstalter för handel samt lokaler, materiel, reglementen m. m. för dylika anstalter,

utbildning av lärare vid yrkesundervisningsanstalter för handel,

behörighet som lärare vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för handel,

fastställande av reglementen och formulär för kommunala yrkesundervisningsanstalter, formulär dock utom i vad avser den ekonomiska förvaltningen,

resestipendier till lärare vid kommunala yrkesundervisningsanstalter,

undervisningstidens förläggning vid kommunala yrkesundervisningsanstalter,

yrkesskolestadgans tillämpning på andra yrkesundervisningsanstalter än de i vederbörande författning angivna,

elevers intagning i kommunala yrkesundervisningsanstalter.

IV. *roteln för undervisning i husligt arbete,* ärenden rörande

statens skolköksseminarium,

understöd till och organisation av enskilda anstalter för utbildning av skolkökslärarinnor,

understöd till och organisation av enskilda handarbetsseminarier,

organisation av kommunala yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete, behörighet till statsunderstöd till sådana samt fördelning av bidrag till undervisningsmateriel för samma skolor,

undervisningsplaner, lokaler och materiel för kommunala yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete,

understöd till enskilda yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete samt lokaler, materiel, reglementen m. m. för dylika anstalter,
utbildning av lärare vid yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete,
behörighet som lärare vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete.

V. Sådana till yrkesskolavdelningen hörande grupper av *ärenden av administrativ och juridisk natur,* som motsvara de till läroverks- och folkskolavdelningens administrativa rotlar hänförda ärendesgrupper, fördelas mellan sistnämnda rotlar.
Härvid skall såsom huvudregel gälla, att till läroverksavdelningens administrativa rotel hänföras ärenden rörande de till yrkesskolavdelningen hörande statliga eller motsvarande läroanstalter och till folkskolavdelningens administrativa rotel ärenden rörande kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter; dock skola ärenden rörande lärares vandel samt fel och försummelse i tjänsten av lärare alltid hänföras till läroverksavdelningens administrativa rotel.

D. Till den till samtliga avdelningar knutna *biblioteksroteln* höra ärenden rörande
plan för biblioteksinspektion,
fördelning av anslaget till bokinköp och bokbindning vid de allmänna läroverken,
fördelning av anslaget till bibliotekarier vid de allmänna läroverken,
förordnande av bibliotekarier och biträdande bibliotekarier vid de allmänna läroverken och seminarierna samt tjänstledighet i vissa fall för sådana bibliotekarier,
författningar och allmänna föreskrifter rörande folkbiblioteksväsendet,
fördelning av anslaget till folkbibliotek,
förslag till befattning som bibliotekarie vid centralbibliotek,
godkännande av centralbibliotek,
bibliotekskurser.

E. Till *kameralbyrån,* som är indelad i ett första och ett andra utgiftskontor, höra ärenden rörande
överstyrelsen åliggande uppbörd och utbetalning av medel, räkenskapsföring och räkenskapsgranskning,
anmärknings- och revisionsmål,
de statliga läroanstalternas ekonomiska förvaltning, med undantag för sådana frågor, som skola handläggas å vederbörande undervisningsrotlar,
de enskilda läroanstalternas redovisningsväsen,
uppflyttning i högre löneklass av folk- och småskollärare m. fl. befattningshavare, å vilka avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor är tillämpligt,
författningar och föreskrifter, i vad de beröra kamerala frågor,
upprättande av stater och beräknande av anslag, i vad angår vederbörande ärendens formella behandling,
fastställande av formulär till statliga, kommunala och enskilda läroanstalters m. fl. redovisningsväsen m. m.

Fördelningen av de till kameralbyrån hörande ärendena mellan första och andra utgiftskontoren framgår av arbetsordningens föreskrifter rörande kamrerarens respektive förste revisorns åligganden.

F. Till *det statistiska kontoret* höra ärenden rörande
det statistiska arbetet inom överstyrelsen, dess planläggning och bedrivande samt offentliggörandet av resultatet av detsamma.

G. Till den av läroverks- och folkskolavdelningarnas administrativa rotlar, som härför av generaldirektören utses, hänföras ärenden rörande
anställande av tjänstemän i överstyrelsens kansli och närmare tjänsteföreskrifter för kanslipersonalen,
semester och tjänstledighet för befattningshavare inom överstyrelsen samt därav föranledda vikariatsförordnanden,
avsked och pension för överstyrelsens befattningshavare,
fel och försummelse i tjänsten av befattningshavare inom överstyrelsen,
överstyrelsens instruktion och arbetsordning.

H. Då tvivel yppas, till vilken rotels handläggning ett ärende rätteligen hör, så ock då särskilda omständigheter påkalla tillfällig avvikelse från meddelade föreskrifter rörande ärendenas fördelning, bestämmer generaldirektören, på vilken rotel eller byrå ärendet skall handläggas.

Ärendenas handläggning.

§ 2.

Diarieföring.

Till överstyrelsens olika avdelningar ankommande försändelser mottagas och öppnas av vederbörande avdelnings registrator, vilken, med undantag för ärenden rörande den kamerala byrån, äger att omedelbart införa ärendena i vederbörande diarium för avdelningen. Försändelser, som äro adresserade till skolöverstyrelsen utan angivande av någon särskild avdelning, mottagas och öppnas av registratorn på läroverksavdelningen, vilken för registrering fördelar dessa på de olika avdelningarna. Sedan ärendena införts i avdelningsdiarierna, överlämnas de till generaldirektören, som sedermera överlämnar dem till vederbörande avdelningschef, vilken i sin tur fördelar dem på de olika rotlarna eller till särskild föredragande, därest sådan förordnats för viss grupp av ärenden.

Särskilt diarium föres dessutom för varje rotel. Där så befinnes lämpligt, kunna till viss rotel hörande ärenden fördelas på två eller flera diarier. För varje diarium numreras ärendena i löpande följd för kalenderår.

Inkommande handling, som tillhör ett ännu på överstyrelsens prövning beroende ärende, diarieföres på detta ärendes upplägg i diariet. I annat fall diarieföres handlingen under nytt nummer, varvid emellertid, om ärendet har samband med förut hos överstyrelsen anhängigt ärende, anteckning härom skall göras såväl i diariet som på handlingen.

Likartade ärenden kunna, då så befinnas lämpligt, diarieföras på gemensamt nummer.

Sedan handlingarna diarieförts å roteln, överlämnas de omedelbart till vederbörande ledamot eller särskild föredragande.

Ärenden, som avse överstyrelsens kameralbyrå, överlämnas omedelbart, utan att införas i avdelningsdiarierna, till denna byrås registrator, vilken äger att införa ärendena i byråns diarium. Sedan detta skett, överlämnas de till byråchefen, som fördelar dem på de olika kontoren, och skall beträffande diarieföring å denna byrå i övrigt i tillämpliga delar gälla vad om diarieföring inom överstyrelsen i denna paragraf sagts.

Kontanta medel och penninganvisningar, som inkomma till skolöverstyrelsen, skola mottagas av chefen för kameralbyrån, som omedelbart överlämnar dem till kassören och bokhållaren, vilken skall för överstyrelsens räkning ofördröjligen insätta dem å statsverkets checkräkning i riksbanken.

§ 3.

Ärendenas beredning.

Ärende, som inkommit till överstyrelsen eller som eljest upptages till behandling, skall, innan beslut meddelas, göras till föremål för erforderlig utredning. För sådant ändamål skall, där så är föreskrivet eller eljest befinnes behövligt, yttranden eller förklaringar infordras från vederbörande myndigheter, korporationer eller personer. Beslut om infordrande av dylika yttranden eller förklaringar meddelas i regel av vederbörande ledamot, som dock äger att beträffande särskilda grupper av ärenden åt annan befattningshavare på roteln eller byrån överlåta sin befogenhet härutinnan.

Fråga om verkställande av utredning skall dock underställas avdelningschefen och generaldirektören i de fall, då det för utredningen anses erforderligt att tjänsteresa verkställes antingen av tjänsteman i överstyrelsen eller av annan person eller fråga är om uppdrag för särskild sakkunnig att mot ersättning verkställa utredning eller avgiva utlåtande i ärende.

Generaldirektören äger dock bemyndiga avdelningschef att beträffande särskilda grupper ärenden mot ersättning av tillgängliga medel anlita viss eller vissa sakkunniga utan att för varje gång inhämta generaldirektörens medgivande.

§ 4.

Föredragningslistor.

Ärenden, som äro av beskaffenhet att böra föredragas inför generaldirektören, respektive avdelningschef, skola upptagas på därför avsedd föredragningslista, s. k. generaldirektörslista, respektive avdelningschefslista. Å sådan lista antecknas ärendets diarienummer, uppgift å dem, som deltaga i ärendets handläggning, kortfattad uppgift om ärendets art och om den åtgärd, som beslutats i avseende å detsamma, samt, därest beslutet avser slutligt avgörande av ärendet, anteckning därom. Dylik föredragningslista underskrives av föredraganden och förses efter föredragningen av å listan upptagna ärenden med påteckning av generaldirektören, respektive avdelningschefen.

Ärenden, som avgöras av ledamot eller av underordnad tjänsteman, skola upptagas på en särskild föredragningslista, s. k. rotellista eller för den kamerala byrån byrålista. Å dylik lista eller i särskilda liggare skall jämväl upptagas varje förberedande beslut, varigenom chef för roteln eller byrån eller honom underordnad tjänsteman från myndighet eller person utom ämbetsverket infordrar yttrande eller förklaring i ärende. På rotel- eller byrålistan upptages ärendets diarienummer, jämte kortfattad uppgift om dess art och om den åtgärd, som beslutats med avseende på detsamma, samt, därest beslutet innebär slutligt avgörande av ärendet, anteckning därom. Rotel- eller byrålistan underskrives av chefen för roteln eller byrån.

§ 5.

Ärendenas avgörande.

Sedan ärende kommit i sådant skick, att det kan företagas till avgörande, skall detsamma utan dröjsmål av vederbörande anmälas till dylik handläggning.

Beslut i ärende meddelas av generaldirektören, där ej fråga är om sådant ärende, som omförmäles i 17 § av överstyrelsens instruktion, eller ärendet enligt vad i §§ 6 och 7 här nedan föreskrives, är av beskaffenhet att böra avgöras av avdelningschef eller av annan ledamot av överstyrelsen eller av underordnad tjänsteman.

§ 6.

Ärenden, som avgöras av avdelningschef.

I följande grupper av ärenden må, där ej särskilda förhållanden anses böra påkalla att ärende underställes generaldirektörens prövning, beslut fattas av vederbörande *avdelningschef,* nämligen

1. beträffande *läroverksavdelningen:*

a) under roteln för organisationsfrågor:
fördelning av extralärararanslaget och därmed sammanhängande frågor om lärjungarnas antal och fördelning samt intagning och flyttning,
fördelning av anslaget till lärare i övningsämnen vid de allmänna läroverken samt frågor om bestämmandet av antalet undervisningstimmar för sådana lärare.
frågor om de allmänna läroverkens undervisningslokaler och inredning samt undervisningsmateriel, med undantag för frågor om nybyggnader och större ombyggnader,
vissa med de allmänna läroverkens inre arbete sammanhängande specialfrågor, såsom angående antalet deltagare i tillvalsämnen och anordnandet av undervisningen i grekiska i vissa fall,
fastställande av formulär av olika slag för de allmänna läroverken, med undantag av sådana, som beröra examensväsendet och den ekonomiska förvaltningen,
frågor rörande kataloger och årsredogörelser vid de allmänna läroverken.

b) under roteln för examensfrågor m. m.:
befrielse för elev från förnyad skriftlig prövning,
frågor om prövning i studentexamen för folkskollärare,
fastställande av formulär rörande examensväsendet,
frågor angående Vilans folkhögskolas specialkurs för lantbruksstuderande, såsom elevstipendier, lärarförordnanden, läroböcker, elevavgifter m. m.,
föreskrifter angående ordning och tukt vid de allmänna läroverken,
läroböcker vid de allmänna läroverken.

c) under roteln för befordrings- och personalfrågor:
vissa frågor rörande provårsutbildningen, såsom antagande och hänvisning av provårskandidater, rätt att genomgå provår på en termin samt i ett fjärde valfritt ämne, utseende av provårsföreläsare och bestämmande av deras arvoden, dispenser från deltagande i kurs i skolhygien och talteknik, granskning av uppgifter över provårstjänstgöringen, ersättning åt handledare av provårskandidater,
antagande och entledigande av extra ordinarie lärare vid de allmänna läroverken,
förordnande av tillsyningslärare och kvinnlig sakkunnig vid de allmänna läroverken,
frågor om tillgodoräknande av föregående tjänstgöring för placering i löneklass i de fall, då frågan skall underställas Kungl. Maj:ts prövning,

tjänstledighet för rektor vid allmänt läroverk för tid, understigande en månad, förordnande av vikarie för samma tid ävensom tjänstledighet för lärare vid allmänt läroverk av annan anledning än sjukdom och offentligt uppdrag samt därav föranlett vikariatsförordnande,
frågor om minskning av undervisningsskyldigheten för vissa lärare vid de allmänna läroverken,
ärenden rörande resestipendier för lärare vid de under avdelningen lydande läroanstalterna.

d) under roteln för kommunala och enskilda skolor:
bestämmande av läroböcker, ämnen och uppgifter för skriftliga avgångsprov vid högre lärarinneseminariet,
tjänstledighet för rektor vid högre lärarinneseminariet för tid understigande en månad, förordnande av vikarie för samma tid ävensom tjänstledighet för lärare vid seminariet av annan anledning än sjukdom och offentligt uppdrag samt därav föranlett vikariatsförordnande,
frågor om avkortning av undervisningstiden vid kommunala skolor,
ärenden rörande språkföljden vid kommunala flickskolor,
föreskrifter rörande kataloger och redogörelser för kommunala och enskilda skolor,
läro- och läseböcker vid kommunala skolor,
frågor om tjänstledighet åt rektor och lärare vid kommunala skolor samt förordnande av vikarie för rektor,
frågor om förening av läs- och övningsämnen i lärartjänster vid kommunala skolor,
frågor om lärares vid kommunala skolor lämplighet och kompetens,
frågor om kompetens för lärare i slöjd och hushållsgöromål vid högre folkskolor,
frågor om högre folkskolas berättigande till understöd för undervisning i hushållsgöromål,
ärenden rörande anslag till vissa timlärare och kompletteringskurser vid enskilda skolor,
bestämmande av antalet fast anställda lärare vid enskilda skolor,
meddelande i visst fall av behörighet till lärartjänst vid enskilda skolor.
fastställande av formulär rörande högre lärarinneseminariet samt kommunala och enskilda skolor utom i vad avser den ekonomiska förvaltningen.

e) under den administrativa roteln:
disciplinmål rörande lärjunge med undantag av ärenden rörande förvisningsdom,
frågor om avsked åt övningslärare vid de allmänna läroverken,
frågor om förening av tjänster vid de allmänna läroverken,
frågor om rektors lön under partiell tjänstledighet och ersättning åt partiellt vikarierande rektor,
frågor om avlöning vid tjänstledighet för lärare i sådana fall, då frågan skall hänskjutas till Kungl. Maj:ts prövning,
frågor om ersättning åt lärare vid de allmänna läroverken för speciella arbeten inom läroverket,
frågor om terminsavgifter vid de under avdelningen lydande läroanstalterna,
frågor om bestämmelser rörande vaktmästare och övrig betjäning vid de allmänna läroverken,

frågor om reglering av övningslärartjänster vid kommunala skolor för delaktighet i statens pensionsanstalt.

f) under biblioteksroteln:
fördelning av anslaget till bokinköp och bokbindning vid de allmänna läroverken,
fördelning av anslaget till bibliotekarier vid de allmänna läroverken,
förordnande av bibliotekarier och biträdande bibliotekarier vid de allmänna läroverken samt tjänstledighet i vissa fall för dem.

2. beträffande *folkskolavdelningen:*

a) under roteln för folk- och småskoleseminarier:
dispenser för inträde i seminarierna,
dispenser rörande elevantalet i seminarieklasserna,
antagande och entledigande av extra ordinarie lärare vid seminarierna,
förordnande av lärare vid sommarkurs av seminarielinje för utbildning av småskollärarinnor till folkskollärarinnor,
frågor om bestämmande i visst fall av minskning i undervisningstiden för seminarielärare,
bestämmande av antalet undervisningstimmar i veckan för lärare i övningsämne,
tjänstledighet för rektor vid seminarium för tid, understigande en månad, förordnande av vikarie för samma tid ävensom tjänstledighet för lärare vid seminarium av annan anledning än sjukdom och offentligt uppdrag samt därav föranlett vikariatsförordnande,
frågor om seminariernas undervisningslokaler och inredning samt undervisningsmateriel, med undantag för frågor om nybyggnader och större ombyggnader,
bestämmande av antalet klasser i seminariernas övningsskolor,
frågor rörande kataloger och årsredogörelser för seminarierna,
bestämmande i vissa fall av läroböcker vid seminarierna,
vissa frågor rörande provårsutbildningen, såsom antagande och hänvisning av provårskandidater, rätt att genomgå provår på en termin samt i ett fjärde valfritt ämne, utseende av provårsföreläsare och bestämmande av deras arvoden, dispenser från deltagande i kurs i skolhygien och talteknik, granskning av uppgifter över provårstjänstgöringen, ersättning till handledare av provårskandidater,
frågor om reglementen för nomadskolor, skolhem och arbetsstugor,
fastställande av formulär för seminarierna, folkundervisningen i rikets nordligaste gränsorter, nomadskoleväsendet samt skolhem och arbetsstugor, utom i vad avser den ekonomiska förvaltningen.

b) under roteln för organisationsfrågor rörande folkskolorna:
frågor om inrättande av nya lärartjänster eller indragning av redan befintliga sådana,
fastställande av formulär rörande organisationen av folkskoleväsendet.

c) under roteln för undervisnings- och personalfrågor rörande folkskolorna:
frågor om instruktioner för kommunala folkskolinspektörer och överlärare,
frågor om statsbidrag till arvoden åt överlärare,
folk- och småskollärares förflyttning inom distriktet,
godkännande i vissa fall av beslut om antagande av lärare,

frågor om medgivande i vissa fall att tillsätta folkskollärartjänst utan företrädesrätt,
frågor om besvär över folkskollärarval,
frågor om nedsättning i för folkskollärare föreskriven minsta undervisningsskyldighet för vecka,
tillgodoräknande av föregående tjänstgöring för placering i löneklass i de fall, då frågan skall underställas Kungl. Maj:ts prövning,
frågor om läro- och läseböcker samt undervisningsmateriel för folkskolorna,
frågor om läro- och läseböcker samt undervisningsmateriel för fortsättningsskolorna,
frågor om rätt för lärare att få tillgodoräkna sig tjänstgöringstid vid svensk skola i utlandet,
frågor om resestipendier åt lärare vid folk- och fortsättningsskolor,
fastställande av formulär beträffande undervisningen vid folkskolorna.

d) under roteln för fortsättningsskolor samt frågor om reglementen för folkskolorna:
frågor om reglementen för folkskolor och fortsättningsskolor,
frågor om medgivande av kortare undervisningstid vid folkskolorna än åtta månader,
frågor om nedsättning i antalet undervisningstimmar vid folkskolorna,
frågor om rätt för flera skoldistrikt att förena sig om en gemensam fortsättningsskola,
frågor om avkortning av fortsättningsskolans undervisningstid,
bestämmandet av antalet fortsättningsskolor vid centralisering av fortsättningsskoleväsendet i ett distrikt,
frågor om undervisning i engelska i vissa fortsättningsskolor,
fastställande av formulär av olika slag för fortsättningsskolor och sjuåriga folkskolor, utom i vad avser den ekonomiska förvaltningen,

e) under roteln för det allmänna folkbildningsväsendet:
frågor om statsbidrag till vikarie för av annan anledning än sjukdom och offentligt uppdrag tjänstledig föreståndare och lärare vid folkhögskola,
frågor om s. k. flyttande folkhögskolekurser, såsom kursernas omfattning, godkännande av föreläsare och ämnen, statförslag, arbetsplan, statsbidrag m. m.,
fastställande av formulär rörande folkhögskoleväsendet, utom i vad avser den ekonomiska förvaltningen,
förordnande av inspektörer för populärvetenskapliga föreläsningsföreningar,
godkännande av tillfälliga föreläsare och ämnen för populärvetenskapliga föreläsningar,
antagande, förordnande och entledigande av extra ordinarie lärare vid blindundervisningsanstalt,
tjänstledighet för rektor vid blindundervisningsanstalt för tid understigande en månad, förordnande av vikarie för samma tid ävensom tjänstledighet för lärare vid blindundervisningsanstalt av annan anledning än sjukdom och offentligt uppdrag samt därav föranlett vikariatsförordnande,
frågor om behörighet att anställas som lärare i kunskapsämne vid blindundervisningsanstalt,
frågor om tillsättning i vissa fall av ordinarie lärartjänst vid blindundervisningsanstalt och vårdanstalten i Lund,

frågor om utbildning av lärare för dövstum- och blindundervisningen,
frågor om läroböcker för dövstum- och blindundervisningsanstalterna samt vårdanstalten i Lund,
frågor om behörighet att anställas som lärare vid statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa,
frågor om ersättning till vissa ledamöter i styrelsen för vårdanstalten i Lund samt för statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa,
fastställande av formulär av olika slag för dövstum- och blindundervisningsanstalter, vårdanstalten i Lund och statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa, med undantag för formulär rörande den ekonomiska förvaltningen,

f) under administrativa roteln:
disciplinmål rörande seminarielev med undantag av ärenden rörande förvisningsdom,
frågor om avsked åt övnings- och övningsskollärare vid seminarierna,
frågor om förening av tjänster för lärare vid under avdelningen hörande läroanstalter,
frågor om rektors lön under partiell tjänstledighet och ersättning åt partiellt vikarierande rektor vid de under avdelningen hörande statliga läroanstalterna,
frågor om avlöning vid tjänstledighet för lärare vid samma anstalter i sådana fall, då frågan skall hänskjutas till Kungl. Maj:ts prövning,
frågor om bestämmelser rörande vaktmästare och övrig betjäning vid seminarierna,
frågor om byggnadslån för folkskoleväsendet,
frågor angående tillämpning av boställsordningen för folkskollärare,
frågor angående reglering av lärarbefattningar för delaktighet i statens pensionsanstalt.

g) under biblioteksroteln:
förordnande av bibliotekarier och biträdande bibliotekarier vid seminarierna och tjänstledighet i vissa fall för dem.

h) under kameralbyrån:
frågor om uppskov med uppflyttning i högre löneklass på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring för folk- och småskollärare m. fl.

3. beträffande *yrkesskolavdelningen:*

a) under roteln för teknisk undervisning:
frågor om godkännande av viss läroanstalt som grundval för inträde i tekniskt läroverk,
frågor om de tekniska läroverkens undervisningslokaler och inredning samt undervisningsmateriel, med undantag för frågor om nybyggnader och större ombyggnader,
frågor om kataloger och årsredogörelser för de tekniska läroverken,
antagande och entledigande av extra ordinarie lärare vid tekniska läroverk,
tjänstledighet för rektor vid tekniskt läroverk för tid, understigande en månad, samt förordnande av vikarie för samma tid ävensom tjänstledighet för lärare vid sådant läroverk av annan anledning än sjukdom och offentligt uppdrag samt därav föranlett vikariatsförordnande,
frågor om avkortning av undervisningstiden för rektor vid tekniskt läroverk,
frågor om utsträckning av undervisningstiden för lektor vid tekniskt läroverk,

frågor om förordnande för lektor vid tekniskt läroverk att i vissa fall biträda rektor,
frågor om fördelning av resestipendier till lärare vid tekniska läroverk och med dem jämförliga yrkesundervisningsanstalter,
fastställande av formulär av olika slag för tekniska läroverk, utom i vad avser den ekonomiska förvaltningen,
frågor om fördelning av anslag till undervisningsmateriel samt om godkännande av lokaler och materiel för kommunala yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk,
frågor om förebilder för undervisningsplaner för yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk,
frågor om förordnande av vikarie för rektor vid kommunala yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk,
frågor om bestämmelser för teoretisk undervisning i verkstadsskolor,
frågor om godkännande av lokaler, materiel, reglemente m. m. för enskilda yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk.

b) under roteln för handelsundervisning:
frågor om fördelning av anslag till undervisningsmateriel samt om godkännande av lokaler och materiel för kommunala yrkesundervisningsanstalter för handel,
frågor om förebilder för undervisningsplaner för yrkesundervisningsanstalter för handel,
frågor om förordnande av vikarie för rektor vid kommunala yrkesundervisningsanstalter för handel,
frågor om godkännande av lokaler, materiel, reglementen m. m. för enskilda yrkesundervisningsanstalter för handel,
frågor om fördelning av resestipendier till lärare vid kommunala yrkesundervisningsanstalter,
frågor om fastställande av reglementen för kommunala yrkesundervisningsanstalter,
frågor om fastställande av formulär för kommunala yrkesundervisningsanstalter, utom i vad avser den ekonomiska förvaltningen,
frågor rörande yrkesskolestadgans tillämpning på andra yrkesundervisningsanstalter än de i vederbörlig författning angivna.

c) under roteln för undervisning i husligt arbete:
frågor om fördelning av anslag till undervisningsmateriel samt om godkännande av lokaler och materiel för kommunala yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete,
frågor om förebilder för undervisningsplaner för kommunala yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete,
frågor om förordnande av vikarie för rektor vid kommunala yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete,
frågor om godkännande av lokaler, materiel, reglemente m. m. för enskilda yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete.

d) ifråga om ärenden av administrativ och juridisk natur:
frågor motsvarande dem, som enligt vad förut sagts hänförts till läroverksavdelningens, respektive folkskolavdelningens administrativa rotlar.

§ 7.

Ärenden, som avgöras av undervisningsråd eller byråchef.

I följande grupper av ärenden må, där ej särskilda förhållanden anses böra påkalla att ärende underställes generaldirektörens eller vederbörande avdelningschefs prövning, beslut fattas av undervisningsråd, byråchef och biblioteksråd eller underordnad tjänsteman, nämligen

1. beträffande *läroverksavdelningen:*

a) under roteln för organisationsfrågor:
granskning av från de allmänna läroverken ingivna arbetsordningar, kataloger, årsredogörelser, protokoll och uppgifter av olika slag med undantag för sådana, som beröra examensväsendet,
frågor om avvikelser från bestämmelser angående undervisningstidens förläggning vid de allmänna läroverken,
frågor om förläggning av de allmänna läroverkens inträdesprövningar vid annan tid än närmast efter vårterminens slut.

b) under roteln för examensfrågor m. m.:
vissa expeditionella frågor rörande censorsinstitutionen,
granskning av från vederbörande läroverk och skolor ingivna förteckningar över examensanmälningar, examensprotokoll, examensarbeten, protokoll över ämneskonferenser, arbetsordningar, uppgifter för terminens början och slut samt om tid för årsavslutningar, betygskataloger m. m.,
vissa dispensfrågor, såsom angående muntlig prövning av elev vid annat läroverk än där skrivningen ägt rum, giltighet av privatists betyg från näst högsta klassen i enskild skola, tillträde till examen av för sent anmäld lärjunge, o. dyl.,
bestämmande av tid och ämnen för muntlig prövning i realexamen,
frågor om utbyte av ämneskombinationer i gymnasiets två högsta ringar,
frågor om skriftlig prövning i studentexamen å särskild tid,
hänvisning till visst läroverk av privatister och fyllnadsprövande,
medgivande av viss giltighet för avgångsbetyg från enskild skola vid övergång till allmänt läroverk.

c) under roteln för befordrings- och personalfrågor:
ärenden rörande undervisningsprov,
förordnande av extra ordinarie lärare, extra lärare och timlärare,
semester för rektor, förordnande av semestervikarier, tjänstledighet för lärare på grund av sjukdom och offentligt uppdrag samt därav föranledda vikariatsförordnanden ävensom granskning av utav rektor givna förordnanden och tjänstledigheter,
frågor om rätt för lärare vid allmänt läroverk att vara bosatt utom tjänstgöringsorten.

d) under roteln för kommunala och enskilda skolor:
frågor om efterprövning vid högre lärarinneseminariet av lärarinnor, som ej där avlagt examen,
semester för rektor vid högre lärarinneseminariet, förordnande av semestervikarie, tjänstledighet för lärare på grund av sjukdom och offentligt uppdrag samt därav föranledda vikariatsförordnanden,
meddelande av uppgifter till skolor, som önska bliva kommunala mellanskolor eller kommunala flickskolor,

frågor om parallellavdelningar och uppdelning i klasser vid kommunala och enskilda skolor,
frågor om inträdesprövning vid kommunala mellanskolor vid annan tid än närmast efter vårterminens slut,
frågor om avgångsbetyg för lärjunge, som icke genomgått de två högsta klasserna vid kommunala och enskilda skolor,
medgivande av avvikelser från bestämmelser om undervisningstidens förläggning vid kommunala skolor samt frågor om rasters och lektioners längd,
frågor om uppskov med tillsättning av lärartjänster vid kommunala och enskilda skolor,
frågor om minskning av lärares undervisningsskyldighet vid kommunala och enskilda skolor,
frågor om förordnande av extralärare i yrkesämnen vid högre folkskolor,
frågor om begränsning av undervisningstiden i hushållsgöromål vid högre folkskolor,
frågor om rätt till lönetursberäkning för lärarinnor vid enskilda skolor,
frågor om medgivande av högre elevantal än 16 vid undervisning i hushållsgöromål vid högre folkskolor,
granskning av från kommunala skolor ingivna uppgifter rörande nya klassavdelningar, nyanställda lärare, arbetsordningar, betygskataloger, årsredogörelser m. m.,
granskning av från enskilda skolor ingivna uppgifter om nya läroböcker, arbetsordningar, redogörelser m. m.

e) under administrativa roteln:
frågor om uppflyttning i högre löneklass för lärare vid de allmänna läroverken, dock ej då fråga är om uppskov med sådan uppflyttning på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring,
frågor om sjukledighetsavdrag i vissa fall för extra ordinarie lärare,
frågor om löneavdrag för icke-ordinarie lärare vid partiell tjänstledighet,
frågor om avsked för ämneslärare vid de allmänna läroverken,
frågor om pensionering av vaktmästare och övrig betjäning vid de allmänna läroverken,
frågor om flyttningsersättningar åt lärare vid de allmänna läroverken,
fördelning av anslaget till biträdena å läroverkens rektorsexpeditioner,
frågor om fördelning av anslag till undervisning i slöjd vid kommunala mellanskolor,

2. beträffande *folkskolavdelningen:*

a) under roteln för folk- och småskoleseminarier:
frågor om avvikelse från bestämmelser om undervisningstidens förläggning vid seminarierna,
frågor om medgivande av senare ansökningstid än den föreskrivna för inträde i seminarium,
frågor om förläggning av inträdesprövningar jämväl vid höstterminens början,
frågor om rätt för seminarieelev att utan inträdesprövning återinträda vid samma seminarium eller överflytta till annat seminarium,
frågor om rätt för seminarieelev att inträda vid annat seminarium än där godkänd inträdesprövning skett,
frågor om medgivande av vissa särskilda inträdesprov,
frågor om efterprövning till folkskollärar- och småskollärarexamen,

förordnande av extra ordinarie lärare, extra lärare och timlärare vid seminarierna,
semester för rektor, förordnande av semestervikarier, tjänstledighet för lärare på grund av sjukdom och offentligt uppdrag samt därav föranledda vikariatsförordnanden ävensom granskning av utav rektor givna förordnanden och tjänstledigheter,
frågor angående anordnande av studieutfärder för seminarieelever,
granskning av från seminarierna ingivna redogörelser, protokoll och uppgifter av olika slag.

b) under roteln för organisationsfrågor rörande folkskolorna:
frågor om uppskov med tillsättande av folk- och småskollärare,
frågor om undantag från föreskriften om endast en ordinarie lärare vid varje folkskola.

c) under roteln för undervisnings- och personalfrågor rörande folkskolorna:
frågor om avgång från folkskola före fyllda 13 år.

d) under roteln för fortsättningsskolor samt frågor om reglementen för folkskolorna:
granskning av reglementen för folkskolor och fortsättningsskolor,
frågor om behörighet för lärare i arbetskunskap, engelska och finska i fortsättningsskolor,
frågor om befrielse från fortsättningsskoleplikt.

e) under roteln för det allmänna folkbildningsväsendet:
frågor om statsbidrag till vikarie för på grund av sjukdom eller offentligt uppdrag tjänstledig föreståndare och lärare vid folkhögskola,
frågor om uppskov med och förnyat ledigförklarande av ledig lärarbefattning vid folkhögskola,
semester för rektor vid blindundervisningsanstalt, förordnande av semestervikarier, tjänstledighet för lärare vid sådan anstalt på grund av sjukdom och offentligt uppdrag samt därav föranledda vikariatsförordnanden ävensom granskning av utav rektor givna förordnanden och tjänstledigheter,
förordnande av extra lärare och timlärare vid blindundervisningsanstalterna,
bestämmande i vissa fall av tid för läsårets början och slut vid blindundervisningsanstalterna,
frågor om inskränkning av undervisningstiden vid blindundervisningsanstalterna,
frågor om ersättning för utrustning åt sådan elev vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa, som utrustas av anstalten,
frågor om förnyat ledigförklarande i vissa fall av lärar- och räkenskapsförarbefattningar vid statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa.

f) under administrativa roteln:
frågor om uppflyttning i högre löneklass för folkskolinspektörer och lärare vid de under avdelningen hörande läroanstalterna med undantag för dem, å vilka avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor är tillämpligt, dock ej då fråga är om uppskov med sådan uppflyttning på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring,
frågor om sjukledighetsavdrag i vissa fall för extra ordinarie lärare vid statliga undervisningsanstalter,
frågor om löneavdrag för icke-ordinarie lärare vid statliga undervisningsanstalter under partiell tjänstledighet,

frågor om avsked för ämneslärare vid seminarium, folkskolinspektör samt rektor vid blindundervisningsanstalt,
frågor om pensionering av vaktmästare och övrig betjäning vid seminarium,
frågor om flyttningsersättning åt lärare vid seminarier och abnormskolor,
fördelning av anslag till stipendier till elever vid seminarier och folkhögskolor,
utseende av förrättningsman, såsom vid av- och tillträdessyn enligt boställsordningen för folkskollärare, vid avsyning av nya skollokaler m. m.

3. beträffande *yrkesskolavdelningen:*

a) under roteln för teknisk undervisning:
frågor om förordnande av facklärare och assistenter, extra ordinarie lärare samt extra lärare och timlärare vid tekniska läroverk,
semester för rektor vid tekniskt läroverk, förordnande av semestervikarie, tjänstledighet för lärare på grund av sjukdom och offentligt uppdrag samt därav föranledda vikariatsförordnanden ävensom granskning av utav rektor givna förordnanden och tjänstledigheter,
frågor om undervisningstimmarnas längd vid tekniska läroverk,
frågor om dispenser för inträde i tekniskt läroverk och för flyttning till högsta klass,
frågor om elevantal och uppdelning av elever i avdelningar vid tekniskt läroverk,
frågor om prövning i vissa ämnen av underkänd elev vid tekniskt läroverk,
frågor om facklärares, assistenters och extra lärares vid tekniskt läroverk tjänstgöring och avlöning,
frågor om medgivande av efterprövning vid tekniskt läroverk,
frågor om undervisningstidens längd i teoretiska ämnen vid kommunala yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk,
frågor om meddelande av behörighet för lärare vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk,
meddelande av råd och upplysningar rörande lokaler och materiel vid kommunala yrkesundervisningsanstalter för industri och hantverk.

b) under roteln för handelsundervisning:
frågor om undervisningstidens längd i teoretiska ämnen vid kommunala yrkesundervisningsanstalter för handel,
frågor om meddelande av behörighet för lärare vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för handel,
meddelande av råd och upplysningar rörande lokaler och materiel vid kommunala yrkesundervisningsanstalter för handel,
frågor om medgivande av undantag från föreskriven undervisningstid vid kommunala yrkesundervisningsanstalter,
frågor om medgivande av undervisningstidens utsträckning på kvällarna vid kommunala yrkesundervisningsanstalter,
frågor om elevers intagning i kommunala yrkesundervisningsanstalter,

c) under roteln för undervisning i husligt arbete:
frågor om undervisningstidens längd i teoretiska ämnen vid kommunala yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete,
frågor om medgivande av behörighet för lärare vid kommunala och enskilda yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete,

meddelande av råd och upplysningar rörande lokaler och materiel vid kommunala yrkesundervisningsanstalter för husligt arbete.

d) ifråga om ärenden av administrativ och juridisk natur:
frågor motsvarande dem, som enligt vad förut sagts hänförts till läroverksavdelningens, respektive folkskolavdelningens administrativa rotlar.

4. beträffande *biblioteksroteln:*
frågor rörande tillämpning av bestämmelserna rörande folkbibliotek, i vad dessa frågor icke i enlighet med vad förut sagts skola avgöras av generaldirektören eller vederbörande avdelningschef,

5. beträffande *kameralbyrån:*
frågor rörande uppbörd och utbetalning av medel, räkenskapsföring och räkenskapsgranskning,
anmärknings- och revisionsmål,
tillämpningsfrågor rörande de statliga läroanstalternas ekonomiska förvaltning,
frågor om de enskilda läroanstalternas redovisningsväsen,
frågor om uppflyttning i högre löneklass av folk- och småskollärare m. fl. befattningshavare, å vilka avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor är tillämpligt, dock ej då fråga är om uppskov med sådan uppflyttning på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring,
fastställande av formulär till statliga, kommunala och enskilda läroanstalters m. fl. redovisningsväsen m. m.

§ 8.

Ärenden, som kunna i vissa fall överlämnas till avgörande av annan befattningshavare.

Till avdelningschefs, ledamots eller honom underordnad tjänstemans avgörande må, utöver vad i §§ 6 och 7 sagts, efter beslut av generaldirektören kunna hänskjutas grupp eller grupper av ärenden, vilka eljest skola avgöras av generaldirektören eller avdelningschefen, men som, sedan en praxis i avseende å dess eller dessas handläggning och avgörande utbildats, lämpligen befinnas böra avgöras av avdelningschef, ledamot eller honom underordnad tjänsteman.

§ 9.

Närvarande vid handläggning av vissa ärenden.

I handläggning av viktigare ärenden skola om möjligt vederbörande avdelnings eller, om ärendet berör två eller flera avdelningar, vederbörande avdelningars samtliga ledamöter deltaga.

Vid upprättande av förslag till rektors- och folkskolinspektörstjänster samt vid förordnande av rektorer vid abnormundervisningsanstalterna skola i regel samtliga i tjänst varande undervisningsråd å vederbörande avdelning deltaga. Enahanda vare förhållandet vid bestämmande av uppgifter för student- och realexamina och vid handläggning av i samband därmed stående viktigare frågor. Då fråga är om ärende, som angår lag, författning eller annan föreskrift eller som eljest är av rättslig natur eller vid vars föredragning särskild vikt ligger på dess formella behandling, skall vederbörande byråchef såvitt möjligt närvara vid handläggningen. Berör sådant ärende yrkesskolavdelningens arbetsområde, gäller den fördelning byråcheferna emellan, som angivits i § 1, C, V i denna arbetsordning.

Därest annan befattningshavare i överstyrelsen än ledamot eller ock konsulent eller särskilt tillkallad sakkunnig såsom föredragande handlägger visst ärende eller viss grupp av ärenden, skall den eller de ledamöter, vilkas rotlar beröras av ärendet, närvara vid handläggningen.

I övrigt skola, då ej i särskilda fall annorlunda bestämmes, vid handläggning av ärende, berörande två eller flera avdelningar eller ock två eller flera rotlar eller ock kameralbyrån jämte en eller flera rotlar, närvara, förutom chefen för den rotel eller byrå, till vars handläggning ärendet hör, minst en ledamot från var och en av de avdelningar eller ock chef för den eller de rotlar, som beröras av ärendet.

§ 10.

Föredragningstider, protokolls- och konceptjustering.

Föredragning inför generaldirektören äger rum varje söckendag klockan 10.30, där ej förhållandena påfordra annan tid, med följande fördelning:
måndagar och torsdagar: läroverksavdelningens rotlar,
tisdagar och fredagar: folkskolavdelningens rotlar,
onsdagar och lördagar: yrkesskolavdelningens rotlar samt biblioteksroteln och kameralbyrån.

Föredragning inför vederbörande avdelningschef äger rum varje söckendag omedelbart efter föredragningen inför generaldirektören de dagar sådan förekommer och i övrigt klockan 10.30, där ej förhållandena påfordra annan tid. Företrädesrätt med avseende på föredragning tillkommer därvid i regel:
beträffande *läroverksavdelningen:*
måndagar: roteln för organisationsfrågor,
tisdagar: roteln för personalfrågor, roteln för organisationsfrågor och administrativa roteln i nu nämnd ordning,
onsdagar: roteln för examensfrågor och därefter roteln för kommunala och enskilda skolor,
torsdagar: roteln för personalfrågor,
fredagar: administrativa roteln och därefter roteln för examensfrågor,
lördagar: roteln för kommunala och enskilda skolor, därefter biblioteksroteln, samt vid behov övriga rotlar;
beträffande *folkskolavdelningen:*
måndagar: roteln för folk- och småskoleseminarier samt därefter roteln för organisationsfrågor rörande folkskolorna,
tisdagar: administrativa roteln samt därefter biblioteksroteln,
onsdagar: roteln för undervisnings- och personalfrågor rörande folkskolorna samt därefter roteln för fortsättningsskolor samt frågor om reglementen för folkskolorna,
torsdagar: roteln för det allmänna folkbildningsväsendet samt därefter administrativa roteln,
fredagar: roteln för organisationsfrågor rörande folkskolorna samt därefter roteln för undervisnings- och personalfrågor rörande folkskolorna,
lördagar: roteln för fortsättningsskolor samt frågor om reglementen för folkskolorna, därefter roteln för undervisnings- och personalfrågor rörande folkskolorna samt vid behov övriga rotlar;
beträffande *yrkesskolavdelningen:*
måndagar: roteln för teknisk yrkesundervisning samt därefter roteln för handelsundervisning,
tisdagar: roteln för husligt arbete,

onsdagar: roteln för handelsundervisning och därefter läroverksavdelningens administrativa rotel,
torsdagar: roteln för teknisk yrkesundervisning,
fredagar: roteln för husligt arbete,
lördagar: folkskolavdelningens administrativa rotel och därefter vid behov övriga rotlar.

Om tider för föredragning å kameralbyrån bestämmer denna byrås chef.

Ärenden, i vilkas handläggning antingen samtliga avdelningars ledamöter eller ledamöter från flera avdelningar skola deltaga, skola föredragas å tid, som generaldirektören bestämmer, varvid bör iakttagas, att föredragningslistor å dylika ärenden och till ärendena hörande handlingar närmast föregående söckendag hållas tillgängliga, de förra i sessionssalen och de senare å vederbörande rotel. I övriga ärenden, i vilkas handläggning — förutom generaldirektören och vederbörande avdelningschef — annan ledamot av överstyrelsen än föredraganden skall deltaga, böra handlingarna i god tid före föredragningen hållas denne tillgängliga.

Efter föredragningen skola föredragningslistorna överlämnas till avdelningens registrator eller vad angår kameralbyrån till denna byrås registrator, vilken på ärendenas upplägg i diarierna gör anteckningar om de åtgärder, som vid föredragningen beslutits beträffande ärendena. Enahanda tillkommer tjänsteman å roteln i avseende å roteldiarium.

Koncept till skrivelse, som beslutes vid föredragning inför generaldirektören, vederbörande avdelningschef eller i den ordning, 17 § av instruktionen angiver, jämte protokoll i dylikt ärende, därest sådant förts, skall granskas av den eller de ledamöter, som deltagit i ärendets handläggning. Efter sådan granskning skall vederbörande på konceptet och i förekommande fall på protokollet teckna sitt signum. Konceptet, respektive protokollet justeras därefter av generaldirektören, respektive avdelningschefen.

Koncept till skrivelse i ärende, vari beslut skall meddelas av ledamot, justeras av denne. Då annan än generaldirektören och vederbörande avdelningschef deltagit i sådant ärendes handläggning, skall denne granska konceptet och förse detsamma med sitt signum. Koncept till av avdelningschef eller ledamot beslutad skrivelse, som är ställd till Konungen eller chef för statsdepartement skall före expedieringen företes för generaldirektören.

§ 11.

Utgående skrivelser.

Utgående skrivelser undertecknas på sätt, som omförmäles i 25 § av instruktionen, varvid iakttages, att skrivelser till Konungen eller chef för statsdepartement samt viktigare framställningar till andra ämbetsverk i ärenden, som föredragits inför generaldirektören, skola undertecknas av denne och föredraganden. Skrivelserna kontrasigneras av å vederbörande rotel tjänstgörande sekreterare eller notarie eller annan därtill förordnad tjänsteman. Vid expediering av utgående skrivelser åsättas dessa expeditionsnummer i för varje rotel löpande följd för kalenderår. Samma expeditionsnummer må även åsättas sådana avskrifter av utgående skrivelser, som för viss åtgärd eller för kännedom expedieras till annan myndighet eller annan person utom överstyrelsen än den, till vilken skrivelsen är ställd.

Anordningar av penningmedel underskrivas av kameralbyråchefen samt kontrasigneras av kamreraren eller av förste revisorn. Av överstyrelsen utfärdade

checker underskrivas av kameralbyråchefen och kamreraren. Uppgifter om insättningar på statsverkets checkräkning i riksbanken underskrivas av kamreraren samt kassören och bokhållaren. Rapporter underskrivas av kamreraren.

Befattningshavares åligganden.

§ 12.

Ledamot åligger:

att med uppmärksamhet följa sådana frågor, som falla inom rotelns eller byråns verksamhetsområde samt, då han därtill finner anledning, i dem framställa förslag,

att i enlighet med gällande instruktion, denna arbetsordning samt eljest meddelade föreskrifter antingen bereda och föredraga eller själv avgöra eller ock för vederbörlig åtgärd till underordnad tjänsteman överlämna de ärenden, som tillhöra hans rotel eller byrå,

att hava tillsyn över göromålen inom roteln eller byrån och ansvara för att där handlagda ärenden varda utan dröjsmål expedierade,

att hava närmaste tillsyn däröver, att å roteln eller byrån tjänstgörande personal fullgör sina skyldigheter,

att, då ärende är av den beskaffenhet att annan ledamot eller annan befattningshavare bör deltaga i ärendets avgörande, i god tid därom underrätta denne och lämna honom tillfälle att taga del av handlingarna i ärendet,

att ansvara för den riktiga avfattningen av utgående skrivelser i av honom föredragna och avgjorda ärenden,

att granska koncept till utgående skrivelser i av annan ledamot föredragna ärenden, i vilkas handläggning han deltager,

att ägna synnerlig uppmärksamhet åt att arbetet på roteln eller byrån förenklas så långt ske kan utan åsidosättande av erforderlig noggrannhet samt att å roteln eller byrån icke sysselsättas större eller mera kvalificerad personal än oundgängligen erfordras,

att tid efter annan och minst en gång varje kvartal genomgå eller låta genomgå rotelns eller byråns diarium eller diarier för att särskilt tillse, att utremitterade ärenden återkomma inom vederbörlig tid samt i annat fall, liksom då rapporter och uppgifter icke inkommit till roteln eller byrån inom föreskriven tid, fortast möjligt föranstalta om påminnelser,

att årligen dels i första veckan av mars beträffande sin rotel eller byrå till den administrativa byråchef, som därtill av generaldirektören utses, avgiva sådan förteckning, som enligt 8 § av överstyrelsens instruktion skall avlämnas till justitiekanslersämbetet, dels före den 1 juni hava till föredragning anmält de anslagsäskanden inom rotelns eller byråns arbetsområde, som anses böra göras hos nästföljande års riksdag, dels ock till den tjänsteman i överstyrelsen, åt vilken anförtros att utarbeta skolöverstyrelsens årsberättelse samt de av överstyrelsen utgivna »Pedagogiska meddelanden», lämna för denna berättelse och för sagda meddelanden avsedda uppgifter i så god tid, att uppgifterna kunna, vad angår årsberättelsen, före den 1 november och vad angår »Pedagogiska meddelanden», en månad före den dag, de äro avsedda att utkomma, inarbetas i nämnda berättelse och meddelanden, samt

att i övrigt fullgöra vad enligt instruktionen, denna arbetsordning och övriga föreskrifter honom i tjänsten åligger.

Byråchef å undervisningsavdelning åligger därjämte

att ägna en formell granskning åt utgående expeditioner i av annan ledamot

än honom föredragna ärenden, som angå lagar, författningar eller andra föreskrifter eller som eljest äro av rättslig natur eller vid vilkas föredragning särskild vikt ligger på deras formella handläggning.

Den byråchef, som av generaldirektören därtill utses, är ansvarig för att i 8 § av överstyrelsens instruktion angivna berättelse, förteckning och handlingar expedieras inom föreskrivna tider, varjämte det åligger honom att öva närmaste inseendet över överstyrelsens kansli samt att låta föra vederbörliga anteckningar beträffande ledigheter och förordnanden m. m. för överstyrelsens personal.

Vad ovan sagts för ledamot skall i tillämpliga delar gälla för särskilt förordnad föredragande i fråga om de ärenden, som hans föredragningsskyldighet avser.

§ 13.

Förste aktuarien åligger

att leda arbetet inom det statistiska kontoret samt därvid särskilt tillse, att arbetet inom kontoret utföres med grundlighet och snabbhet ävensom att de berättelser, som det tillkommer kontoret att utarbeta, bliva överlämnade till generaldirektören på tider, som denne bestämmer,

att med uppmärksamhet följa sådana frågor, som höra till kontorets verksamhetsområde, och, då han därtill finner anledning, i dem framställa förslag,

att söka vinna närmare kännedom om läroanstalternas organisation och övriga förhållanden,

att i enlighet med instruktionen, denna arbetsordning eller eljest meddelade föreskrifter bereda och föredraga eller själv avgöra de ärenden, som tillhöra byrån,

att öva tillsyn över de tjänstemän, som bliva hänvisade till hans biträde, och ansvara för att utgående expeditioner i de ärenden, som föredragits av honom, överensstämma med fattade beslut, samt att de varda utan dröjsmål utsända till vederbörande,

att före vederbörlig justering verkställa granskning av protokoll, som höra till av honom föredragna ärenden, samt

att ställa sig till efterrättelse vad honom enligt gällande föreskrifter tillkommer eller i övrigt i tjänsten åligger.

§ 14.

De under läroverksavdelningen lydande konsulenterna för vissa läroämnen företräda i regel en var två ämnen enligt den gruppering, som är enligt stadgan för rikets allmänna läroverk bestämd för lektorstjänster.

Dessa konsulenter åligger

att främja undervisningen i sina respektive ämnen inom de under läroverksavdelningen hörande läroanstalterna ävensom, i den utsträckning överstyrelsen prövar sådant i särskilda fall böra ske, jämväl inom överstyrelsens andra avdelningar underlydande läroanstalter, där en undervisning jämförlig med den vid läroverken meddelas,

att, då sådant påfordras, inom överstyrelsen biträda vid handläggningen av ärenden, som avse undervisningen i vederbörande ämne, samt avgiva yttrande och förslag i frågor, som till dem hänskjutas, ävensom, i den mån de därtill förordnas, såsom föredragande deltaga i handläggningen inom överstyrelsen av ärenden, tillhörande deras undervisningsområden,

att enligt överstyrelsens förordnande och enligt av överstyrelsen för termin eller läsår fastställd plan under en tid av tio veckor, vilken tid skall för en var

av två konsulenter, representerande ämnena modersmålet och historia, utsträckas till tolv veckor, samt för en konsulent, representerande ämnena kristendom och filosofi, begränsas till åtta veckor och för en konsulent, representerande ämnena latin och grekiska, till sex veckor, årligen i och för inspektion av undervisningen i sina respektive ämnen besöka förenämnda läroanstalter, varvid de skola tillse, att undervisningen är ordnad i överensstämmelse med gällande föreskrifter och i övrigt på ändamålsenligt sätt bedrives, samt så långt möjligt söka vinna kännedom om resultatet av densamma,

att vid sina inspektionsbesök åhöra lektioner av om möjligt samtliga lärare i vederbörande ämne eller ämnen, taga kännedom om lärjungarnas skriftliga prov, sammankalla vederbörande ämneskonferenser och därvid upptaga viktigare undervisningsfrågor till behandling samt lämna de råd och anvisningar, som kunna finnas påkallade,

att sörja för att överstyrelsen erhåller kännedom om undervisningens i vederbörande ämne tillstånd och villkor vid ifrågavarande läroanstalter samt, i den mån de finna sådant påkallat, inom överstyrelsen framställda förslag till undervisningens förbättrande,

att årligen före den 1 juli till överstyrelsen avgiva berättelse över de under sistförflutna läsår verkställa inspektionerna och de i anledning därav vidtagna åtgärderna,

att efter bestämmande i varje särskilt fall av överstyrelsen utföra uppdrag, som påkallas av inom överstyrelsen förekommande ärenden, samt

att föra förteckning över och förvara såväl de skrivelser, som ankomma till dem, som ock koncept till sådana skrivelser och yttranden, som de i tjänsten avlåta.

§ 15.

Konsulenterna för musikundervisningen, för teckningsundervisningen, för undervisningen i hushållsgöromål samt i manlig och i kvinnlig slöjd åligger

att främja undervisningen i sina respektive ämnen inom de under överstyrelsens inseende stående läroanstalterna,

att inom överstyrelsen, då så påfordras, biträda vid handläggningen av ärenden, som avse undervisningen i vederbörande ämne, därvid konsulenten skall i förekommande fall avgiva yttrande vid tillsättning av lärartjänst samt yttrande och förslag i fråga om andra ärenden, som till honom hänskjutas, ävensom, i den mån han därtill förordnas, såsom föredragande deltaga i handläggningen inom överstyrelsen av ärenden, tillhörande hans undervisningsområde,

att enligt överstyrelsens förordnande och enligt av överstyrelsen för halvt eller helt år fastställd plan under en tid av, beträffande en var av konsulenterna för musikundervisningen, för teckningsundervisningen och för undervisningen i manlig slöjd, högst tre månader samt, ifråga om övriga konsulenter högst två månader årligen i och för inspektion av undervisningen i sina respektive ämnen besöka förenämnda läroanstalter, varvid de skola tillse, att undervisningen är ordnad i överensstämmelse med gällande föreskrifter och i övrigt på ändamålsenligt sätt bedrives, samt så långt möjligt söka vinna kännedom om resultatet av densamma,

att vid sina inspektionsbesök lämna de råd och anvisningar, som de finna påkallade, samt söka samarbete med vederbörande läroanstalters styrelser och rektorer samt, vad avser folk- och fortsättningsskolor, med vederbörande folkskolinspektör, med vilken de böra samråda vid planläggningen av sina besök vid sistnämnda skolor och i vars sällskap de böra om möjligt företaga dessa besök,

att biträda de lokala myndigheterna vid handläggning av frågor rörande anskaffning av för undervisningen i vederbörande ämne avsedda lokaler och inventarier, verka för lämplig planläggning av undervisningen, och, i förekommande fall efter samråd med vederbörande folkskolinspektör, anordna instruktionsmöten för lärarpersonalen, föredrag för skolmyndigheter och föräldrar samt, där så anses erforderligt, sammanträden med de lokala skolmyndigheterna för överläggningar i ärenden, som falla inom konsulenternas verksamhetsområden,

att sörja för att överstyrelsen äger kännedom om undervisningens i vederbörande ämne tillstånd och villkor vid de under överstyrelsens inseende stående läroanstalterna, följa frågor rörande lärarutbildningen i vederbörande ämne samt i den mån de finna sådant påkallat, inom överstyrelsen framställa förslag till undervisningens och lärarutbildningens förbättrande,

att årligen före den 1 juli till överstyrelsen avgiva berättelser över de under sistförflutna arbetsår verkställda inspektionerna och de i anledning därav vidtagna åtgärderna,

att efter bestämmande i varje särskilt fall av överstyrelsen utföra uppdrag, som påkallas av inom överstyrelsen förekommande ärenden,

att, i den mån medel härför ställas till förfogande, organisera och, i den omfattning så kan ske, leda fortbildningskurser för lärare i respektive ämnen,

att, beträffande konsulenten för musikundervisningen, i den mån sådant kan ske utan eftersättande av hans huvudsakliga uppgifter, med råd och anvisningar bistå jämväl den folkliga sång- och musikverksamheten, samt

att föra förteckning över och förvara såväl de skrivelser, som ankomma till dem, som ock koncept till sådana skrivelser och yttranden, som de i tjänsten avlåta.

§ 16.

Konsulenten för sinnesslöundervisningen åligger

att under överinseende av skolöverstyrelsen hava tillsyn över statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa samt över de statsunderstödda uppfostringsanstalterna för sinnesslöa och fallandesjuka barn, i vad avser undervisning och uppfostran, med uppmärksamhet följa deras verksamhet, göra sig underrättad om deras tillstånd och behov samt söka främja deras utveckling och undervisningens förbättring,

att taga kännedom om antalet lärjungar i uppfostringsanstalterna samt tillse, att för lärjungarnas undervisning finnas tillräckliga lärarkrafter, lämplig undervisningsmateriel och ändamålsenliga lokaler,

att vid besök å uppfostringsanstalterna taga noggrann kännedom om arbetet och ordningen, i vad dessa avse lärjungarnas undervisning och uppfostran, samt giva föreståndare och lärarpersonal nödiga råd och anvisningar,

att, därest han finner anledning till anmärkning, därom samt om de ändringar och förbättringar, som anses nödiga, dels giva vederbörande styrelse eller dess ordförande ävensom vidkommande lärare och lärarinnor muntligt meddelande, dels ock, där så befinnes behövligt, inom tre månader efter inspektionsförrättningen tillsända styrelsen skriftlig promemoria i ämnet,

att i de fall, då anledning till viktigare anmärkning föreligger eller då han eljest finner skäl att påkalla överstyrelsens ingripande, omedelbart hos överstyrelsen göra skriftlig anmälan i ärendet,

att årligen före den 1 februari och den 15 september hos överstyrelsen anmäla, huruvida ifråga om vid anstalten förekommande skola, skolhem eller arbetshem anledning finnes till anmärkning, av beskaffenhet att ifråga om de statsunder-

stödda anstalterna böra komma i betraktande vid fördelningen av statsbidrag,

att årligen före utgången av juli och december månader till överstyrelsens chef inkomma med förslag å de läroanstalter, som under det följande halvåret anses böra bliva föremål för inspektion, börande därvid särskilt uppgivas, när inspektion av vederbörande anstalt senast verkställts,

att på överstyrelsens anmodan företaga den inspektion av nu ifrågavarande anstalter, som kan bliva åt honom uppdragen,

att om sin verksamhet under det näst föregående läsåret årligen före september månads utgång avgiva redogörelse till socialdepartementet och till överstyrelsen, vilken redogörelse skall innehålla uppgift å förrättade inspektioner och därunder gjorda iakttagelser samt med anledning av dem vidtagna åtgärder,

att i övrigt ställa sig till efterättelse vad honom enligt överstyrelsens instruktion och övriga föreskrifter åligger, samt

att föra förteckning över och förvara såväl de till hans verksamhet hörande viktigare skrivelser, som till honom ankomma, som ock koncept till de viktigare skrivelser, som av honom i tjänsten avlåtas.

§ 17.

Konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning åligger

att med uppmärksamhet följa det arbete för undervisning och upplysning i nykterhetssyfte, som bedrives vid de under överstyrelsens överinseende ställda anstalter och kurser av olika slag, att tillse, att gällande bestämmelser efterlevas, samt att, då anledning till anmärkning förekommer, därom göra anmälan hos överstyrelsen,

att, så ofta anledning och tillfälle därtill erbjuda sig, träda i samarbete med de personer och organisationer, som på skilda områden arbeta i nykterhetsundervisningens tjänst, skaffa sig kännedom om bland dessa befintliga önskemål och strävanden samt genom råd och upplysningar understödja och främja deras arbete,

att verka för att lämplig och tillräcklig undervisningsmateriel finnes att tillgå för nykterhetsundervisningen,

att i överensstämmelse med därom lämnade närmare föreskrifter antingen personligen deltaga i behandlingen inom överstyrelsen av där förekommande ärenden rörande nykterhetsundervisning eller ock i dessa ärenden avgiva skriftliga yttranden,

att i fråga om utbildningskurser m. m. för nykterhetsundervisning till överstyrelsen avgiva förslag till förefintliga anslagsmedels fördelning och till erforderliga bestämmelser angående kurserna, föreslå lämplig kursstyrelse ävensom, sedan berättelse över hållen kurs eller redogörelse för anvisade medels användning avgivits, underkasta densamma granskning i pedagogiskt och ekonomiskt avseende,

att antingen själv omedelbart vidtaga eller hos överstyrelsen föreslå de åtgärder, som kunna finnas erforderliga, för att arbetet på nykterhetsundervisningen skall motsvara sitt ändamål, varvid han äger att med uppmärksamhet följa den sociala och vetenskapliga utvecklingen på de områden, som hans verksamhet berör, och så ofta anledning därtill förefinnes, framkomma med initiativ och uppslag till denna angelägenhets förkovran,

att öva tillsyn och ledning av den undervisning och upplysning i fråga om bruket av tobak och kaffe, som enligt gällande bestämmelser skall genom över-

styrelsens försorg anordnas, och skall konsulenten därvid i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse vad honom i motsvarande avseenden åligger i fråga om nykterhetsundervisningen,

att före september månads utgång till överstyrelsen inkomma med berättelse över sin verksamhet under näst föregående arbetsår, vilket räknas från den 1 juli till och med den 30 juni, samt

att föra förteckning över och förvara såväl de skrivelser, som till honom ankomma, som ock koncept till de skrivelser, som av honom i tjänsten avlåtas.

§ 18.

Sekreterare ävensom *notarie* på sådan rotel, där sekreterare icke är anställd, skall biträda ledamot vid utövandet av tillsyn över göromålen på roteln.

I övrigt åligger honom särskilt:

att med biträde i förekommande fall av andra på roteln anställda kanslitjänstemän uppsätta utgående skrivelser i på roteln förekommande ärenden och inför chefen för roteln svara för att desamma äro i formellt avseende riktiga,

att med ledning av koncepten till utgående expeditioner föra sakregister för vederbörande rotel,

att föra protokoll i de ärenden, där sådant påfordras,

att inför chefen för roteln ansvara för den riktiga och skyndsamma expedieringen av alla på rotelns föredragningslistor upptagna ärenden och närmast under rotelns chef bestämma ordningen, vari till utskrift lämnade skrivelser skola expedieras,

att efter anvisningar av chefen för roteln verkställa utredning i de ärenden, som för sådant ändamål överlämnas till honom,

att ombesörja kungörande i föreskriven ordning såväl av ledigförklarade tjänster som av upprättade tjänsteförslag och andra beslut rörande tjänstetillsättning samt att ansvara för att vederbörliga anteckningar härom göras i häröver förda liggare och register,

att, där ej annat föreskrives, föra eller övervaka förandet av till roteln hörande diarier, matriklar, liggare, register m. m.,

att ansvara för riktiga och fullständiga uppgifter i de sammandrag ur ansökningshandlingar till tjänster, som skola läggas till grund för föredragningen inom överstyrelsen,

att biträda vid beredning av ärenden samt, när så påkallas, föredraga ärenden, som blivit till honom överlämnade, samt

att i övrigt fullgöra vad honom av överstyrelsen i tjänsten anbefalles.

En av sekreterarna på en var av läroverks- och folkskolavdelningarna samt sekreteraren på yrkesskolavdelningen åligger dessutom

att under vederbörande byråchefer utöva närmaste inseendet över avdelningens kansli samt övervaka, att befattningshavarna i detsamma med noggrannhet och drift fullgöra sina åligganden, samt

att övervaka förandet av förteckning över inspektioner verkställda vare sig av avdelningens ledamöter eller av överstyrelsens särskilda konsulenter och inspektörer vid under avdelningen hörande läroanstalter.

§ 19.

Kamreraren, som är chef för första utgiftskontoret, åligger:

att inför kameralbyråchefen föredraga de anordningsärenden, vilka avse utbetalningar från anslagen till skolöverstyrelsen, det statliga undervisningsväsen-

det, folkskolinspektionen, folkbildningsåtgärder i övrigt samt de övriga anslag och medel kameralbyråchefen bestämmer,

att kontrasignera av honom föredragna anordningar,

att underskriva överstyrelsens checker och rapporter om dessa,

att hava noggrant inseende över överstyrelsens och de överstyrelsen underställda statliga läroanstalternas bokföring,

att vaka över att överstyrelsen tillkommande medel bliva i behörig ordning inlevererade och uppdebiterade,

att övervaka att till överstyrelsens förfogande ställda anslag icke överskridas,

att jämte kameralbyråchefen minst en gång i varje månad inventera av kassören och bokhållaren omhänderhavda förskottsmedel,

att inom föreskrivna tider dels månatligen underskriva överstyrelsens kassarapporter och dels årligen överstyrelsens huvudbok,

att kommunicera vid granskning av de statliga läroanstalternas räkenskaper uppkomna anmärkningar samt inför kameralbyråchefen föredraga anmärkningsmål,

att vid förfall för någon av första utgiftskontorets personal eller å kameralbyrån tjänstgörande registrator och expeditionsvakt avgiva förslag till tjänstens uppehållande,

att till kameralbyråchefen anmäla, därest anbefallda uppgifter, beräkningar, förslag och annat dylikt berörande första utgiftskontoret eller räkenskaper för de statliga undervisningsanstalterna icke inom föreskriven tid inkomma, ävensom om förskott, som utanordnats efter föredragning av kamreraren, icke bliva i behörig tid redovisade,

att under generaldirektören eller den, som av denne därtill förordnas, handhava inköp av inventarier, samt kontors- och skrivmateriel för skolöverstyrelsens räkning,

att verkställa utredningar och avgiva yttranden i kamerala och budgettekniska frågor samt i övrigt fullgöra de arbetsuppgifter, som kameralbyråchefen bestämmer.

§ 20.

Förste revisorn, som är chef för andra utgiftskontoret, åligger:

att inför kameralbyråchefen föredraga anordningsärenden, vilka avse bidrag och understöd till det icke statliga undervisningsväsendet,

att kontrasignera av honom föredragna anordningar,

att låta föra noggranna anteckningar över till skolstyrelser och andra betalningsmottagare förskottsvis utanordnade statsbidrag och understöd samt övervaka att de förskottsvis utgivna beloppen i samband med granskningen av statsbidragsrekvisitionerna vederbörligen avräknas,

att ägna uppmärksamhet åt de icke statliga läroanstalternas redovisningsväsen,

att inom andra utgiftskontoret till handläggning fördela arbetsmaterialet,

att utöva tillsyn över granskningsarbetets utförande och därvid lämna erforderliga råd och anvisningar rörande dess lämpligaste anordnande,

att från folkskolinspektörer, skolstyrelser och andra myndigheter eller betalningsmottagare infordra förklaringar i anledning av vid granskningen gjorda erinringar och iakttagelser,

att inför kameralbyråchefen föredraga ärenden rörande uppflyttning i högre löneklass för folk- och småskollärare m. fl. befattningshavare, å vilka avlöningsreglementet för lärare vid folk- och småskolor är tillämpligt,

att vid förfall för någon av andra utgiftskontorets personal avgiva förslag till tjänstens uppehållande,

att till kameralbyråchefen anmäla, därest föreskrivna eller eljest infordrade redovisningar, uppgifter, beräkningar, förslag och annat dylikt berörande andra utgiftskontoret icke inom bestämd tid inkomma,

att i övrigt efter kameralbyråchefens bestämmande verkställa utredningar och avgiva yttranden i frågor, vilka falla inom andra utgiftskontorets verksamhetsområde.

§ 21.

Kassören och bokhållaren åligger:

att i enlighet med meddelade bestämmelser handhava och ansvara för överstyrelsens kassa, mottaga och i riksbanken insätta till överstyrelsen inbetalda medel, verkställa av överstyrelsen beslutade utbetalningar samt omedelbart dag för dag i föreskrivna journaler och böcker bokföra gjorda inbetalningar och utbetalningar,

att av erhållen förskottskassa förskottera mindre, brådskande utgifter samt månatligen anmäla dessa till ersättande,

att upprätta och underskriva rapporter angående i riksbanken för överstyrelsens räkning insatta medel,

att inom föreskrivna tider upprätta dels månatligen kassarapport och dels årligen överstyrelsens huvudbok,

att i övrigt fullgöra de arbetsuppgifter, som kameralbyråchefen eller kamreraren bestämmer.

§ 22.

Revisor åligger:

att verkställa de gransknings- m. fl. arbeten, som till honom för handläggning överlämnas, därvid han äger att från rektorer, folkskolinspektörer, skolstyrelser och andra myndigheter dels inhämta för granskningsarbetet erforderliga upplysningar, dels ock infordra felande uppgifter, handlingar och dylikt,

att uppsätta de anmärkningar och promemorior, till vilka granskningsarbetet giver anledning,

att under anmärkningsmåls fortsatta handläggning avgiva de påminnelser eller andra yttranden, som för målets utredning synas erforderliga,

att, då sådant synes nödigt, kronans rätt och talan i behörig ordning iakttaga och bevaka,

att verkställa de anteckningar och föra de liggare, som för granskningsarbetets effektiva fullgörande äro erforderliga,

att lämna kansliskrivare eller andra befattningshavare, vilka äro sysselsatta med uträkning av avlöningar eller granskningsarbete, erforderliga råd och anvisningar samt övervaka, att dessa befattningshavare fullgöra dem anförtrodda arbetsuppgifter,

att i övrigt utföra de göromål, som kameralbyråchefen, kamreraren eller förste revisorn bestämmer.

§ 23.

Amanuens åligger att i de fall, då sådant åt honom uppdrages, fullgöra vad som tillkommer notarie eller revisor samt i annat fall biträda sekreterare, kamrerare, förste revisor, notarie eller revisor samt fullgöra utredningsarbete, räkenskapsgranskning, matrikelföring och andra göromål, som åt honom uppdragas.

§ 24.

Den å överstyrelsens övergångsstat uppförde *kanslisten* åligger

att biträda med beräkningar, utarbetande av tablåer och uppgörande av promemorior, samt

att i övrigt fullgöra vad honom i tjänsten anbefalles.

§ 25.

Registrator åligger huvudsakligen

att mottaga och diarieföra till vederbörande avdelning inom överstyrelsen samt beträffande kameralbyrån till denna byrå inkommande ärenden,

att i diarierna anteckna de åtgärder, som beslutas i avseende å desamma,

att förse handlingarna i inkommande ärenden med ingångsstämpel samt å diarieförda handlingar göra anteckningar angående myndighet eller enskild, som insänt eller ingivit handlingarna, ärendets beskaffenhet och bilagornas antal m. m.,

att vid varje ärendes diarieföring tillse, huruvida detsamma har gemenskap med förut inkommet ärende, samt i sådant fall göra anteckning därom i vederbörande diarier samt å handlingarna,

att för varje dag omedelbart, sedan de inkommande handlingarna antecknats, överlämna desamma till generaldirektören eller beträffande kameralbyrån till denna byrås chef,

att tillhandagå myndigheter och enskilda med de upplysningar i tjänsten, som han är behörig att lämna,

att till parter eller sökande utlämna expeditioner från överstyrelsen samt utfärda diariebevis,

att förvara, förteckna och tillhandahålla till arkivet hörande handlingar och böcker m. m.,

att på begäran meddela och bestyrka avskrifter av tillgängliga handlingar under iakttagande av vad tryckfrihetsförordningen i sådant hänseende stadgar,

att mottaga och ordna protokoll och registratur samt handlingar i avgjorda ärenden och å tid, som anbefalles, avlämna desamma till riksarkivet, samt

att bestrida de göromål i övrigt inom avdelningen, vilka åt honom uppdragas.

§ 26.

Kansliskrivare, kanslibiträde och kontorsbiträde åligger att utföra maskinskrivnings- och andra skrivgöromål samt den expediering, registrering, matrikelföring och de kontorsgöromål i övrigt, som åt dem uppdragas av vederbörande ledamot och närmast under denne av vederbörande sekreterare eller notarie eller ock beträffande kameralbyrån av kamreraren och förste revisorn.

§ 27.

Expeditionsvaktpersonalen åligger

att fullgöra vakttjänstgöring i överstyrelsens lokaler, med hövlighet och villighet bemöta de personer, som i tjänsteärenden besöka överstyrelsen, och, där så erfordras, för dem anvisa vägen till den tjänsteman, besöket gäller, samt tillse, att obehöriga personer icke inkomma i lokalerna,

att avhämta och avlämna överstyrelsens post på vederbörande postkontor och i övrigt utföra alla budskickningar, som uppdragas åt dem, samt

att, då deras tid icke upptages av andra göromål, utföra expeditionsgöromål, duplicering av cirkulärskrivelser och dylika arbeten.

I allmänhet bör minst en expeditionsvakt vara tillstädes för varje avdelning, respektive biblioteksroteln, kameralbyrån och statistiska kontoret.

Förste expeditionsvakten åligger särskilt

att fördela expeditionsvaktgöromålen mellan vaktpersonalen samt

att noga tillse, att vaktpersonalen med skyndsamhet och noggrannhet fullgör sina åligganden samt visar hövlighet och villighet såväl mot överstyrelsens tjänstemän som mot besökande.

Arbetstid.

§ 28.

Den dagliga arbetstiden på tjänsterummet skall förläggas å tid mellan klockan 9 och klockan 17.

Befattningshavare, som önskar under nämnda tid komma i åtnjutande av måltidsrast, må härför disponera en halv timme dagligen, förlagd å tid mellan klockan 12 och klockan 14, som av vederbörande förman bestämmes, med skyldighet att utsträcka arbetstiden på tjänsterummet med motsvarande tid. Å varje rotel skall upprättas förteckning över de för vederbörande befattningshavare fastställda måltidsrasterna.

Ledamot är skyldig övervaka, att å roteln anställd personal noggrant iakttager föreskriven tjänstetid.

Därest i särskilda fall arbete finnes med större fördel kunna utföras utom tjänsterummet, må medgivande till därav föranledd inskränkning i arbetstiden på tjänsterummet lämnas av generaldirektören eller efter hans bestämmande av vederbörande förman. Fråga om inskränkning i övrigt eller jämkning av den i allmänhet fastställda tjänstetiden skall, då den avser tillstånd för viss befattningshavare att för längre tid åtnjuta jämkning av arbetstiden, prövas av generaldirektören, men då fråga är om tillstånd för befattningshavare att vid enstaka tillfälle åtnjuta inskränkning eller jämkning av arbetstiden, avgöras av avdelningschef eller vederbörande förman.

Telefoncentralen skall varje söckendag hållas öppen från klockan 9 till klockan 17.

Vaktpersonalen skall tjänstgöra från klockan 9 till klockan 17.

För befattningshavare, som ej fullgör hel tjänstgöring, gäller den kortare arbetstid, som i varje särskilt fall bestämmes.

Under en tid av tre månader varje år, förlagd till tid från och med den 1 juni till och med den 30 september, äger generaldirektören, i den mån arbetet så medgiver, att inskränka den dagliga arbetstiden på tjänsterummet med högst 9 timmar för vecka, varvid bör tillses, att arbetstiden på tjänsterummet för befattningshavare med full tjänstgöringsskyldighet i allmänhet förlägges inom tiden klockan 9—16 med skyldighet för befattningshavare, som under nämnda tid åtnjuter måltidsrast, att med motsvarande tid förlänga arbetstiden å tjänsterummet.

Mottagningstid.

§ 29.

Generaldirektören, ledamöterna och förste gymnastikkonsulenten skall hava mottagningstid från klockan 11.30 till klockan 12.30.

Överstyrelsens kassa och registratorskontor skola hållas öppna för allmänheten från klockan 10 till klockan 15.

Handlingars tillhandahållande för allmänheten.

§ 30.

Till överstyrelsen inkomna handlingar beträffande ansökningar till tjänster skola förvaras på vederbörande registratorskontor och därstädes tillhandahållas allmänheten till utgången av föreskriven ansökningstid, varefter de i likhet med övriga till styrelsen inkomna offentliga handlingar avlämnas från registratorskontoren för att distribueras till vederbörande rotlar eller byrå, där handlingarna därefter tillhandahållas allmänheten.

Kopior av från överstyrelsen utgående skrivelser samt överstyrelsens protokoll och föredragningslistor skola på rotlarna och kameralbyrån tillhandahållas allmänheten, kopiorna, sedan originalen underskrivits och utlämnats för expediering, samt protokollen och föredragningslistorna, sedan desamma blivit slutligt justerade.

Handlingar, som efter slutlig behandling överlämnats till arkivet, tillhandahållas allmänheten genom vederbörande registrator.

De undantag ifråga om handlingars offentlighet, som föreskrivas i tryckfrihetsförordningen och i lagen den 28 maj 1937 angående inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, skola noggrant iakttagas; och böra handlingarna tillhandahållas i den ordning, som är förenlig med vederbörande befattningshavares övriga tjänståligganden och handlingarnas behöriga vård.

Någon särskild specialmotivering till detta utkast till arbetsordning hava de sakkunniga icke ansett erforderlig. Utkastet är utarbetat med ledning av arbetsordningar, som fastställts för vissa andra centrala ämbetsverk. Den här angivna förteckningen av ärenden eller ärendesgrupper under de olika avdelningarna och rotlarna är uppgjord med ledning av gällande författningar. Den gör icke anspråk på fullständighet och torde böra av överstyrelsen i sinom tid kompletteras.

Bilaga 3.

Förslag

till ändring i vissa delar av stadgan den 17 mars 1933 för rikets allmänna läroverk.

§ 9.

5. Önskar lärjunge — — — — — — erforderliga kunskaper.
På gjord framställning må rektor medgiva lärjunge sådan ändring även på annan tid än vid flyttning till högsta årsklassen.

§ 34.

Ingen annan än den, som enligt stadgad ordning blivit i läroverket intagen, må, utan rektors därtill för varje särskilt fall lämnade medgivande, såsom lärjunge begagna sig av undervisningen därstädes.

§ 44.

3. I varje för viss årsklass bestämd avdelning må undervisas å gymnasiet och lyceet samt i realskolans högsta klass högst 30 lärjungar och i realskolans övriga klasser högst 35 lärjungar, såvida icke rektor annorlunda bestämmer.

§ 68.

4. Vid realexamen äger allmänheten ej tillträde; dock må rektor på därom gjord framställning kunna lämna den, som för studier i pedagogiskt syfte önskar närvara vid realexamen, tillfälle att övervara sådan examen.

§ 94.

4. Vid studentexamen äger allmänheten ej tillträde; dock må rektor på därom gjord framställning kunna lämna den, som för studier i pedagogiskt syfte önskar närvara vid studentexamen, tillfälle att övervara sådan examen.

Bilaga 4.

Förslag

till ändring i vissa delar av stadgan den 2 juni 1933 för kommunala mellanskolor.

§ 3.

1. Kommunal mellanskola må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, upprättas av skolområde, bestående av ett eller flera skoldistrikt, eller av annan kommunal samfällighet eller förening av flera sådana. Då fråga är om inrättande av kommunal mellanskola, skall framställning i ämnet göras av skolstyrelsen eller, där sådan ännu icke blivit utsedd, av interimsstyrelsen för skolan samt ingivas till skolöverstyrelsen, som har att efter granskning överlämna densamma till Kungl. Maj:t och tillika yttra sig därom, huruvida den skola, som avses, är behövlig för orten, ävensom huruvida förutsättningar i övrigt förefinnas för densamma.

§ 4.

1. För varje kommunal mellanskola skall skolöverstyrelsen fastställa reglemente. Förslag till sådant reglemente upprättas av skolstyrelsen eller, där sådan ännu icke blivit utsedd, av interimsstyrelsen för skolan och ingives därefter till skolöverstyrelsen.

§ 33.

4. Vid realexamen äger allmänheten ej tillträde; dock må rektor, på därom gjord framställning, kunna lämna den, som för studier i pedagogiskt syfte önskar närvara vid realexamen, tillfälle att övervara sådan examen.

§ 55.

5. Om ingen — — — — — — kungöras ledig.

Om blott en eller två behöriga sökande anmält sig, må skolstyrelsen, därest den finner de sökandes kompetens mindre tillfredsställande, ånyo förklara tjänsten ledig.

Bilaga 5.

Förslag

till ändring i vissa delar av stadgan den 24 september 1928 för kommunala flickskolor.

§ 3.

Kommunal flickskola må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, upprättas av skolområde, bestående av ett eller flera skoldistrikt, eller av annan kommunal samfällighet eller förening av flera sådana. Då fråga är om in-

rättande av kommunal flickskola, skall framställning i ämnet göras av skolstyrelsen eller, där sådan ännu icke blivit utsedd, av interimsstyrelsen för skolan samt ingivas till skolöverstyrelsen, som har att efter granskning överlämna densamma till Kungl. Maj:t och tillika yttra sig därom, huruvida den skola, som avses, är behövlig för orten, ävensom huruvida förutsättningar i övrigt förefinnas för densamma. Härvid skall särskild hänsyn tagas till huruvida förut å orten finnes statsunderstödd högre flick- eller samskola, kommunal flickskola, kommunal mellanskola, högre folkskola eller statsläroverk med tillträde för flickor å realskolans stadium.

§ 4.

1. För varje kommunal flickskola skall skolöverstyrelsen fastställa reglemente. Förslag till sådant reglemente upprättas av skolstyrelsen eller, där sådan ännu icke blivit utsedd, av interimsstyrelsen för skolan och ingives därefter till skolöverstyrelsen.

§ 38.

5. Om ingen — — — — — — kungöras ledig.

Om blott en eller två behöriga sökande anmält sig, må skolstyrelsen, därest den finner de sökandes kompetens mindre tillfredsställande, ånyo förklara tjänsten ledig.

Bilaga 6.

Förslag

till ändring i vissa delar av stadgan den 7 juni 1934 för högre folkskolor.

§ 3.

1. Högre folkskola må, efter Kungl. Maj:ts beprövande, upprättas av skolområde, bestående av ett eller flera skoldistrikt, eller av annan kommunal samfällighet eller förening av flera sådana. Då fråga är om inrättande av högre folkskola, skall framställning i ämnet göras av skolstyrelsen eller, där sådan ännu icke blivit utsedd, av interimsstyrelsen för skolan samt ingivas till skolöverstyrelsen, som har att efter granskning överlämna densamma till Kungl. Maj:t samt tillika yttra sig därom, huruvida den skola, som avses, är behövlig för orten, ävensom huruvida förutsättningar i övrigt förefinnas för densamma.

§ 4.

1. För varje högre folkskola skall skolöverstyrelsen fastställa reglemente. Förslag till sådant reglemente upprättas av skolstyrelsen eller, där sådan ännu icke blivit utsedd, av interimsstyrelsen för skolan och ingives därefter till skolöverstyrelsen.

§ 43.

5. Om ingen — — — — — — kungöras ledig.

Om blott en eller två behöriga sökande anmält sig, må skolstyrelsen, därest den finner de sökandes kompetens mindre tillfredsställande, ånyo förklara tjänsten ledig.

Bilaga 7.

Förslag

till ändring i vissa delar av kungörelsen den 2 december 1932 angående ansökningar om statsunderstöd åt privatläroverk.

Kungl. Maj:t har — — — — — som följer:

Ansökan om understöd till enskild mellanskola, högre flickskola eller högre goss- och samskola skall, avseende budgetåret näst efter det, under vilket ansökan göres, eller viss del därav, före den 1 mars ingivas till skolöverstyrelsen.

I ansökningen böra — — — — — i fråga om:

— —

9) de för varje klass under det senast förflutna läsåret fastställda terminsavgifterna samt meddelade befrielser från eller nedsättningar i dessa avgifter jämte det sammanlagda beloppet av dessa befrielser och nedsättningar vid hela läroanstalten, ävensom det belopp, vartill avgifterna vid läroanstalten under vardera av sistnämnda läsårs terminer skulle hava uppgått, därest samtliga lärjungar erlagt fulla avgifter;

— —

13) antalet av — — — — — understöd sökes;

14) de avdelningar — — — — — — — — — bifogas ansökningen.

I sammanhang med prövning av ansökningarna skall skolöverstyrelsen besluta angående den kontroll över vederbörande läroanstalts verksamhet samt övriga villkor för understöds åtnjutande, som överstyrelsen kan finna skäligt föreskriva, ävensom med tagen hänsyn till de önskemål, som i sådant avseende må vara i ansökningarna uttalade, bestämma den omfattning, i vilken skolan skall vara skyldig att undervisa elever kostnadsfritt eller mot nedsatt avgift.

Tabellformulär för meddelande av flertalet bland här fordrade upplysningar tillhandahålles hos skolöverstyrelsen.

Bilaga 8.

Förslag

till ändrad lydelse av § 25 i stadgan den 26 september 1921 angående folkundervisningen i riket.

§ 25.

Då lärarbefattning är ledig eller lärare åtnjuter tjänstledighet, skall skolrådet, därest icke domkapitlet på gjord framställning funnit skäl att därifrån medgiva befrielse, för undervisningens uppehållande anställa vikarie; och bör, om icke särskilda förhållanden därifrån föranleda undantag, icke någon därtill förordnas, som ej äger den i denna stadga föreskrivna behörighet att innehava den ifrågavande tjänsten.

Bilaga 9.

Förslag

till ändrad lydelse av § 17 i kungörelsen den 30 juni 1936 angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor samt statsbidrag till sådan avlöning.

§ 17.

Såsom villkor för utgående av de i denna kungörelse omförmälda statsbidrag skall gälla:

a) —

b) att undervisningen vid distriktets skolor under redovisningsåret fortgått minst den i gällande folkskolestadga för ifrågavarande skolform fastställda minimitiden, såvida icke Kungl. Maj:t genom särskilt beslut medgivit inskränkning i den sålunda stadgade undervisningstiden eller domkapitlet i vederbörlig ordning befriat distriktet från skyldigheten att uppehålla undervisningen genom vikarie;

c) —

— —

i) —

Bilaga 10.

Förslag

till ändring i vissa delar av stadgan den 16 september 1918 för fortsättningsskolan.

§ 8.

3. När förslag — — — — — — förda protokollet.

Sedan kyrkostämman — — — — — — vederbörande domkapitel.

Avser reglementet skoldistrikt, i vilket finnas eller äro föreslagna till upprättande fortsättningsskolor med hantverks- eller industriell undervisning eller med handelsundervisning eller skoldistrikt, vars fortsättningsskolväsende enligt reglementet skall centraliseras på sådant sätt, att statsbidrag till bestridande av kostnaderna för centraliseringen, enligt vad därom är särskilt stadgat, kan ifrågakomma, skall domkapitlet med eget yttrande och samtliga handlingar i ärendet översända förslaget till skolöverstyrelsen för prövning och godkännande.

Avser reglementet skoldistrikt, i vilket äro föreslagna till upprättande fortsättningsskolor, anordnade enligt § 6 mom. 2 och 3, skall domkapitlet med eget yttrande och samtliga handlingar i ärendet översända förslaget till skolöverstyrelsen för prövning och godkännande.

Är fråga om ändring i eller tillägg till redan av skolöverstyrelsen godkänt reglemente, som i nästföregående stycke avses, eller är fråga om reglemente för annat skoldistrikt än nu sagts eller om ändring i sådant reglemente, skall det tillkomma domkapitlet att pröva och godkänna förslaget, dock att, därest domkapitlet finner sig icke kunna godkänna av vederbörande folkskolinspektör gjort yrkande, reglementet i sin helhet skall för fastställelse överlämnas till skolöverstyrelsen.

Reglemente eller — — — — — — godkännandet meddelats.

§ 11.

1. Läroämnena äro — — — — — — och trädgårdsskötsel.

I fortsättningsskola anordnad enligt § 6 mom. 2 må, på sätt i reglementet föreskrives, antalet av nämnda läroämnen kunna begränsas.

Där omständigheter — — — — — — fortsättningsskolans undervisning.

§ 18.

2. För fortsättningsskola anordnad enligt § 6 mom. 2 eller 3 må, på sätt i reglementet föreskrives, även väsentligare avvikelser kunna ske från den fördelning av undervisningstiden, som omförmäles i nästföregående moment.

Bilaga 11.

Förslag

till ändring i vissa delar av kungörelsen den 24 september 1928 angående prövning och godkännande av läroplan för folkskola, på vilken grundas fortsättningsskola med ett mindre antal undervisningstimmar än 360.

§ 1.

Läroplan för sådan folkskolans högre avdelning, heltidsläsande sjuklassig eller halvtidsläsande åttaklassig folkskola, på vilken grundas fortsättningsskola med ett mindre antal undervisningstimmar än trehundrasextio, skall prövas och godkännas av skolöverstyrelsen. Finner överstyrelsen att för godkännande av förslag till dylik läroplan eller till reglemente för ettårig fortsättningsskola viss ändring i det för skoldistriktets folkskolor gällande reglementet är erforderlig, äger överstyrelsen att pröva och fastställa sådan ändring.

Är fråga om ändring i eller tillägg till redan av skolöverstyrelsen godkänd läroplan, som i första stycket avses, ankommer på domkapitlet att pröva och godkänna förslag härutinnan, dock att, därest domkapitlet finner sig icke kunna godkänna av vederbörande folkskolinspektör gjort yrkande, frågan skall underställas överstyrelsen för prövning och godkännande.

§ 2.

Avser till vederbörande domkapitel inkommet förslag till reglemente med läroplaner skoldistrikt, inom vilket fortsättningsskola med ett mindre antal undervisningstimmar än trehundrasextio finnes eller är föreslagen till inrättande, skall domkapitlet till prövning och godkännande upptaga förslaget till reglemente ävensom därtill hörande läroplaner, utom i vad dessa senare avse folkskolans högre avdelning, heltidsläsande sjuklassiga eller halvtidsläsande åttaklassiga folkskolor, samt därefter med eget yttrande och samtliga handlingar i ärendet till skolöverstyrelsen översända förslaget till läroplaner, som enligt § 1 skola av överstyrelsen prövas och godkännas. Är fråga om ändring i eller tillägg till redan av skolöverstyrelsen godkänd läroplan, skall domkapitlet till prövning och godkännande upptaga sådant förslag i samband med prövning av förslaget till reglemente, och skall i övrigt härutinnan gälla vad i § 1, andra stycket sägs.

§ 3.

Vid prövning och godkännande av sådan läroplan, som avses i § 1, har vederbörande myndighet att utan hinder av eljest gällande bestämmelser angående undervisningsplan för rikets folkskolor tillse, att undervisningen under sjunde eller åttonde folkskoleåret samt i förekommande fall första

året av folkskolans högre avdelning så ordnas, att under detsamma inhämtas minst så mycket av det för ifrågakommande typ av fortsättningsskola särskilt föreskrivna kunskapsstoff, som eljest skulle hava inhämtats under det första året i fortsättningsskolan.

Bilaga 12.

Förslag

till ändrad lydelse av § 8 i stadgan den 31 december 1925 angående nomadundervisningen.

§ 8.

Nomadskolinspektören äger att bestämma de läroböcker och den materiel i övrigt, som må begagnas vid undervisningen; dock att beträffande läroböcker i kristendomskunskap skall iakttagas vad därom särskilt är stadgat.

Bilaga 13.

Förslag

till ändrad lydelse av § 8 mom. 1 i stadgan den 6 juni 1919 för tekniska fackskolor och tekniska gymnasier.

§ 8.

1. Läsåret, som fördelas i hösttermin och vårtermin, börjar inom augusti och slutar inom juni månad, därest icke särskilda omständigheter föranleda undantag. Dag för terminernas början och slut bestämmes av fackskolans eller gymnasiets styrelse efter av rektor senast den 1 maj varje år beträffande närmast påföljande läsår avgivet förslag. Styrelsens beslut skall omedelbart delgivas skolöverstyrelsen.

Bilaga 14.

Förslag

till ändring i vissa delar av kungörelsen den 4 november 1921 angående statsunderstöd till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning.

§ 3.

1. Ansökning om rätt till statsunderstöd till avlöning åt rektor och övriga lärare samt till ersättning åt föreläsare för fristående föreläsningar eller serier av dylika skall för arbetsår (tiden från och med den 1 juli till och med den 30 juni nästföljande kalenderår) av vederbörande yrkesskolstyrelse ingivas till skolöverstyrelsen senast två månader före förstnämnda dag.

2. När ansökning av i mom. 1 avsett slag första gången insändes, skall den på sätt, som skolöverstyrelsen bestämmer,

dels åtföljas av

a) handling, som styrker, att vederbörande kommun, landsting, annan kommunal samfällighet eller förening av flera dylika genom laga kraftvunnet beslut åtagit sig erforderliga kostnader för lärares avlöning samt för lokaler och materiel, i den mån dessa kostnader icke täckas av statsunderstöd eller skolornas övriga inkomster,

b) förslag till reglemente med tillhörande undervisningsplaner samt

c) förslag till inkomst- och utgiftsstat,

dels innehålla uppgift å

d) de skolor och kurser, som under närmaste arbetsåret äro avsedda att anordnas, samt

e) de lokaler och den undervisningsmateriel, som vid undervisningen beräknas komma till användning.

3. För ansökning, som avser efterföljande arbetsår, gälle vad som sagts i mom. 2, dock att, där ändring icke avses i vad överstyrelsen tidigare fastställt i reglemente och tillhörande undervisningsplaner eller godkänt i fråga om lokaler och undervisningsmateriel, nya handlingar enligt punkt 2 b) och nya uppgifter enligt punkt 2 e) icke äro behövliga utan hänvisning endast behöver göras till dagen för överstyrelsens beslut angående fastställelse, respektive godkännande.

4. Sedan skolöverstyrelsen fattat beslut i anledning av ansökning om rätt till statsunderstöd, varom i denna paragraf sägs, skall ansökning om själva understödet, uppgjord enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär, för varje kalenderkvartal senast en månad efter detsammas utgång ingivas till vederbörande yrkesskolas inspektor.

Denne åligger att utan uppskov granska till honom ingiven ansökning och å densamma avgiva skriftligt vitsord beträffande ej mindre antalet undervisningstimmar vid envar av de skolor och kurser, som ansökningen avser, än även huruvida stadgade villkor för understöds erhållande äro uppfyllda. Ansökningen jämte nämnda vitsord skola omedelbart därefter återställas till vederbörande yrkesskolstyrelse, som har att utan uppskov insända densamma till skolöverstyrelsen.

Ansökningen skall av överstyrelsen snarast möjligt upptagas till prövning och avgörande, varefter understöd skall utbetalas med belopp, som enligt av överstyrelsen angivna grunder belöper å antalet undervisningstimmar under kvartalet.

5. Där ansökning om understöd inkommit till inspektor senare än i mom. 4 är föreskrivet, ankommer det på överstyrelsen att avgöra, huruvida sådan ansökning, sedan den efter vederbörlig granskning av inspektor inkommit till överstyrelsen, det oaktat må upptagas till prövning.

§ 4.

1. Ansökning om understöd till undervisningsmateriel vid kommunala anstalter för yrkesundervisning skall för arbetsår (tiden från och med den 1 juli till och med den 30 juni nästföljande kalenderår) ingivas till skolöverstyrelsen senast två månader före förstnämnda dag.

2. Ansökning, som i mom. 1 av denna paragraf avses, skall på sätt, som överstyrelsen närmare bestämmer, innehålla uppgift om

a) det belopp, som sökes, med angivande av huru mycket avser anskaffning av stadigvarande undervisningsmateriel, respektive underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel,

b) den stadigvarande undervisningsmateriel, som är avsedd att anskaffas med bidrag av sökt understöd, jämte beräkning av kostnaderna för densamma samt

c) dag för överstyrelsens beslut angående rätt för ifrågavarande arbetsår till statsunderstöd till avlöning åt rektor och övriga lärare, eller, om sådant beslut ännu icke föreligger, dag för insändande av ansökning om sådan rätt.

3. Rekvisition å understöd, varom i denna paragraf sägs, skall enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär, samtidigt med ansökning om understöd enligt § 3 ingivas till vederbörande inspektor. Denne åligger att utan uppskov granska till honom ingiven rekvisition och å densamma avgiva skriftligt vitsord, huruvida stadgade villkor för understödets erhållande äro uppfyllda. Rekvisitionen jämte nämnda vitsord skall omedelbart därefter återställas till vederbörande yrkesskolstyrelse, som har att utan uppskov insända densamma till överstyrelsen, vilken tillkommer att så snart ske kan efter rekvisitionernas mottagande utbetala understöd med det belopp, vartill vederbörande av överstyrelsen förklarats berättigad.

4. Där rekvisition inkommit till inspektor senare, än i mom. 3 är föreskrivet, ankommer det på överstyrelsen att avgöra, huruvida sådan rekvisition, sedan den efter vederbörlig granskning av inspektor inkommit till överstyrelsen, det oaktat må upptagas till prövning.

Utkast

till bestämmelser rörande skolöverstyrelsens yrkesskolenämnd.

1. Yrkesskolenämnden har till uppgift att genom samarbete mellan skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning och representanter för de arbetsområden, för vilka yrkesskolor äro inrättade, dels hos förvärvslivets män stimulera intresset för yrkesundervisningens problem och ingiva en känsla av medansvarighet i lösandet av dessa, dels ock att i samband därmed tillföra yrkesskolavdelningen praktiska erfarenheter och uppslag.

2. I detta syfte har yrkesskolenämnden att avgiva yttranden och förslag i till dess prövning hänskjutna ärenden ävensom att i övrigt tillhandagå skolöverstyrelsen med upplysningar och praktiska uppslag.

De frågor, som falla inom yrkesskolenämndens handläggning, böra avse spörsmål om utbildningslinjer för yrkesundervisningen, större och viktigare organisationsfrågor, frågor rörande yrkesutbildningens anpassning efter arbetsmarknadens behov, allmänna och principiella frågor rörande lärarkompetens och undervisningsplaner m. m.

3. Yrkesskolenämnden skall tillsvidare bestå av följande sektioner, nämligen

1) en för industri och hantverk,
2) en för handel, och
3) en för husligt arbete.

4. a) Sektionen för industri och hantverk består av sju ledamöter, av vilka två skola föreslås av Sveriges industriförbund, två av Sveriges hantverksorganisation, två av landsorganisationen och en av yrkesskolföreningen.

b) Sektionen för handel består av sex ledamöter, av vilka en skall föreslås av Sveriges grossistförbund, en av Sveriges köpmannaförbund, en av kooperativa förbundet, en av de anställdas centralorganisation, en av handelsarbetarnas förbund och en av yrkesskolföreningen.

c) Sektionen för husligt arbete består av sex ledamöter, av vilka en skall föreslås av hemslöjdsföreningarnas riksförbund, en av konfektionsindustriförbundet, en av svenska beklädnadsförbundet, en av husmodersföreningarnas riksförbund, en av hembiträdesföreningarnas samarbetskommitté och en av yrkesskolföreningen.

För sektionernas ledamöter skola finnas suppleanter, utsedda till samma antal och efter samma grunder, som gälla beträffande ledamöterna.

5. De i 4:e punkten omförmälda ledamöterna av yrkesskolenämnden och deras suppleanter utses av Kungl. Maj:t för en tid av fem år i sänder. Avgår ledamot eller suppleant före de fem årens utgång, utses annan person för den tid, som för den avgångne återstår.

6. Yrkesskolenämnden arbetar i regel på sektioner. Varje sektion sammanträder minst en gång om året å tid, som av skolöverstyrelsen bestämmes.

För behandling av viktigare eller mera brådskande fråga kan skolöverstyrelsen kalla sektion till extra sammanträde.

7. Befinnes en fråga, tillhörande viss sektion, böra föreläggas nämnden i dess helhet eller uppkommer fråga, som berör samtliga sektioner, må nämnden i sin helhet sammanträda, dock högst en gång om året, å tid, som skolöverstyrelsen bestämmer.

8. Vid alla förhandlingar inom nämnden eller dess sektioner äga ledamöterna på skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning att närvara.

Vid sammanträde må närvara tjänstemän i skolöverstyrelsen eller lärare vid under dess inseende stående läroanstalter, vilka överstyrelsen kallat att tillhandagå med upplysningar.

Överstyrelsen må, där så finnes nödigt, bereda nämnden eller sektion tillfälle till hörande av särskilda sakkunniga.

9. Förhandlingarna ledas av chefen för skolöverstyrelsen eller efter hans bestämmande av chefen för överstyrelsens yrkesskolavdelning eller annan ledamot i överstyrelsen.

Sekreterar- och övriga kansligöromål fullgöras av vederbörande sekreterare i skolöverstyrelsen eller annan tjänsteman, som överstyrelsen därtill förordnar.

Vid varje sammanträde skall föras protokoll, som justeras av ordföranden.

10. För sammanträde erforderliga förberedande utredningar verkställas genom skolöverstyrelsens försorg. Föredragningslista över ärenden, som vid sammanträdet skola företagas till behandling, bör i god tid före sammanträdet genom vederbörande sekreterares försorg tillställas alla dem, som skola deltaga i sammanträdet. Där så prövas erforderligt, bör föredragningslistan vara åtföljd av en med ledning av föreliggande handlingar utarbetad promemoria.

11. Vid sammanträde behandlas i första hand de frågor, som föreläggas av skolöverstyrelsen, ävensom framställningar, som i sammanhang därmed väckas av någon nämndens ledamot. Önskar eljest ledamot eller någon av de i 4:e punkten omnämnda organisationerna, att fråga upptages till behandling, skall senast en vecka före sammanträdets början härom till skolöverstyrelsen ingivas med motiverad framställning.

12. Ifrågakommer omröstning, skall den verkställas öppet. Enkel majoritet fäller utslaget.

Ordföranden, annan tillstädesvarande tjänsteman eller tillkallad sakkunnig må deltaga i överläggning men ej i beslut.

13. Föreskrifter, som, utöver vad ovan stadgats eller eljest av Kungl. Maj:t bestämmes, kunna erfordras beträffande ärendenas handläggning, meddelas av skolöverstyrelsen efter samråd, där så finnes lämpligt, med nämnden eller den sektion, föreskrifterna närmast avse.

14. Ledamot av nämnden åtnjuter ersättning enligt de grunder, som gälla beträffande ledamot av kommitté. Kostnaderna bestridas från skolöverstyrelsens anslag till sakkunniga och experter.

Bilaga 16.

Sammanställning

av anslag under åttonde huvudtiteln, vilka böra utbetalas av den ifrågasatta kamerala byrån i skolöverstyrelsen.

Anslagets benämning i 1937/38 års riksstat	Anslagsbelopp kr.	Anslaget utbetalas och redovisas mot budgeten av:
VIII huvudtiteln.		
G. Skolöverstyrelsen.		
Skolöverstyrelsen:		
1 Avlöningar, f.	537 500	skolöverstyrelsen
2 Omkostnader, f.	109 500	»
H. Allmänna läroverken m. m.		
Högre lärarinneseminariet:		
1 Avlöningar, f.	324 000	statskontoret
2 Omkostnader, f.	19 400	»
3 Stipendier, r.	1 700	»
Allmänna läroverken:		
4 Avlöningar, f.	19 946 700	statskontoret och länsstyrelserna
5 Bokinköp och bokbindning, r.	60 000	»
6 Bidrag till ljus- och vedkassorna m. m., f.	385 000	»
7 Resestipendier åt lärare i främmande levande språk, r.	15 000	»
8 Ersättning för djäknepenningar m. m.	8 500	»
9 Diverse oförutsedda behov, f.	20 000	»
10 Undervisning genom infödda lärare i tyska, engelska och franska språken vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, f.	20 000	skolöverstyrelsen
11 Bidrag för undervisning i danska och norska språken vid de allmänna läroverken m. fl., läroanstalter	3 000	»
12 Fortbildningskurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, r.	7 000	»
Kommunala läroverk:		
13 Understöd åt vissa kommunala gymnasier	21 400	länsstyrelserna
14 Bidrag till kommunala flickskolor, f.	1 055 300	statskontoret och länsstyrelserna
15 Bidrag till kommunala mellanskolor, f.	1 595 400	»
16 Resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor, r.	5 000	»

Anslagets benämning i 1937/38 års riksstat	Anslagsbelopp kr.	Anslaget utbetalas och redovisas mot budgeten av:
Privatläroverk:		
17 Bidrag till högre goss- och samskolor, f.	535 500	statskontoret och länsstyrelserna
18 Bidrag till högre flickskolor, f.	1 479 000	»
19 Bidrag till enskilda mellanskolor, f.	77 300	»
20 Bidrag till Olofskolan i Stockholm	5 000	statskontoret
21 Resestipendier åt lärare i främmande levande språk, r.	4 000	statskontoret och länsstyrelserna
22 Bidrag till de statsunderstödda enskilda läroanstalternas vikariatskassa, f.	12 900	statskontoret
23 Ersättning åt vissa lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, f.	52 500	»
24 Understöd åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i kvinnlig slöjd	19 000	statskontoret och länsstyrelsen i Göteborg
25 Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala	70 000	länsstyrelsen i Uppsala
26 Understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål	12 000	statskontoret och länsstyrelsen i Göteborg
I. Folkundervisningen.		
Anstalter för lärarutbildning.		
Folkskoleseminarier:		
1 Avlöningar, f.	1 910 000	statskontoret och länsstyrelserna
2 Omkostnader, f.	273 900	»
3 Materiel, böcker m. m., r.	75 500	»
4 Stipendier, r.	109 000	»
5 Utrustning, r.	15 000	skolöverstyrelsen
Småskoleseminarier:		
6 Avlöningar, f.	278 700	statskontoret och länsstyrelserna
7 Omkostnader, f.	66 200	länsstyrelserna
8 Materiel, böcker m. m., r.	12 000	»
9 Stipendier, r.	18 000	»
10 Utrustning, r.	7 000	skolöverstyrelsen
11 Anordnande av fortbildningskurser för småskollärarinnor	5 000	statskontoret
12 Bidrag till avlöning åt vissa på indragningsstat hos landsting uppförda seminarielärare m. m., f.	90 000	länsstyrelserna
Folkskolinspektionen.		
Folkskolinspektionen:		
13 Avlöningar, f.	516 300	statskontoret och länsstyrelserna
14 Reseersättningar, f.	175 000	»

Anslagets benämning i 1937/38 års riksstat	Anslagsbelopp kr.	Anslaget utbetalas och redovisas mot budgeten av:
Folkskoleväsendet.		
Folkskolor m. m.:		
15 Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor, f.	80 600 000	statskontoret och länsstyrelserna
16 Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor, f.	3 565 000	»
17 Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m., f.	344 000	»
18 Bidrag till avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern, f.	110 000	»
19 Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter, f.	280 000	»
20 Bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt lots- och fyrpersonalens barn, f.	35 000	länsstyrelserna
21 Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor, f. ..	140 000	statskontoret och länsstyrelserna
22 Understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning, f.	20 300	statskontoret
23 Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem, f.	880 000	länsstyrelserna
24 Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn, f.	450 000	»
25 Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning, r.	100 000	»
26 Bidrag till undervisningslokaler m. m., f.	7 100 000	statskontoret och länsstyrelserna
27 Understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor, f.	75 000	statskontoret
28 Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna, f.	15 000	länsstyrelsen i Umeå
Nomadskolor:		
30 Avlöningar, f.	87 500	länsstyrelserna i Östersund, Umeå och Luleå
31 Omkostnader, f.	95 000	»
32 Stipendier åt lapsktalande elever vid folkskoleseminarierna i Luleå och Umeå, f.	800	länsstyrelserna i Umeå och Luleå
33 Gratialer	1 100	»
Fortsättningsskolor:		
34 Bidrag till avlöning åt lärare, f.	5 250 000	statskontoret och länsstyrelserna

Anslagets benämning i 1937/38 års riksstat	Anslagsbelopp kr.	Anslaget utbetalas och redovisas mot budgeten av:
35 Bidrag till centralisering av fortsättningsskolväsendet, f.	240 000	statskontoret och länsstyrelserna
36 Utbildningskurser för lärare, r.	12 000	skolöverstyrelsen och länsstyrelserna
Högre folkskolor och folkhögskolor.		
Högre folkskolor:		
37 Understöd, f.	1 400 000	statskontoret och länsstyrelserna
38 Resestipendier åt lärare i främmande levande språk, r.	1 500	»
Folkhögskolor:		
39 Understöd, f.	1 300 000	statskontoret
40 Stipendier åt elever, f.	600 000	»
Abnormundervisningen.		
Läroanstalter för blinda:		
41 Avlöningar, f.	183 500	institutet och förskolan för blinda å Tomteboda samt länsstyrelsen i Karlstad och Växjö
42 Omkostnader, f.	118 800	»
Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte:		
43 Avlöningar, f.	69 600	länsstyrelsen i Malmö
44 Omkostnader, f.	57 500	»
45 Skrivmaskiner åt avgående blindskolelever, r.	5 000	institutet och förskolan för blinda å Tomteboda samt länsstyrelserna i Karlstad och Växjö
46 Järnvägsresor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare, f.	6 500	institutet och förskolan för blinda å Tomteboda samt länsstyrelsen i Malmö
47 Fria frakter för arbetsmaterialier till blinda hantverkare, r.	3 000	länsstyrelsen i Karlstad
48 Understöd åt blivande blindlärare, r.	1 000	institutet och förskolan för blinda å Tomteboda
49 Tryckning av blindskrifter, r.	7 000	»
50 Befrämjande av dövstumundervisningen, f.	175 000	statskontoret och länsstyrelserna
51 Bidrag till tysta skolan i Lidingö	10 000	länsstyrelsen i Stockholm

Anslagets benämning i 1937/38 års riksstat	Anslagsbelopp kr.	Anslaget utbetalas och redovisas mot budgeten av:
52 Bidrag till kyrklig själavård åt dövstumma	14 000	statskontoret och länsstyrelserna
53 Bidrag till tidning för dövstumma	1 000	statskontoret
54 Bidrag till svenska föreningen för dövas väl	8 000	»
J. Yrkesundervisningen.		
Tekniska läroverk:		
1 Avlöningar, f.	690 400	länsstyrelserna
2 Omkostnader, f.	71 000	»
3 Materiel, böcker m. m., r.	47 600	»
4 Stipendier, r.	7 500	statskontoret och länsstyrelserna
5 Undervisning i färgeriteknik vid tekniska elementarskolan i Norrköping	3 200	länsstyrelsen i Linköping
Handelsgymnasier:		
6 Understöd	292 000	statskontoret och länsstyrelserna
7 Resestipendier åt lärare i främmande levande språk, r.	1 000	»
Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning:		
8 Understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning, f.	1 860 000	statskontoret och länsstyrelserna
9 Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom, f.	700 000	länsstyrelserna
10 Understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning, r.	450.000	statskontoret och länsstyrelserna
11 Stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, f.	430 000	»
12 Stipendier åt elever vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom, f.	270 000	länsstyrelserna
Särskilda anstalter för yrkesundervisning:		
13 Bidrag till tekniska skolan i Stockholm, f.	156 000	statskontoret
14 Bidrag till bergsskolan i Filipstad m. m., f.	25 100	»
15 Bidrag till vävskolan i Borås, f.	25 200	länsstyrelsen i Vänersborg
16 Utrustning av ett textiltekniskt laboratorium vid vävskolan i Borås, r.	25 000	»
17 Bidrag till John Lennings vävskola i Norrköping	18 000	länsstyrelsen i Linköping
18 Bidrag till anskaffning av färgeri- och appreturutrustning vid John Lennings vävskola i Norrköping, r.	25 000	»
19 Utbildande av lärare vid yrkesundervisningen, r.	20 000	skolöverstyrelsen

Anslagets benämning i 1937/38 års riksstat	Anslagsbelopp kr.	Anslaget utbetalas och redovisas mot budgeten av:
K. Folkbildningsåtgärder i övrigt.		
1 Bidrag till sällskapet för folkundervisningens befrämjande, r.	1 500	statskontoret
2 Understöd åt folkbiblioteksväsendet, f.	1 273 000	statskontoret och länsstyrelserna
3 Understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, r.	226 000	»
4 Understöd för anordnande av s. k. flyttande folkhögskolekurser, r.	55 000	statskontoret
5 Bidrag till arbetarnas bildningsförbund för organisations- och administrationskostnader	35 000	»
6 Bidrag till svenska landsbygdens studieförbund för organisations- och administrationskostnader	7 000	»
8 Understöd för anordnande av studieledarkurser, r.	5 000	skolöverstyrelsen
9 Bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande, r.	333 500	»
11 Bidrag till folkliga musikskolan i Arvika	15 000	länsstyrelsen i Karlstad
N. Diverse.		
15 Provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst, f.	410 000[1]	skolöverstyrelsen m. fl. myndigheter
16 Provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare vid folkskoleväsendet, f.	2 420 000	statskontoret och länsstyrelserna
17 Dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, f.	6 300 000	skolöverstyrelsen m. fl. myndigheter
18 Dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter, f.	18 400 000	statskontoret och länsstyrelserna
Summa:	**167 913 300**	

[1] Huru stort belopp, som av ifrågavarande anslag skulle komma att utbetalas av skolöverstyrelsen, kan för närvarande icke beräknas.

Förslag

till ändring i viss del av kungörelsen den 23 maj 1924 angående avlämnande till riksräkenskapsverket av årsräkenskaper m. m.

1 §.

Senast å nedannämnda dagar skola följande verk och inrättningar till riksräkenskapsverket avlämna för nästföregående budgetår upprättade huvudböcker, nämligen:

den 1 augusti: justitiedepartementet, justitiekanslersämbetet, nedre justitierevisionen, Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Övre Norrland, socialdepartementet, försäkringsrådet, kommunikationsdepartementet, finansdepartementet, kammarkollegiet, kammarrätten, statistiska centralbyrån, bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, ecklesiastikdepartementet, riksarkivet, kungl. biblioteket, nationalmuseet, farmaceutiska institutet, gymnastiska centralinstitutet, jordbruksdepartementet, veterinärhögskolan, statens centrala frökontrollanstalt, Sveriges geologiska undersökning, handelsdepartementet, kommerskollegium, statens provningsanstalt, patent- och registreringsverket och försäkringsinspektionen;

den 15 augusti: — tillhörande verifikationer.

Bilaga 18.

Förslag

till ändring i vissa delar av avlöningsreglementet den 30 september 1937 för lärare vid folk- och småskolor.

8 §.

4. Beslut om lärares uppflyttning i högre löneklass fattas av skolöverstyrelsen.

9 §.

Såsom villkor — — — — — — — — — — — — — — — — varit inställd;

b) att skolöverstyrelsen icke prövat, att uppskov med uppflyttningen bör äga rum med hänsyn till mindre väl vitsordad tjänstgöring under den tid läraren tillhört den lägre löneklassen; dock att härvid viss i tjänsten begången förseelse, för vilken läraren särskilt bestraffats, icke i och för sig må räknas honom till last, utan hänsyn därtill tagas, endast då förseelsen kan sägas karakterisera arten av tjänstgöringen i dess helhet; samt

c) att läraren — — — — — — — — — — — — — — — — uppskov därmed.

Har lärare, med tillämpning av föreskriften i punkten b), först efter viss tids uppskov blivit uppflyttad till högre löneklass, må skolöverstyrelsen sedermera, om hans fortsatta tjänstgöring anses böra föranleda därtill, kunna besluta, att han för uppflyttning till högre löneklass skall äga såsom tjänstetid tillgodoräkna sig jämväl den tid, uppskovet varat.

Bilaga 19.

Förslag

till ändrad lydelse av 1 § i kungörelsen den 10 december 1937 med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet den 30 september 1937 för lärare vid folk- och småskolor.

1 §.

1. Beslut rörande lärares placering i högre löneklass än den lägsta för tjänsten gällande, fattas av skolöverstyrelsen. Skolstyrelse skall till statens vederbörande folkskolinspektör överlämna uppgifter enligt av överstyrelsen

fastställt formulär, om lärarens tjänstgöring, vilka uppgifter av folkskolinspektören skola översändas till skolöverstyrelsen med åtecknat bevis, att de av skolstyrelsen lämnade uppgifterna äro riktiga. Skolstyrelse i distrikt, vars folkskoleväsende, jämlikt vad därom är särskilt stadgat, är befriat från inspektion genom statens folkskolinspektör, skall insända uppgifter, varom här är fråga, direkt till skolöverstyrelsen.

Då fråga allenast är om ändrad löneklassplacering för läraren till följd av att tjänsten överförts till annan lönegrad, äga bestämmelserna i första stycket icke tillämpning.

2. Lärare, som erhåller lön enligt högre löneklass än den lägsta för tjänsten gällande, skall vid tillträde av tjänst inom annat skoldistrikt än det, där han tjänstgjorde, då placering i löneklass beslutats, förete intyg från skolöverstyrelsen om sagda placering.

Bilaga 20.

Förslag

till ändring i vissa delar av 9 § i kungörelsen den 10 december 1937 angående statsbidrag till avlöning av lärare vid folk- och småskolor m. m.

9 §.

4. Folkskolinspektören skall granska de inkomna rekvisitionerna och därvid tillse, att i fråga om de särskilda lärare, för vilkas avlöning statsbidrag sökes, de för sådant bidrags erhållande i 5 och 6 §§ stadgade villkoren äro uppfyllda och att de lämnade uppgifterna äro riktiga, varefter han snarast möjligt skall med åtecknat bevis om den sålunda verkställda granskningen insända ett exemplar av rekvisitionen till skolöverstyrelsen.

5. I den mån folkskolinspektörens erinringar eller andra på den utbetalande myndighetens beslut inverkande särskilda omständigheter icke prövas föranleda avdrag, skall statsbidrag före utgången av det budgetår, under vilket rekvisition å sådant bidrag inkommit till skolöverstyrelsen, av överstyrelsen utbetalas till skoldistriktet.

7. Till vederbörande skoldistrikt skall skolöverstyrelsen utan särskild rekvisition månadsvis i avräkning på årets rekvisition förskottsvis utbetala 8 procent av det belopp, vartill statsbidraget för närmast föregående redovisningsår beräknas hava uppgått.

Förskott, som här avses, avrundas vid utbetalningen till närmast lägre hundratal kronor; och skall summan av de sålunda förskjutna beloppen avdragas vid den slutliga utanordningen av statsbidraget för redovisningsåret.

8. Därest genom delning eller sammanslagning skoldistrikt skulle undergå förändring till sin omfattning eller nytt skoldistrikt bildas, åligger

det skolstyrelsen i det sålunda förändrade eller nybildade skoldistriktet att senast en månad efter ikraftträdandet av beslutet om sådan delning, sammanslagning eller nybildning insända uppgift till vederbörande folkskolinspektör om de distriktet tillhörande lärare, för vilka statsbidrag samma år rekvireras. Folkskolinspektören har därefter att, så fort ske kan, överlämna uppgiften till skolöverstyrelsen.

Bilaga 21.

Förslag

till ändring i vissa delar av kungörelsen den 30 december 1932 om avlöning åt lärare vid fortsättningsskolan samt statsbidrag till sådan avlöning.

§ 6.

1. Rekvisition av statsbidrag till avlöning åt lärare vid de fortsättningsskolkurser, som under redovisningsåret hållits inom distriktet, skall för varje redovisningsår omedelbart efter kursernas avslutande av vederbörande skolstyrelse upprättas i enlighet med fastställda formulär samt i två likalydande exemplar avlämnas till vederbörande folkskolinspektör.

Kurs i fortsättningsskola, vilken påbörjats före den 1 juli men avslutats först efter nämnda dag, skall i fråga om rekvisition av statsbidrag i sin helhet räknas till det förra redovisningsåret, om den avslutats före utgången av juli månad, eljest till det senare redovisningsåret.

2. Vid rekvisition — — — — — — — — — — — — — — — formulär III.

3. Folkskolinspektören skall granska de inkomna rekvisitionerna och därvid tillse, att de för statsbidrags erhållande stadgade villkor äro uppfyllda och de avlämnade uppgifterna riktiga, varefter han skall snarast möjligt med åtecknat bevis om den sålunda verkställda granskningen insända ett exemplar av rekvisitionen till skolöverstyrelsen.

4. I den mån folkskolinspektörens erinringar eller andra på den utbetalande myndighetens beslut inverkande särskilda omständigheter icke prövas föranleda avdrag, skall statsbidrag av skolöverstyrelsen, så snart ske kan, utbetalas till skoldistriktet.

5. Vid utbetalning — — — — — — — omförmälda befattningshavare.

6. Räkning å resekostnads- och traktamentsersättning jämlikt § 1 mom. 2 skall av lärare ingivas till skolstyrelsens ordförande å kursorten, och skall denne med bifogat intyg angående resan överlämna räkningen till vederbörande folkskolinspektör, vilken har att med egen attest insända densamma till skolöverstyrelsen. Skolöverstyrelsen skall, efter granskning av räkningen, så snart ske kan, utbetala ersättningen från förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid fortsättningsskolor.

Bilaga 22.

Förslag

till ändring i vissa delar av kungörelsen den 6 mars 1936 angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet.

§ 2.

Vad i denna kungörelse sägs om länsstyrelse skall, då fråga är om ärende rörande Stockholms stads skoldistrikt, gälla skolöverstyrelsen.

§ 3.

Såsom förutsättning för erhållande av byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler gäller, att Kungl. Maj:t eller i fall, som nedan sägs, skolöverstyrelsen lämnat tillstånd till byggnadsföretagets utförande.

Byggnadsbidrag beräknas — — — — — — — — — nämnda summa.

I den högsta kostnadssumman må inräknas allenast kostnader för klassrum, gymnastiksalar, lokaler för slöjd och hushållsgöromål, allt med tillhörande biutrymmen av olika slag jämte erforderliga inomhusledningar och fast inredning, den första uppsättningen inventarier till gymnastiksalar, slöjdsalar och skolkök ävensom utgifterna för ritningar, arbetsledning och kontroll. Efter Kungl. Maj:ts respektive skolöverstyrelsens prövning i varje särskilt fall må i kostnadssumman jämväl inräknas kostnader för andra, för skoländamål avsedda lokaler, såsom specialrum, samlingssalar, lärarrum och dylikt. Däremot må icke inräknas kostnader för sådana byggnadsarbeten, vilka allenast avse att sätta befintliga lokaler i bättre skick eller att giva dem en lämpligare disposition, ej heller kostnader för anskaffande, iordningställande eller inhägnande av skoltomt eller anordnande av brunn och framdragande av ledningar till skolhusbyggnader.

Därest nybyggnad av undervisningslokaler sker för att ersätta äldre sådana lokaler, må kostnadssumman kunna reduceras med det belopp, som prövas motsvara de äldre lokalernas värde. Sker nybyggnad i anledning av att undervisningslokaler förstörts eller skadats genom eldsvåda eller annorledes, skall den ersättning, skoldistriktet på grund av försäkring eller eljest äger att härför uppbära, avdragas från kostnadssumman; dock att, därest till uppförandet av de äldre lokalerna icke utgått bidrag jämlikt denna paragraf, på Kungl. Maj:ts respektive skolöverstyrelsens prövning skall ankomma, huruvida och i vad mån sådant avdrag skäligen må äga rum.

§ 5.

1. Skoldistrikt, som önskar komma i åtnjutande av byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler, skall till statens vederbörande folkskolinspektör ingiva ansökning om tillstånd till byggnadsarbetets utförande och bidrag

till byggnadskostnaderna. Ansökningen skall ställas till skolöverstyrelsen och ingivas i två exemplar enligt av överstyrelsen fastställt formulär.

Sådan ansökning — — — — — — — — — — — — — — — — — kan ske.

§ 6.

Det åligger folkskolinspektören att granska de i ansökningshandlingarna lämnade uppgifterna, varvid han jämväl har att beakta, huruvida de ifrågasatta byggnadsarbetena äro med hänsyn till organisationen av distriktets skolväsende i övrigt ändamålsenliga. Efter verkställd granskning skall inspektören med eget yttrande översända handlingarna till länsstyrelsen. Ansökningen skall därefter av länsstyrelsen med utlåtande samt bevis, att skoldistriktets i § 5 mom. 1 a) avsedda beslut vunnit laga kraft, översändas till skolöverstyrelsen.

§ 7.

Finner skolöverstyrelsen, att den högsta kostnadssumma för byggnadsföretaget, varå statsbidrag må beräknas, kommer att överstiga 10 000 kronor, skall överstyrelsen med eget utlåtande underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

I övriga fall har skolöverstyrelsen att fatta beslut med anledning av ansökningen. Prövar överstyrelsen därvid byggnadsföretaget böra komma till utförande, skall överstyrelsen, jämte det den lämnar tillstånd härtill, fastställa den högsta kostnadssumma, varå statsbidrag må beräknas, ävensom angiva statsbidragets maximibelopp.

§ 8.

Skoldistrikt, som tillerkänts byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler, är för åtnjutande av statsbidraget pliktigt:

att låta — — — förordnade byggnadssakkunnige;

att hava lokalerna brandförsäkrade till av skolöverstyrelsen godkända belopp;

att, sedan — — — bidragets beviljande.

§ 9.

1. Byggnadsbidrag må — — — — — — — — vederbörligen godkända.

Avsyning förrättas — — — — — — — — rörande byggnadsföretaget.

Över allt vad som vid förrättningen förekommit skall upprättas protokoll, som av förrättningsmännen underskrives. I protokollet skall särskilt antecknas, huruvida byggnadsarbetena blivit verkställda i enlighet med

godkända ritningar och i övrigt givna föreskrifter samt förty böra godkännas, ävensom de kostnadsbelopp, som enligt förrättningsmännens bedömande böra läggas till grund vid bestämmandet av bidragsunderlaget. Protokollet samt räkenskaperna och övriga handlingar rörande byggnadsföretaget skola härefter omedelbart insändas till skolöverstyrelsen, varjämte avskrift av protokollet skall tillställas skolstyrelsen.

2. Sedan protokollet och övriga handlingar inkommit till skolöverstyrelsen samt skoldistriktet, där överstyrelsen finner sådant erforderligt, beretts tillfälle att yttra sig i anledning av protokollets innehåll, har överstyrelsen att meddela beslut i fråga om lokalernas godkännande och att, därest desamma godkännas, tillika bestämma bidragsunderlaget samt byggnadsbidragets belopp och ordningen för dess utbetalande enligt bestämmelserna i mom. 3.

Skolöverstyrelsens beslut skall delgivas skolstyrelsen och folkskolinspektören.

3. Byggnadsbidrag å högst 2 500 kronor skall av skolöverstyrelsen utanordnas på en gång, så snart överstyrelsens i mom. 2 omförmälda beslut vunnit laga kraft. Överstiger beviljat byggnadsbidrag 2 500 kronor, skall detsamma av överstyrelsen fördelas med lika belopp på tjugufem redovisningsår (den 1 juli—30 juni), räknat från och med det redovisningsår, då byggnadsarbetena godkänts, dock att det första årsbidraget skall bestämmas till sådant belopp, att den återstående bidragssumman är jämnt delbar med 24. Det första årsbidraget skall utanordnas, sedan överstyrelsens nyssnämnda beslut vunnit laga kraft. Övriga årsbidrag skola utbetalas utan särskild rekvisition i samband med utbetalningen av skoldistriktet tillkommande underhålls- och materielbidrag.

§ 10.

Därest lokal, för vilken utgår byggnadsbidrag, blir obehövlig för undervisningsändamål, skall denna omständighet icke utgöra hinder för bidragets fortsatta utbetalning. Om skoldistriktet försäljer lokalen eller bereder sig mera stadigvarande inkomst eller eljest lättnad i sina utgifter genom lokalens uthyrning eller användning för annat ändamål, åligger distriktet att till länsstyrelsen insända en till skolöverstyrelsen ställd anmälan härom. Länsstyrelsen har att med eget yttrande översända distriktets anmälan till skolöverstyrelsen, som åligger att med eget utlåtande till Kungl. Maj:ts prövning hänskjuta frågan, huruvida beviljat bidrag skall upphöra att utgå samt huruvida och i vad mån redan utbetalda belopp skola återgäldas till statsverket.

§ 11.

4. Statsbidrag utgår icke för lokal, som tillkommit utan kostnad för skoldistriktet. För lokal, till vars uppförande utgått bidrag av statsmedel, utgår statsbidrag med så stor andel av enligt mom. 1 eljest utgående bidrag, som skolöverstyrelsen vid prövning finner svara mot skoldistriktets egen andel i kostnaden.

§ 14.

2. Statsbidrag utgår icke för tjänstebostad, som tillkommit utan kostnad för skoldistriktet. För tjänstebostad, till vars uppförande utgått bidrag av statsmedel, utgår statsbidrag med så stor del av det enligt mom. 1 eljest utgående bidraget, som skolöverstyrelsen vid prövning finner svara mot skoldistriktets egen andel i kostnaden.

§ 15.

1. Till skolöverstyrelsen ställd rekvisition, avfattad i enlighet med formulär, som fastställts av överstyrelsen, skall av skolstyrelsen varje år i två likalydande exemplar avlämnas till vederbörande statens folkskolinspektör:

a) beträffande statsbidrag — — — — — — — — — — — — till prövning.

2. Folkskolinspektören skall granska inkomna rekvisitioner och därvid tillse, att de för statsbidrags utgående stadgade villkoren äro uppfyllda och de lämnade uppgifterna riktiga. Efter sålunda verkställd granskning skall inspektören snarast möjligt med eget yttrande insända ett exemplar av rekvisitionen till skolöverstyrelsen.

3. I den mån folkskolinspektörens yttrande eller andra på skolöverstyrelsens beslut inverkande särskilda omständigheter icke prövas annat föranleda, skall statsbidraget, så snart ske kan, av överstyrelsen utbetalas till skoldistriktet.

Bilaga 23.

Förslag

till kungörelse med vissa föreskrifter i anledning av inrättandet av en kameralbyrå i skolöverstyrelsen.

Kungl. Maj:t har — i anledning av inrättandet av en kameralbyrå i skolöverstyrelsen — funnit gott förordna, att vad i särskilda författningar eller eljest givna föreskrifter stadgas om statskontorets eller länsstyrelses befattning med uppbörd, rekvisition, utanordnande och redovisning av medel för det under skolöverstyrelsen lydande undervisnings- och folkbildningsväsendet, skall från och med den 1 juli 1940 i tillämpliga delar avse skolöverstyrelsen.

Bilaga 24.

Förslag

till lag om ändrad lydelse av 68 § lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse.

68 §.

Medlem av församling, som ej nöjes åt kyrkostämmans eller kyrkofullmäktiges beslut, äger att söka rättelse däri genom besvär, om beslutet

icke tillkommit i laga ordning,

står i strid mot allmän lag eller författning eller annorledes överskrider deras befogenhet, som fattat beslutet, eller

kränker hans enskilda rätt eller eljest vilar på orättvis grund.

Besvären skola, jämte det överklagade beslutet, inom trettio dagar efter den dag, då tillkännagivande om verkställd justering av det över beslutet förda protokollet enligt 23 § ägde rum, dagen då det skedde likväl oräknad, ingivas, i mål, som avses i 2 § a), b), d), h), k), l) och q) ävensom i mål rörande val av ledamöter och suppleanter i kyrkoråd, skolråd, fortsättningsskolstyrelse och biblioteksstyrelse samt mål rörande granskning av sådant råds eller sådan styrelses räkenskaper till domkapitlet, i mål, som avses i 2 § m) till skolöverstyrelsen och i andra mål till länsstyrelsen. Det åligger klaganden därjämte såväl att vid besvären foga bevis om dagen, då sådant tillkännagivande ägde rum, som ock att inom fjorton dagar efter det tiden för besvärens inlämnande utgått till kyrkostämmans eller, där beslutet fattats av kyrkofullmäktige, till dessas ordförande ingiva diariibevis över att han besvärat sig.

Försummar klaganden något av vad sålunda föreskrivits, må beslutet gå i verkställighet.

Länsstyrelsen, skolöverstyrelsen och domkapitlet böra giva varandra del av besvären, när ärendet kan anses höra till gemensam behandling.

Bilaga 25.

Förslag

till ändring av punkterna 6 och 8 i Kungl. Maj:ts brev till skolöverstyrelsen den 11 juni 1937 angående skolöverstyrelsens kassarörelse m. m.

6. Skolöverstyrelsens anordningsbeslut, som, där så befinnes lämpligt, må tecknas å akten (räkningen) medelst användande av stämpel, undertecknas av chefen för överstyrelsens kameralbyrå samt kontrasigneras av

kamreraren eller förste revisorn. Beslutet skall innehålla föreskrift rörande den riksstats- eller räkenskapstitel, varå utgiften bör i räkenskapen avföras.

8. Skolöverstyrelsens checker å statsverkets checkräkning skola numreras i löpande följd för varje budgetår, ställas till viss man samt underskrivas av chefen för överstyrelsens kameralbyrå samt kamreraren.

De, som underskrivit check, äro ansvariga för att checken är ställd till den, som enligt verifikationer och anordningsbeslut äger att lyfta utanordnat belopp. Check må icke utställas till någon, som underskrivit densamma.

Förslag

till instruktion för den hos skolöverstyrelsen anställde inspektören över blindundervisningen

(avsedd att fastställas av Kungl. Maj:t.)

1. Inspektören över blindundervisningen i riket åligger

att under överinseende av skolöverstyrelsen hava tillsyn över dels läroanstalterna för blinda, dels vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, med uppmärksamhet följa deras verksamhet, personligen besöka anstalterna, inhämta kännedom om deras tillstånd och behov samt söka främja undervisningens förbättring,

att taga noggrann kännedom om undervisningen och ordningen, vården om barnens seder, sundhetsförhållandena och allt vad som i övrigt angår anstaltens verksamhet samt giva rektorer, lärare och lärarinnor nödiga råd och anvisningar i dessa hänseenden, samt

att taga kännedom om det sätt, varpå tillfälle är berett för de blinda, som lämnat anstalten, att underhålla förvärvade kunskaper eller färdigheter och att däri ytterligare förkovra sig.

2. Anmärkas brister vare sig i fråga om undervisningens anordning i det hela eller i något särskilt avseende, skall inspektören därom samt om de ändringar och förbättringar, som anses nödiga, dels giva direktionen (styrelsen) eller dess ordförande ävensom vederbörande rektor, lärare eller lärarinnor muntligt meddelande, dels ock, där så finnes behövligt, inom tre månader efter inspektionsförrättningen tillställa direktionen (styrelsen) promemoria i ämnet; börande han dock dessförinnan, därest frågan är av större vikt, underställa densamma överstyrelsens prövning och avgörande.

3. Det tillkommer inspektören dels att på grundval av de uppgifter om blinda, som jämlikt § 44 av nådiga stadgan den 17 juni 1932 för statens läroanstalter för blinda årligen skola till honom insändas från skolråden och folkskolestyrelserna i riket, upprätta förteckning å samtliga de i sagda paragraf avsedda blinda med angivande av komplikationer till blindheten, tiden för inskrivning och utskrivning från blindskola, orsaken till eventuellt utebliven skolgång och annat som kan vara av vikt för kontrollen av tillämpningen av gällande bestämmelser om blindundervisningen, dels ock att före juni månads utgång till rektor vid institutet och förskolan överlämna förteckning över de blinda barn, som böra inkallas till undervisning, samt därest, trots anmaning från inspektören något skolpliktigt barn utebliver från undervisningen, anmäla förhållandet för överstyrelsen.

4. Det tillkommer inspektören att årligen före utgången av juli och december månader till skolöverstyrelsens chef inkomma med förslag å de läroanstalter, som under det följande halvåret anses böra bliva föremål för inspektion, börande därvid särskilt uppgivas, när inspektion av vederbörande anstalt senast verkställts. Inspektören är skyldig att på överstyrelsens anmodan företaga den särskilda inspektion av nu ifrågavarande anstalter, som kan bliva åt honom uppdragen.

5. Om sin verksamhet skall inspektören med avseende på det nästföregående läsåret årligen före september månads utgång avgiva redogörelse till skolöverstyrelsen. Denna redogörelse skall innehålla dels uppgift å förrättade inspektioner och därunder gjorda iakttagelser samt med anledning av dem vidtagna åtgärder, dels uppgift å antalet undervisade barn samt å icke undervisade barn i skolåldern ävensom barnens fördelning å rikets olika län, blindhetsorsakerna hos de i skolorna intagna samt orsakerna till skedda utskrivningar. I övrigt skall inspektören ställa sig till efterrättelse vad honom enligt överstyrelsens instruktion och övriga föreskrifter åligger.

5. Det tillkommer inspektören att föra förteckning över och förvara såväl de skrivelser, som till honom ankomma, som ock koncept till de skrivelser, som av honom i tjänsten avlåtas.

Bilaga 27.

Förslag

till instruktion för gymnastikkonsulenterna hos skolöverstyrelsen

(avsedd att fastställas av Kungl. Maj:t.)

1. Av de å gällande personalförteckning för skolöverstyrelsen uppförda gymnastikkonsulenterna, en förste och två andre gymnastikkonsulenter, skall två vara manliga och en kvinnlig.

2. Angående tjänstetillsättning, kompetensfordringar, semester och annan ledighet, vikariat och avsked gäller vad i dessa hänseenden är stadgat i den för överstyrelsen gällande instruktionen.

3. Konsulenterna åligger att i enlighet med denna instruktion och av överstyrelsen lämnade föreskrifter främja fysisk fostran, särskilt beträffande gymnastik med lek och idrott, inom de under överstyrelsens inseende stående läroanstalterna.

Konsulenterna skola härvid verka för att undervisningen i gymnastik med lek och idrott på lämpligt sätt anordnas och bedrives samt att, i den mån omständigheterna sådant medgiva, ändamålsenliga lokaler samt lek- och idrottsplaner ställas till förfogande ävensom tillräcklig och lämplig undervisningsmateriel anskaffas.

Föreligger vid inspektionsbesök skäl till anmärkning med avseende på lokaler eller materiel, må konsulenten därom lämna skriftlig promemoria till vederbörande myndighet. Är frågan av större vikt, bör han dock underställa densamma överstyrelsens prövning och avgörande.

4. Konsulenterna skola inom överstyrelsen biträda vid handläggningen av ärenden, som avse fysisk fostran.

Närmaste ledningen av konsulenternas arbete tillkommer förste gymnastikkonsulenten. Honom åligger särskilt att, när så anses nödigt, såsom föredragande deltaga i handläggningen inom överstyrelsen av ärenden, tillhörande konsulenternas verksamhetsområde. Sådan föredragning må även för särskilda fall kunna uppdragas åt de andra gymnastikkonsulenterna.

5. Konsulenterna hava att inspektera undervisningen i gymnastik med lek och idrott vid de till den högre allmänna skolundervisningen hörande läroanstalterna, folk- och småskoleseminarier, högre folkskolor och folkhögskolor samt läroanstalter för yrkesundervisningen. Därvid skall iakttagas följande:

a) Inspektionen avser att åstadkomma noggrann kännedom om undervisningen i gymnastik med lek och idrott vid läroanstalterna.

b) Vid inspektionsbesök skall konsulent i lämplig utsträckning övervara sagda undervisning och därvid såväl övervaka, att denna är anordnad och bedrives på lämpligt sätt, som ock, så långt möjligt är, söka vinna kännedom om resultatet av undervisningen.

c) Finner konsulent därtill anledning, skall han omedelbart lämna vederbörande lärare anvisningar och råd i fråga om sättet för undervisningens anordnande och bedrivande. Meddelande härom bör tillika, om så befinnes nödigt, lämnas vederbörande rektor, föreståndare eller föreståndarinna.

d) Föreligger anledning till viktigare anmärkning eller finner konsulent eljest skäl påkalla överstyrelsens ingripande, skall han hos överstyrelsen göra skriftlig anmälan i ärendet.

6. För främjandet av undervisningen i gymnastik med lek och idrott inom folk- och fortsättningsskolor skola konsulenterna enligt överstyrelsens bestämmande samarbeta med folkskolinspektörerna och i allmänhet bistå dem i frågor rörande nämnda undervisning, varvid det särskilt tillkommer konsulenterna att

a) biträda inspektörerna och skoldistrikten vid handläggning av ärenden rörande nyanskaffning och förbättring av gymnastiklokaler med redskap samt rörande planer och materiel för lek och idrott,

b) under resor, som i regel böra företagas tillsammans med vederbörande inspektör, taga kännedom om undervisningen i gymnastik med lek och idrott i skolorna,

c) verka för att lämpliga instruktioner och dagövningsföljder i gymnastik med lek och idrott utarbetas,

d) anordna instruktionsmöten för lärarpersonalen, föredrag för skolmyndigheter och föräldrar samt, där så anses erforderligt, sammanträden med de lokala skolmyndigheterna för överläggningar i ärenden, som falla inom konsulenternas verksamhetsområde, allt i samråd med vederbörande inspektör.

7. För främjandet av undervisningen i gymnastik med lek och idrott inom läroanstalter för dövstumma och blinda skola konsulenterna samarbeta med inspektörerna för dövstum- och blindundervisningen.

Härvid skall i tillämpliga delar gälla vad i § 6 sagts angående samarbete med folkskolinspektörerna.

8. Vid all inspektion skola konsulenterna i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse föreskrifterna angående inspektion i den för överstyrelsen gällande instruktionen.

9. Konsulenterna skola, i den mån medel härför ställas till förfogande, organisera och i den omfattning, så ske kan, leda fortbildningskurser i gymnastik med lek och idrott för lärare.

10. Konsulenterna åligger att främja den frivilliga gymnastik- och idrottsrörelsen, i den mån sådant kan ske utan eftersättande av deras huvuduppgifter.

11. Förste gymnastikkonsulenten har att i samråd med andre gymnastikkonsulenterna halvårsvis uppgöra förslag till plan för den i §§ 5—7 avsedda instruktions- och inspektionsverksamheten.

Planen fastställes av överstyrelsens chef.

Vid sidan av instruktions- och inspektionsverksamheten enligt den sålunda fastställda planen hava konsulenterna att, efter bestämmande i varje särskilt fall av överstyrelsens chef, verkställa förrättningar, som påkallas av inom överstyrelsen förekommande ärenden.

12. Konsulenterna, av vilka minst en skall ständigt vara i överstyrelsen tillstädes, skola föra förteckning över och förvara såväl de skrivelser, som till dem ankomma, som ock koncept till de skrivelser, som av dem i tjänsten utfärdas, ävensom föra förteckning över av dem förrättade inspektioner.

Bilaga 28.

Förslag

till instruktion för skolöverstyrelsens arkitekter

(avsedd att fastställas av Kungl. Maj:t.)

1. Skolöverstyrelsens arkitekt och biträdande arkitekt åligger

att utreda och avgiva utlåtanden över till dem överlämnade byggnadsfrågor och granska desamma åtföljande ritningar, arbetsbeskrivningar och kostnadsberäkningar,

att, när överstyrelsen så påfordrar, utarbeta skissritningar till nyanläggningar, till- och ombyggnader eller andra byggnadsarbeten, som förekomma till behandling inom överstyrelsen, samt

att på därom gjord framställning i övrigt lämna råd och anvisningar samt i övrigt biträda överstyrelsen vid handläggning av sådana ärenden, som beröra skolbyggnadsverksamheten eller ligga inom området för arkitektens särskilda kompetens.

2. Arkitekten och biträdande arkitekten skola efter kallelse deltaga i överstyrelsens överläggningar rörande ifrågakommande byggnadsärenden samt, därest överstyrelsen så beslutar, företaga resor, som kunna föranledas av inkomna byggnadsärenden.

3. Arkitekten, som skall varje vecka under en tid motsvarande minst tre dagar med full arbetstid hava sin verksamhet förlagd till överstyrelsens lokaler, skall tillse, att vederbörliga anteckningar föras rörande samtliga av honom och biträdande arkitekten behandlade ärenden, samt förvara koncept till de skrivelser, som av dem i tjänsten avlåtas.

Bilaga 29.

Utkast

till instruktion för den hos skolöverstyrelsen anställde skolöverläkaren

(avsedd att fastställas av Kungl. Maj:t.)

1. Skolöverläkaren åligger att i enlighet med denna instruktion och i övrigt gällande föreskrifter ordna, leda och övervaka den skolhygieniska verksamheten vid de under skolöverstyrelsens inseende ställda läroanstalterna samt i hithörande frågor taga de initiativ och avgiva de förslag, som han kan finna av förhållandena påkallade.

2. Han bör främja och befordra utvecklingen av den skolhygieniska verksamheten bland ungdomen. I detta avseende skall han

ägna särskild uppmärksamhet åt ungdomens fostran till sunda levnadsvanor,

uppmärksamma och befordra efter enhetliga linjer lagda, regelbundet under skoltiden återkommande läkarundersökningar vid de skolor, där sådana ej förekomma, i syfte att vinna kännedom om sådana lärjungar, som äro i behov av läkarvård eller av särskilda åtgärder i skolhygieniskt avseende,

befordra, där sådant erfordras, friluftsskolor samt klasser eller skolor för svagsynta eller hörselsvaga lärjungar ävensom uppmärksamma och främja åtgärder rörande uppfostran och undervisning av lärjungar, som i psykiskt avseende avvika från de normala,

med uppmärksamhet följa och befordra utvecklingen av undervisning av allmänt medicinsk-hygienisk innebörd i olika skolformer,

utöva en rådgivande verksamhet ifråga om anordningarna för undervisningen i gymnastik, lek och idrott ävensom beträffande skolbad, skolbespisning och skollovskolonier,

främja och befordra skoltandvårdens utveckling, samt

följa utbredningen av smittosamma sjukdomar inom skolorna samt uppmärksamma och befordra åtgärder för deras förebyggande och bekämpande.

3. Inom överstyrelsen skall skolöverläkaren biträda vid handläggningen av ärenden, som avse skolhygieniska frågor, avgiva yttrande vid tillsättning av skolläkarbefattningar samt yttrande och förslag i fråga om skyldighet för lärare att underkasta sig läkarundersökning samt i de andra ärenden, som till honom hänskjutas, ävensom, i den utsträckning han jämlikt överstyrelsens instruktion därtill förordnas, såsom föredragande deltaga i handläggningen inom överstyrelsen av ärenden, tillhörande hans verksamhetsområde.

4. Skolöverläkaren åligger att inom överstyrelsen utöva en rådgivande verksamhet från medicinsk synpunkt beträffande fördelningen och förläggningen av lärjungarnas arbete och tillse, att detta anpassas efter deras utveckling och åldersstadium, ävensom utöva en medicinskt rådgivande verksamhet beträffande skolornas åtgärder för lärjungarnas yrkesval.

5. Ifråga om ritningar till skolbyggnader samt till mera omfattande till- och ombyggnader skall han inom överstyrelsen utöva en rådgivande verksamhet, liksom ock beträffande anvisningar rörande skollokalernas renhållning, ventilation, uppvärmning och belysning samt skolinventarier.

6. Det tillkommer skolöverläkaren att granska de av vederbörande skolläkare till överstyrelsen ingivna berättelserna samt att framställa de förslag, han med anledning härav finner påkallade.

7. Skolöverläkaren är skyldig att enligt överstyrelsens förordnande för inspektion besöka läroanstalterna. Det åligger honom därvid att taga kännedom om det allmänna hälsotillståndet bland skolungdomen samt taga den del av skolarbetet och förhållandena i övrigt vid skolan, som han från medicinsk synpunkt finner erforderlig. Föreskrifterna angående inspektion i den för överstyrelsen gällande instruktionen skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse jämväl vid de inspektioner, som av honom företagas.

8. Finner skolöverläkaren anledning till anmärkning, äger han lämna vederbörande de råd och anvisningar, som kunna befinnas tjänliga. I de fall, då anledning till viktigare anmärkning föreligger, skall han till överstyrelsen göra skriftlig anmälan i ärendet.

9. Vid sina inspektionsbesök bör skolöverläkaren söka samarbete med vederbörande läroanstalters styrelser och rektorer samt, i vad avser folk-

och fortsättningsskolor, med vederbörande folkskolinspektör ävensom med skolläkare eller, där sådan ej finnes, vederbörande tjänsteläkare. Besök vid till folkundervisningen hörande läroanstalter böra planläggas i samråd med vederbörande inspektör och tjänsteläkare samt om möjligt företagas i sällskap med dem.

10. Det tillkommer skolöverläkaren att biträda vederbörande lokala myndigheter vid handläggning av skolhygieniska frågor, att, i den utsträckning sådant kan för honom bliva möjligt, efter samråd med vederbörande inspektör anordna instruktionsmöten för lärarpersonalen och föredrag för skolmyndigheter och föräldrar i syfte att befordra samarbetet mellan hem och skola för ungdomens fostran till sunda levnadsvanor samt att i övrigt föranstalta om sammanträden med de lokala skolmyndigheterna för överläggningar i ärenden, som falla inom hans verksamhetsområde.

11. Skolöverläkaren äger att utöva en rådgivande verksamhet ifråga om den del av den allmänna lärarutbildningen, som avser frågor av speciell medicinsk-hygienisk innebörd, såsom undervisning i förebyggande psykisk och fysisk hälsovård, undervisning av psykiskt egenartade eller efterblivna lärjungar, undervisning av svagsynta och hörselsvaga lärjungar och sexualundervisning. Detta gäller jämväl om de fortbildningskurser för lärare i hithörande ämnen, som kunna komma att anordnas.

12. Skolöverläkaren tillkommer att befordra samt i förekommande fall organisera och leda fortbildningskurser i skolhygien för läkare.

13. Över sin verksamhet skall skolöverläkaren årligen före den 1 oktober avgiva berättelse såväl till skolöverstyrelsen som till medicinalstyrelsen.

14. Det tillkommer skolöverläkaren att föra förteckning över och förvara såväl de skrivelser, som till honom ankomma som ock koncept till alla yttranden och skrivelser, som av honom i tjänsten avgivas.

Promemoria

rörande viss maskinell utrustning för den föreslagna kamerala byrån i skolöverstyrelsen.

För skolöverstyrelsens kameralbyrå torde erfordras följande utrustning av räknemaskiner och andra kontorsmaskiner, vilka maskiner enligt vad som inhämtats från aktiebolaget Åtvidabergs industrier skulle betinga nedan angivna belopp, utgörande tillhopa 38 000 kronor, nämligen:

2	additionsmaskiner	1 600	kronor
10	räknemaskiner	4 900	»
4	skrivmaskiner	2 000	»
1	»Adremaanläggning» — adressmaskin med tillbehör — bestående av elektrisk signalmaskin och präglingsmaskin	8 000	»
1	löneavräkningsmaskin och		
1	bokföringsmaskin tillhopa	20 000	»
1	stencilmaskin	1 500	»

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sid.

Skrivelse till Herr Statsrådet och chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet III

Historik ... 1

Skolöverstyrelsens nuvarande arbetsuppgifter och organisation ... 6

Allmänna synpunkter rörande skolöverstyrelsens organisation ... 14
Administrativa byråchefer ... 23

Läroverksavdelningen ... 27
1. Utvidgad konsulent- och inspektionsverksamhet ... 27
2. Decentralisation av ärenden ... 45
3. Rotelindelning ... 49

Folkskolavdelningen ... 71
1. Decentralisation av ärenden ... 71
2. Rotelindelning ... 80

Yrkesskolavdelningen ... 95
1. Allmänna synpunkter ... 95
2. Förslag till yrkesskolenämnd ... 100
3. Decentralisation av ärenden ... 105
4. Rotelindelning ... 110

Biblioteksroteln ... 124

Kameral byrå ... 129
1. Gällande bestämmelser rörande utbetalning och redovisning av anslagen till undervisningsväsendet m. m. ... 129
2. Allmänna synpunkter ... 139
3. Länsstyrelsernas ställning till frågan om undervisningsanslagens utbetalning och disponerande ... 145
4. Ändrade grunder för utbetalningsväsendet ... 152
5. Organisationen av en kameral byrå inom skolöverstyrelsen ... 163

Statistiska kontoret ... 177

Inspektörer, konsulenter och sakkunniga biträden ... 186
Inspektörer för vissa grupper av skolor ... 186
Inspektören för dövstumundervisningen ... 186
Inspektören för blindundervisningen ... 187
Folkhögskolinspektören ... 189
Konsulenter ... 192
Konsulenten för musikundervisningen ... 192
Konsulenten för sinnesslöundervisningen ... 194
Konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning ... 195
Nya konsulentbefattningar ... 197
Ökning av antalet gymnastikkonsulenter ... 198
Konsulent för teckningsundervisningen ... 206
Konsulenter för hushållsgöromål och kvinnlig slöjd ... 209
Konsulent för undervisning i manlig slöjd m. m. ... 212

Sid.

Särskilda specialsakkunniga ... 214
Skolöverstyrelsens arkitekt ... 214
Skolöverläkare ... 217
Hjälpkonsulent för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren ... 228
Inspektör för verkstadsskolorna för arbetslös ungdom ... 229
Skolöverstyrelsens anslagspost till inspektion och sakkunniga biträden ... 232

Pedagogiska meddelanden ... 234

Arbetsförmedling för vissa lärargrupper ... 238

Övriga frågor rörande skolöverstyrelsens organisation ... 246
1. Generaldirektörens och ledamöternas ställning i löneavseende ... 246
Generaldirektören ... 246
Avdelningscheferna ... 247
Ledamöterna ... 249
Chefen för kameralbyrån ... 250
2. Undervisningsrådsbefattningarnas tillsättande medelst fullmakt eller förordnande ... 251
3. Löneställningen för biblioteksskonsulenterna ... 258
4. Skolöverstyrelsens kanslipersonal och övriga tjänstemän ... 260
Sekreterare ... 260
Kamrerare och förste revisor ... 262
Kassör och bokhållare samt revisorer ... 262
Notarier ... 262
Registratorer ... 263
Amanuenser ... 264
Kansliskrivare, kanslibiträden, kontorsbiträden, skrivbiträden ... 266
Expeditionsvakter ... 268
Sammanfattning av de sakkunnigas förslag till personal hos skolöverstyrelsen 269

Kostnadsberäkningar m. m. ... 274

Särskilda yttranden ... 283

Bilagor ... 291
1. Förslag till instruktion för skolöverstyrelsen jämte specialmotivering till detsamma .. 291
2. Utkast till arbetsordning för skolöverstyrelsen ... 322
3. Förslag till ändring i vissa delar av stadgan den 17 mars 1933 för rikets allmänna läroverk ... 357
4. Förslag till ändring i vissa delar av stadgan den 2 juni 1933 för kommunala mellanskolor ... 358
5. Förslag till ändring i vissa delar av stadgan den 24 september 1928 för kommunala flickskolor ... 358
6. Förslag till ändring i vissa delar av stadgan den 7 juni 1934 för högre folkskolor 359
7. Förslag till ändring i vissa delar av kungörelsen den 2 december 1932 angående ansökningar om statsunderstöd åt privatläroverk ... 360
8. Förslag till ändrad lydelse av § 25 i stadgan den 26 september 1921 angående folkundervisningen i riket ... 361
9. Förslag till ändrad lydelse av § 17 i kungörelsen den 30 juni 1936 angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor samt statsbidrag till sådan avlöning ... 361
10. Förslag till ändring i vissa delar av stadgan den 16 september 1918 för fortsättningsskolan ... 362

11. Förslag till ändring i vissa delar av kungörelsen den 24 september 1928 angående prövning och godkännande av läroplan för folkskola, på vilken grundas fortsättningsskola med ett mindre antal undervisningstimmar än 360 363
12. Förslag till ändrad lydelse av § 8 i stadgan den 31 december 1925 angående nomadundervisningen 364
13. Förslag till ändrad lydelse av § 8 mom. 1 i stadgan den 6 juni 1919 för tekniska fackskolor och tekniska gymnasier 364
14. Förslag till ändring i vissa delar av kungörelsen den 4 november 1921 angående statsunderstöd till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning 364
15. Utkast till bestämmelser rörande skolöverstyrelsens yrkesskolenämnd 367
16. Sammanställning av anslag under åttonde huvudtiteln, vilka böra utbetalas av den ifrågasatta kamerala byrån i skolöverstyrelsen 370
17. Förslag till ändring i viss del av kungörelsen den 23 maj 1924 angående avlämnande till riksräkenskapsverket av årsräkenskaper m. m. 376
18. Förslag till ändring i vissa delar av avlöningsreglementet den 30 september 1937 för lärare vid folk- och småskolor 377
19. Förslag till ändrad lydelse av 1 § i kungörelsen den 10 december 1937 med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet den 30 september 1937 för lärare vid folk- och småskolor 377
20. Förslag till ändring i vissa delar av 9 § kungörelsen den 10 december 1937 angående statsbidrag till avlöning av lärare vid folk- och småskolor m. m. 378
21. Förslag till ändring i vissa delar av kungörelsen den 30 december 1932 om avlöning åt lärare vid fortsättningsskolan samt statsbidrag till sådan avlöning 379
22. Förslag till ändring i vissa delar av kungörelsen den 6 mars 1936 angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet 380
23. Förslag till kungörelse med vissa föreskrifter i anledning av inrättandet av en kameralbyrå i skolöverstyrelsen 383
24. Förslag till lag om ändrad lydelse av 68 § lagen den 6 juli 1930 om församlingsstyrelse 384
25. Förslag till ändring av punkterna 6 och 8 i Kungl. Maj:ts brev till skolöverstyrelsen den 11 juni 1937 angående skolöverstyrelsens kassarörelse m. m. 384
26. Förslag till instruktion för den hos skolöverstyrelsen anställde inspektören över blindundervisningen 386
27. Förslag till instruktion för gymnastikkonsulenterna hos skolöverstyrelsen 387
28. Förslag till instruktion för skolöverstyrelsens arkitekter 389
29. Utkast till instruktion för den hos skolöverstyrelsen anställde skolöverläkaren 390
30. Promemoria rörande viss maskinell utrustning för den föreslagna kamerala byrån i skolöverstyrelsen 393

Statens offentliga utredningar 1938

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Riktlinjer för en lagstiftning om ägareförbehåll och avbetalningsköp. [11]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden enligt beredningsnämndernas förslag vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. [12]

Politi.

Betänkande ang. omorganisation av polisskolan i Stockholm m. m. [1]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande i näringsfrågan. [6]
Betänkande ang. barnbeklädnadsbidrag m. m. [7]
Betänkande ang. förvärvsarbetande kvinnors rättsliga ställning vid äktenskap och barnsbörd. [13]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen. [5]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Byggnadsindustrien i Sverige. 1. Allmän översikt, yttranden och förslag. [10] 2. Arbetsgivares och löntagares inkomster. [3] 3. Arbetslöshetens omfattning och växlingar. [4]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Förslag till revision av den svenska kyrkohandboken. [2]
1936 års yrkesskolsakkunniga. Betänkande med förslag rörande omorganisation av vissa delar av tekniska skolan i Stockholm. [8]
Betänkande och förslag ang. skolöverstyrelsens organisation. [14]

Försvarsväsen.

Utlåtande rörande flottans fartygstyper m. m. [9]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Stockholm 1938, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B.
372948